METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN
MEAHCIRÁĐĐEHUS

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma

2022–2027

Kuva: Mikko Törmänen

Julkaisija: Metsähallitus

Julkaisuaika: 7.2.2022

Luottamuksellisuus: Julkinen

Tekijä(t): Olli Lipponen

Julkaisun nimi: Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma 2022–2027

ISBN (PDF): 978-952-377-034-8

Avainsanat: Saamelaiset, Metsähallitus, Luonnonvarasuunnitelma

Sivumäärä: 376

Kieli: Suomi

Kustantaja: Metsähallitus

Taitto: KMG Turku

Painopaikka: Markprint Oy

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ **4**

OHJAUSRYHMÄN PUHEENJOHTAJAN KATSAUS **5**

JOHDANTO **6**

Luonnonvara-suunnitelman tavoite 6
Suunnittelualue 6
Saamelaiskulttuuri 8
Saamelaisten kotiseutualue osana kansainvälistä toimintaympäristöä 8
Saamelaisten asema kansainvälisissä sopimuksissa 8
Kansainvälinen toimintaympäristö 9
Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueella 10
Luonnonvarasuunnittelu ja saamelaisten alkuperäiskansa-asema 16

SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN LUONNONVARASUUNNITELMAN TOIMINTAOHJELMA 2022–2027 ..... **20**

1. Vastuullinen ja yhteistyöhön perustuva toiminta ja sen kehittäminen 23
2. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen 30
3. Luonnon monimuotoi-suuden turvaaminen ja lisääminen sekä kulttuuriperinnön turvaaminen 34
4. Alueen ihmisten hyvinvointi sekä alueen luontoon ja luonnon-varoihin perustuvien elinkeinojen edellytysten turvaaminen ja edistäminen 42

Yhteenveto luonnon-varasuunnitelman saamelaiskulttuuria turvaavista toimenpiteistä 46
Neuvotteluvelvoite 46
Saamelaiskulttuurille aiheutuvien vaikutusten arviointi 47
Maankäyttömuotojen yhteensovittaminen 47
Viestintä ja saamen kielten käytön edistäminen 47
Saamen käsityön turvaaminen 48
Yhteistyö 48

UUDEN SUUNNITELMAN LÄHTÖTILANNE JA SEURANTA **50**

METSÄHALLITUS **72**

LIITTEET **85**

Liite 1: Metsähallituksen hoidossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet 86
Liite 2: Akwé: Kon -työryhmän arvio suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. 88
Liite 3: Osallistamismenetelmät. 160
Liite 4: Suunnitteluun osallistuneet työryhmät. 181
Liite 5: Menneen kauden mittarit. 184
Liite 6:. Lausunnot ja käsittely 213
Liite 7: Saamelaiskäräjälain 9§:n mukaiset neuvottelut. 344
Liite 8: Metsien hoito ja käyttö, paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat. 364
Liite 9: Toimintaohjelman vaikutukset ja seuranta. 369
Liite 10:.Suunnitteluelueen maankäyttökartta 372
Liite 11:.Toimintaohjelman saamelaiskulttuuria turvaavat toimenpiteet 374

Kuva: Aino Ilkka

Tiivistelmä

Luonnonvarasuunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa saamelaisten kotiseutualueella vuosina 2022–2027.

Luonnonvarasuunnittelu on valtion omistamien maa- ja vesialueiden pitkän aikavälin kestävän käytön suunnittelua. Tämän luonnonvarasuunnitelman keskeinen ero Metsähallituksen muihin luonnonvarasuunnitelmiin on siinä, että tässä luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu yhteensovitetaan omistajan asettamiin tavoitteisiin ja paikallisiin tavoitteisiin siten, että samalla turvataan saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma laadittiin tiiviissä yhteistyössä Metsähallituksen asiakkaista, kumppaneista ja sidosryhmistä kootun yhteistyöryhmän, saamelaiskäräjien sekä kolttien kyläkokouksen kanssa. Suunnitteluun osallistuivat myös poronhoidon, metsätalouden, matkailun, kuntien, eränkäynnin, luonnonsuojelun ja kulttuuriperinnön erilliset työryhmät. Kaikille avoimen verkkokyselyn kautta jokaisella kansalaisella oli mahdollisuus päästä vaikuttamaan suunnitteluun. Luonnonvarasuunnitteluun osallistui myös nuoria: suunnittelualueella asuvat kahdeksasluokkalaiset osallistuivat työpajaan, minkä lisäksi saamelaisnuorille järjestettiin kuulemistilaisuus yhteistyössä saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston kanssa.

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain. Uusi luonnonvarasuunnitelma laaditaan vuonna 2027.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Ohjausryhmän puheenjohtajan katsaus

Elinympäristö

Elinympäristö eli habitaatti on se paikka, jossa tietty eliö elää ja lisääntyy. Näin Wikipedia määrittelee elinympäristöä. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma poikkeaa merkittävästi kaikista muista Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmista. Tällä alueella toimitaan ihmisten elinympäristössä, paikallisten asukkaiden reviireillä. Kotiseutualueen maista ja vesistä noin 90 % on valtion eli Metsähallituksen hallinnoimia. Aluetta koskevat päätökset ja toiminnan linjaukset vaikuttavat merkittävästi lähes kaikkien alueen asukkaiden luonnonläheiseen arkeen.

Paikallisten asukkaiden ja saamelaisyhteisön osallistuminen luonnonvarasuunnitelman tekemiseen onkin ollut keskeisen tärkeää. Elinympäristötyötä on tehty yhdessä mm. yhteistyöryhmässä, seitsemässä teemakohtaisessa työpajassa, nuorten työpajoissa ja Akwé: Kon -työryhmässä. Yhdessä on suunnitelmaa parannettu myös lakisääteisissä neuvotteluissa paliskuntien, saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa. Yhteistyöryhmässä on ollut myös maakunnan toimijoita mukana ja lausuntojen kautta suunnitelmaan on päässyt vaikuttamaan laajemminkin. Myös Metsähallituksen hallitus on ollut tiiviisti mukana. Saamelaisten kotiseutualueelle ei ole haluttu lisätä merkittävää teollista maankäyttöä. Siitä on oltu hyvin laajasti yhtä mieltä. Suunnitelmassa on tehty isot strategiset linjaukset tuulivoiman (toimenpide 37.) ja metsätalouden suhteen (toimenpide 19.). Kaikkiaan suunnitelmassa on 94 erillistä toimenpidettä, jotka on ryhmitelty Metsähallituksen strategian mukaisesti vastuullisuuden ja yhteistyön, ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden, hyvinvoinnin sekä biotalouden teemoihin. Näitä toimia toteutamme tulevien viiden vuoden aikana paikallisten asukkaiden, elinkeinojen ja elinympäristön parhaaksi.

Lämpimät kiitokseni hyvästä yhteistyöstä, vaikuttavista keskusteluista ja kohtaamisista!

Pirjo Seurujärvi

JOHDANTO

Luonnonvara-suunnitelman tavoite

Luonnonvarasuunnitelma linjaa valtion omistamien maa- ja vesialueiden pitkän aikavälin ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävää käyttöä. Luonnonvarasuunnittelussa yhteensovitetaan omistajan omistajapolitiikan kautta Metsähallitukselle asettamat tavoitteet suunnittelualuekohtaisesti paikallisiin mahdollisuuksiin, tarpeisiin ja arvoihin. Luonnonvarasuunnitelma on Metsähallituksen sisäinen asiakirja joka osaltaan toteuttaa Metsähallituksen strategiaa ja sisältää siellä määriteltyjä tavoitteita vastaavat luonnonvarojen käyttömuotojen painotukset ja keskeiset toimet. Käsillä olevan luonnonvarasuunnitelman tekee erityiseksi suunnittelualueen sijainti kokonaisuudessaan saamelaiskäräjälain tarkoittamalla saamelaisten kotiseutualueella.

Luonnonvarasuunnittelussa alueiden käyttö suunnitellaan yhtenä kokonaisuutena eli Metsähallituksen kaikki vastuualueet huomioiden. Keskeistä suunnittelussa on vuorovaikutteisuus paikallisten toimijoiden kanssa. Suunnittelu tehdään yhteistyössä paikallisten asukkaiden, alueen keskeisten asiakkaiden, kumppanien ja sidosryhmien kanssa. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelussa suunnittelu toteutetaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen sekä muiden saamelaisten toimijoiden kanssa. Tavoitteina ovat luonnon arvon vastuullinen kehittäminen yli sukupolvien sekä kestävä yhteiskunnallinen kokonaishyöty.

Suunnittelualue

Luonnonvarasuunnitelma kattaa valtion maa- ja vesialueet Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa sekä Lapin paliskunnan alueella Sodankylän pohjoisosassa, käsittäen koko saamelaiskäräjälain tarkoittaman saamelaisten kotiseutualueen. Suunnittelualueeseen sisältyy Inarin kunnan itäsosassa sijatseva kolttalain (253/1995) tarkoittama Koltta-alue, jolla asuvilla kolttasaamelaisilla on erityisiä oikeuksia.

Suunnittelualuetta luonnehtivat laajat asumattomat erämaiset alueet. Kunnat ovat verrattain harvaan asuttuja, pienten kylien elävöittämiä ja maaseutumaisia. Taajimmin asuttu kirkonkylä on Ivalon kuntakeskus.

Metsähallituksen hallinnassa on yli 90 prosenttia alueen maiden ja vesien pinta-alasta. Valtion vesialueita suunnittelualueella on 293 980 hehtaaria johon sisältyy 95,5 prosenttia Suomen kolmanneksi suurimman järven, Inarijärven pinta-alasta. Sodankylän kunnan pohjoisosissa sijaitsevat suuret Lokan ja Porttipahdan tekoaltaat sijoittuvat aivan suunnittelualueen etelärajalle.

Suunnittelualueen maa-alasta 69 prosenttia on suojelu- ja suojeluohjelma- sekä erämaa-alueita.

Suomen suurimmat kansallispuistot, Lemmenjoki ja UKK-puisto sijaitsevat suunnittelualueella. Ensisijaisesti poronhoidon ja luontaistalouden käyttöön tarkoitettuja luontaistalousalueita on 11 prosenttia alueen maa-alasta. Metsätalouden taseessa on 19 prosenttia suunnittelualueen maa-alasta. Metsätalouskäytössä olevia normaaleja monikäyttömetsiä ja rajoitetun käytön alueita on 10 prosenttia. Metsätaloustoiminnan ulkopuolella olevia luontokohteita, soita ja poronhoidon kannalta erityisen tärkeitä alueita on 9 prosenttia kokonaisalasta.

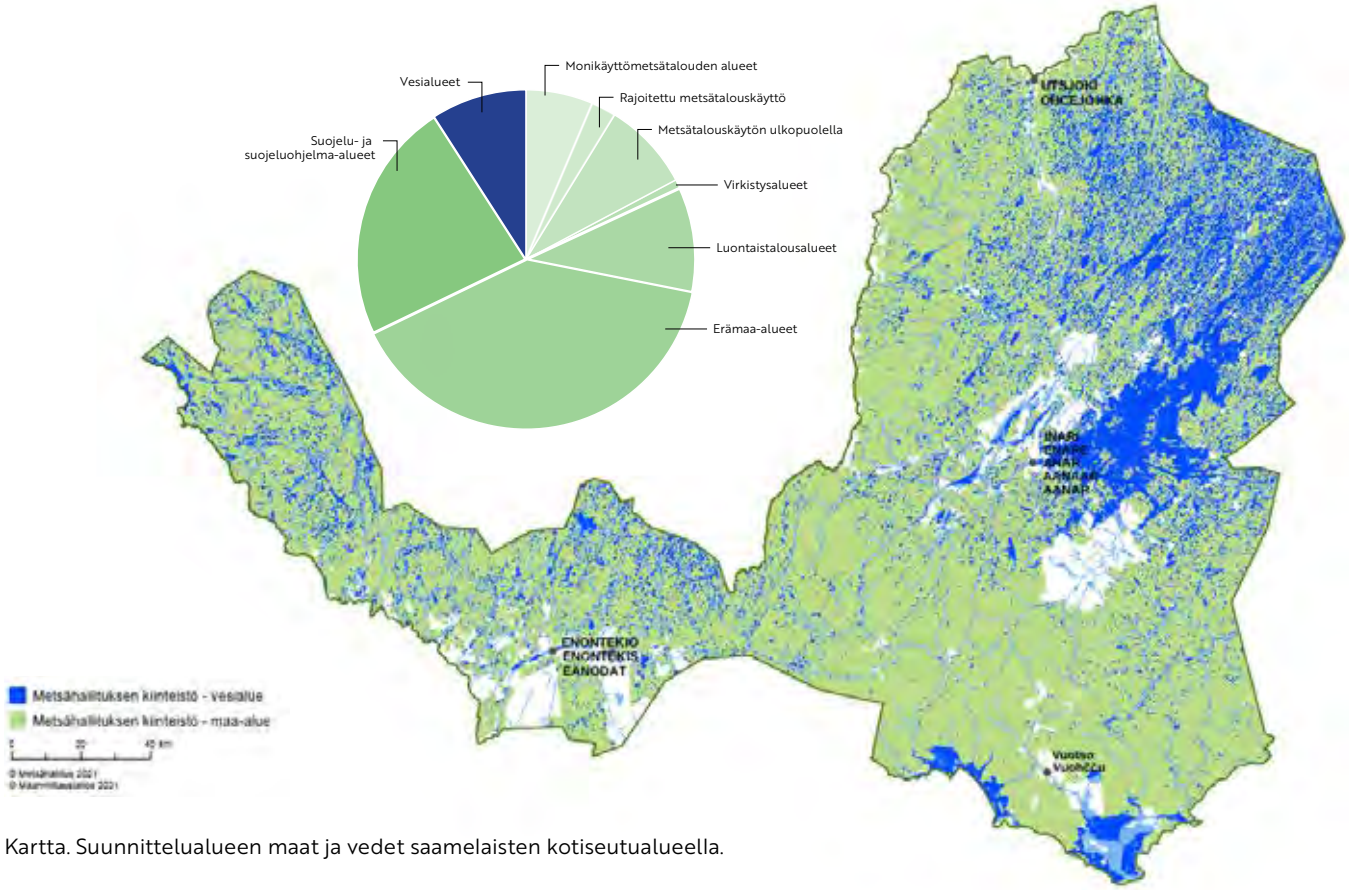

Kartta. Suunnittelualueen maat ja vedet saamelaisten kotiseutualueella.

KÄYTTÖMUOTO	HA	%
Monikäyttömetsätalouden alueet (MT Oy)	206 444	7
Rajoitettu metsätalouskäyttö (MT Oy)*	76 601	3
Metsätalouskäytön ulkopuolella (MT Oy)*	273 831	9
Virkistysalueet (LP)	27 702	1
Luontaistalousalueet (Kike)	324 220	11
Erämaa-alueet (LP)	1 283 330	44
Suojelu- ja suojeluohjelma-alueet (LP)	745 330	25
YHTEENSÄ	**2 937 458**	
Vesialueet	293 980	9
YHTEENSÄ	**3 231 438**	

*sisältää Metsätalouden hallinnoimat virkistysalueet (35 398 ha).
Suunnittelualueen valtion maa- ja vesialueet maankäyttöluokittain. Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä.

Saamelaiskulttuuri

Suomessa on 10 759 saamelaista, joista kotiseutualueella asuu 3 406. Suomen saamelaisista 68 % (7 353) asuu kotiseutualueen ulkopuolella, heistä 672 ulkomailla. Saamelaisten kotiseutualueella eniten saamelaisia asuu Inarissa ja kunnan alueella käytetään kaikkia kolmea saamen kieltä. Viimeisten neljän vuoden aikana saamelaisten määrä on kasvanut 296:lla, lisäystä on tapahtunut saamelaisalueen ulkopuolella. Suomessa asuvat saamelaiset jakaantuvat kolmeen kieliryhmään: pohjoissaamelaisiin, inarinsaamelaisiin ja kolttasaamelaisiin. Kaikki kolme kieltä ovat uhanalaisia, häviämisvaarassa ovat erityisesti inarinsaame ja koltansaame. Suomessa pohjoissaamen puhujia on noin 2 000, inarinsaamen puhujia 300–400 ja koltansaamen puhujia noin 300. Saamelaisilla on kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto.

Saamelaisella kulttuurilla on vahva kytkös perinteisiin elinkeinoihin, kalastukseen, metsästykseen, keräilyyn, käsityöhön ja poronhoitoon sekä niiden nykyaikaisiin soveltamisen muotoihin. Saamelaisille perinteisten elinkeinojen yhteisöllinen ja kulttuurinen merkitys on huomattava. Perinteiset elinkeinot kuvastavat luonnon ja kulttuurin välistä suhdetta sekä saamelaista elämäntapaa. Perinteisten elinkeinojen voidaan sanoa kannattelevan saamen kieliä ja kulttuuria, ja siksi ne katsotaankin kuuluvan tärkeänä osana saamelaiseen kulttuuriin.

Kulttuuri on kiinteästi sidoksissa luonnonvaroihin ja niiden kestävään käyttöön. Saamelainen kulttuuriympäristö näyttää usein koskemattomalta, vaikka alue on aktiivisessa käytössä perinteisissä elinkeinoissa. Karkeasti arvioituna saamelainen maisema sijoittuu luonnonmaiseman ja kulttuurimaiseman välimaastoon. Luonnonmaisemalta näyttävä alue sisältää saamelaisessa maisemassa tarinoita maankäytöstä, sukujen paikoista, alueiden käyttötavoista, kulkureiteistä, luonnon resursseista, eri syistä vältettävistä alueista ja pyhistä paikoista, joista ei ole juuri mitään merkkiä paikan päällä.

Elinkeinoista poronhoidolla on suurin kulttuurinen merkitys ja myös huomattava merkitys itsenäisenä elinkeinona ja tulonlähteenä. Kotiseutualueella toimii noin 27 prosenttia koko Suomen poronomistajista (13 paliskuntaa ja noin 1 250 poronomistajaa).

Metsästys, kalastus ja keräily ovat edelleen olennainen osa saamelaisten ravinnon ja käsitöiden raaka-aineiden hankintaa. Saamelainen käsityö, Sámi duodji, on perinteisesti käsitöitä käytännön tarpeita varten. Materiaalit saadaan läheltä luonnosta. Porosta ja puusta hyödynnetään lähes kaikki osat: sarvien, pahkojen ja puuaineksen lisäksi luut, suonet, parkki, tuohi ja juuret. Metsästyksen osalta tärkeimmät riistalajit ovat riekko ja hirvi. Saamelaisessa pyyntikulttuurissa riekon pyynti tapahtuu ansoilla.

Vaikka suuri osa saamelaisista saa nykyisin toimeentulonsa muista elinkeinoista, perinteisten elinkeinojen merkitys on huomattava saamelaisen kulttuurin ja saamen kielen harjoittamisen edellytysten turvaamisen kannalta.

Saamelaisten kotiseutualue osana kansainvälistä toimintaympäristöä

Saamelaisten asema kansainvälisissä sopimuksissa

Saamelaiset ovat Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa. Saamelaisilla alkuperäiskansana

on oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan sekä siihen kuuluvia perinteisiä elinkeinojaan. Saamelaiskulttuurilla tarkoitetaan laajalti saamelaisten kulttuurimuotoa siihen kuuluvine elinkeinoineen. Kansainvälisellä tasolla sitä suojaa YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan ihmisoikeussopimuksen 27. artikla. Alkuperäiskansojen oikeudet sisältyvät muun muassa YK:n julistukseen alkuperäiskansojen oikeuksista (UNDRIP 2007), johon Suomi on sitoutunut. YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) linjaavat yrityksille vastuun kunnioittaa ihmisoikeuksia yritystoiminnassa. Yrityksen tulee huolehtia siitä, ettei se heikennä ihmisoikeuksia.

Suomi on ratifioinut biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (Convention on Biological Diversity, CBD, 1992). Sopimukseen pohjautuvia Akwé: Kon -ohjeita noudattamalla alkuperäiskansoille haitalliset vaikutukset voidaan tunnistaa ja minimoida haittoja. Metsähallitus on ottanut Akwé: Kon -ohjeet käyttöön, jotta metsähallituslain mukainen saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen voidaan varmistaa.

YK:n kestävän kehityksen ohjelma (Agenda 2030) hyväksyttiin kaikkien YK-maiden kesken YK:n yleiskokouksessa vuonna 2015. Kestävän kehityksen tavoitteissa kiinnitetään erityistä huomiota alkuperäiskansojen oikeuksiin: alkuperäiskansoihin viitataan kuudessa tavoitteessa. Suomessa saamelaiskäräjät on osallistunut kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon ja seurantaan.

Alkuperäiskansojen yhdenvertaisen kohtelun turvaava yleissopimus (ILO 169) on ratifioitu monissa maissa, mutta ei Suomessa. Asian käsittely on edelleen kesken. Metsähallitus noudattaa toiminnassaan oikeusministeriön ohjeistusta saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisten neuvotteluiden käymisestä (OM 2/551/2017 Muistio saamelaiskäräjälain 9 § mukaisesta neuvotteluvelvollisuudesta).

Vastuullisuuspolitiikassaan Metsähallitus linjaa toimintansa perustaksi kansainvälisesti tunnustetut vastuullisuuden ohjeet ja periaatteet, kuten YK:n Kestävän kehityksen toimintaohjelma (Agenda 2030) sekä YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet.

Kansainvälinen toimintaympäristö

Ulkoinen toimintaympäristö ja maailmantalouden kehitys vaikuttavat yhä enemmän maankäyttöön ja sen suunnitteluun. Arktisen alueen luonnonvarat ja mahdolliset uudet kulkureitit sekä ilmastotavoitteiden mukanaan tuoma tarve tuulivoiman lisäämiselle ovat olleet viime vuosina kasvavan kiinnostuksen kohteena. Ilmastonmuutoksen etenemisen vaikutukset luontoon, ihmisiin ja heidän elinkeinoihinsa ovat moninaisia. Ilmastonmuutoksen aiheuttaman lämpenemisen on arvioitu olevan kaikkein voimakkainta arktisilla alueilla, jolloin tunturiylänköjen herkkä luonto ja sen erityispiirteet ovat vaarassa kadota. Havumetsät kestävät muutoksia paremmin, ja niiden kasvu kiihtyy, mutta toisaalta esimerkiksi hyönteis- ja myrskytuhot voivat lisääntyä. Muutokset säässä, kuten sademäärän kasvu, talven tulon lykkääntyminen ja lämpötilojen voimakkaat vaihtelut talvikaudella, aiheuttavat vakavia ongelmia perinteisille elinkeinoille, erityisesti poronhoidolle.

Maailmanlaajuinen kaupungistumiskehitys vaikuttaa myös saamelaisten kotiseutualueella. Ihmiset hakeutuvat suurempiin keskuksiin, ja syrjäisempien alueiden väestöpohja kutistuu. Kansainvälisten

matkailijoiden kasvava kiinnostus Lappia kohtaan on toisaalta lisännyt turismia ja tuonut investointeja ja työpaikkoja alueelle. Tilastokeskuksen väestöennusteen arvion mukaan väestömäärä ei alueella laskekaan enää yhtä merkittävästi kuin menneinä vuosikymmeninä vaan pysyy kutakuinkin nykyisellä tasolla.

Suunnittelualueen talous ja perinteiset elinkeinot nojaavat luonnonvaroihin. Uudistuvien luonnonvarojen monipuolinen ja kestävä käyttö luovat mahdollisuuksia tulevaisuuteen. Suunnittelualueen monipuoliseen biotalouteen lasketaan kuuluvaksi poronhoito, luontomatkailu ja muut luontoon liittyvät palvelut, kalaan ja riistaan perustuvat elinkeinot, marja- ja muu luonnontuoteteollisuus, perinnekäsityöt sekä metsätalous ja teollisuus.

Alueen monipuolinen elinkeinorakenne, vetovoimainen luonto, erinomaiset eränkäynti-, keräily- ja ulkoilumahdollisuudet sekä toimivat palvelut luovat perustan suunnittelualueen tulevaisuudelle. Vuonna 2020 covid-19-pandemian aiheuttama matkailualan kriisi toimii herätteenä maankäytön ja eri elinkeinojen yhteensovittamisen tarpeesta. Alueen elinvoiman ja huoltovarmuuden säilyttämisen näkökulmasta liian yksipuolinen elinkeinorakenne voisi osoittautua vahingolliseksi. Pohjoiselle ominainen, rikas ja monesta erillisestä elinkeinosta ammentava elämänmuoto on varmin valinta myös tulevaisuudessa.

Laajat luonnontilaiset erämaiset alueet ja vesistöt tuovat lisäarvoa matkailulle ja virkistyskalastukselle. Ammattikalastuksen osalta merkittäviä ovat Inarijärvi sekä Lokan ja Porttipahdan tekoaltaat. Valtaosa suunnittelualueen joista ja järvistä on erinomaisessa tai hyvässä kunnossa. Myös alueen pohjavesien tila on hyvä. Näköpiirissä ei ole isoja muutoksia kuormituspaineen lisääntymiselle. Puhdas vesi on kuitenkin maailmanlaajuisesti alati vähenevä luonnonvara, joten alueen vesistöjen hyvästä ekologisesta tilasta tulee kantaa erityistä vastuuta.

Suunnittelualueen tasapainoisen kehityksen ja saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää vaalia alueen luontoarvoja sekä huolehtia perinteisten elinkeinojen mahdollisuuksista. Maankäytön suunnittelussa on tärkeää tarjota paikallisille asukkaille, asiakkaille ja kumppaneille riittävät mahdollisuudet vaikuttaa elinympäristöönsä. Maan ja vesien käytön yhteensovittaminen on keskeisessä asemassa suunnittelualueen hyvän tulevaisuuden luomisessa.

Metsähallitus saamelaisten kotiseutualueella

Metsähallituksen palveluksessa saamelaisten kotiseutualueella työskentelee 61 henkilöä. Suunnittelualueella on kolme toimipistettä: Ivalo, Saariselkä ja Enontekiö. Lisäksi alueella sijaitsee useita huoltotukikohtia ja pienempiä työpisteitä.

Luontomatkailun- ja retkeilyn kannalta keskeisillä alueilla on viisi Metsähallituksen asiakaspalvelupistettä: Ylä-Lapin luontokeskus Siida, Ivalon palvelupiste, Urho Kekkosen kansallispuiston palvelupiste Kiehinen, Tunturi-Lapin luontokeskus ja Kilpisjärven luontokeskus.

Saamelaisten kotiseutualueella Metsähallituksella on valtion suuren maanomistuksen vuoksi huomattava merkitys keskeisten elinkeinojen, poronhoidon ja matkailun mahdollisuuksien luojana. Suunnittelualueen virkistys- ja matkailukäyttöä ohjataan erämaa-alueiden ja kansallispuistojen hoito- ja käyttösuunnitelmissa. Suunnitelmissa py-

ritään ohjaamaan suuri osa käyttöpaineesta tietyille alueille muodostamalla retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeet ja kohdistamalla palveluvarustus (polut, taukopaikat) niille.

Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijöiden, joille alue oli matkan tärkein kohde, rahankäytön vaikutukset paikallistalouteen olivat 39,8 miljoonaa euroa ja 324 henkilötyövuotta vuonna 2019*. Metsästyksen ja kalastuksen vaikutus paikallistalouteen oli 6,43 miljoonaa euroa ja 49 henkilötyövuotta vuonna 2020. Aluetaloudellisten vaikutusten osalta on huomattava, että vaikutukset syntyvät koko maakunnan alueelle, ei vain niiden kuntien alueelle, jossa kävijät liikkuvat, metsästävät ja kalastavat.

**tuloksiin on laskettu mukaan UKK puisto 80 %, Pallas - Yllästunturin kansallispuisto 20 %, Lemmenjoen kansallispuisto 100 %. Vuoden 2020 matkailu oli varsinkin ulkomaisten matkailijoiden osalta niin poikkeuksellista, että suojelu- ja retkeilyalueiden paikallistaloudellisten vaikutusten laskemiseen käytettiin vuoden 2019 lukuja.*

Metsätalouden mittakaava alueella on verrattain pieni. Virkistys- ja matkailukäyttöäkin palvelevan metsäautotieverkon ylläpidon sekä huoltovarmuuden näkökulmista metsätalouden paikallinen merkitys on kuitenkin edelleen tärkeä. Metsähallituksen hoidossa on alueella yhteensä 2 132 kilometriä metsäautoteitä ja 76 siltaa. Hakkuumäärä on jäänyt viimeisten vuosien aikana noin puoleen suunnittelualueen hakkuusuunnitteesta - näin ollen myös metsätalouteen liittyvien urakointipalveluiden tarve on vähentynyt. Vuonna 2020 Metsähallitus Metsätalous Oy osti yrittäjiltä puunkorjuu-, kuljetus- ja tienrakennuspalveluita yhteensä noin 1,5 miljoonalla eurolla.

Suunnittelualueen vetovoimainen luonto on tärkeä tekijä alueen kasvavan matkailun taustalla, mutta erityisen tärkeä se on paikallisten ihmisten elinkeinoille ja vapaa-ajan vietolle. Valtion metsät tarjoavat alustan niin elinkeinoille kuin luontoperustaisille harrastuksille, kuten metsästykselle, kalastukselle, marjastukselle ja liikunnalle. Metsien ja suojelualueiden hoidolla Metsähallitus vastaa uhanalaisten lajien suojelusta ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. Luontopalveluiden ylläpitämät reitit ja taukopaikat mahdollistavat retkeilyn kansallispuistoissa, retkeilyalueilla ja lähimaastoissa. Metsähallitus vastaa toiminnallaan Lappi-brändin tärkeimmästä yksityiskohdasta: luonnosta ja siitä, että valtion maita ja vesiä hoidetaan ja käytetään niin, että niistä nauttivat vielä tulevatkin sukupolvet.

Toimintaympäristön muutokset Metsähallituksessa

Toimintaympäristöön vaikuttavat monet luonnon ja rakennetun ympäristön muutokset, kuten ilmastonmuutoksen eteneminen, yhteiskunnalliset muutokset esimerkiksi elinkeinoissa, politiikassa, taloudessa, työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa sekä muutokset ihmisten ajattelussa ja toiminnassa.

Edellisen Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmakauden jälkeen Metsähallituksen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi. Laki Metsähallituksesta uudistettiin vuonna 2016 (Laki Metsähallituksesta 234/2016). Tässä yhteydessä metsätalouden toiminta yhtiöitettiin ja perustettiin Metsähallitus Metsätalous Oy, josta on säädetty oma laki. Lakimuutoksen yhteydessä saamelaisalueella sijaitsevat luontaistalousalueet siirtyivät Luontopalveluilta Kiinteistökehitykselle ja osa virkistysmetsistä Luontopalveluilta Metsähallitus Metsätalous Oy:lle. Luontaistalousalueille ei ole asetettu tuottovaatimusta. Julkisten hallintotehtävien työkenttä laajeni kulttuuriomaisuuden vaalimiseen. Kulttuuriomaisuudella tarkoitetaan valtion hallinnassa olevia arkeologisia kohteita ja rakennuspe-

rintökohteita. Metsähallituksen hoidossa olevat, suunnittelualueella sijaitsevat, kulttuurihistorialliset arvokohteet on lueteltu liitteessä 1. Vaaliminen sisältää konkreettisen hoidon ja kunnostamisen lisäksi kohteeseen liittyvää tiedonhankintaa, edunvalvontaa ja viestintää.

Suomen näkyvyys kansainvälisillä matkailumarkkinoilla on kasvanut selvästi. Erityisesti Lapin ja sen pohjoisten matkailukeskusten talviset ohjelmapalvelutoiminnat sekä revontulimatkailu ovat lisääntyneet. Nämä muutokset ovat näkyneet myös saamelaisten kotiseutualueen matkailussa. Matkailun kasvusta valtaosa sijoittuu matkailukeskusten ja matkailupalveluiden välittömään läheisyyteen ja päiväretkeilyn kehittymiseen. Kuitenkin nimenomaan suunnittelualueella myös tyypillinen uusien retkeily- ja vaelluskäyttäjien määrä on merkittävä ja kehittyvä.

Lapin matkailun kasvu ja matkailun kansainvälistyminen näkyvät muun muassa matkailurakentamisen vilkastumisena. Majoitukseen ja ohjelmapalveluihin soveltuvia kohteita etsitään uusilta alueilta. Myös kiinnostus tuulivoima-, malminetsintä- ja kaivoshankkeita kohtaan näkyy Metsähallituksen toimintaympäristössä selvästi, vaikkakaan uusia hankkeita suunnittelualueelle ei ole vireillä. Malminetsinnän varaustilanne elää koko ajan, tätä kirjoitettaessa varauksia on Sodankylän ja Inarin kuntien alueella. Voimassa olevia malminetsintälupia on yksi Enontekiöllä. Useat eri tahot kuten saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous ja osa alueen kunnista ovat todenneet suhtautuvansa kielteisesti kaivosten tuloon suunnittelualueelle. Metsähallitus ei myönnä maanomistajan suostumuksia malminetsintään.

Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kävijämäärät ovat kasvaneet voimakkaasti, mutta Luontopalvelujen resurssit ovat pysyneet ennallaan. Se on asettanut Luontopalvelujen palveluinfran kehittämiselle ja hoidolle vaikean ja vakavan resurssihaasteen. Kyse ei ole pelkästään maastorakentamisesta ja siihen liittyvistä resursseista vaan myös luonnon ja kulttuuriperinnön asiantuntijoiden työajan riittävyydestä ja osaamisesta. Kasvava kävijämäärä ja monipuolistuvat luonnossa liikkumisen tavat haastavat käytön ohjaamista ennakoivasti ja luontoa säästävällä tavalla. Menneen suunnittelukauden kahden viimeisen vuoden aikana resurssit ovat kuitenkin selvästi parantuneet. Matkailijamäärät sekä myös ei-toivotut kohtaamiset ovat lisääntyneet, minkä myötä tarve maankäytön yhteensovittamiselle sekä viestinnän ja opastuksen tarve paikallisesta elämänmenosta ja elinkeinoista on kasvanut.

Hirvikannan voimakas kasvu Inarin alueella on tuonut alueelle aiempaa enemmän lupametsästäjiä muualta Suomesta. Koirien käyttöön perustuva tehokas hirven seuruepyynti poikkeaa paikallisesta pyyntikulttuurista, ja metsästyskoirien aiheuttamat häiriöt poronhoidolle ovat lisääntyneet. Metsästyksen sosiaalinen kestävyys onkin puhututtanut suunnittelualueella runsaasti viime vuosina. Lupametsästyksen järjestämiseen on toivottu muutoksia, kuten myös toimia erävalvonnan tehostamiseksi. Vuonna 2022 tehtävän uuden kiintiöpäätöksen valmistelun yhteydessä sosiaalisen kestävyyden näkökulmat otetaan huomioon entistä paremmin ja osapuolien välistä vuorovaikutusta lisätään.

Teno on Suomen tunnetuimpia lohijokia. Tenon kalastuksella on suuri merkitys paikallisille asukkaille ja kulttuurille sekä kalastusmatkailulle. Matkailu on myös merkittävä tulonlähde Tenolaakson yrityksille. Lohikannan heikentynyt tila on puhuttanut paljon ja aiheuttanut painetta kalastuksen järjestelylle. Tenon kalatalousalue vastaa lupien myynnistä pääuoman osalta ja Metsähallitus vastaa lupien myynnistä sivuvesien ja lohen nousualueiden yläpuolisten vesistöjen osalta. Vuoden 2017

jälkeen kyttyrälohien määrät Tenolla ovat olleet voimakkaassa kasvussa. Toimenpiteitä kyttyrälohen leviämisen estämiseksi ja määrän pienentämiseksi suunnitellaan. Kyttyrälohen torjunta ja naalikannan elvyttäminen ovat Suomen keskeisiä tavoitteita sen aloittaessa Barentsin euroarktisen neuvoston puheenjohtajana loppuvuodesta 2021.

Koneellinen kullankaivuu Lemmenjoen kansallispuistossa on loppunut: kaivosoikeus päättyi 1.7.2020. Kullankaivajilla on tämän jälkeen kaksi vuotta aikaa hoitaa maisemointi sekä tuoda koneet ja muu kullankaivuuseen liittyvä materiaali pois kansallispuistosta.

Metsäsertifioinnin kriteerien uudistaminen on käynnissä sekä PEFC- että FSC-järjestelmissä. Metsähallituksella on käytössä PEFC- järjestelmä, lisäksi puutoimitukset täyttävät FSC kontrollipuun vaatimukset. Myös ISO 14001 -ympäristöjärjestelmä on uudistunut, ja asettaa uusia vaatimuksia koko organisaation ympäristöasioiden hallinnalle.

Metsätalouden ja poronhoidon väliset ristiriidat ovat olleet alueella olemassa jo vuosikymmenien ajan, ja niitä on ratkottu erilaisten neuvottelu- ja sopimusmenettelyiden avulla. Vuosina 2009 ja 2010 Metsähallitus solmi sopimukset Ivalon paliskunnan Nellimin tokkakunnan, Muotkatunturin paliskunnan, Hammastunturin paliskunnan, Muddusjärven paliskunnan ja Paatsjoen paliskunnan kanssa tärkeimpien laidunalueiden rauhoittamisesta 20 vuodeksi. Samassa yhteydessä Metsähallitus teki päätöksen, että saamelaisten kotiseutualueella ei tehdä hakkuita ilman paliskunnan suostumusta. Vuonna 2016 Muddusjärven paliskunta kielsi hakkuut alueellaan, koska heidän näkemyksensä mukaan vuonna 2010 laadittuja sopimuksia oli rikottu. Tämän jälkeen alueella ei ole tehty hakkuita. Seuraavana vuonna 2017 myös Paatsjoen ja Hammastunturin paliskunnat kielsivät hakkuut alueillaan, minkä jälkeen Metsähallitus ei ole toteuttanut hakkuita myöskään näiden paliskuntien alueilla.

Metsätalouden ja poronhoidon välisen keskusteluyhteyden vahvistamiseksi sekä metsien käyttöä koskevien ristiriitojen kartoittamiseksi päätettiin vuonna 2019 konfliktin osapuolien eli Inarin metsäpaliskuntien, saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja Metsähallitus Metsätalous Oy:n kesken toteuttaa konfliktikartoitus. Akordi Oy:n toteuttama selvitys, ***Saamelaisten kotiseutualueen valtion metsien käytön ristiriidat ja ratkaisumahdollisuudet***, valmistui syksyllä 2020. Selvityksen keskeinen tulos oli, että metsätalouden ja poronhoidon tulevaisuuden kestävyyttä on tarkasteltava yksittäisiä, paikallisia hankkeita laajempana kokonaisuutena, koska monitahoinen ja pitkittynyt konflikti ei ole ratkaistavissa neuvottelemalla yksittäisistä leimikoista. Tämän johtopäätöksen seurauksena suunnittelualueen hakkuusuunnitetta päätettiin lähestyä uudella tavalla, paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien laatimisella.

Metsäteollisuustuotteiden kysyntä ja puuraaka-aineen saatavuus ovat lisääntyneet. Tämän seurauksena Lappiin on toteutettu ja ollaan toteuttamassa merkittäviä metsäteollisuusinvestointeja. Kemijärvellä käynnistettiin puunkäytöltään mittava Keitele Forest Oy:n saha vuonna 2014. Metsä Group -konserniin kuuluva Metsä Fibre on tehnyt alkuvuodesta 2021 päätöksen Kemin sellutehtaan korvaamisesta uudella biojalostamolla. Investointi on suurin Suomessa koskaan tehty metsäteollisuuden investointi. Stora Enso käynnisti keväällä 2021 yt-neuvottelut, jotka johtivat Veitsiluodon sellu- ja paperitehtaan toiminnan lopettamiseen. Tämä on vähentänyt kuitupuun kysyntää merkittävästi.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Koko Metsähallituksen kannalta on havaittu seuraavat toiminta-ympäristön muutostekijät:

Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen

- Monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen nousee yhä tärkeämmäksi tavoitteeksi ja kytkeytyy vahvasti osaksi ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista.

- Talvien lämpeneminen lisää pohjoisilla alueilla luonnon tuottokykyä: esimerkiksi riista- ja kalaresurssit todennäköisesti kasvavat, vaikka monimuotoisuus vähenisi. Ilmastonmuutos suosii myös joitakin lajeja ja tarjoaa tulokas- ja vieraslajeille elintilaa, mikä voi muuttaa ekosysteemiä arvaamattomasti

- Ilmastonmuutoksen myötä puuston kasvu kiihtyy ja puuvarat kasvavat. Samalla äärimmäiset sääilmiöt lisääntyvät ja metsäpalot sekä hyönteis-, sieni- ja myrskytuhot yleistyvät. Myös tulokas/vieraslajien aiheuttamat tuhot lisääntyvät. Puunkorjuun olosuhteet muuttuvat. Hyvin hoidettujen metsien merkitys kasvaa.

- Tavoite hiilineutraalista Suomesta vuoteen 2035 mennessä luo kysyntää uusiutuville raaka-aineille ja ratkaisuille. Regulaatio ja EU-sääntelyn rooli vahvistuvat.

Työelämän ja digitalisaation murros

- Teknologinen kehitys muokkaa työnkuvia ja lisää kysyntää erilaiselle osaamiselle.

- Työelämän ja digitalisaation murroksen keskellä korostuu ihminen. Työn merkityksellisyys ja vastuullinen työnantajabrändi ovat keskeisessä roolissa.

- Vuorovaikutus asiakkaiden, kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa nopeutuu ja muuttuu yhä tärkeämmäksi

Arvopolarisaation kasvu

- Sosioekonominen eriytyminen voimistuu, ja vastakkainasettelu yhteiskunnassa lisääntyy.

- Kaupungistuminen ja haja-asutusalueiden tyhjentyminen luovat arvopolarisaatioita. Se näkyy muun muassa ihmisten luontosuhteessa.

Tiedonvälityksen murros

- Disinformaatio haastaa sekä tutkitun tiedon että asiantuntijatiedon.

- Vaikuttajien määrä kasvaa. Tieto pirstaloituu, ja luotettavan tutkimustiedon löytäminen ja tunnistaminen vaikeutuvat.

- Avoin data lisää läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta sekä luo uusia yhteistyömahdollisuuksia ja innovaatioita.

Uusiutuvat raaka-aineet ja energialähteet

- Luonnonvarojen kysynnän kasvun myötä resurssitehokkuuden ja kiertotalouden merkitys kasvaa. Kiertotalous luo uutta liiketoimintaa.
- Tarve fossiilisia raaka-aineita korvaaville uusiutuville ratkaisuille kasvaa.
- Suomen vesiluontovarojen merkitys kasvaa, ja niitä tullaan hyödyntämään kokonaisvaltaisemmin.
- Suomen hiilineutraaliustavoitteet lisäävät uusiutuvan energian kysyntää ja määrää.

Muutokset vapaa-ajan käytössä

- Ilmastonmuutos ja kestävän matkailun tavoitteet muokkaavat vapaa-ajan käyttöä. Lähi- ja luontomatkailu lisääntyvät, ja luonnosta saatavaan hyvinvointiin panostetaan.
- Kävijäpaine lisääntyy yhä kasvukeskusten virkistyskohteilla, ja retkeily- ja eränkäyntitaitojen merkitys kasvaa.
- Kestävä kulutus luo kysyntää lähiruualle ja luonnonvaraiselle riistalle ja kalalle.

Talousjärjestelmän ja maailmanpolitiikan murros

- Nykyistä talousjärjestelmää haastetaan vastaamaan globaaleihin haasteisiin. Ajatus yritysten laajemmasta yhteiskunnallisesta vastuusta kasvaa.
- Rajalliset luonnonvarat ja ilmastonmuutos heijastuvat ihmisten kulutuskäyttäytymiseen, joka muuttuu.
- Vastuullisen datatalouden vaatimukset – tietoturvasta ja -suojasta sekä ylipäänsä tiedon luotettavuudesta huolehtiminen – nousevat tärkeiksi kilpailutekijöiksi.

Väestörakenteen muutos

- Kaupungistuminen jatkuu, ja väestö vanhenee erityisesti haja-asutusalueilla Pohjois- ja Itä-Suomessa. Tämä lisää työvoiman kohtaanto-ongelmaa.
- Väestörakenteen muutos lisää kysyntää työvoimapohjaiseen maahanmuuttoon.
- Esteettömien, saavutettavien ja monipuolisten luonto- ja virkistyspalvelujen tarve kasvaa väestörakenteen muutoksen myötä.
- Työnteon ja asumisen monipaikkaisuus voi lisääntyä.

Luonnonvarasuunnittelu ja saamelaisten alkuperäiskansa-asema

Taustaa

Saamelaisten asema alkuperäiskansana kirjattiin Suomen perustuslakiin vuonna 1995. Saamelaisilla on perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain 121 §:n mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Saamelaisten kotiseutualueella tarkoitetaan, saamelaiskäräjälain 4 §:n mukaisesti Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevan Lapin paliskunnan aluetta. Itsemääräämisoikeutensa nojalla saamelaisilla on kansana oikeus päättää poliittisista oloistaan sekä edistää omaa taloudellista, yhteiskunnallista ja kulttuurista kehitystään.

Suomen perustuslaki 731/1999

17 §

Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin:

Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla.

Laki Metsähallituksesta 234/2016 edellyttää - osana yleisten yhteiskunnallisten velvollisuuksien huomioimista - erityisesti huolehtimaan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamisesta. Saamelaisen kulttuurin keskeinen osa ovat perinteiset elinkeinot. Saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ovat kalastus, keräily, käsityö, metsästys ja poronhoito sekä niiden nykyaikaiset soveltamisen muodot.

Laki Metsähallituksesta 234/2016

6 §

Yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet

Luonnonvarojen kestävän hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen on riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien, meren ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallituksen on lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön sekä työllisyyden edistämisen vaatimukset.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa (848/1990) tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.

Perustuslakivaliokunnan lausunto 38/2004 vp Hallituksen esitys laiksi Metsähallituksesta

Ehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset tulee turvata sovitettaessa yhteen Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden hoitoa, käyttöä ja suojelua.

Perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvataan myös saamelaiskulttuurin kehittäminen. Sen vuoksi valiokunta toteaa, että saamelaiskulttuuriin kuuluu myös sen perinteisten elinkeinojen nykyaikaiset soveltamismuodot.

Suomi on lisäksi sitoutunut saamelaisten aseman turvaamiseen luvussa 2.1 kuvattujen kansainvälisten sopimusten kautta.

Kotimainen lainsäädäntö, kansainväliset sitoumukset, Metsähallituksen omistajapolitiikka, vastuullisuusohjelma sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma luovat puitteet alkuperäiskansan aseman turvaamiselle osana saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelua. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että muiden paikallisten asemaa tai elinkeinojen toimintamahdollisuuksia heikennettäisiin. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelun lähtökohta on omistajan asettamien tavoitteiden yhteensovittaminen paikallisiin tavoitteisiin siten, että saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan.

Luonnonvarasuunnittelun toteutus saamelaisten kotiseutualueella

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitteluprojekti käynnistyi keväällä 2020. Projektia veti Metsähallituksen sisäinen ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimi aluejohtaja Jyrki Tolonen Lapin luontopalveluista. Tolosen siirryttyä toisiin tehtäviin, ohjausryhmän puheenjohtajana toimi 1.7.2021 alkaen aluejohtaja Pirjo Seurujärvi. Metsähallituksen hallitus osallistui suunnitelman laadintaan aktiivisesti ja sitä käsiteltiin projektin aikana jokaisessa hallituksen kokouksessa. Lisäksi Metsähallituksen hallitus järjesti suunnittelualueen keskeisille toimijoille kuulemistilaisuuden keväällä 2021, jossa kerättiin tietoa toimijoille tärkeistä luonnonvarasuunnitelmassa huomioitavista asioista.

Luonnonvarasuunnittelun käytännön toimista huolehti projektiryhmä, jota veti projektipäällikkö Olli Lipponen. Sekä ohjaus- että projektiryhmissä oli edustajia Metsähallituksen kaikilta vastuualueilta (Eräpalvelut, Luontopalvelut, Kiinteistökehitys ja Metsätalous Oy).

Suunnitelman vaikutukset saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiin arvioitiin saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen yhdessä laatiman ja sopiman Akwé: Kon -toimintamallin mukaisesti. Saamelaiskäräjät nimesi työryhmään kuusi edustajaa ja kolttien kyläkokous yhden. Akwé: Kon -työryhmän työtä veti Saamelaiskäräjien valitsema puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio. Työryhmän työn etenemisestä vastasi Saamelaiskäräjien esityksestä työryhmän valmistelijaksi valittu Jan Saijets. Akwé: Kon -työryhmä toimi itsenäisesti varsinaisen luonnonvarasuunnitteluprojektin rinnalla ja teki oman arvionsa suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiin.

Akwé: Kon -työryhmän raportti sekä Metsähallituksen vastaukset arviossa esitettyihin toimenpiteisiin ovat suunnitelman liitteenä (Liite 2).

Suunnittelua varten kutsuttiin koolle alueen keskeisistä toimijoista ja kumppaneista koostunut yhteistyöryhmä. Luonnonvarasuunnitelman keskeistä osiota, toimintaohjelmaa, tehtiin yhdessä yhteistyöryhmän kanssa neljässä työpajassa. Yhteistyöryhmässä oli 24 edustajaa järjestö-, tutkimus- ja viranomaisorganisaatioista sekä yrityksistä. Lisäksi suunnitteluun osallistui seitsemän keskeisten maankäytön muotojen alle muodostettua teemaryhmää, suunnittelualueen kahdeksasluokkalaiset nuoret, saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto, kuntalaiset yleisötilaisuuksien kautta sekä kaikki avoimeen karttakyselyyn vastanneet. Yhteissuunnittelun kulku on kuvattu tarkemmin liitteessä 3 ja suunnitteluun osallistuneet työryhmät liitteessä 4.

Monikäyttömetsien hakkuusuunnite sovittiin laskettavaksi paliskuntakohtaisesti laadittavien metsäsuunnitelmien summana. Syksyllä 2020 järjestettiin alueen metsäpaliskunnille yhteinen avaustilaisuus, jossa esiteltiin suunnitelma metsäsuunnitelmien laadinnan tavasta. Tämän jälkeen paliskunnat ilmoittivat, haluavatko ne osallistua menettelyyn, minkä jälkeen suunnitteen laskenta ja metsätalouden menettelyistä ja toimintatavoista sopiminen eteni paliskuntakohtaisesti.

Kaikista paliskunnista on tullut tieto niiden lähtemisestä mukaan paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien laadintaan. Käydyissä neuvotteluissa on koottu karttatietoa poronhoidon kannalta tärkeistä kohteista ja alueista (poroaita-alueet, luppo- ja jäkälälaitumet, vasoma-alueet, kuljetussuunnat ja niiden pullonkaulat). Kootut tiedot on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Tämän perusteella kohteita siirrettiin rajoitettuun metsätalouskäyttöön ja osin toiminnan ulkopuolelle. Lisäksi vanhojen luonnontilaisten metsien kartoituksessa ja paikkatietopoiminnassa luonnonmetsiksi arvioidut kohteet rajattiin laskelmassa toiminnan ulkopuolelle. Paliskunnat osoittivat kartoille myös poronhoidolle keskeisiä taimikonhoito- ja ensiharvennuskohteita, jotka alueen suunnittelija tarkastaa maastossa ja laatii tarvittavat suunnitelmat.

Luonnonvarasuunnitelmaan liitettävää hakkuulaskelmaa tehtäessä neuvottelut oli käyty Lapin, Ivalon, Näkkälän, Muotkatunturin ja Sallivaaran paliskuntien kanssa ja niiden osalta laskelma perustuu edellä mainitulla tavalla kerättyihin tietoihin.

Hammastunturin, Paatsjoen ja Muddusjärven paliskuntien kanssa neuvottelut käynnistyivät myöhemmin, elokuussa 2021. Poronhoitoa koskevat tiedot perustuvat näiden paliskuntien osalta TOKAT-aineistoon (poronhoidon paikkatietoaineisto) ja Metsähallituksen paikkatietoihin. Lisäksi myös näiden paliskuntien osalta hakkuulaskelmassa toiminnan ulkopuolelle rajattiin vanhojen luonnontilaisten metsien kartoituksessa ja paikkatietopoiminnassa luonnonmetsiksi arvioidut kohteet.

Edellä mainittujen lisäksi kaikki aiemmilla laidunaluesopimuksilla vuosina 2009 ja 2010 määräaikaisesti toiminnan ulkopuolelle siirretyt alueet on hakkuulaskelmassa sisällytetty koko laskentajakson ajalle toiminnan ulkopuolisiksi. Hakkuulaskelma laadittiin 3 % korolla, mutta pääosa MELA-laskelman tuottamista uudistushakkuista siirrettiin peitteisen metsän kasvatuksen piiriin. Metsäsuunnitelmien laadinta ja paliskuntakohtaiset neuvottelut jatkuvat suunnitelmakaudella Hammastunturin-, Paatsjoen- ja Muddusjärven paliskuntien kanssa. Suunnitelmakauden hakkuusuunnite tarkentuu näiden neuvotteluiden lopputuloksen perusteella.

Kuva. Luonnonvarasuunnitteluprojektin vaiheet 2020–2021

Suunnitteluprojektin tuloksena valmistui saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma kaudelle 2022-2027. Suunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa saamelaisten kotiseutualueen valtion mailla ja vesillä suunnitelmakauden ajan. Lisäksi se kuvaa Metsähallituksen toiminnan vaikuttavuutta ja sen kehittymistä alueella.

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma 2022–2027

Tavoite: Valtion maiden ja vesien mahdollisimman hyvä ja kestävä kokonaishyöty

Metsähallituksen toimintaan kohdistuu monenlaisia odotuksia valtio-omistajalta, asiakkailta, kumppaneilta ja sidosryhmiltä. Näiden odotusten yhteensovittaminen muodostaa Metsähallituksen toimintaympäristön perustan. Luonnonvarasuunnitelma on toimintaohjelma, joka ohjaa toimintaamme alueella koko suunnitelmakauden ajan. Luonnonvarasuunnittelussa paikallisten asukkaiden, asiakkaiden, kumppanien ja sidosryhmien toiveet sekä maiden ja vesien tarjoamat resurssit sovitetaan valtio-omistajan asettamiin raameihin. Valtio-omistajan odotukset on koottu Metsähallituksen omistajapoliittisiin linjauksiin vuosille 2020–2024. Niitä valmisteltiin maa- ja metsätalous- ja ympäristöministeriöissä, ja ne hyväksyttiin valtioneuvoston talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa.

Yhteiskunnan erilaisten tavoitteiden tasapainoinen toteutus on Metsähallituksen vastuullisuuden ydin. Omistajan määrittämillä yhteiskunnallisilla velvoitteilla ja niitä koskevilla tavoitteilla luodaan alueiden käytön puitteet siihen, miten Metsähallitus toimii vastuullisesti ympäristön, yhteiskunnan ja ihmisten suuntaan. Luonnonvarasuunnitelma pyrkii osaltaan edesauttamaan ratkaisujen löytämisessä aikamme suurimpiin haasteisiin, ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen. Näiden ilmiöiden kohdalla tärkeäksi nousee niiden rajat ylittävä luonne ja tästä seuraava kansainvälisen yhteistyön tarve. Näiden kysymysten käsittelyssä Metsähallitus nojautuu tutkittuun tietoon sekä arvostaa ja käyttää myös perinteistä tietoa suunnittelualueen luonnosta ja luonnonvaroista. Suunnittelualueen maat ja vedet ovat tärkeä osa paikallisten ihmisten asuinympäristöä. Metsähallitus haluaa edistää asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa heille tärkeiden asioiden käsittelyyn ja selvittää heidän tyytyväisyyttään Metsähallituksen toimintaan.

Kuva: Tarja Länsman/Arctic Photos

Metsähallituksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma toteuttaa vastuullisuusohjelmaa. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmassa korostuvat erityisesti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman saamelaisia ja saamelaisten kotiseutualuetta koskevan toiminnan linjaukset. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman avulla varmistamme, että Metsähallituksen toiminnassa toteutuvat vastuullisuuspolitiikkamme linjaukset kansainvälisistä vastuullisuuden ohjeista ja periaatteista, kuten YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmasta (Agenda 2030) sekä YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevista periaatteista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan sovitettaessa yhteen eri maankäyttömuotoja sekä luonnonvarojen vastuullisen ja kestävän hoidon ja käytön tavoitteita.

Maakuntakaava on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen tapa viedä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet käytäntöön kunkin maakunnan erityistarpeiden mukaan. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman linjaukset tukevat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kokonaisuuksia.

14.12.2017 päätettyjen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on

- varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa
- auttaa saavuttamaan maankäyttö- ja rakennuslain sekä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet, joista tärkeimmät ovat hyvä elinympäristö ja kestävä kehitys
- toimia kaavoituksen ennakoivan ja vuorovaikutteisen viranomaistyön välineenä valtakunnallisesti merkittävissä alueiden käytön kysymyksissä sekä
- edistää kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa.

Metsähallituksen strategia ohjaa luonnonvarasuunnittelua

Toimintaohjelman toimenpiteillä Metsähallitus edistää valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita erityisesti seuraavien kokonaisuuksien osalta:

- Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.
- Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma pohjautuu Metsähallituksen strategiaan. Strategiasta johdetut toiminnan päälinjat ovat:

1. Vastuullinen ja yhteistyöhön perustuva toiminta ja sen kehittäminen
2. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen
3. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja lisääminen sekä kulttuuriperinnön turvaaminen
4. Alueen ihmisten hyvinvointi sekä alueen luontoon ja luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen edellytysten turvaaminen ja edistäminen (biotalous)

Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteet kuvaavat linjausten käytännön toteutuksen suunnittelualueen luonnonvarojen hoidossa ja käytössä seuraavalla viisivuotiskaudella.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Kuva: Tarja Länsman/Arctic Photos

1. Vastuullinen ja yhteistyöhön perustuva toiminta ja sen kehittäminen

Rakentavan ja kaikkia osapuolia kunnioittavan, kestäviin ratkaisuihin pyrkivän yhteistyön kehittäminen on saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarojen hoidon ja käytön kantava periaate seuraavalla viisivuotiskaudella. Tavoitteiden yhteensovittamisessa merkittävin ero muiden alueiden luonnonvarasuunnitelmiin on saamelaisten perustuslaillinen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä tästä seuraava saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen. Myös alueen maankäyttöjakauma poikkeaa muista luonnonvarasuunnitelma-alueista: suuri osa alueesta on luonto- ja kulttuuriarvoiltaan merkittävää ja varattu suojelukäyttöön. Vastuullisessa alueiden käytön suunnittelussa tärkeää on näiden arvojen tunnistaminen, turvaaminen ja yhteensovittaminen alueen muun käytön kanssa.

Saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin on eri yhteyksissä luettu kalastus, keräily, käsityö, metsästys ja poronhoito sekä niiden nykyaikaiset soveltamismuodot. Perinteiset elinkeinot kuvastavat luonnon ja kulttuurin välistä suhdetta sekä saamelaista elämäntapaa. Poronhoidon asema alueen elinkeinojen joukossa on merkittävä. Sen kulttuurillinen ja aluetaloudellinen merkitys ovat suuria. Suunnittelualue on kokonaisuudessaan erityisellä poronhoitoalueella eli erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella. Erityisellä poronhoitoalueella valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa porotaloudelle. Myös tämä tuo velvoitteita eri toimintojen ja elinkeinojen yhteensovittamiselle.

Alueen elinvoiman takaamiseksi on tarpeen varmistaa poronhoidon lisäksi muiden elinkeinojen, erityisesti matkailun, toimintaedellytykset sekä yhteensovittaa matkailun ja virkistyskäytön tavoitteet alueen muihin maankäyttömuotoihin. Maankäytön yhteensovittamisessa tulee huomioida myös kokonaisturvallisuus. Eri elinkeinoille täytyy taata sellainen toiminta-alusta, jossa eri elinkeinojen harjoittajat voivat toimia turvallisesti ja toisilleen kohtuutonta haittaa aiheuttamatta. Eri maankäyttömuotojen yhteensovittamiseen tähtääviä toimia sisältyy myös muiden toiminnan päälinjojen toimenpiteisiin.

Metsätalouden historia alueella on pitkä. Vaikka sen työllistävä merkitys onkin vähentynyt, metsätaloudella on edelleen merkitystä alueen talouden ja huoltovarmuuden kannalta. Eri elinkeinojen ja alueen kaikkien asukkaiden sekä matkailijoiden etujen ja tarpeiden yhteensovittaminen vaatii perusteellista yhteistyötä osapuolien kesken sekä uusien toimintamallien kehittämistä hyväksyttävien ja kestävien maankäytön ratkaisujen aikaansaamiseksi.

1. Eri käyttäjäryhmien keskinäisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi järjestämme alueen keskeisille toimijoille maankäytön aihealuekohtaisia tapaamisia tarpeen mukaan.

2. Maankäytön eri muotojen yhteensovittamiseksi perustamme vilkkaimmille matkailualueille yhteistyöryhmät; esimerkiksi Saariselkä-Tankavaaran, Inarin kirkonkylän, Enontekiön ja Utsjoen alueille. Yhteistyöryhmissä käsitellään kunkin alueen kannalta keskeisiä maankäytön kysymyksiä kuten reittitarpeita ja -toiveita, kaavoitukseen liittyviä kysymyksiä sekä metsänhoidon ja tienrakennuksen suunnitelmia. Ryhmiin nimetään edustajat kaikkien keskeisten toimijoiden osalta.

3. Metsähallitus toimii aktiivisesti lupametsästäjien, paikallisten metsästäjien ja paliskuntien välisen keskusteluyhteyden kehittämiseksi ja osallistamme osapuolia vahvemmin tiedonanto- ja keskustelutilaisuuksiin yhteensovittamisen mahdollistamiseksi. Selvitetään ja seurataan alueellisesti sosiaalisen kestävyyden toteutumista hirven metsästyksessä. Tarvittaessa rajataan nykyistä enemmän hirven metsästyksen aluelupien määrää sekä muualla Suomessa hirveä pyytävien osallistumismahdollisuutta hirvenmetsästykseen saamelaisten kotiseutualueen valtion mailla. Metsästyksen sosiaalisen kestävyyden ongelmien ratkaisemisen tueksi teemme kyselytutkimuksen, jossa haastatellaan niin paikallisia kuin muualta tulevia metsästäjiä sekä paliskuntia.

4. Toteutamme mediakampanjan yhdessä muiden toimijoiden (MH, Riistakeskus, Paliskuntain yhdistys, Suomen metsästäjäliitto, koirajärjestöt) kanssa metsästyskoirien käytöstä poronhoitoalueella. Aiheen tiimoilta toteutetaan juttuja alan keskeisiin lehtiin sekä helposti ymmärrettävää aineistoa erähenkisten tapahtumien ja esimerkiksi lupamyynnin yhteydessä jaettavaksi.

5. Yhtenäistämme lupiin ja maankäytön sopimusten laatimiseen liittyviä toimintamalleja ja parannamme yhteistyötä Metsähallituksen eri vastuualueiden välillä.

6. Metsähallitus laatii julkisen karttatason maankäyttökohteista vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi. Tasolle kootaan tiedot muun muassa taajamista, matkailualueista, runkotieverkosta, kullanhuuhdonta-alueista sekä keskeisistä reitistöistä, joilla voi olla vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Metsätalouskartat päivitetään paliskuntakohtaisten metsätaloussuunnitelmien laadinnan yhteydessä.

7. Kehitämme asiakaslähtöisiä digitaalisia yhteistyön muotoja, kuten karttapalveluita ja sähköistä lupien hakemista, eräluvat.fi-palvelun kautta kaikille lupatyypeille. Inarissa, Saariselällä, Hetassa ja Kilpisjärvellä sijaitsevia palvelupisteitä kehitämme edelleen. Paikallisten lupa-asiointiin liittyvät palvelut turvaamme myös Ivalossa.

8. Kehitämme ja ylläpidämme matkailun ja retkeilyn kannalta keskeisten kohteiden palvelurakenteita ja ohjaamme näin kasvavaa kysyntää sellaisiin luontomatkailun ja retkeilyn muotoihin, joissa ristiriidat perinteisen tai paikallisen maankäytön kanssa voidaan sovittaa yhteen mahdollisimman hyvin.

9. Edistämme vilkkaimpien kansallispuistojen virkistyskäytön kestävyyttä arvioimalla vastuullisuutta ja kestävyyttä LAC-menetelmällä. Limits

of Acceptable Change (LAC) -menetelmässä mitataan luonnonsuojeluarvojen säilymistä suhteessa alueen kävijämääriin. LAC-prosessissa muutosta seurataan valituilla mittareilla ja ryhdytään ennalta määriteltyihin toimiin, jos raja-arvot ylittyvät. Selvitämme yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa, voidaanko menetelmää hyödyntää arvioitaessa matkailun vaikutuksia saamelaiskulttuuriin.

10. Päivitämme kansallispuistoille ja tärkeimmille matkailualueille laaditut turvallisuusasiakirjat säännöllisesti.

11. Virkistyskäytön ohjaamisessa ja kehittämisessä huomioimme luonnonsuojelun, kulttuuriperinnön, saamelaiskulttuurin sekä arkeologiset arvot.

12. Ylläpidämme turvallisen liikkumisen syrjäisillä alueilla turvaavaa autiotupaverkostoa.

13. Aktiivisen eri välineillä tapahtuvan viestinnän ja palvelupisteissä tehtävän matkailijoiden neuvonnan sekä matkailuyritysten kanssa tehtävien yhteistyö- ja käyttöoikeussopimusten jatkuvan kehittämisen avulla lisäämme yrittäjien ja retkeilijöiden sekä matkailijoiden tietoisuutta alueiden kestävästä käytöstä sekä paikallisen kulttuurin ja luontaiselinkeinojen tarpeiden huomioinnista.

14. Metsähallitus toteuttaa yhdessä Saamelaismuseon kanssa Saamelaismuseo ja Ylä-Lapin luontokeskus Siidaan uuden päänäyttelyn. Eatnamat leat min mánát / Nämä maat ovat lapsiamme -näyttely opastaa ja lisää tietoa sekä ymmärrystä saamelaiskulttuurista ja alueen herkästä luonnosta. Näyttelyn keskeisin teema tulee olemaan saamelainen kulttuuriympäristökäsitys ja maiseman kerrosten tulkinta. Kaikki saamen kielemme; koltansaame, inarinsaame ja pohjoissaame tulevat näyttelyssä esille.

15. Laadimme saamelaisten kotiseutualueen retkietiketin yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen sekä matkailun ja retkeilyn parissa toimivien tahojen kanssa.

16. Ylläpidämme laajaa verkkopalvelua www.luontoon.fi, jossa on ajantasaiset tiedot kansallispuistojen ja muiden Metsähallituksen ylläpitämien retkikohteiden palveluista. Palvelun pääkielinä toimivat suomen, ruotsin ja englannin lisäksi pohjoissaame ja inarinsaame. Koltansaamea käytetään koltta-alueella sijaitsevien kohteiden osalta.

Esimerkki: Retkietiketti

Luonnon kunnioittaminen, liikkuminen, leiriytyminen, tulenteko ja roskaton retkeily – kun näitä koskevat säännöt ovat hallussa, olet valmis retkelle. Ota tiivistetty retkietiketti haltuun ja tutustu aina myös retkikohteesi tarkempiin sääntöihin kohteen verkkosivuilla.

1. Kunnioita luontoa - älä muuta sitä. Pidä lemmikit kytkettynä.
2. Suosi merkittyjä reittejä ja noudata eri liikkumistapoja koskevia sääntöjä. Tarkista retkikohteesi liikkumisrajoitusalueet ja -ajat.
3. Leiriydy vain sallituille paikoille. Älä tiskaa tai peseydy suoraan vesistössä. Noudata autiotupien sääntöjä.
4. Tee tulet vain sallituille paikoille, suosi retkikeitintä. Älä tee tulta metsä- tai ruohikkopalovaroituksen aikana.
5. Älä roskaa.

Poronhoitoalueella retkeillessäsi liikut porojen kotipalkisilla ja poronhoitajien työpaikalla - tutustu ohjeisiin koskien retkeilyä poronhoitoalueella.

17. Metsätalous toimii metsien monikäyttöön ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen perustuvan ylisukupolvisen kestävyyden puitteissa, kaikki kestävyyden tasot huomioiden. Toiminnan perusta on luotettava paikkatieto ja asiantunteva maastosuunnittelu.

18. Metsätalouden mitoitus ja käytettävät toimenpiteet sovitaan paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa. Saamelaisten kotiseutualueen hakkuusuunnite muodostuu paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien summana. Suunnittelualueen hakkuulaskelma 104 000 m^3 on tuotettu marraskuun 2021 tilanteen mukaan ja on osittain arvio, koska suunnitelmakauden varsinaiset hakkuu- ja metsänhoitotavoitteet määritetään kullekin paliskunnalle erikseen paliskuntakohtaisiin metsäsuunnitelmiin perustuen. Suunnitelmakaudella laadimme yhteistyössä paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat Hammastunturin, Paatsjoen ja Muddusjärven paliskuntiin. Päivitämme tarvittaessa jo aiemmin valmistuneita paliskuntakohtaisia metsäsuunnitelmia.

Toimintaohjelman ja sen toimenpiteiden laadinta tapahtui yhteistyöryhmän työpajatyöskentelyn avulla.

19. Metsähallitus ei tee suunnittelualueella hakkuita, jos paliskunta niitä vastustaa eikä neuvotteluissa päästä yhteisymmärrykseen.

Esimerkki:
Metsähallituksen metsänkäsittelytavat

Peitteisen metsän kasvatus: Poiminta- ja väljennyshakkuut ja pienalakasvatushakkuut (max 0,3 ha aukot). Luontainen uudistuminen puuston alle, ei maanmuokkausta. Poistettavat puut valitaan yleensä yläharvennusperiaatteella. Puustoa jätetään vähintään metsälain edellyttämä määrä, tavoitteen määrittelyssä sovelletaan eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatuksen tavoitelukuja.

Metsien uudistamiseen perustuva kasvatus: Siemenpuuhakkuut ja luontainen uudistaminen sekä taimikon vartuttua ylispuiden poisto, avohakkuu ja viljely (kylvö tai istutus). Maanmuokkaus tarvittaessa vain kuivahkoilla ja rehevämmillä kankailla.

Harvennushakkuut: Ensiharvennukset ja myöhemmät harvennukset ennen kuin metsikkö täyttää uudistamiskriteerit (rinnankorkeusläpimitta tai ikä). Voidaan toteuttaa yläharvennuksena ja jatkaa peitteisen metsän kasvatuksena tai myöhemmin uudistamiseen tähtäävänä.

Taimikonhoito: Raivaussahatyönä tai joskus koneellisesti tehtävä taimikon metsänhoidollinen harvennus, joka ei tuota myytävää puutavaraa eikä tuloja.

20. Matkailualueiden lähimetsien hoidon ensisijainen tavoite on maisema- ja virkistysarvojen turvaaminen ja säilyttäminen sekä metsien terveyden ylläpito. Kylien lähimetsien käsittelyssä turvataan niiden virkistysarvo ja marjastusmahdollisuudet.

21. Maakuntakaava ohjaa maankäyttöä yleisellä tasolla. Kunnat päättävät kaavoituksesta alueellaan. Metsähallitus voi esittää kunnille asemakaavan käynnistämistä yritys- ja elinkeinotoiminnan tai muun yhdyskuntarakentamisen tarpeita varten. Metsähallitus ei käynnistä kaavoitusta 1) poronhoidon keskeisille toiminta-alueille, 2) aiemmin rakentamattomille järville tai muille erämaisille alueille tai 3) saamelaiskulttuurin kannalta arvokkaille kohteille.

22. Metsähallituksen oman kaavan laatiminen edellyttää ennakkoneuvottelua kunnan ja paikallisen paliskunnan kanssa sekä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja saamelaiskäräjien kanssa ja koltta-alueella kolttalain 56 §:n mukaisen kuulemisen. Muutoin kuuleminen on osa kaavoitusprosessia. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien.

23. Metsähallitus laatii saamelaisten kotiseutualuetta koskevat kaavoitus- ja kiinteistökauppaperiaatteet suunnitelmakauden aikana. Periaatteet käsitellään saamelaiskäräjälain 9 §:n ja kolttalain 56 §:n mukaisesti yhteisymmärrykseen pyrkien. Periaatteiden laadinnassa otetaan huomioon maakuntakaavan ohjausvaikutus ja tehdään yhteistyötä alueen kuntien kanssa. Periaatteista käydään myös poronhoitolain 53 §:n mukaiset neuvottelut. Kolttalain mukaiset oikeudet turvataan. Kiireellisimpänä toimenpiteenä selkeytetään ja nopeutetaan kolttatilojen perustamisen liittyvää prosessia.

Kolttalain tavoitteena on edistää kolttaväestön ja -alueen elinolosuhteita ja toimeentulomahdollisuuksia sekä ylläpitää ja edistää kolttakulttuuria. Koltta-alueella asuvalla koltalla on alueella sijaitsevilla valtion maa- ja vesialueilla ilman eri korvausta oikeus:

- käyttää omaa polttopuutarvetta varten valtion metsissä olevaa maapuuta ja kuivaa puuta (ei rakennuspuuksi kelpaavaa puuta)
- pitää venevalkamia ja kalastusvälineiden kuivatuspaikkoja
- laiduntaa karjaa sekä koota sille heinää, lehdeksiä, järviluhtaa ja -kortetta
- harjoittaa kalastusta valtion vesialueilla.

Sekä Metsähallituksen osoituksen mukaan tai luvalla:

- saada osoituksen mukaan määrätyiltä paikoilta rakennus-, poltto- ja muuta kotitarvepuuta sekä rakennus- ja muuta kotitarvetta varten soraa ja täytemaata
- kunnostaa peltoa, niittyä ja laidunta
- sijoittaa poro-, metsästys- ja kalapirttejä, kalakellareita ja varastosuojia. Rakennuksen sijoittamisen tulee olla perusteltua koltan ja hänen perheensä talouden tarvitsemien elintarvikkeiden saamisen kannalta.

Lähde: https://www.ely-keskus.fi/oikeudet-valtion-maa-ja-vesialueisiin

Kuva: Kirsi Ukkonen

24. Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maata pääsääntöisesti vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspaikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Maata myydään, vaihdetaan tai vuokrataan kaavoittamattomilta alueilta vain erityisen painavista syistä esimerkiksi luontaiselinkeinojen harjoittamiseen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilta. Näissä tapauksissa asiasta pyydetään ennakkoon lausunto paliskunnalta ja niistä neuvotellaan paliskuntien kanssa. Kauppakirjoihin kirjataan kaupan kohteen sijaiseminen poronhoitolain (848/1990) tarkoittamalla erityisellä poronhoitoalueella ja sen mukanaan tuomat rajoitteet.

    Metsähallituslain 7 §:n mukaisesti tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet otetaan huomioon Metsähallituksen toiminnassa.

25. Paliskuntien poronhoidon rakennelmien osalta sovelletaan yhtenäistä ja kohtuullista hinnastoa.

26. Teemme käyttöoikeus-, vuokra- ja reittisopimuksia esimerkiksi matkailun tarpeisiin, poronhoidon kanssa yhteensovittaen. Reittien päällekkäiskäyttöä pyritään lisäämään. Näistä pyydetään ennakkoon lausunto paliskunnalta ja paliskunnalle tarjotaan mahdollisuus neuvotella asiasta. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien.

27. Osallistumme aktiivisesti kalatalousalueiden toimintaan ja niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ja toimeenpanoon. Osana tätä suunnittelua Metsähallitus säilyttää kotitarvekalastuksen ja alueen perinteisten kalastustapojen edellytykset. Metsähallitus pyrkii osaltaan edistämään kyttyrälohen leviämisen estämistä Tenon ja Näätämöjoen vesistöissä. Kaupallisen kalastuksen (ammattikalastuksen) ja kestävän kalastusmatkailun toimintaedellytyksiä sekä alueiden säilymistä kiinnostavina vapaa-ajankalastuskohteina ylläpidetään yhdessä sidosryhmien kanssa.

Esimerkki: Lähialueyhteistyö

Halti - EUROPARC Transboundary area

Rajat ylittävässä Halti-hankkeessa (Interreg Nord) muodostettiin Reisan kansallispuiston ja Reisan maisemansuojelualueen kanssa (Norja) yhteistyöalue, jolle haettiin EUROPARC Transaboundary Park -sertifikaattia (verifiointi kesällä 2021).

Yhteistyöalueen avulla voidaan paremmin huomioida alueen yhtenevä luonto ja kulttuuri sekä kehittää vastuullista matkailua sekä opastus- ja asiakasviestintää.

28. Metsähallitus edistää kalastuksen jatkuvuutta nuorisotyön kautta (mm. kalastusleirit, muut tapahtumat) yhdessä sidosryhmien kanssa. Tällä tavoin edistetään muun muassa nuorten kalastusharrastusta ja siirretään perinteistä tietoa alueen kalastuskulttuurista, mukaan lukien kalakantojen hoito. Näin myös tuetaan saamelaiskulttuurin siirtämistä sukupolvelta toiselle.

29. Edistämme avoimen luonto- ja kulttuuriympäristöpaikkatiedon saavutettavuutta ja hyödyntämistä sidosryhmien ja muiden käyttäjien suuntaan. Selvitämme tarpeita ja mahdollisuuksia asiakkaiden tekemien paikkatietohavaintojen välittämiseksi meille.

30. Toimimme aktiivisesti kansainvälisessä lähialueyhteistyössä norjalaisten, ruotsalaisten ja venäläisten sisarorganisaatioiden kanssa arktisen lajiston suojelemiseksi, kestävän matkailun edistämiseksi ja opastuksen kehittämiseksi. Kutsutaan saamelaiskäräjät ja kolttien kyläkokous mukaan yhteistyöhön.

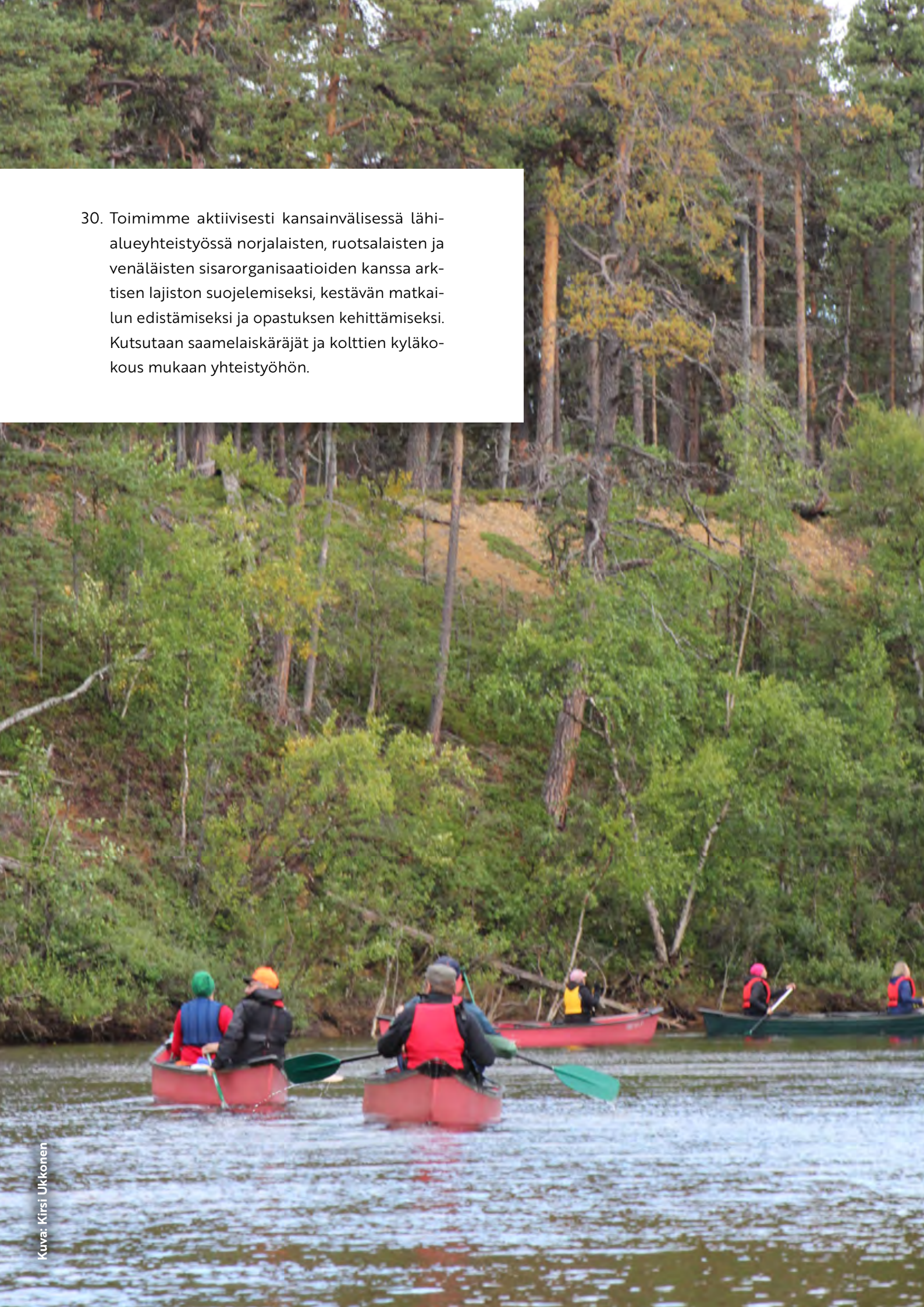

Kuva: Kirsi Ukkonen

2. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen

Ilmastonmuutos on aikamme suurin ympäristöuhka. Ennusteiden mukaan ilmasto tulee lämpenemään eniten juuri pohjoisella pallonpuoliskolla, jolloin muun muassa useat tuntureiden eläin- ja kasvilajit ovat vaarassa. Yhtä lailla ilmastonmuutos on uhka myös ihmisille ja heidän perinteisille elinkeinoilleen vaikeuttamalla merkittävästi muun muassa poronhoitoa. Saamelaiset alkuperäiskansana ovat tiiviisti sidoksissa saamelaisten kotiseutualueen maihin ja vesiin ja luonnossa ja sääilmiöissä tapahtuvat muutokset koskettavat suoraan saamelaiskulttuurin jatkuvuutta.

Ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen ovat merkittävässä roolissa Metsähallituksen uudessa strategiassa. Edesautamme vuonna 2019 käynnistetyllä ilmasto-ohjelmallamme Suomen ilmastotavoitteiden ja hiilineutraaliuden saavuttamista vuoteen 2035 mennessä. Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen rinnalla tärkeänä tavoitteenamme on ylläpitää ja lisätä luonnon monimuotoisuutta sekä aktiivisesti torjua vieraslajien leviämistä maa- ja vesialueilla.

Huomioimme ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen kaikessa toiminnassamme. Kasvatamme valtion metsien hiilivarastoa ja monikäyttömetsien hiilinielua. Toimitamme puuta sahateollisuudelle rakennuspuuksi ja puutuotteiksi, mikä ylläpitää pitkäaikaisia hiilivarastoja. Merkittävä osa toimittamastamme puusta menee tuotteisiin, joilla korvataan fossiilisista raaka-aineista saatavia tuotteita esimerkiksi pakkausmateriaaleina. Harvennushakkuilta toimitamme puuta lisäksi paikalliseen lämmöntuotantoon.

Tuulivoiman kehittäminen on keskeinen osa Metsähallituksen roolia ilmastonmuutoksen torjumisessa, mutta Metsähallituksen tuulivoimastrategian mukaisesti kehittämisen pääpaino on merialueilla. Toimimme kestävän matkailun periaatteiden mukaisesti, edistämme luonnonvaroja säästävää retkeilyä sekä pienennämme retkeilyrakenteiden rakentamisen ja huollon hiilijalanjälkeä.

Tutkimustietoon perustuvat ratkaisut luovat perustan ilmastoviisaalle toiminnalle. Osallistumme soveltuvin osin tiedon tuottamiseen.

31. Seuraamme aktiivisesti ilmastonmuutosta koskevaa tutkimusta ja huomioimme tutkimusten tulokset kaikessa toiminnassamme. Tulosten mukaan säädämme muun muassa kalastuksen ja metsästyksen kiintiö- ja lupapäätöksiä, metsänhoitotoimenpiteitä, luonto- ja kulttuuriperintöinventointien suuntaamista, luonnonhoitotoimenpiteitä, kulttuuriperinnön hoitotoimenpiteitä ja retkeilyrakenteiden suunnittelua.

32. Metsähallitus tuottaa ja ylläpitää erilaista ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta tarpeellista luonto- ja seurantatietoa, samoin kuin paliskuntien osoittamaa paikkatietoa poronhoidolle tärkeimmistä kohteista. Selvitämme yhteistyössä tällaisen tiedon käyttömahdollisuuksia perinteisten elinkeinojen sopeutumisen tarpeisiin.

33. Tuotamme yhteiskunnalle seurantatietoa lajien ja luontotyyppien tilasta. Tulevalla suunnittelukaudella luontotiedon tuottamisen tärkeä teema luonnon monimuotoisuuden kannalta on ilmastonmuutos, sen vaikutukset erityisesti tunturiluontoon ja lajeihin, ja siihen sopeutuminen.

34. Huomioimme kalastuksen suunnittelun ja järjestämisen sekä elinympäristökunnostusten avulla ilmastonmuutoksesta erityisesti kärsivät kylmien vesien kalalajit järvissä ja virtavesissä.

35. Teemme yhteistyötä tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa kullanhuuhdonnan ympäristö- ja vesistövaikutuksien selvittämiseksi.

36. Parannamme kanalintujen sekä naalin elinolosuhteita ja lisääntymismahdollisuuksia tukemalla ketun ja muiden pienpetojen pyyntiä. Hanketoiminnan kautta ketun pyyntiin kohdistetaan lisäpanostus erityisesti naalin kannalta merkittävillä alueilla. Naalihavaintojen tekemisessä ja ketun pyynnin järjestelyissä hyödynnämme maastossa paljon liikkuvien paikallisten, esimerkiksi poromiesten, paikallistuntemusta. Tavoitteena on palauttaa naali alueen pesimälajistoon.

Esimerkki: Naalin suojelu

Naali, Pohjoismaista yhteistyötä

Naalin levinneisyysalue käsittää Suomessa Enontekiön ja Utsjoen tunturialueet. Ruotsissa ja Norjassa levinneisyys ulottuu Kölivuoristoa pitkin huomattavasti etelämmäs. Kolmen pohjoismaan yhteisen naalikannan koko on noin 350 eläintä. Suomessa liikkuu vuosittain 5–10 naalia ja havaintojen määrä on kasvanut viime vuosina. Suomen viimeinen varmistettu pesintä on todettu vuonna 1996, mutta Ruotsissa ja Norjassa voi hyvänä vuonna olla yhteensä jopa 70 pesintää.

Pohjoismainen yhteistyö naalin suojelemiseksi on käynnistynyt jo 1990-luvun alussa, ja se on jatkunut siitä lähtien koko ajan tiivistyen. Seurantamenetelmä on kaikissa kolmessa maassa samanlainen, kuten myös aktiiviset suojelutoimet lisäruokinta ja ketunmetsästys. Tavoitteena on myös kolmen maan yhteinen suojelusuunnitelma.

2000-luvulla on ollut kaksi yhteistä LIFE-hanketta sekä kaksi InterregNord -hanketta naalin suojelemiseksi. Viimeisin Interreg-hanke päättyy vuoden 2022 syyskuussa. Hankkeen yhtenä tavoitteena on luoda yhteydet Murmanskin ympäristöhallintoon ja saada heidät mukaan yhteistyöhön

37. Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella suunnittelukaudella.

38. Metsien kasvatus perustuu huolelliseen suunnitteluun ja tutkimustietoon perustuvaan kasvupaikkaperusteiseen metsänkäsittelyyn. Monikäyttömetsien hiilinieluja ja kaikkien valtion maiden hiilivarastoa kasvatamme 10 prosentilla vuoden 2035 loppuun mennessä. Peitteisen metsänkasvatuksen menetelmiä suositaan mäntyvaltaisissa metsissä huolehtien kuitenkin taimettumisesta. Metsien uudistamiseen tähtäävissä toimenpiteissä käytämme pääsääntöisesti luontaista uudistamista. Heikosti kantavien ja/tai pintakasvillisuuden osalta herkkien kohteiden hakkuut teemme talvella.

39. Taimikonhoidot ja kasvatusmetsien harvennukset suoritamme ajallaan ja metsät pidetään hyvässä kasvussa. Selvitämme paikkatiedon ja maastotiedon perusteella ylitiheät kasvatusmetsät ja kohdennamme harvennuksia niihin. Kohteiden selvittämisessä tehdään yhteistyötä paliskuntien kanssa. Taimikonhoidolla ja harvennuksilla edesautamme samalla jäkälän ja muun kenttäkerroksen kasvillisuuden uudistumista sekä helpotamme liikkumista kohteilla.

Esimerkki: Ilmastoviisas metsätalous

Ilmastoviisaassa metsätaloudessa tehostetaan hiilen sidontaa, varastointia sekä ehkäisyä metsätaloustoimenpiteiden oikealla ajoituksella ja kohdentamisella.

Hiilen sidonnan ja metsien terveyden ylläpidon tärkeimmät keinot suunnittelualueella ovat taimikonhoito ja ensiharvennukset. Hiilivarastojen ylläpitoon vaikuttavat kiertoajan pidentäminen yläharvennuksilla ja peitteiset metsänkäsittelytavat, erityisesti poronhoidon ja matkailun tärkeillä kohdealueilla.

40. Retkeilyinfraan liittyvien suunnitelmien toimeenpanossa ennakoimme ilmastonmuutoksen aiheuttamia muutoksia, joita ovat esimerkiksi lumettoman ajan pidentyminen sekä turvallisesti liikuttavien jääpeitteisten alueiden vähentyminen ja liikkumisajan lyhentyminen.

41. Palveluvarustuksen huolto- ja korjaustoimenpiteissä minimoimme tarvikkeiden kuljettamisesta aiheutuvat päästöt. Kokoamme yhteen parhaat palveluvarustuksen rakentamisen ja huollon ilmastovastuulliset käytännöt.

Esimerkki: Tunturi-Lapin puistoalueen hiilijalanjälkilaskelmat

Pallas-Yllästunturin kansallispuiston hiilijalanjälkikartoituksen pohjalta on laadittu toimenpide- ja investointisuunnitelmat seuraavalle 10 vuodelle. Niiden avulla kansallispuisto pienentää hiilijalanjälkeään 129 tuhatta hiilidioksidiekvivalenttia (CO_2e) , joka vastaa 56 prosentti kansallispuiston nykyisistä päästöistä.

Metsähallituksen lisäksi hiilijalanjälkeään pienentää kuusi Pallas-Yllästunturin kansallispuiston yhteistyöyritystä, joille on tehty vastaavat laskelmat sekä suunnitelmat. Yhteistyöllä kansallispuisto ja sen lähialueet ovat entistä kestävämpi ympärivuotinen matkailukohde.

42. Edistämme liikkumisessamme, omissa kiinteistöissämme, urakointihankinnoissa ja palveluinfrassamme siirtymistä vähäpäästöisiin vaihtoehtoihin. Kiinnitämme kaikissa työnteon tavoissa huomiota ilmastovaikutuksiin. Mikäli maastossa käynti tai kasvokkain tapaaminen ei ole välttämätöntä, käytämme etäneuvotteluyhteyksiä matkustamisen sijaan ja kannustamme vähäpäästöisten kulkuneuvojen käyttöön.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Kuva: Tarja Lansman

3. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja lisääminen sekä kulttuuriperinnön turvaaminen

Tunnistamme ja säilytämme luonto- ja kulttuuriympäristön arvot kaikessa maankäytössä. Suunnittelualueen maa-alueiden pinta-alasta 69 prosenttia on suojelu- ja suojeluohjelma-alueita ja erämaita, joten lähtökohdat monimuotoisuuden turvaamiselle ovat poikkeuksellisen hyvät. Luontopalveluiden hallinnoimien suojelu- ja muiden alueiden maa-alasta metsämaata on 16 prosenttia. Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on tärkeää myös ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, sillä biodiversiteetiltään monipuolisen luonnon mahdollisuudet sopeutua muutoksiin ovat yksipuolista lajistoa paremmat.

Suojelualueet ovat luonteeltaan erämaisia ja luonnontilaisia, eikä mittaville luonnon ennallistamistoimille ole tarvetta. Pyrkimys onkin säilyttää suojelualueet luonnontilaisina ja puuttua luonnonprosesseihin ainoastaan luonnonsuojelullisin perustein. Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja sen parantaminen on keskeistä myös suojelualueiden ulkopuolisilla alueilla. Metsätalousalueilla luonnon monimuotoisuuden turvaaminen perustuu luontokohteiden ja monimuotoisuudelle tärkeiden rakennepiirteiden (muun muassa lahopuujatkumon) säilyttämiseen ja aktiivisiin luonnonhoitotoimiin. Metsätalouden alueiden metsämaista 48 % on kokonaan metsätalouskäytön ulkopuolella tai rajoitetussa käytössä.

Ilmastonmuutos ja porolaidunnus sekä niiden yhteisvaikutukset ovat merkittävimmät tunturiluontotyyppien tilaan vaikuttavat tekijät. Pyrimme aktiiviseen yhteistyöhön paliskuntien kanssa ja yritämme löytää keinoja muun muassa tunturikoivikoiden palauttamiseen.

Suojelualueet turvaavat luonnon monimuotoisuutta sekä riista- ja kalakantojen luontaista tuottoa. Samalla ne suojelevat myös alueen kulttuuriympäristöjä ja kulttuurin harjoittamista ja ovat siten tärkeä osa poronhoitoa sekä tärkeä vetovoimatekijä matkailulle.

Kulttuuriperinnön suojelemisen kannalta keskeistä on kokonaisuus, johon sisältyvät maisema, rakennusperintö ja arkeologinen kulttuuriperintö sekä alueeseen liittyvät perinteet. Keskeistä on myös perinteisten luonnonkäyttötapojen turvaaminen ja edistäminen, joiden seurauksena alueen luonnon monimuotoisuus on säilynyt hyvin. Näin myös varmistetaan saamelaisen kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon säilyminen.

43. Kalakantojen hoito ja ylläpito perustuu kalakantojen luontaiseen lisääntymiseen, pyynnin säätelyyn ja seurantaan kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti.

44. Parannamme luontaisten kalakantojen lisääntymismahdollisuuksia sekä kartoitamme ja poistamme vaellusesteitä. Tuemme Inarin kunnan tavoitetta palauttaa kalojen vaellusyhteys Ukonjärvestä ohi Kirakkakönkään parantamalla vaelluskalojen elinolosuhteita Kirakkajoen vesistöalueella, yhteistyössä Lapin ELY:n ja Inarin kalatalousalueen kanssa. Pyrimme estämään puronieriän leviämisen ja poistamaan sen Suomujoen vesistöstä. Kyttyrälohen poistamiseksi Tenon ja Näätämöjoen vesistöistä teemme yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

45. Vaalimme vesistöjen ja pohjavesien tilaa huomioimalla ne kaikessa maankäytössä ja sen ohjauksessa. Lisäämme sisävesien inventointia ja tunnistamme elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotarpeita.

46. Teemme aktiivista edunvalvontaa tärkeillä valuma-alueilla varmistaaksemme erityisesti valuma-alueiden vaelluskalakantojen lisääntymisalueiden säilymisen. Selvitämme yhteistyössä tutkimustahojen (mm. Luke, yliopistot) kanssa seurannan järjestämistä erityisesti kalakantoihin kohdistuvien tarkempien ympäristövaikutusten arvioimiseksi.

Esimerkki: Salmus-hanke

Erittäin uhanalaisen jokihelmisimpukan eli raakun suojelua tehostetaan EU:n Kolarctic-ohjelmasta rahoitettavassa SALMUS-projektissa. Valtaosa lajin nykyisin lisääntyvistä kannoista sijaitsee neljän hankenaapuruksen alueilla pohjoisessa Fennoskandiassa ja Venäjän luoteisosissa. Raakun heikentyneen nykytilan tärkeimpiä syitä ovat jokialueiden liettyminen ja muut lajin nuoruusvaiheelle haitalliset elinympäristömuutokset sekä toisaalta vaelluskalojen elinkiertoon liittyvät lisääntymisongelmat. Raakku on lisääntymisessään täysin riippuvainen toukkavaiheensa väli-isäntien, lohen tai taimenen, esiintymisestä elinympäristössään.

SALMUKSESSA edistetään lajin suojelutyötä monin keinoin. Keskeisiä toimia ovat mm. kansainvälisen asiantuntijaverkoston tiivistäminen, lajin uusien esiintymien kartoittaminen, uusien suojelumenetelmien, kuten laitoskasvatuksen kehittäminen sekä hyvinvoivien virtavesien merkityksen korostaminen hankealueella.

SALMUS-hankkeessa arvioidaan myös ensimmäistä kertaa raakun ja vaelluskalakantojen merkitystä niiden elinympäristössään tuottamien hyötyjen eli ns. ekosysteemipalvelujen kannalta. Raakun tehokas vedenpuhdistus suodattamalla ja biologisen monimuotoisuuden lisääminen ovat keskeisiä vaikutuksia jokielinympäristössä, mutta saamelaisalueella on tunnistettavissa myös monia sosioekonomisia vaikutuksia esimerkiksi lohikalojen kalastukseen ja raakun kulttuurihistoriaan liittyen.

47. Osallistumme ajantasaisen riista- ja kalakantoihin liittyvän tiedon tuottamiseen: tuotamme tietoa esimerkiksi alkuperäisten kalalajien palauttamisesta, elinympäristöjen kunnostamisesta, riistakolmio- ja vesilintulaskennoista sekä vieraslajien, kuten puronieriän, minkin ja supikoiran, poistamisesta. Vastaamme riekon

linjalaskentojen toteuttamisesta kestävän metsästysverotuksen varmistamiseksi ja riekkokannan tilan seuraamiseksi.

48. Osallistumme yhteistyöhön suurpetokantojen seurannassa ja seurantamenetelmien kehittämisessä.

49. Eräpalvelut antaa saamelaisten kotiseutualueelle erilliset kiintiöpäätökset. Metsästyksen kiintiöpäätöksessä vahvistetaan aluekohtaisen kiintiöinnin reunaehdot, joiden mukaan kanalintujen ja muun pienriistan metsästysoikeuden sisältävien lupien mitoitus toteutetaan vuosittain suunnittelukaudella. Samassa kiintiöpäätöksessä varmistetaan karhun- ja hirvenpyynnin reunaehdot tarkoituksenmukaisten metsästysjärjestelyjen mahdollistamiseksi ja järjestämiseksi sekä sosiaalisen kestävyyden turvaamiseksi.

    Kalastuksen kiintiöpäätöksessä vahvistetaan aluekohtaiset kalastuslain 5 §:n mukaiset kiintiöt ja lisäksi kalastuslain 10 §:n mukaiset kiintiöt lohen ja taimenen nousualueille. Vahvistettuja kiintiöitä on noudatettava myönnettäessä lupia. Kiintiö- ja lupapäätökset perustuvat tutkimuslaitosten tuottamaan tutkittuun tietoon, ja niissä huomioidaan paikalliset olosuhteet ja lupa-aluekohtaiset erityispiirteet.

    Ennen kiintiöpäätöksen antamista Metsähallitus neuvottelee Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen kanssa ja kuulee saamelaisten kotiseutualueen kuntakohtaisia neuvottelukuntia ja alueen riistanhoitoyhdistyksiä sekä tarvittavilta osin myös Riistakeskusta. Lisäksi ennen vuosittaisen lupakiintiön tarkempaa mitoitusta kuullaan alueen riistanhoitoyhdistystä.

Esimerkki: Riekkolaskennat

Metsähallitus vastaa vuosittain toteutettavan riekon linjalaskennan järjestämisestä (etäisyysotantamenetelmä – Distance Sampling) yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa.

Riekon kannan arvioimiseksi, seuraamiseksi ja kestävän lupametsästyksen mitoittamisen varmistamiseksi tehtävä laskenta suoritetaan koira-avusteisesti elokuussa.

- 100 laskijaa
- 50 linjastoa
- 750-800 kilometriä laskettua linjaa

Laskennoissa kiinnitetään huomiota muun muassa riekon pesinnän onnistumisen varmistamiseen ennen syksyn lupamitoituksesta päättämistä.

Metsähallitus vastaa laskentojen maastotöiden organisoimisesta ja laskijoiden kouluttamisesta.

Kanta-arvion laatii vuosittain luonnonvarakeskus LUKE. Sama menetelmä on käytössä myös Finnmarkissa ja Norrbottenissa, riekon ydinalueilla kehitystä seurataankin siis hyvässä pohjoismaisessa yhteistyössä yli maarajojen.

50. Jaamme sekä omaa että tutkimuslaitosten tuottamaa tietoa riista- ja kalakannoista avoimesti sidosryhmillemme neuvottelukunnissa, kalatalousalueissa ja kiintiöneuvotteluissa.

51. Toimimme aktiivisesti käytöstä poistuneiden, eläimille vaarallisten aitojen poistamiseksi ja turvallisten rakenteiden kehittämiseksi yhteistyössä rakenteista vastuullisten kanssa.

52. Paikkakuntalaisille myönnettävien maastoliikennelupien perusteissa korostamme maastoliikenteen tarkoitusta perinteiseen luonnonkäytön harjoittamiseen, kuten esimerkiksi kalastukseen. Luvan saajan on liikkuessaan vältettävä vahingon ja haitan aiheuttamista luonnolle ja muulle ympäristölle, kiinteistöille ja luontaiselinkeinoille sekä tarpeettoman häiriön aiheuttamista asutukselle ja muulle ympäristölle. Metsähallitus myöntää Utsjoella ja Enontekiöllä asuville kuntalaisille erikseen määritellyille, perinteisille kulku-urille lumettoman ajan maastoliikennelupia luonnonhyödyntämistehtäviin (esim. hillastukseen, metsästyksen järjestelyihin, kalastukseen).

    Ulkopaikkakuntalaisen on mahdollista saada urien ulkopuolelle lumipeitteisen ajan maastoliikennelupa perusteltuun tarpeeseen Metsähallituksen vahvistettujen maastoliikenneperiaatteiden mukaisesti. Kesäaikaisia maastoliikennelupia myönnetään ulkopaikkakuntalaisille vain poikkeustapauksissa. Kulkua pyritään ohjaamaan ensisijaisesti reiteille ja urille, ja luvat urien ulkopuolelle harkitaan aina tapauskohtaisesti. Maastoliikenteeseen liittyvästä yritystoiminnasta on sovittava erikseen Metsähallituksen kanssa. Suunnitelmakaudella lisätään viestintää maastoliikenteen tarkoituksesta ja korostetaan lupaehdoissa vastuullisuutta, jottei liikkumisesta aiheudu haittaa luontaiselinkeinoille, luonnolle tai muulle ympäristölle. Maastoliikennelupien lupaehtoihin kirjataan erityinen huolellisuusvelvoite poronhoitoalueella.

53. Selvitämme mahdollisuuksia edistää tunturikoivikoiden palautumista esimerkiksi laidunnuspaineen säätelyn ja laidunkierron kehittämisen avulla (tunturi)mittarituhoalueilla yhteistyössä paliskuntien, Luken, Syken ja muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa. Laidunnuspaineen säätelyyn liittyy myös alueiden muun maankäytön suunnittelu ja ohjaus.

54. Metsätalouden toimet kohdennamme pääsääntöisesti mäntyvaltaisiin metsiin. Kuusi- ja lehtipuuvaltaiset metsät ovat Inarissa ja Enontekiöllä kokonaan metsätalouden ulkopuolella. Sodankylän pohjoisosissa on muusta suunnittelualueesta poiketen merkittävästi kuusivaltaisia metsiä. Siellä hakkuita voidaan tehdä aiemmin käsitellyissä kuusivaltaisissa metsissä.

55. Kaikissa hakkuissa säästämme kuolleet ja lahot puut, suuret aihkit, suuret haavat ja raidat sekä suuria koivuja. Taimikonhoidossa ja ensiharvennuksissa ylläpidämme luontaista lehtipuusekoitusta.

56. Kartoitamme metsätalousalueilla sijaitsevat arvokkaat vanhat luonnontilaiset metsät osana alue-ekologisen verkoston tarkastelua ja siirrämme ne metsätalouskäytön ulkopuolelle. Metsätalouskäytön ulkopuolelle siirtyvät luonnontilaiset metsät toimivat osana alue-ekologista verkostoa, joka tuo rajoituksia myös muulle maankäytölle. Luontokohteiden päivityksessä teemme yhteistyötä muun muassa luontojärjestöjen kanssa.

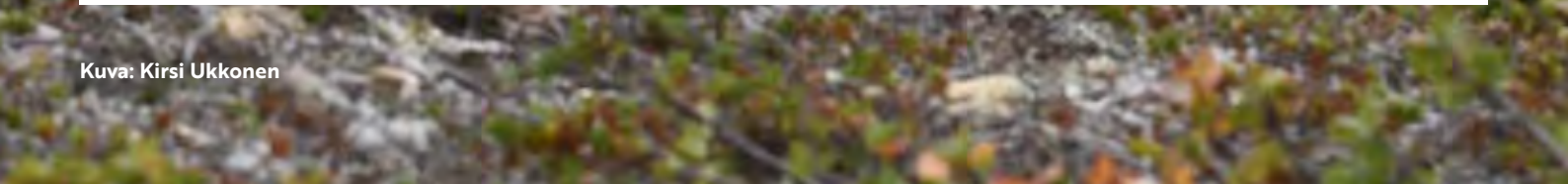

Kuva: Kirsi Ukkonen

57. Kaikissa teiden peruskorjauksissa poistamme samalla kalojen vaellusesteet. Projektinomaisesti poistamme kaikki vaellusesteet UKK-puiston pohjoispuolisen osan, Luton valuma-alueeseen kuuluvan metsätalouden tiestön osalta.

Esimerkki: Vaellusesteiden poisto

Padot ja muut vesistörakenteet, esimerkiksi väärin asennetut tierummut, estävät tai heikentävät kalojen ja muiden vesieliöiden kulkua joissa ja puroissa sijaitseville lisääntymisalueilleen. Metsähallitus selvitti vesistöylityksien esteellisyyden vaikutuksia vesieliöille ja kehitti työmenetelmiä niiden korjaamiseksi kolmivuotisessa Esteet Pois! -hankkeessa.

Metsäautoteiden peruskorjausten yhteydessä vaellusesteen muodostavat rakennelmat korjataan ja uusien syntyminen estetään

- asentamalla rumpuputket uoman pohjaan riittävään syvyyteen ja mitoittamalla rumpujen koko siten, että veden virtaama säilyy sopivana
- valitsemalla mahdollisuuksien mukaan vesistön luonnonmukaisen pohjan sallivan siltarakenteen
- vesistöylityksien virtaamien säätelyllä uoman alapuolisen osuuden pohjapadoilla tai isoilla kivillä ja mahdollisilla virtauslamelleilla rummun sisällä.

Metsäautoteiden vesistöylitysten lisäksi vaellusesteen voi muodostaa muukin vesistön ylittävä rakennelma, kuten romahtanut aita. Arvokkaiden vaelluskalavesistöjen osalta myös nämä tulee korjata.

58. Luonnonhoidollisia polttoja suojelualueilla teemme suunnitelmakaudella vain osana Beetles-life hanketta. Toimenpiteistä neuvottelemme ja sovimme Lapin paliskunnan kanssa. Metsätalouden luonnonhoidollisia kulotuksia emme tee Inarin ja Enontekiön kuntien alueilla. Luonnonhoidollisia kulotuksia voidaan tehdä Lapin paliskunnan alueella, erikseen paliskunnan kanssa sovittaessa.

59. Kartoitamme muiden aktiivisten luonnonhoitotoimien, kuten perinnebiotooppien hoidon, purojen kunnostuksen, soiden ennallistamisen ja pölyttäjäpientareiden teon tarpeen ja mahdollisuudet. Toteutukseen sekä kohteiden kartoittamiseen innostamme mukaan sidosryhmiä ja vapaaehtoisia.

60. Huomioimme riistan elinympäristövaatimukset metsänkäsittelyssä. Tavoitteena on riistaa hyödyttävä puuston ja metsien rakenteen monipuolisuus, varvuston ja suojapaikkojen turvaaminen sekä riistan elinympäristöjen säästäminen ja lisääminen.

61. Emme korjaa kuollutta puuta metsänhakkuiden yhteydessä. Kuolleen puun pienimuotoinen otto metsätalouskäytössä olevilta alueilta on kuitenkin mahdollista sitä vaativien kulttuuriperintökohteiden korjaamiseksi, esimerkiksi kolttakenttien rakennuksiin.

62. Kehitämme luonnontuotteiden keruun lupamenettelyjä. Saamelaisen käsityöperinteen turvaamiseksi säilytetään oikeus ottaa valtion maalta käsitöiden raaka-aineeksi vähäisiä määriä pajua, leppää, koivua ja haapaa. Myös vähäisiä määriä juuria, kenkäheinää, niittymaarianheinää ja väinönputkea voi ottaa korvauksetta. Otto-oikeus ei koske kansallis- tai luonnonpuistoja, eikä raaka-aineena tapahtuva jälleenmyynti tai välitys ole sallittua.

63. Perinteisten puuveneiden valmistukseen sekä perinteiseen puurakennuskulttuuriin liittyvien rakennusten, rakennusosien ja rakenteiden restaurointiin tarvittavia yksittäisiä mäntyjä myydään erikseen osoitettavilta kohteilta. Koivun pahkoja myydään ja pieniä määriä koivun tuohta voi ottaa osoituksen mukaan.

64. Tunnistamme ja ymmärrämme saamelaisten pyhien paikkojen arvon ja merkityksen. Huolehdimme kohteisiin liittyvän tiedon eettisesti oikeasta käytöstä ja tunnettujen kohteiden säilymisestä.

Esimerkki: Ukonsaaren rakenteiden purku

Inarijärven Ukonsaari eli inarinsaameksi *Äijihsuálui* on laajasti tunnettu saamelaisille erittäin tärkeä pyhä paikka ja muinaismuistolain rauhoittama muinaisjäännöskohde. Saarella on ollut matkailutoimintaa 1970-luvulta asti. Ukonsaaren matkailukäytön eettisyydestä ja vaikutuksista on keskusteltu 2000-luvun alusta lähtien, ja vuonna 2019 keskustelu nousi jälleen esille mediassa. Matkailuyritys Visit Inari päätti tuolloin lopettaa saareen rantautumisen ja jatkossa kiertää saaren vesitse. Metsähallitus päätti purkaa Ukonsaaren kaikki retkeilyrakenteet eli portaat ja laiturit pois.

Porrasrakenteiden purkaminen aloitettiin syksyllä 2020 ja viimeistelytyöt saatiin valmiiksi kesällä 2021. Väylävirasto purkaa omistuksessaan olevat laiturirakenteet talven 2021-2022 aikana. Rakenteiden purkamisen myötä ainakin laajempi matkailukäyttö Ukonsaarella estyy, vaikkei maihinnousua voida nykyisen lainsäädännön nojalla kieltää. Asiasta käyty julkinen keskustelu on omalta osaltaan nostanut saamelaisten pyhien paikkojen matkailukäytön vaikutukset suuren yleisön tietoisuuteen.

65. Otamme suunnittelualueella sijaitsevat valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet huomioon alueen maankäytössä ja sen ohjauksessa.

66. Jatkamme saamelaiskäräjien kanssa sovitun mukaisen Akwé: Kon -toimintamallin käyttöä osana maankäytön suunnittelun hankkeita. Näin pystymme parantamaan suunnittelussa saamelaiskulttuurin turvaamista ja lisäksi tukemaan saamelaisten perinteisen tiedon keräämistä ja käyttöä.

67. Teemme saamenkielistä luontokasvatusta osana Saamelaismuseo ja Ylä-Lapin luontokeskus Siidan toimintaa. Käytämme kaikkia kolmea saamen kieltä.

68. Alueiden arkeologisista ja rakennusperinnön inventoinneista teemme yhteistyössä Saamelaismuseo Siidan, Museoviraston, tutkimuslaitosten, saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen sekä tarvittavien muiden saamelaisyhteisöjen ja kulttuuriympäristötoimijoiden kanssa tarvelähtöisen kokonaissuunnitelman, jolla tähdätään yhteiseen laajaan kulttuuriperintöinventointihankkeeseen.

Kuva: Ulla Isotalo

69. Jatkamme Metsähallituksen hallinnassa olevien kulttuurihistoriallisten arvokohteiden hoitoa suunnitelmallisesti. Kohteiden hoidossa teemme yhteistyötä paikallisten ja valtakunnallisten sidosryhmien kanssa. Saamelaisen kulttuuriperinnön suojelemisessa ja hoidossa tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat Saamelaismuseo Siida, saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous ja Museovirasto.

Esimerkki: Kulttuurihistoriallisten arvokohteiden hoito – Välimaan tila

Tenon rannalla sijaitseva Välimaan tila on nykyisin yksi Luontopalvelujen hoidossa olevista kulttuurihistoriallisista arvokohteista. Uudistilan perusti paikallinen saamelainen Anders Warsi viimeistään 1870-luvun alussa, mutta paikalla on kodanpohjia merkkinä myös vanhemmasta asutuksesta. Suku asutti tilaa vuoteen 1969 asti. Pihapiiri ja sen rakennukset edustavat Tenon alueelle tyypillistä rakennustapaa ja kertovat asukkaidensa luontosidonnaisesta elämäntavasta.

Museovirasto osti ja kunnosti tilan rakennuksineen vuonna 1981, sillä tila haluttiin säilyttää kulttuurihistoriallisena muistomerkkinä. Metsähallituksen Luontopalvelujen hallintaan tila siirtyi vuoden 2014 alussa valtion kiinteistöstrategian seurauksena. Koska edellisistä kunnostuksista oli tuolloin kulunut yli kolmekymmentä vuotta, oli jälleen aika tehdä laajoja korjauksia. Työ toteutettiin Museoviraston ja Saamelaismuseo Siidan ohjauksessa. Korjaustyöt saatiin päätökseen alkukesällä 2017. Rakennusten kuntoa seurataan säännöllisesti, ja kohteessa tehdään huoltotöitä tarpeen mukaan.

Rakennusten korjauksen lisäksi Välimaan kentälle tehtiin kunnostusraivaus, ja nykyisin kentän perinnebiotooppia hoidetaan laiduntamalla ja niittämällä. Välimaan rakennuksista, muinaisjäännöksistä, kasvillisuudesta ja maisemasta muodostuvaa kulttuuriympäristöä onkin tärkeää hoitaa kokonaisuutena.

Vuonna 2015 Välimaan tilan käytöstä järjestettiin yleisötilaisuus, jossa kuultiin paikallisten toiveita tilan käytöstä. Lampaat nousivat esille monissa ehdotuksissa. Ehdotuksen pohjalta Luontopalvelut aloitti lammaspaimenviikot Välimaassa vuonna 2017. Välimaa on kaikille avoin nähtävyys, joka välittää tietoa saamelaiskulttuurista. Myös paikallisilla yhdistyksillä ja matkailuyrityksillä on mahdollisuus käyttää tilaa tutustumiskohteena ja tapahtumapaikkana.

70. Ylläpidämme systemaattisesti luonto-, kulttuuriperintö- ja metsävaratiedon laatua ja ajantasaisuutta. Tiedonkeruuta, sen kohdentamista ja analysointia kehitämme edelleen muun muassa kaukokartoituksen ja tekoälymenetelmien avulla.

Esimerkki: Luontotyyppien uhanalaisuusarviointi

Suomen luontotyyppien uhanalaisuus arvioitiin vuonna 2018. Vajaasta 400 luontotyypistä uhanalaisiksi arvioitiin koko maassa 186 kappaletta (48 %) ja Pohjois-Suomessa 81 kappaletta (32 %). Pohjois-Suomessa uhanalaistuneiksi arvioitiin kaikki perinnebiotoopit ja monia metsien, tunturien ja soiden luontotyyppejä, kuten kuivia kangasmetsiä ja karukkokankaita, jäkäläisiä tunturikoivikkotyyppejä, lumenviipymiä ja palsasoita. Uhanalaisten osuus oli pieni kallioilla ja kivikoilla sekä sisävesillä. Metsätyyppien uhanalaistumiseen ovat vaikuttaneet muun muassa kuolleen puun ja vanhojen metsien väheneminen. Tuntureilla ilmastonmuutoksen on arvioitu uhkaavan etenkin lumenviipymiä ja roudan vaikutuksesta riippuvaisia luontotyyppejä. Tunturikoivikoilla uhanalaisuuteen ovat vaikuttaneet ilmastonmuutos ja porolaidunnus sekä niiden yhteisvaikutus. Ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan jatkossa eri voimakkuuksilla lähes kaikkiin luontotyyppeihin.

Luontotyyppien uhanalaisuusarviointi tuottaa tärkeää tietoa suojelutarpeiden tunnistamiseksi sekä ennallistamis- tai hoitotoimien kohdentamiseksi luonnontilaltaan heikentyneisiin elinympäristöihin. Monet luontotyypit ovat puutteellisesti tutkittuja, ja lisää tietoa tarvitaan luontotyyppien levinneisyydestä, piirteistä ja nykytilasta. Monet luontotyypit ovat myös tärkeitä monille uhanalaisille lajeille, kuten kalkkikalliot ja perinnebiotoopit niihin erikoistuneille lajeille.

Kuva: Timo Eskola

4. Alueen ihmisten hyvinvointi sekä alueen luontoon ja luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen edellytysten turvaaminen ja edistäminen

Olemme mukana mahdollistamassa alueen elinvoimaisuutta. Sovitamme kestävästi yhteen valtion maa- ja vesialueisiin kohdistuvia toiveita yhdessä alueen toimijoiden kanssa – saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamiseksi, alueen elinvoiman kasvattamiseksi, huoltovarmuuden turvaamiseksi, luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi, kulttuuriperinnön vaalimiseksi sekä saamelaisten ja muiden paikallisten ihmisten oikeuksien ja virkistysmahdollisuuksien turvaamiseksi.

71. Yhä suurempi joukko on innostunut luonnossa liikkumisesta. Lisäämme mahdollisuuksia terveyttä ja hyvinvointia edistävien luonto- ja eräelämysten saavuttamiseen. Opastamme luontoon lähtijöitä ja viestimme vastuullisesta ja turvallisesta retkeilystä ja retkietiketistä kasvokkain kaikissa asiakaspalvelupisteissämme sekä verkkopalveluissamme.

72. Suunnittelemme ja rakennamme uuden opastuspisteen keskeiselle paikalle Saariselälle, portiksi yhä kasvavalle joukolle kansallispuistoon lähtijöitä.

73. Seuraamme uusien liikkumisen muotojen, kuten maastopyöräilyn ja vapaalaskun sekä välineiden kehittymisen vaikutuksia ja otamme ne huomioon toimintojen ohjaamisessa, reittien kestävöinnissä ja palvelurakenteiden kehittämisessä. Tavoitteena on ongelmien minimoiminen ja perinteisille elinkeinoille aiheutuvan häiriön estäminen.

74. Paliskunnan alueelle suunnitteilla olevista pysyvistä tai poronhoitoon olennaisesti vaikuttavista reiteistä, hankkeista ja suuremmista tapahtumista, kuten esimerkiksi ohjelmapalveluyritysten pysyvistä tai pitkäaikaisista reiteistä ja tukikohdista sekä maastossa järjestettävistä maastoliikenne- tai muista tapahtumista sekä koiravaljakkotapahtumista pyydämme ennakkoon lausunnon paliskunnalta ja mikäli paliskunta katsoo tarpeelliseksi, asiasta myös neuvotellaan. Neuvottelut käymme yhteisymmärrykseen pyrkien.

75. Kehitämme matkailukeskusten lähialueiden päiväretkeilypalveluita yhteistyössä matkailuyritysten ja kuntien kanssa.

76. Parannamme kansallispuistojen ja muiden tärkeiden luontomatkailukohteiden saavutettavuutta reittien, pysäköintialueiden ja muun palveluinfran kehittämisellä sekä opastukseen ja viestintään panostamalla.

77. Vilkkaimmilla retkeilykohteilla korjaamme palvelurakenteita ja kehitämme uudenlaisia palveluita.

78. Luomme edellytyksiä luonnon virkistyskäytön, luonto-, metsästys- ja kalastusmatkailun sekä matkailuelinkeinon kestävälle toiminnalle ja kasvulle yhteistyössä alueen yrittäjien kanssa, huomioiden perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytykset. Selvitämme yhdessä yrittäjien kanssa muun muassa yritysten käyttöön tarkoitettujen tukikohtien tarpeen. Luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden matkailukäyttö on säädösperusteisesti rajoitetumpaa, eikä esimerkiksi yritysten omia kiinteitä tukikohtia ole mahdollista rakentaa näille alueille.

79. Tuemme matkailualueiden kehittymistä tiiviinä. Kaavoituksen keinoin pyrimme vaikuttamaan yhdessä kuntien kanssa siihen, että maan arvo kasvaa ja aluetaloudelliset kokonaishyödyt ovat mahdollisimman suuret. Tonttikauppa ja tonttien vuokraus kohdistuu kaavoitetuille alueille.

80. Teemme yhteistyötä paliskuntien kanssa kestävien laidunvarojen ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Erilaisten hankkeiden valmisteluvaiheessa teemme aktiivista yhteistyötä poronhoitoon kohdistuvien häiriövaikutusten minimoimiseksi.

81. Vuokraamme valtion mailta maa-ainespaikkoja kiviainesten käyttäjille ja luomme edellytyksiä erilaisille infrahankkeille, luontoarvot ja pohjavedet turvaten. Merkittävistä uusista maa-ainesten ottopaikoista neuvottelemme ennakkoon paliskunnan kanssa. Turvaamme kolttalain mukaisen maa-ainesten rakennus- ja muun kotitarveoton edellytykset.

82. Emme itse jalosta tai toimita kiviaineksia. Omaa käyttöä (metsäautotieverkoston ylläpito ja rakentaminen) varten tuotetuista kiviaineksista voidaan myydä pieniä määriä pienasiakkaiden tarpeisiin.

83. Turvaamme luontaistalousalueiden maakuntakaavoissa määriteltyjen käyttömuotojen, luontaistalouden ja poronhoidon, toimintaedellytykset sekä luonnon ja lajiensuojelun edellytykset. Luontaistalousalueiden hoidon ja käytön suuntaviivojen tarkentamiseksi laadimme tarvittaessa hoito- ja käyttösuunnitelmia suunnittelukaudella.

84. Kehitämme metsätalouden toimintaa pitkäjänteisesti yhteensovittamalla toiminta poronhoidon, matkailun ja muiden elinkeinojen ja toimintojen kanssa.

Kuva: Tuija Kangasniemi

85. Huoltovarmuuden turvaamiseksi haemme kestäviä ratkaisuja kuntien lämpölaitosten tarvitseman energiapuun saatavuuden varmistamiseksi. Eri tahojen kanssa yhteistyössä pyritään turvaamaan mahdollisuudet paikalliselle puun jatkojalostukselle ja polttopuun myynnille pienasiakkaille. Polttopuuksi sekä myymme erikseen osoitetuilta kohteilta että toimitamme pieniläpimittaista tuoretta mäntyä. Tunturikoivuvyöhykkeellä myymme koivua. Kuollutta puuta ja maapuuta ei korjata tai myydä polttopuuksi. Tämä ei kuitenkaan estä kolttalain (253/1995) turvaamaa rakennus-, poltto- ja muun kotitarvepuun keräämistä eikä yksittäisten rakennusperintökohteiden korjaamista.

86. Kartoitamme ylitiheät, korjuuteknisesti haastavat mutta poronhoidon kannalta kiireelliset harvennuskohteet. Harvennusten toteuttamiseen etsitään kustannustehokas ratkaisu, ja harvennukset hoidetaan suunnitelmallisesti.

87. Huolehdimme metsätalousalueiden tiestön kunnosta niin, että puun kuljetukset sujuvat häiriöttömästi ja virkistyskäyttäjien sekä eri elinkeinojen harjoittajien liikkuminen mahdollistuu alueilla. Metsätalouden kannalta tarpeettomien teiden poistamista voidaan harkita.

88. Turvaamme säädöksiin perustuvat saamelaisten ja muiden paikallisten asukkaiden oikeudet ja edesautamme paikallisen pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville.

Esimerkki: Paikallisten oikeudet

Paikallisilla ihmisillä on suunnittelualueella maksuttomia laajoja oikeuksia luonnonvarojen ja alueiden käyttöön. Osalla väestöä on myös maanomistukseen perustuvia erityisperusteisia kalastusoikeuksia valtion vesiin:

Oikeus	Perusta
Kuntalaisen oikeus metsästää kotikunnan valtion mailla	Metsästyslaki 8§
Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnissa asuvilla on oikeus saada maksuttomia kalastuslupia edellä mainittujen kuntien valtion vesiin	Kalastuslaki (379/2015)
Lisäksi Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnissa asuvilla on oikeus henkilökohtaiseen (maksulliseen) kausilupaan kotikunnassa sijaitsevilla, valtiolle kuuluvilla lohen sekä taimenen nousualueilla.	Laki kalastuksen muuttamisesta kalastuslaki (379/2015) muutos (29.3.2019/427)
Koltilla on kalastusoikeus koltta-alueella oleville valtion vesille ja Näätämöjokeen	Kolttalaki (253/1995)
Tilojen erityisperusteiset kalastusoikeudet valtion vesiin	Vesipiirirajankäynti
Oikeus saada maksuttomia alueellisia maastoliikennelupia kotikunnan valtion maalle, Enontekiön, Utsjoen ja Inarin alueella	Eduskunnan lausuma vuoden 1995 maastoliikennelakiin
Kolttien, Utsjoen kunnassa vakinaisesti asuvien maatila- tai luontaistaloudesta toimeentulonsa saavien maksuton puun saanti.*	Kolttalaki (253/1995) MMM:n päätös 1977
Poronhoitajien poltto- ja kotapuiden otto korvauksetta poronhoitotöissä	Poronhoitolaki (848/1990)
Paikallisten oikeudet Kevon, Lemmenjoen, Pallas-Ylläs- ja UKK-puistoissa: puun saanti, metsästys, kalastus ja keräily	Asetus 932/1981 Järjestyssäännöt

* Keisarillisen senaatin päätöksen ja MMM:n päätöksen perusteella Metsähallitus on linjannut Utsjoen kunnassa vakinaisesti asuvien maatila- tai luontaistaloudesta toimeentulonsa saavien ilmaisen puun oton: rakennus-, vene-, käsityö- ja aitapuuta voi saada kotitarpeeseen. Puuta ei voi saada esim. loma-asuntoja varten tai liiketoiminnan tarkoituksiin. Puuta luovutetaan osoituksen mukaan Inarijoen vesistöalueelta. Polttopuuta voidaan luovuttaa Utsjoen kunnan alueelta.

89. Avotulen teko maastoon ja polttopuiden otto eivät ole jokamiehenoikeuksia, vaan vaatii aina maanomistajan luvan. Metsähallitus on myöntänyt yleisluvan, jolla tulenteko Pohjois-Suomen valtion mailla on sallittua käyttäen kuivia oksia, risuja ja pieniä juurakoita. Joillakin luonnonsuojelualueilla tulenteko on kielletty tai sitä on rajoitettu alueen perustamissäädöksissä. Jos luonnonsuojelu-, erämaa- tai muulle alueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma ja/tai on annettu järjestyssääntö, tulenteossa noudatetaan niiden kirjauksia. Edellä tarkoitettujen luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden ulkopuolella tulenteossa tulee ensisijaisesti käyttää huollettua tulentekopaikkaa, jos sellainen on alle puolen kilometrin etäisyydellä tarjolla. Tulenteossa on joitakin aluekohtaisia hoito- ja käyttösuunnitelmissa esitettyjä poikkeuksia, jotka koskevat muun muassa kullankaivajien puunottoa.

90. Kaivos-, kullanhuuhdonta- ja malminetsintäluvista päättää kaivoslain mukaisesti Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). Metsähallitus ei myönnä malminetsintälupiin liittyviä maanomistajan suostumuksia saamelaisten kotiseutualueelle. Metsähallitus antaa lausunnot kaivoslain mukaisiin lupahakemuksiin.

91. Turvaamme ammattikalastuksen harjoittamisen edellytykset, erityisesti Inarijärvellä ja tekoaltailla, sekä edesautamme kotimaisen kalan pääsyä markkinoille.

92. Suuntaamme kalastusmatkailua aktiivisen markkinoinnin ja viestinnän keinoin muun muassa hauen ja ahvenen pyyntiin.

93. Erävalvonnan avulla tuemme ja edistämme kestävää, luvallista ja lain mukaista luonnon käyttöä. Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä. Yhteistyötä muiden valvontaviranomaisten, riistanhoitoyhdistysten ja kalatalousalueiden sekä paliskuntien kanssa ylläpidetään ja kehitetään edelleen. Valvonnan painopisteitä tulevalla suunnittelukaudella ovat maastoliikenne, virtavesien kalastus, hirvenmetsästys sekä suurpetojen salametsästyksen ennaltaehkäisy.

94. Säilytämme erämaat rauhallisina ja erämaisina.

Kuva: Pasi Nivasalo

Yhteenveto luonnonvarasuunnitelman saamelaiskulttuuria turvaavista toimenpiteistä

Luonnonvarasuunnitelman laatimisen yksi keskeinen tavoite on ollut saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen osana valtion maiden ja vesien käytön suunnittelua. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää osallistumisoikeuden varmistamista, perinteisten elinkeinojen aseman turvaamista maankäyttöä yhteensovitettaessa sekä aktiivisia saamelaiskulttuuria edistäviä toimenpiteitä. Luonnonvarasuunnitelmaan sisältyvin toimenpitein varmistetaan tavoitteiden toteutuminen. Luonnonvarasuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet laadittiin tiiviissä yhteistyössä Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen sekä suunnitelman vaikutuksia saamelaiskulttuuriin arvioineen Akwé: Kon -työryhmän kanssa.

Toimintaohjelman erityisesti saamelaiskulttuuria turvaavat tai edistävät toimenpiteet (toimenpiteet nro: 6, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 32, 33, 37, 44, 49, 54, 58, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 80, 88, 90 ja 94) on koottu erilliseksi liitteeksi (liite 11). Toimenpiteiden on tarkoitus ohjata Metsähallituksen toimintaa muun muassa seuraavissa asioissa;

Neuvotteluvelvoite

Saamelaiskäräjälain 9 §:n viranomaisia koskeva neuvotteluvelvoite on keskeinen säännös saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon sekä osallistumisoikeuden toteuttamisessa. Säännöksen mukaan neuvotteluvelvoite koskee laajakantoisia ja merkittäviä toimenpiteitä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana, ja jotka koskevat muun muassa saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvaa yhdyskuntasuunnittelua, valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta taikka muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa.

Neuvotteluvelvoitteen toteutuminen on säännöksen esittämissä asioissa Metsähallituksen päätöksenteon edellytys. Luonnonvarasuunnitelmassa on varmistettu, että 9 §:n neuvottelu ja kolttalain 56 §:n mukainen kuuleminen tullaan käymään muun muassa aina metsästyksen ja kalastuksen kiintiöpäätöksiä valmisteltaessa ja Metsähallituksen omaa kaavaa laadittaessa. Tulevalla suunnittelukaudella laadittavista kaavoitus- ja kiinteistökauppaperiaatteista käydään samoin kyseiset neuvottelut ja menettelyn osalta suunnitelmaan on kirjattu tavoite siitä, että neuvottelut tullaan käymään yhteisymmärrykseen pyrkien.

Saamelaiskulttuurille aiheutuvien vaikutusten arviointi

Biodiversiteettisopimuksen toimenpanoon liittyvät vapaaehtoiset Akwé: Kon -ohjeet ovat menettelytapa, jolla alkuperäiskansan osallistuminen hankkeiden ja suunnitelmien valmisteluun, vaikutusten arviointiin ja päätöksentekoon voidaan turvata. Metsähallituksen ja Saamelaiskäräjien yhdessä kehittämää Akwé: Kon -toimintamallia käytettäessä vaikutusten arviointi muuttuu osaksi suunnittelua, ja saamelaiskulttuuriin kohdistuvat vaikutukset voidaan arvioida täsmällisemmin. Luonnonvarasuunnitelmassa Metsähallitus sitoutuu jatkamaan toimintamallin käyttöä osana maankäytön suunnitteluhankkeita.

Erilaisten vaikutusarviointien tueksi Metsähallitus sitoutuu tuottamaan julkisen karttatason, johon kootaan tietoa sellaisista toiminnoista ja rakenteista, joilla voi olla vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Lisäksi tullaan selvittämään yhteistyössä Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen kanssa voidaanko LAC-menetelmää hyödyntää arvioitaessa matkailun vaikutuksia saamelaiskulttuuriin.

Maankäyttömuotojen yhteensovittaminen

Saamelaisten kotiseutualueella metsätalouden toimenpiteet ja mitoitus sovitaan paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien laatimisen kautta. Metsätalouden ja poronhoidon yhteensovittamisen pohjana on saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen, saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien ja Metsähallituksen vuonna 2014 solmima sopimus saamelaisten kotiseutualueella noudatettavista toimintatavoista ja tarkemmasta paikallisesta sopimisesta. Luonnonvarasuunnitelmassa Metsähallitus sitoutuu siihen, ettei se tee suunnittelualueella hakkuita, jos paliskunta niitä vastustaa, eikä neuvotteluissa päästä yhteisymmärrykseen. Lisäksi sitoudutaan siihen, että poronhoidon kannalta kiireelliset harvennuskohteet kartoitetaan ja harvennukset hoidetaan suunnitelmallisesti.

Luonnonvarasuunnitelmaan on kirjattu keskeiset periaatteet koskien valtion maiden myyntiä, vuokrausta ja vaihtamista sekä tarve laatia saamelaisten kotiseutualuetta koskevat kaavoitus- ja kiinteistökauppaperiaatteet seuraavalla suunnittelukaudella. Saamelaisporonhoidon toimintaedellytysten turvaamiseksi Metsähallitus ei käynnistä kaavoitusta poronhoidon keskeisille toiminta-alueille, aiemmin rakentamattomille järville tai muille erämaisille alueille eikä saamelaiskulttuurin kannalta arvokkaille kohteille. Matkailun ja retkeilyn kestävään toimintaan tähtäävien reitti tai muiden hankkeiden edistämisessä varmistetaan perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytykset. Metsähallitus ei myöskään käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella tulevalla suunnittelukaudella.

Viestintä ja saamen kielten käytön edistäminen

Kieli on olennainen osa saamelaista kulttuuria. Metsähallitus tukee saamelaiskulttuurin säilymistä elinvoimaisena edistämällä saamen kielten käyttöä. Luonnonvarasuunnitelmassa sitoudutaan muun muassa siihen, että luontoon.fi -verkkopalvelun pääkielinä ovat pohjoissaame ja inarinsaame. Koltansaamea käytetään koltta-alueilla sijaitsevien kohteiden osalta. Saamenkielistä luontokasvatusta Metsähallitus toteuttaa kaikilla saamen kielillä.

Metsähallituksella on keskeinen rooli saamelaisten kotiseutualueen luonnon- ja kulttuuriarvoista

viestimisessä. Sekä viestinnän että matkailuyritysten kanssa tehtävän yhteistyön kautta lisätään sekä alueella toimivien yritysten että matkailijoiden ymmärrystä saamelaiskulttuurista sekä paikallisen kulttuurin ja luontaiselinkeinojen tarpeiden huomioimisesta. Retkeilijöiden tietoisuutta tullaan lisäämään laatimalla saamelaisten kotiseutualueelle oma retkietiketti. Saamelaismuseo ja Ylä-Lapin luontokeskus Siidan uuden päänäyttelyn keskeinen teemana tulee olemaan saamelainen kulttuuriympäristökäsitys.

Saamen käsityön turvaaminen

Saamelainen käsityöperinne on saamelaisten aineetonta kulttuuriperintöä, perinteinen kulttuuri-ilmaus, osa saamelaisten perinteistä tietoa ja saamelaista kulttuurimuotoa. Luonnonvarasuunnitelmassa sitoudutaan säilyttämään useiden saamen käsitöissä käytettävien raaka-aineiden otto-oikeus luonnonsuojelualueisiin kuulumattomilla valtion mailla. Suunnitelmassa mahdollistetaan myös perinteisten puuveneiden valmistuksessa ja kulttuuriperintökohteiden korjauksessa käytettävän ainespuun otto. Suunnitelmassa sitoudutaan myös luonnontuotteiden keruun lupamenettelyiden kehittämiseen.

Yhteistyö

Luonnonvarasuunnitelmassa on tunnistettu erityisesti poronhoidon kannalta merkittäviä prosesseja, joissa Metsähallitus on mukana yhteistyössä muun muassa saamelaistoimijoiden kanssa. Esimerkkejä tällaisista ovat suurpetoseurannat ja niihin liittyvä menetelmien kehittäminen, naalin palauttamiseen liittyvät toimet, ilmastonmuutokseen liittyvän luonto- ja seurantatiedon kerääminen ja tällaisen tiedon käyttömahdollisuuksien pohtiminen perinteisten elinkeinojen sopeutumisen tarpeisiin sekä tunturikoivikoiden palautumisen edistäminen mittarituhoalueilla.

Kuva: Tarja Länsman/ Arctic Photos

Uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta

Uusi suunnitelmakausi kattaa vuodet 2022–2027. Suunnittelualue käsittää valtion maa- ja vesialueet Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnissa sekä Lapin paliskunnan alueen Sodankylän kunnassa. Tämä suunnitelma korvaa vuoden 2021 vuoden loppuun saakka voimassa olevan Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman; Lapin paliskunnan alue Sodankylästä ei kuulunut Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmaan. Nykyinen suunnittelualue poikkeaa edellisestä rajaukseltaan ja myös seurannan mittareiltaan. Vertailu edellisen suunnitelmakauden tietoihin on tehty niiden mittareiden osalta, jotka vastaavat nykyisiä. Menneen suunnittelukauden toteutumista kuvaava tieto on koottu liitteeseen 5.

Uuden luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävää käyttöä seurataan Metsähallituksen toiminnan vaikuttavuutta kuvaavan mittariston avulla. Mittaristo on yhteinen koko maan luonnonvarasuunnitelmissa. Mittaristoa voidaan täydentää kunkin suunnittelualueen erityispiirteiden pohjalta. Mittaritiedot kerätään valtio-omistajan, asiakkaiden ja sidosryhmien toiminnan näkökulmista. Lähtötilanne lasketaan suunnitelmakauden alkua edeltävän täyden vuoden tilanteen perusteella. Suunnitelman etenemistä seurataan pääosin vuosittain. Joistakin mittareista kerätään tiedot kerran suunnitelmakauden aikana.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Toiminnan mittarit

Uusi suunnitelmakausi kattaa vuodet 2022–2027.

Maa- ja vesialueet

KÄYTTÖMUOTO	HA	%
Monikäyttömetsätalouden alueet	206 444	7
Rajoitettu metsätalouskäyttö	76 601	3
Metsätalouskäytön ulkopuolella	273 831	9
Virkistysalueet	27 702	1
Luontaistalousalueet	324 220	11
Erämaa-alueet	1 283 330	44
Suojelu- ja suojeluohjelma-alueet	745 330	25
YHTEENSÄ	**2 937 458**	

Monikäyttömetsien virkistysmetsät sisältyvät rajoitettu metsätalouskäyttö- ja metsätalouskäytön ulkopuolella -kategorioiden lukuihin. Virkistysalueet-kategoria sisältää Luontopalvelujen taseessa olevat alueet.

Vesiensuojelualueet	21 277	7
Yleiset vesialueet	24 028	8
Muut vesialueet	248 675	85
Maa-alueet	2 937 458	91
Vesialueet	293 980	9
YHTEENSÄ	**3 231 438**	

Metsähallituksen hallinnassa olevat maa- ja vesialueet suunnittelualueella kotiseutualueella.
Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto 3.3.2021.

Merkittävimmät maankäytön muutokset edellisellä suunnittelukaudella olivat seuraavanlaiset:

- Luontaistalousalueet siirtyivät Luontopalveluilta Kiinteistökehityksen taseeseen. Luontaistalousalueiden status ei kuitenkaan muuttunut, vaan niiden pääasiallinen käyttötarkoitus on sama eikä niille ole asetettu tuottovaadetta.
- Osa virkistysmetsistä (n. 34 600 ha) siirtyi Luontopalveluilta Metsätalous Oy:lle. Niiden hoidossa päätavoitteena on edelleen maisema- ja virkistysarvojen turvaaminen.
- Kuusi virkistysmetsää (Järämä, Kalddasjohka, Kielajoen Harju, Luomusharju, Muddusjärvi, Tuuruharju) muutettiin suojelualueiksi.

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

METSIEN IKÄRAKENNE	2020, HA	%
0	1 211	0
1-20	5 383	1
21-40	27 544	8
41-60	22 985	6
61-80	27 929	8
81-100	46 691	13
101-120	31 069	9
121-140	23 745	7
141-160	18 567	5
161-180	18 229	5
181-200	17 516	5
yli 200	118 865	33
YHTEENSÄ	**361 377**	

Metsien pinta-ala ikäluokittain monikäyttömetsien metsämaalla* vuonna 2020.
Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto

PUUSTON TILAVUUS IKÄLUOKITTAIN	2020, m^3	%
0	686	0
1-20	9 405	0
21-40	467 673	2
41-60	829 262	4
61-80	1 580 792	7
81-100	3 005 399	13
101-120	1 889 322	8
121-140	1 515 137	6
141-160	1 228 406	5
161-180	1 303 621	5
181-200	1 357 050	6
yli 200	10 489 679	44
YHTEENSÄ	**23 676 432**	

Puuston tilavuus ikäluokittain monikäyttömetsien metsämaalla*. Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto.

Puuston kokonaiskasvu (m^3/v)	2020
	499 333
Kokonaispoistuma (m^3/v)	2020
	65 883
josta hakkuumäärä	56 796

Puuston vuosittainen kokonaiskasvu, kokonaispoistuma ja hakkuumäärä suunnittelualueen monikäyttömetsien metsämaalla* vuonna 2020. Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto ja toiminnanohjausjärjestelmä.

* Metsätalousmaat on jaettu pohjoismaisen metsätalousluokittelun mukaan puuntuottokyvyn perusteella: metsämaalla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on vähintään 1 m^3/ha, kitumaalla 0,1-1 m^3/ha ja joutomaalla alle 0,1 m^3/ha.

Alueen monikäyttömetsien maisemaa vallitsevat varttuneet ja vanhat metsät (ikäluokat 61 – yli 200). Näiden osuus pinta-alasta on 84 prosenttia ja tilavuudesta 94 prosenttia. Yli 200-vuotiaita metsiä pinta-alasta on kolmannes, taimikoiden ja nuorten kasvatusmetsien osuus jää kuuteen prosenttiin. Kuluneella suunnittelukaudella metsien rakenne on edelleen painottunut oikealle eli vanhempiin ikäluokkiin.

Puuston vuotuinen kokonaiskasvu vuonna 2020 oli 499 333 kuutiometriä, kokonaispoistuma oli 65 883 kuutiometriä eli noin 13 prosenttia kasvusta. Vuonna 2020 kokonaispoistumasta hakkuita oli 56 796 kuutiometriä (86 prosenttia). Loppuosa koostuu hakkuutähteistä ja luonnonpoistumasta. Menneen kauden vuotuinen hakkuusuunnite oli 155 000 kuutiometriä (Ylä-Lapin LVS 115 000 m^3 + Lapin paliskunta 40 000 m^3) vuodessa. Vuoteen 2016 saakka hakkuumäärä noudattelikin keskimäärin sovittua suunnitetta. Poronhoidon ja metsätalouden välinen konflikti kuitenkin kärjistyi vuonna 2016, eikä osassa metsäpaliskuntia ole tämän jälkeen toimittu, ja vuotuinen hakkuumäärä on jäänyt selvästi alle suunnitteen. Hakkuut ovat painottuneet – varsinkin menneen kauden loppupuolella, harvennushakkuisiin. Uudistushakkuut olivat pääosin luontaiseen uudistamiseen tähtääviä siemenpuuhakkuita. Kaikkiaan hakkuut jäivät menneellä kaudella selvästi alle vuotuisen kasvun, ja kasvun lisääntyessä alueen puustopääoma lisääntyi noin 2,2 miljoonalla kuutiometrillä vuosien 2011 ja 2020 välillä.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Hiilitase

Metsähallitus on sitoutunut ilmasto-ohjelmassaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Kansainvälisessä politiikassa (EU) hiilinielulla tarkoitetaan varaston muutosta verrattuna vertailuajankohdan varastoon. Biologisesti hiilen sitoutuminen sekä puustoon että maaperään on sitä suurempaa, mitä paremmin metsät kasvavat. Suunnittelualueen metsät ovat merkittävä hiilinielu ja -varasto, joka kasvaa edelleen, mikäli nykyisenkaltaiset maankäyttöratkaisut toteutuvat.

Saamelaisten kotiseutualue, valtion maiden kokonaishiilivaraston muutokset 2015–2044 Metsähallituksen paikkatiedon pohjalta, MELA- ja KHK-malleilla 1 000 t C/v.

		2015-24	2025-34	2035-44
Monikäyttö	**Biomassa**	183,5	210,8	217,7
	Maaperä kiv	-8,4	42,0	77,3
	Maaperä tur	-0,1	-0,1	-0,2
	Yhteensä	175,1	252,7	294,7
Suojelu	**Biomassa**	221,4	230,3	213,6
	Maaperä kiv	30,4	68,7	92,8
	Maaperä tur	0,0	0,0	0,0
	Yhteensä	251,8	299,0	306,4
Yhteensä	**Biomassa**	404,9	441,1	431,3
	Maaperä kiv	22,0	110,7	170,1
	Maaperä tur	**-0,1**	**-0,1**	**-0,2**
	Yhteensä	**426,9**	**551,6**	**601,1**

Metsähallituksen puusta saatava viennin arvo

Metsähallituksen puun korjuulla ja toimituksilla on suoria työllisyysvaikutuksia. Tämän lisäksi toiminnalla on välillisiä kerrannaisvaikutuksia kansantalouteen ja vientituloihin. Suunnittelualueelta korjatun puun viennin arvo vuonna 2019 oli 175,85 euroa kuutiometriltä ja vientituloja syntyi 13,6 miljoonaa euroa. Hakkuumäärä vuonna 2019 oli 77 199 kuutiometriä.

Laskenta perustuu Tilastokeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen tilastopalvelun tietojen yhdistämiseen Metsähallitus Metsätalous Oy:n toiminnan ja talouden seurannasta saataviin tietoihin. Hakkuumäärien pienentyessä myös puusta saatavan viennin arvo on menneellä suunnittelukaudella pienentynyt.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Monimuotoisuuden kehitys

Natura 2000 -luontotyyppien edustavuus ja luonnontilaisuus

Luontotyyppi-inventoinnissa Natura 2000 -luontotyypeille arvioidaan edustavuutta ja luonnontilaisuutta sen mukaan, kuinka hyvin kyseinen luontotyyppikuvio vastaa ihanteellisessa luonnontilassa olevan luontotyypin määritelmää. Suunnittelualueen luontotyypit on tällä hetkellä määritetty pääosin edustavuudeltaan erinomaisiksi. On kuitenkin tärkeää huomioida, että tämänhetkinen luontotyyppitieto on hyvin vanhentunutta ja epätarkkaa eivätkä tiedot edustavuudesta ole ajan tasalla.

Luontotyyppitieto kerättiin 1990-luvun lopulla, jolloin ei vielä kerätty tietoa Natura 2000 -luontotyypeistä. Natura 2000 -luontotyyppitieto edustavuuksineen johdettiin myöhemmin ominaisuustietojen perusteella paikkatietojärjestelmään. Lähtökohtaisesti luontotyyppien edustavuus johdettiin luokkaan "Erinomainen" ilman kuviokohtaista arviointia.

Natura 2000 -luontotyyppien edustavuus ja luonnontilaisuus Luontopalvelujen hallinnoimilla alueilla (ei sis. yksityismaiden suojelualueita, YSA).

EDUSTAVUUS JA LUONNONTILAISUUS	Pinta-ala (ha)	Osuus (%)
Erinomainen	1 947 830	90,0
Hyvä	151 330	7,0
Merkittävä	8 675	0,4
Ei merkittävä	56 895	2,6
YHTEENSÄ	**2 164 731**	**100,0**

Kuva: Kirsi Ukkonen

Luontotyyppitiedon ajantasaisuus

Ajan tasalla olevan luontotyyppitiedon osuus (viimeisin luontotyyppi-inventointi tehty alle 20 vuotta sitten) suunnittelualueella, Luontopalvelujen hallinnassa olevilla mailla on 6,3 prosenttia (Tiedot: SAKTI-suojelualueiden kuviotietojärjestelmä. Biotooppikuvioaineisto 29.4.2021). Heikko luontotyyppitiedon ajantasaisuus johtuu samasta syystä kuin edellä Natura 2000 -luontotyyppien edustavuudessa ja luonnontilaisuudessa – tieto on vanhaa.

Luontotyyppitiedot suunnittelualueen osalta tullaan saattamaan ajan tasalle vuonna 2020 alkaneessa Metsähallituksen ja Suomen ympäristökeskuksen yhteisessä Ylä-Lapin luonnon kaukokartoitusprojektissa, jossa luontotyyppitiedot päivitetään kaukokartoitusmenetelmiä, kuten satelliitti- ja laserkeilausaineistoja, hyödyntäen.

Lajitiedon ajantasaisuus

Ajantasaisen lajitiedon osuus (viimeisin tarkastuskäynti maastossa alle 20 vuotta sitten) suunnittelualueella, Luontopalvelujen hallinnassa olevilla mailla on 79 prosenttia (Tiedot: LajiGis-tietojärjestelmä. 29.4.2021). Edellä mainittuun lukuun ei sisälly tietoja erityisvastuulajeista (naali, maakotka, tunturihaukka, muuttohaukka ja kiljuhanhi). Inventoitujen lajiesiintymien määrän jatkuva vuotuinen kasvu edellisellä suunnitelmakaudella (ks. Liite 5 Menneen kauden mittarit) kuvastaa ennen kaikkea tiedon lisääntymistä, kun inventointeja on kohdennettu muun muassa puutteellisesti tunnettujen eliöryhmien kuten, sammalten ja jäkälien, kartoituksiin.

Lahopuun määrä monikäyttömetsissä ja suojelualueilla.

Lahopuun määrä valtion mailla suunnittelualueella (Tiedot: VMI 12 - 13: 2015-2019).

Lahopuun määrä, m³/ha, saamelaisten kotiseutualue YHTEENSÄ	
Muut metsänomistajat	8,4
Metsähallituksen monikäyttömetsät (metsämaa)	10,6
Metsähallituksen suojelualueet	20,3
Metsähallituksen maat yhteensä	15

Runsas lahopuu on tärkeää metsien monimuotoisuuden kannalta, koska monet metsälajit ovat suoraan tai välillisesti riippuvaisia lahopuusta. Suunnittelualueen suojelualueilla lahopuuta on 20,3 kuutiometriä hehtaarilla, kun vastaava luku etelämpänä Lapin alueella oli VMI 11-12 mukaan 26,0 kuutiometriä hehtaarilla (ks. Lapin LVS). Lahopuun määrän voidaan katsoa suojelualueilla olevan hyvällä tasolla, kun otetaan huomioon, että puusto alueen metsissä ei ole niin järeää kuin etelämpänä. Monikäyttömetsissä lahopuuta on keskimäärin 10,6 kuutiometriä hehtaarilla. Uusien ympäristöohjeiden mukaan kaikki kuollut puu jätetään hakkuissa korjaamatta, ja lahopuun määrän voidaan odottaa jatkossa lisääntyvän. Järeän haavan määristä suunnittelualueella ei ole saatavilla riittävän kattavia VMI-tietoja. Haavikoita esiintyy koko suunnittelualueella, mutta järeän haavan esiintyminen on niissä harvinaista.

Ekologisen verkon kytkeytyneisyys

Ekologisella verkostolla tarkoitetaan metsänkäsittelyn ulkopuolelle jätettävien tai varovaisesti käsiteltävien kohteiden verkostoa, jonka tavoitteena on ylläpitää alueelle ominaisia arvokkaita elinympäristöjä ja niiden osin vaateliastakin lajistoa sekä ylläpitää ja parantaa eliölajien leviämismahdollisuuksia.

Ekologinen verkosto koostuu lakisääteisistä suojelualueista, suojeluohjelma-alueista, Metsähallituksen omin päätöksin perustamista suojelumetsistä ja luontokohteista. Ekologisia yhteyksiä voivat olla maisemakohteet, metson soidinalueet ja muut peitteisinä ylläpidettävät, paikkatietoon rajatut kohteet.

Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys kuvaa alueen saavutettavuutta lajin näkökulmasta. Mitä lähempänä lajille sopiva elinympäristölaikku sijaitsee, sitä todennäköisempää on lajin onnistunut leviäminen uudelle alueelle.

Kytkeytyvyysanalyysissa kriteerinä käytettiin neljää eri etäisyyttä: 200 metriä, 500 metriä, 2000 metriä ja 5000 metriä. Kun laikut edellä mainittuihin etäisyyksiin laajennettuna leikkaavat toisiaan, kyseisten kohteiden tulkitaan kytkeytyvän toisiinsa.

Metsähallituksen monikäyttömetsissä sijaitsevat ekologisesti tärkeimmät luontokohteet, kuten aarniometsät, perinneympäristöt, rehevät suot ja pienvesien lähiympäristöt, rajataan metsätalouden ulkopuolelle.

Suunnittelualueella nämä monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteet kytkeytyvät hyvin suojelualueisiin ja tuovat siten merkittävän lisän niiden pinta-alaan. Metsämaalla sijaitsevista kohteista lähes puolet (48,2 %) kytkeytyy suojelualueisiin 500 metrin vyöhykettä käytettäessä. Kahden kilometrin vyöhykkeellä kohteet kytkeytyvät suojelualueisiin lähes 100-prosenttisesti (99,4%).

Kytkeytyvyys etäisyys, m	Monimuotoisuuskohteita kytkeytyy suojelualueisiin, %	Monimuotoisuuskohteita kytkeytyy suojelualueisiin, ha	Suojelualueiden metsämaan pinta-ala, ha	Monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteet ja suojelualueet, ha	Lisäys, %
200	35,2	12 562	303 849	316 411	+4
500	48,2	17 202	303 849	321 051	+6
2000	99,4	35 477	303 849	339 326	+12
5000	99,9	35 651	303 849	339 500	+12

Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys suunnittelualueella

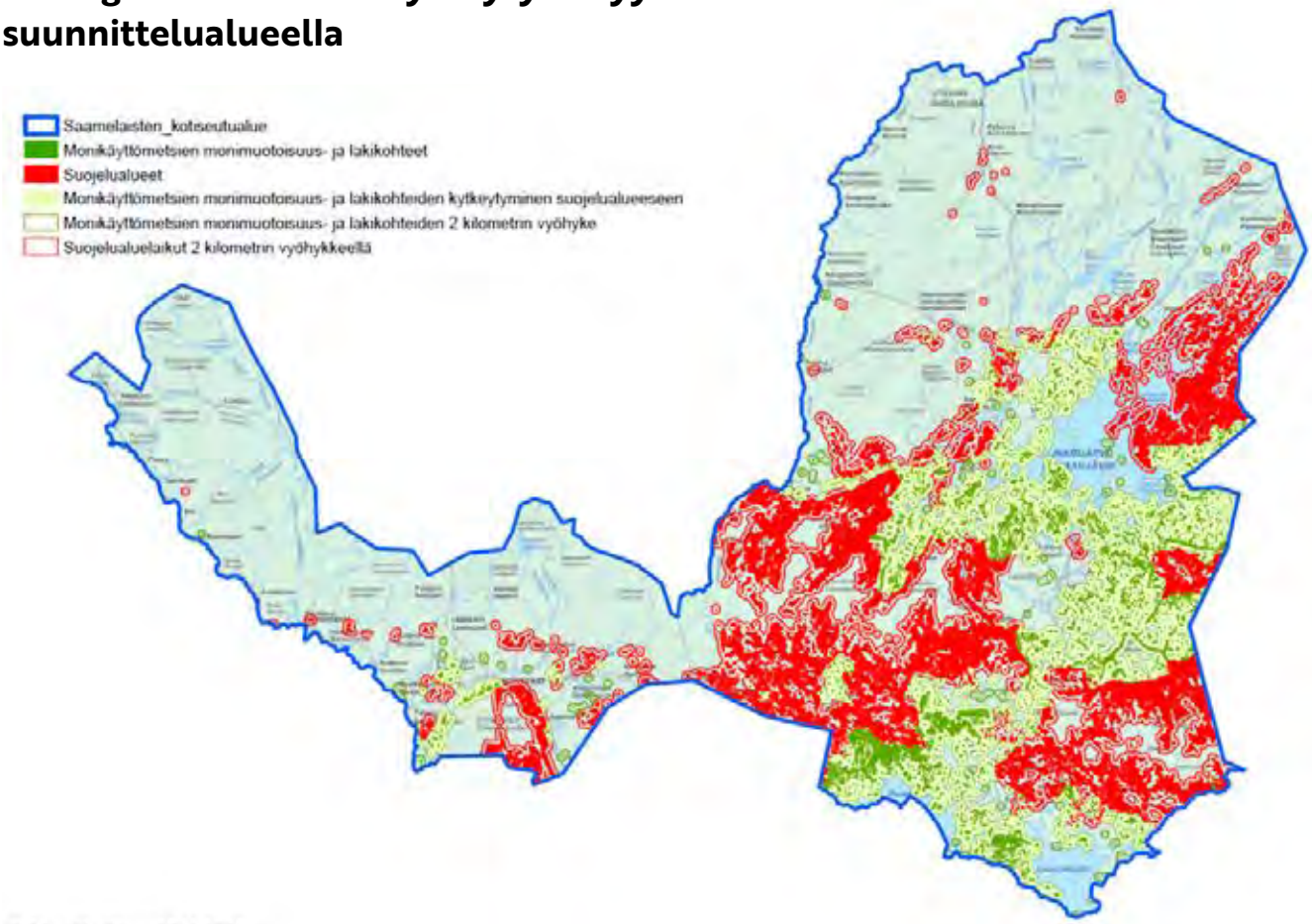

Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys suunnittelualueella.
Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä.

Asiakkaita koskevan toiminnan mittarit

Asiakastyytyväisyys

Asiakastyytyväisyys asteikolla 1 - 5	2020
Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijät	4,24
Metsästäjät	3,87
Kalastajat	3,88
Metsätalouden asiakkaat	3,74

Suojelu- ja retkeilyaluekävijöiden, kalastajien ja metsästäjien asiakastyytyväisyys saamelaisten kotiseutualueen valtion maa- ja vesialueilla sekä Metsätalouden valtakunnallinen asiakastyytyväisyys vuonna 2020, asteikolla 1–5.
(Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä, riistatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä RSSJ, kalastuksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä KSSJ ja Metsätalouden asiakaskuuntelu.)

Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijät

Suojelu- ja retkeilyalueiden asiakastyytyväisyyttä seurataan luontokeskuksissa kerättävän jatkuvan palautteen kautta sekä muutaman vuoden välein merkittävillä käyntikohteilla toteutettavien kävijä- ja asiakastutkimusten avulla. Vuosina 2011–2017 suunnittelualueella toteutettiin neljä kävijätutkimusta: Lemmenjoen kansallispuistossa (2011), Kevon luonnonpuistossa (2013), Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa (2016) ja Urho Kekkosen kansallispuistossa (2017). Asiakastyytyväisyyden keskiarvo näissä tutkimuksissa oli 4,24 (asteikolla 1–5).

Metsähallituksen alueiden virkistys- ja matkailukäyttäjät ovat pääosin erittäin tyytyväisiä Luontopalvelujen ylläpitämiin palveluihin. Huolta on laajasti aiheuttanut palvelurakenteiden kunnon huonontuminen ja ylläpitoon käytettävän resurssoinnin vähäisyys verrattuna kasvaneisiin käyntimääriin. Tämän ongelman ratkaisemiseksi Luontopalvelut on saanut eduskuntakaudella 2020–2023 merkittävästi kansallista rahoitusta matkailu- ja virkistyskäyttörakenteiden kunnon parantamiseen ja korjausvelan pienentämiseen. Suunnittelualueella tällä rahoituksella pystytään kunnostamaan moottorikelkkailuväyliä sekä merkittävästi alueiden taukopaikka- ja polkurakenteita.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Metsästäjät ja kalastajat

Suunnittelualue on monipuolinen ja kiinnostava alue eränkäynnin näkökulmasta. Myytävien lupien määrä mitoitetaan riista- ja kalakantojen kestävyyden perusteella. Lupatuloilla parannetaan muun muassa riistan elinympäristöjä ja poistetaan vieraslajeja sekä ylläpidetään lupajärjestelmiä. Vuosittainen vaihtelu myydyissä luvissa kuvastaakin enemmän riista- ja kalakantojen tilaa kuin lupapyytäjien kiinnostusta aluetta kohtaan. Metsästyslupien osalta Metsähallitus päättää ainoastaan pienriistaluvista, hirvilupien määrästä päättää Riistakeskus. Metsähallitus myöntää hirvenmetsästykseen osallistuville luvanhakijoille niin sanotun alueluvan, jonka ulkopaikkakuntalainen tai ulkopaikkakuntalaisia ampujia sisältävä seurue tarvitsee metsästääkseen hirveä valtion mailla. Suomen riistakeskus päättä metsästyslain nojalla hirven pyyntiluvista. Pyyntilupia myönnettäessä riistakeskuksen tulee huolehtia siitä, että hirvieläinkanta ei metsästyksen johdosta vaarannu ja että hirvieläimien aiheuttamat vahingot pysyvät kohtuullisella tasolla.

Metsästäjien asiakastyytyväisyys lasketaan suunnittelualueella sijaitsevien lupametsästysalueiden pienriistanmetsästäjien saalispalauttesta. Vuonna 2020 asiakastyytyväisyyslukema oli 3,87. Kalastajien asiakastyytyväisyys koostuu suunnittelualueen vapakalastuskohteilla vierailleiden kalastajien jättämästä palautteesta. Vuonna 2020 asiakastyytyväisyyslukema oli 3,88.

Metsästys ja kalastus ovat tärkeä osa paikallisten elämää ja kulttuuria. Paikallisten oikeudet metsästykseen ja kalastukseen ovatkin suunnittelualueella poikkeuksellisen hyvät. Paikkakuntalaisilla on vapaa metsästysoikeus oman kotikuntansa valtion mailla ja esimerkiksi kansallispuistoissa metsästysoikeus on vain kuntalaisilla. Myös kalastuksen suhteen kolmen pohjoisimman kunnan asukkailla on mahdollisuus maksuttomaan kalastukseen valtion vesillä. Myytäviä lupia kiintiöitäessä ensin arvioidaan paikallisten pyynti, minkä jälkeen varsinainen lupamyynti toteutetaan jäljelle jäävästä osuudesta. Menneen kauden aikana metsästyksen sosiaalinen kestävyys on kuitenkin puhututtanut paikallisesti. Hirvikannan kasvu Inarissa on tuonut alueelle ulkopaikkakuntalaisia hirviseurueita, ja pyyntikulttuurien eroavaisuudet ovat aiheuttaneet jonkin verran yhteentörmäyksiä. Tulevalla suunnittelukaudella metsästyksen sosiaalisen kestävyyden kohentamiseksi etsitään keinoja vuoropuhelun parantamisen kautta sekä tekemällä aiheesta paikallisille- ja lupametsästäjille sekä paliskunnille suunnatut kyselututkimukset suunnittelukauden alku- ja loppuvaiheessa . Menneen suunnittelukauden metsästyslupien kiintiöintiä, myytyjen lupavuorokausien kehittymistä sekä saalismääriä on avattu tarkemmin liitteessä 5, Menneen kauden mittarit.

Paikalliset asukkaat

Paikallisten asukkaiden tyytyväisyys valtion maiden ja vesien käyttöön ja sen ohjaukseen selvitetään suunnitelmakauden alussa ja lopussa toteutettavilla tutkimuksilla.

Metsätalouden asiakkaat

Suunnittelualueelta korjattiin vuonna 2020 puuta 56 796 kuutiometriä. Tästä 1 850 kuutiometriä oli alueen asukkaille toimitettua kotitarvepuuta. Kotitarvepuuta toimitettiin 300 asiakkaalle. Kuitupuu toimitetaan Kemissä sijaitseviin jalostuslaitoksiin. Sahapuuta toimitetaan Kemijärvellä toimivan sahan lisäksi Koillismaalla ja Kemissä sijaitseville sahoille. Metsätalous Oy toteuttaa määrävälein

asiakaskuuntelun. Puuta ostaville asiakkaillemme suunnatussa kyselyssä selvitetään asiakkaiden näkemystä toimintamme laadusta ja kehittämistarpeista. Edellinen asiakaskuuntelu toteutettiin syksyllä 2020. Yleisarvosana kuuntelusta oli 3,74 (asteikko 1–5). Vahvuudeksemme nousi esille erityisesti luotettavuus yhteistyökumppanina sekä toimitusvarmuus puunkuljetuksissa.

Käyntimäärät

Suojelu- ja retkeilyalueet sekä monikäyttömetsät tuottavat monipuolisia hyötyjä virkistys- ja matkailukäytössä. Hyötyjä arvioidaan muun muassa seuraamalla alueiden käyntimääriä.

Suojelu-, retkeily- ja erämaa-alueiden käyntimäärät 2020	
Kansallispuistot*	426 989
Erämaa-alueet	133 400
Retkeilyalueet	120 018
Muut suojelukohteet	240 311
YHTEENSÄ	920 718

Suojelu- ja retkeilyalueiden sekä monikäyttömetsien käyntimäärät 2020. Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä.

* Tuloksiin on laskettu mukaan seuraavat alueet: Lemmenjoen kansallispuisto (100 %), Urho Kekkosen kansallispuisto (80 %), Pallas - Yllästunturin kansallispuisto (20 %)

Suunnittelualueen luontokeskusten käyntimäärät 2020	
Kilpisjärven luontokeskus	13 300
Tunturi-Lapin luontokeskus	33 100
Luontokeskus Siida	79 731
Kiehinen (UKK puisto)	11 734
YHTEENSÄ	137 865

Suunnittelualueella sijaitsevien luontokeskusten käyntimäärät 2020. Lähde: Metsähallituksen ASTA - asiakastietojärjestelmä.

Alueen kansallispuistot ovat väkimäärällä mitaten suunnittelualueen suosituimpia käyntikohteita. Näistä Urho Kekkosen kansallispuisto oli ylivoimaisesti suosituin 372 304 käyntimäärällä vuonna 2020. Erämaisen Lemmenjoen kansallispuiston käyntimäärä oli 21 685 ja Ylläs-Pallastunturin suunnittelualueella sijaitsevan osan 33 000 vuonna 2020. Pallas-Yllästunturin kansallispuistosta vain 20 prosenttia sijaitsee suunnittelualueella.

Retkeilyn suosio on tasaisesti lisääntynyt. Vuosien 2011 ja 2020 välillä suojelu- ja retkeilyalueiden käyntimäärät lisääntyivät 25 prosentilla.

Saamelaismuseon ja Ylä-Lapin Luontokeskus Siidan laajennus, remontointi ja näyttelyn uudistaminen valmistuu vuonna 2022. Inarin kunnan matkailuinfoyhteistyö toimii Ivalon palvelupisteessä ja Saariselän palvelupisteessä sekä Enontekiön kunnan matkailuinfoyhteistyö Hetassa Tunturi-Lapin ja Kilpisjärven luontokeskuksissa. Matkailuinfopalvelu luontokeskuksissa on merkittävä osa alueellista matkailupalvelua ja asiakastyytyväisyyttä, ja se parantaa asiakaskokemuksessa yhden luukun palvelun toteutumista.

Tunturi-Lapin luontokeskus saa Luontopalvelujen TOBE Low Carbon -hankkeen myötä maalämpöjärjestelmän öljylämmityksen tilalle, ja se vastaa osaltaan asiakkaiden kokemukseen toiminnan kestävyyden ja hiilijalanjäljen pienentämisen toimintana. Kilpisjärven luontotalon nimi muutettiin Kilpisjärven luontokeskukseksi, ja toimintaa kehitettiin ympärivuotiseksi vakituisen asiakasneuvojan rekrytoinnin mahdollistamana parantaen asiakastyytyväisyyttä vahvasti kasvavan matkailualueen palveluissa. Luontokeskuksista Utsjoen luontotalo paloi menneellä kaudella, ja uutta ei rakennettu. Tankavaaran luontokeskuksesta ja Lemmenjoen luontotuvista luovuttiin.

Saamelaisten kotiseutualueella ajantasaista opastusta ja viestintää on ylläpidetty kehittämällä luontoon.fi-, Lundui.fi-, metsa.fi- ja eraluvat.fi -verkkopalveluita sekä retkikartta.fi -palvelua.

Monikäyttömetsien osalta käyntimääriä ei kävijäseurannan keinoin seurata. Tässä suunnitelmassa on arvioitu Telian matkapuhelinverkon käyttödata-analyysillä kävijäjoukon liikkumista ja jakautumista monikäyttömetsien metsäautotiestöllä. Aineistoa tulkitessa on otettava huomioon, että Pohjois-Suomessa matkapuhelinverkon kattavuudessa on isojakin katvealueita. Tämän vuoksi aineisto on suuntaa antava, eikä sen perusteella voida myöskään täysin luotettavasti kertoa tarkkoja käyntimääriä. Näyttää kuitenkin siltä, että suunnittelualueen monikäyttömetsien osalta eniten houkuttavat Saariselän ja Inarijärven lähialueet.

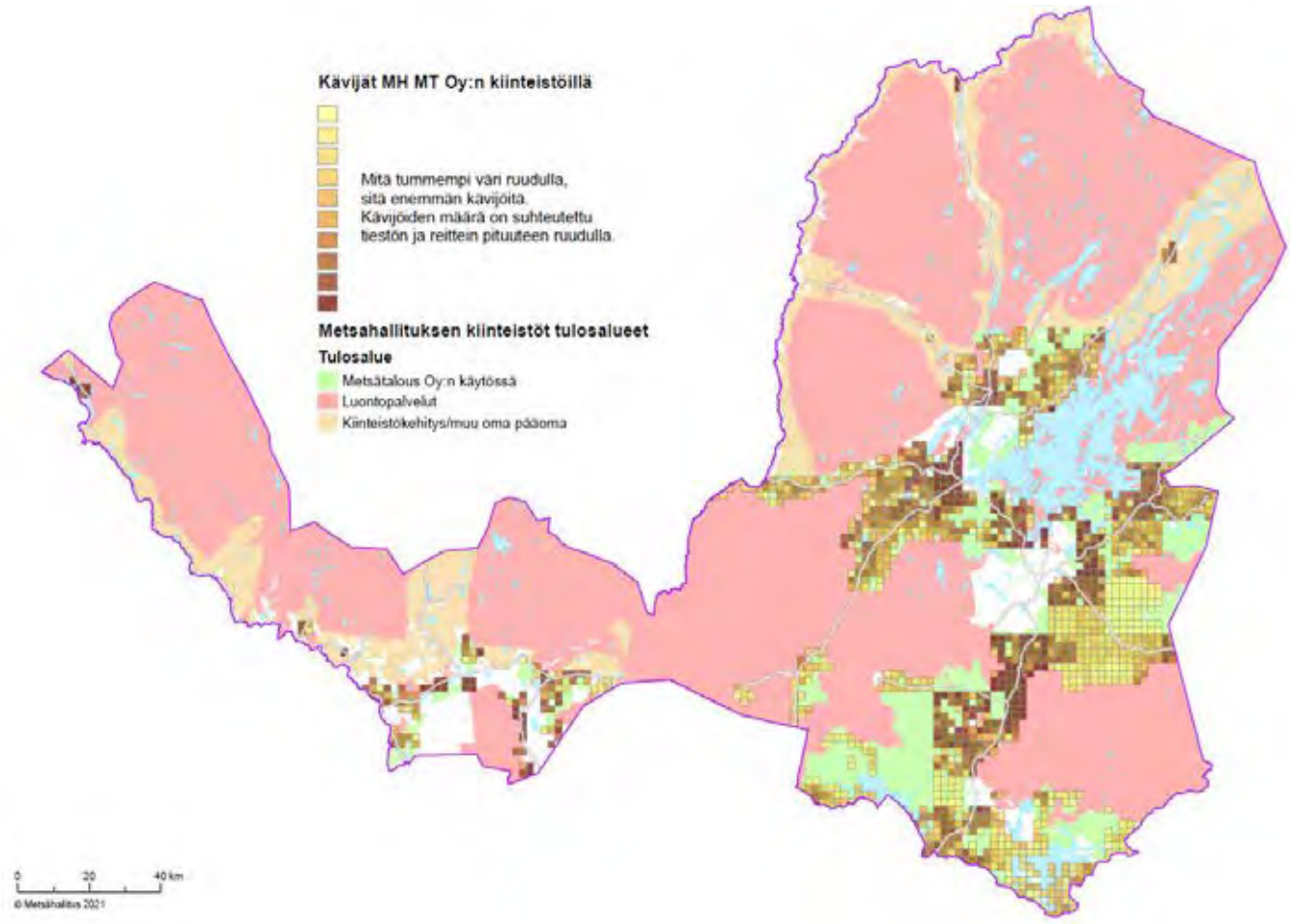

Kävijämäärät suunnittelualueen monikäyttömetsien metsäautotiestöllä. Mitä tummempi väri on ruudulla, sitä enemmän on alueella kävijöitä. Lähde: Telian kävijämäärädata puhelinverkkoruuduittain (2 km x 2 km), Maanmittauslaitoksen liikenneverkkoaineisto ja Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä.

Myydyt ja vuokratut tontit sekä maanmyynnit ja ostot

Vuonna 2020 suunnittelualueelta myytiin 11 kappaletta kaavoitettua tonttia ja vuokrattiin 15 kappaletta. Tonttikauppa keskittyy Inarissa Saariselän matkailukeskukseen. Enontekiön kaupat ovat tapahtuneet Muotkajärven alueella sekä Kilpisjärvellä. Tonttien luovutusmäärät suunnittelualueen matkailukeskuksissa ovat pysytelleet viime vuosina samalla tasolla. Kysyntää on ollut eniten Saariselän alueella.

Kysyntää olisi myös isojen vesistöjen rannoilla, mutta kaavoitettuja tontteja ei niiden rannoilta löydy tällä hetkellä. Uudet kaava-alueet herättävät aina kuluttajien mielenkiintoa. Liikerakentamiseen tarkoitettuihin tontteihin on ollut jonkin verran kiinnostusta.

Maanmyyntejä tai ostoja ei tehty suunnittelualueella vuonna 2020.

Tuotettu energia

Vuonna 2020 suunnittelualueelta ei ollut lainkaan varsinaisia energiapuun toimituksia, mutta jatkoa ajatellen sopimuksia toimituksista on tehty. Pienasiakkaille toimitettava kotitarvepuu menee oletettavasti pääosin polttopuuksi. Kotitarvepuuta kotitalouksien energianlähteeksi toimitettiin 3,7 gigawattituntia (GWh).

Suunnittelualueella sijaitsee kolme 1990-luvulla rakennettua tuulivoimalaa Enontekiön Lammasoaivilla. Myllyt olivat kuitenkin pysähdyksissä koko vuoden 2020 eikä tuulienergiaa tuotettu lainkaan. Kunnossa ollessaan myllyt tuottaisivat yhteensä noin 1–2 gigawattituntia vuodessa.

Turpeentuotantoa suunnittelualueella ei ole.

Tuotetun energian määrä	2020
Puu, GWh (toimitusmäärä)	3,7
Tuulivoima, GWh (vuokratut tuotantoalueet)	0
Turve, GWh (vuokratut suot)	0

Tuotettu energia suunnittelualueella vuonna 2020.
Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä.

Kullanhuuhdonta ja malminetsintä

Kullanhuuhdonta on keskittynyt Inarin kunnassa Saariselkä–Kuttura välille Kutturantien molemmin puolin ja Ivalojoen alueelle sekä Lemmenjoen kansallispuistoon. Sodankylän kunnassa kullanetsinnän kohteena on pääasiassa Tankavaaran seutu, Tankajoen yläjuoksu ja Lismajokivarsi Vuotsossa. Vuoden 2020 lopussa kullanhuuhdontalupia oli Inarin kunnassa ja Lapin paliskunnan alueilla yhteensä 317 kappaletta ja niiden pinta-ala oli 1 355 hehtaaria.

Kullanhuuhdonnalla on Inarin ja Sodankylän pohjoisosan alueella pitkä perinne ja alueella on runsaasti kultahistoriasta kertovaa rakennusperintöä ja arkeologista kulttuuriperintöä. Alueella on myös vuosikymmeniä harjoitettu kultaperinteeseen tukeutuvaa matkailua.

Kaivosviranomaisena toimii Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Tukes. Ennen uusien malminetsintä- ja kullanhuuhdontalupien myöntämistä Tukes pyytää niistä lausunnot Metsähallitukselta, paliskunnalta, saamelaiskäräjiltä, kunnalta ja Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

Tukes vastaa kullanhuuhdontalupa-alueiden valvonnasta. Lapin ELY-keskus valvoo koneellisen kullankaivuun edellyttämien ympäristölupien noudattamista. Metsähallitus hoitaa kullankaivajien maastoliikenne- ja puuluvat. Metsähallitus toimii tiiviissä yhteistyössä eri viranomaisten kanssa ja osallistuu yhdessä kullanhuuhdonta-alueiden tarkastuksiin.

Kullanhuuhdontaan oikeuttavilla kaivospiireillä (28 kpl) kaivosoikeus päättyi 1.7.2020. Kaivosoikeuden päättymisen jälkeen kaivospiirien haltijoilla on kaksi vuotta aikaa jälkihoito- ja maisemointitöihin. Samalla päättyi myös koneellinen kullankaivuu Lemmenjoen kansallispuistossa, ja kaivajien on tuotava kaikki koneet ja laitteet pois kansallispuistosta. Kaivoslain mukaan kaivospiirien haltijoilla on etuoikeus hakea kullanhuuhdontalupaa oman kaivospiirinsä alueelle.

Suunnittelualueella on yksi voimassa oleva malminetsintälupa Enontekiön alueella. Toiminnassa olevia kaivoksia suunnittelualueella ei ole.

Kullanhuuhdonta ja malminetsintä suunnittelualueella HA		**KPL**
Kullanhuuhdontaluvat	1 355	317
Malminetsintäluvat	390	1

Kullanhuuhdonta- ja malminetsintäluvat suunnittelualueella vuonna 2020.

Metsätalouden tiestö

Metsätalouden tiestö on mitoitettu ja rakennettu metsätalouden harjoittamisen tarpeisiin. Tiestön tärkein tehtävä on puutavaran toimitusten turvaaminen. Myös teiden kunnossapidon tavoitteet perustuvat metsätalouden tarpeisiin.

Metsäautotiestöllä on kuitenkin tärkeä merkitys myös muiden elinkeinojen harjoittamisen ja virkistyskäytön kannalta. Kokonaisliikennemäärästä huomattavasti suurempi osuus on muuta kuin metsätalouden harjoittamiseen liittyvää liikennettä. Eteläisemmän Lapin luonnonvarasuunnitteluprosessin yhteydessä vuonna 2018 selvitettiin raskaan liikenteen osuutta metsäautoteiden kokonaisliikennemääristä. Tässä selvityksessä raskaan liikenteen osuus oli noin 14 prosenttia ja kevyen liikenteen osuus noin 86 prosenttia kokonaisliikennemäärästä. Samankaltainen tulos saatiin, kun metsäautoteiden liikennemääriä selvitettiin vuonna 2017 Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelmaa varten. Koska metsätalouden mittakaava suunnittelualueella on verrattain pieni, on luultavaa, että kevyen liikenteen osuus suunnittelualueen metsäautotiestön kokonaisliikennemäärästä on vieläkin suurempi. Metsäautoteiden käytöstä kysyttiin avoimessa karttakyselyssä. Vastauksien perusteella kevyen liikenteen osuus liittyy suurimmalta osin metsien virkistyskäyttöön, tärkeimpinä aktiviteetteina luonnontuotteiden keruu, metsästys, kalastus ja ulkoilu.

Tiestön määrä (pituus tieluokittain)	km
Runkotie	173
Aluetie	459
Varsitie	1 474
Osakkuustie	390
YHTEENSÄ	2 496

Tiestön pituus suunnittelualueella tieluokittain vuonna 2020, kilometriä. (Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä.)

Tienpitoon käytetty raha, €/vuosi	2020
Rakentaminen ja peruskorjaus	218 047
Tienhoito	23 817
Osakkuustiet	6 000
YHTEENSÄ	247 864

Tienpitoon käytetty rahamäärä suunnittelualueella vuonna 2020, euroa. (Lähde: Metsähallituksen talouden seurantajärjestelmä SAP.)

Menneellä kaudella uusia metsäautoteitä rakennettiin vuosien 2011 ja 2019 välillä 20 kilometriä ja peruskorjattiin 162 kilometriä. Metsätalouden hakkuiden määrän pienentyessä myös tarve tienpidolle on vähentynyt. Tienpitoon vuosittain käytettävä rahamäärä on laskenut edellisen suunnittelukauden alun lukemista noin 200 000 eurolla.

Terveyshyödyt

Metsähallitus selvittää käyttäjien kokemia hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia osana kohteilla tehtäviä kävijätutkimuksia ja selvityksiä. Tulokset osoittavat luontoon liittyvien aktiviteettien merkityksen ihmisen hyvinvoinnille: suurin osa vastanneista koki käynnin lisänneen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointiaan merkittävästi.

Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden tutkimuksissa vastaajia pyydetään lisäksi arvioimaan käynnin tuottamaa terveys- ja hyvinvointivaikutusta myös rahallisesti.

Kysymyksen ohjeissa kehotettiin vertaamaan rahallista arvoa kaupallisiin palveluihin, kuten esimerkiksi kuntosalikäyntiin (5 euroa), kylpyläkäyntiin (20 euroa) tai konserttiin (100 euroa). Kävijätutkimuksissa vastaajilta saatu arvio terveys- ja hyvinvointivaikutusten rahallisesta arvosta vaihteli ja keskiarvo asettui noin 720,00 euroon. Yksittäisissä vastauksissa vaihteluväli oli muutamasta kymmenestä eurosta jopa tuhansiin euroihin.

Koetut hyvinvointi- ja terveysvaikutukset	asteikolla 1 - 5
Kansallispuisto- ja retkeilyaluekävijät	4,41
Kalastajat	4,30
Metsästäjät	4,44

Koetut terveys- ja hyvinvointivaikutukset saamelaisten kotiseutualueen valtion maa- ja vesialueilla vuonna 2020, asteikolla 1–5 (1 = käynti ei lisännyt lainkaan koettua hyvinvointia, 5= käynti lisäsi erittäin paljon koettua hyvinvointia). Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä. Kalastajien ja metsästäjien osalta keskiarvot perustuvat suunnittelualueela sijaitsevien pyyntilupa-alueiden tuloksiin.

Kuva: Kirsi Ukkonen

Sidosryhmätyytyväisyys

Metsähallitus mittaa vuosittain kumppanien ja sidosryhmien käsitystä toiminnastaan ja maineestaan. Tutkimuksessa pureudutaan Metsähallituksen maineeseen niin liiketoimintojen kuin julkishallinnollisten tehtävien tasolla.

Viimeisin tutkimus toteutettiin vuoden 2020 lopussa, ja siinä selvitettiin Metsähallituksen oman maineen lisäksi sitä, minkälaisena Metsähallituksen maine nähtiin verrattuna valtion muihin liikelaitoksiin. Kyselyyn saatiin kaikkiaan 461 vastausta.

Koko maan tasolla Metsähallitus sai mainekyselyssä 44 pistettä, joka tarkoittaa arvosanana kohtalaista (asteikko: 0–24 heikko, 25–49 kohtalainen, 50–74 hyvä, 75–100 erinomainen). Käsitys Metsähallituksesta suhteessa muihin toimijoihin oli niin ikään kohtalainen.

Maineen osatekijöiden* arvioinnissa kyselyyn saatiin 70 vastausta Lapista. Otoksen pienen koon vuoksi kyselyn tuloksia ei voi kohdistaa suoraan suunnittelualueelle. Koko Lapin osalta Metsähallitusta arvioitiin muuta maata kriittisemmin. Lapin osalta pistemääräksi saatiin 37, arvosana oli kuitenkin kohtalainen.

Kaikkiaan maineen taso on hieman noussut pistemääriä tarkasteltaessa. Arvosanan kokonaistaso on säilynyt kohtalaisena. Maineen osatekijöistä tärkeimmät vahvuudet ovat

- luotettavuus
- tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttaminen
- luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutusten saatavuuden edistäminen

Maineen osatekijöiden tärkeimmät kehittämisalueet taas ovat

- eri osapuolten tarpeiden kuuntelemisen, ymmärryksen ja yhteensovittamisen parantaminen
- valtion maiden ja vesien ylisukupolvisen tuoton entistä parempi turvaaminen
- kritiikin arvostus toimintaa kehitettäessä

*Maineen osatekijöitä mitattiin sillä, miten hyvin tai huonosti annettu väittämä kuvaa Metsähallitusta. Eri väittämiä oli 18 kappaletta. Väittämät käsittelivät esimerkiksi sitä, miten Metsähallitus tuottaa tuloja valtiolle, edistää aluetaloutta ja työllistää, on luotettava, toimii vastuullisesti, on luonnonvarojen ja kestävän käytön huippuosaaja, kuuntelee ja ymmärtää ja niin edelleen.

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset

Suunnittelualueen eränkäynnin mahdollisuudet ovat erinomaiset, ja kiinnostavat laajasti myös muualta tulevia metsästäjiä ja kalastajia. Näin ollen myös eränkäynnin aluetaloudelliset kokonaistulovaikutukset ovat merkittävät. Eräpalvelujen metsästys- ja kalastusasiakkaiden kokonaistulovaikutukset suunnittelualueella vuonna 2020 olivat 6,43 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutus 49 henkilötyövuotta.

Alueen suurten kansallispuistojen ja erämaisten suojelu- ja retkeilyalueiden kokonaisuus houkuttelee vuosittain runsaasti kävijöitä.

Suojelualuematkailun vaikutukset aluetalouteen ovatkin varsin merkittävät. Vuosi 2020 oli koronapandemian vuoksi varsin poikkeuksellinen myös matkailijaprofiilin osalta. Ulkomaiset matkailijat puuttuivat alkutalvea lukuun ottamatta lähes kokonaan, ja kevättalven osalta kävijämäärät romahtivat myös kotimaisten kävijöiden osalta. Sen sijaan kesällä ja syksyllä kotimaisten matkailijoiden määrä kohosi ennätyslukemiin. Poikkeuksellisten olojen vuoksi suojelualuematkailun paikallistaloudellisia vaikutuksia vuoden 2020 osalta ei ole voitu luotettavasti laskea, vaan laskelma perustuu vuoden 2019 lukuihin.

Suojelualuematkailun sekä Eräpalvelujen lupa-asiakkaiden aluetaloudelliset vaikutukset	**Tulovaikutus, milj €**	**Työllisyysvaikutus, HTV**
Metsästäjät ja kalastajat	6,43	49
Kansallispuistot	29	226
Retkeilyalueet ja muut suojelukohteet	10,8	98
YHTEENSÄ	**46,23**	**373**

Metsästäjien ja kalastajien sekä suojelualuematkailijoiden aluetaloudellinen vaikutus suunnittelualueella vuonna 2020. Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä, riistatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä RSSJ, kalastuksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä KSSJ.

*Pienriistalupien osalta mukaan on laskettu seuraavat lupa-alueet: Karigasniemi, Paistunturi, Kaldoaivi, Nuorgam, Näätämö, Vätsäri, Kaamanen, Muotkatunturi, Angeli, Hammastunturi, Kuttura, Tsarmitunturi, Käsivarsi, Hetta-Karesuvanto, Näkkälä, Nunnanen, Lokka-Porttipahta.

Hirvilupien osalta mukaan on laskettu: Enontekiö, Sevettijärvi-Partakko, Muotkatunturi, Lemmenjoki, Hammatunturi-Kuttura, Tsarmitunturi-Kessi ja Utsjoki.

Kalastuslupien osalta mukaan on laskettu seuraavat vapalupa-alueet: Lätäsenon kalastusalue, Enontekiön erämaa, Palojoki-Hietajoki, Ounasjoki-Käkkälöjoki-Pöyrijoki, Lemmenjoen kansallispuisto, Urho Kekkosen kansallispuisto, Inarin erämaa, Näätämöjoki, Ivalojoki, Lutto-Suomujoki, Vetsijoki, Utsjoki, Utsjoen erämaa, Juutuanjoki, Inarin retkeilyalue, Inarijärvi, Kaamasjoki-Kielajoki.

** Tuloksiin on laskettu mukaan seuraavat alueet: Lemmenjoen kansallispuisto (100 %), Urho Kekkosen kansallispuisto (80 %), Pallas-Yllästunturin kansallispuisto (20 %) ja Inarin retkeilyalue (100 %).

Metsätalouden aluetaloudelliset vaikutukset vuonna 2019	
Suunnittelualueelta hakatun puuston osuus metsäteollisuuden liikevaihdosta, milj. euroa	34,3
Suunnittelualueen puusta peräisin olevat työpaikat kerrannaisvaikutuksineen, HTV	62

Metsätalouden aluetaloudellinen vaikutus suunnittelualueella vuonna 2019.
Lähde: Metsähallituksen talous- ja toiminnanohjausjärjestelmät, Luonnonvarakeskuksen metsätilastot.

Metsähallituksen rahankäyttö alueella

Metsähallituksen rahankäyttö alueella 2020	MILJ. EUROA
Palkat	2,99
Ostetut palvelut: Kiinteistökehitys	0,032
Ostetut palvelut: Luontopalvelut ja Eräpalvelut	1,68
Ostetut palvelut: Metsähallitus Metsätalous Oy	1,5*
Verot: kiinteistövero	0,045
Verot: Luontopalvelut ja Eräpalvelut alv	0,2
Verot: yhteisövero	0,4

Metsähallituksen rahankäyttö suunnittelualueella vuonna 2020. Lähde: Metsähallituksen talousjärjestelmä.

Erilaisia palveluja ostettiin ulkopuolisilta yrityksiltä noin 3,2 miljoonalla eurolla, josta Luontopalvelujen ja Eräpalvelujen ostamien palvelujen osuus oli 1,68 miljoonaa euroa ja liiketoimintojen noin 1,55 miljoonaa euroa. Puun myyntituloista maksettavaa yhteisöveroa Metsähallitus maksoi noin 400 000 euroa. (*Metsähallitus Metsätalous Oy:n puunhankinnan kustannuksia seurataan koko Lapin tasolla, saamelaisalueella ostettujen palvelujen osuus on arvio suhteessa korjatun puun määrään.)

Kuva: Tarja Länsman/ Arctic Photos

Metsähallitus

Metsähallitus on valtion liikelaitos, joka luo arvoa valtion maista ja vesistä luonnon, ihmisten ja yhteiskunnan hyväksi. Käytämme, hoidamme ja suojelemme valtion maa- ja vesialueita kestävästi ja sovitamme yhteen erilaisia omistajan, sidosryhmien ja asiakkaiden odotuksia ja tavoitteita. Toiminnallamme varmistamme, että kaikilla – yli sukupolvien – on mahdollisuus nauttia luonnosta ja sen luomasta arvosta.

Vastuullinen liiketoiminta

Metsähallituksen liiketoimintaan kuuluvat valtion metsien kestävä hoito ja käyttö, metsäpuiden siementuotanto sekä valtion maa- ja vesialueiden vuokraus-, myynti- ja kehitystoiminta. Liiketoimintaa harjoittavat Metsähallituksen tytäryhtiöt Metsähallitus Metsätalous Oy, MH-Kivi Oy ja Siemen Forelia Oy sekä konserniin kuuluva Metsähallituksen Kiinteistökehitys.

Julkiset hallintotehtävät

Julkisiin hallintotehtäviin kuuluvat luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriperintökohteiden hoito, uhanalaisten lajien suojelu, maksuttomien perus-palvelujen tuottaminen retkeilijöille, metsästys- ja kalastusmahdollisuuksien tarjoaminen erälupia myöntämällä sekä erävalvonta ja lupatulojen käyttäminen kestävän eränkäynnin edistämiseen. Julkisia hallintotehtäviä hoitavat Luontopalvelut- ja Eräpalvelut-vastuualueet.

Konsernitoiminnot

Metsähallituksen konserniyksiköillä on sekä vastuualueiden toimintaa tukeva että strategiaa ja yhteisiä prosesseja ohjaava rooli. Konserniyksiköitä ovat Henkilöstö, Lakiasiat ja vaatimustenmukaisuus, Talous, Tietohallinto sekä Viestintä-, strategia- ja vastuullisuus.

Metsähallitus on valtion liikelaitos, joka luo arvoa valtion maista ja vesistä luonnon, ihmisten ja yhteiskunnan hyväksi.

Kuva: Aino Ilkka

Metsähallituksen tulosohjauksesta vastaa maa- ja metsätalousministeriö. Julkisia hallintotehtäviä ohjaa myös ympäristöministeriö oman hallinnonalansa asioissa.

Toiminta perustuu Metsähallitusta koskevaan lakiin (234/2016) ja asetukseen (247/2016) ja lakiin valtion metsätalousosakeyhtiöstä (235/2016).

Metsähallituksen yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi, ja toiminnan tulee olla tuloksellista.

Metsähallitus harjoittaa toimialallaan liiketoimintaa metsähallituslaissa säädettyjen ja valtion talousarviossa täsmennettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa. Nämä velvoitteet on laissa määritetty seuraavasti:

- Luonnonvarojen kestävän hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen on otettava riittävästi huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

- Metsähallituksen on lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön ja työllisyyden edistämisen vaatimukset.

- Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.

Lisäksi laissa on määritetty Metsähallitukselle yhteiskunnallisia velvoitteita poikkeusoloissa ja metsäpaloasioissa sekä erikseen tutkimuksen, opetuksen, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeiden huomioon ottaminen. Lain mukaan valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan käyvästä vastikkeesta metsätalousosakeyhtiölle Metsähallituksen hallintaan osoitettuun tai myöhemmin osoitettavaan tuottovaateen alaiseen maa- ja vesiomaisuuteen kohdistuva siirtokelvoton oikeus metsätalouden harjoittamiseen. Tässä yhteydessä on huolehdittava, että Metsähallituksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen yleisten yhteiskunnallisten ja 7 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttaminen turvataan ja Metsähallituksen hyväksymiä luonnonvarojen käyttöä koskevia alueellisia suunnitelmia noudatetaan.

METSÄHALLITUKSEN ORGANISAATIO

VALTIONEUVOSTO

EDUSKUNTA

OHJAAVAT MINISTERIÖT

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

METSÄHALLITUS-KONSERNI

METSÄHALLITUS-LIIKELAITOS

- KONSERNITOIMINNOT
- KIINTEISTÖKEHITYS
- JULKISET HALLINTOTEHTÄVÄT
  - LUONTO-PALVELUT
  - ERÄ-PALVELUT

TYTÄRYHTIÖT

- METSÄHALLITUS METSÄTALOUS OY
- MH-KIVI OY
- SIEMEN FORELIA OY
- NUUKSIOKESKUS OY
  Metsähallitus 68%

ASIAKKAAT

KUMPPANIT

SIDOSRYHMÄT

PAIKALLISET ASUKKAAT JA SAAMELAISYHTEISÖ

Kuva: Aino Ilkka

Kuva: Tarja Länsman/Arctic Photos

Metsähallitus hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät, joita ovat

- luonnonsuojelualueita koskeviin säädöksiin perustuvat tehtävät, muut luontotyyppien ja lajien suojeluun liittyvät tehtävät sekä luonnonsuojelualueiden hankinta
- luonnonsuojelualueverkoston ja muiden JHT:n maa- ja vesialueiden hoito
- luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen sekä kulttuuriomaisuuden vaaliminen
- erämaalaissa, kalastuslaissa, kolttalaissa, maastoliikennelaissa, metsästyslaissa, vesien ja merenhoidon laissa, poronhoitolaissa, poronhoidon ja luontaiselinkeinojen rakennetukilaissa ja ulkoilulaissa säädetyt tehtävät
- riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen sekä metsästys- ja kalastuslupien myöntäminen
- erävalvonta
- metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyvät tehtävät.

Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitetulla valtion maa- ja vesiomaisuudella ei ole tuottovaatimusta.

METSÄHALLITUKSEN STRATEGIA

Metsähallituksen toimintaa ohjaa uusi Kasvatamme huomista -strategia kaudella 2021–2024. Strategiassa määritetään Metsähallituksen toiminnan keskeiset tavoitteet ja toimintaa koskevat linjaukset. Strategialla edistetään kansainvälisten sopimusten, kuten YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista.

Viisi strategista teemaa ja niihin liittyvät lupaukset

Metsähallituksen visio koostuu viidestä teemasta, jotka ovat vastuullisuus ja yhteistyö, ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus, hyvinvointi ja biotalous. Kukin vision teema sisältää strategisia lupauksia:

Vastuullisuus ja yhteistyö:

- Rakennamme luottamusta avoimella vuorovaikutuksella ja lupaamme kehittää asiakaslähtöisempiä ja digitaalisia yhteistyön muotoja.
- Laajennamme vastuullisia ja eettisiä toimintatapoja koko arvoketjussamme.

Ilmastonmuutos:

- Kolminkertaistamme uusiutuvan energian tuotannon vuoteen 2030 mennessä.
- Kasvatamme monikäyttömetsien hiilinieluja 10 prosentilla vuoteen 2035 mennessä.
- Kasvatamme valtion maiden puuston hiilivarastoa 10 prosentilla vuoteen 2035 mennessä.

Luonnon monimuotoisuus:

- Tehostamme aktiivisia toimia lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi.
- Kunnostamme heikentyneitä elinympäristöjä suojelualueilla 17 000 hehtaaria ja liiketoiminnan alueilla 4 760 hehtaaria vuoteen 2023 mennessä.
- Nostamme luonnonsuojelualueverkoston hoidon maailmanluokkaan muun muassa sen ekologisen tilan parantamiseksi.
- Parannamme luonnonvarojen käytön kestävyyttä tavoitteena luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen minimointi.

Hyvinvointi:

- Lisäämme kaikille terveyttä ja hyvinvointia edistäviä luonto- ja eräelämyksiä sekä virkistysmahdollisuuksia.
- Liiketoimintamme tuottaa 114 miljoonaa euroa valtiolle tuloutusta vuoteen 2024 mennessä.
- Työllistämme ja vahvistamme aluetalouksia erityisesti haja-asutusalueilla.
- Parannamme kumppanien mahdollisuuksia kehittää turvallista ja kestävää luonto- ja erämatkailua kohteillamme.

Biotalous:

- Kehitämme ja tuotamme kestäviä ratkaisuja tulevaisuuden uusille tuotteille ja palveluille, joilla siirrymme fossiilitaloudesta biotalouteen.
- Olemme kestävän metsätalouden edelläkävijä.

Vastuullisuus

Metsähallituksen vastuullisuusohjelma on integroitu vahvasti strategiaan. Koko organisaation läpileikkaava ohjelma sekä edistää strategian mukaista toimintaa että tukee tavoitteidemme saavuttamista. Lisäksi se tuo vastuullisuustyöhömme kunnianhimoa ja mitattavuutta. Vastuullisuusohjelma koostuu neljästä osa-alueesta: Johtaminen, Ihmiset, Yhteiskunta ja Ympäristö.

Metsähallituksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma edistää yhdenvertaisuutta ja poistaa syrjintää sekä työnantajatoiminnassa että palveluissa, jotka on suunnattu asiakkaille, kumppaneille, kansalaisille ja sidosryhmille. Suunnitelmassa linjataan myös toimet saamelaisten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Metsähallitus on sitoutunut edistämään toiminnassaan myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Olemme myös vastuullisuusverkosto FIBS Pro -palvelun jäsen.

Keräämme säännöllisesti tietoa vastuullisuustyön tavoitteiden saavuttamisesta ja raportoimme siitä sekä organisaation sisällä että sen ulkopuolelle. Tiedot julkaistaan vuosi- ja vastuullisuuskertomuksessa. Raportoimme vuosittain myös metsähallituslaissa säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden panoksista ja niiden vaikuttavuudesta.

Lue lisää Metsähallituksen vastuullisuusohjelmasta: https://www.metsa.fi/metsahallitus/vastuullisuus/

Metsähallituksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2019–2022:

https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2021/03/Metsahallituksen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma-2019-2022.pdf

Metsähallituksen vuosi- ja vastuullisuuskertomus 2020: https://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/2519

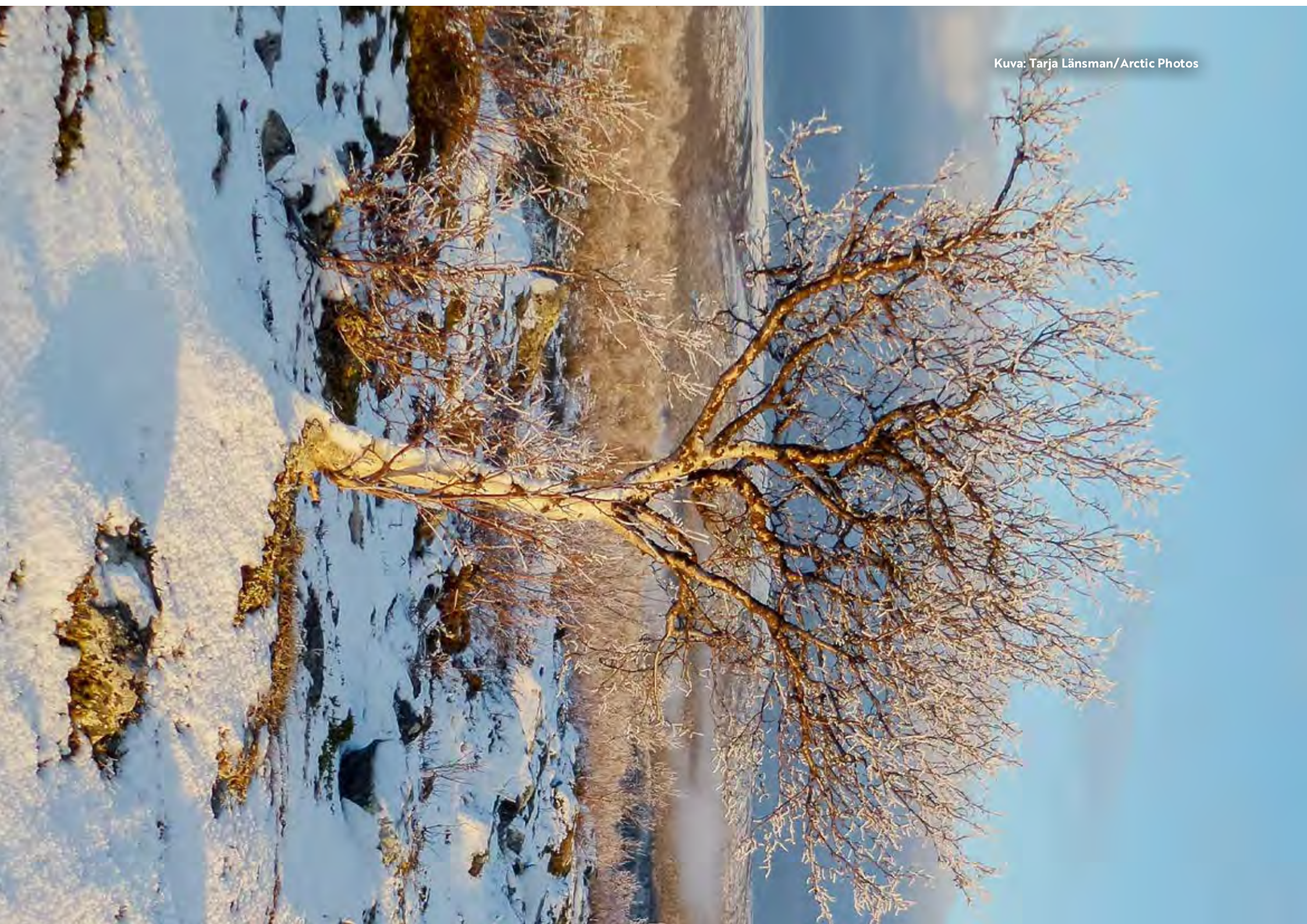

Kuva: Tarja Länsman/Arctic Photos

METSÄHALLITUKSEN ARVOT

Merkityksellisyys

Teemme merkityksellistä työtä koko Suomen, suomalaisen yhteiskunnan ja luonnon hyväksi. Tämä on voima, joka auttaa sovittamaan yhteen monenlaisia ja välillä ristiriitaisiakin toiveita ja tavoitteita.

Huolenpito

Työskentelemme luonnonvarojen vastuullisen käytön ja hoidon sekä luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön puolesta. Asiakkaat, kumppanit ja työkaverit ovat meille tärkeitä.

Tuloksellisuus

Työmme tuottaa tulosta. Tekemämme tulos on sekä aineetonta että aineellista hyötyä, jota saadaan valtion maa- ja vesialueilta kestävästi yli sukupolvien.

Kuva: Kirsi Ukkonen

METSÄHALLITUKSEN VASTUUALUEET

Metsähallitus Luontopalvelut

Metsähallitus hoitaa useita julkisia hallintotehtäviä valtion mailla ja vesillä. Tehtäviä hoitaa kaksi vastuualuetta, Luontopalvelut ja Eräpalvelut. Luontopalvelut hoitaa lähes kaikkia maamme luonnonsuojelualueita ja tuottaa maksuttomia retkeilypalveluja. Lisäksi Luontopalvelut hoitaa merkittävää osaa valtion rakennusperinnöstä ja arkeologisesta kulttuuriperinnöstä.

Lapissa Luontopalvelut vastaa yli kolmesta miljoonasta hehtaarista valtion maita ja vesiä, joista noin 2,3 miljoonaa hehtaaria sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella. Luonnonsuojelualueet ovat tärkein työkalu luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä. Uhanalaisten lajien suojelu, laji- ja luontotyyppitiedon kartoittaminen sekä aktiivinen luonnonhoito ovat luonnonsuojelualueiden hoidon keskeisiä toimia. Luontopalvelujen vastuulla ovat kaikki maamme 40 kansallispuistoa, suuri osa muita luonnonsuojelualueita ja Lapin kaikki 12 erämaa-aluetta. Lisäksi Luontopalvelut hoitaa yhdessä Metsähallituksen muiden vastuualueiden kanssa valtion viittä virallista retkeilyaluetta. Lapissa Luontopalvelut hoitaa Napapiirin retkeilyaluetta ja suunnittelualueella sijaitsevaa Inarin retkeilyaluetta, jotka ovat Metsähallituksen omalla päätöksellä perustettuja retkeilyalueita.

Luontopalvelut tuottaa maksuttomia retkeilypalveluja, jotta luonto pysyy helppona ja innostavana retkikohteena kaikille kansalaisille. Samalla Luontopalvelujen tuottamat retkeilypalvelut helpottavat luontomatkailuyrityksiä kehittämään omaa liiketoimintaansa ja matkailupalveluitaan.

Metsähallituksen Luontopalvelut suunnittelee alueiden hoitoa ja käyttöä yhteistyössä asiakkaiden, kumppanien ja sidosryhmien kanssa. Hoidon ja käytön suunnittelussa mukana on kuntia sekä matkailuelinkeinon, poronhoidon, alueen muiden toimijoiden ja sidosryhmien edustajia. Tavoitteena on sovittaa yhteen eri toiminnot luonnossa. Metsähallituksen Luontopalvelut rahoitetaan pääosin valtion budjetista. Useita hankkeita toteutetaan myös projekteina kumppanien kanssa osin ulkopuolisella rahoituksella, suurimpana rahoittajana Euroopan unioni.

Metsähallitus Eräpalvelut

Toinen Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä hoitavista vastuualueista on Eräpalvelut. Eräpalvelut vastaa kalastuksen ja metsästyksen järjestämisestä valtion maa- ja vesialueilla. Valtion mailla ja vesillä tapahtuvan eränkäynnin edellytyksistä huolehtiminen käsittää valtion alueilla yleis- ja erityisoikeuksilla harjoittavien metsästäjien ja kalastajien huomioinnin sekä erämahdollisuuksien järjestämisen niille, joilla sellaisia ei muuten ole. Suunnittelualueen kannalta näistä erityisoikeuksista keskeisimmät ovat metsästyslain 8 §:n mukainen pohjoissuomalaisten maksuton oikeus metsästää kotikuntansa valtion mailla sekä kuntalaisten mak-

suton kalastuslupa kolmen pohjoisimman kunnan asukkaille.

Eräpalvelut myy metsästys- ja kalastuslupia vuosittain noin 150 000 kappaletta, joista suunnittelualueelle myydään noin 19 000 kappaletta. Myytävien lupien kiintiöt tarkennetaan vuosittain tuoreimpien riista- ja kalakantoihin liittyvän tiedon perusteella. Lupatuloja käytetään kestävän eränkäynnin suunnitteluun sekä riistan ja kalojen elinympäristöjen parantamiseen. Elinympäristöjen parannus keskittyy riekko- ja hanhisoihin ja vaelluskalavesistöihin. Lupatuloilla tuetaan myös alueellista riistanhoitotyötä ja osallistutaan naalin suojeluhankkeeseen sekä pohjoismaiseen supikoirahankkeeseen, jonka tavoitteena on estää supikoiran leviäminen Lapissa .

Metsähallituksen Eräpalvelut ohjaa ja neuvoo luonnossa liikkujia. Tehtäviin kuuluu myös erävalvonta eli luvallisuuden ja laillisuuden valvonta valtion maa- ja vesialueilla. Valvontaa tehdään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Metsähallitus Kiinteistökehitys

Metsähallituksen Kiinteistökehitys toimii liiketoiminnan taseessa olevilla mailla ja vesillä. Se hoitaa niiden edunvalvonnan ja kehittämisen Metsähallituksessa esimerkiksi kaavoittamalla, myymällä ja vuokraamalla tontteja yksityisille toimijoille ja yrityksille, tekee tuulivoiman hankekehitystä ja -myyntiä sekä vuokraa kiviainesten ottopaikkoja. Kiinteistökehitys hoitaa myös Metsähallituksen maan hankinnan, myynnin, vuokrauksen ja käyttöoikeussopimusten teon sekä vastaa rakennusten ylläpidosta ja hoidosta. Tavoitteena on kehittää kiinteistöomaisuutta niin, että se on tuottavassa ja tehokkaassa käytössä yhteiskunnalliset velvoitteet huomioiden.

Lisäksi Kiinteistökehitys vastaa Ylä-Lapissa olevista luontaistalousalueista. Niille ei ole asetettu tuottovaatimusta, eikä niillä ole suojelustatusta.

Valtion maihin liittyvässä hanke- ja kehitystoiminnassa Kiinteistökehityksen rooli on keskeinen. Se selvittää aktiivisesti kaavoitustarpeita, toimii suojelualueiden ulkopuolella kaivosasioissa valtion edunvalvojana, tekee tuulivoiman hankekehitystä ja edistää uusiutuvien vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä ja vesiosaamisen liiketoimintoja.

Saamelaisten kotiseutualueella Kiinteistökehityksen liiketoiminnassa tärkeimmäksi nousee matkailu. Matkailun kasvunäkymät ovat hyvät, ja matkailukeskusten vapaa-ajan tonttien myyjänä Kiinteistökehitys on Lapissa markkinajohtaja. Kiinteistökehityksen rooli on merkittävä, kun suunnitellaan maankäyttöä tuntureiden matkailukeskuksissa.

Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallitus Metsätalous Oy on Metsähallituksen omistama tytäryhtiö, joka hoitaa ja käyttää liiketoiminnan piirissä olevia valtion metsiä. Lapissa Metsätalous Oy vastaa noin kolmen miljoonan hehtaarin maa-alasta. Tästä metsätalouskäytön piirissä on noin 1,7 miljoonaa hehtaaria, josta suunnittelualueella sijaitsee noin 206 000 hehtaaria.

Metsätalouden metsien käyttöä ohjaavat ympäristöopas ja metsänhoito-ohje. Metsähallitus Metsätalous Oy:n tehtävänä on tuottaa kestävästi puuta biotalouden tarpeisiin. Metsätalouden monikäyttömetsiä hyödynnetään metsätalouden harjoit-

Kuva: Tarja Länsman/Arctic Photos

tamisen lisäksi poronhoidossa, matkailussa sekä luonnontuotealalla. Ne ovat myös tärkeä virkistyskäytön kohde – suosituimpina käyttömuotoina ovat retkeily, keräily, metsästys ja kalastus.

Otamme metsätaloudessa korostetusti huomioon yhteiskunnalliset hyödyt. Tämä tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön, poronhoidon, saamelaiskulttuurin sekä työllisyyden edistämisen huomioimista metsätalouden toiminnassa.

Käyttörajoitteet alentavat Metsähallituksen tuloksentekokykyä. Niiden vaikutus koko Metsähallituksen liikevoittoon oli vuonna 2020 laskennallisesti koko maassa noin 70,6 miljoonaa euroa, joista suurin osa liittyy Metsätalous Oy:n toiminnanrajoituksiin. Metsätalouden panostus yhteiskunnallisiin hyötyihin on vuosittain 55–75 miljoonaa euroa.

Kuva: Kirsi Ukkonen

LIITTEET

1. **Metsähallituksen hoidossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet**
2. **Akwé: Kon -työryhmän arvio suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuurin**
3. **Osallistamismenetelmät**
4. **Suunnitteluun osallistuneet työryhmät**
5. **Menneen kauden mittarit**
6. **Lausunnot ja käsittely**
7. **Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut**
8. **Metsien hoito ja käyttö, paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat**
9. **Toimintaohjelman vaikutukset ja seuranta**
10. **Suunnittelualueen maankäyttökartta**
11. **Toimintaohjelman saamelaiskulttuuria turvaavat toimenpiteet**

Liite 1.

Luontopalvelujen hoidossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet saamelaisten kotiseutualueella

Rakennusperintökohteet, 22 kohdetta	alue
Hopun kämppä	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Isola kultakämppä	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Kaapin Jounin tila	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Kotaojan suun kammi	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Morgamojan Kultala	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Sallivaaran erotuspaikka	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Hammastunturi porokämppä	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Ivalojoen Kultala	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Liljeqvistin kämppä	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Moberginojan Kultala	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Pahaojan Kultala	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Ritakosken Kultala	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Petäjäsaari autiotupa	Inari, Inarin retkeilyalue
Oskarinjärven kolttakenttä	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Oskarinkosken kolttakenttä	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Raja-Jooseppi kenttä	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Rumakuru uusi päivätupa	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Rumakuru vanha päivätupa	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Suomujoen kolttakenttä	Sodankylä, Urho Kekkosen kansallispuisto
Vanha Suomunruoktun kämppä	Sodankylä, Urho Kekkosen kansallispuisto
Välimaan tila	Utsjoki, Teno
Puolitaipaleen metsänvartijatila	Enontekiö, Pallas-Yllästunturin kansallispuisto

Arkeologiset kohteet, 28 kohdetta	alue
Morgamoja rivinteeraus	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Muurahaislammen pyyntikuopat	Inari, Lemmenjoen kansallispuisto
Ivalojoen Kultalan kenttä	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Ritakosken Kultalan kenttä	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Appisjokisuun kenttä	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Liljeqvistin ruoppaaja	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Pahaoja höyrykone	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Sotajoen suupankki	Inari, Hammastunturin erämaa-alue
Ahkioniemi asuinpaikka	Inari, Solojärvi
Inarijärvi Hautuumaasaari	Inari, Inarin retkeilyalue
Inarijärvi Vanha Hautuumaasaari	Inari, Inarin retkeilyalue
Ukonsaari	Inari, Inarin retkeilyalue
Helanderin kota	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Luulampi asuinpaikka	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Raja-Jooseppi kenttä	Inari, Urho Kekkosen kansallispuisto
Kopsusjärvi asuinpaikka	Sodankylä, Urho Kekkosen kansallispuisto
Orponen asuinkenttä	Sodankylä, Urho Kekkosen kansallispuisto
Tankavaara Schutzwall-asema	Sodankylä, Urho Kekkosen kansallispuisto
Kevonsuun kenttä	Utsjoki, Kevon luonnonpuisto
Erttetvárri erotusaita	Utsjoki, Paistunturin erämaa-alue
Välimaan tilan kodanpohjat	Utsjoki, Teno
Sulaoja	Utsjoki, Luomusharjun suojelumetsä
Nilpan kenttä	Enontekiö, Kilpisjärvi
Skirhasjohka pommikoneen putoamispaikka	Enontekiö, Kilpisjärvi
Skirhasjohkan vankileiri C	Enontekiö, Kilpisjärvi
Struven ketju, Stuor-oivi	Enontekiö, Tarvantovaaran erämaa-alue
Puolitaipaleen metsänvartijatilan kenttä	Enontekiö, Pallas-Yllästunturin kansallispuisto
Jyppyrä pyyntikuopat	Enontekiö, Hetta

Kiinteistökehityksen hoidossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet saamelaisten kotiseutualueella

Rakennusperintökohteet, 3 kohdetta	alue
Yläkönkään kämppä	Utsjoki
Mierasjärven postitupa	Utsjoki
Pakanajoen metsänvartijatila	Inari

Liite 2.

Akwé: Kon -työryhmän vaikutusten arvio saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmasta

1. Johdanto

Tämä asiakirja on Akwé: Kon -työryhmän vaikutusten arvio saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmasta, joka on laitettu lausunnolle 25.8. lausuntopyynnössä (MH 4492/2020) osoitteessa:

https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=3af1ba22-69bd-4c47-949c-8671a5832fef&proposalLanguage=da4408c3-39e4-4f5a-84db-84481bafc744

Metsähallitus on luonnonvarasuunnitelman laatimista varten sopinut Saamelaiskäräjien kanssa pyytävänsä tältä Akwé: Kon -työryhmän nimeämistä luonnonvarasuunnitelman kulttuurivaikutusten arvioimista varten. Akwé: Kon -ohjeet perustuvat YK:n vuoden 1992 biodiversiteettisopimukselle, jossa vapaaehtoisilla Akwé: Kon -ohjeilla pyritään parantamaan ympäristöpäätöksentekoa alkuperäis- ja perinteisen elämäntavan omaavien paikallisyhteisöjen kotiseutualueilla. Suomessa näitä ohjeita sovelletaan vain saamelaisten maankäytön osalta ja tähän mennessä arviointeja on tehty Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaprosessissa Akwé: Kon -työryhmä on aiemmin arvioinut Metsähallituksen valitsemia toiminnan linjauksia, jotka muodostavat luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman, jonka arvioiminen on tämänkin dokumentin keskeinen sisältö.

Tämä vaikutusten arvio rakentuu sisällöltään ensiksi taustoitukseen vaikutusten arvion perusteista ja menetelmistä. Pääpaino sisällössä on toimintaohjelman 2022–2027 vaikutusten arvioinnissa. Toimintaohjelmassa on 83 kpl erillistä asiakohtaa, jotka jakautuvat neljän pääteeman alle, jotka pohjautuvat Metsähallituksen strategiaan:

1. Vastuullisuus ja yhteistyö
2. Ilmastonmuutos
3. Luonnon monimuotoisuus ja kulttuuriperintö
4. Hyvinvointi ja elinkeinot

Akwé: Kon -työryhmä on linjannut mandaattiansa ja todennut, että vaikka työryhmä tekee vaikutusten arviota luonnonvarasuunnitelman ylätasolla, sen arvio ei ylitä paikallisen saamelaisyhteisön arviota suunnitelmasta tai maankäytöstä. Paikallisilla yhteisöillä, kuten paliskunnilla tai tokkakunnilla, on oikeus sallia tai olla sallimatta paikallistason maankäyttötoimia ja Akwé: Kon -työryhmä voi toimia tässä prosessissa heidän tiedontuottajanaan.

Luonnonvarasuunnitelma on yksi kattavimmista prosesseista, joissa määritellään saamelaisten kotiseutualueen maankäyttöä. Menossa olevassa luonnonvarasuunnittelussa on otettu alueeksi koko saamelaisten kotiseutualue, kun ennen Lapin paliskunta oli mukana vain pienellä Kuutuan alueella, Luttojoen varrella. Aluerajaus on nyt selvästi mielekkäämpi ja auttaa hahmottamaan paremmin

luonnonvarasuunnitelman vaikutuksia saamelaiseen kulttuuriin ja perinteisiin elinkeinoihin. Ongelma on silti se, että luonnonvarasuunnitelma ei kata kuin osan maankäytöstä ja vain valtion hallinnoimilla mailla. Kokonaiskuvaa maiden ja vesien käytöstä perinteisten elinkeinojen kannalta ei voi siis saada. Samalla luonnonvarasuunnitelmaprosessi on mielekkään saamelaisen maanhallintomallin puuttuessa edelleen saamelaisten kannalta reaktiivinen prosessi, jossa menettelyt säädetään ulkopuolelta. Tämän luonnonvarasuunnittelun selkeä parannus aiempiin prosesseihin on se, että metsätaloustoimet ja -mitoitus on tarkoitus sopia paliskuntakohtaisilla neuvotteluilla, joiden perusteella kokonaishakkuumäärät määräytyvät näiden paliskuntakohtaisten sopimusten summana. Silti Metsähallituksen lausunnolle lähteneessä luonnoksessa asetetaan linjauksessa 14 tavoitteeksi alustava hakkuusuunnite 110 000 m^3/v, mikä herättää kysymyksen luvun tarkoituksesta, koska paliskuntakohtaiset hakkuusuunnitteiden määrittelyt sopimuksineen ovat vaikutusten arviota tehdessä syyskuussa 2021 kaikki tekemättä.

Akwé: Kon -työryhmä toteaa, että vaikutusten arvio keskittyy muulta kuin metsätalouden osalta luonnonvarasuunnitelman vaikutuksiin ja on siten osaltaan puutteellinen tilanteessa, jossa metsätalouden mitoituksesta ja -toimenpiteistä ei ole vielä sovittu paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa. Metsätalouden vaikutukset ovat mittavat ja kokonaisvaikutusten arvioiminen edellyttäisi niiden tietämistä.

2. Saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana maiden ja vesien käytössä

Vaikutusten arvion keskeisinä juridisina perusteina ovat saamelaisten perustuslaillinen asema alkuperäiskansana (17.3 §, 20 §) ja kansainvälinen alkuperäiskansaoikeus. Myös Akwé: Kon -työn perustana on aiemmassa kappaleessa mainittu biodiversiteettisopimus, jonka 8(j)-artikla velvoittaa sopimusosapuolia suojelemaan alkuperäiskansojen biodiversiteettiin liittyvää perinteistä tietoa. Kansainvälinen alkuperäiskansaoikeus on viimeisten parin vuosikymmenen aikana kehittynyt voimakkaasti, ja yhdeksi keskeiseksi työkaluksi on noussut vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumus [1, 2]. Tässä tekstissä käytetään vapaasta ja tietoon perustuvasta ennakkosuostumuksesta englanninkielistä lyhennettä FPIC. Vapaassa ja tietoon perustuvassa ennakkosuostumuksessa on kyse siitä, että alkuperäiskansayhteisöillä on esimerkiksi heitä koskevissa maankäyttöasioissa oikeus neuvotteluihin, joissa varmistetaan kyseisen alkuperäiskansayhteisön vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumus siten, että 1) vapaa tarkoittaa tilannetta, ettei alkuperäiskansaa ole pakotettu antamaan suostumustaan esimerkiksi uhkailun, painostuksen tai lahjomisen johdosta, 2) alkuperäiskansalla on käytettävissään samat tiedot kuin toisella osapuolella, jonka pohjalta on mahdollista laatia tietopohja vaikutuksista, mitä suunnitelmat voivat esimerkiksi alkuperäiskansan maankäytölle tai elinkeinoille aiheuttaa, sekä 3) neuvottelut käydään niin aikaisessa vaiheessa, että alkuperäiskansalla on aito mahdollisuus vaikuttaa käsiteltävään asiaan ja tehdä päätös omissa päätöksentekoelimissään kantansa muodostamiseksi.

Suomen perustuslain 17.3 §:ssä on säädetty ns. saamelaiskulttuurin heikentämiskielto, joka saa osin sisältönsä YK:n kansalais- ja poliittisten oikeuksien yleissopimuksen (KP-sopimus) 27 artiklasta. Tätä on hyvin selvitetty Leena Heinämäen julkaisuissa [1, 2]. Eri laeissa, kuten poronhoitolaki, vesilaki, kaivoslaki, määritellään perustuslain ja KP-sopimuksen hengen mukaisesti se, etteivät kilpailevat hankkeet saa aiheuttaa huomattavaa haittaa saamelaisten oikeuksille, kulttuurille ja elinkeinoille mukaan lukien poronhoito. Heikentämiskielto edellyttää sitä, että on olemassa selkeät mittarit huomattavalle haitalle. Mm. YK:n ihmisoikeuskomitean tekemien KP-sopimuksen 27 artiklan

tulkintojen kautta voidaan todeta, että huomattava haitta tulee mitata kumulatiivisella vaikutusten arvioinnilla, jossa katsotaan myös jo tehtyjä maankäyttöratkaisuja kokonaisuutena uusien suunnitelmien kanssa ennen kuin tiedetään huomattavan haitan raja. Saamelaisyhteisön tuntiessa vanhojen ja suunniteltujen maankäyttömuotojen yhteisvaikutukset, he voivat FPIC-menettelyä käyttäen arvioida huomattavan haitan toteutumista ja sallia tai kieltää suunnitellut maankäyttötoimet.

3. Saamenmaan luonnonresurssit kaikkien suomalaisten kovassa käytössä

Saamelaisesta näkökulmasta saamelaiset joutuvat jakamaan kotiseutualueensa luonnonresurssit monen eri tahon, ryhmän ja sidosryhmän kanssa. Luonnonresurssit ovat kovassa paineessa kaikilta tahoilta ja saamelaiset joutuvat puolustamaan perinteisten elinkeinojensa maiden ja vesien käyttöä. Valtaväestön suunnalta toistuvat usein väitteet siitä, miten käyttämätöntä erämaata on paljon ja kyllä sinne eri käyttäjät mahtuvat. ”Antaa kaikkien kukkien kukkia” tai ”kyllä kairoissa on tilaa” ovat tyypillisiä näkemyksiä, joilla saamelaisten huolet maankäytöstä kuitataan. Tällaisten näkemysten esittäjät eivät ymmärrä luontaiselinkeinojen herkkyyttä häiriöille. Tämä on karrikoiden sama syy, miksi saamelaiset muuttivat joukolla Keski-Lapista Norjaan ja pohjoisemmaksi 1650–1750 välisenä aikana [3], kun lapinkylät avattiin uudisasutukselle. Luontaiselinkeinot, kuten poronhoito, perustuvat vuotuiskiertoon, joissa kaikkia eri vuodenaikojen laitumia tai vuotuiskierron alueita tarvitaan, jotta elinkeino olisi toimiva. Suhteellisen pienen alueen muu maankäyttö voi aiheuttaa suuren häiriön tai estää laidunkierron poronhoidossa.

Kilpailu saamelaisten kotiseutualueen resursseista käydään mm. kalastuksessa kalastusmatkailijoiden ja uusien kalastusoikeuksien haltijoiden kanssa, jotka ovat ostaneet kiinteistöjen kautta kalastus- ja metsästysoikeuksia kotiseutualueelle. Paikalliset pitävät myös kalastusoikeuksiaan itsestään selvinä eivätkä usein ymmärrä, että ne oikeudet perustuvat saamelaisten kalastusoikeuksiin, joita ei lakien säätämisen aikaan haluttu rajata koskemaan vain saamelaisia. Kalastuslain (379/2015 ja edeltävien) turvaama kolmen pohjoisimman kunnan asukkaiden maksuttoman kalastusoikeuden olemassaolon perustana ovat olleet nimenomaan paikallisen saamelaisväestön ylimuistoisten nautintaoikeuksien tunnustaminen kirjoitetun lain ja oikeusjärjestyksen kautta.

Luonnonresurssien niukkuus on saanut useat saamelaiset rajoittamaan omaa perinteisten elinkeinojen harjoittamistaan. Erityisesti riekonpyytäjiä on lopettanut tai vähentänyt pyyntiänsä havaittuaan, että riekkokannat ovat entistä heikommat. Useat saamelaiset ja myös muut paikalliset ovat katsoneet hämmästyneinä tunkua, jolla saamelaisten kotiseutualueelle pyritään metsästämään riekkoja. Metsähallituksen luvat ovat saamelaisten kotiseutualueelle menneet perinteisesti nopeasti ja vuonna 2021 ne menivät sekunneissa kuten Ylen uutinen 10.9. kertoo [4]. Heikossa riekkokantatilanteessa Metsähallituksen riekonpyyntilupien kaupallinen pyynti koetaan ahneeksi luonnonriistoksi, mikä kohtelee paikallisia riekonpyytäjiä epäoikeudenmukaisesti. Riekonpyynnissä pääpaino on siirtynyt syksyn tehokkaaseen koirapyyntiin, jolloin perinteiselle saamelaiselle ansapyynnille ei ole enää tilaa.

Myös jokamiehenoikeudet hämäävät ulkopuolisia kuvittelemaan, että maat ovat vapaasti kaikkien käytössä, koska alueet ovat käyttämättömiä erämaita. Saamelaisilla on kuitenkin eri tarkoituksiin perinteisesti sovittuja nautinta-alueita kuten kalastuksessa, riekonpyynnissä tai hillastamisessa. Näistä viimeinen kuuluu jokamiestenoikeuksien kautta kaikille vastoin saamelaisten perinteistä maankäyttöä. On käynyt niin, että hyvinä hillavuosina ulkopuoliset ovat vieneet marjat, joita oli odotettu kypsyviksi.

Väärinymmärryksiä aiheuttaa myös ulkopuolisten kuvitelmat siitä, että asumattomat alueet, metsät ja erämaat (ei vain erämaalailla säädettyjä alueita) näyttävät koskemattomilta. Nämä ”koskemattomat maisemat” ovat saamelaisten perinteisten elinkeinojen arkipäiväistä kulttuuriympäristöä. Perinteinen maankäyttö ei ole jättänyt jälkiä ja Inarin korkeudella olevat ikimetsät, joita luontokartoittajat ovat todenneet kirveen koskemattomiksi ja luontoarvoiltaan korvaamattomiksi, ovat olleet 100 prosenttisesti käytössä perinteisessä maankäytössä. Samoin erämaa-alueet, joissa retkeilijä tuntee olevansa tutkimusmatkailija ja eräseikkailija, ovat arkipäiväisessä käytössä vielä nykyäänkin ja kaikille erämaisillekin paikoille on käyttäjänsä, käyttötapansa, tarkka paikannimistönsä, suku- tai kansantarinansa. Vaikka saamelaisten perinteinen maisemakäsitys ja maankäyttö ovat luonteeltaan sellaisia, ettei jälkiä jää, jälkien jättämistä on myös tietoisesti vältetty. Näin on muinoin saatu paremmin olla rauhassa niin verottajilta kuin tšuudeilta eli vainolaisilta. Esimerkiksi kolttasaamelaisessa perinteessä ei ole saanut edes lastuja vuolla virtaveden äärellä, etteivät lastut paljastaneet epätoivotuille kulkijoille olinpaikkaa.

4. Saamelaisten kotiseutualueen aiemman maankäytön kumulatiiviset vaikutukset

Vaikka Akwé: Kon -työryhmän tehtävä on pyrkiä tekemään Metsähallituksen kauden 2022–2027 luonnonvarasuunnitelman toimista vaikutusten arvio saamelaiskulttuurille, on syytä tarkastella myös mennyttä maankäyttöä. Kokonaisvaikutusten arvioita voi tehdä vain liittämällä vaikutukset asiayhteyteen, jolloin tulee arvioida myös aiemman maankäytön kokonaisvaikutukset yhdessä nykyisten ja tulevien vaikutusten kanssa. Akwé: Kon -työryhmän ja valmistelijan resurssit eivät riitä kattaviin vaikutusten arvioihin kummankaan osalta, jolloin tässä esitetään esimerkinomaisesti aiempien maankäyttöratkaisujen vaikutuksia saamelaiselle kulttuurille. Esimerkkinä kumulatiivisista häiriöistä luonnolle ja erityisesti poronhoidolle on esitetty kuvassa 1 eräiden muiden kilpailevien maankäyttömuotojen osalta. Kaikki paliskunnat kärsivät eri maankäyttömuotojen häiriöistä, mutta nämä korostuvat Ivalon ja Lapin paliskuntien osalta. Jälkimmäisessä säännöstelyä edelsi tekoaltaiden teko 70-luvulla, jotka metsien hakkuiden, matkailuhäiriöiden ja kullankaivuun ohella ovat vieneet valtavasti tilaa perinteisiltä elinkeinoilta. Näiden kumulatiivisia vaikutuksia ei ole valtion taholta tarkasteltu riittävästi. Lapin paliskunnan sisältä on esitetty arvioita jopa 50 % pinta-alan menetyksistä laidunkäytössä. Muu kilpaileva maankäyttö johti laidunten heikentymiseen, johon paliskunta joutui vastaamaan porolukujen omaehtoisella pienentämisellä. Nämä toimet ovat parantaneet laitumia ja nykyään laitumet ovat parhaimpien joukossa [5]. Muu maankäyttö siis aiheutti poronhoidon tulonmenetyksiä ja osittaista väistymistä alueella. Tällaisessa tilanteessa on hyvin kyseenalaista, jos poronhoidolta edellytetään joustamista muun maankäytön “yhteensovittamisneuvotteluissa”.

Poronhoidon kannalta tulisi olla keskeistä tehdä kattava kartoitus poronhoidon kannalta riittävistä, käytettävissä olevista laidunvaroista, jotka paliskunta tai tokkakunta tarvitsee elinvoimaisen ja kestävän poronhoidon harjoittamiseen. Samalla selviää nykyisen maankäytön kumulatiiviset vaikutukset poronhoitoon ja voi myös arvioida tulevien suunnitelmien vaikutukset poronhoidon elinvoimaisuuteen ja sitä kautta saamelaisen kulttuurin elinvoimaisuuteen alueella. Tämä on vähimmäiskeino, jolla voidaan mitata saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksista juontuvaa heikentämiskieltoa, mitä käsiteltiin tämän vaikutusten arvion luvussa 2.

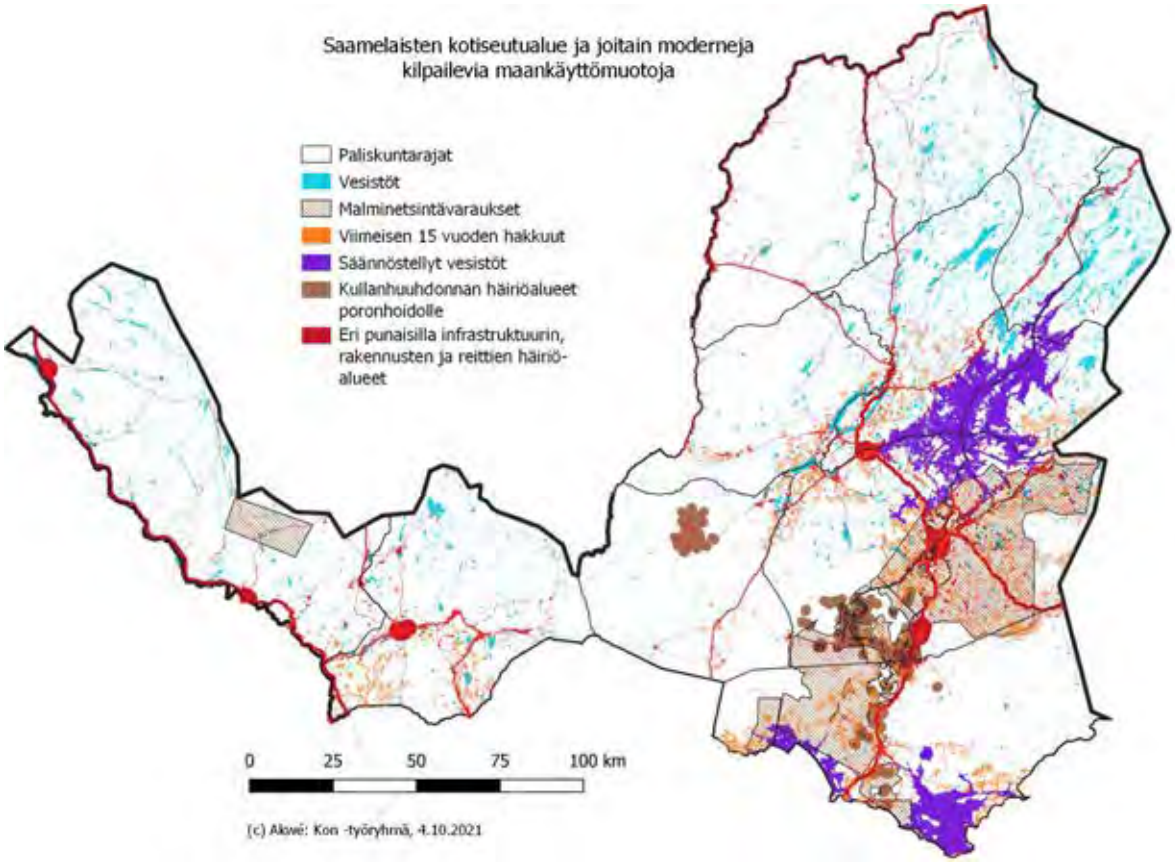

Kuva 1 Eräiden modernien maankäyttömuotojen aiheuttamat häiriöt saamelaisten perinteisille elinkeinoille.

Seuraavat esimerkit osoittavat, kuinka valtio on harjoittanut ja harjoittaa saamelaista kulttuuria ja perinteisiä elinkeinoja tuhoavaa maanomistajapolitiikkaa. Näiden toimien ansiosta saamelaiset perinteisen kulttuurin harjoittajat ovat joutuneet väistämään alueilta ja tilaa on annettu muille kilpaileville maankäyttömuodoille. Useissa esimerkeissä on kyse myös maan ja vesien käytöstä, johon Metsähallitus ei ole osallinen, mutta kaikki toimet kumuloituvat ja vievät tilaa saamelaiskulttuurilta.

Esimerkki 1 – Perinteisten erämaatukikohtien hävittäminen

Saamelaisilla oli tapana talvisin pyytää riekkoja ansoilla ja nämä pyyntireissut kestivät usein viikkoja, jolloin asuttiin turvekammeissa. Samoin kammeja käytettiin poropaimentukikohtina ja kalastustukikohtina erämaajärvien lähistöillä. Näitä kammeja oli erityisesti Utsjoella tunturikoivikkoalueella ja Inarissa. Vielä 60-luvun alussa riekonpyyntitapa oli voimissaan, mutta vähitellen kammien käyttö väheni moottorikelkkojen yleistyttyä ja osa niistä hävitettiin ”luvattomina rakennuksina valtion mailla” tai annettiin tuhoutua vastoin kammien käyttäjien tahtoa. Kuvassa 2 on karttaesimerkki Pulmangin ja Nuorgamin alueen turvekammeista, jotka on osin hävitetty tai annettu tuhoutua 60-luvun jälkeen. Tällainen valtion omistajapolitiikka vähensi merkittävästi perinteistä riekonpyyntikulttuuria, vaikka yksi osatekijä olisikin ollut kelkkojen yleistyminen. Useiden kammien tuhoaminen tai kunnostamisen estäminen on saanut saamelaiset näkemään kammien pitämisen ei-toivottuna. Perinteisen pyyntikulttuurin hävitessä alueen ”erämaisuus” ja käyttämättömyys korostuivat, ja valtio ja valtaväestö saattoivat nähdä alueet paremmin yhteisenä käyttämättömänä luonnonresurssina esimerkiksi kaivannaisteollisuutta ajatellen.

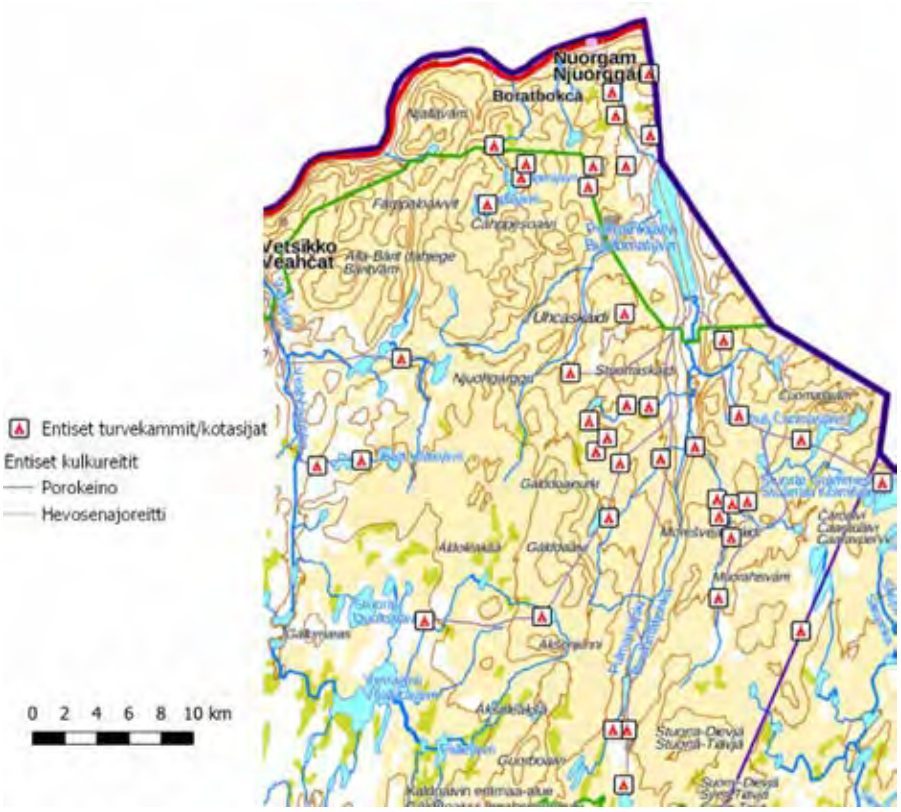

Kuva 2 Ennen 1960-lukua käytössä olleet saamelaisten riekonpyytäjien turvekammit Pulmankijärven/Nuorgamin ympäristössä, jotka sittemmin ovat tuhoutuneet ja osin Metsähallituksen taholta hävitetty tai joiden kunnostamisen Metsähallitus on estänyt. Taustakartta Maanmittauslaitos.

Kammien lisäksi saamelaiset alkoivat 1900-luvulla rakentaa pieniä eräkämppiä poronhoitoa ja tunturijärvien kalastusta varten perinteisille sukualueille. Näitä kämppiä on pakotettu siirtämään ja hävittämään myös nykyaikana. Uudempana esimerkkinä voidaan mainita Gáldoaivin entisen poroerotusaidan kämppien polttaminen 2000-luvun alussa Čohkavárrissa, jonka suoritti Pidä Lappi siistinä ry. Metsähallitus oli korvannut kuluja roskakuorman pois viemiseksi alueelta. Kämpät poltettiin ilman kämppien omistajien lupaa, tosin paliskunnan luvalla, mikä on koettu epäoikeudenmukaiseksi kämppien omistajien keskuudessa.

Esimerkki 2 – Perinteinen riekonpyynti hävitetty Metsähallituksen metsästyskäytänteillä

Ensimmäisen esimerkin mukaan perinteisessä riekonpyynnissä oleva kammikulttuuri osin hävitettiin 70-luvulle mennessä. Tämän lisäksi perinteinen riekonmetsästys on nyt hävitetty viimeistään 2010-luvulla turistimetsästäjien syksyisen koirapyynnin takia. Saamelaiset perinteiset riekonpyytäjät eivät enää juuri ole pyytäneet riekkoja, koska talvinen riekkokanta on tehokkaan syyspyynnin jäljiltä niin vähäinen, ettei pyynti enää kannata eivätkä perinteiset pyytäjät ole enää kokeneet riekkokannan osalta pyyntiä kestäväksi. Ulkopuolisten turistien riekonmetsästys on lisääntynyt erityisesti tunturialueilla, joka oli vielä ennen 2000-lukua rauhoitettu aseilla tehtävältä metsästykseltä.

Esimerkki 3 – Inarijärven säännöstely

Inarijärven säännöstely, joka alkoi jo vuonna 1941, heikensi merkittävästi järven ja siihen laskevien jokien vaelluskalojen määrää. Yleisesti ottaen kalansaaliit alenivat merkittävästi 1950–1970-luvuilla [6], mikä johti siihen, että perinteisistä elinkeinoista tulonsa saavat inarinsaamelaiset joutuivat

turvautumaan kalastuksen sijaan enemmän poronhoitoon. Tilannetta on yritetty korjata 70-luvun jälkeen kalaistutuksilla.

Esimerkki 4 – Inarin yhteismetsä ajaa poronhoitoa ahtaalle

Yhteismetsiä on perustettu saamelaisten kotiseutualueelle Akwé: Kon -työryhmän tietojen mukaan viisi kappaletta, joissa valtion hallinnoimaa maata on jaettu yksityiskäyttöön eri syihin vedoten. Päätarkoitus on ollut mahdollistaa yksityisten metsätalouskäyttö. Näistä yhteismetsistä Inarin yhteismetsä perustettiin vuonna 1960 maille, jossa poronhoitoa on harjoitettu ikimuistoisista ajoista. Vastikään Inarin yhteismetsä purkautti pois Hammastunturin paliskunnan erotusaidan sekä on aitaamassa aluetta pois laidunkäytöstä jäkälänkasvatusta varten.

Esimerkki 5 - Tenon kalastusoikeuksien siirtyminen ulkopuolisille

Tenon ja sen sivujokien lohenkalastus on ollut perinteisesti alueen saamelaisille tärkeä elinkeino. Ennen 1800-lukua Tenon lohenkalastuksen säätely perustui lapinkylien ja suku-/veromaiden hallintaan ja erityisesti lapinkylillä oli keskeinen rooli Tenon lohenkalastuksen kokonaisvaltaisessa säätelyssä. 1800-luvun loppupuolella Suomen ja Norjan valtiovallat ottivat haltuunsa Tenon kalastuksen säätelyn jostakin syystä ja tuhosivat näin pitkään hyvin toimineen hallintojärjestelmän Tenolla. Kalastusoikeuksien haltijoiden kalastusrajoituksia on alettu säätämään Norjan, Suomen (ja Venäjän) toimesta jo vähintään 1870-luvulta. Merkittävä kehityskulku on ollut kalastusoikeuksien lisääminen ulkopuolisille ja turisteille ja saamelaisten osuuksien suhteellista aleneminen. Turistikalastajien oikeudet alkoivat lisääntyä vuodesta 1960, jolloin kalastuslupien enimmäispituutta pidennettiin. 70-luvun lopulla turistikalastajien kalastusmahdollisuuksia laajennettiin merkittävästi. Historian saatossa saamelaisten kalastuksen osuus on kutistunut vähemmistöön kokonaissaaliista ja turistien osuus kasvanut etenkin 60-luvulta lähtien. Viimeisin esimerkki on Tenon kalastusta määrittelevä Tenosopimus vuodelta 2017. Sopimuksessa perinteisiä kalastusmenetelmiä ja saamelaisten kalastusoikeuksia rajoitettiin entisestään 80 prosentilla [7]. Vuosittaista kalastuskautta lyhennettiin ja ulkopaikkakunnalla asuvien saamelaisten kalastusoikeuksia rajoitettiin. Käytännössä saamelaisten perinteistä kalastusta rajoitettiin kaksi kertaa niin paljon kuin turistikalastusta. Lisäksi Suomen puolelle luotiin uusi kalastusoikeuksien kategoria koskemaan muita kuin paikallisia kiinteistönomistajia. Näin vuoden 2017 Tenosopimuksen luoma kalastusoikeuksien kategoria yhdessä tehtyjen kiinteistökauppojen kanssa aiheutti merkittävän kalastusoikeuksien lisääntymisen mökkiläisille, jotka aiemmin olivat olleet turistin asemassa. Tätä voi pitää esimerkkinä asuttajakolonialismista [7], jolla vähitellen nakerretaan saamelaisten elintilaa ja elinkeinoja.

Esimerkki 6 - Metsätalous

Metsätalous on maankäyttönä kumulatiivista, jossa vahingot poronhoidolle ja luonnon monimuotoisuudelle kasautuvat pitkän ajan kuluessa. Tähän esimerkkiin on otettu vain kaksi paliskuntaa, vaikka metsätaloutta harjoitetaan näiden lisäksi myös Muotkatunturin, Paatsjoen, Sallivaaran, Ivalon, Lapin ja Näkkälän paliskunnissa. Yksityistä metsätaloutta harjoitetaan myös Näätämön ja Vätsärin paliskunnissa. Metsätaloudella on useita haitallisia vaikutuksia poronhoitoon, joista voisi mainita jäkälälaitumien heikkenemisen, kevättalven luppolaitumien katoamisen, pirstoutumisesta aiheutuvan porojen kulkemisen ja paimennustarpeen lisääntyminen, mikä puolestaan teettää lisätöitä poronhoitajille. Pelkästään jäkälälaitumien heikkeneminen on merkittävä tekijä ja sitä voidaan käyttää paliskunnan alueen poronhoidolle koituvien tulonmenetysten arvioimiseen kuten Miltä sopu näyttää?[1] -projekti on tehnyt. Tämä projekti on käyttänyt Luken

[1] Miltä sopu näyttää? -projekti on nelivuotinen Koneen säätiön rahoittama tutkimusprojekti, josta on tulossa tieteellinen artikkeli metsätalouden kumulatiivisista vaikutuksista Muddusjärven poronhoitoon.

tutkimustuloksia [8, 9 ja 5] jäkälän vuosituoton arvioimiseen Muddusjärven paliskunnassa. Taustana on laidunluokkien erilainen jäkäläntuotto, joka on esitetty mm. julkaisun [5] keskimääräisille jäkälämäärille 20 pohjoisimman paliskunnan alueilla kuten kuva 3 näyttää. Vanhan ja varttuneen metsän merkitys poronhoidolle on selvä, kun katsoo jäkälän vuosituottoa kuvan 3 keskivertoesimerkille: vuosituotto putoaa noin 40 kg/ha tasolta murto-osaan - noin 15 kg/ha tasolle.

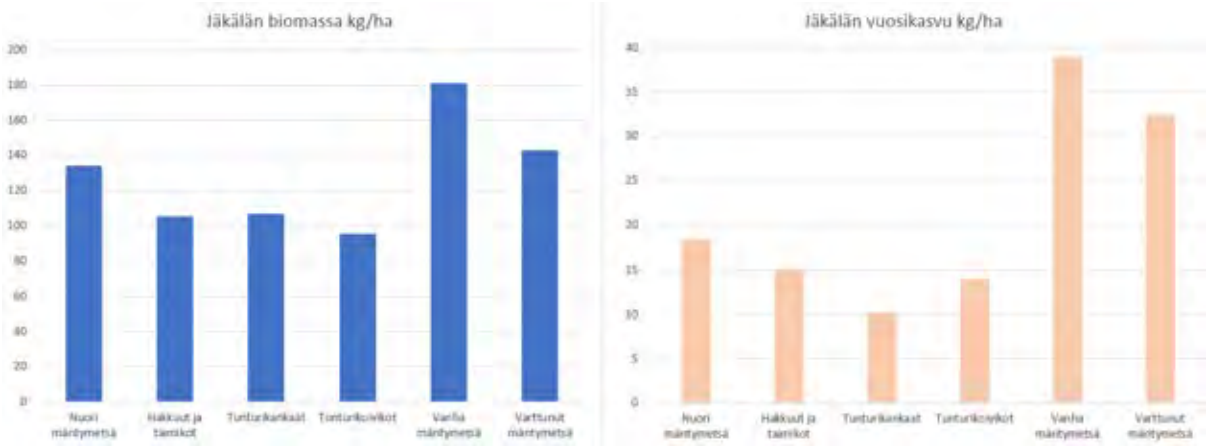

Kuva 3 Jäkälän a) biomassa [9] ja b) vuosikasvu a)-kaaviota vastaavilla arvoilla [6] erilaisilla laidunluokilla. Jäkälän biomassaesimerkki on otettu Luken viimeisimmästä laiduninventoinnista 20 pohjoisimman paliskunnan osalta.

Kun katsotaan esimerkkinä Muddusjärven paliskunnan kasvullisten metsien kehitysluokkia - kuten kuva 4 osoittaa - lienee selvää, että metsätalous on jo merkittävästi heikentänyt laidunten kokonaistuottoa paliskunnan alueella. Kuvassa on eri väreillä metsien kehitysluokat, joista erilaisilla vihreillä on luonnontilaiset tai lähes luonnontilaiset metsät. Kuviot on määritelty laserkeilatuista latvusmalleista ja Maanmittauslaitoksen väräväri-ilmakuvista. Suojelualueet on merkitty sinisillä rajoilla. Uusia Syrminiemen luonnonsuojelualueita eikä Luonnonperintösäätiön yksityisiä suojelualueita ole kartassa. Joka tapauksessa suojelun suhteellinen vähyys metsämailla on ilmiselvää ja osoittaa, etteivät suuret suojeluprosentit jakaudu paliskuntien kesken tasaisesti. Muddusjärven paliskunnan entisistä hakkuukypsistä metsistä on noin 60 % hakattu.

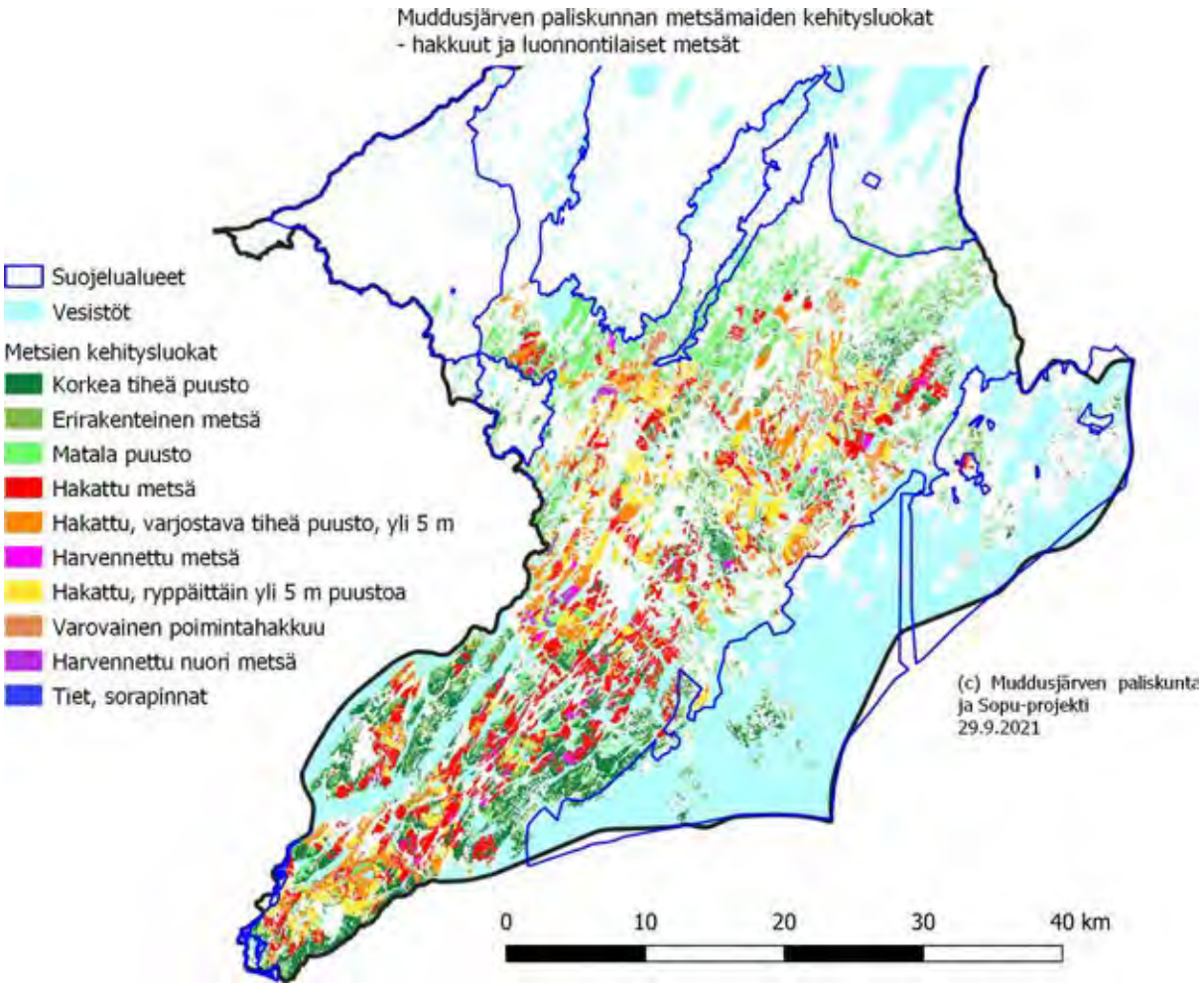

Kuva 4 Muddusjärven paliskunnan kasvullisten metsämaiden metsien kehitysluokat, jotka on määritetty laserkeilatuista latvusmalleista. Aineisto on Miltä sopu näyttää? -projektin tuloksia.

Kuva 4 sisältää valtion metsien lisäksi yksityismetsät, joiden määrä on melko tarkkaan kolmasosa. Kuvassa 5 on puolestaan Hammastunturin paliskunnan metsämaat, joiden osalta suojelualueverkosto on suhteellisesti paljon kattavampi kuin Muddusjärven paliskunnan tapauksessa. Silti hakkuita on paljon pinta-alaan nähden ja noin 34 % hakkuukypsistä metsistä on hakattu. Vaikka korkeaa ja tiheää mäntymetsää on Hammastunturin paliskunnan alueella suhteellisen runsaasti vielä jäljellä, tehdyt hakkuut ovat aiheuttaneet merkittävät taloudelliset tappiot Hammastunturin paliskunnan alueella harjoitettavalle poronhoidolle.

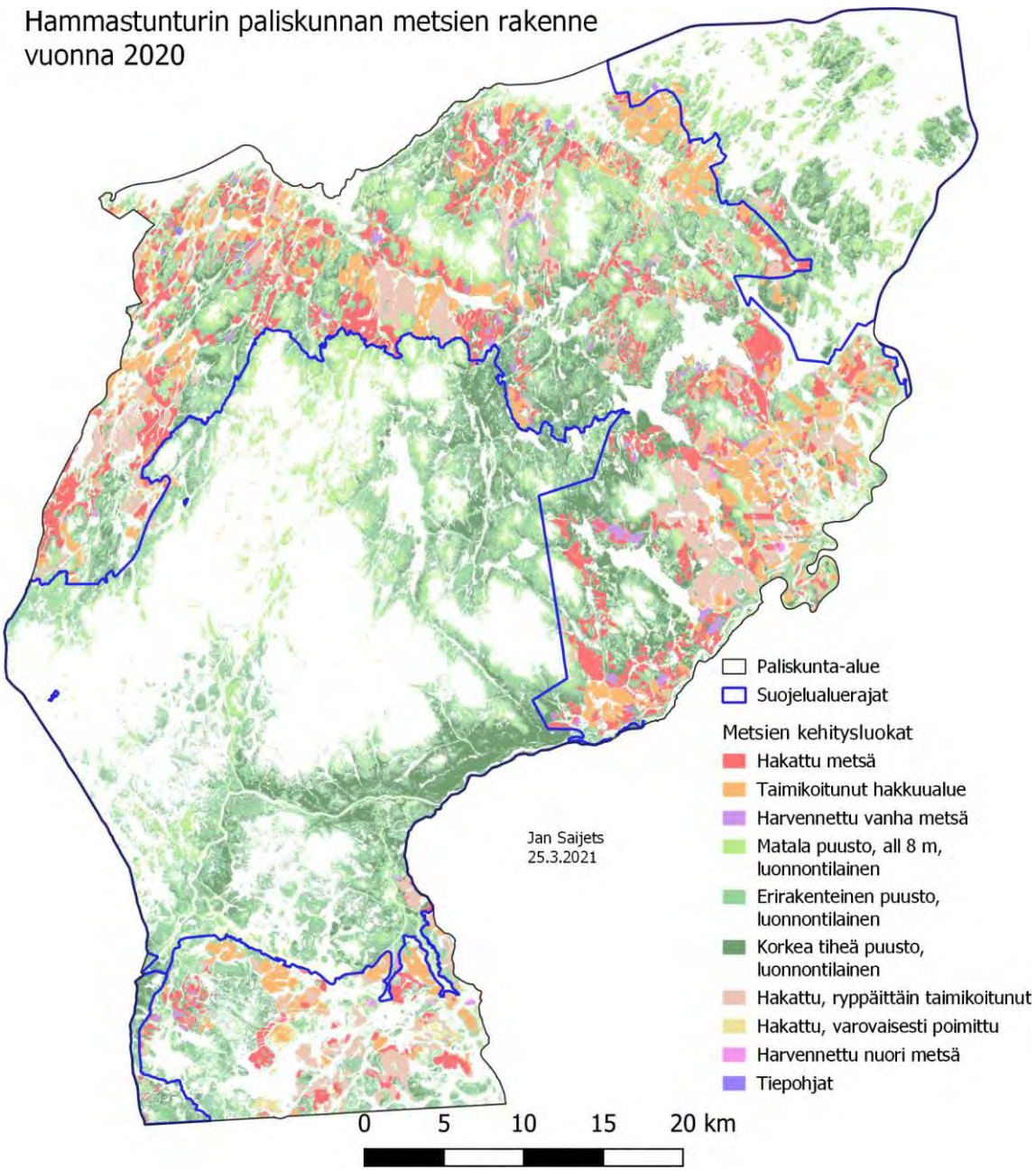

Kuva 5 Hammastunturin paliskunnan alueen metsien kehitysluokat ja -rakenne vuoden 2020 lopussa laserkeilausaineistojen ja Sentinel 2 -satelliittikuvien perusteella.

Yleisellä tasolla koko saamelaisten kotiseutualueen latvuskorkeudet paljastavat - kuten kuvassa 6, että hakkuupotentiaalia on jäljellä lähinnä suojelualueilla. Talousmetsissä yli 15 metristä puustoa on enää Nellimin ympäristössä Ivalon paliskunnassa ja Hammastunturin erämaa-alueen itäpuolella valtion hallinnoimissa metsissä ja Inarin yhteismetsän alueella. Puustoisimmat alueet on jo pitkälti käsitelty saamelaisten kotiseutualueelta ja aiheutettujen vahinkojen laajuus on sen verran mittava, että se on väistämättä johtanut poronhoidon heikentymiseen ja ajoittaiseen väistymiseen alueelta.

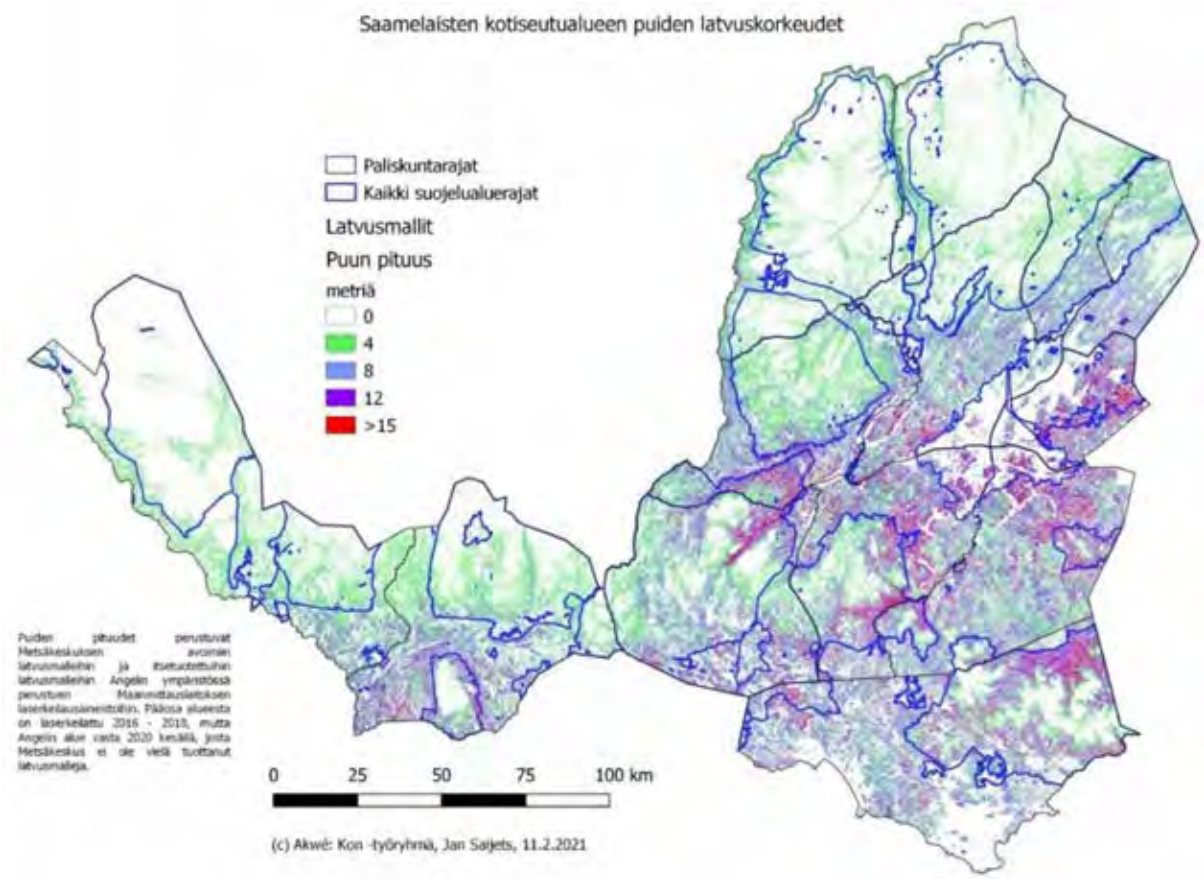

Kuva 6 Saamelaisten kotiseutualueen puiden latvuskorkeudet MML:n laserkeilausaineistosta. Suojelualueet painottuvat enemmän alueille, joissa puusto on matalampaa. Suojeltujen alueiden osuus vaihtelee kovasti eri paliskunnittain.

Esimerkki 7 - Rakennusten ja kiinteistöjen yksityistäminen

Akwé: Kon -työryhmä nostaa esille valtion eri viranomaisten kiinteistöjen ja/tai rakennusten ja rakennelmien yksityistämisen, josta työryhmällä on useita esimerkkejä. Akwé: Kon -työryhmä näkee, että kiinteistöjä, kämppiä, laavuja tai muita vastaavia ei tule myydä tai muutoin siirtää yksityiseen käyttöön. Em. kiinteistöt ja/tai rakennukset ja rakennelmat sijaitsevat usein alueilla, joilla on merkitystä saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamiselle tai jonne on vaikea pääsy. Jos yksityistämistä harkitaan, tulisi harkita ko. kohteen käyttötarkoituksen siirtämistä saamelaisten perinteisen elinkeinon harjoittamiseen. Muutoin Akwé: Kon -työryhmä suosittelee ko. kohteen purkamista. Konkreettisia esimerkkejä tästä on mainittu muutama tässä vaikutusten arviodokumentissa toimintaohjelman 10. linjauksesta sivulla 20.

5. Vaikutusten arvion laskuperusteet poronhoidon laidunmenetyksille

Akwé: Kon -työryhmä on tehnyt joitakin laskennallisia vaikutusten arvioita poronhoidon laidunmenetyksille, jotka perustuvat talvilaidunten tuottoon ja tähän on käytetty Luonnonvarakeskuksen tutkijoiden vuonna 2014 julkaisemaa mallia jäkäläbiomassalle [8]. Tämä malli on lineaarinen ja staattinen ja riippuu useista muuttujista ja tämä malli toistetaan tässä taustatiedon vuoksi. Yhdistämällä tiedot laidunluokkien paikkatietoihin voidaan mallilla laskea erinäisiä maankäyttömuutosten aiheuttamia kustannuksia poronhoidolle.

Jäkälämallin perustana on exponenttiyhtälö, josta lasketaan jäkälän biomassa (kg/ha) kullekin laiduntyypille ja alalle:

$$m = e^F \tag{1}$$

Exponentti on puolestaan lineaarinen yhtälö useasta muuttujasta, jotka on sovitettu/laskettu 20 pohjoisimman kunnan laiduninventointituloksista.

$$F = I_1 + I_2 + \frac{N_{reindeer}}{A_{gl}} R_d + x_{in\%} p_{in} + G_a + P_c + T_s + A_{al\%} A_L \tag{2}$$

Muuttujien selitykset:

I_1 on sovitettu vakio (suoran yhtälön leikkauspistemuuttuja), jonka arvo on 9,84
I_2 on näissä laskennoissa sovitettu vakio, joka sisältää [7]-mallin sää- ja sademääräparametrit, arvo on 3,1
$N_{reindeer}$ = eloporomäärä
A_{gl} = kuivien jäkäläkankaiden määrä, km2
$x_{in\%}$ = infrastruktuurin häiriön %-osuus
$A_{al\%}$ = luppolaidunten %-osuus maa-alasta
R_d = poromääräparametri, arvo on -0,07
p_{in} = infrastruktuurin häiriöparametri, arvo p_{in} = -0.032
G_a = laiduntyypin parametri
G_a = 0 talvilaidun
G_a = -1,08 kesälaidun
G_a = -0,82 ympärivuotinen laidun
P_c = laidunluokan parametri

- P_c = -0,55, hakkuualueet/taimikot
- P_c = -0,3, nuoret metsät
- P_c = -0,24, varttuneet metsät
- P_c = 0, vanhat metsät
- P_c = -0,64, tunturikoivikko
- P_c = -0,52, jäkäläinen tunturikangas

T_s = kasvupaikkaparametri

- T_s = 0, kuiva kangas
- T_s = -0,4, kuivahko kangas

A_L = luppolaidunparametri, A_L = 0,02

Jäkälän tuottavuus tai vuosikasvu (kg/ha/v) riippuu puolestaan jäkälän biomassasta seuraavan mallin mukaan [9]:

$$G = g\left[-0.7008m + m\left(1 + \frac{m}{100.5832}\right)^{-0.0853}\right] \text{(kg/ha/v)} \tag{3}$$

Jossa m on jäkälän biomassa, ja *g* on laiduntyypistä riippuva korjauskerroin:

- Vanha tai varttunut metsä, *g* = 1
- Hakattu, nuori metsä tai tunturikoivikko, *g* = 0,6
- Tunturikangas, *g* = 0,4

Näillä kaavoilla voidaan laskea paliskunnan jäkäläalueiden vuosituotto siten, että verrataan mahdollista nykytilannetta tai tilannetta ennen uutta maankäyttöä tilanteeseen, jossa uusi maankäyttö vähentää laitumia tai laitumien tuottoa. Tästä erotuksesta voidaan arvioida, mitä

jäkälälaidunten menetys maksaa vastaavana lisäruokintana, mikä on viime vuosikymmenenä ollut noin 0,5 €/kg [10].

Tärkeintä edellä mainituista kaavoista on ymmärtää se, että jäkälän määrä riippuu porojen lisäksi hyvin monesta muusta tekijästä, jotka ovat kaavassa (2) muuttujina. Eli esimerkiksi infrastruktuurin häiriöt vaikuttavat laitumen jäkäläntuottoon. Yhtenä syynä tähän on se, että laitumien häiriintyminen johtaa tavalla tai toisella porojen lisääntyneeseen kulkemiseen ja suurempaan energian kulutukseen ja tarpeeseen. Samalla on hyvä huomata, että kaavojen antamat arviot poronhoidon tappioille ovat suuntaa antavia eivätkä absoluuttisen tarkkoja.

Tämän mallin avulla on mahdollista arvioida eri kumulatiivisten maankäyttömuutosten aiheuttamia kustannuksia poronhoidolle mm. metsätalouden, kullankaivuun ja kaivostoiminnan taholta kuten tässä Akwé: Kon -työssä on nyt tehty. Myös paliskuntakohtaiset metsätalouden vaikutusten arviot perustuvat näihin malleihin jäkälän biomassalle ja vuosituotolle.

6. Luonnonvarasuunnitelman alkukappaleet

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman 2022–2027 johdanto on Akwé: Kon -työryhmän näkemyksen mukaan saamelaisille raskasta luettavaa ja antaa selkeästi ymmärtää, kuinka Saamenmaan luonnonresurssit ovat valtion omistuksessa, koko Suomen kansan yhteistä matkailu-, erästely- ja virkistysaluetta eli osa Lappi-brändiä kuten sivulla 15 todetaan. Johdantokappaleiden perusteella saamelaisten elintila ja perinteisten elinkeinojen harjoittaminen on marginaalista. Luonnonvarasuunnitelman tavoite -kappaleessa ei mainita saamelaisista sanaakaan ja lopussa mainitaan, että ”osallistetaan alueen keskeiset asiakkaat, kumppanit ja sidosryhmät.” Mihinkään näihin kategorioihin saamelaisia ei voi lukea. Saamelaiset ovat alueen ikiaikainen väestö ja alueen maankäytön keskeisiä oikeudenhaltijoita [1, 2], joiden oikeuksien turvaamiselle on vahva peruste kansainvälisessä oikeudessa ja Suomen perustuslaissa. Myös johdantoa edeltävässä tiivistelmässä luonnonvarasuunnitelmasta ei mainita saamelaisten kotiseutualueen keskeisiä osapuolia Saamelaiskäräjiä eikä Kolttien kyläkokousta. Sen sijaan todetaan, että suunnitteluun osallistuvat asiakkaat, kumppanit ja sidosryhmät. Eli saamelaiset ja erityisesti saamelaiset perinteisten elinkeinojen harjoittajat ovat alueella oikeudenhaltijoita eivätkä sidosryhmä. Näillä on merkittävä juridinen ero.

Samoin alussa on kuvaus Metsähallituksesta, jota kuvaa organisaatiokuva luonnonvarasuunnitelmaluonnoksen sivulla 5. Tässä Metsähallituksen kaaviossa ulkokehällä ovat asiakkaat, kumppanit ja sidosryhmät, mutta saamelaisista ei ole mainintaakaan. Kuvaus Metsähallituksesta on varsin yleisellä tasolla ja olisi tarpeen räätälöidä asiayhteyttä eli saamelaisten kotiseutualueetta huomioon ottavaksi. Esimerkiksi vastuullinen liiketoimintakappale tulisi avata tarkemmin, että kuinka Metsähallitus kantaa vastuunsa ja roolinsa toimijana saamelaisten kotiseutualueella ja mainita alkuperäiskansan maa- ja vesioikeudet. Metsähallituksen strategian teemojakin esitellään, mutta ei sitä kuinka ne hyödyttävät saamelaisia elinkeinoja tai kulttuuria. Monet teemojen lupauksista ovat saamelaisten kannalta negatiivisia kuten esimerkiksi uusiutuvan energiatuotannon kolminkertaistaminen. Metsähallituksen kielteinen kanta tuulivoimaan saamelaisten kotiseutualueella olisi hyvä tuoda tässäkin esille.

Metsähallituksen Metsätalous Oy:n ja yleisesti metsätalouden esittelyä vaivaa tietty epäselvyys. Esimerkiksi esittelyssä mainitaan suunnittelualueella sijaitsevat 206 000 hehtaaria metsätalouskäytössä olevaa maa-ala ja rajoitetussa käytössä tai toiminnan ulkopuolella lisäksi 153 000 hehtaaria suunnittelualueen monikäyttömetsien metsämaata. Näiden lukujen mahdollista päällekkäisyyttä ei pysty arvioimaan tekstistä ja jää lukijan arvaukseksi, että sivun 48 taulukon

perusteella kyse ei ole päällekkäisyydestä ja oikeasti on yhteensä 361 000 ha metsää monikäyttömetsien metsämaalla. Tämän lisäksi tuo aiemmin mainittu 206 000 ha on ilmeisesti siis metsämaata eikä maa-ala. Tämän jälkeen todetaan, että käyttörajoitusten vuoksi Metsähallituksen liikevoitto alenee merkittävästi, noin 71 miljoonaa euroa, josta suurin osa liittyy Metsätalous Oy:n toiminnanrajoituksiin. Ensinnäkin laskelma lähtee oletuksesta, että metsien hakkuut ovat kannattavia saamelaisten kotiseutualueella, mitä se ei tuoreen tutkimuksen mukaan ole [11]. Toisekseen esitetyt luvut ovat kaikille Metsätalous Oy:n hallinnoimille metsille eikä niitä ole esitetty kotiseutualueelle erikseen, mikä saattaa antaa harhakäsityksen valtavista uhrauksista saamelaisten kotiseutualueen aluetalouden hyväksi.

Luonnonvarasuunnitelmassa todetaan metsätaloudesta, että sen mittakaava alueella on verrattain pieni, mutta luonnoksen eri kohtien sanamuodoista voi päätellä, että metsätalouden harjoittamista saamelaisten kotiseutualueella puolustetaan useilla eri perusteilla kuten esimerkiksi:

1. 2132 km:n metsäautotieverkosto luo huoltovarmuutta ja palvelee virkistys- ja matkailukäyttöä (sivu 15)
2. Metsähallitus käyttää puunkorjuu-, kuljetus ja tienrakennuspalveluihin toista miljoonaa vuodessa (vuonna 2020 yhteensä noin 1,5 miljoonaa) (sivu 15)
3. Puusta saatava viennin arvo kansantaloudelle on 176 €/m^3. (sivu 50)

Saamelaiskulttuurin osalta metsätaloudesta ei ole hyötyä kuin erikoistapauksissa kuten metsien ennallistamisessa luonnontilaan. Luonnontilaisten tai sen kaltaisten metsien koskemiseen ei ole saamelaiskulttuurin tukemisen kautta perusteita. Mainittu metsäautotieverkosto aiheuttaa infrahäiriöiden kautta merkittävän kustannuserän poronhoidolle laidunten heikentymisen kautta, mistä on enemmän toimintaohjelman 76. kohdan arviossa. Voidaan perustellusti olettaa, että metsäautotien kustannus poronhoidolle on 100–200 €/km/vuosi paliskunnasta riippuen. Tällöin 2000 km metsäautotietä näyttäytyy melkoisen kalliilta saamelaiselle kulttuurille. Ylemmän listan 2-kohdan peruste näyttäytyy myös erikoisessa valossa, kun katsotaan vuoden 2020 toteutunutta hakkuumäärää, joka on noin 57 000 m^3. Kun tiedämme keskimääräisen kantohinnan, mitä suuren alueen metsänomistaja Inarissa saa (esim. yhteismetsien vuosikertomukset) erilaisista hakkuista, tulot ovat keskimäärin noin 20 €/m^3. Tällä tulolla bruttotulo 57 000 kuution hakkuusta olisi selvästi alle Metsähallituksen käyttämän 1,5 miljoonan, jonka se on käyttänyt niiden tulojen hankkimiseen. Tämä viittaisi siihen, että tutkimuksen [11] viimeaikaiset tulokset pitävät paikkaansa. Puusta saatavan viennin arvolla kansantaloudelle on ilmeisesti tarkoitus osoittaa, että saamelaisten kotiseutualueen metsiäkin käytetään perustellusti kansantalouden hyväksi. Tämä väite perustunee oletukselle, ettei kotiseutualueen hakkuita voi korvata muun Suomen saati Lapin hakkuilla. Todellisuudessa kotiseutualueen hakkuut ovat marginaalisia muun Suomen ja Lapin hakkuumääriin verrattuna eivätkä niiden lopettaminen vaikuttaisi Suomen kansantalouteen haitallisesti. Tämän lisäksi aiemmin mainitun tutkimuksen perusteella [11] perusteella osoitetaan, että etenkin aluetalous hyötyisi hakkuiden vähentämisestä ja päästökaupan kautta Suomen kansantalous hyötyisi myös hakkuiden vähentämisestä. Tähän on syynä mm. se, että metsätalous aiheuttaa vahinkoa muille elinkeinoille kuten poronhoidolle ja matkailulle.

Luonnonvarasuunnitelman alkukappaleiden perusteella käy selväksi, että Metsähallitus on liikelaitos, jonka keskeisenä tavoitteena on palvella kansalaisia tavalla, jolla houkutellaan lisää väkeä saamelaisten kotiseutualueelle eri toimintoihin ja tuottaa samalla valtiolle tuloa kotiseutualueen luonnonresursseista. Vetovoimainen luonto kuvataan tavalla, mikä tuo mielikuvia villistä lännestä tai erämaasta, jossa pääsee toteuttamaan primitiivisiä viettejään menneisyydestä. Saamelaisesta näkökulmasta olisi tärkeää tuoda esille, että tulijoita tai kävijöitä ei olisi liikaa ja että he ottaisivat huomioon alueen herkän luonnon, saamelaisen kulttuurin ja perinteiset elinkeinot. Muutoin on

vaarana saamelaisten jatkuva tilan kapeneminen omalla kotiseutualueellaan, mikä on ollut kehitys tähän asti.

Sivulla 14 todetaan, että Saamelaisten kotiseutualueen monipuoliseen biotalouteen lasketaan kuuluviksi kaikki luontoon perustuvat elinkeinot kuten poronhoito. Sanaa “biotalous” on Suomessa lähinnä totuttu kuulemaan metsätalouden sellu- ja kuituteollisuuden yhteydessä ja tämä määritelmä kuulostaa oudolta.

Alueen maankäyttöä kuvataan paikoin osuvasti ja sosiaalisen kestävyyden kannalta hyvin. Joitain päivityksiä tietojen ajantasaisuuteen kaipaisi etenkin malminetsintävarausten suhteen, kun nyt on tullut noin 3000 km^2 varausilmoitushakemuksia saamelaisten kotiseutualueelle kolmen paliskunnan alueelle [12]. Myös näkemykset siitä, ettei näköpiirissä ole isoja muutoksia kuormituspaineessa on Akwé: Kon -työryhmän mielestä kyseenalainen. Kullankaivuun intensiteetti on lisääntymässä Ivalojoen vesistössä ja myös Vuotson Lapin paliskunnan alueella. Nähtävästi konekaivuun lopettaminen Lemmenjoella siirtää painetta muualle ja tämä on riski sekä alueen poronhoidolle että vesistöille ja sitä kautta myös kalastukselle. Ehkä luonnonvarasuunnitelman yksi kauneimmista ja parhaimmista virkkeistä löytyy sivulta 14:

> *“Saamelaisten kotiseutualueen tasapainoisen kehityksen ja saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää vaalia alueen luontoarvoja sekä huolehtia perinteisten elinkeinojen mahdollisuuksista.”*

Tämä tulisi olla keskeinen tavoite ja olisi hyvä näkyä selkeämmin. Luonnonsuojelun ja luonnonsuojelualueiden merkitys saamelaiskulttuurille jäi alkukappaleissa jokseenkin vähälle huomiolle. Luonnonsuojelu tukee suoraan perinteisten elinkeinojen säilymistä, mikä puolestaan ylläpitää saamelaisten aineellisen kulttuurin perustaa. Perinteiset elinkeinot ovat saamelaisen kulttuurin perusta ja luonnollisia ympäristöjä, joissa saamen kieliä käytetään, vaikka muutoin saamelaiset olisivat vähemmistössä alueellaan.

Metsätalouden ja poronhoidon kiistojen historian esiin tuominen on hyvä asia. Samoin Metsähallituksen erittäin merkittävä linjaus, ettei saamelaisten kotiseutualueella tehdä hakkuita ilman paliskunnan suostumusta. Mielenkiintoinen yksityiskohta on se, että linjaus on tehty jo 2009 ja 2010 sopimusten yhteydessä, vaikka Akwé: Kon -työryhmän käsityksen mukaan paliskunnat saivat kuulla tästä vasta syksyllä 2017. Linjaus on kuitenkin niin merkittävä, että se ansaitsisi oman numeroidun kohdan toimintaohjelmaan.

Luonnonvarasuunnitelman läpi paistaa johtoajatus siitä, että valtio on maanomistaja saamelaisten kotiseutualueella, mikä on kiistanalaista. Tutkimus [13] osoittaa, että ns. valtion maiden siirtyminen kiinteistörekisteriin tapahtui vastoin Ruotsin ja Suomen vakiintuneen kiinteistöjärjestelmän vaatimuksia laillisen saannon syntymiselle maahan ja veteen. Ns. valtion kiinteistöt ovat syntyneet 1900-luvulla kestäneen pitkän prosessin aikana, josta ehkä merkittävin oli jakolaki vuonna 1976, minkä perusteella vanhat lapinkylien maat siirrettiin kiinteistörekisteriin ilman laillista lainhuutoa. Prosessi sinetöitiin niinkin myöhään kuin 1995 kiinteistönmuodostamislailla.

Ehkä johdannon merkittävin puute on alkuperäiskansaoikeudessa huomattavaan asemaan nousseen FPIC-periaatteen puuttuminen. Tämä periaate on tullut osaksi alkuperäiskansaoikeutta vähitellen ja erityisesti vuonna 2007 YK:n alkuperäiskansajulistuksen myötä. Asia on käsitelty vähän enemmän tämän vaikutusten arvion luvussa 2, mutta ansiokkaasti lähteissä [1] ja [2].

7. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma

Akwé: Kon -työryhmä on tehnyt vaikutusten arviot toimintaohjelman numeroiduista linjauksista erikseen siten, että alkuperäinen luonnonvarasuunnitelman linjaus on kursivoituna ja lainausmerkeissä ja sen perässä on työryhmän arvio sen merkityksestä ja vaikutuksesta.

Akwé: Kon -työryhmä on pistänyt merkille, että luonnonvarasuunnitelma sisältää pääosin välillisiä toimenpiteitä ja linjauksia saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytysten turvaamiseksi. Pelkästään saamelaiskulttuurin harjoittamista koskenee välittömästi ainoastaan käsityömateriaalien keruu, mitä linjataan toimintaohjelman kohdassa 54.

Vastuullisuus ja yhteistyö

Vastuullisuus ja yhteistyö teeman esittelyteksti on pääosin hyvä ja positiivisesti muotoiltu.

Esittelytekstissä puhutaan eri elinkeinojen yhteensovittamisesta ja todetaan, että erityisesti matkailun toimintaedellytykset pyritään yhteensovittamaan muihin maankäyttömuotoihin. Matkailulla on saamelaisen kulttuurin ja perinteisten elinkeinojen kanssa sekä yhteisiä että ristiriitaisia intressejä. Esimerkiksi matkailu auttaa suojelemaan metsiä virkistyskäyttöön, mutta toisaalta koiravaljakot, metsästysturismi ja erilaiset reitit ovat haitallisia ja aiheuttavat merkittävää häiriötä. Metsätalouden kanssa poronhoidon yhteensovittaminen on perinteisesti tarkoittanut sitä, että poronhoito on väistynyt ja sen käyttämät alueet ovat pirstaloituneet metsän hakkuiden johdosta. Erilaisten maankäyttömuotojen vaikutukset ovat perinteisissä elinkeinoissa kasautuneet ja monessa tapauksessa esim. poronhoidossa joustamisen vara on jo käytetty loppuun. Yhteensovittaminen ei voi enää tarkoittaa poronhoidon edellytysten heikentämistä.

Metsätalouden merkityksen korostaminen vielä nykyään vastuullisuus -teeman alla on jokseenkin kyseenalaista. Ilmeisesti se on mukana historian taakkana, jolla yritetään paikata sen sosiaalista hyväksyntää. Metsätalouden vaikutukset kotiseutualueella ovat kokonaisuudessaan pientä työllistämistä lukuun ottamatta haitallisia. Saamelaisten kotiseutualueen metsätalouden piirissä työskentelee tällä hetkellä Metsähallituksessa vain muutama henkilö ja he työskentelevät myös muun alueen metsätalouden parissa. Tämän lisäksi Metsähallitus tilaa hakkuutyöt ulkopuolisilta urakoitsijoilta, jotka pääosin ovat etelästä. Yleisesti ottaen metsätalous aiheuttaa poronhoidolle merkittäviä taloudellisia menetyksiä, heikentää matkailun kannalta oleellisia metsämaisemia ja heikentää sekä luonnon monimuotoisuutta että ilmaston kannalta metsien nettohiilinielua.

Tämän teeman alta puuttuu eräs Metsähallituksen merkittävimmistä periaatteista, joita se on viime vuosina linjannut toimintansa pohjaksi: Metsähallitus ei hakkaa saamelaisten kotiseutualueella ilman kyseessä olevan paliskunnan suostumusta. Tämän merkittävän linjauksen olisi syytä olla ihan omana numeroituna kohtanaan.

1. linjaus

> *”Eri käyttäjäryhmien keskinäisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi järjestetään alueen keskeisille toimijoille maankäytön aihealuekohtaisia tapaamisia tarpeen mukaan.”*

Vaikutus

Aluerajauksesta tai aiherajauksesta riippuen linjaus voi asettaa saamelaiset perinteiset elinkeinot sivuosaan alueensa käytössä ja tätä tulee välttää.

2. linjaus

”Matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteensovittamiseksi perustetaan yhteistyöryhmät; esimerkiksi Saariselkä - Tankavaaran, Inarin kirkonkylän, Enontekiön ja Utsjoen alueille. Yhteistyöryhmissä käsitellään kunkin alueen kannalta keskeisiä maankäytön kysymyksiä kuten reittitarpeita ja -toiveita, kaavoitukseen liittyviä kysymyksiä sekä metsänhoidon ja tienrakennuksen suunnitelmia. Ryhmiin nimetään edustajat kaikkien keskeisten toimijoiden osalta.”

Vaikutus

Linjaus 2 on hyvä ja 1. linjauksen huomiot pätevät tähänkin. Matkailuun liittyvät paikalliset yhteistyöryhmät voivat johtaa siihen, että perinteisten elinkeinojen harjoittajat joutuvat marginaaliin. Jos yhteistyöryhmän aluerajaus on Saariselkä – Tankavaara, Inarin kirkonkylä tai jonkun kylän ympäristö, on hyvin todennäköistä, että esimerkiksi poronhoidon edustajat ovat sivuosassa paliskunnan tai alueen tokkakunnan keskeisen alueen osalta. Tällöin aito FPIC-prosessi ei ole mielekäs paliskuntien ja ko. alueen muiden saamelaisyhteisöjen osalta.

Saamelaiset poronhoitajat ovat maankäytössä oikeudenomistajia. Saamelaisen poronhoidon riittävät ja kestävät laidunvarat tulee turvata yhteistyöryhmien yhteensovittamisessa. Paliskuntien ja tokkakuntien samoin kuin muiden saamelaisten paikallisten yhteisöjen oikeus maankäyttöönsä tulee varmistaa ennen näiden paikallisten yhteistyöryhmien perustamisia. Yhteistyöryhmissä voidaan käsitellä muun maankäytön yhteensovittamista saamelaisyhteisöjen asettamien reunaehtojen puitteissa.

Erilaisissa kuulemistilaisuuksissa saamelaisten perinteisten elinkeinojen käyttäjien kanssa olisi syytä kehittää kulttuurisensitiivisiä kokouskäytäntöjä. Kokoukset ovat yleensä virallisissa paikoissa kuten kokoushuoneissa ja virastoissa, mikä on usein perinteisten elinkeinojen harjoittajille vierasta. Voisi pohtia mahdollisuuksia kokoustaa tulistellessa esimerkiksi vasanleikoissa, erotuksissa tai tavoilla, joissa luodaan turvallinen keskusteluympäristö.

3. linjaus

”Lupametsästäjien, paikallisten metsästäjien ja paliskuntien välillä olevaa keskusteluyhteyttä tulee kehittää edelleen pyrkimällä osallistamaan osapuolia vahvemmin jo olemassa oleviin tiedonanto- ja keskustelutilaisuuksiin yhteensovittamisen mahdollistamiseksi.”

Vaikutus

Nykyisenkaltaiset metsästyksestä, erityisesti metsästysturismista, aiheutuvat häiriöt poronhoidolle tulisi poistaa ja tällainen tavoite keskusteluyhteyden kehittämiseksi on hyvä. Ulkopaikkakuntalaisten metsästäjien kohdalla tulisi puhua turismista ja turistimetsästäjistä.

4. linjaus

”Toteutetaan mediakampanja yhdessä muiden toimijoiden (MH, Riistakeskus, Paliskuntain yhdistys, Suomen metsästäjäliitto, koirajärjestöt) kanssa metsästyskoirien käytöstä poronhoitoalueella. Aiheen tiimoilta toteutetaan juttuja alan keskeisiin lehtiin sekä helposti ymmärrettävää aineistoa erähenkisten tapahtumien ja esimerkiksi lupamyynnin yhteydessä jaettavaksi.”

Vaikutus

Metsästäjien valistus metsästyskoirien käytöstä poronhoitoalueella on todella tarpeellista. Koirat lähtevät usein porojen perään, vaikka ne ovat varsinaisesti hirvi- tai lintumetsällä. Koiria on päässyt myös porotarhoihin ja ne ovat saattaneet raadella lukuisia poroja ja siten aiheuttaneet poronhoitajille

tulon menetystä. Koirat ovat myös aiheuttaneet poromiehille paljon ylimääräistä paimennustyötä ja laitumien kulumista, kun ne ovat pelottaneet porot väärille laidunalueille. Koirat eivät usein ole ”porovapaita” kuten koiranomistajat olettavat. Ongelmia aiheuttavat myös metsästysseurueiden runsas koiramäärä.

Poronhoitajat voisivat tarjota mediakampanjaa varten kuvamateriaalia koirien aiheuttamista vahingoista poroille ja poronhoidolle. Kampanjassa voisi voimakkaasti suositella metsästysseurueille yhden koiran käyttöä.

Tulisi aloittaa työ lainsäädäntöuudistuksen valmistelemiseksi, että ulkopaikkakuntalaisilta metsästysseurueilta kielletään useiden koirien käyttö ja heillä saisi olla vain yksi. Jos tämä on käytännöllisistä syistä vaikea toteuttaa, ulkopaikkakuntalaisilta tulisi kieltää metsästyskoirien käyttö kokonaan.

Metsähallitus on perustellut yhdenvertaisuusperiaatteeseen vedoten, että ulkopaikkakuntalaisten metsästysturistien oikeutta koirien käyttöön ei voida rajoittaa. Akwé: Kon -työryhmän näkemysten mukaan yhdenvertaisuusperiaatteeseen vedoten ei ole mitenkään perusteltua sallia toimintaa, jolla on huomattava haitallinen vaikutus saamelaisten elinkeinojen harjoittamiseen, jolla on perustuslain ja kansainvälisen alkuperäiskansaoikeuden suoja. Nyt metsästysturisteille on keksitty yhdenvertaisuuteen vedoten oikeus metsästykseen, mitä Metsähallitus korjaa tinkimällä saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksista maihin ja vesiin. Tämän lisäksi nämä metsästäjäturistit päästetään saamelaisten perinteisille alueille hyvin haitallisilla pyyntitavoillaan, jotka eivät ota huomioon paikallisia elinkeinoja tai tapoja. Metsästäjäturistien oikeudet metsästykseen tulisi turvata ennen kaikkea heidän omilla kotipaikkakunnillaan, eikä päästää heitä verottamaan saamelaisten kotiseutualueen rajallisia luonnonresursseja.

5. linjaus

”Yhtenäistetään lupiin ja maankäytön sopimusten laatimiseen liittyviä toimintamalleja ja parannetaan yhteistyötä Metsähallituksen eri vastuualueiden välillä.”

Vaikutus

Linjaus pitää sisällään todella laajan kirjon erilaisia lupamenettelyitä. Metsästys- ja kalastuslupakäytännöt ovat ne, jotka ovat vieneet kala- ja lintukannat siihen tilaan, jossa nyt ollaan. Saamelaiset perinteiset kalastajat sekä hirven- ja linnunpyytäjät ovat huolissaan siitä, että pyynti on kantoihin nähden ylimitoitettua. Perinteiseen saamelaiseen pyyntiin on kuulunut se, että luonnosta otetaan vain se, mitä tarvitaan. Liikaa ei saa ottaa.

Kehitetään riista- ja kalakantojen laskentamenetelmiä luotettavimmiksi sekä sosiaalisen kestävyyden arvioimismenettelyjä. Riista- ja kalakantojen tieteellinen luotettavuus ei ole tae kanta-arvion sosiaaliselle kestävyydelle tilanteessa, jossa saamelaiset luopuvat itse metsästyksestä huomatessaan riistan vähäisen määrän. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa saamelaiset väistyvät perinteisiltä metsästysmailtaan samalla, kun Metsähallitus jatkaa pyyntilupien myymistä alueille. Riistanhoidollisista toimenpiteistä on sovittava paliskunnan kanssa, esimerkkinä nuolukivien sijoittaminen.

6. linjaus

”Metsähallitus laatii julkisen karttatason maankäyttökohteista vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi. Tasolle kootaan tiedot muun muassa taajamista, matkailualueista, runkotieverkosta, kullanhuuhdonta-alueista sekä keskeisistä reitistöistä, joilla voi olla

vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Metsätalouskartat päivitetään paliskuntakohtaisten metsätaloussuunnitelmien laadinnan yhteydessä."

Vaikutus

Tämä on saamelaisyhteisöjen tiedonsaannin kannalta tärkeä toimi. Perinteisiin elinkeinoihin – poronhoito, kalastus, metsästys, keräily ja käsityöt – kohdistuvat haittavaikutukset on hyvä kartoittaa ja siten helpottaa eri maankäyttöön tarvittavien FPIC-prosessien tekemistä. Esimerkiksi poronhoidossa näitä ovat lueteltujen tekijöiden lisäksi mm. metsätalous, metsästyksen erilaiset häiriöt kuten vapaana kulkevat koirat, vapaa-ajan asunnot, koiravaljakkojen reitit ja -tarhat, sähkölinjat, tuulimyllyt ja suuret maankäyttösuunnitelmat kuten Jäämeren rata tai kaivosvaraus. Lapin liiton viimeisimmän kokouksen perusteella Jäämeren radan linjaus poistetaan Pohjois-Lapin maakuntakaavasta, mutta Tunturi-Lapin kaavassa on edelleen vaihtoehtoinen linjaus merkittynä.

Eri maankäyttötapojen haittavaikutukset kumuloituvat poronhoidossa ja kartoituksessa käytettävät häiriötekijät ja niiden häiriöetäisyydet tulisi selvittää saamelaisilta perinteisten elinkeinojen yhteisöiltä mahdollisimman kattavasti. Kartoituksessa tulisi tehdä eri häiriövaikutusten häiriöaluemääritykset paikkatiedon ns. puskurianalyysillä käyttäen myös tutkimuksissa havaittuja häiriöetäisyyksiä [5] ja [14]. Tutkimustiedoin määritetyt häiriöalueet olisi syytä tuoda esille Syken liiteripalvelun häiriökartan tavoin [15].

7. linjaus

"Kehitetään asiakaslähtöisiä digitaalisia yhteistyön muotoja, kuten karttapalveluita ja sähköistä lupien hakemista, eräluvat.fi-palvelun kautta kaikille lupatyypeille. Inarissa, Saariselällä, Hetassa ja Kilpisjärvellä sijaitsevia palvelupisteitä kehitetään edelleen. Paikallisten lupa-asiointiin liittyvät palvelut turvataan myös Ivalossa."

Vaikutus

Akwé: Kon -työryhmä katsoo, että saamelaisten kotiseutualueella tulee kiinnittää huomiota siihen, että lupa-asioinnin palvelut ovat mahdollisimman helposti saavutettavia erityisesti saamelaisille perinteisten elinkeinojen harjoittajille. Tämä koskee myös omakielistä palvelua.

8. linjaus

"Kehitetään ja ylläpidetään matkailun painopistealueiden infraa ja ohjataan näin kasvavaa kysyntää sellaisiin luontomatkailun ja retkeilyn muotoihin, joissa ristiriidat perinteisen tai paikallisen maankäytön kanssa voidaan sovittaa yhteen mahdollisimman hyvin."

Vaikutus

Tämä on tarpeellinen linjaus. Samaan aikaa Akwé: Kon -työryhmä muistuttaa, että ko. kohteiden ekologista kestävyyttä tulee seurata.

9. linjaus

"Vilkkaimpien kansallispuistojen virkistyskäytön kestävyyttä edistetään arvioimalla vastuullisuutta ja kestävyyttä LAC-menetelmällä. Limits of Acceptable Change (LAC) -menetelmässä mitataan luonnonsuojeluarvojen säilymistä suhteessa alueen kävijämääriin. LAC-prosessissa muutosta seurataan valituilla mittareilla ja ryhdytään ennalta määriteltyihin toimiin, jos raja-arvot ylittyvät. Selvitämme yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa, voidaanko menetelmää hyödyntää arvioitaessa matkailun vaikutuksia saamelaiskulttuuriin."

Vaikutus
LAC-menetelmä tulisi olla osa alueen saamelaisyhteisöjä koskevaa FPIC-prosessia. Mittarit tulisi määritellä selkeästi yhdessä mm. Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen kanssa.

10. linjaus

”Ylläpidetään turvallisen liikkumisen syrjäisillä alueilla turvaavaa autiotupaverkostoa”

Vaikutus
Autiotupaverkosto kehittyi muinaisten kulkukeinojen varsille paikallisten ihmisten kulkutarpeita varten. Autiotupaperinne siirtyi retkeilykäyttöön ja on hyvä, että ne luovat turvaa luonnossa kulkijoille. Akwé: Kon -työryhmä katsoo, että autiotupia, Rajavartioston tai muita valtion rakennuksia syrjäisillä alueilla ei saa missään nimessä siirtää yksityisomaisuudeksi. Tämä on erittäin vahingollinen lisä nykyiseen saamelaisten kotiseutualueen asuttajakolonialismin muotoon, jossa yksityismaat pikkuhiljaa myydään Etelä-Suomen mökkiläisille. He ovat usein tiukkoja vaatimaan kalastus- ja metsästysoikeuksia alueelle ja kuormittavat jo ennestään käytettyjä riista- ja kalaresursseja.

Metsähallitus ja valtio on autiotupien ja erinäisten rakennusten haltijana siirtänyt niitä yksityisomaisuudeksi, mikä on erittäin haitallista, koska rakennukset ovat sijainneet saamelaisten elinkeinojen kannalta häiriöttömissä ympäristöissä. Esimerkkinä voidaan mainita Siuttavaaran autiotupa Inarijoen varrella, jonka paikalliset rakensivat itse tilapäistä yöpymistä varten. Autiotupakäytön hiipuessa Metsähallitus omi tuvan ja Akwé: Kon -työryhmän saaman tiedon mukaan myi vuonna 2013 huutokaupalla yksityisomaisuudeksi. Metsähallitus on myös Kaamasen lähistöllä luovuttanut retkeilyrakenteita ja laavun yksityiskäyttöön ja Senaatti-kiinteistöt on myynyt Paatsjoen paliskunnan itäosissa sijaitsevan Rajavartioston Käyräjärven tuvan yksityiskäyttöön. Akwé: Kon -työryhmä pitää tätä käytäntöä erittäin huonona, koska Metsähallituksella tai valtiolla ei ole oikeutta siirtää saamelaisten perinteisiä maita yksityiskäyttöön. Viimeisessä esimerkissä Senaatti-kiinteistöt ei ollut Metsähallitukseen yhteydessä ennen kaupantekoa.

11. linjaus

> ”Aktiivisen eri välineillä tapahtuvan viestinnän ja palvelupisteissä tehtävän matkailijoiden neuvonnan sekä matkailuyritysten kanssa tehtävien yhteistyö- ja käyttöoikeussopimusten jatkuvan kehittämisen avulla lisätään yrittäjien ja retkeilijöiden sekä matkailijoiden tietoisuutta alueiden kestävästä käytöstä sekä paikallisen kulttuurin ja luontaiselinkeinojen tarpeiden huomioinnista.”

Vaikutus
Tämä on erittäin hyvä linjaus. Joidenkin tietämättömien matkailijoiden ja retkeilijöiden toiminnasta on erilaisia haittavaikutuksia niin luonnolle kuin saamelaisten perinteisille elinkeinoille. Esimerkiksi alueita on roskattu ja sotkettu, leiriydytty saamelaisten kulttuurihistoriallisilla paikoilla tai uhanalaisten kasvien keskittymässä, käytetty kulttuurihistoriallisten paikkojen rakenteita polttopuuna tai omiin leirirakenteisiin, menty alueille, joissa porot häiriintyvät ja jätetty vessapaperin palasia pitkin maastoa. Tällaiset ovat kaikki vastoin saamelaisia tapoja.

Saamelaisten kannalta on myös hankalaa se, että jokamiehenoikeudet eivät kunnioita saamelaisten perinteisiä nautinta-alueita. Esimerkiksi marjanpoiminta-alueet ovat usein sukukohtaisia ja on käynyt niin, että ulkopuoliset ovat tyhjentäneet hillajänkiä, jotka ovat tiettyjen sukujen käytössä. Kesällä 2021 jopa marjanpoimintayritykset ovat tuoneet ulkomaalaisia poimijoita tyhjentämään hillajänkiä, kun kymmeniä marjanpoimijoita tyhjensi Utsjoen Skalluvaaran jänkiä tehokkaasti – Kuva 7.

Kuva 7 Kymmeniä ulkomaisia marjanpoimijoita Utsjoella Skalluvaaran suunnalla elokuussa 2021 tyhjentämässä hillajänkiä. Kuva Ulla Pirttijärvi-Länsman.

Koiravaljakot on ulkomailta tuotu toimintamuoto, jolla ei ole minkäänlaisia saamelaisia tai jopa pohjoismaisia perinteitä. Tämä tulisi saattaa matkailijoiden tietoon. Toimintaa ei tulisi sallia jokamiehenoikeuksien nojalla. Koiravaljakoiden sekä koiravaljakkotarhojen aiheuttama häiriö on todella voimakas.

12. linjaus

”Laadimme saamelaisten kotiseutualueen retkietiketin yhteistyössä Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen kanssa.”

Vaikutus

On todella kannatettava ja hyvä asia, että saamelaisten kotiseutualueelle laaditaan oma retkietiketti. Linjaukset 11 arviot pätevät myös tähän kohtaan. Saamelaiseen luonnonkäyttöön kuuluu se, ettei jälkiä jätetä. Tätä kuuluisi myös matkailijoiden noudattaa. Saamelaisen poronhoidon erityispiirteet tulisi retkeillessä ja matkaillessa ottaa huomioon ja kuinka alueella kuljetaan tai harrastetaan vapaa-ajan aktiviteetteja aiheuttaen mahdollisimman vähän häiriötä.

Koska koiravaljakot eivät ole perinteiseen luonnon käyttöön pohjautuva tapa niin saamelaisessa kuin suomalaisessa kulttuurissa, tulisi sen haittavaikutusten minimoimiseksi ryhtyä lainsäädäntötoimiin.

Linjauksen 12 alla oleva tietolaatikkoesimerkki retkietiketistä on erinomainen.

13. linjaus

”Metsätalous toimii metsien monikäyttöön ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen perustuvan pitkäjänteisen kestävyyden puitteissa. Toiminnan perustana on luotettava paikkatieto ja asiantunteva maastosuunnittelu.”

Vaikutus

Metsätalouden monimuotoisuuden turvaaminen voi tarkoittaa montaa eri asiaa sanojasta riippuen. Yleisesti ottaen metsätaloustoimilla on tavallisesti vain monimuotoisuutta haittaavia vaikutuksia etenkin, jos kohteena on luonnontilainen kuvio. Metsätaloustoimilla voidaan parantaa vain talouskäytössä olleen metsäkuvion monimuotoisuutta. Luonnontilaisilla kuvioilla kyse on vain

eriasteisista metsätalouden haittojen minimoinneista. Nykyisten metsätalouskäytänteiden monimuotoisuudelle aiheuttamista haitoista voi lukea esimerkiksi lähteestä [16].

Linjauksessa todetaan, että toiminnan perustana on luotettava paikkatieto. Poronhoidon kannalta Metsähallituksen paikkatietoaineistot eivät ole käyttökelpoisia ja antavat vääränlaista mielikuvaa alueen metsistä. Akwé: Kon -työryhmän tietojen perusteella Metsähallituksen luotettavin tieto suunnittelualueen metsistä on Maanmittauslaitoksen laserkeilauksesta tuotettu latvusmalli. Muuta ei oikein ole, koska kaikki muu paikkatieto on enemmän tai vähemmän epätarkkaa. Metsähallitus käyttää metsäsuunnittelussaan nykyään latvusmallista tuotettua hila-aineistoa, joka perustuu koko maan kattavaan 16 x 16 m^2 ruudukkoon. Näiden ruutujen tietokentissä on useita kuvauksia ruudun metsän tunnuspiirteistä kuten esim. kehitysluokka, ikä, tilavuus, kasvupaikkatyypit, puulajit, valtapituudet ja puuston pohjapinta-alat. Useimmat näistä tiedoista eivät ole tarkkoja ja ovat vain suuntaa antavia. Tarkin tieto lienee puuston tilavuus [17], jonka tarkkuus vaihtelee 10–20 % luokassa uudistuskypsälle metsälle ja epävarmuus on paljon suurempi nuoremmissa metsissä ja etenkin Pohjois-Lapissa. Metsähallituksen aiemmat kuviopohjaiset kartta-aineistot ovat hyvin epätarkkoja, eivätkä anna oikeanlaista kuvaa metsävaroista edes metsätalouden suunnitteluun, saati muita elinkeinoja ajatellen. Tarkempaa arviota asiasta on myöhemmin, kun Akwé: Kon -työryhmä käsittelee metsätalouden mittareita kappaleessa 8.

Metsähallituksen metsätalouden paikkatietoaineisto on korjattava poronhoidolle ja muille maankäyttäjille käyttökelpoiseen muotoon. Päivitetyt aineistot tulee jakaa Saamelaiskäräjille, koltta-alueella Kolttien kyläkokoukselle sekä asianomaiselle paliskunnalle. Tällä edistetään FPIC-menettelyn sisältämää saman tietopohjan edellytystä.

14. linjaus

> ”Metsätalouden mitoitus ja käytettävät toimenpiteet sovitaan paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa. Saamelaisten kotiseutualueen hakkuusuunnite muodostuu paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien summana. Alustava hakkuusuunnite on 110 000 m^3 vuodessa. Metsähallitus ei tee saamelaisten kotiseutualueella hakkuita sopimatta niistä ensin paliskuntien kanssa.”

Vaikutus

Paliskuntakohtaiset neuvottelut metsätalouden mitoituksesta ja käytettävistä toimenpiteistä on luonnonvarasuunnitelman merkittävin yksittäinen parannus. Aiemmin luonnonvarasuunnitelman metsätalouslinjaukset, kuten hakkuumäärät ja toimenpiteet, määräytyivät ylätasolla ja pakottivat paliskunnat yhteiseen taakanjakoon hakkuiden haitoista. Paliskuntakohtaiset neuvottelut ovat aluerajauksena FPIC-prosessin kannalta mielekkäitä, ja on oikeuksien toteutumisen kannalta erinomaista, että nyt Metsähallitus sopii paliskuntien kanssa metsätalouden toimista ja mitoituksesta. Aiemmin linjana oli vain kuulla ja pyrkiä ottamaan huomioon, mikä ylätason tavoitteiden kanssa johti ristiriitoihin metsätalouden ja poronhoidon välillä.

Nykyisen menettelyn ongelmana on se, että neuvottelut koskevat vain valtion metsätaloutta eikä yksityismetsätaloutta ole tässä mukana. Useissa paliskunnissa yksityismetsät voivat muodostaa merkittävän osuuden ja pinta-alan, vaikka valtaosa metsistä on valtion hallinnoimia metsiä.

Tokkakuntien edut voivat paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa jäädä turvaamatta, jos poroisäntä ja hallitus ovat passiivisia tai jos paliskunnan sisällä on ristiriitoja.

Tätä vaikutusten arviota laadittaessa ei ollut vielä yhdessäkään paliskuntakohtaisessa neuvottelussa päästy vaiheeseen, jossa olisi tiedetty metsätalouden mitoituksesta tai käytettävistä toimenpiteistä. Tässä tilanteessa arvioinnin tekeminen luonnonvarasuunnitelman kumulatiivisista

kokonaisvaikutuksista on mahdotonta metsätalouden vaikutusten arvioinnin puuttumisesta johtuen. Akwé: Kon -työryhmä tekee kuitenkin vaikutusarvion luonnonvarasuunnitelman muista osa-alueista, mutta painottaa, ettei kyse ole kokonaisarviosta. Työryhmä toteaa lisäksi, että myös joidenkin muiden maankäyttömuotojen haitalliset vaikutukset voivat myöhemmin osoittautua suuremmiksi kuin miltä ne näyttävät ilman metsätalouden vaikutusten huomioon ottamista. Metsätalous on yksi merkittävin tekijä poronhoitoon ja luonnon monimuotoisuuteen. Metsätalous esim. tuhoaa poronhoidolta kevättalven luppolaitumet, romahduttaa hakatun alueen jäkälätuoton, pirstoo laitumia ja aiheuttaa poronhoidolle runsaasti paimennustyötä [18]. Aiheutettu taloudellinen tappio poronhoidolle on merkittävä, minkä tulee lähitulevaisuudessa Miltä sopu näyttää? -projektin tiedeartikkeli osoittamaan. Metsätalouden haitat ovat kumuloituneet teollisten hakkuiden aloittamisen jälkeen 1950-luvulta tähän päivään ja ovat jo nyt niin merkittävät, että vaikka hakkuut lopetettaisiin kymmeniksi vuosiksi, haitat jäävät korkealle tasolle. Metsätalous vähentää poronhoidon laidunresursseja, mikä ei saamelaisten oikeudet huomioiden ole oikein. Kunkin paliskunnan ja tokkakunnan/siidan oikeudet riittäviin käytettävissä oleviin laidunvaroihin tulee turvata.

Linjauksen alustava hakkuusuunnite herättää kysymyksen paliskuntakohtaisen lähestymistavan vilpittömyydestä tilanteessa, jossa yhtään sopimusta paliskuntakohtaisista hakkuumääristä ei ole tehty, etenkin kun luonnonvarasuunnitelmaluonnoksen hakkuumäärä on peräti 110 000 m^3 vuodessa. Tämä määrä on paljon suurempi kuin vuoden 2020 hakkuut, jotka olivat 57 000 m^3/v ja vuonna 2019 vastaavasti 77 000 m^3/v. Eli alustava hakkuusuunnite on paljon toteutuneita määriä suurempi.

Metsätalouden ongelma Pohjois-Lapin olosuhteissa on se, ettei sille ole oikein mitään perusteita. Tuore tutkimus kansainvälisesti kovatasoisessa tiedejulkaisussa osoittaa, ettei Inarissa harjoitettu metsätalous ole edes taloudellisesti kannattavaa [11]. Tuloa voidaan tutkimuksen mukaan saada vain rajoitetuilla ehdoilla, joista ehkä tärkein on se, että uudistuskypsä metsä saadaan ilmaiseksi eikä sitä yritetä hakkuun jälkeen uudistaa. Kyse on siis käytännössä kaivosteollisuuden kaltaisesta kertakäyttöisestä luonnonvaran louhimisesta. Kun tiedostetaan, että metsätalous aiheuttaa lähes yksinomaan haittaa, on vaikea löytää perusteita metsätalouden harjoittamiselle: hakkuut aiheuttavat poronhoidolle tuotonmenetyksiä, matkailun houkuttelevuus heikkenee, metsätalous ei työllistä montaa ihmistä, ilmastonäkökulmasta hakkuut pienentävät nettohiilinielua ja luonnon monimuotoisuus kärsii etenkin vanhojen metsien hakkuista.

Linjauksen alla on tietolaatikko, jossa kuvata Metsähallituksen metsänkäsittelytapoja. Laatikko edustaa tyypillistä metsätalouskieltä, jonka ymmärtäminen voi muille olla vaikeaa. Esimerkiksi peitteiseksi metsän kasvatukseksi kutsutaan 0,3 ha:n aukkoja, mikä käytännössä on hyvin kovaa metsätaloutta. 50 m x 60 m aukko metsässä on vaikea mieltää peitteiseksi metsän kasvatukseksi ja voi olla poronhoidonkin kannalta pirstovuuden kannalta pahempi kuin yksi iso aukko.

15. linjaus

”Matkailualueiden lähimetsien hoidon ensisijainen tavoite on maisema- ja virkistysarvojen turvaaminen ja säilyttäminen sekä metsien terveyden ylläpito.”

Vaikutus

Paliskuntien ja tokkakuntien aiempien näkemysten perusteella Akwé: Kon -työryhmä arvioi, että virkistysarvojen turvaaminen ei voi tarkoittaa vanhojen puustoisten metsien hoitoa. On hyvin todennäköistä, että ainoa perusteltu toimenpide on vanhojen metsätalousjälkien hoito tai tiheiden metsien harvennus, jolla parannetaan aluskasvillisuuden valon saantia.

Kyseessä olevien alueiden hoito on sovittava ja suunniteltava FPIC-menettelyllä alueen paliskuntien ja tokkakuntien kanssa sekä mahdollisesti muiden saamelaisten yhteisöjen kanssa, jotka käyttävät alueita metsästykseen, kalastukseen, marjastukseen ja duodji-materiaalien keräilyyn.

16. linjaus

> *”Maakuntakaava ohjaa maankäyttöä yleisellä tasolla. Kunnat päättävät kaavoituksesta alueellaan. Metsähallitus voi esittää kunnille asemakaavan käynnistämistä yritys- ja elinkeinotoiminnan tai muun yhdyskuntarakentamisen tarpeita varten. Metsähallitus ei käynnistä kaavoitusta 1) poronhoidon keskeisille toiminta-alueille, 2) aiemmin rakentamattomille järville tai muille erämaisille alueille tai 3) saamelaiskulttuurin kannalta arvokkaille kohteille.”*

Vaikutus

Saamelaisten kannalta maakuntakaavan ohjaava vaikutus on ongelmallinen. Asioista päättävät lähinnä ulkopuoliset Lapin eteläosan kunnat. Maakuntakaavassa päätetään suuren linjan kysymyksistä ja elinkeinon yhteensovittamisesta tavalla, jossa ei ole tehty minkäänlaista todellista kokonaisvaikutusten arviointia saamelaisille perinteisille elinkeinoille tai kulttuurin harjoittamiselle. Saamelaisten kotiseutualue jakautuu kahteen maakuntakaavaan: Pohjois-Lappi ja Tunturi-Lappi. Ensimmäisen osalta käynnissä on tällä hetkellä päivitys ja jälkimmäinen on tulossa käsittelyyn lähivuosina. Kuntien omissa kaavoissa puolestaan on maakuntakaavojen lisäksi saamelaisten perinteisten maankäyttäjien kannalta ulkopuolisten määrittelemät maankäyttöluokittelut. Ulkopuoliset määrittävät siinä paliskuntien poronhoidon keskeiset alueet ymmärtämättä, kuinka alueita todellisuudessa käytetään. Huomioitavaa on myös se, että saamelaiset ovat enemmistönä ainoastaan Utsjoen kunnassa.

Luonnonvarasuunnitelmalla saamelaisten oikeusasemaa ei voi kaava-asioissa juuri korjata. Metsähallituksen tulee esityksissään puoltaa perinteisten elinkeinojen asemaa ja muistuttaa, että kaavat tulisi laatia aitoja FPIC-menettelyitä käyttäen.

Yksi saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin merkittävästi vaikuttava seikka, jota maakuntakaavoissa on linjattu, on Jäämeren rata. Pohjois-Lapin maakuntakaavasta se on poistettu, mutta Tunturi-Lapin maakuntakaavassa se vielä on. Jäämeren radan vaikutus olisi todella vahingollinen poronhoidon kannalta, kun se halkoisi kevätlaidunalueita ja tekisi osasta laitumia hyödyttömiä ja merkittävää osaa häiriintymisen kautta käyttökelvottomiksi. Kuva 8 esittää karttaa, jossa on maakuntakaavan moottorikelkkareitit, Jäämeren rata ja Käsivarren siidojen kevätlaidunalueet [19], joilla porovaatimet ovat erityisen herkkiä häiriöille. Karttaan on merkitty lisäksi tuulivoimarakentamista ohjaavasta yleiskaavan maisemaselvityksestä [20] tuulivoimasuunnitelmien mahdollisia häiriöalueita. Ruotsalaisten tutkimusten häiriöalueita [14] sovellettaessa sekä Jäämeren rataan että tuulivoimaan nähdään, että merkittävä osa paliskuntien alueista häiriintyy. Tuulivoiman osalta tehtiin maastonmukainen 3D-analyysi, jossa 150 m korkean pisteen näkyvyyttä mitattiin 4 km etäisyydellä. Maastomallina oli Maanmittauslaitoksen 10 m:n korkeusmalli. Haitat ulottuvat pitkälti myös Ruotsin puolelle, joka ei näy kartassa.

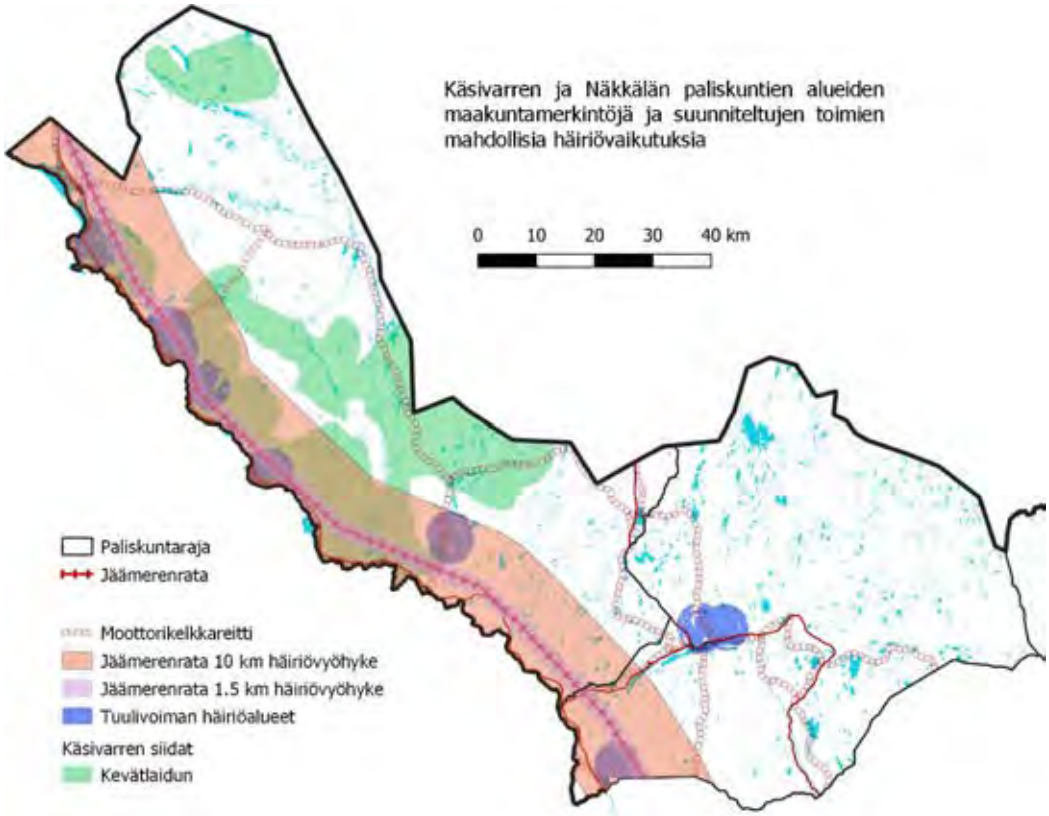

Kuva 8 Käsivarren ja Näkkälän paliskuntien alueiden maakuntakaavamerkintöjä ja niillä suunniteltujen toimien mahdolliset häiriövaikutukset. Siidojen kevätlaidunalue on lähteestä [19].

17. linjaus

"Metsähallituksen oman kaavan laatiminen edellyttää ennakkoneuvottelua kunnan ja paikallisen paliskunnan kanssa sekä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja saamelaiskäräjien kanssa ja koltta-alueella kolttalain 56 §:n mukaisen kuulemisen. Muutoin kuuleminen on osa kaavoitusprosessia. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien."

Vaikutus

Paliskunnan, tokkakuntien ja muiden saamelaisten paikallisyhteisöjen maankäyttöä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Muutoin on vaarana se, että joku paliskunta tai saamelaisyhteisö kärsii monen eri maankäytön muodostamasta kokonaishaitasta.

Neuvottelun tulee olla aito FPIC-prosessi, jossa kokonaisvaikutusten arviot kaavasta on laadittu.

18. linjaus

"Metsähallitus laatii saamelaisten kotiseutualuetta koskevat kaavoitus- ja kiinteistökauppaperiaatteet suunnitelmakauden aikana. Periaatteet käsitellään saamelaiskäräjälain 9 §:n ja kolttalain 56 §:n mukaisesti yhteisymmärrykseen pyrkien. Periaatteiden laadinnassa otetaan huomioon maakuntakaavan ohjausvaikutus ja tehdään yhteistyötä alueen kuntien kanssa. Periaatteista käydään myös poronhoitolain 53 §:n pykälän mukaiset neuvottelut."

Vaikutus

On hyvä, että periaatteista neuvotellaan Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen ja saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien kanssa.

Saamelaiskäräjälain 9 §:n ja kolttalain 56 §:n mukaiset neuvottelut tulee olla aito FPIC-prosessi.

19. linjaus

"Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maata pääsääntöisesti vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspaikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Maata myydään, vaihdetaan tai vuokrataan kaavoittamattomilta alueilta vain erityisen painavista syistä esimerkiksi luontaiselinkeinojen harjoittamiseen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilta."

Vaikutus

Suomen valtiolla on perustuslain 22 §:n mukaan vastuu ihmisoikeuksien toteutumisesta ja siten myös saamelaisten oikeuksien turvaamisesta. Maiden myyminen tai vaihtaminen on arveluttavaa alkuperäiskansapolitiikkaa, koska näin kansainvälisen alkuperäiskansaoikeuden turvaamista kollektiivisista maaoikeuksista tulee kauppatavaraa. Maiden yksityistäminen on usein johtanut siihen, että sukupolvenvaihdoksissa saamelaisten kotiseutualueen maita on myyty ulkopuolisille, jotka tulevat kilpailemaan samoista luonnonresursseista, esimerkiksi metsästyksessä ja kalastuksessa.

Valtion maanomistuskin on kiistanalaista, koska valtio ei ole saanut Pohjois-Lapin maita laillisen lainhuudon kautta, vaan vanhat lapinkylien maat on pääasiassa siirretty kiinteistörekisteriin 70-luvulla kiinteistötoimenpiteenä ilman lainhuutoa [13]. Tässä valossa 1990-luvun lopulla alkanut voimakas tonttimyynti saamelaisten kotiseutualueella [13] näyttäytyy hyvinkin kyseenalaiselta ja sellaista ei tule jatkaa.

20. linjaus

"Saamelaisten kotiseutualueella sovelletaan paliskuntien poronhoidon rakennelmien osalta yhtenäistä ja kohtuullista hinnastoa."

Vaikutus

Poronhoidon rakenteiden ja aitojen vuokran perimiset paliskunnilta on vastoin saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksia - perinteisten elinkeinojen harjoittamisoikeuksia. Tämä vuokran periminen näyttäytyy myös hyvin oudolta valtion maanomistuksen kiistanalaisuuden valossa. Lieventävä asianhaara on hinnaston kohtuullisuus, mutta Akwé: Kon -työryhmän tiedossa on, että joiltain osin vuokran määräytymisen kriteerit ovat epäselvät. Vuokran määräytymiskriteereistä tulisi neuvotella asianomaisten saamelaisyhteisöjen kanssa. Akwé: Kon -työryhmä painottaa sitä, ettei saamelaisten perinteisten elinkeinojen tulisi maksaa.

21. linjaus

"Käyttöoikeus-, vuokra- ja reittisopimuksia tehdään esimerkiksi matkailun tarpeisiin. Näistä pyydetään ennakkoon lausunto paliskunnalta ja paliskunnalle tarjotaan mahdollisuus neuvotella asiasta. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien."

Vaikutus

Maastoliikenteen lisäämistä tulee maiden kulumisen ja laitumien häiriintymisen takia välttää. Ulkopaikkakuntalaiset eivät yleensä osaa välttää maaston kulumista kuten saamelaiset perinteisten elinkeinojen harjoittajat, jotka pyrkivät luonnonolosuhteita mukailemalla välttämään maan kulumista (esim. kulkemisen välttämisellä kuivana aikana) tai osaavat välttää poroihin kohdistuvat häiriöt.

Se, että asiasta tarjotaan paliskunnalle mahdollisuus lausua mielipide, ei ole riittävää.

Tähän aihepiiriin liittyy myös Metsähallituksen päätösvallan ulottumattomiin kuuluvat maastoliikenne kiinteistöihin, joille Maanmittauslaitos on saamelaisten oikeuksien vastaisesti antanut tieoikeudet. Turistit ja ulkopuoliset ovat ostaneet entisiä heinänhakujänkäpalstoja kaukana tiestöstä ja rakentaneet mökkejä niihin vastoin palstojen alkuperäistä tarkoitusta. Kyseiset palstat eivät ole tarkoitettu mökkeilyä varten ja niille tapahtuva liikenne aiheuttaa maaston kulumista ja häiriötä poroille.

Koiravaljakkotarhat ja -reitit ovat myös suuri ongelma karkottaessaan porot kauas ympäriltään. Tällä hetkellä ympäristöministeriön tulkinta on se, että koiravaljakkotoiminta on osa jokamiehenoikeuksia ja Metsähallituskin on tätä esittänyt poistettavaksi. Jokamiehenoikeudet eivät voi koskea koiravaljakoilla liikkumista, koska häiriöt ja vahingot ovat niin huomattavat. Jokamiehenoikeuksien perustana on se, että kaikilla on oikeus liikkua maastossa, sillä edellytyksellä, että kulkeminen ei jätä jälkiä maastoon eikä häiritse muita. Nämä ehdot eivät toteudu. Metsähallituksen omilla www-sivuilla lukee, että ”Jokamiehenoikeudella toimiminen ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle.” Vai kuuluisiko edellinen lause täydentää loppuun “pois lukien saamelaiselle kulttuurille” nykykäytännön mukaisesti, mikä on selkeä ristiriita.

Tämän vuosituhannen puolella ilmateitse tapahtuva turismi on lisääntynyt voimakkaasti, mikä on tehnyt ennen rauhallisista erämaa-alueista varsinkin metsästysaikaan rauhattomia ja näin aiheutetaan perinteisille elinkeinoilla selvää haittaa. Metsästys- ja kalastusturistit ovat lentäneet kauas ennen rauhallisille erämaa-alueille pyytämään. Tätä erämaajärville vesitasoilla laskeutumista ja lentämistä Metsähallitus ei valvo. Ilmailulaki 76 § edellyttää vesialueille laskeutumiseen maanomistajan lupaa, jolloin on luonnollista, että tällaisesta toiminnasta ja niiden ajankohdista neuvotellaan paliskuntien ja paikallisten saamelaisyhteisöjen kanssa.

22. linjaus

> *“Osallistumme aktiivisesti kalatalousalueiden toimintaan ja niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ja toimeenpanoon. Osana tätä suunnittelua Metsähallitus säilyttää kotitarvekalastuksen edellytyksiä ja pyrkii lisäämään nuorten kalastusharrastusta sekä perinteisten kalastustapojen käyttöä (nuottaus). Kaupallisen kalastuksen (ammattikalastuksen) ja kestävän kalastusmatkailun toimintaedellytyksiä sekä alueiden säilymistä kiinnostavina vapaa-ajankalastuskohteina ylläpidetään yhdessä sidosryhmien kanssa.”*

Vaikutus

Muuten oikein hyviä tavoitteita, mutta ulkopaikkakuntalaisten eli kalastusturistien edellytykset saamelaisten kotiseutualueella ovat jo erinomaiset ja kalastuspaineen lisääminen alueella lisäisi jo ennestään suuria häiriöitä saamelaisten perinteisille elinkeinoille sekä maan- että vesien käytölle. Kalastusturismi aiheuttaa jo nyt rauhattomuutta mm. erämaissa, jonne turistit menevät motorisoidusti jopa ilmateitse kuten mm. Käsivarren alueella ja Vätsärissä. Pienet järvet kalastetaan vähiin, minkä jälkeen matkailijat lentävät/ajavat pois erämaasta suurine kalansaaliineen. Perinteisessä saamelaisessa kalastuksessa on pyydetty vain se, mitä on tarvittu. Enempää ei ole ollut lupa ottaa.

Matkailukalastuspaine on lisääntynyt kaikilla saamelaisten kotiseutualueen vesistöillä. Haitat näkyvät sekä kalakannoissa että poronhoidon häiriintymisessä laidunalueilla. Ajankohtainen asia on vielä

Tenon kalastuksen kielto vuonna 2021, mikä lienee lisännyt merkittävästi kalastuspainetta muihin vesistöihin.

Ulkopaikkakuntalaisten kalastusmatkailun vaikutukset saamelaisten kalastukseen tulisi erikseen arvioida ja paikallisten saamelaisyhteisöjen tarpeiden mukaan vähentää tai lisätä FPIC-menettelyn avulla.

23. linjaus

> *"Edistämme avoimen luonto- ja kulttuuriympäristöpaikkatiedon saavutettavuutta ja hyödyntämistä sidosryhmien ja muiden käyttäjien suuntaan. Selvitämme tarpeita ja mahdollisuuksia asiakkaiden tekemien paikkatietohavaintojen välittämiseksi meille, esimerkiksi retkikompassipalvelun avulla."*

Vaikutus
Avoin ja osallistava luonto- ja kulttuuripaikkatieto on pääasiassa kannatettava asia, kunhan saamelaisten sukujen sisäisiä kulttuuritietoja ei niissä esitetä. Tämä sen vuoksi, että saamelaisilla on niin avointa kuin ei-avointa perinteistä tietoa. Tähän voidaan lukea esimerkiksi tieto pyhistä paikoista tai tarkempi tieto pyynti- tai keräilypaikoista. Avoin tieto edesauttaa varsinkin ulkopaikkakuntalaisia huomioimaan luonnon monimuotoisuutta ja saamelaisten sekä muiden kulttuurikohteita.

24. linjaus

> *"Toimimme aktiivisesti kansainvälisessä lähialueyhteistyössä norjalaisten, ruotsalaisten ja venäläisten sisarorganisaatioiden kanssa arktisen lajiston suojelemiseksi, kestävän matkailun edistämiseksi ja opastuksen kehittämiseksi."*

Vaikutus
Esitetyt toimet auttavat suojelemaan kotiseutualueen luontoa ja sitä kautta turvaamaan saamelaisten elinympäristöä. Akwé: Kon -työryhmä peräänkuuluttaa tässä yhteydessä sitä, että linjauksessa 24 mainitut valtiot sijaitsevat saamelaisten mailla, mutta sitä ei huomioida linjauksessa millään tavoin.

Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos-aiheen esittely on alkuosuudeltaan hyvä, mutta kärsii metsätalouden edunvalvonnan tyylisestä hiilinieluretoriikasta, joka ei ole täysin rehellistä. Siellä todetaan mm.: "*Kasvatamme monikäyttömetsien hiilinielua ja valtion maiden puuston hiilivarastoa*." Todellisuudessa metsätalous ei kasvata metsien nettohiilinielua tai -varastoa aktiivisella hoitamisella, vaan jättämällä kotiseutualueen metsät käsittelemättä kokonaan. Luonto maksimoi hiilinielun itse, mutta puuntuotannollisesti se ei olisi edullista, mitä voidaan käyttää perusteena hakkuille.

Metsätalouden edunvalvonnan hiilinielukasvun edullisuus Suomen metsätaloudessa perustuu kahteen seikkaan:

- Tarkastelutaso on suuraluetarkastelu, jossa on monessa kehitysluokassa olevaa metsäkuviota.
- Suomen metsien ikärakenne on keskimäärin nuori.

Näin ollen metsien hiilivarasto kasvaa eli hiilinielu on positiivinen, kun tarkastellaan riittävän suurta aluetta, jossa on keskimäärin nuorta metsää. Suomen metsät ovat tilastojen valossa keskimäärin 40–50 vuoden ikäistä, joka on hyvin kasvavassa iässä. Jos lähtötilanne on vanha puustoinen metsä, kuviotasolla ei koskaan enää saavuteta aiempaa hiilivarastoa, jolloin metsän kumulatiivinen hiilinielu on negatiivinen. Jos taas lähtötilanne valitaan sopivasti nuoreksi metsäksi, hiilinielu on aina

positiivinen ennen päätehakkuuta. Luonnonvarakeskuksen LULUCF-tilastoinnin mukaan Suomen kaikkien puutuotteiden hiilinielu on vain 5–10 % hakatusta puumäärästä [21], jolloin voidaan todeta yksinkertaistaen, että hakkuu on valtava päästö. Jos lähtötilanteena on luonnontilainen vanha metsä, talousmetsä sitoo puutuotteiden kanssa päästössä syntyneen hiilidioksidin vasta vuosisatojen mittaisella aikajänteellä.

Tutkimusten mukaan on siis selvää, että metsätaloudella ei voi kasvattaa metsien hiilivarastoa hakkaamalla. Hakkuut johtavat aina hiilivaraston pienenemiseen ja sitä kautta päästöihin ja nielun pienenemiseen. Kun tarkastellaan kuviotasolla luonnontilaista ja hakkuiden piirissä olevaa palstaa, jälkimmäisessä on aina pienempi hiilivarasto [21]. Tutkimuksen valossa on selvää, että metsien jättäminen kokonaan hakkaamatta saa aikaan suurimman hiilinielun ja hakkuilla voidaan vain sitä pienentää.

Esittelytekstissä todetaan myös: ”*Puun käyttö rakennuspuuna ja sahateollisuuden tuotteina ylläpitää pitkäaikaisia hiilivarastoja.*” Vaikka sahapuun tuottamisella aikaansaadaan parhaimmat pitkäaikaiset hiilivarastot, suurin osa sen tuottamiseen käytetystä puustosta poltetaan nopeasti hakkuun jälkeen. Jos rakennuspuun tuottaminen ei muuta sellun ja biotuotteiden tuottamiseen tähtääviä hakkuita, tämä ei muuta ”business as usual” -linjaa mihinkään.

”Harvennushakkuilta toimitamme puuta lisäksi paikalliseen lämmöntuotantoon.” -lause on yksi esittelytekstin järkevimpiä ilmastoperusteita. Vaikka harvennushakkuut vähentävät hiilivarastoa, vaikutukset voivat kokonaisuuden kannalta johtaa nopeammin poronhoidolle edulliseen metsärakenteeseen samalla, kun hakkuut ohjataan ilmaston kannalta vähemmän haitallisiin polttopuuhakkuisiin.

Ilmastonmuutos -teeman esittelyssä todetaan, että Metsähallituksen tuulivoimastrategian mukaisesti kehittämisen pääpaino on merialueilla. Tässä kohtaa olisi syytä suoraan sanoa, ettei Metsähallitus edistä tuulivoimarakentamista saamelaisten kotiseutualueella. Näin sanotaan mm. linjauksessa 30. Tuulivoiman haitat poronhoidolle huomioiden sitä ei pidä rakentaa saamelaisten kotiseutualueelle.

25. linjaus

> *“Seuraamme aktiivisesti ilmastonmuutosta koskevaa tutkimusta ja huomioimme tutkimusten tulokset kaikessa toiminnassamme. Tulosten mukaan säädämme muun muassa kalastuksen ja metsästyksen kiintiö- ja lupapäätöksiä, metsänhoitotoimenpiteitä, luonto- ja kulttuuriperintöinventointien suuntaamista, luonnonhoitotoimenpiteitä, kulttuuriperinnön hoitotoimenpiteitä ja retkeilyrakenteiden suunnittelua.”*

Vaikutus

Linjaus on periaatteessa oikein, kun tutkimustulosten tulkinnat ovat rehellisiä. Käytännössä ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta oleellisinta olisi säilyttää mahdollisimman laajoja luonnontilaisia alueita. Luonnon hoitaminen on harvoin ratkaisu. Laajat luonnontilaiset alueet tukevat niin luonnon monimuotoisuutta, poronhoidon sopeutumista muuttuvaan ilmastoon, saamelaisen kulttuurin elinvoimaisuutta kuin luonnon hiilinielujen optimointiakin. Esimerkiksi poronhoidossa luonnontilainen vanha metsä tuottaa parhaiten jäkälää ja luppoa, mikä auttaa parhaiten selviytymään ilmastonmuutokselle tyypillisistä lumiolosuhteista, jotka ovat viime vuosinakin vaivanneet poronhoitoa. Keskellä talvea saattaa tullakin jäisiä lumikerroksia, jotka estävät porojen jäkälän kaivuun, jolloin luppolaiduntaminen helpottaisi tilanteeseen sopeutumista. Parempi jäkälämäärä ja -tuotto puolestaan vähentäisi kaivamisen tarvetta. Hakatuissa metsissä luppoa ei ole ja jäkälämäärät ja -tuotto on murto-osa vanhan metsän vastaavista.

26. linjaus

"Tuotamme yhteiskunnalle seurantatietoa lajien ja luontotyyppien tilasta. Tulevalla suunnittelukaudella luontotiedon tuottamisen tärkeä teema luonnon monimuotoisuuden kannalta on ilmastonmuutos, sen vaikutukset ja siihen sopeutuminen."

Vaikutus

Linjaus on oikein hyvä ja auttaa monimuotoisuutta sekä saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ja niiden elinvoimaa.

27. linjaus

"Huomioimme kalastuksen suunnittelun ja järjestämisen sekä elinympäristökunnostusten avulla ilmastonmuutoksesta erityisesti kärsivät kylmien vesien kalalajit järvissä ja virtavesissä."

Vaikutus

Tämä on hyvä tavoite ja on todennäköistä, että rautu on ensimmäisenä ilmastonmuutoksen vuoksi katoavien lajien joukossa. Raudun seuraaminen eri puolilla kotiseutualuetta voi olla perusteltua.

28. linjaus

"Teemme yhteistyötä tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa kullanhuuhdonnan vesistövaikutuksien selvittämiseksi."

Vaikutus

Tavoite on erittäin hyvä ja tarpeellinen. Kullanhuuhdonta sameuttaa vesiä merkittävästi ja erityisesti alkukeväisin koneellisen kullankaivuun samentumat ovat näkyneet alapuolisissa vesistöissä. Kuvassa 9 on esimerkki Lemmenjoen koneellisen kullankaivuun aiheuttamasta vesien samentumasta toukokuulta 2012. Kuva 9 näyttää Vaskojoen ja Postijoen yhdistymiskohdan ja niiden ympäristöä. Lännestä tuleva Vaskojoen kirkas vesi muuttuu etelästä tulevan Postijoen suun jälkeen kellertäväksi, kun samentuneet vedet valuvat Lemmenjoen kansallispuiston koneellisilta kullankaivuualueilta. Samanlaista samentumista on ollut myös Lemmenjoella ja pienemmässä mittakaavassa Ivalon ja Lapin paliskunnan alueen kullankaivuualueilla. Ivalon alueen poronhoitajat ovat panneet merkille, että kullankaivuun poronhoidolle aiheutuvien häiriöiden lisäksi vesistöjen samentuminen estää kesälaidunalueiden käyttöä. Porot eivät juo samentunut vettä ja hakeutuvat alueille, joissa on puhtaampi vesi. Yhden puron samentuminen heikentää näin ollen helposti kymmenien neliökilometrien alueen kesälaidunalueella.

Koneellinen kullankaivuu on lopetettu Lemmenjoen kansallispuiston alueella kesällä 2020 ja nyt olisi vähintään selvitettävä jokivesien juomakelpoisuus alueella ja kuinka nopeasti ne palautuvat hyväksi. Vanhojen kullankaivuualueiden jäljelle jääneet vaikutukset on myös syytä selvittää ja alueita tulisi ennallistaa.

Kuva 9 Esimerkki koneellisen kullankaivuun aiheuttamasta joen samentumasta Vaskojoen ja Postijoen yhdistyessä. Maxar Technologies -satelliittikuva toukokuu 2012, mitä voi katsoa esim. Google Maps -palvelusta.

29. linjaus

"Kanalintujen sekä naalin elinolosuhteita ja lisääntymismahdollisuuksia parannetaan tukemalla ketun ja muiden pienpetojen pyyntiä. Hanketoiminnan kautta ketun pyyntiin kohdistetaan lisäpanostus erityisesti naalin kannalta merkittävillä alueilla. Naalihavaintojen tekemisessä ja ketun pyynnin järjestelyissä hyödynnetään maastossa paljon liikkuvien paikallisten, esimerkiksi poromiesten, paikallistuntemusta Tavoitteena on palauttaa naali alueen pesimälajistoon."

Vaikutus
Tavoite on erinomainen.

Suunnittelematon ketunmetsästys on aiheuttanut poronhoidolle häiriöitä, kun pyytäjät eivät ole kysyneet poronhoitotöiden sijoittumista tai laiduntamisesta. Tämä on työllistänyt poromiehiä usealla eri tavalla.

Yhteistyötä paliskuntien ja tokkakuntien kanssa tulisi asiassa kehittää. Esimerkiksi poromiehet voisivat auttaa naalihavaintojen tekemisessä ja auttaa ketunmetsästäjiä pyynnin kohdistamisessa ja ajoittamisessa. Voisi harkita myös ketunmetsästysoikeuden antamista paliskunnan nimeämille poromiehille, jotka saavat metsästää kelkkaa apuna käyttäen.

30. linjaus

"Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella suunnittelukaudella."

Vaikutus
On hyvä, ettei tuulivoimahankkeita käynnistetä luonnonvarasuunnitelman ilmastonmuutostavoitteista huolimatta. Tuulivoima aiheuttaa Ruotsissa tehtyjen tutkimusten mukaan merkittävän häiriön [14], joka karkottaa porot etenkin keväällä ja vasonta-aikana täysin niiltä alueilta n. 4 km säteellä, jossa tuulimylly näkyy. Näin ollen yksi tuulimylly aiheuttaa noin 50 km^2 häiriöalueen ympärilleen.

Kuvassa 8 (16. linjauksen kohdalla) on esimerkki siitä, minkälaiset häiriöalueet mahdolliset tuulivoimalat olisivat aiheuttaneet kevättalven laitumille, jos ne olisi toteutettu Enontekiön kunnan tilaaman Tuulivoimarakentamista ohjaavan yleiskaavan maisemaselvityksen mukaisesti [20]. Maanmittauslaitoksen 10 m:n korkeusmallin avulla saadut näkyvyydet 150 m korkeille tuulivoimaloille on laskettu paikkatieto-ohjelmalla ja niiden häiriöalueiden pinta-ala olisi 25 000 ha Käsivarren paliskunnassa, jotka pääosin sijoittuisivat herkille kevätalueille. Näkkälän paliskunnan puolella häiriöalueiden pinta-ala olisi 13 000 ha, millä poronhoito merkittävästä vaikeutuisi.

Tuulivoiman haitat ovat niin huomattavat, ettei sitä tule rakentaa saamelaisten kotiseutualueelle.

31. linjaus

> *"Metsien kasvatus perustuu huolelliseen suunnitteluun ja tutkimustietoon perustuvaan kasvupaikkaperusteiseen metsänkäsittelyyn. Monikäyttömetsien hiilinieluja ja kaikkien valtion maiden hiilivarastoa kasvatetaan 10 prosentilla vuoden 2035 loppuun mennessä. Peitteisen metsänkasvatuksen menetelmiä suositaan mäntyvaltaisissa metsissä huolehtien kuitenkin taimettumisesta. Metsien uudistamiseen tähtäävissä toimenpiteissä käytetään pääsääntöisesti luontaista uudistamista. Heikosti kantavien ja/tai pintakasvillisuuden osalta herkkien kohteiden hakkuut tehdään talvella."*

Vaikutus
Sanamuodot ovat tarkoitushakuisia, joilla korostetaan metsätalouden positiivista puolta. Hiilivarastoa ei hakkuilla kasvateta, koska valtakunnankin tasolla hakatusta puumäärästä 90–95 % palaa heti hiilidioksidina ilmakehään. Puutuotteiden hiilinielu on murto-osa hakkuumäärästä, koska valtaosa puutavarasta menee heti poltettavaksi [21] ja rakentamisen nettohiilinielua heikentää korvattavien materiaalien polttaminen. Rehellisempää olisi todeta, että hiilivarasto kasvaa enemmän kuin hakkuissa menetetään.

Hiilivaraston kasvu metsätalousalueilla toteutuu vain tilastoimalla suuraluetta, joka sisältää keskimäärin kasvavan puuston. Suuren tilavuuden omaavia luonnonmetsiä tai sen kaltaisia ei voida mitenkään hakata "ilmastoystävällisesti". Ainoa jokseenkin perusteltu hakkuutapa on väljentää jo talouskäyttöön otettuja metsiä parempaan kasvukuntoon etenkin, jos hakkuut korvaavat ilmaston kannalta haitallisempia vanhempien, suuripuustoisten metsien hakkuita.

Peitteisen metsänkasvatuksen menetelmien suosiminen on Akwé: Kon -työryhmän tuntemien paliskuntien mielipiteiden perusteella tapa, jolla hakkuiden aiheuttamia haittoja laitumille voidaan vähentää. Peitteisen metsänkasvatuksen määrittely voi kuitenkin osoittautua hyvin väljäksi ja käytännössä termi voi pitää sisällään menetelmiä, jotka ovat poronhoidon kannalta kovaa metsätaloutta. Metsähallituksen metsänhoito-ohjeiden perusteella [22, sivut 7–8] peitteiseen metsänkasvatukseen kuuluvat menetelmät, joilla vältetään selkeää metsien uudistamisvaihetta.

Poronhoitajien tutkittujen mielipiteiden [23] ja Akwé: Kon -työryhmän tuntemien paliskuntien näkemysten mukaan uudistushakkuut katsotaan vahingollisiksi poronhoidolle erityisesti

talvilaidunten osalta. Tämän perusteella uudistushakkuita ei tulisi tehdä ollenkaan. Myös Miltä sopu näyttää -projektin julkaisemattomien tulosten perusteella näyttää siltä, että uudistushakkuilla metsäkuvion jäkäläntuotto putoaa kolmas- tai neljäsosaan, mikä on merkittävä heikennys talvilaitumilla.

32. linjaus

"Taimikonhoidot ja kasvatusmetsien harvennukset suoritetaan ajallaan ja metsät pidetään hyvässä kasvussa. Selvitetään paikkatiedon ja maastotiedon perusteella ylitiheät kasvatusmetsät ja kohdennetaan harvennuksia niihin. Kohteiden selvittämisessä tehdään yhteistyötä paliskuntien kanssa. Taimikonhoidolla ja harvennuksilla edesautetaan samalla jäkälän ja muun kenttäkerroksen kasvillisuuden uudistumista sekä helpotetaan liikkumista kohteilla."

Vaikutus

Tavoite välttää liian tiheitä metsiä on hyvä ja palvelee kaikkia tahoja: 1. Tiheiköt palautuvat laidunkäyttöön ja laidunpaine muualla vähenee ja siten parantaa laitumien kokonaislaatua ja kokonaiskestävyyttä. 2. Metsätalouden kannalta puusto kasvaa paremmin. 3. Saatava harvennuspuu on optimaalisin polttoon, jolloin vanhojen metsien polttamisen paine vähenee. Tämä on myös ilmaston kannalta optimaalisempaa puunkäyttöä. 4. Metsien virkistysarvot paranevat matkailun kannalta.

Metsien harventaminen ei kuitenkaan ole itsestään selvästi hyödyllistä poronhoidon kannalta, koska usein luontainen kasvu tuottaa paremman laitumen kuin hoidettu. Maajäkälien sijaan tiheä nuori puusto voi alkaa tuottaa luppoa aiemmin kuin hoidettu tai vaihtoehtoisesti voi olla parempi syyskauden sienilaidun. Porolaitumien ennallistamista harventamalla ei ole koskaan tutkittu ja tutkimusta olisi syytä paliskuntien kanssa yhteistyössä tehdä.

Ei saa muodostua tilannetta, jossa Metsähallitus edellyttää vanhojen metsien hakkuita, jotta laitumia ennallistetaan. Paikoin on tullut niin paljon vahinkoa poronhoidolle, että ensisijainen tavoite tulisi olla metsien ennallistaminen, eikä enää lisävahinkoja vanhojen metsien hakkuiden muodossa.

33. linjaus

"Retkeilyinfraan liittyvien suunnitelmien toimeenpanossa ennakoidaan ilmastonmuutoksen aiheuttamia muutoksia, joita ovat esimerkiksi lumettoman ajan pidentyminen sekä turvallisesti liikuttavien jääpeitteisten alueiden vähentyminen ja liikkumisajan lyhentyminen."

Vaikutus

Tavoite on hyvä ja siinä tulisi huomioida mahdollisen maaston kulumisen välttäminen.

34. linjaus

"Palveluvarustuksen huolto- ja korjaustoimenpiteissä minimoidaan tarvikkeiden kuljettamisesta aiheutuvat päästöt. Kootaan yhteen parhaat palveluvarustuksen rakentamisen ja huollon ilmastovastuulliset käytännöt."

Vaikutus

Todelliset ilmastopäästöjä säästävät toimet on mahdollista saavuttaa metsätalouden intensiteettiä laskemalla. Muut toimenpiteet ovat marginaalisia tähän verrattuna joskin periaatteellisesti syytä toteuttaa.

35. linjaus

"Edistämme liikkumisessamme, omissa kiinteistöissämme, urakointihankinnoissa ja palveluinfrassamme siirtymistä vähäpäästöisiin vaihtoehtoihin. Kiinnitämme kaikissa työnteon tavoissa huomiota ilmastovaikutuksiin. Mikäli maastossa käynti tai kasvokkain tapaaminen ei ole välttämätöntä, käytämme etäneuvotteluyhteyksiä matkustamisen sijaan ja kannustamme vähäpäästöisten kulkuneuvojen käyttöön."

Vaikutus

Linjaus on tarpeellinen, joskin samalla tavalla ilmaston kannalta hyvin marginaalinen toimi metsätalouden mitoitukseen nähden.

Luonnon monimuotoisuus ja kulttuuriperintö

Luonnon monimuotoisuus ja kulttuuriperintö -esittelyteksti on pääasiassa hyvin muotoiltu ja yleistavoitteet kannatettavia.

Suojeluprosentteja esittäessä on huomioitava myös se, että suojelu painottuu kitu- ja joutomaille, jonka voi nähdä kuvasta 6 sivulla 11. Kuvan 6 kartassa on MML:n laserkeilausaineiston perusteella esitetty puuston latvusmallit, jossa väri kertoo puuston korkeuden. Paliskunnista riippuen suojelualueiden osuus voi olla hyvinkin alhaista ja toisaalla korkea, joissa niissäkin suojeltujen alueiden heikompi tuottavuus korostuu. Poronhoidon näkökulmasta on tarpeellista olla kaikenlaisia laitumia, jolloin 77 % suojeluprosentti tarkoittaa keskimäärin sitä, että talvilaitumet ovat heikosti suojeltuja metsätaloudelta. Joissakin paliskunnissa – kuten Muddusjärven paliskunnassa – talvilaitumet ovat lähes kokonaan metsätalouden piirissä.

36. linjaus

"Kalakantojen hoito ja ylläpito perustuu kalakantojen luontaiseen lisääntymiseen, pyynnin säätelyyn ja seurantaan kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti."

Vaikutus

On hyvä, että kalakannat perustuvat luontaiseen lisääntymiseen. Pyynnin säätely ja seuranta ovat tärkeitä toimia. Akwé: Kon -työryhmä kiinnittää huomiota erityisesti jalokalavesien kalastuspaineeseen. Esimerkiksi raudun pyynnin osalta tilannetta tulee seurata tarkasti ilmastonmuutoksen edetessä.

37. linjaus

"Parannamme luontaisten kalakantojen lisääntymismahdollisuuksia sekä kartoitamme ja poistamme vaellusesteitä. Pyrimme estämään puronieriän leviämisen ja poistamaan sen Suomujoen vesistöstä."

Vaikutus

On hyvä, että kalojen luontaiset vaellusreitit palautetaan ja esteet poistetaan. Kullankaivuualueiden – kuten Lemmenjoen ja Ivalojoen vesistöt – osalta on syytä selvittää luontaisten kalakantojen lisääntymismahdollisuudet suunnittelukauden aikana.

38. linjaus

"Vaalimme vesistöjen ja pohjavesien tilaa huomioimalla ne kaikessa maankäytössä ja sen ohjauksessa. Lisäämme sisävesien inventointia ja tunnistamme elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotarpeita."

Vaikutus

Linjaus on hyvä ja ennallistamis- ja hoitotarpeita voi tulla aiemman linjauksen vaikutusarvion mukaisesta selvityksestä.

39. linjaus

> *"Teemme aktiivista edunvalvontaa tärkeillä valuma-alueilla varmistaaksemme erityisesti valuma-alueiden vaelluskalakantojen lisääntymisalueiden säilymisen. Selvitetään yhteistyössä tutkimustahojen (mm. Luke, yliopistot) kanssa seurannan järjestämistä erityisesti kalakantoihin kohdistuvien tarkempien ympäristövaikutusten arvioimiseksi."*

Vaikutus

Tämä pitäisi olla ykköstoimenpide kullankaivuualueiden laajentumisen osalta. Nyt näyttää siltä, että etenkin koneellisen kullankaivuun paine siirtyy Ivalojoen latvavesistöihin ja Vuotson suuntaan ja tulee aiheuttamaan valuma-alueille veden samentumisia samaan tapaan kuin on ollut Vasko- ja Lemmenjoella koneellisen kaivuun aikana. Vaikutukset ovat kalakannoille merkittävät ja paikallisten käsityksen mukaan lohikalat katosivat samentumisen vuoksi mm. Vaskojoesta Postijoen suun alapuoliselta vesistöosuudelta kuten kuvasta 9 on helpohko arvioida. Kullankaivuun paine laajenee kovaa vauhtia Vuotson suunnalla, jossa kuvan 10 kultavaltausten kaivuualueiden pinta-ala on lisääntynyt 5,5 hehtaarista noin 14,3 hehtaariin 2019–2021 välisenä aikana. Näiden kaivuualueiden vesistövaikutukset voivat olla merkittävät puhumattakaan noiden ja lähistöllä sijaitsevien valtausten noin 3000 ha:n yhtenäisestä häiriöalueesta, jonka kaivuu aiheuttaa poronhoidolle.

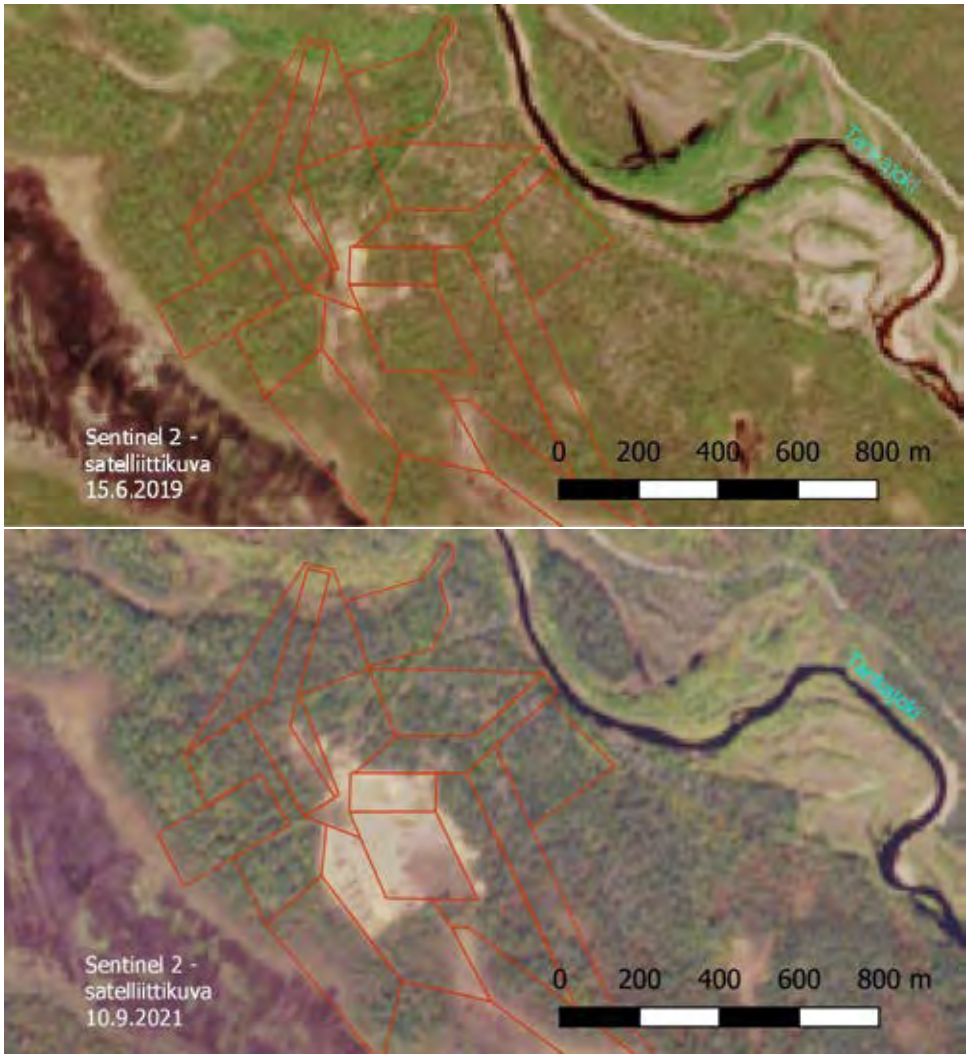

Kuva 10 Vuotson Tankajoen/Siikaselän kullankaivuun lisääntyminen kesien 2019–2021 aikana noin 9 hehtaarilla Sentinel 2 - satelliittikuvista nähtynä. Punaisella kultavaltausten rajat.

40. linjaus

> *"Osallistutaan ajantasaisen riista- ja kalakantoihin liittyvän tiedon tuottamiseen: tuotetaan tietoa esimerkiksi alkuperäisten kalalajien palauttamisesta, elinympäristöjen kunnostamisesta, riistakolmio- ja vesilintulaskennoista sekä vieraslajien, kuten puronieriän, minkin ja supikoiran, poistamisesta. Vastataan riekon linjalaskentojen toteuttamisesta kestävän metsästysverotuksen varmistamiseksi ja riekkokannan tilan seuraamiseksi."*

Vaikutus

Riista- ja kalakantoihin liittyvän tiedon tuottaminen, kuten lintukanta-arviot, ovat tärkeitä toimia. Perinteiset saamelaiset riekonpyytäjät ovat monin paikoin olleet huolissaan riekkokantojen kanta-arvioiden luotettavuudesta. Metsähallitus käyttää nykyään linjalaskentaa, joka on tutkimusten mukaan luotettavin ja rajojen yli yhdenmukaisin tapa määrittää riekkokanta. Pyyntilupia on myyty runsaasti koettuun riekkomäärään nähden ja saamelaiset riekonpyytäjät ovat laskentatavan mahdollisesta luotettavuudesta huolimatta, joko lopettaneet pyytämisen tai vähentäneet pyyntiä, koska ovat kokeneet riekkokannat paljon pienemmiksi kuin viralliset arviot antavat ymmärtää. Tämä tarkoittaa sitä, että käytännössä Metsähallituksen riekkolupamyynti on lopettanut saamelaisen perinteisen riekonpyynnin ja turistipyytäjät ovat tämän tilan vallanneet. Vaikka kanta-arviot olisivat

luotettavat, riekot pyydetään tehokkaalla koirapyynnillä syksyllä jo niin vähiin, että perinteisille talven ansapyytäjille ei jää enää riekkoja metsästettäväksi.

Riista- ja kalakantoihin liittyvät arviot on saatava luotettaviksi ja tarkemmiksi. Paliskunnilla tulisi olla oikeus osallistua riistalajien kanta-arvioiden luotettavuuden arvioimiseen erityisesti tunturipalkisissa riekkojen osalta. Näiden avulla saatavalla tiedolla parannetaan metsästyksen ja kalastuksen sosiaalista kestävyyttä.

41. linjaus

"Eräpalvelut antaa saamelaisten kotiseutualueelle erilliset kiintiöpäätökset. Metsästyksen kiintiöpäätöksessä vahvistetaan aluekohtaisen kiintiöinnin reunaehdot, joiden mukaan kanalintujen ja muun pienriistan metsästysoikeuden sisältävien lupien mitoitus toteutetaan vuosittain suunnittelukaudella. Samassa kiintiöpäätöksessä varmistetaan karhun- ja hirvenpyynnin reunaehdot tarkoituksenmukaisten metsästysjärjestelyjen mahdollistamiseksi ja järjestämiseksi sekä sosiaalisen kestävyyden turvaamiseksi. Kalastuksen kiintiöpäätöksessä vahvistetaan aluekohtaiset kalastuslain 5 §:n mukaiset kiintiöt ja lisäksi kalastuslain 10 §:n mukaiset kiintiöt lohen ja taimenen nousualueille. Vahvistettuja kiintiöitä on noudatettava myönnettäessä lupia. Kiintiö- ja lupapäätökset perustuvat tutkimuslaitosten tuottamaan tutkittuun tietoon, ja niissä huomioidaan paikalliset olosuhteet ja lupa-aluekohtaiset erityispiirteet. Ennen kiintiöpäätöksen antamista Metsähallitus neuvottelee Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen kanssa ja kuulee saamelaisten kotiseutualueen kuntakohtaisia neuvottelukuntia ja alueen riistanhoitoyhdistyksiä sekä tarvittavilta osin myös Riistakeskusta. Lisäksi ennen vuosittaisen lupakiintiön tarkempaa mitoitusta kuullaan alueen keskeisiä sidosryhmiä eli paliskuntia, riistanhoitoyhdistyksiä, matkailuyrittäjiä, kuntia, saamelaiskäräjiä ja kolttien kyläkokousta."

Vaikutus

Kiintiöpäätökset sekä Metsähallituksen lupamenettelyt ovat vaikuttaneet saamelaisten perinteiseen metsästykseen merkittävästi. Perinteinen riekon ansapyynti on lähes loppunut viimeisen 15 vuoden aikana, mutta osaajia vielä onneksi löytyy ja tilanne olisi vielä pelastettavissa. Yksi merkittävä muutostekijä metsästykseen on ollut mm. riekonmetsästyksen salliminen syrjäalueilla 2000-luvulla. Metsästäjäturistit menevät lentokoneilla, mönkijöillä ja kelkoilla pitkälle erämaahan pyytämään. Koivumetsäalueella raju ampuminen kuuluu pidemmälle ja saamelaiset ovat nähneet, että ampumisen aiheuttama rauhattomuus on ajanut riekot pois alueelta. Metsästäjäturistien kulkeminen pitkällä erämaassa on aiheuttanut rauhattomuutta porojen keskuudessa ja häiriöt ovat ajaneet poroja pois halutuilta laidunalueilta, mikä lisää merkittävästi poronhoitajien työtä ja kuluttaa laitumia enemmän. Turistimetsästäjät eivät myöskään osaa erottaa tunturien reunakoivikoissa kiirunaa riekosta, joten saaliiksi päätyy myös kiirunoita. Näin on käynyt Enontekiön suunnalla, Kaldoaivin ja Muotkatunturin erämaa-alueen reunamilla, joissa turistipyytäjät ovat paikallisten nähden kantaneet isoja riekko- ja kiirunasaaliita mukanaan metsästä.

Metsästysturismi tulisi rajata vain teiden lähistöille ja pyynti etäisissä tunturikoivikoissa tulisi kieltää. Näin levottomuus erämaissa vähenisi, kiirunoita ei ammuttaisi riekkoina, saamelainen riekon ansapyynti voisi elpyä ja poronhoidolle tärkeät rauhalliset alueet paranisivat laidunkäytössä. Sopiva sallittu metsästysetäisyys tieltä tulisi määritellä yhdessä Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen ja paikallisten saamelaisyhteisöjen kuten paliskuntien ja tokkakuntien kanssa. Samalla pyynnin lupamäärät tulisi harkita uudelleen - etenkin metsästysturistien osalta.

42. linjaus

"Jaamme sekä omaa että tutkimuslaitosten tuottamaa tietoa riista- ja kalakannoista avoimesti sidosryhmillemme neuvottelukunnissa, kalatalousalueissa ja kiintiöneuvotteluissa."

Vaikutus
Tämä on hyvä linjaus edellyttäen, että myös saamelaisille tätä tietoa jaetaan.

43. linjaus

"Toimimme aktiivisesti käytöstä poistuneiden, eläimille vaarallisten aitojen poistamiseksi ja turvallisten rakenteiden kehittämiseksi."

Vaikutus
Tämä on hyvä linjaus.

44. linjaus

"Paikkakuntalaisille myönnettävien maastoliikennelupien perusteissa korostetaan maastoliikenteen tarkoitusta perinteiseen luonnonkäytön harjoittamiseen, kuten esimerkiksi kalastukseen. Luvan saajan on liikkuessaan vältettävä vahingon ja haitan aiheuttamista luonnolle ja muulle ympäristölle, kiinteistöille ja luontaiselinkeinoille sekä tarpeettoman häiriön aiheuttamista asutukselle ja muulle ympäristölle. Metsähallitus myöntää Utsjoella ja Enontekiöllä asuville kuntalaisille erikseen määritellyille, perinteisille kulku-urille lumettoman ajan maastoliikennelupia luonnonhyödyntämistehtäviin (esim. hillastukseen, metsästyksen järjestelyihin, kalastukseen). Ulkopaikkakuntalaisen on mahdollista saada urien ulkopuolelle lumipeitteisen ajan maastoliikennelupa perusteltuun tarpeeseen Metsähallituksen vahvistettujen maastoliikenneperiaatteiden mukaisesti. Kesäaikaisia maastoliikennelupia myönnetään ulkopaikkakuntalaisille vain poikkeustapauksissa. Kulkua pyritään ohjaamaan ensisijaisesti reiteille ja urille, ja luvat urien ulkopuolelle harkitaan aina tapauskohtaisesti. Maastoliikenteeseen liittyvästä yritystoiminnasta on sovittava erikseen Metsähallituksen kanssa. Suunnitelmakaudella lisätään viestintää maastoliikenteen tarkoituksesta ja korostetaan lupaehdoissa vastuullisuutta, jottei liikkumisesta aiheudu haittaa luontaiselinkeinoille, luonnolle tai muulle ympäristölle."

Vaikutus
Ulkopaikkakuntalaisten eli turistien maastoliikennelupien perusteiden on oltava painavia ennen kuin sellaisia myönnetään. Tarpeeton maastoliikenne kuluttaa luontoa, maastoa, laitumia ja häiritsee poroja ja muita eläimiä.

Maastoliikenneluvat on harkittava tarkoin ja myönnettävä vain painavasta syystä. Erityisesti kesäaikainen maastoliikenne jättää maastoon pitkäaikaisia kulumia ja sitä tulisi välttää. Mökkiläisten maastoliikennelupia kaukana teistä oleville vanhoille heinäjänkäpalstoille ei tule myöntää, jos tähän Metsähallituksella on valtuudet. Tällainen liikenne on vastoin perinteistä maankäyttöä.

Maastoliikenteen valvontaan on saatava lisää resursseja. Maastoliikenne on muuttunut viimeisten vuosien aikana sen alkuperäisestä tarkoituksestaan, eli perinteisen luonnon käytön mahdollistamisesta, virkistysmaastoliikenteen suuntaan. Tätä edesauttaa se, ettei maastoliikennettä juurikaan valvota. Lupaehtojen rikkomisesta tulisi seurata kovempia sanktioita.

Akwé: Kon -työryhmä muistuttaa yhdenvertaisuudesta Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten maastoliikenteen, kalastuksen ym. osalta. Tämän asian kuntoon hoitaminen tulisi ottaa yhdeksi luonnonvarasuunnitelmakauden tavoitteeksi.

45. linjaus

"Selvitetään mahdollisuuksia edistää tunturikoivikoiden palautumista esimerkiksi laidunnuspaineen säätelyn ja laidunkierron kehittämisen avulla (tunturi)mittarituhoalueilla yhteistyössä paliskuntien, Luken, Syken ja muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa. Laidunnuspaineen säätelyyn liittyy myös alueiden muun maankäytön suunnittelu ja ohjaus."

Vaikutus
Tavoitteet ovat hyvät. Tunturikoivikoiden palautuminen parantaisi perinteisten elinkeinojen edellytyksiä erityisesti poronhoidossa, jossa laiduntilanne paranisi. Metsästyksen osalta koivikoiden palautuminen palauttaisi riekkojen ja kiirunoiden elinympäristöjä ja parantaisi riekonmetsästyksen kestävyyttä ja mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Myös luonnon monimuotoisuus hyötyisi koivikoiden palautumisesta. Laidunnuspaineen säätelyssä tulee huomata, että laidunnuspaineeseen vaikuttavat voimakkaasti myös maastoliikenne ja metsästys, joihin poronhoitajilla ei ole valtaa vaikuttaa.

46. linjaus

"Metsätalouden toimet kohdennetaan pääsääntöisesti mäntyvaltaisiin metsiin. Kuusi- ja lehtipuuvaltaiset metsät ovat Inarissa ja Enontekiöllä kokonaan metsätalouden ulkopuolella. Sodankylän pohjoisosissa on muusta suunnittelualueesta poiketen merkittävästi kuusivaltaisia metsiä. Siellä hakkuita voidaan tehdä myös kuusivaltaisissa, aiemmin käsitellyissä metsissä."

Vaikutus
On hyvä, että vanhat kuusi- ja lehtipuuvaltaiset metsät ovat Inarissa ja Enontekiöllä kokonaan metsätalouden ulkopuolella. Metsätalouden toimet mäntyvaltaisissa metsissä voivat olla sekä ongelma että tarpeellinen toimi riippuen metsän rakenteesta. Puustoisten ja vanhojen metsien uudistaminen on useimmissa tapauksissa haitallista poronhoidon, matkailun ja ilmaston kannalta. Taimikoiden ja nuorten metsien hoitaminen ovat toimenpiteitä, jotka voivat tapauskohtaisesti olla hyödyllisiä kuten linjauksen 32 kohdalla mainitaan. Lapin paliskunnan alueella olevat kuusivaltaiset metsät ovat linjauksen mukana aiemmin käsitellyissä metsissä.

Kaikki metsätaloustoimet, -menettelyt ja mitoitukset tulee sopia paliskuntien ja tokkakuntien kanssa FPIC-menettelyillä, joissa poronhoitajat saavat riittävän tietopohjan päätösten tekemiseen. Käsitteet täytyy prosessissa aukaista selkeästi ja esimerkiksi Lapin paliskunnan alueen kuusivaltaiset metsät, jotka on aiemmin käsitelty, olisi hyvä osoittaa kartalla, jotta vältytään määrittelysekaannuksilta.

47. linjaus

"Kaikissa hakkuissa säästetään kuolleet ja lahot puut, suuret aihkit, suuret haavat ja raidat sekä suuria koivuja. Taimikonhoidossa ja ensiharvennuksissa ylläpidetään luontaista lehtipuusekoitusta."

Vaikutus
Luonnon monimuotoisuuden kannalta on riskialtista tehdä mitään metsätaloustoimenpiteitä metsäkuvioissa, joissa on lahopuuta, suuria aihkeja, haapoja, raitoja tai koivuja. Nämä ovat usein myös poronhoidon kannalta tärkeitä laitumia. Taimikonhoito ja ensiharvennus voivat olla joissain tapauksissa poronhoidon kannalta hyödyllisiä, mutta niiden kanssa kannattaa olla suunnitelmakauden aikana varovainen, koska asiaa ei ole tutkittu. Tiheiden taimikoiden ja nuorten metsien palauttamista

laidunkäyttöön kannattaa tutkia sopimalla paikat ja koejärjestelyt tarkasti asianomaisen paliskunnan ja tutkijoiden kesken.

Luontaisen lehtipuusekoituksen ylläpito talousmetsissä on todennäköisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta hyödyllistä.

48. linjaus

"Metsätalousalueilla sijaitsevat arvokkaat vanhat luonnontilaiset metsät kartoitetaan osana alue-ekologisen verkoston tarkastelua ja siirretään metsätalouskäytön ulkopuolelle. Luontokohteiden päivityksessä tehdään yhteistyötä muun muassa luontojärjestöjen kanssa."

Vaikutus

Vanhojen luonnontilaisten metsien siirtäminen metsätalouskäytön ulkopuolelle on tarpeellinen toimi ja tukee saamelaisten perinteistä maankäyttöä. Samoin se on tarpeen monimuotoisuuden kannalta tilanteessa, jossa on menossa globaali biodiversiteettikriisi. Toimi on myös erittäin tehokas ilmastoteko ja palvelee myös matkailun intressejä, mikä on aluetalouden kannalta oleellista.

Kriteerit luonnontilaiselle vanhalle metsälle eivät saa olla liian tiukat – kuten esimerkkinä PEFC-standardin 10. kriteeri [16] – ja näihin tulisi sisällyttää myös luonnontilaisen kaltaiset metsät. Saamelaisten kotiseutualueella on paljon luonnontilaisen kaltaisia metsiä, joita on hakattu varovaisella poiminnalla jo 1800-luvulta lähtien. Esimerkiksi Paatsjoen, Nellimin ja Vätsärin suunnalla on ATIF-yhtiön teettämiä hakkuita 1920-luvulta, joissa on vieläkin 100 vuotta vanhat kannot, hakkuutähteet ja latvukset jäljellä. Nämä eivät ole ikimetsiä, mutta jo perinteisten elinkeinojen kannalta luonnontilaisia. Arvokkaiden metsäkuvioiden siirtäminen Metsähallituksen alue-ekologiseen verkostoon ei ole riittävää ja jättää suojelustatuksen Metsähallituksen oman päätöksen varaan. Menneiden vuosien epäluottamuksen tuntien tämä ylläpitää epävarmuutta perinteisten elinkeinojen parissa alueiden todellisesta statuksesta ja tulevaisuudesta. Lisäksi Lapin paliskunnan alueella on esimerkki, jossa Metsähallituksen omalla päätöksellä suojelema alue valjastettiin kullankaivun käyttöön Tukesin päätöksellä. Tämän kaltaiset tilanteet ovat omiaan heikentämään luottamusta viranomaisiin.

49. linjaus

"Kaikissa teiden peruskorjauksissa poistetaan samalla kalojen vaellusesteet. Projektinomaisesti poistetaan kaikki vaellusesteet UKK-puiston pohjoispuolisen osan, Luton valuma-alueeseen kuuluvan metsätalouden tiestön osalta."

Vaikutus

Oikein hyvä, että kalojen vaellusesteet poistetaan. Tämän lisäksi olisi syytä harkita tarpeettomien metsäteiden poistamista ja neuvotella siitä asianomaisen paliskunnan kanssa.

50. linjaus

"Luonnonhoidolliset poltot suojelualueilla kohdennetaan palojatkumoverkoston mukaisesti. Toimenpiteistä neuvotellaan ja sovitaan yhdessä paliskuntien kanssa. Metsätalous ei tee suunnitelmakaudella kulotuksia Inarin ja Enontekiön kuntien alueilla. Luonnonhoidollisia kulotuksia voidaan tehdä Lapin paliskunnan alueella, erikseen paliskunnan kanssa sovittaessa."

Vaikutus

Saamelaiskulttuuriin ei kuulu metsän polttaminen, vaan tulen erittäin varovainen käsittely. Tutkimusten mukaan metsät ovat muinaisten lapinkylien alueilla palaneet hyvin harvoin ja näyttää

siltä, että metsien luonnollinen palofrekvenssi, eli salaman sytyttämänä, on useampi tuhat vuotta [24]. Metsäpalo on Pohjois-Lapissa luonnostaan siis todella harvinainen. Palot olivat lähinnä ihmisten aiheuttamia ja silti paloja esiintyi Inarissa tehdyn tutkimuksen mukaan korkeintaan 350 vuoden välein [25]. Uudisasutuksen levitessä pohjoiseen palofrekvenssi lisääntyi johtuen maanviljelijöiden huolettomammasta tulenkäsittelystä [25] ja myös kaskeamisesta.

Metsän tai maaston kulotuksessa pintakasvillisuus tuhoutuu ja tekee alueesta useissa tapauksissa pitkäksi ajaksi huonon porolaitumen. Se on merkittävä syy välttää metsien kulottamista.

Jos luonnonhoidollinen polttaminen on kuitenkin välttämätöntä, puustoa ei saa viedä pois kuviolta. Metsäpaloja jäljittelevissä luonnonhoidollisissa toimissa luonnon monimuotoisuuteen vaikuttaa merkittävästi palaneeseen metsään jääneen lahopuun määrä samoin kuin elossa säilyneet puut.

51. linjaus

"Muiden aktiivisten luonnonhoitotoimien, kuten perinnebiotooppien hoidon, purojen kunnostuksen ja pölyttäjäpientareiden teon tarve ja mahdollisuudet kartoitetaan. Toteutukseen innostetaan mukaan sidosryhmiä ja vapaaehtoisia."

Vaikutus

Linjaus on oikein hyvä. Ennallistamiskohteena olisi hyvä selvittää entisten kulta-alueiden palauttamista luonnollisempaan tilaan.

52. linjaus

"Huomioimme riistan elinympäristövaatimukset metsänkäsittelyssä. Tavoitteena on riistaa hyödyttävä puuston ja metsien rakenteen monipuolisuus, varvuston ja suojapaikkojen turvaaminen sekä riistan elinympäristöjen säästäminen ja lisääminen."

Vaikutus

Riistan kannalta parasta on jättää luonnontilainen metsä käsittelemättä ja toimia vain ennestään käsitellyillä alueilla.

53. linjaus

"Kuollutta puuta ei korjata metsänhakkuiden yhteydessä. Kuolleen puun pienimuotoinen otto (2 m^3/kohde) on kuitenkin mahdollista sitä vaativien kulttuuriperintökohteiden (esimerkiksi kolttakenttien rakennukset) korjaamiseksi metsätalouskäytössä olevilta alueilta"

Vaikutus

Linjaus on kannatettava.

54. linjaus

"Luonnontuotteiden keruun lupamenettelyjä kehitetään. Saamelaisen käsityöperinteen turvaamiseksi säilytetään oikeus ottaa valtion maalta käsitöiden raaka-aineeksi vähäisiä määriä pajua, leppää, koivua ja haapaa. Myös vähäisiä määriä juuria, kenkäheinää, niittymaarianheinää ja väinönputkea voi ottaa korvauksetta. Otto-oikeus ei koske kansallis- tai luonnonpuistoja, eikä raaka-aineena tapahtuva jälleenmyynti tai välitys ole sallittua."

Vaikutus

Saamelaisen käsityöperinteen osalta on oleellista, että saamelaisilla on omilla perinteisillä alueillaan oikeus ottaa käsitöiden raaka-aineita maltillisia määriä.

55. linjaus

"Perinteisten puuveneiden valmistamiseen tarvittavia yksittäisiä mäntyjä myydään erikseen osoitettavilta kohteilta."

Vaikutus

Perinteisten jokiveneiden ja Inarijärven järviveneiden valmistus käsityönä on tärkeä perinne, joiden jatkumiseen tämä linjaus on tärkeä.

56. linjaus

"Metsähallitus pyrkii tunnistamaan ja ymmärtämään hallinnassaan olevien saamelaisten pyhien paikkojen arvon ja merkityksen. Metsähallitus huolehtii kohteisiin liittyvän tiedon eettisesti oikeasta käytöstä ja tunnettujen kohteiden säilymisestä."

Vaikutus

On hyvä, että pyhien paikkojen arvo ja merkitys pyritään tunnistamaan ja ymmärtämään. Vielä on ei-julkisia pyhiä paikkoja, joiden tuomista julkiseksi ei ole suotavaa.

57. linjaus

"Suunnittelualueella sijaitsevat valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet otetaan huomioon alueen maankäytössä ja sen ohjauksessa."

Vaikutus

Tämä on erittäin kannatettava linjaus. Saamelaisten kotiseutualueelle sijoittuviin valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin kuuluu myös saamelaiskulttuurille tärkeitä maisema-alueita. Ottaen huomioon saamelaisen maisemakäsityksen, joka on luonnontilaisen ja kulttuurimaiseman välissä, on maiseman suojelu saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytysten turvaamiseksi tehokas.

58. linjaus

"Alueiden arkeologisista inventoinneista ja rakennusperintöinventoinneista tehdään yhteistyössä alueellisten vastuumuseoiden ja tutkimuslaitosten kanssa tarvelähtöinen kokonaissuunnitelma, jolla tähdätään yhteiseen laajaan kulttuuriperintöinventointihankkeeseen."

Vaikutus

Tällä linjauksella Metsähallitus voi jollain tasolla kompensoida sitä aukkoa, jonka sen elävän saamelaisen kulttuuriperinteen hankaloittaminen on aiheuttanut. Vielä 60-luvulla elävä kammikulttuuria osin hävitettiin polttamalla tai estämällä kammien kunnostukset. Myös "luvattomia" poropaimennuskämppiä on poltettu vielä 2000-luvulla. Akwé: Kon -työryhmä edellyttää, että suunnitteluun otetaan mukaan myös Saamelaiskäräjät, Kolttien kyläkokous sekä tarvittavat muut saamelaisyhteisöt.

59. linjaus

"Metsähallituksen kulttuurihistoriallisten arvokohteiden hoitoa jatketaan suunnitelmallisesti. Kohteiden hoidossa tehdään yhteistyötä paikallisten ja valtakunnallisten sidosryhmien kanssa. Saamelaisen kulttuuriperinnön suojelemisessa ja hoidossa tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat Saamelaismuseo Siida, saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous ja Museovirasto."

Vaikutus

Tämä on kannatettava linjaus ja jatkoa hyvälle käytänteelle.

60. linjaus

"Luonto-, kulttuuriperintö- ja metsävaratiedon laatua ja ajantasaisuutta ylläpidetään systemaattisesti. Tiedonkeruuta, sen kohdentamista ja analysointia kehitetään edelleen muun muassa kaukokartoituksen ja tekoälymenetelmien avulla."

Vaikutus

Paikkatiedon ja muun tiedon osalta on hyvä tavoitella laatua. Kaiken päätöksenteon perustana on tieto alueen nykytilasta ja historiasta. Nyt käytössä olevat aineistot ovat erittäin puutteellisia ja pakottavat mm. paliskuntia sopimaan metsätaloudesta puutteellisen tiedon pohjalta. Näissä oloissa FPIC-prosessit ovat vaillinaisia tai mahdottomia.

Hyvinvointi ja elinkeinot

Hyvinvointi ja elinkeinot -teeman esittelytekstissä todetaan: *"Sovitamme kestävästi yhteen valtion maa- ja vesialueisiin kohdistuvia toiveita yhdessä alueen toimijoiden kanssa - saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamiseksi…"*. Yhteensovittaminen ja saamelaisen kulttuurin harjoittamisen turvaaminen tilanteessa, jossa saamelaisilla on perustuslaillinen asema alkuperäiskansana ja KP-sopimuksen 27 artiklan mukainen oikeus harjoittaa kulttuuriansa tarkoittaa sitä, että kulttuurin harjoittamisen edellytykset eivät saa heiketä. Yhteensovittamisessa tulee huomioida kumulatiivisesti saamelaisten maa- ja vesioikeuksien kohtaamat heikennykset eri maankäyttömuodoista. Yhteensovittaminen ei saa tarkoittaa sitä, että saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksistä pitää tinkiä jokaisessa prosessissa erikseen, jolloin yhteisvaikutukset voivat olla huomattavat. Kappaleessa olisi hyvä todeta, että yhteensovittamisella varmistetaan myös saamelaisten oikeuksien toteutuminen.

61. linjaus

"Yhä suurempi joukko on innostunut luonnossa liikkumisesta. Lisäämme mahdollisuuksia terveyttä ja hyvinvointia edistävien luonto- ja eräelämysten saavuttamiseen. Opastamme luontoon lähtijöitä ja viestimme vastuullisesta ja turvallisesta retkeilystä ja retkietiketistä kasvokkain kaikissa asiakaspalvelupisteissämme sekä verkkopalveluissamme."

Vaikutus

Retkietiken tiedottaminen luonnossaliikkujille on todella tärkeää kuten linjauksissa 11 ja 12 käsiteltiin. Samaan aikaan Akwé: Kon -työryhmä muistuttaa, että saamelaisten kotiseutualueelle tarvitaan oma retkietiketti. Metsähallituksen tulee tarkastella palvelujaan myös siitä näkökulmasta, miten ne vastaavat vastuullisen ja eettisesti kestävän saamelaismatkailun toimintaperiaatteisiin [26].

62. linjaus

"Suunnittelemme ja rakennamme uuden opastuspisteen keskeiselle paikalle Saariselälle, portiksi yhä kasvavalle joukolle kansallispuistoon lähtijöitä."

Vaikutus

Ks. linjaus 61.

63. linjaus

"Otamme uudet liikkumisen muodot, kuten maastopyöräilyn ja vapaalaskun huomioon vaikutusten seurannassa, toimintojen ohjaamisessa ja palveluinfran kehittämisessä."

Vaikutus
Uusia liikkumisen muotoja harrastavat usein henkilöt, joilla ei ole kokemusta saamelaisten kotiseutualueella liikkumisesta. Useimmat linjauksen 9 arviot pätevät tähänkin kohtaan.

Tulisi käynnistää tiedotuskampanja saamelaisten kotiseutualueella liikkumisesta ja liikkumisen vaikutuksista elinkeinoihin ja ympäristöön. Samansuuntaisia toimenpiteitä tarvitaan kuin linjauksissa 11 ja 12.

Akwé: Kon -työryhmä huomauttaa, että sähköavusteisten kulkuneuvojen käyttö tulee rinnastaa moottoriajoneuvoihin ja näin ollen niiden käyttö edellyttää maastoliikennelupaa.

64. linjaus

> *"Paliskunnan alueelle suunnitteilla olevista pysyvistä tai poronhoitoon olennaisesti vaikuttavista reiteistä ja hankkeista, kuten esimerkiksi ohjelmapalveluyritysten pysyvistä tai pitkäaikaisista reiteistä ja tukikohdista sekä maastoliikenne- ja koiravaljakkotapahtumista pyydetään ennakkoon lausunto paliskunnalta ja paliskunnalle tarjotaan mahdollisuus neuvotella asiasta. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien."*

Vaikutus
On hyvä, että poronhoitoon olennaisista vaikuttavista reiteistä ja hankkeista neuvotellaan paliskuntien kanssa. Jotta saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet turvattaisiin, neuvottelujen tulisi olla FPIC-prosessi. Mikäli reitteihin tai tms. päädytään neuvotteluista huolimatta, tulee Metsähallituksen perustella päätöksensä. Muutoinkin tulee antaa sellaisia lupa- tms. ehtoja, jotka minimoivat mahdolliset negatiiviset vaikutukset. Lisäksi tulee antaa sanktioita lupaehtojen rikkomisesta sekä kyseistä toimintaa tulee myös valvoa.

Ohjelmapalveluyrityksille sallittavat tukikohdat tulee olla kevytrakenteisia ja siirrettäviä. Kiinteitä ja pysyviä tukikohtia ei tule sallia. Tukikohtien siirtämiset on tehtävä maan ollessa lumipeitteinen. Maastoon ei saa jäädä jälkiä. Tukikohtien käyttötarkoitus on määriteltävä selkeästi ja yksiselitteisesti. Jätehuolto on järjestettävä siten, että tukikohtaan ei jätetä roskia, ulosteita tai jätteitä. Mikäli tukikohdan yhteydessä on käymälä, on sen oltava kuivakäymälä. Tukikohdat eivät saa sijaita poronhoidon kannalta keskeisillä alueilla. Paliskunnalla täytyy olla mahdollisuus rajata pois matkailun tai ohjelmapalveluiden käytöstä esim. vasoma-alueet ja talvilaitumien luppoalueet.

65. linjaus

> *"Kehitämme matkailukeskusten lähialueiden päiväretkeilypalveluita"*

Vaikutus
Vilkkaita retkeilyreittejä on hyvä keskittää, jotta paikallisten saamelaisten ja poronhoidon tärkeät alueet pysyvät vähähäiriöisinä. Näiden suunnittelussa tulisi kuulla asianosaisia paikallisia saamelaisia, paliskuntia ja tokkakuntia FPIC-menettelyjä noudattaen.

66. linjaus

> *"Parannamme kansallispuistojen ja muiden tärkeiden luontomatkailukohteiden saavutettavuutta reittien, pysäköintialueiden ja muun palveluinfran kehittämisellä sekä opastukseen ja viestintään panostamalla."*

Vaikutus
Tällä on sama vaikutus kuin 65. linjauksella.

67. linjaus

"Vilkkaimmilla retkeilykohteilla kehitämme alueelle soveltuvia ajanmukaisia palveluita korjausrakentamisen lisäksi."

Vaikutus
Tällä on sama vaikutus kuin 65. linjauksella.

68. linjaus

"Luomme edellytyksiä luonnon virkistyskäytön, luonto-, metsästys- ja kalastusmatkailun sekä matkailuelinkeinon kestävälle toiminnalle ja kasvulle yhteistyössä alueen yrittäjien kanssa. Selvitämme yhdessä yrittäjien kanssa muun muassa yritysten käyttöön tarkoitettujen tukikohtien tarpeen. Luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden matkailukäyttö on säädösperusteisesti rajoitetumpaa, eikä esimerkiksi yritysten omia kiinteitä tukikohtia ole mahdollista rakentaa näille alueille."

Vaikutus
Rauhallisilla luonnonalueilla olevat matkailutukikohdat voivat huolimattomasti sijoitettuna aiheuttaa perinteisille elinkeinoille merkittävää haittaa.

Tukikohdan perustaminen esim. erämaa-alueelle tarkoittaa todennäköisesti sitä, että toimintoa, jota varten tukikohtaa tarvitaan, ei ole aiemmin ollut. Tämä pätee yhtä lailla toistaiseksi erämaan kaltaiseen syrjäiseen alueeseen, jota ei varsinaisesti erämaalailla ole turvattu. Linjaus on helposti ristiriidassa linjauksen 83 kanssa, jonka tavoitteena on säilyttää erämaat rauhallisina ja erämaisina. Koiravaljakkotoiminnalle tällaisia tukikohtia ei tule myöntää, koska niiden aiheuttama häiriö on kokoluokassaan huomattava. Esim. Angelin suunnalla oleva koiratarha, joka on noin kilometrin päässä Norjan rajasta, on karkottanut Norjan puolen porot rajan tuntumasta ja hankaloittanut alueen tokkakunnan laidunten talvikäyttöä.

Tähän linjaukseen pätevät myös linjauksen 64 kommentit.

Uusien tukikohtien perustamista matkailuyrityksille tulee välttää ja mahdollisten tukikohtien sijoittelun reunaehdot tulee olla luonnonsuojelu- ja erämaalakien lisäksi perinteisten elinkeinojen harjoittajien kanssa käytävien FPIC-menettelyiden tulosta. Koiravaljakkotoiminnalle ei tule myöntää tukikohtia.

69. linjaus

"Tuemme matkailualueiden kehittymistä tiiviinä. Kaavoituksen keinoin pyrimme vaikuttamaan siihen, että maan arvo kasvaa ja aluetaloudelliset kokonaishyödyt ovat mahdollisimman suuret. Tonttikauppa ja tonttien vuokraus kohdistuu kaavoitetuille alueille."

Vaikutus
Vastaavat vaikutukset kuin linjauksen 19 kohdalla.

Matkailualueiden laajeneminen on ongelma perinteisten elinkeinojen osalta.

Tonttikauppaa saamelaisten kotiseutualueen mailla ei tulisi käydä.

70. linjaus

"Vuokraamme valtion mailta maa-ainespaikkoja kiviainesten käyttäjille ja luomme edellytyksiä erilaisille infrahankkeille, luontoarvot ja pohjavedet turvaten. Kolttalain mukaisen maa-ainesten kotitarveoton edellytykset turvataan."

Vaikutus

Maa-aineksen kaivuu aiheuttaa poronhoidon osalta infrastruktuurin häiriöitä, joka on yksi merkittävä tekijä jäkälälaitumien kunnossa. Jo pistemäinen koneellinen kaivuu aiheuttaa ympärilleen kullankaivuun tapaan 13–300 ha:n eriasteiset häiriövyöhykkeet. Asianosaisten paikallisten saamelaisten ja saamelaisten poronhoitajien näkemykset on toimissa otettava huomioon ja vältettävä aiheuttamasta heidän elinkeinoilleen haittaa. Varsinkin paliskuntien ja tokkakuntien kanssa on maankäytöstä sovittava FPIC-menettelyitä soveltaen.

71. linjaus

"Emme itse jalosta tai toimita kiviaineksia. Omaa käyttöä (metsäautotieverkoston ylläpito ja rakentaminen) varten tuotetuista kiviaineksista voidaan myydä pieniä määriä pienasiakkaiden tarpeisiin."

Vaikutus

Ei kommenttia.

72. linjaus

"Luontaistalousalueiden maakuntakaavoissa määriteltyjen käyttömuotojen, luontaistalouden ja poronhoidon, toimintaedellytykset turvataan. Luontaistalousalueiden hoidon ja käytön suuntaviivojen tarkentamiseksi laaditaan tarvittaessa hoito- ja käyttösuunnitelmia suunnittelukaudella."

Vaikutus

Saamelaisten perinteisten elinkeinojen maankäytön suunnittelun kannalta ei ole mielekästä hajottaa päätöksentekoa erillisiin osaprosesseihin. Poronhoidon osalta on tarkasteltava koko paliskunnan tai kyseessä olevan siidan/tokkakunnan aluetta kokonaisuutena omistajasta riippumatta. Saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumisen kannalta oleellista on tarkastella kumulatiivisia kokonaisvaikutuksia. Kun kokonaisvaikutukset tiedetään, saamelaisyhteisöllä on mahdollisuus antaa vapaa, tietoon pohjautuva ennakkosuostumuksensa mahdollisista toimista ja suunnitelmista (FPIC-periaate).

73. linjaus

"Metsätalouden toimintaa kehitetään pitkäjänteisesti yhteensovittamalla toiminta poronhoidon, matkailun ja muiden elinkeinojen ja toimintojen kanssa."

Vaikutus

Metsähallituksen metsätalouden kehittäminen ja linjan pehmentyminen 2010-luvulla antaa toivoa tämän linjauksen hyvästä tarkoituksesta. Tähän linjaukseen pätee myös 72. linjauksen arvio kokonaisuuden tarkastelun tarpeesta. Poronhoidon osalta on kuitenkin todettava, että jatkuva uusien suunnitelmien yhteensovittaminen voi johtaa poronhoidon vähittäiseen vetäytymiseen alueelta.

74. linjaus

"Huoltovarmuuden turvaamiseksi haetaan kestäviä ratkaisuja kuntien lämpölaitosten tarvitseman energiapuun saatavuuden varmistamiseksi. Eri tahojen kanssa yhteistyössä pyritään turvaamaan mahdollisuudet paikalliselle puun jatkojalostukselle ja polttopuun

myynnille pienasiakkaille. Polttopuuksi sekä myydään erikseen osoitetuilta kohteilta että toimitetaan pieniläpimittaista tuoretta mäntyä. Tunturikoivuvyöhykkeellä myydään koivua. Kuollutta puuta ja maapuuta ei korjata tai myydä polttopuuksi. Tämä ei kuitenkaan estä kolttalain (253/1995) turvaamaa satunnaista kotitarvepuun keräämistä eikä yksittäisten rakennusperintökohteiden korjaamista."

Vaikutus
Harvennuskohteilta ja myös taimikon perkuusta saatava pienikokoinen perkuujäte olisi syytä saada kerättyä pois polttopuukäyttöön kuten esimerkiksi 75. linjauksen mukaisista hakkuista.

75. linjaus

"Ylitiheät, korjuuteknisesti haastavat mutta poronhoidon kannalta kiireelliset harvennuskohteet kartoitetaan. Harvennusten toteuttamiseen etsitään kustannustehokas ratkaisu, ja harvennukset hoidetaan suunnitelmallisesti."

Vaikutus
On erittäin kannatettavaa, jos Metsähallitus suuntaa hakkuunsa pois vanhoista ja uudistuskypsistä metsistä harvennuskohteisiin ja kartoittaa ne yhdessä paliskuntien kanssa. Useassa tapauksessa nuoren metsän hoito ei välttämättä ole selkeä parannus poronhoidolle, joka tarvitsee useita erilaisia laiduntyyppejä eri vuodenaikojen laidunnusta varten. Epäselvien kohteiden hyödyt voisi selvittää useamman vuoden tutkimuksella. Näistä aiheutuvat kulut Metsähallitus voi kirjata taseeseen saamelaiskulttuurin huomioon ottamisena.

76. linjaus

"Metsätalousalueiden tiestön kunnosta huolehditaan niin, että puun kuljetukset sujuvat häiriöttömästi ja virkistyskäyttäjien sekä eri elinkeinojen harjoittajien liikkuminen mahdollistuu alueilla. Metsätalouden kannalta tarpeettomien teiden poistamista voidaan harkita."

Vaikutus
Usean ellei useamman paliskunnan alueella metsäautotiet koetaan rasitteeksi, joka haittaa paliskunnan poronhoitoa aiheuttamalla levottomuutta ja häiriötä poronhoidolle. Tämä näkyy porojen lisääntyneenä kulkemisena, todennäköisesti siksi myös ravinnontarpeen kasvamisena ja siten laidunten kulumisena.

Esimerkkinä metsäautoteiden vaikutuksesta voidaan tehdä tarkastelemalla Ivalon paliskunnan noin 530 km:n metsäautotien (kuva 11) vaikutuksia alueen jäkäläntuottoon. Näiden teiden peitto- ja häiriöalueet muodostavat noin 5600 ha:n alan, joka on noin 2,2 % paliskunnan maapinta-alasta. Häiriövaikutus jäkäläntuottoon voidaan laskea vertaamalla Ivalon paliskunnan olemassa olevaa häiriöalaa, joka on Luken tilastojen mukaan 14,8 % paliskunnan alasta [8]. Ilman metsäautoteitä infrastruktuurin häiriöprosentti olisi noin 12,6 % sillä oletuksella, ettei päällekkäisiä häiriöitä muun maankäytön kanssa ole.

Laskelma Ivalon paliskunnan nykytilanteen jäkäläntuotosta on esitetty taulukossa 1 käyttäen luvun 5 jäkälän biomassa- ja kasvumalleja. Laidunluokkien pinta-alatiedot on kerätty Luken laiduninventoinnista [5]. Kaikki Ivalon paliskunnan alueet ovat ympärivuotisesti laidunnettuja, jolloin G_a = -0,82. Porolukuparametri $N_{reindeer}$ on 7,8 poroa/jäkälälaidun neliökilometri [8]. Luppolaidunprosentti, $A_{al\%}$, on 42,6 % [8]. Kun lasketaan vertailun vuoksi taulukon 1 arvot myös häiriöprosentin arvolla 12,6 %, saadaan 400 tonnia suurempi jäkäläntuotto vuodessa kuin taulukossa

1 on. Tämän menetetyn jäkälätuoton korvaaminen maastoruokinnalla maksaisi nykyhinnoilla (noin 0,5 €/kg) noin 100 000 € vuodessa sillä oletuksella, että poroilla jäkälän kaivuuhävikki on 50 %.

Tämä laskelma on vain suuntaa antava, mutta koska infrahäiriöt ovat tässä tilastollisesti merkittävässä suuruusluokassa, laskelman suuruusluokka lienee oikean suuntainen ja kertoo, että metsäautoteiden aiheuttama taloudellinen tappio poronhoidolle on todella merkittävä. Yksinkertaistaen laskelman tuloksen voi arvioida siten, että jokainen metsäautotiekilometri tuottaa Ivalon paliskunnan alueen poronhoidolle noin 200 €/v/km tappiota. Kun tämän suhteuttaa Metsähallituksen hallinnoimien metsäautoteiden kokonaismäärään saamelaisten kotiseutualueella, mikä on 2132 km, voidaan olettaa, että metsäautoteiden aiheuttamat tappiot pelkästään saamelaiselle poronhoidolle ovat mittavat.

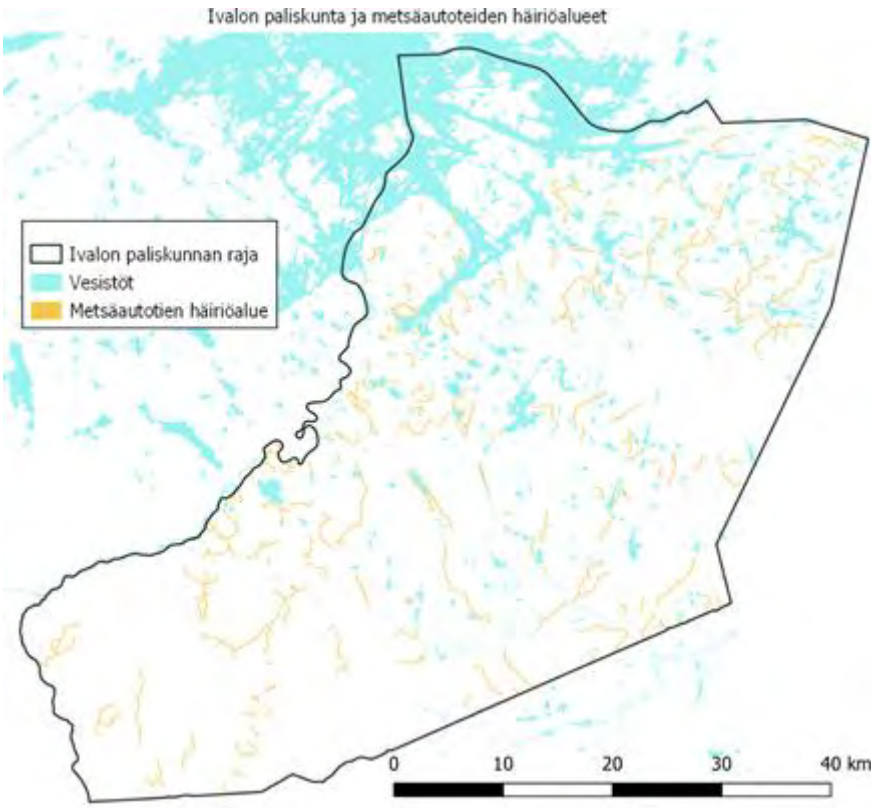

Kuva 11 Ivalon paliskunnan alueella olevat metsäautoteiden peitto- ja häiriöalueet.

Taulukko 1 Ivalon paliskunnan jäkäläntuottolaskelma, kun kaikki nykyiset häiriöt on huomioitu.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	15850	-0,37	0	5,49	219	0,6	27	428
Kuivat nuoret metsät	14240	-0,38	0	5,48	216	0,6	27	380
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	33850	0	0	5,86	317	1	59	1980
Kuivat tunturikoivikot	7840	-0,37	0	5,49	218	0,6	27	211
Kuivahko hakkuualue	18380	-0,37	-0,4	5,09	147	0,6	20	365
Kuivahko nuori metsä	28810	-0,38	-0,4	5,08	147	0,6	20	565
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	76300	0	-0,4	5,46	212	1	44	3353
Kuivahko tunturikoivikko	7960	-0,37	-0,4	5,09	146	0,6	20	158
Jäkäläinen tunturikangas	1870	-0,61	0	5,25	173	0,4	15	28
Yhteensä								**7472**

77.linjaus

"Säädöksiin perustuvat saamelaisten ja muiden paikallisten asukkaiden oikeudet turvataan ja edesautetaan paikallisen pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville."

Vaikutus

Paikallisten asukkaiden oikeudet pyyntikulttuuriin perustuvat saamelaisten ikimuistoisiin oikeuksiin maahan ja vesiin, ja oikeudet on annettu kaikille paikallisille, koska poliittinen ilmapiiri ei ole historiassa ollut suopea saamelaisten maa- ja vesioikeuksille. Esimerkkinä voidaan todeta, että kalastuslain (379/2015) turvaama kolmen pohjoisimman kunnan asukkaiden maksuttoman kalastusoikeuden olemassaolon perustana ovat olleet nimenomaan paikallisen saamelaisväestön ylimuistoisten nautintaoikeuksien tunnustaminen kirjoitetun lain ja oikeusjärjestyksen kautta.

Tavoite on siis periaatteessa kannatettava, mutta tässä Metsähallitus on epäonnistunut jo pelkästään metsästyksen osalta: saamelainen perinteinen riekonpyynti on loppunut lupamyyntikäytänteiden takia viime vuosikymmeninä ja hirvenpyynti on siirtynyt enemmän tehokkaasti pyytäville hirviporukoille. Kirjaus on myös hassu sikäli, että saamelaisilla ei ole etnisyyteen perustuvia oikeuksia maihin tai vesiin missään Suomessa lukuun ottamatta kolttalain pienimuotoisia kalastus- ja puunotto-oikeuksia.

Paikallisten oikeuksien lisäksi tulee turvata ja edesauttaa saamelaisten perinteistä pyyntikulttuuria alueella.

Akwé: Kon -työryhmä huomauttaa, että 77. linjaus on ristiriidassa sen suhteen, miten Metsähallitus tulkitsee esimerkiksi metsästyslakia yhdenvertaisuusperiaatetta korostaen, minkä mukaan Metsähallituksen on mahdollistettava turistien metsästysmahdollisuudet saamelaisten kotiseutualueella. Akwé: Kon -työryhmä katsoo, että perustuslain tasolla vahvistettua saamelaisten oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan ei voi heikentää yhdenvertaisuusperiaatteen väärintulkinnalla.

78. linjaus

> *"Avotulen teko maastoon ja polttopuiden otto eivät ole jokamiehenoikeuksia. Metsähallituksen tekemän päätöksen perusteella tulenteko on Pohjois-Suomen valtion mailla sallittua käyttäen kuivia oksia, risuja ja pieniä juurakoita. Joillakin luonnonsuojelualueilla tulenteko on kielletty tai sitä on rajoitettu alueen perustamissäädöksissä. Jos luonnonsuojelu-, erämaa- tai muulle alueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma ja/tai on annettu järjestyssääntö, tulenteossa noudatetaan niiden kirjauksia. Edellä tarkoitettujen luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden ulkopuolella tulenteossa tulee ensisijaisesti käyttää huollettua tulentekopaikkaa, jos sellainen on alle puolen kilometrin etäisyydellä tarjolla. Tulenteossa on joitakin aluekohtaisia hoito- ja käyttösuunnitelmissa esitettyjä poikkeuksia, jotka koskevat muun muassa kullankaivajien puunottoa."*

Vaikutus
Linjaus on kannatettava ja tukee kestävää luonnon käyttöä.

79. linjaus

> *"Kaivos-, kullanhuuhdonta- ja malminetsintäluvista päättää kaivoslain mukaisesti Tukes. Metsähallitus ei myönnä malminetsintälupiin liittyviä maanomistajan suostumuksia. Metsähallitus antaa lausunnot kaivoslain mukaisiin lupahakemuksiin."*

Vaikutus
Tämän linjauksen vaikutukset on jaettu kahteen erilliseen arvioon kaivostoiminnan vaikutuksista ja kullanhuuhdonnasta. Kaivostoiminta ja kullanhuuhdonta ovat toimintoja, joihin Metsähallituksella ei ole juurikaan päätösvaltaa kuin lausujana ja mahdollisesti maastoliikenteen luvista päätettäessä. Silti näiden vaikutukset ovat mittavat ja tulisi huomioida kokonaisvaikutuksia määriteltäessä saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin.

Kaivostoiminnan vaikutukset poronhoitoon ja kalastukseen

Kaivostoiminta ei sovi mihinkään saamelaisten kotiseutualueelle ilman, että se tekee laajoja alueita käyttökelvottomiksi perinteisiltä saamelaiselinkeinoilta. Kaivostoiminnan vaikutukset kattavat pysyvästi helposti useamman tokkakunnan alueen, jolloin tokkakuntien ja jopa koko paliskunnan tai jopa naapuripaliskunnan poronhoito muuttuu siten mahdottomaksi. Kaivostoiminta muuttaa maan pysyvästi käyttökelvottomaksi, tuhoaa alapuoliset vesistöt laajalti ja muodostaa poronhoidon kannalta toimintansa aikana ympärilleen häiriöalueen, joka vaihtelee tutkimusten mukaan [14] voimakkaan ja lievemmän häiriön vyöhykkeiksi, joissa laidunnus estyy kokonaan tai vähenee merkittävästi. Esimerkkinä vaikutusten laajuudesta on kuvan 12 ja 13 Kevitsan kaivos, joka itsessään kattaa 12 km^2 pinta-alan, mutta jonka voimakas häiriö ulottuu alueen ympärille noin 100 km^2 alueelle

ja karkottaa porot merkittävissä määrin myös n. 500 km^2 alueella. Eli yhteensä 12 km^2 kaivos aiheuttaa noin 620 km^2:n laajuisen alueen, jossa poronhoito estyy kokonaan tai häiriintyy huomattavasti. Kaivoksen mahdollinen sijoittuminen poronhoitoalueella voi esto- ja häiriöalueen lisäksi tehdä laidunkierron mahdottomaksi ja vaikuttaa selvästi laajemmalle alueelle.

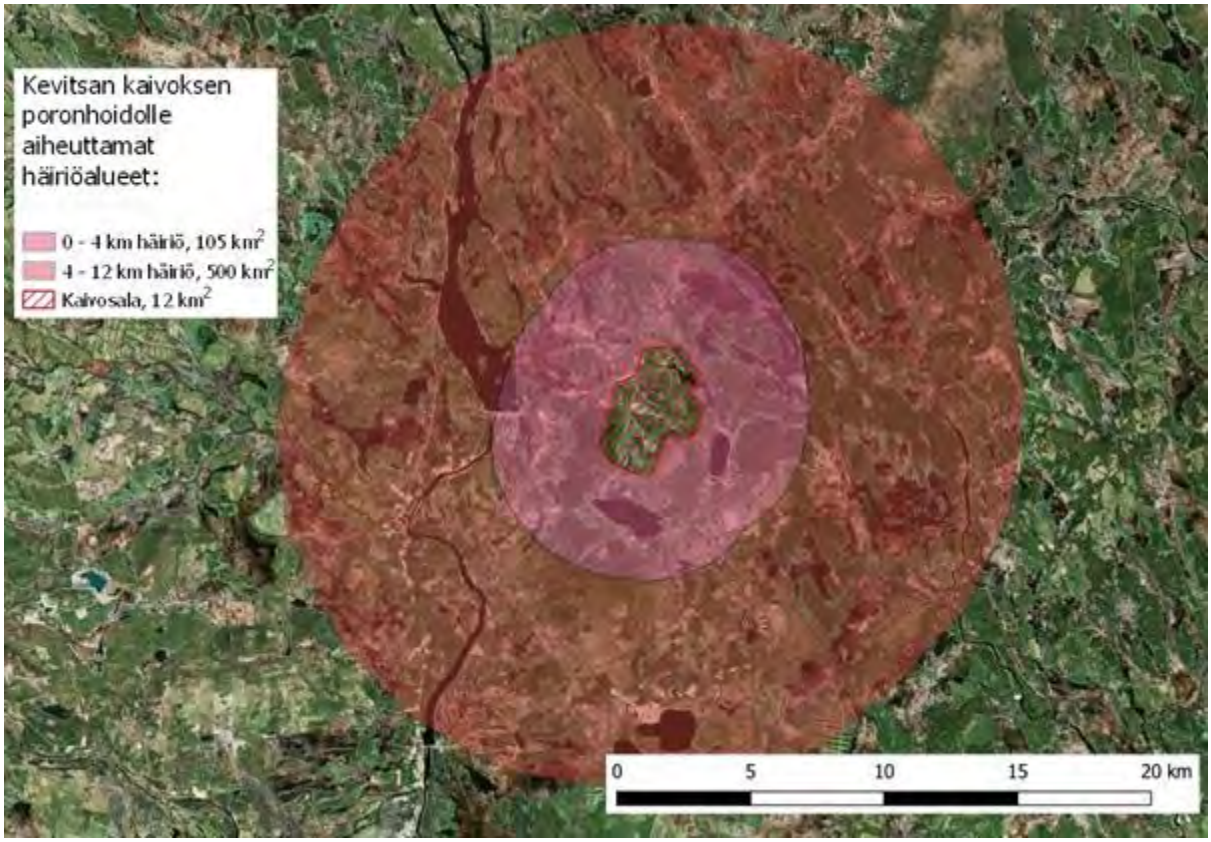

Kuva 12 Esimerkki Sodankylän alueella sijaitsevan Kevitsan kaivoksen häiriöalueista poronhoidolle Landsat-satelliittikuvan päällä. Landsat-kuva on otettu ennen kaivoksen perustamista. Esto- ja häiriövaikutus ulottuu noin 620 km2:n alalle.

Kuva 13 Maanmittauslaitoksen lähes ajantasainen ilmakuva Kevitsan kaivoksesta ja sen ympäristöstä.

Kappaleen 5 jäkälämallien perusteella voidaan arvioida mahdollisen kaivoksen aiheuttamaa haittaa porolaitumille ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Esimerkkinä tarkastellaan aluksi Käsivarren alueen Akkerman Finland Oy:n malminetsintävarausta ja oletetaan sen aiheuttavan saman noin 1200 ha:n peittoalueen kuin Kevitsan kaivos kuten kuvassa 14.

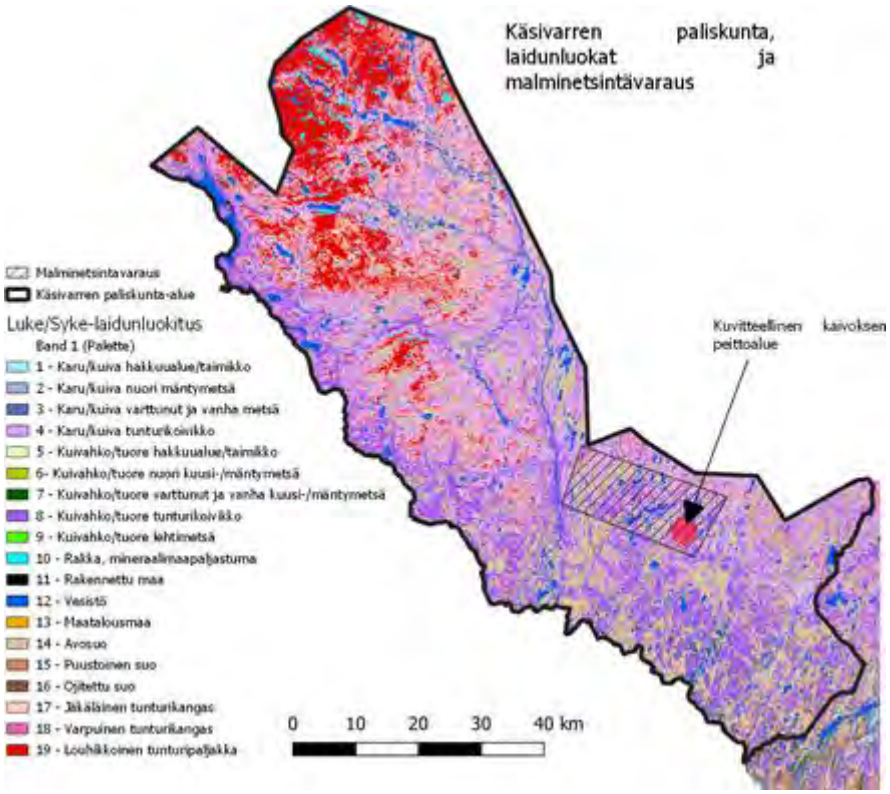

Kuva 14 Käsivarren paliskunta ja kuvitteellinen kaivoksen sijainti käytetyssä laskuesimerkissä.

Häiriölaskelman oletuksena on, että kaivos sijaitsee Erkunan siidan puolella varausalueella ja että kaivos on tämänhetkisen Kevitsan peittoalueen kokoinen kuten kuvassa 15, jossa on esitetty siidan

laidunalueiden jakautuminen. Laidunalueen paikkatiedot on poimittu lähteestä [15]. Jäkälälaiduntuotto lasketaan kahdessa tilanteessa: 1) Nykytilanteessa 2) Tilanteessa, jossa kaivos vie laitumia ja aiheuttaa häiriötä.

Luken laiduntutkimuksen mukaiset häiriöetäisyydet ovat 500 m kaivoksesta, jossa häiriö on voimakas ja 1500 m:n päähän on vielä lievä häiriö [5] (liite 2). Aiemmin mainittujen ruotsalaisten tutkimusten mukaan kaivosten häiriöt yltävät kuitenkin vielä 12 km:n päähän [14]. Kuvan 15 kartassa on eritelty eri häiriöalueet. Kaivokselle johtavan tien häiriöalueet ovat kapeammat ja voimakas häiriö ulottuu 100 m:n päähän ja lievä 500 m:n päähän.

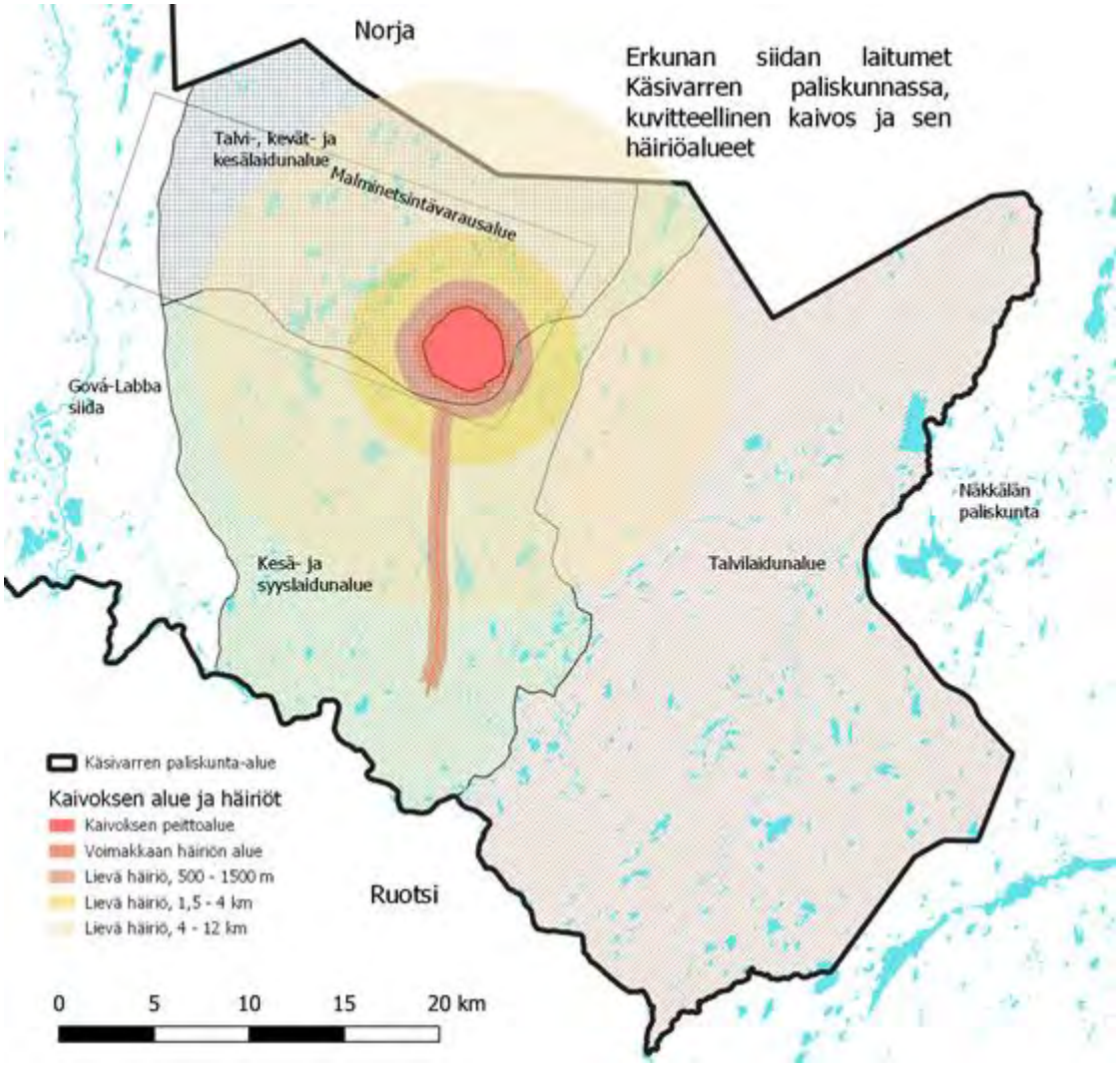

Kuva 15 Erkunan siidan Käsivarren paliskunnan alueelle sijoittuvan kaivosesimerkin häiriöalueet. Kaivokselle johtavan tien häiriöalueet ovat myös mukana.

Kaivoksen peittoalue on sama kuin Kevitsan eli noin 1200 ha ja siitä johdettu kaivoksen ja tien voimakas häiriöalue on noin 1075 ha, lievän häiriön alue on vastaavasti noin 3100 ha. Lievän 1,5–4 km:n häiriöalueen laajuus on noin 7300 ha ja lievimmän 4–12 km:n häiriöalueen laajuus on puolestaan 44 700 ha. Norjan porolaitumille tulee tämän lisäksi 4600 ha:n lievä häiriöalue. Eli yhteensä Erkunan siidan maa-alasta peittyy tai häiriintyy 5 600–57 600 ha, joka on siidan 142 000 ha:n maa-alasta 3,9–41 %.

Luken/Syken laidunluokkien pinta-alat määritetään kaikille laidunalueille ja kaivoksen peittoalueelle paikkatieto-ohjelmisto QGIS:n raster zonal histogram -funktiolla, joka laskee rasterikartan pisteiden lukumäärät polygonialueiden sisällä. Tämän jälkeen voidaan tehdä taulukkolaskelmat eri alueiden jäkälätuotosta kaikille kolmelle laidunalueelle sekä tilanteille kaivoksen kanssa ja ilman. Laskelmissa käytetään 5 luvun kaavoja (1)–(3). Seuraavat käytetyt malliparametrit on poimittu Luken tilastoista ja porolukuparametri on Käsivarren paliskunnan arvo $N_{reindeer}$ on 9 poroa/jäkälälaidun neliökilometri [8]. Infrastruktuurin häiriöprosentti, $x_{in\%}$, on 4,8 % [8]. Luppolaidunprosentti, $A_{al\%}$, on 2,1 % (luppometsiä 2910 ha maa-alasta). Kesä- ja syyslaidun tuotto on laskettu taulukkoon 1, jolloin laiduntyypin parametri G_a = -1,08. Talvi-, kevät- ja kesälaidunalueen tuotto laskettu puolestaan taulukkoon 2, jolloin G_a = -0,82. Taulukossa 3 vastaava laskelma on talvilaidunalueelle, jossa G_a = 0.

Taulukko 2 Laskelma Erkunan siidan kesä- ja syyslaidunalueen vuotuisesta jäkälätuotosta perustuen kaavoihin (1)–(3) nykytilanteessa, jossa kaivosta ei ole. Vain jäkälämääriin vaikuttavat laidunluokat ovat mukana taulukossa.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	0	-0,37	0	4,55	95	0,6	14	0
Kuivat nuoret metsät	76	-0,38	0	4,54	93	0,6	14	1,0
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	130	0	0	4,92	140	1	31	4,1
Kuivat tunturikoivikot	4960	-0,37	0	4,55	94	0,6	14	69
Kuivahko hakkuualue	3	-0,37	-0,4	4,15	63	0,6	9,8	0
Kuivahko nuori metsä	25	-0,38	-0,4	4,14	63	0,6	9,7	0,2
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	440	0	-0,4	4,52	92	1	23	9,9
Kuivahko tunturikoivikko	15030	-0,37	-0,4	4,15	63	0,6	9,8	150
Jäkäläinen tunturikangas	590	-0,61	0	4,31	75	0,4	7,6	4,5
Yhteensä								**236**

Taulukko 3 Laskelma Erkunan siidan talvi, kevät- ja kesälaidunalueen vuotuisesta jäkälätuotosta perustuen kaavoihin (1)–(3) nykytilanteessa, jossa kaivosta ei ole. Vain jäkälämääriin vaikuttavat laidunluokat ovat mukana taulukossa.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	0	-0,37	0	4,82	120	0,6	17	0
Kuivat nuoret metsät	0	-0,38	0	4,80	120	0,6	17	0
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	2	0	0	5,19	180	1	39	0
Kuivat tunturikoivikot	8310	-0,37	0	4,81	120	0,6	17	143
Kuivahko hakkuualue	0	-0,37	-0,4	4,41	83	0,6	12	0
Kuivahko nuori metsä	0	-0,38	-0,4	4,40	82	0,6	12	0
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	0	0	-0,4	4,78	120	1	28	0
Kuivahko tunturikoivikko	5940	-0,37	-0,4	4,41	82	0,6	12	73
Jäkäläinen tunturikangas	6150	-0,61	0	4,57	97	0,4	9,5	58
Yhteensä								**275**

Taulukko 4 Laskelma Erkunan siidan talvilaidunalueen vuotuisesta jäkälätuotosta perustuen kaavoihin (1)–(3) nykytilanteessa, jossa kaivosta ei ole. Vain jäkälämääriin vaikuttavat laidunluokat ovat mukana taulukossa.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	220	-0,37	0	5,64	280	0,6	32	7,0
Kuivat nuoret metsät	970	-0,38	0	5,62	280	0,6	32	31
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	1160	0	0	6,00	410	1	69	80
Kuivat tunturikoivikot	11020	-0,37	0	5,63	280	0,6	32	360
Kuivahko hakkuualue	370	-0,37	-0,4	5,23	190	0,6	24	8,8
Kuivahko nuori metsä	180	-0,38	-0,4	5,22	180	0,6	24	4,2
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	1180	0	-0,4	5,60	270	1	53	62
Kuivahko tunturikoivikko	22130	-0,37	-0,4	5,23	190	0,6	24	530
Jäkäläinen tunturikangas	1110	-0,61	0	5,40	220	0,4	18	20
Yhteensä								**1100**

Taulukoiden 2–4 laiduntuottojen perusteella voidaan arvioida, että ilman kaivosta Erkunan siidan alueen jäkälän vuosituotto on noin 1610 tonnia vuodessa.

Kun vertailun vuoksi tehdään sama laskelma kaivoksen vaikutusten kanssa, saadaan taulukot 5–7 laskelmat. Selkeyden vuoksi kaikki taulukot ovat mukana ja kaikki laskelmat. Laidunluokkien pinta-alat ovat ympärivuotista laidunaluetta (taulukot 2 ja 5) lukuun ottamatta samat. Kaivoksen peittoalue poistaa noin 1000 ha laidunluokkia taulukossa 5. Infrastruktuurin peitto nousee 3,9 %:lla, jolloin häiriöprosentti, $x_{in\%}$, on 8,7 %. Muut parametrit pysyvät samana. Tällöin saadaan laitumien tuotoksi 1450 tonnia jäkälää vuodessa, mikä on pienentänyt laiduntuottoa noin 10 %.

Taulukko 5 Laskelma Erkunan siidan kesä- ja syyslaidunalueen vuotuisesta jäkälätuotosta perustuen kaavoihin (1)–(3) tilanteessa, jossa kaivos peittää ja häiritsee laidunnusta. Vain jäkälämääriin vaikuttavat laidunluokat ovat mukana taulukossa.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	0	-0,37	0	4,43	84	0,6	12	0
Kuivat nuoret metsät	76	-0,38	0	4,41	82	0,6	12	0,9
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	130	0	0	4,80	120	1	28	3,7
Kuivat tunturikoivikot	4960	-0,37	0	4,42	83	0,6	12	62
Kuivahko hakkuualue	3	-0,37	-0,4	4,02	56	0,6	8,8	0
Kuivahko nuori metsä	25	-0,38	-0,4	4,01	55	0,6	8,7	0,2
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	440	0	-0,4	4,39	81	1	20	8,9
Kuivahko tunturikoivikko	15030	-0,37	-0,4	4,02	56	0,6	8,8	132
Jäkäläinen tunturikangas	590	-0,61	0	4,19	66	0,4	6,8	4
Yhteensä								**211**

Taulukko 6 Laskelma Erkunan siidan talvi, kevät- ja kesälaidunalueen vuotuisesta jäkälätuotosta perustuen kaavoihin (1)–(3) nykytilanteessa, jossa kaivos peittää ja häiritsee laidunnusta. Vain jäkälämääriin vaikuttavat laidunluokat ovat mukana taulukossa.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	0	-0,37	0	4,69	110	0,6	16	0
Kuivat nuoret metsät	0	-0,38	0	4,68	110	0,6	15	0
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	2	0	0	5,06	160	1	35	0
Kuivat tunturikoivikot	7870	-0,37	0	4,69	110	0,6	16	122
Kuivahko hakkuualue	0	-0,37	-0,4	4,29	73	0,6	11	0
Kuivahko nuori metsä	0	-0,38	-0,4	4,28	72	0,6	11	0
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	0	0	-0,4	4,66	105	1	25	0
Kuivahko tunturikoivikko	5400	-0,37	-0,4	4,29	73	0,6	11	60
Jäkäläinen tunturikangas	6110	-0,61	0	4,45	86	0,4	8,5	52
Yhteensä								**234**

Taulukko 7 Laskelma Erkunan siidan talvilaidunalueen vuotuisesta jäkälätuotosta perustuen kaavoihin (1)–(3) nykytilanteessa, jossa kaivos peittää ja häiritsee laidunnusta. Vain jäkälämääriin vaikuttavat laidunluokat ovat mukana taulukossa.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	220	-0,37	0	5,41	250	0,6	29	6,4
Kuivat nuoret metsät	970	-0,38	0	5,40	240	0,6	29	28
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	1160	0	0	5,78	360	1	64	74
Kuivat tunturikoivikot	11020	-0,37	0	5,41	250	0,6	29	324
Kuivahko hakkuualue	370	-0,37	-0,4	5,01	170	0,6	22	8,0
Kuivahko nuori metsä	180	-0,38	-0,4	4,99	160	0,6	22	3,8
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	1180	0	-0,4	5,38	240	1	48	56
Kuivahko tunturikoivikko	22130	-0,37	-0,4	5,01	160	0,6	22	481
Jäkäläinen tunturikangas	1110	-0,61	0	5,17	190	0,4	16	18
Yhteensä								**1000**

Lineaarisen laidunmallin perusteella 1400 ha:n kaivos vähentäisi häiriöalueineen laiduntuottoa noin 235 tonnia/v. Jos tämä jäkälämäärä korvattaisiin lisäruokinnalla, joka maksaa noin 0,5 €/kg [10] ja oletamme, että porojen kaivuuhävikki on 50 %, saamme kaivoksen aiheuttamiksi lisäkuluiksi:

$$162\,000\ kg \cdot 0{,}5\,\frac{€}{kg} \cdot \frac{50\%}{100} \simeq 41\,000\ €/v$$

Kaivuuhävikki on todellisuudessa paljon pienempi taulukoiden jäkäläbiomassoja vastaavilla alueilla. Jos oletetaan kaivuuhävikiksi 0 %, poronhoidon vuosimenetys on 81 000 €/v. Todellinen jäkälän vuosikasvusta tuleva menetys on siis 41 000–81 000 €/v haarukassa. Kaivoksen sopiva sijoittaminen jänkäalueille voi vähentää vahinkoja noin 4 000 €/v, mikä on kokonaisuuden kannalta marginaalinen vaikutus.

Tämän lisäksi voidaan olettaa, että häiriintyneiden alueiden laidunarvo on heikentynyt. Jos arvioidaan, että voimakkaan häiriön alue estää 70 % ja lievän häiriön alue 30 % laidunnuksesta, saadaan laidunluokkien pinta-ala-analyysien jälkeen laskettua häiriintyneiden alueiden menetetty jäkäläkasvu. Voimakkaan häiriön alueella (0–500 m) jäkäläkasvun menetys vastaa 5300 €/v lisäruokintaa ja lievän

häiriön alueella (500–1500 m) jäkäläkasvun menetys vastaa 6500 €/v lisäruokintakuluja, kun taas oletetaan, että vain 50 % menetyksistä korvataan lisäruokinnalla.

Kaiken kaikkiaan kaivoksen vaikutuksista jäkälän kasvumenetyksistä aiheutuvat vahingot ovat paliskunnan alueella harjoitettavalle poronhoidolle 52 000–100 000 €/v.

Tämä laskelma ei ota huomioon kaivoksesta aiheutuvia menetyksiä muissa laidunkasveissa, paimennuskuluja tai mahdollista laidunkierron tuhoutumista, jotka todennäköisesti ovat suurempia vaikutuksia. Kun katsotaan kuvaa 15, on melko todennäköistä olettaa, että laidunkierto häiriintyy merkittävästi kaivoksen ympäristössä ja pakottaa siidan muuttamaan talvilaidunalueen ympärivuotiseen käyttöön. Jos näin käy, pelkkä laskelma muuttuu merkittävästi, kun taulukon 6 G_σ-parametri pitää muuttaa arvosta 0 -> -0.81. Tällöin laiduntuotto putoaa talvilaidunalueella noin 500 tonniin/v. Tällöin menetettyä jäkälälaiduntuottoa on yhteensä noin 638 tonnia, mikä vastaa 0,5 €/kg lisäruokintakululla 160 000–320 000 €/v. **Eli kaivos aiheuttaisi todennäköisesti poronhoidolle taloudellisia menetyksiä satojen tuhansien eurojen verran vuodessa.**

Kun tarkastellaan kaivoksen vaikutusta virtavesiin, joissa kaikissa on lohikaloja [27], voidaan Maanmittauslaitoksen korkeusmallista arvioida kaivoksen alapuoliset virtavedet kuten kuvassa 16. Kaivoksen vaikutuspiirissä on varovaisen arvion perusteella noin 108 km vesiä. Näin ollen on mahdollista, että lohikannat menetetään noin 20 %:lla Erkunan alueen virtavesistä ja noin 8 %:lla Käsivarren paliskunnan alueen virtavesistä. Epäsuorasti vesistövaikutukset saattavat vaikuttaa taimenkantoihin laajemmalla alueella.

Malminetsinnän ja -varojen historia tuntien todennäköisempi paikka kaivokselle on lännempänä Lätäsenon varrella, jonka vaikutukset olisivat paliskunnan kannalta selvästi tuhoisampia ja saattavat tehdä poronhoidosta mahdotonta.

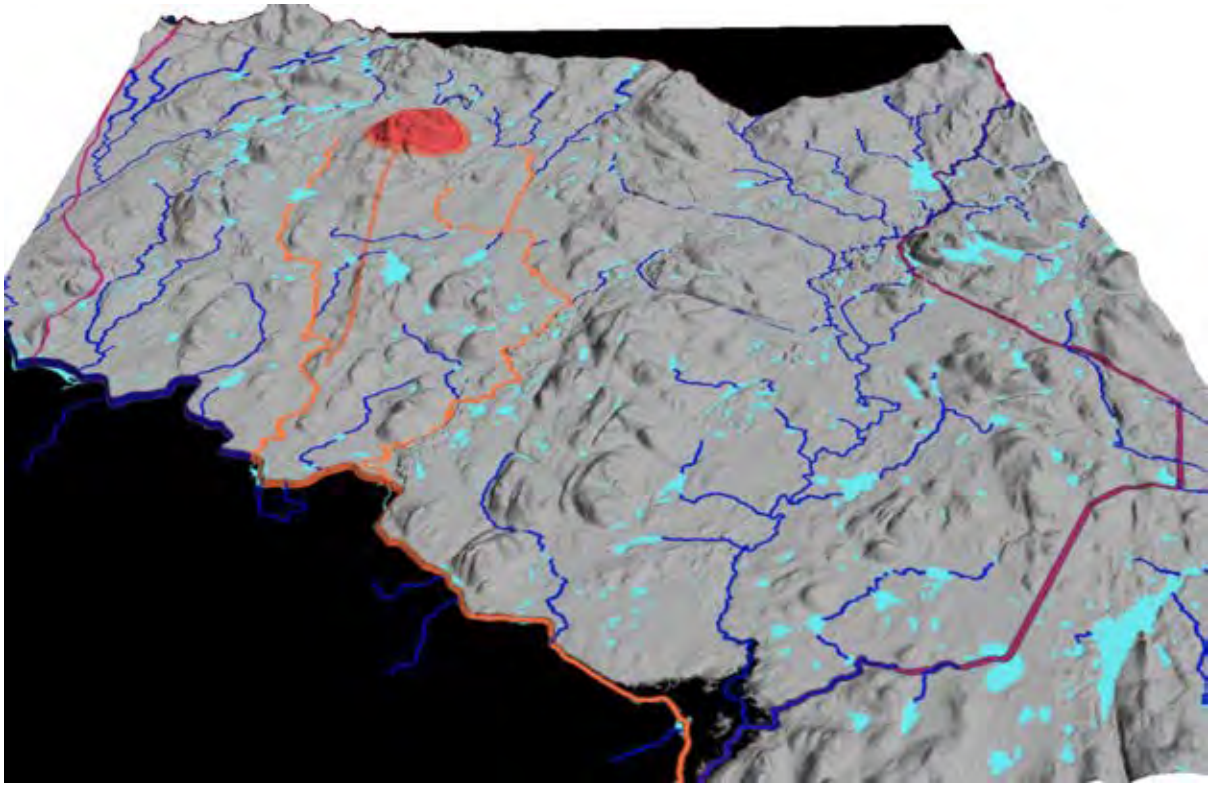

Kuva 16 Erkunan siidan alueen saastuvat virtavedet, jotka on määritetty maaston 3D-mallia käyttäen. Tausta-aineistona on Maanmittauslaitoksen 10 m:n korkeusmalli. Puhtaat virtavedet sinisenä ja kaivoksen vaikutuspiirissä olevat oranssilla. Kaivoksen peittoalue on punaisella. Violetilla viivalla on Erkunan siidan alue.

Kullanhuuhdonnan vaikutus poronhoitoon ja kalastukseen

Kullanhuuhdonnan eli kullankaivuun osalta voidaan myös todeta, että vaikutukset ovat luonteeltaan kumulatiivisia ja kasautuvat jo ennestään olevien häiriöiden päälle. Tätä kokonaisvaikutusten tarkastelua on kullankaivuun yhteydessä tehnyt myös Korkein hallinto-oikeus 2020 Ivalon kullanhuuhdonnan laajenemisen vaikutuksia tarkastellessaan [28].

Ivalon paliskunnassa kullankaivuualat muodostavat suuret häiriöalueet sulan maan aikana ja voidaan laskea infrastruktuurin häiriöihin puolella alastaan. Luken arvioiden mukaan kullankaivuun voimakas häiriö ulottuu 200 m:n päähän kaivuualueesta ja lievä häiriö 1000 m:n päähän [5]. Kullankaivuualueiden puskurianalyysillä saadaan voimassa olevista kullankaivuualueista noin 14 400 ha:n häiriöalueet, jotka näkyvät kuvassa 17. Kuvan 17 kaikki häiriöalueet ovat noin 15 400 ha, mutta noin 1000 ha häiriöalueista on jo matkailun ja tiestön häiriön piirissä ennestään. Eli kullankaivuun aiheuttamat lisähäiriöalueet ovat noin 14 400 ha. Näistä alueista noin 3 500 ha on voimakkaan häiriön piirissä. Huomionarvoista on myös se, että merkittävä osa kullanhuuhdonnan häiriöalueista sijoittuu Hammastunturin erämaa-alueelle, jonka yhtenä tarkoituksena on saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaaminen.

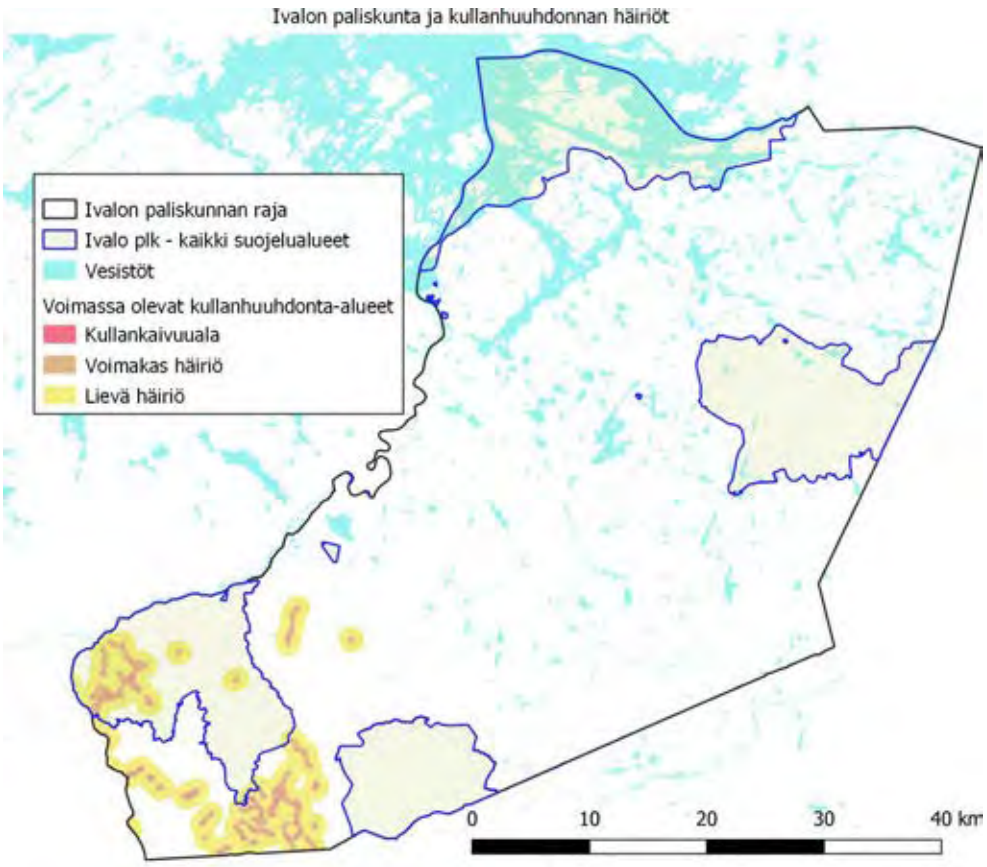

Kuva 17 Ivalon paliskunnan alueella tapahtuvan kullanhuuhdonnan häiriöalueet.

Laskelma Ivalon paliskunnan nykytilanteen jäkälätuotosta on esitetty aiemmin jo linjauksen 76 yhteydessä taulukossa 1. Laidunluokkien pinta-alatiedot on kerätty Luken laiduninventoinnista [5]. Infrastruktuurin häiriöt on arvioitu mallin mukaisesti 14,8 % paliskunnan alasta [8]. Kaikki Ivalon paliskunnan alueet ovat ympärivuotisesti laidunnettuja, jolloin G_a = -0,82. Porolukuparametri $N_{reindeer}$ on 7,8 poroa/jäkälälaidun neliökilometri [8]. Luppolaidunprosentti, $A_{al\%}$, on 42,6 % [8]. Kullanhuuhdonnan häiriöiden vaikutus huomioidaan taulukon 8 laskelmassa siten, että pienennetään infrastruktuurin häiriöprosenttia kullanhuuhdonnan häiriöpinta-alan verran sulan maan aikana eli karkeasti arvioiden 50 %:sti, jolloin $x_{in\%}$ parametri on 11,6 %. Kullanhuuhdonnan häiriöiden osuus on siis 5,7 % maa-alasta, mutta laskennassa tehollisesti 2,9 %. Mitään muuta parametriä ei taulukon 8 laskelmassa muutettu ja lopputuloksena on 510 tonnia suurempi jäkälän vuosituotto. Eli ilman kullanhuuhdonnan aiheuttamia häiriötä jäkälämallit antaisivat 510 tonnia paremman tuoton. Tämä vastaisi maastoruokinnassa (50 % kaivuuhävikkioletuksella) noin 130 000 €:n vuosikulua paliskunnan alueen poronhoidolle.

Taulukko 8 Ivalon paliskunnan jäkäläntuottolaskelma, kun kullanhuuhdonnan häiriöt on poistettu.

Laidunluokka	*Pinta-ala/ha*	*P_c*	*T_s*	*F*	*Jäkälän biomassa kg/ha*	*g*	*Jäk. Kasvu kg/ha/v*	*Kok. kasvu Tonnia/v*
Kuivat hakkuualueet	15850	-0,37	0	5,49	240	0,6	29	457
Kuivat nuoret metsät	14240	-0,38	0	5,48	237	0,6	29	407
Kuivat varttuneet ja vanhat metsät	33850	0	0	5,86	347	1	63	2110
Kuivat tunturikoivikot	7840	-0,37	0	5,49	239	0,6	29	226
Kuivahko hakkuualue	18380	-0,37	-0,4	5,09	161	0,6	21	392
Kuivahko nuori metsä	28810	-0,38	-0,4	5,08	158	0,6	21	607
Kuivahkot varttuneet ja vanhat metsät	76300	0	-0,4	5,46	233	1	47	3590
Kuivahko tunturikoivikko	7960	-0,37	-0,4	5,09	160	0,6	21	169
Jäkäläinen tunturikangas	1870	-0,61	0	5,25	189	0,4	16	30
Yhteensä								**7987**

Lyhyesti voidaan siis todeta, että kullankaivuu aiheuttaa pelkästään jäkäläntuoton alentumisen kautta noin 130 000 €:n lisäkulut paliskunnan alueen poronhoidolle, jos puolet menetetystä jäkälästä korvataan maastoruokinnalla.

Jos nyt syyskuussa 2021 hakemusvaiheessa olevat kullanhuuhdontaluvat menevät läpi, häiriöpinta-ala lisääntyy 1700 ha:lla ja paliskunnan lisäkustannukset noin 14 000 €/v.

Kullankaivuun häiriöt virtavesien lohikalakannoille on paliskunnan alueella suhteellisen suuri: noin 19 % virtavesistä ovat suorassa yhteydessä kullanhuuhdonta-alueisiin. Virtavesiä on noin 496 km Ivalon paliskunnan alueella, joista 95 km laskee kullankaivuualueilta. Kullankaivuun aiheuttaman samentumisen vaikutuksia lohikalakannoille tulisi selvittää nykyistä paremmin. Kuvassa 18 on esitetty korkeusmallissa näkyvät lohikalavirtavedet, jotka sijaitsevat kullankaivuualueiden valuma-alueella.

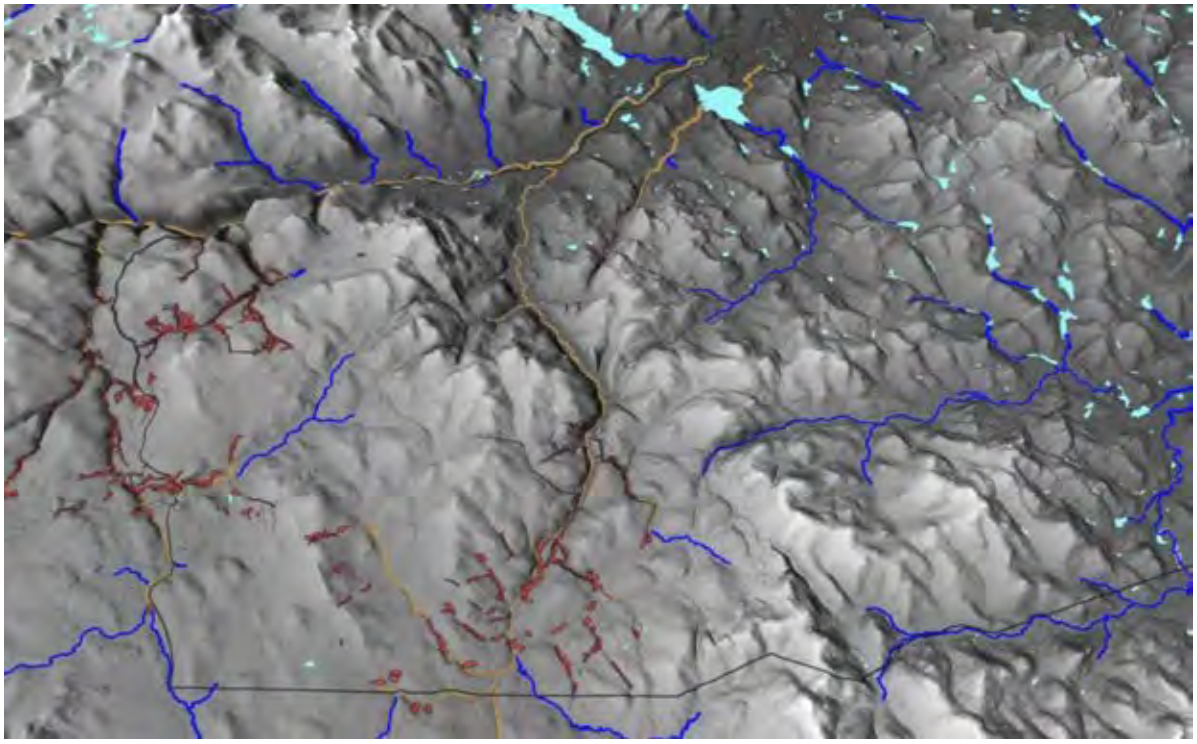

Kuva 18 Ivalon paliskunnan alueen eteläosan kullankaivuualueet (punaisella) ja niiden vaikutuspiirissä olevat virtavedet korkeusmallin kanssa esitettynä. Paliskunnan raja on mustalla ohuella viivalla. Puhtaat virtavedet on esitetty sinisellä ja kullankaivuun vaikutuspiirissä olevat vedet kullanvärisenä.

80. linjaus

"Turvaamme ammattikalastuksen harjoittamisen edellytykset, erityisesti Inarijärvellä ja tekoaltailla, sekä edesautamme kotimaisen kalan pääsyä markkinoille."

Vaikutus

Tämä on kannatettava linjaus.

81. linjaus

"Suuntaamme kalastusmatkailua aktiivisen markkinoinnin ja viestinnän keinoin muun muassa hauen ja ahvenen pyyntiin."

Vaikutus

Saamelaisten kotiseutualueen kalastuspaineen suuntaaminen hauen ja ahvenen pyyntiin voi paikoin olla erittäin tarpeellista etenkin lohijoissa. Inarijärven osalta on syytä selvittää inarinsaamelaisten kannat hauen pyyntiin, sillä se on perinteisesti ollut keskeinen saalis, jolla esimerkiksi merkittävä osa lapinveroista muinoin maksettiin [3]. Kalastuspaineen suuntaamisessa on oltava varovainen, ettei yleistä kalastuspainetta enää lisätä. Vuonna 2021 kalastusluvat myytiin loppuun heinäkuussa useilla Ylä-Lapin kohteilla [29].

82. linjaus

"Erävalvonnan avulla tuemme ja edistämme kestävää, luvallista ja lain mukaista luonnon käyttöä. Pyrimme säilyttämään erävalvonnan resurssit vähintään nykyisellä tasolla. Yhteistyötä muiden valvontaviranomaisten, riistanhoitoyhdistysten ja kalatalousalueiden sekä paliskuntien kanssa ylläpidetään ja kehitetään edelleen. Valvonnan painopisteitä tulevalla suunnittelukaudella ovat maastoliikenne, virtavesien kalastus, hirvenmetsästys sekä suurpetojen salametsästyksen ennaltaehkäisy."

Vaikutus

Erävalvonta on tärkeää ja tukee saamelaisia perinteisiä elinkeinoja. Maastossa liikkuvat poronhoitajat ja muut perinteisten elinkeinojen harjoittajat näkevät erämaissa/metsissä kaikenlaista luvatonta maastoliikennettä, holtitonta kelkkailua, luvatonta pyyntiä ja uusia retkeily- tai aktiviteettiharrastuksia, jotka eivät useinkaan ole jokamiehenoikeuksilla perusteltuja. Poromiehet ovat tietyissä paliskunnissa soitelleet kymmeniä kertoja poliisille tai erävalvojille, että he tulisivat paikalle, koska maastossa on kelkoilla pitkin poikin luvattomasti ajelevia ulkopuolisia, jotka poikkeavat kelkkareiteiltä kymmenien kilometrien päähän ja jotka usein kaivattavat kelkoilla pintakasvillisuuden pilalle.

Erävalvontaa helpottaisi myös aiemmin Akwé: Kon -työryhmän ehdottama metsästyskielto syrjäalueilla. Metsästys olisi syytä sallia vain teiden läheisyydessä sen aiheuttamien lukuisten ongelmien takia kaukana tiestöstä. Metsästäjäturistit liikkuvat luvatta laajoilla alueilla mönkijöillä, käyttävät tiedusteluun droneja eivätkä tunnista kaikkia ampumiaan lintuja. Lukuisat koirat aiheuttavat ongelmia sekä metsästäjäturistien tukikohtien läheisyydessä että kauempana poronhoidolle. Metsästäjäturistiseurueet ovat myös sulkeneet metsäteitä muilta jättämällä autoja poikittain eteen. Esimerkkinä luvattomasta maastoliikenteestä on kuva 18 Porttikaltion tien varrelta, johon metsästäjäturistit olivat tulleet luvattomasti ja ajelivat maastossa koirien perässä kahdella mönkijällä.

Hirven metsästyksen valvontaa ja toiminnan läpinäkyvyyttä edesauttaisi reaaliaikainen avoin tieto kaatojen sijoittumisesta kartalla metsästäjäturistien osalta.

Erävalvonnan resursseja on syytä lisätä tuntuvasti ja kehittää yhteistoimintaa paikallisten paliskuntien kanssa.

Kuva 18 Metsästäjäturisteja Porttikaltion yksityistiellä luvattomasti syyskuussa 2021. Kuva Jouni Vuomajoki.

83. linjaus

"Säilytämme erämaat rauhallisina ja erämaisina."

Vaikutus

Saamelaiselle kulttuurimaisemalle on tyypillisiä piirteet, jotka suomalaisten kulttuurillisen maisemakäsityksen mukaan koetaan erämaina ja koskemattomina. Saamelaiset käyttävät näitä alueita kuitenkin toistuvasti, vaikka ne tyhjiltä ja rakentamattomilta vaikuttavatkin. Tätä asiaa on käsitelty tämän vaikutusten arvion 3. luvussa.

8. Toiminnan mittarit

Sivulta 46 lähtien kuvataan uuden suunnitelman lähtötilannetta ja seurantaa eli annetaan luonnonvarasuunnitelmalle toiminnan mittarit. Lähestymistapa on perusteltu, joskin mittareita saamelaiskulttuurille tärkeille elinkeinoille ei ole asetettu. Jos mittareita ei ole olemassa, ei käytännössä ole tavoitteitakaan. Tältä osin Akwé: Kon -työryhmä ehdottaa lisättäväksi mittareita:

1. Poronhoidon laidunten tila, yhtenäisyys, tilan parantuminen sekä laidunrauha. Laidunrauhaa voi esimerkiksi tarkastella määrittämällä valittujen maankäyttömuotojen häiriöiden ulkopuolella olevat alueet ja niiden pinta-ala ja yhtenäisyys kriteereillä, jotka löytyvät Luken julkaisuista [5].
2. Metsästyksen sosiaalista kestävyyttä tulisi arvioida saamelaisten ja paikallisten näkökulmasta. Miten perinteisten riekonpyytäjien määrät ja saalismäärät muuttuvat seurantakaudella ja minkälaisia ne ovat olleet aiemmin? Miten saamelaiset ja paikalliset kokevat hirven- ja metsäkanalintumetsästyksen hyväksyttävyyden erityisesti metsästysturismin osalta?

Sivulla 47 esitellään maa- ja vesialueiden jakautumista. Maa- ja vesialueiden käyttömuototaulukon ongelma on se, että monet kategoriat ovat epäselviä. Ainoastaan ylin ja kaksi alimmaista, erämaa-alueet ja suojelualueet, ovat selkeitä kategorioita. Ylin kategoria eli “monikäyttömetsätalousalueet” on selkeästi talousmetsää. “Rajoitettu metsätalouskäyttö” on epämääräinen kategoria, jossa metsätalous on sallittu, mutta on epäselvää, kuinka kovaa metsätaloutta ko. alueilla harjoitetaan. Historia on osoittanut, että poronhoidon kannalta rajoitettu metsätalous on melko kovaa metsätaloutta. “Metsätalouskäytön ulkopuolella” olevat alueet on hämäävä kategoria ikään kuin alueet olisivat suojelussa, vaikka todellisuudessa kyse on alueista, jotka on Metsähallituksen omalla päätöksellä siirretty talouskäytön ulkopuolelle suunnitelmakauden aikana tai toistaiseksi. “Virkistysalueet” ovat vastaavasti toistaiseksi metsätalouskäytön ulkopuolella. Monikäyttömetsätalousalueet on myös sikäli kyseenalainen termi, että se viittaa alueeseen, jossa monien eri maankäyttömuotojen yhteiskäyttö onnistuu. Todellisuudessa, jos alue hakataan, sen poronhoidon laidunarvo ja virkistysarvot menetetään sekä riistan elinympäristöt tuhotaan tai niitä heikennetään merkittävästi. Hakkuun jälkeen “monikäyttö” ei enää ole mahdollista. Luontaistalousalueet on kategoria, joilla ei ole tulosvastuuta eikä niissä ole toistaiseksi tarkoitus harjoittaa metsätaloutta. Kaiken kaikkiaan merkittävä osa alueista on toistaiseksi Metsähallituksen omalla päätöksellä epämääräisesti rajoitettua. Akwé: Kon -työryhmä näkee, että erityisesti paliskuntakohtaisissa metsätalousneuvotteluissa näiden alueiden sijainnit ja todelliset rajoitukset olisi hyvä avata. Nyt käsittääksemme näin ei ole tehty. Kuvaavaa on myös se, että luonnonvarasuunnitelman liite 11 eli kartta saamelaisten kotiseutualueen maankäytöstä sisältää vastaavalla tavalla erilaisia maankäyttökategorioita, joiden käyttötarkoitus on epämääräinen. Epäselvin lienee liitekartan “Virkistysalue, -metsä ja retkeilyalue”, joka sisältää useampia alueita kuten alueita Hetan ja Saariselän ympäristössä sekä Juutuan retkeilyalueen ja Inarijärven alueen. Jälkimmäinen noudattelee jokseenkin Natura-alueen rajausta, mutta sitä ei ole merkitty. Näillä alueilla on runsaasti luonnontilaisia metsäalueita, jotka ilmeisesti on myös tarkoitus jättää kokonaan metsätalouden ulkopuolelle, mutta niiden sijainti ei ole rajattu. Niiden olemassaolo on vain todettu sivun 21 puolivälissä. Akwé: Kon -työryhmän käsityksen mukaan myöskään paliskunnat eivät ole saaneet tietoonsa näiden luonnonmetsien rajauksia. Hakkuiden ulkopuolelle jätettävien metsien alustava sijainti ja määrä olisi oleellinen tieto paliskuntakohtaisiin metsätalousneuvotteluihin.
Ongelma Metsähallituksen omalla päätöksellä suojelluilla alueilla on myös se, ettei sen suojelustatus ole vahva, kuten uutisoitiin tämän vaikutusten arvion viimeistelyhetkillä [30], [31]. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto katsoi päätöksessään vuonna 2019, että suojelumetsää ei ole suojeltu lailla sillä tavoin, että se suoraan estäisi koneellisen kullankaivuun alueella.

Sivulla 47 todetaan, että kuusi virkistysmetsää muutettiin suojelualueiksi. Tämä on oikein hyvää kehitystä, joka selkeyttää maankäyttöä ja turvaa saamelaisten perinteisten elinkeinojen maankäyttöä. Sivulla 48 on esitetty metsätalousalueiden metsien ikäluokkajakaumaa sekä pinta-alan että tilavuuden suhteen. Akwé: Kon -työryhmän käsityksen mukaan tilasto on luotu Metsähallituksen uudemman hila-aineiston perusteella. Myös Metsäkeskukselta on vapaasti ladattavissa hila-aineisto, joka on luotu vastaavasti Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistoista. Hila-aineistojen ikämääritykset ovat vain suuntaa antavia, koska kaikki aineisto perustuu latvusten korkeuteen ja leveyteen. Erityisesti pohjoisessa ikämääritykset ovat epätarkkoja. Aineisto kärsii luultavasti samasta metsätalouden määritelmäongelmasta kuin Valtakunnan metsien inventoinnissa, missä valtapuuston ikä määräytyy kuvion puuston iän mukaan oli se siemenpuuasennossa tai ei. Eli siemenpuuasennossa oleva kuvio, joka on lähes aukeaa, mutta sisältää kymmenen pystyssä olevaa siemenpuuta, saa ikänsä siemenpuista eli valtapuustosta. Ilmeisesti tästä on osittain kyse, kun yli 200-vuotiaan puuston keskimääräinen tilavuus on sivun 48 taulukoiden perusteella vain 88 m3/ha, mikä on saamelaisten kotiseutualueen metsillekin varsin alhainen lukema. Miltä sopu näyttää? -projektin kartoittamien vanhojen metsien tilavuudet olivat Muddusjärven paliskunnan alueella Valtakunnan metsien inventoinnin perusteella yli 95 m3/ha, mikä on selkeästi enemmän. Aiemmat metsien ikäluokkakartat Metsähallituksella olivat kuviopohjaisia, mutta vanhentuneita ja epätarkkoja. Kuvassa 19 on esimerkkikartta 3 km Inarin kirkonkylän pohjoispuolelta, jossa on esitetty Metsähallituksen aineiston ikäluokkakartta sekä vastaavalla rajauksella väärävärі-ilmakuva Maanmittauslaitokselta. Kuvasta näkee, että nelostien oikealla puolella oleva Koutavaara on lähinnä siemenpuuasennossa, mutta Metsähallituksen paikkatiedoissa se oli yli 150-vuotias metsä.

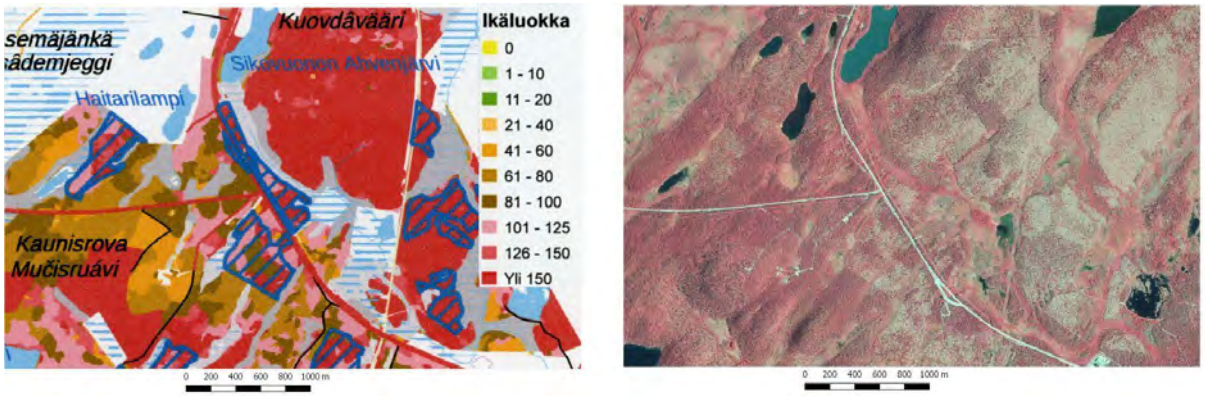

Kuva 19 Esimerkki 1 Metsähallituksen aiemman ikäluokkakartan luotettavuudesta: ikäluokkakartta vasemmalla (toimitettu Muddusjärven paliskunnalle elokuussa 2017) ja MML:n väärävärі-ilmakuva oikealla. Yli 150-vuotinen metsä on Koutavaarassa enimmäkseen siemenpuuasennossa. Alue on 3 km Inarin kirkonkylän pohjoispuolella ja keskellä on Angelintien ja nelostien risteys. (Lähde Miltä sopu näyttää? -projekti)

Toinen esimerkki Metsähallituksen aiemman ikäluokka-aineiston epätarkkuudesta on kuvan 20 kartta Väylän pohjoispuolelta. Kuvan metsäikäluokat ovat lähes kaikki hakattuja, mutta silti aineistojen mukaan siellä on yli 80-vuotiasta metsää paljon. Tarkat paikan päällä otetut kuvat näyttävät, että alueet ovat hakattuja. Kamerana oli Pentax K1 järjestelmäkamera, jonka tarkkuus oli parempi kuin 4 metriä. Luotettava paikkatieto olisi paliskuntien kannalta oleellista metsätaloutta koskevissa neuvotteluissa. Sellaista ei toistaiseksi ole ollut.

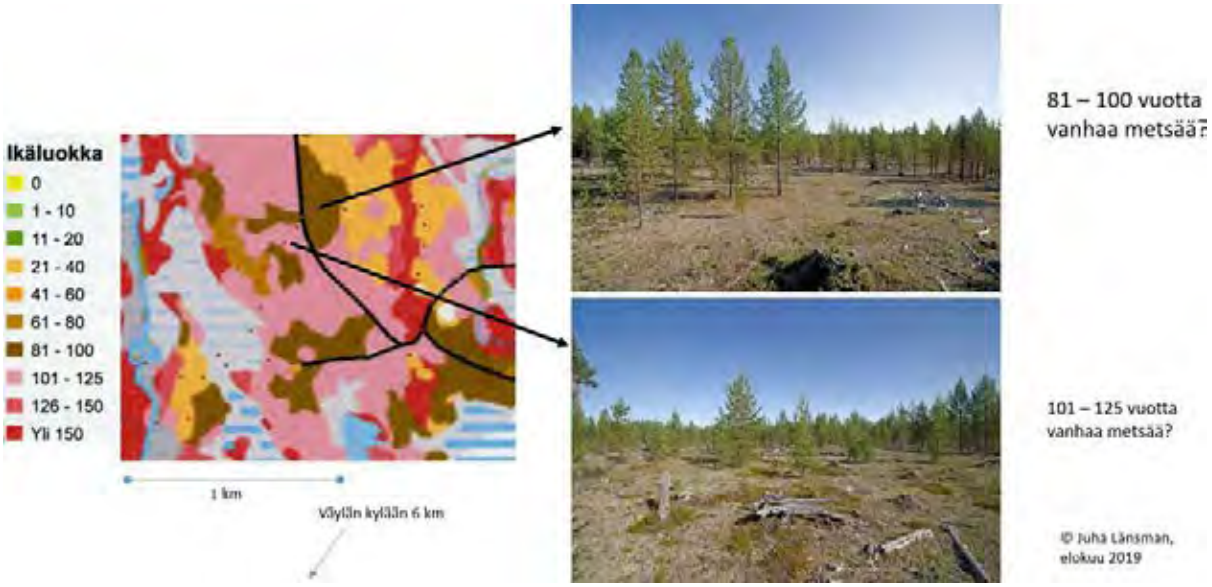

Kuva 20 Esimerkki 2 Metsähallituksen ikäluokkakartan luotettavuudesta: GPS-referoituja metsäkuvia ikäluokkakartan 81–100- ja 101–125-vuotisista metsäkuvioista. Paikka on Muddusjärven paliskunnan alueella Väylän kylän pohjoispuolella. (Lähde Miltä sopu näyttää? -projekti

9. Lopuksi

Paliskuntakohtaisten sopimusten puuttumisen takia Akwé: Kon -työryhmä toteaa, että kokonaisvaikutusten arvion tekeminen ei ole ollut luonnonvarasuunnitelmaluonnoksesta mahdollista, mutta työryhmä on tehnyt vaikutusten arvionsa suunnitelman muista osa-alueista. Työryhmä toteaa lisäksi, että joidenkin muiden maankäyttömuotojen haitalliset vaikutukset voivat myöhemmin osoittautua suuremmiksi kuin miltä ne näyttävät ilman metsätalouden vaikutusten huomioon ottamista.

Luonnonvarasuunnitelma on kokonaisuudessaan jatkumoa historialliselle kehitykselle, jossa saamelaisten oikeudet maankäyttöön on nähty vain paikallisten oikeuksina ja aiempia oikeita tai kuvitteellisia oikeuksia on kadehdittu. Tilanne ei ole paljoa muuttunut 1800-luvun alkupuoliskolta, jolloin Venäjän/Suomen viranomaiset alkoivat vaatia kaikille talollisille suomalaisille kalastusoikeuksia Norjaan Jäämerelle, jotka oli vahvistettu saamelaisille Lappekodisillen-sopimuksen mukaisesti vuonna 1751 perinteisille alueilleen. Vaatimukset suomalaisten kalastusoikeuksien turvaamiseksi johti sopimuksettomaan tilaan ja rajasulkuun, jolloin Venäjän saamelaiset menettivät perinteiset oikeutensa Norjan puolelle [32]. Tällä hetkellä eri maankäyttömuodot muodostavat kokonaishaitan, joka johtaa koko ajan saamelaisten perinteisten elinkeinojen ja kulttuurin väistymiseen alueiltaan. Luonnonvarasuunnitelma olisi kattavin prosessi koota näitä vaikutuksia yhteen, mutta tässä ei ole onnistuttu mm. siksi, koska saamelaisten kotiseutualueen maankäyttöön vaikuttavat niin monen muunkin viranomais- ja yksityistahon toiminta kuin Metsähallituksen. Tästä syystä Akwé: Kon -työryhmä näki parhaimmaksi huomioida vaikutuksen arvioinnissa myös sellaista maankäyttöä, joka ei ole Metsähallituksen päätäntävallassa.

Ilman kokonaisvaikutusten arvioimista eri viranomaiset päätyvät aina yhden uuden maankäytön osalta arvioimaan sen haitan pieneksi katsomatta kokonaisuutta. Näin jälleen esimerkiksi tämän raportin kirjoittamishetkellä, jolloin uutisoitiin kullanhuuhdonnasta luonnonsuojelualueella Lapin paliskunnan alueella [30]. Vaasan hallinto-oikeuden mukaan koneellinen toiminta ei oleellisesti heikennä mahdollisuuksia harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella tai muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Tämä päätös ja toiminta yhdessä monen muun

maankäytön kanssa on johtanut tilanteeseen, jossa saamelaisten elintila viedään pala palalta ja olemme kansana kohta vain muisto historian kirjoissa tai mainoksena Lapin tirolilaistyyppisten matkailukeskusten teemalehdissä.

Akwé: Kon -työryhmän puolesta

Tiina Sanila-Aikio — Jan Saijets

puheenjohtaja — valmistelija

10. Lähteet

1. Leena Heinämäki, Opas saamelaisia koskevien oikeusnormien tulkintaan ja soveltamiseen ympäristöön ja maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä, Saamelaiskäräjät 2021, ISBN 978-952-441-445-6
2. Leena Heinämäki, Saamelaiskulttuurin heikentämiskielto ja viranomaisten aktiivinen velvoite turvata perinteisten elinkeinojen harjoittamisen ja kehittämisen edellytykset, Lakimies 1/2021, s. 3–35
3. Helmer Tegengren, En utdöd lappkultur i Kemi Lappmark: studier i Nordfinlands kolonisationshistoria, Åbo Akademi 1952
4. "Tuhannet jonottivat Metsähallituksen kanalintulupia, mutta melkein yhtä moni joutui pettymään - osa alueista myytiin loppuun sekunneissa" Ylen uutiset 10.9.2021, www: https://yle.fi/uutiset/3-12093906
5. Jouko Kumpula, Jukka Siitari, Sari Siitari, Mika Kurkilahti, Juha Heikkinen ja Kari Oinonen, " Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016–2018 laiduninventoinnissa - Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt", Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 33/2019, Luonnonvarakeskus
6. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesien_kaytto/Saannostely/Saannostellyt_jarvet_ja_joet/Saannostelyn_vaikutukset_Inarijarvella(29969)
7. Rauna Kuokkanen, "Pohjoismainen asuttajakolonialismi ja vuoden 2017 Tenosopimus", Historiallinen aikakausikirja 118:4, 2020, sivut 535–540
8. Jouko Kumpula, Mika Kurkilahti, Timo Helle, Alfred Colpaert," Both reindeer management and several other land use factors explain the reduction in ground lichens (Cladonia spp.) in pastures grazed by semi-domesticated reindeer in Finland", Reg. Environ Change (2014), 14:541-559, DOI 10.1007/s10113-013-0508-5
9. Antti-Juhani Pekkarinen, Jouko Kumpula, Olli Tahvonen," Reindeer management and winter pastures in the presence of supplementary feeding and government subsidies", Ecological Modelling 312 (2015), ss. 256 – 271

10. Jouko Kumpula ja Sari Siitari, ”Kestävä biotalous porolaitumilla -hankkeen osaraportit, johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset”, Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2020, Luonnonvarakeskus, www: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/545810/luke_luobio_29_2020.pdf

11. Vesa-Pekka Parkatti, Olli Tahvonen, ”Economics of multifunctional forestry in the Sámi people homeland region”, Journal of Environmental Economics and Management 110 (2021), pp. 1 – 15, https://doi.org/10.1016/j.jeem.2021.102542

12. “Ruotsalainen kaivosyhtiö kiinnostui Inarista ja Sodankylästä: jätti varausilmoitushakemuksia yhteensä yli 3 000 neliökilometrin edestä”, Ylen uutiset 17.8.2021, www: https://yle.fi/uutiset/3-12061823

13. Kaisa Korpijaakko-Labba, “Valtionmaat Suomen kiinteistöjärjestelmässä - erityisesti silmällä pitäen saamelaisten maaoikeusasiaa”, Oikeustiede Jurisprudentia, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja XXXVI 2003

14. Rasmus Kløcker Larsen, Kaisa Raitio, Per Sandström, Anna Skarin, Marita Stinnerbom, Jenny Wik-Karlsoon, Stefan Sandström, Carl Österlin, Yann Buhot, “Kumulativa effekter av exploateringar på renskötseln”, Naturvårdsverket, 2016

15. Suomen ympäristökeskuksen Liiteri-karttapalvelu: https://liiteri.ymparisto.fi/

16. Perustelut ELY-keskusten vetäytymiselle PEFC-standardityöryhmästä, 26.3.2021, https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/44977/PEFC_PERUSTELUT_ELY-keskusten_VET%C3%84YTYMISELLE.pdf/eefd144a-88f4-c3b2-fdc0-35519f4ec8ee?t=1619180870752

17. Metsäkeskuksen hila-aineiston tietokuvaus: https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/tietotuotekuvaus-hila-aineisto.pdf

18. Anne-Mari Rytkönen, Heli Saarikoski, Jouko Kumpula, Mikko Hyppönen ja Ville Hallikainen, Metsätalouden ja poronhoidon väliset suhteet Ylä-Lapissa, Riista- ja kalatalous tutkimuksia ja selvityksiä, 6/2013

19. Laura Olsén, Assi Harkoma, Leena Heinämäki ja Heta Heiskanen, ”Saamelaisten perinnetiedon huomioiminen ympäristöpäätöksenteossa” Juridica Lapponica, 2017, Lapin Yliopisto

20. Sonja Semeri, ”Enontekiön kunta, Tuulivoimarakentamista ohjaava yleiskaavan maisemaselvitys”, Ramboll, 2015

21. Aleksi Lehtonen et al. “Suomen metsien hiilinielun vertailutason arviointi”, Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 20/2019, www: https://www.luke.fi/wp-content/uploads/2019/04/luke-luobio_20_2019.pdf

22. Metsähallituksen metsänhoito-ohje, 15.4.2020, www: https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2020/08/Metsanhoito_ohje_20200803.pdf

23. Minna T. Turunen, Sirpa Rasmus, Juha Järvenpää, Sonja Kivinen, ”Relations between forestry and reindeer husbandry in northern Finland – Perspectives of science and practice”, Forest Ecology and Management 457, 2020, https://doi.org/10.1016/j.foreco.2019.117677

24. Markku Larjavaara, Climate and forest fires in Finland – influence of lightning-caused ignitions and fuel moisture, Dissertation Thesis, University of Helsinki, Sep. 2005

25. Tuomo H. Wallenius, Heikki Kauhanen, Hannu Herva, Juho Pennanen, ”Long fire cycle in northern boreal Pinus forests in Finnish Lapland”, Canadian Journal of Forest Research 40 (10), October 2010, pp. 2027 – 2035, DOI: 10.1139/X10-144

26. “Vastuullisen ja eettisesti kestävän saamelaismatkailun periaatteet”, Saamelaiskäräjät, 24.9.2018, www: https://www.samediggi.fi/wp-content/uploads/2018/11/Vastuullisen-ja-eettisesti-kest%C3%A4v%C3%A4n-saamelaismatkailun-toimintaperiaatteet_hyv%C3%A4ksytty_24092018-3.pdf
27. Suomen ympäristökeskuksen paikkatietoaineisto virtavesien lohikaloista, www: https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot/Ladattavat_paikkatietoaineistot

28. Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätös kullankaivuusta Hammastunturin erämaa-alueella, KHO:2020:124, www: https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1606118098328.html

29. “Kalastusluvat myytiin jo loppuun useilla Ylä-Lapin kohteilla”, Ylen uutiset 23.7.2021, www: https://yle.fi/uutiset/3-12031781

30. ”Suojelumetsäalueella Sodankylässä saa kaivaa kultaa koneellisesti – KHO hylkäsi saamelaiskäräjien valituslupahakemuksen”, Iltasanomat 5.10.2021, www: https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008310666.html?fbclid=IwAR38KP9Sb_wawdJx7UVJ5hx92M2EZR1DdJZLvZwPi_NVQILMBIsCxvm2Sm4

31. Korkein hallinto oikeus, Muu päätös 420/2021, www: https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/muitapaatoksia/1633284049662.html

32. Nils-Henrik Valkeapää, Enontekiön saamelaissukujen sukukirjan käsikirjoitus, julkaistaneen 2022

Liite 3.

Osallistamismenetelmät

Yhteissuunnittelu

Luonnonvarasuunnittelussa paikalliset tavoitteet sovitetaan yhteen omistajan Metsähallitukselle asettamien tavoitteiden kanssa. Valtio-omistajan odotukset Metsähallituksen toiminnalle on koottu maa- ja metsätalousministeriössä sekä ympäristöministeriössä valmisteltuihin ja talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa käsiteltyihin Metsähallituksen omistajapoliittisiin linjauksiin vuosille 2020 - 2024.

Paikallisten toimijoiden, asiakkaiden, kumppaneiden ja sidosryhmien tavoitteiden kuulemiseksi ja huomioonottamiseksi käytössä oli laaja joukko osallistumisen menetelmiä; luonnonvarasuunnittelun yhteistyöryhmä, maankäytön teemakohtaiset työpajat, nuorten työpaja, saamelaisnuorten kuuleminen, avoin karttakysely sekä kuntakohtaiset kuulemistilaisuudet. Covid 19 -pandemiatilanteesta johtuen kaikki tilaisuudet järjestettiin etäneuvotteluvälinein.

Luonnonvarasuunnittelun yhteistyöryhmä

Yhteistyöryhmä, johon kutsuttiin edustajat keskeisistä suunnittelualueen toimijoista, on luonnonvarasuunnittelun keskeisin yhteistyöfoorumi. Yhteistyötryhmän tehtävä on toimia Metsähallituksen sparraajana ja olla mukana laatimassa luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmaa. Toimintaohjelman ja sen toimenpiteiden laadinta tapahtui yhteistyöryhmän työpajatyöskentelyn avulla. Työpajoissa pohdittiin suunnittelualueen valtion mailta ja vesiltä toivottuja hyötyjä ja mahdollisuuksia niiden saavuttamiseksi sekä kartoitettiin keskeisiä toimintaympäristön muutostekijöitä.

Avoimeen ja kaikkia osapuolia kunnioittavaan vuorovaikutukseen pyrkivän työpajatyöskentelyn tarkoituksena oli luoda turvallinen ja keskusteleva ilmapiiri, joka mahdollisti luovan työskentelyn ja edesauttoi keskenään osin ristiriitaisten maankäyttömuotojen yhteensovittamiseen tähtäävän toimenpideohjelman luomista. Yhteistyöryhmän työpajojen fasilitoinnista vastasi Akordi Oy.

Ennen ensimmäistä työpajaa fasilitaattori toteutti yhteistyöryhmän jäsenten ennakkohaastattelut. Puhelimitse tehdyissä noin kaksikymmentä minuuttia kestäneissä haastatteluissa taustoitettiin odotuksia suunnitteluprosessille, tavoitteita ja odotuksia valtion maiden ja vesien käytölle, näkemyksiä keskeisistä toimintaympäristön muutoksista sekä pohjustettiin yhteistyöryhmän työskentelyn hyvää ilmapiiriä ja rohkaistiin kutsuttuja avoimeen vuorovaikutukseen.

Ennakkohaastattelukysymykset olivat:

- Mitkä asiat ovat sinulle / edustamallesi ryhmälle kaikkein tärkeimpiä tulevassa prosessissa? Millaisia tavoitteita teillä on?
- Millaisia toiveita tai odotuksia sinulla on tulevaan työskentelyyn liittyen?
- Millaisena näet roolinne prosessissa, mitä erityisesti tuotte ryhmään?

- Mitä luulet, mitkä tulevat olemaan haastavimpia tai vaikeimpia asioita?
- Onko toimintaympäristössä tapahtunut jotakin sellaisia muutoksia, jotka vaikuttavat mielestäsi tulevan LVS:n laadintaan?
- Onko sinulla käytännön järjestelyihin liittyen jotakin toiveita tai erityisiä tarpeita?
- Olisiko vielä jotakin, mitä haluaisit kysyä tai kertoa jo näin etukäteen meille?

Kaikkiaan yhteistyöryhmään kuului 24 jäsentä (Liite x). Metsähallituksesta yhteistyöryhmän työskentelyyn osallistui luonnonvarasuunnittelun ohjausryhmä ja projektipäällikkö. Akwé: Kon työryhmän puheenjohtaja ja valmistelija osallistuivat ensimmäistä työpajaa lukuunottamatta yhteistyöryhmän tapaamisiin.

Yhteistyöryhmän työskentelyn kulku

Ensimmäisessä työpajassa pohdittiin ryhmäläisten tavoitteita luonnonvarasuunnitelmalle sekä ideoita tavoitteiden toteuttamiseksi. Tilaisuudessa kuultiin lisäksi asiantuntijoiden tietoiskut luonnonvasrasuunnittelun kannalta keskeisistä aihealueista; kaavoituksesta, Metsähallituksen omistajapoliittisista linjauksista sekä. **Toisessa työpajassa** puitiin Metsähallituksen projektiryhmän laatimia alustavia toiminnan linjauksia ja ideoitiin niitä eteenpäin. Metsähallituksen toimitusjohtaja Juha S Niemelä kävi esittelemässä Metsähallituksen uuden strategian. Lisäksi tilaisuudessa käytiin läpi menneen suunnittelukauden keskeiset tulokset, tuotiin yhteistyöryhmälle teemaryhmien terveiset, sekä esiteltiin suunnitelman vaikutuksia saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiin arvoivan Akwé: Kon prosessin kulku. **Kolmannessa työpajassa** käsiteltiin täsmennettyä esitystä toiminnan linjauksista ja evästettiin Metsähallituksen projektiryhmää niiden viimeistelyn osalta. Lopuksi kuultiin vielä Akwé: Kon työryhmän puheenjohtajan tilannekatsaus AK - työn etenemisestä. **Neljäs työpaja** järjestetään lausuntovaiheen jälkeen syksyllä 2021. Siellä käsittelyssä ovat suunnittelualueen nykytila ja mittarit sekä toimintaohjelmaan tulleet muutokset suhteessa kevään kolmanteen työpajaan. Lisäksi tilaisuudessa kerätään yhteistyöryhmän jäsenten palaute työpajatyöskentelyn onnistumisesta sekä kehittämisajatukset tulevia prosesseja ajatellen.

Fasilitaattori (Akordi Oy) ja luonnonvarasuunnittelun ohjaus- ja projektiryhmät (Metsähallitus) valmistelivat työpajat. Työpajojen jälkeen yhteistyöryhmän jäsenillä oli aina viikko aikaa kommentoida kunkin työpajan tuloksia. Työpajojen jälkeen Metsähallituksen projekti- ja ohjausryhmät työstivät tuloksia itsenäisesti ja Akordin fasilitoimana.

Ensimmäinen työpaja järjestettiin 21.10.2020. Tilaisuuden aluksi osallistujat ja esittäytyivät ja tämän jälkeen keskusteltiin yhteistyöryhmän roolista luonnonvaarasuunnittelussa ja luotiin yhteiset pelisäännöt. Metsähallituksen edustaja esitteli omistajapoliittiset linjaukset, jotka kertovat omistajan Metsähallituksen toiminnalle asettamat tavoitteet. Fasilitaattori esitteli koosteen etukäteiskontaktoinnin tuloksista, joka toimi pohjana iltapäivän työpajatyöskentelyn teemoille. Ennen ryhmätöiden aloitusta kuultiin Saamelaiskäräjien edustajan tietoisku saamelaisten oikeuksista ja niiden merkityksestä LVS-prosessille. Ryhmän jäsenten ennakkohaastatteluissa nousi esiin selkeästi kolme teemaa, joiden alle suunnitteluun kohdistuvat tavoitteet voidaan jakaa. Ryhmä jaettiin kolmeen

osaan Luonnonvarojen käyttö, Erätalous ja virkistys sekä Matkailu. Ryhmät työskentelivät oman otsikkonsa alla hakien vastauksia ennen kaikkea kolmeen kysymykseen:

- Mitkä asiat ovat erityisen tärkeitä minulle?
- Mitä selkeitä tavoitteita voidaan tunnistaa näiden asioiden suhteen
- Miten nämä tavoitteet voidaan saavuttaa käytännössä?

Keskustelun pohjana toimivat ennakkohaastatteluissa kirjatut tavoitteet, joista oli mahdollista valita omat suosikkinsa. Keskustelun avulla ryhmissä ideoitiin uusia tavoitteita luonnonvarasuunnittelulle.

Iltapäivän lopuksi koottiin yhteen eri ryhmissä esille nousseet asiat. Lapin liiton kaavatasoja ja niiden vaikutusta luonnonvarasuunnitteluun käsitelleen tietoiskun jälkeen yhteistyöryhmän jäsenet kiteyttivät päivän annin.

Yhteistyöryhmän työskentelyn pelisäännöt

- Kokoontumisten jälkeen jaetaan muistio, jota voi kommentoida ja täydentää. Muistiot myös varajäsenille.
- Puhutaan asioista konkreettisesti ja ymmärrettävästi
- Saamelaisten oikeuksien tunnistaminen
- Aikaa keskustelulle tulee olla riittävästi
- Ei provosoida vaan pyritään edistämään ratkaisujen löytämistä
- Kohdistetaan kommentointi asioihin, ei ihmisiin
- Jaetaan avoimesti olemassa olevaa tietoa
- Tuodaan itselle tärkeät asiat esiin mahdollisimman nopeasti, ei pantata loppumetreille
- Pyritään aidosti ymmärtämään kaikkien tavoitteita ja näkemyksiä
- Mahdollisuus käyttää puheenvuoroja saamen kielellä
- Näkemykset ja ratkaisut perustellaan selkeästi ja ymmärrettävästi
- Rakentavan ja toisiamme kunnioittavan ilmapiirin ylläpito
- Mahdollisuus vaikuttaa kokousten aikatauluihin
- Saamen kieliä on kolme: inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielet, mikä on huomioitava.

Toinen työpaja järjestettiin 27.1.2021. Työpajan tärkeimpänä aiheena oli Metsähallituksen projektiryhmän laatimiin alustaviin toiminnan linjauksiin tutustuminen ja niiden jatkotyöstö. Ennen tätä käytiin kuitenkin läpi edellisen kokouksen muistio ja kerrattiin työskentelyn pelisäännöt. Tämän jälkeen Metsähallituksen edustaja kertoi syksyllä alkaneen osallistamiskierroksen tuloksista - millaisia asioita teemaryhmistä ja nuorten työpajasta oli nostettu esiin. Lisäksi esiteltiin kooste menneen kauden tuloksista. Metsähallituksen pääjohtaja

Juha S. Niemelä esitteli Metsähallituksen uusitun strategian. Esitys nosti vilkkaan keskustelun ja pääjohtajalle esitettiin runsaasti kysymyksiä liittyen muun muassa Metsähallituksen tulonmuodostukseen, rahoitukseen, maakaupan periaatteisiin, yhteistyöhön sidosryhmien kanssa ja tuulivoimalinjauksiin.

Lounaan jälkeen jakaannuttiin kolmeen ryhmään työskentelemään alustavien toiminnan linjausten parissa. Alustavat toiminnan linjaukset oli rakennettu neljän strategisen päälinjan alle:

1. Vastuullisuus ja yhteistyö
2. Ilmastonmuutos
3. Luonnon monimuotoisuus
4. Hyvinvointi ja elinkeinot

Päälinjoja toteuttavat toimenpiteet oli kirjattu kunkin otsikon alle. Päälinjoista muodostettiin kolme ryhmää siten, että vastuullisuus ja yhteistyö oli mukana kaikissa ryhmissä. Kaikilla ryhmillä oli käytettävissään sama yhteinen dokumentti. Ryhmissä työstettiin oman ryhmän teemakappaletta merkattiin kohdat joista täytyy keskustella tai joita täytyy muokata. Jokaisessa ryhmässä oli Akordi Oy:n fasilitaattori, jonka johdolla käsiteltiin muutostarpeita. Lopuksi palattiin yhteiseen keskusteluun, jossa käytiin läpi eri päälinjoihin tulleita kommentteja. Koska materiaalia oli paljon sovittiin että yhteistyöryhmän jäsenillä on työpajan jälkeen vielä viikko aikaa täydentää käsittelyssä ollutta dokumenttia.

Päivän päätteeksi kuultiin vielä Metsähallituksen katsaus paliskuntaisten metsätalousneuvottelujen tilanteesta. Luonnonvarasuunnittelun projektipäällikkö kertoi projektin seuraavat askeleen sekä sen kuinka toiminnan linjauksia työstetään tilaisuuden jälkeen.

Kolmas työpaja järjestettiin 27.4.2021. Kolmannen tapaamisen aluksi käytiin jälleen läpi edellisen kokouksen muistio. Päivän tärkein tavoite oli toiminnanlinjausten käsittely ja yhteistyöryhmän viimeinen evästys Metsähallitukselle luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman luomista varten.

Luonnonvarasuunnittelun projektipäällikkö kävi läpi projektin tilanteen ja kuvasi kuinka käsittelyssä oleva dokumentti toiminnan linjauksista on syntynyt. Tämän jälkeen yhteistyöryhmä jakaantui kolmeen pienempään ryhmään. Jokainen osallistuja syventyi ensi noin puolen tunnin ajan toiminnan linjauksiin. Tämän jälkeen pienryhmät keskustelivat linjauksista Akordin fasilitaattorin johdolla. Kommentit ja muutosehdotukset kirjattiin ylös. Jokaista yhteistyöryhmän jäsentä pyydettiin kertomaan mielipiteensä projektin kulusta ja siitä, kuinka hyvin nyt käsittelyssä oleva luonnos toiminnan linjauksista vastaa hänen tai yhteistyöryhmän tavoitteita ja näkemystä.

Yhteistyöryhmän jäsenillä oli kolmannen työpajan jälkeen mahdollisuus kommentoida toiminnan linjauksia seuraavaan maanantaihin 3.5 saakka.

Päivän lopuksi pohdittiin yhdessä saamelaisten kotiseutualueella käytössä olevia yhteistyön foorumeja ja mietittiin niiden käyttökelpoisuutta luonnonvarasuunnitelman seurannassa ja toisaalta uudenlaisia mahdollisesti tiiviimpiä yhteistyön malleja. Akwé: Kon työryhmän tilannekatsauksen jälkeen luonnonvarasuunnittelun ohjausryhmän puheenjohtaja kiitti yhteistyöryhmää tähänastisesta rakentavasta työskentelystä toimintaohjelman laatimisen parissa ja kertoi projektin seuraavista vaiheista ja loppuunsaattamisesta.

Kooste yhteistyöryhmän jäsenten tärkeimpinä pitämistä tavoitteista

Alla on koottu yhteen yhteistyöryhmän jäsenten ennakkohaastatteluissa ja ensimmäisessä työpajassa esille nostamat tärkeimpiä tavoitteita ja keinoja niiden huomioimiseksi suunnittelussa.

Teemat	Tarpeet	Tavoitteet	Toimenpiteet
Luonnonvarojen käyttö	Metsätalouden hyväksyminen elinkeinona ja toiminnan jatkuvuus yhteisymmärryksessä muiden elinkeinojen kanssatoiminnan jatkuvuus yhteisymmärryksessä muiden elinkeinojen kanssa	Metsätalous toiminta metsä paliskuntien alueilla	Yhteistyön lisääminen metsätalouden ja paliskuntien välillä
		Ilmastonmuutoksen torjuminen	
		Talouskäytössä olevien metsien hoitaminen hyvin	
		Luonnon monimuotoisuuden ja luontoympäristön säilyttäminen	
		Kulttuuriperinnön säilyminen	Maaperään kajoavista suunnitelmista tiedotus
	Uusiutuvan energian lisäämisen ja energiamuutoksen hyväksyminen		Tuulivoiman roolin kartoitus alueella
	Avoimempi viestintä vireillä olevista asioista		Avoin arvokeskustelu tavoitteista sopimiseen
		Parempi tiedotus alueen asioista ulkopuolisille	
	Paikallisen väestön näkökulman huomiointi		
	Poronhoidon kunnioittaminen, jotta ei tarvitse jatkuvasti olla puolustuskannalla muita luonnonkäytön muotoja/ elinkeinoja vastaan		Paliskuntakohtaiset metsätaloussuunnitelmat tulee tehdä kaikille paliskunnawlleyhdessä paliskuntien kanssa
	Ei kaivostoimintaa poronhoitoalueelle		
	Saamelaisten alkuperäiskansa-aseman tosiasiallinen huomioiminen	Hallitusohjelman tavoitteiden toimeenpano	
			MH ei myönnä malminetsintälupia saamelaisten kotiseutualueelle. Tämä on linjattuLVSssä ja syytä linjata myös uudessa LVSssä

Teemat	Tarpeet	Tavoitteet	Toimenpiteet
Erätalous ja virkistys	Poronhoidon huomiointi metsästyksen mitoituksessa ja ajoituksessa	Koirien aiheuttamista vahingoista ja häiriöstä kerätys tiedon koonti ja jakaminen	porojen gps-pantatiedon hyödyntäminen metsästyksen suuntaamisessa aluielle joita porot eivät käytä
	Yhteentörmäyksien/ristiriitojen vähentäminen maastossa	Metsästyksen ohjaaminen aktiivisesti alueille, joilla porot eivät liiku	Hirvenmetsästys koirilla tulisi kieltää hirvien rykimäaikaan saakka.
	Elinympäristöjen hoito ja ennallistaminen ja sitä kautta eläinkantojen ylläpitäminen.	Näiden kohteiden huomioon ottaminen osana metsätalouden toimintaa	Panostaminen riistalaskentoihin (kuten riekkojen linjalaskentoihin jo panostetaan), myös muiden riistalajien osalta
	Kalastukseen liittyvien etuuksien huomioiminen valtion hallitsemilla vesialueilla (kommentti: Nämä ovat näiden osakastilojen varallisuutta ja muut kalastusoikeudet eivät saisi syödä tai vähentää näiden erityisten oikeuksien merkitystä tai hyödyntämismahdollisuutta.)	Kanta-arviot niin hirvien kuin kalojen suhteenkin pitäisi saada paremmiksi ja ajantasaisemmiksi sillä ilman ajantasaista tietoa kannoista pyynti ei ole oikealla tasolla ja ongelmia tulee	
	Metsähallitus myy kalastuslupia Tenon sivujokiin samaan aikaan kun huoli Tenon lohikannoista on suuri. Sivujokien osakaskunnat ovat kalastusta alueillaan rajoittaneet ja Metsähallituksen pitäisi tehdä samoin. Tuntuu myös epäoikeudenmukaiselta että paikalliset joutuvat kilpailemaan näistä luvista ulkopaikkakuntalaisten kanssa nettikaupassa jossa luvat myydään loppuun yhdessä hetkessä.	Vapaa-ajankalastuksen ja ulkopaikka-kuntalaisten kalastuksen mitoittaminen	
		Metsästäjien valistusta ja ymmärrystä poronhoidosta tulisi lisätä, varsinkin ulkopaikka-kuntalaisten joille paikalliset toimintatavat eivät ole tuttuja.	

Teemat	Tarpeet	Tavoitteet	Toimenpiteet
	Velvollisuus ilmoittaa hirvijahdista poroisännille ei toimi eikä tapahtuneita vahinkojakaan ilmoiteta niin kuin pitäisi.	Parempi tiedonkulku metsästäjien ja poronhoitajien välillä ristiriitojen ja haittojen vähentämiseksi	Neuvontaa, metsästyksenjohtajien koulutusta, viestintää ja tietoa porotyöt.fi sivuista on kyllä koitettu levittää.
	Riistatalouden ja poronhoidon yhteensovittaminen (hirvenmetsästyksen sosiaalinen kestävyys, lupien määrä)	Hirvilupien määrä tulisi perustua ajantasaisiin kanta-arvioihin	Porojen gps pantatietoa tulisi hyödyntää paremmin metsästysaluieiden valinnassa ja poronhoidolle koituvan haitan vähentämisessä.
	Kotitarvekalastuksen edellytysten takaaminen	Luonnonmukaisen poikastuotannon turvaaminen	paikallisille / ulkopaikkakuntalaisille myytävien lupien määrän säätely, verkkokalastuksen salliminen vain paikallisille.
	Eri käyttömuotojen yhteensovittaminen		
	"tumpeloiden" määrä luonnossa on lisääntynyt ja kun ei ole ymmärrystä eikä tunneta pelisääntöjä niin tulee entistä enemmän konfliktitilanteita maastossa		
Matkailu			
	Ristiriitojen ehkäisy	Pelisäännöt porotalouden ja matkailun välille	
	Ruuhkautumisen hallinta	Hallittu matkailu, jonka ohella luonto ja paikalliset elinkeinot säilyvät	Matkailun eettisten sääntöjen ja tiedottamisen kehittäminen
	Matkailun merkityksen tunnustaminen	Matkailuelinkeinon kestävän kasvun edistäminen	Olemassaolevien reittien kunnostaminen
	Enemmän yhteydenpitoa eri toimijoiden välille	Matkailijoiden pääsy luontoon mahdollistetaan myös tulevaisuudessa	Lisää merkattuja reittejä: sovitaan paikat ja alueet yhdessä (paliskunnat mukana)

Teemat	Tarpeet	Tavoitteet	Toimenpiteet
Poronhoito	Poronhoidon parempi ymmärtäminen	Toimijoiden välisen keskinäisen ymmärryksen ja kunnioituksen parantaminen	Matkailurakentamisen ja hankkeiden suunnittelu yhdessä (paliskunnat, yrittäjät, MH, kunnat), vuosittaiset tapaamiset
	Jaettu ymmärrys matkailijoiden velvollisuuksista	Selkeät ohjeet luonnossa-liikkumiselle	Ohjeiden ja opasteiden lisääminen luonnossa liikkujille
	Pyöräilijöiden pysyttävä reiteillä	Pyöräilyreittien osoittaminen	Pyöräilyn seurannan kehittäminen
	Matkailun rajaaminen sille suunnitelluille alueille	Hyödyntää olemassa olevia reittejä ja kohteita ja myös ohjata matkailua sille suunnitelluille alueille	Kerätään matkailijoilta vapaaehtoisesti rahoitusta suojelualueiden hoitoon ja reittien kunnostukseen
	Onnettomuuksien ehkäisy	Luonnossa liikkujien näkyvyyden parantaminen	Kaikille luonnossa liikkujille huomioliivit
	Ennakoinnin parantaminen kaikkien elinkeinojen kannalta	Matkailun muutostrendien tunnistaminen	
	Kulttuuriympäristön huomioinen	Kulttuuriperintö-kohteiden käyttö matkailussa tulee suunnitella hyvin	Seurantatyökalujen kehittäminen
	Poronhoito on vahvin linkki saamelaiskulttuuriin, sitä tulisi ymmärtää paremmin kun tehdään alueita koskevia päätöksiä	Saamelaisten oikeuksien ja näkökulman huomioiminen	
	Poronhoito kärsii kaikesta muusta maankäytöstä ja muut kokevat ettei tilaa ole millekään muulle kuin poronhoidolle		

Neljäs työpaja järjestettiin Inarissa 13. - 14.10.2021. Tämä oli ensimmäinen perinteiseen malliin järjestetty fyysinen kokous. Tilaisuuteen oli mahdollista osallistua myös etäyhteyksillä. Työpaja aloitettiin keskiviikko iltapäivän lopulla käymällä läpillä luonnonvarasuunnitelman seurantaa ja seurannan mittareita. Tärkeimpänä puuttuvana mittarina nähtiin paikallisten ihmisten tyytyväisyyden mittaaminen sekä lupapyynnin sosiaalinen kestävyys. Nämä päätettiin lisätä suunnitelmaan.

Työpajan toisena päivänä käytiin läpi suunnitelmaa kokonaisuutena, kuinka se on muuttunut Akwé: Kon työryhmän arvion ja lausuntokierroksen palautteen perusteella. Metsähallituksen suorittamaa suunnitelman nykyversion esittelyä seuranneessa ryhmäkeskustelussa jokainen yhteistyöryhmän jäsen antoi palautteen suunnitelman sisällöstä. Iltapäivällä yhteistyöryhmän jäsenet tekivät muutoksia suunnittelualueen maankäyttökartalle hahmoteltuihin matkailun ja retkeilyn painopistealueisiin. Yhteistyöryhmän käsittelyn myötä kyseisten rajausten pinta-alat pienenivät reilusti. Tilaisuuden jälkeen käytiin vielä loppukeskustelu, jossa arvoitiin suunnitelmaa ja tekemisen prosessia.

Palaute yhteistyöryhmätyöskentelyn onnistumisesta ja pohdinta luonnonvarasuunnittelun kehittämisestä

Palaute yhteistyöryhmältä kerättiin syksyllä 2021 järjestetyn neljännen työpajan yhteydessä ja sitä ennen Akordi Oy:n suorittaman puhelinhaastattelun perusteella. Alla esitetyt kysymykset ja niihin saadut vastaukset autenttisina:

Luonnonvarasuunnitelman sisältö - Mikä huolettaa/pohdituttaa?

- Ei mitään erityistä – palautteet on ainakin osin huomioitu hyvin uudessa LVS versiossa

- Edellisessä työryhmän kokouksessa pyydettiin Akwé: Kon -selontekoa; tuntui että tämä on salassapidettävää tietoa, sillä muut YTR:n jäsenet eivät saaneet tätä, mikä oli häkellyttävää. On erikoista, jos kaikki tieto ei ole YTR jäsenille avointa.

- Metsätaloussuunnitelma on vielä todella kesken, eikä tunnu etenevän

- Enemmän resursseja (väkeä ja palveluvarustusta) luontopuolelle Metsähallituksessa. Ihmiset rynnänneet luontoon – aiheuttanut ongelmia; kaikki retkeilijät ei perillä kaikista retkeilyn pelisäännöistä. Oikeudet ymmärretään mutta vastuita ei. Ongelmia mm. eräkämppien siisteyden kanssa. Neuvontaa ja valvontaa tähän voisi lisätä. Norjan kämppäisäntäperinteestä voisi ottaa mallia. Turvallisuusnäkökulmien huomiointi!

- Kaivos- ja metsäteollisuuden osalta huolehdittava, ettei luonto ja ympäristö kärsi.

- maankäyttöön ja lupamenettelyyn liittyen: käytäntöjen tulisi olla selkeät, yhdenmukaiset ja kaikille samat, eikä erillisiä käytäntöjä / välistävetoja tietyille toimijoille.

- hakkuumäärät huolettaa – hakkuumäärä on laitettu suunnitelmaan, vaikkei alun pitäen ollut tarkoitus. Miten määrä voidaan etukäteen arvioida, kun sen pitäisi tulla paliskuntakohtaisista neuvotteluista? 110 m^3 kuulostaa korkealta.

- LVS on strategisen tason dokumentti - miten implementoidaan ja miten konkretisoidaan? Miten linjaukset näkyvät käytännössä?

- Yhteistyötä ja yhteensovittamista on suunnitelmassa paljon – miten tehdään käytännössä ja paikallistasolla? Toimeenpanon seuranta? Miten paikallisen yhteistyön ongelmia korjataan?

- Erämaat halutaan säilyttää erämaisena, mutta toisaalta halutaan lisätä aktiviteetteja: miten saadaan toteutettua molemmat?

- Osallistava GIS tarkastelu on jäänyt ylimalkaiseksi (vähän vastaajia)

- Miten otetaan huomioon eri maankäyttömuotojen ja toimintojen aiheuttamat yhteisvaikutukset? Porolaidunten osalta tärkeä asia. Aiheesta myös tarvitaan lisää tutkimustietoa.

- Metsästykseen liittyy paljon ongelmia, jotka ovat nousseet esiin vasta prosessin loppuvaiheessa, näistä tarvitaan vielä keskustelua.

Luonnonvarasuunnitelman sisältö - Mihin olet tyytyväinen?

- Riistapuolen asiat huomioitu hyvin.

- Suunnitelmat yhteistyön lisäämisestä

- Suunnitelma on riittävän tarkka

- Matkailualueiden painopisteet on tärkeä asia, hyvä että sitä käsitellään vielä

- Pyöräilyreittien kysyntä on lisääntynyt – näihin MH:lta tullut panostusta. Pyöräilijöiden pitäminen ohjatuilla, huolletuilla reitillä keskeinen asia ja kaikkien etu, vältetään yhteentörmäyksiä käyttäjien välillä

- Porotalous on monessa kohtaa otettu huomioon

Mietteitä ja palautetta LVS-prosessista ja/tai YTR-työskentelystä

- Matkailuelinkeino aliedustettuna ryhmässä

- Etätyöskentely vaikeutti yhteistä keskustelua

- Etäyhteyksillä järjestetyissä tapaamisissa on saatu paljon aikaiseksi ja hyviä keskusteluja on käyty

- Isossa kuvassa Ylä-Lapissa odotukset osalla paikallisista on toisenlaiset koskien koko prosessia, ja paikallistasolla tilanne on vaikea. Ymmärrystä siitä, mihin voi vaikuttaa, voisi vielä tähdentää/ lisätä.

- Ihan hyvä systeemi. Työryhmät, missä asioita käsitellään laajasta kuvasta tarkempiin yksityiskohtiin on hyvä lähestymistapa. Lopun lausuntokierros on hyvä mahdollisuus vielä kommentoida.

- Työryhmätyöskentely jäänyt hieman hätäiseksi; laajoja, toisistaan erillisiä ja käytännön järjestelyjen kannalta erilaisia aihealueita, kuten kala- ja riistapuolen asiat, on käsitelty yhdessä mikä

on ongelmallista. Näiden käsittely yhdessä on hankalaa; eri sidosryhmät kummassakin, osalla ei annettavaa toisessa ja päinvastoin.

- Tuntuu, että Sodankylä on vähemmistössä tässä asiassa, koska pinta-ala on pienempi, eikä Sodankylän sana paina tässä paljoa. Käräjien sana painaa enemmän.

- Lähtökohta, miten asioita lähdettiin käsittelemään, oli tosi hieno ja rakentava – aseet riisuttiin kaikilta jotka halusivat aggressiivisesti tähän suhtautua. Kaikkia on kuultu. Tapaamisissa on hienosti otettu ajatuksia vastaan ja asioista keskusteltu. Ei ole sivuutettu ketään.Elinkeinojen rinnakkaiselon mahdollistaminen ja yhtenesovittaminen ilman että kukaan joutuu kärsimään on tärkeä asia. Yhteiset pelisäännöt.

- LVS:aa koskevat neuvottelut pitäisi käydä yhteistyöryhmään valittujen tahojen edustajien kanssa, ei niin, että neuvotteluja on jo käyty ja päätöksiä on tehty ennenaikaisesti muissa keskusteluissa.

- Prosessin ja tapaamisten aikataulu on ollut liian tiukka, ei ole ollut jouston varaa

- Tilaisuudet hyvin järjestettyjä ja organisoituja, kaikki päässeet ääneen. Temaattisessa ryhmäjaossa on se ongelma, ettei pääse kaikkeen osallistumaan

- Alussa luvattiin, että aikatauluissa otetaan poronhoito huomioon mutta kuitenkaan kokouspäivämääriä ei ole sovitettu osallistujien tarpeisiin

- Prosessi on tuntunut aiempaa 'hierarkisemmalta' - valta karannut kauemmas yhteistyöryhmästä MH:n hallitukseen

- Prosessin vetäjän rooli on jäänyt sivuun / epäselväksi (mukana ulkopuolinen fasilitoija) - roolien kirkastaminen

- Etänä aremmat ihmiset eivät ole päässeet ääneen

- Pienryhmätyöskentely on toistanut itseään, samat asiat nousseet esiin joka kerralla, työskentely ei ole tuottanut uutta

- On jäänyt epäselväksi kenelle voidaan tehdä esityksiä esimerkiksi valvontaresurssien lisäämisestä.

- Etätyöskentely osoittautunut toimivaksi ja mahdollistaa kauempaa tulevien osallistumisen – jatkoa ajattelen myös hyvä.

- Mukana on ollut laajasti eri osapuolten edustajia. Tärkeää on, että kaikki ne keitä asia koskee ovat mukana.

- 'Heiluriliike' suhtautumisessa – ennen saamelaisia ei pidetty arvossa ja nyt tuntuu, että saamelaisten sana on laki. Suhtautuminen on vaihdellut. Nyt tilanne sellainen, että toivoisi Metsähallituksen kuulevan laajemmin muidenkin asianosaisten näkökulmia esim. Ukonkiven asiassa. Monet paikat on tärkeitä myös suomalaisille

- Tuntui, että kirjoitettiin kilpaa kommentteja suunnitelmaan eikä tarkasteltu kunnolla kokonaisuutta. Yksityiskohdat saivat liikaa huomiota.

- Työskentelytapa on hyvin vaativa
- Prosessina ihan toista luokkaa kuin edellinen, tällä kertaa pyritty oikeasta saavuttamaan yleisesti hyväksyttävä suunnitelma
- Aikaa on ollut riittävästi ja työryhmän kokouksissa on työskennelty tehokkaasti
- Hyvä, että dokumenttia pääsi kommentoimaan suoraan ja siihen perehdyttiin tarkasti
- Etänä työskentely mahdollisti työrauhan ja keskittymisen tekstiin
- Huoli paikallisväestön osallistumismahdollisuuksista verrattuna saamelaisten osallistumismahdollisuuksiin.

Kehittämisehdotuksia LVS-prosessista ja/tai yhteistyöryhmän työskentelystä

- YTR: Tulevissa prosesseissa alkuasetelmissa konkreettisin esimerkein käytäisiin läpi erilaiset rajoitteet (esim. lainsäädäntö) ja sitä, mihin tällaisessa suunnitelmatyössä voidaan vaikuttaa.
- Kaipaan enemmän yksityiskohtaisia keskusteluja kuntakohtaisesti: jokaisen saamelaisten kotiseutualueen kunnan kanssa tulisi erikseen keskustella ennen kuin LVS prosessi käynnistyy. Pohjatiedot kerättäisiin kuntakohtaisesti: tahtotila, tavoitteet jne.
- Työskentelyn aikataulut tulisi sovittaa poronhoidon tarpeisiin, esimerkiksi etsimällä kokousaikatauluja ytr jäsenten kanssa.
- Akwé: Kon -työryhmän arvio uupui lausuntokierroksen materiaaleista - tämän olisi ollut hyvä olla mukana
- kiinnostavaa on, miten suunnittelua saisi paremmin 'ruohonjuuritasolta nousevaksi'
- paikallisten neuvottelukuntien perustaminen on hyvä suunta yhteistyön parantamiselle
- Etänä työskentely asetti osallistujat eriarvoiseen asemaan, sillä kaikille omalla tietokoneella työskentely tekstin äärellä ei ole yhtä nopeaa tai luontevaa. Tätä auttamaan olisi voitu käyttää useampia erilaisia työkaluja.
- Alussa olisi voitu käyttää enemmän aikaa LVS prosessin ja tavoitteen kirkastamiseen, jotta ensimmäistä kertaa mukana olevat olisivat saaneet paremman ymmärryksen työstä
- On tärkeää, että LVS säilyy areenana toiminnan suunnittelulle eikä poliittiselle keskustelulle.
- Yhteistyöryhmän kokousten välillä olisi voinut olla myös välityöskentelyä/sessioita. Nyt jouduttiin työskentelemään todella isojen kokonaisuuksien äärellä joka kerralla.
- Alkuun voisi lisätä orientaation edellisen LVS pohjalta
- Työryhmään olisi voinut kuulua myös substanssiasiantuntijoita/tutkijoita
- Alussa voitaisiin tarkastella erilaisia skenaarioita vaihtoehtoisista tulevaisuuksista - auttaisi tunnistamaan keskeiset kehityskulut ja trendit

Ideoita LVS:n toimeenpanon seurantaan. Mitä tietoa halutaan kerätä ja seurata?

Miten yhteistyöryhmä haluaa olla mukana LVS:n toimeenpanon seuraamisessa?

- Tilanteet alueella muuttuvat nopeasti - tarvitaan joustavuutta ja reagointikykyä. Valmistuessaan LVS on jo vanhentunut, joku tapa soveltaa suunnitelmaa muuttuvassa tilanteessa

- Tarvitaan YTR pienempi saamelaisten kotiseutualueen toimijoita edustava seurantaryhmä, jonka tehtävänä kokoontua tarkastelemaan 'kokonaiskuvaa'

- Em. kokoontuminen voisi olla suunnitelmakauden puolivälissä ja lopulla.

- Ne asiat on tärkeitä mitkä paikallisia puhuttaa ja mietityttää. Näitä asioita olisi hyvä käydä LVS-kauden aikana läpi, katsoa faktat ja lisätä ymmärrystä faktatiedosta.

- Asetetaan tavoitteet - asetetaan mittarit - seurataan päästäänkö tavoitteisiin!

- Suunnitelmajaksolla voisi olla välipalaveri, missä käydään läpi, miten tavoitteiden saavuttamisessa on onnistuttu, onko tullut vastaan ongelmia suunnitelman toteutuksessa ja onko mittarit ollut oikeat suhteessa tavoitteisiin. Koko YTR:n kesken tai aihepiireittäin. Vuosittainen tai joka toinen vuosi.

- Erävalvonnan resursseja on suunnitelmassa luvattu lisätä – helppo mitata, onko lisääntyneet vai ei.

- Nyt on kriittisesti alettu suhtautumaan riistapuolen politiikkaan, tämä varmasti herää vielä uutena kysymyksenä, olisi hyvä huomioida LVS:ssa.

- YTR olisi hyvä pysyä mukana seurantatyössä ja varmistaa, että suunnitelma pysyy kehityksessä mukana

- Tärkeää kuulla, miten suunnitelma toteutuu; turhauttaa, jos on paljon ihmisiä mukana suunnittelemassa, eikä käteen jää mitään. 1-2 vuoden päästä olisi kiva kuulla, miten LVS toteutunut

- Palautekanava, mitä kautta ihmiset voisivat antaa palautetta paikallisesti ja saada vastauksia

- konkreettisesti asioiden seuraaminen – ei ympäripyöreää tietoa.

- Tarvitaan jatkoseurantaa, jonka pohjana on selkeät mittarit ja niiden pohjalta arvioitavat toimenpiteet. Yhteistyöryhmä voisi kokoontua esim. 1 vuodessa arvioimaan kehitystä ja keskustelemaan siitä, tarvitaanko uusia toimenpiteitä.

- LVS jalkauttaminen on nyt hyvin pohjustettu yhteistyöryhmän työskentelyn myötä, tätä ei kannata hukata vaan hyödyntää myös seurannassa.

- Jossain vaiheessa olisi hyvä tuottaa väliyhteenveto ja kokoontua (YTR) tarkastelemaan sitä.

- Edellisen LVS seuranta ja mittarit jäi hunningolle, nyt tarpeen kehittää tätä.

- Seurantaryhmä voisi olla YTR pienempi, n. 5 hlö joukko, joka kokoontuu 1-2 vuodessa
- Tarvitaan reagointikykyä yllättäviin muutoksiin esim. rajut talvet ja niiden vaikutus porotalouteen tai muut säätilojen vaikutukset
- Seurannassa olisi hyvä hyödyntää olemassa olevia pitkän aikasarjan seurantatietoja esimerkiksi sääolosuhteista. Näistä saataisiin vedettyä johtopäätöksiä kehitystrendeistä ja voitaisiin varautua tulevaan

Kaikkinensa yhteistyöryhmän jäsenet näkivät ryhmän roolin mielekkäänä ja tarpeellisena. Yhteissuunnittelun periaatetta on tältä pohjalta syytä jatkaa tulevissakin prosesseissa. Ryhmä kuitenkin näkee useita kehittämistarpeita koko luonnonvarasuunnitteluprosessia ajatellen. Saadun palautteen perusteella ainakin suunnitteluprosessin alkuvaihetta olisi syytä terävöittää käymällä läpi esimerkiksi lainsäädännön suunnittelulle asettamia reunaehtoja. Myös menneen suunnitelmakauden tulosten tarkastelu olisi yhteistyöryhmältä tulleen palautteen perusteella luonteva tapa aloittaa uuden luonnonvarasuunnitelman tekemiseen tähtäävä prosessi. Yhteistyöryhmästä nousee vahvasti esille näkemys jatkoseurannan tarpeellisuudesta, esimerkiksi suunnitelman toteutumisen välitarkastelun merkeissä. Ilman tätä hyvän työn koetaan menevän tavallaan hukkaan.

Teemaryhmät

Yhteistyöryhmän kokoa joudutaan rajoittamaan työskentelyn dynaamisen luonteen säilyttämiseksi. Riittävän laajan tietopohjan rakentamiseksi ja Metsähallituksen projektiryhmän tilannekuvan kohentamiseksi yhteistyöryhmän lisäksi järjestettiin seitsemän teemakohtaista työpajaa alueen toimijoille. Järjestetyt teemaryhmien tapaamiset olivat:

- Matkailu 16.11.2020
- Metsätalous 18.11.2020
- Luonnonsuojelu 2.12.2020
- Eränkäynti 3.12.2020
- Kulttuuriperintö 10.12.2020
- Poronhoito 12.1.2021
- Kunnat 14.1.2021

Teemaryhmäkohtaisiin työpajoihin kutsuttiin kuhunkin teemaan liittyviä asiantuntijoita ja toimijoita alueelta.

Tapaamiset järjestettiin etäyhteyksin ja työskentelytapa kaikissa tilaisuuksissa oli sama. Osallistujia pyydettiin pohtimaan keskeisimpiä toimintaympäristön muutoksia, tärkeimpiä tavoitteita luonnonvarasuunnitelmalle sekä keinoja ja toimenpiteitä tavoitteiden toteuttamiseksi (mitä pitäisi tehdä, jotta asiat etenisivät toivottuun suuntaan). Kysymyksiin vastattiin mentimeter sovelluksen avulla. Lopuksi kukin osallistuja tutustui koko ryhmän tuottamaan materiaaliin, valitsi niistä 2 - 3 tärkeintä ja esitteli ne muulle porukalle. Tilaisuuksissa keskityttiin pelkästään kunkin teeman mukaisiin toiveisiin ja haasteisiin ilman maankäytön yhteensovittamisen tuottamia ”rajoitteita” ajatteluun.

Poimintoja teemaryhmistä tulleista ajatuksista

Matkailu

- Elinkeinojen yhteensovittamisen ja tasapuolisuuden teemat nousivat vahvasti esille.Myös säännöllisen yhteydenpidon merkitys (MH:tä kaivataanmahdollistajaksi/liikkeellelaittajaksi)
- Reittien luvitus, vain matkailuyrittäjien käytössä olevien tukikohtien merkitys matkailun liiketoiminnalle
- Villit yrittäjät, husky- ja osin kelkkapuolella iso ongelma asiansa hoitavien yrittäjien näkökulmasta

Metsätalous

- Yleisesti nähtiin tärkeänä, että valtion mailla metsätalous voisi jatkua – pelkona on että ne ratkaisut mitä valtion mailla tehdään siirtyvät samanlaisina yksityismetsiin
- Yhteistyö metsätalouden toimijoiden nähtiin tärkeänä alan tulevaisuuden varmistamisen osalta
- Poronhoidon asema koettiin niin vahvaksi, että sen pelättiin johtavan metsätaloudensupistumiseen alueella

Luonnonsuojelu

- Yli 200 vuotiaitten luonnonmetsien käsittelyn lopettaminen
- Ilmastonmuutos ja porojen liikalaidunnus koettiin suurimpina uhkina suunnittelualueen luonnon monimuotoisuudelle
- Kuten aiemmissakin työpajoissa, myös tässä MH:lta toivottiin vahvaa otettamaankäytön yhteensovittamisessa ja tätä kautta tapahtuvaa työtä monimuotoisuuskadon hillitsemiseksi
- Moottoriajoneuvoilla luonnossa liikkumisen kuluttava vaikutus nousi esiin useamman osallistujan toimesta
- Metsästyksen voimakkaampi säätely

Eränkäynti

- Paikallisen pyyntikulttuurin ja lupametsästäjien tehokkaamman pyynnin välinen törmäys, erityisesti hirvenpyynnin osalta selkeästi isoin teema. Metsähallitukseltatoivotaan toimenpiteitä näiden yhteensovittamiseksi, epäiltiin että muutointilanne saattaa muotoutua tulevaisuudessa todella pahaksi
- Erävalvonnalle lisää resursseja
- Paikallisten oikeuksien turvaaminen ja pyynnin sosiaalinen kestävyys
- Myös tämän teeman alla MH:n roolia yhteensovittajana (erityisesti poronhoidon ja metsästyksen osalta) korostettiin
- Hirvikoirien käyttö poronhoitoalueella aiheuttaa ongelmia

Kulttuuriperintö

- Elinkeinojen muutokset sekä väen väheneminen huolettavat ja aiheuttavat muutoksia myös kulttuuriympäristössä
- Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta nähtiin olevan vielä valtavan paljon tietotarpeita – inventointeihin olisi panostettava lujasti. Muutoinkin resursseissa kulttuuriperinnön hoitamisen osalta nähtiin vajausta
- Perinteisen kullankaivun asemasta oltiin huolissaan ja toisaalta malminetsintä saamelaisalueella huoletti
- MH:n toteuttamat rakennetun kulttuuriperinnön kunnostamistoimet saivat myönteistä palautetta

Poronhoito

- Muun maankäytön elinkeinoa "nakertava" vaikutus aiheuttaa paljon huolta
- Isot maankäytön aihiot (Jäämeren rata, kaivokset, tuulivoima) huolettavat jatuottavat epävarmuutta elinkeinon piirissä
- Elinkeinon jatkuvuus huolettaa – nuorten kiinnostus jatkaa alalla
- Muun maankäytön kokonaisvaikutusten arviointi vahvasti esillä – maankäytön ratkaisuja ei voida tuijottaa pelkästään käsillä olevaa asiaa vaan on huomioitava myös aiemmin tehdyt ratkaisut, koko maankäytön paletti huomioiden
- Metsätalous, valtion maankäytön osalta nähtiin suurimpana harmina
- Yhteisen sähköisen alustan tarve

Kunnat

- Kuntien elinvoimaa ja elinkeinorakenteen monipuolisuutta ja sen kehittymistätukevat maankäytön ratkaisut nähtiin tärkeinä – perinteiset elinkeinot kuten poronhoito ilman muuta tärkeitä, mutta yksistään se ei riitä.
- Taloudellisessa mielessä matkailuelinkeino maankäytön muodoista kunnille tärkein
- Metsätalouden jatkuvuus nähtiin tärkeänä ennen kaikkea huoltovarmuuden näkökulmasta
- Metsähallitukselta toivotaan yhteensovittajan ja mahdollistajan roolia maankäytön asioissa
- Jonkin verran kritiikkiä esitettiin maan hinnoittelusta

Nuorten työpaja

Suunnittelualueen nuorison tavoittamiseksi järjestettiin työpaja 6.12.2020. Tilaisuus striimattiin luontokeskus Siidasta ja siihe olivat kutsuttuna kaikki suunnittelualueen kahdeksasluokkalaiset. Tilaisuudessa esiteltiin luonnonvarasuunnittelua ja kysyttiin nuorten näkemyksiä maankäyttömuotojen tärkeydestä, luonnon merkityksestä, luontoon liittyvistä harrastuksista, maankäyttöön liittyvistä uhista, maankäyttöön liittyvistä vaiktutusmahdollisuuksista jne.

Luonto ja siihen liittyvät harrasteet näyttelevät tärkeätä osaa monen suunnittelualueen nuoren elämässä. Ne lienevät eräs syy siihen että työpajaan osallistuneista nuorista suurin haluaisi jäädä asumaan kotiseudulleen. Tämä antaa suuren haasteen kaikille alueen toimijoille, jotta nuorten työllistyminen ja viihtyminen kotiseudullaan voidaan varmistaa.

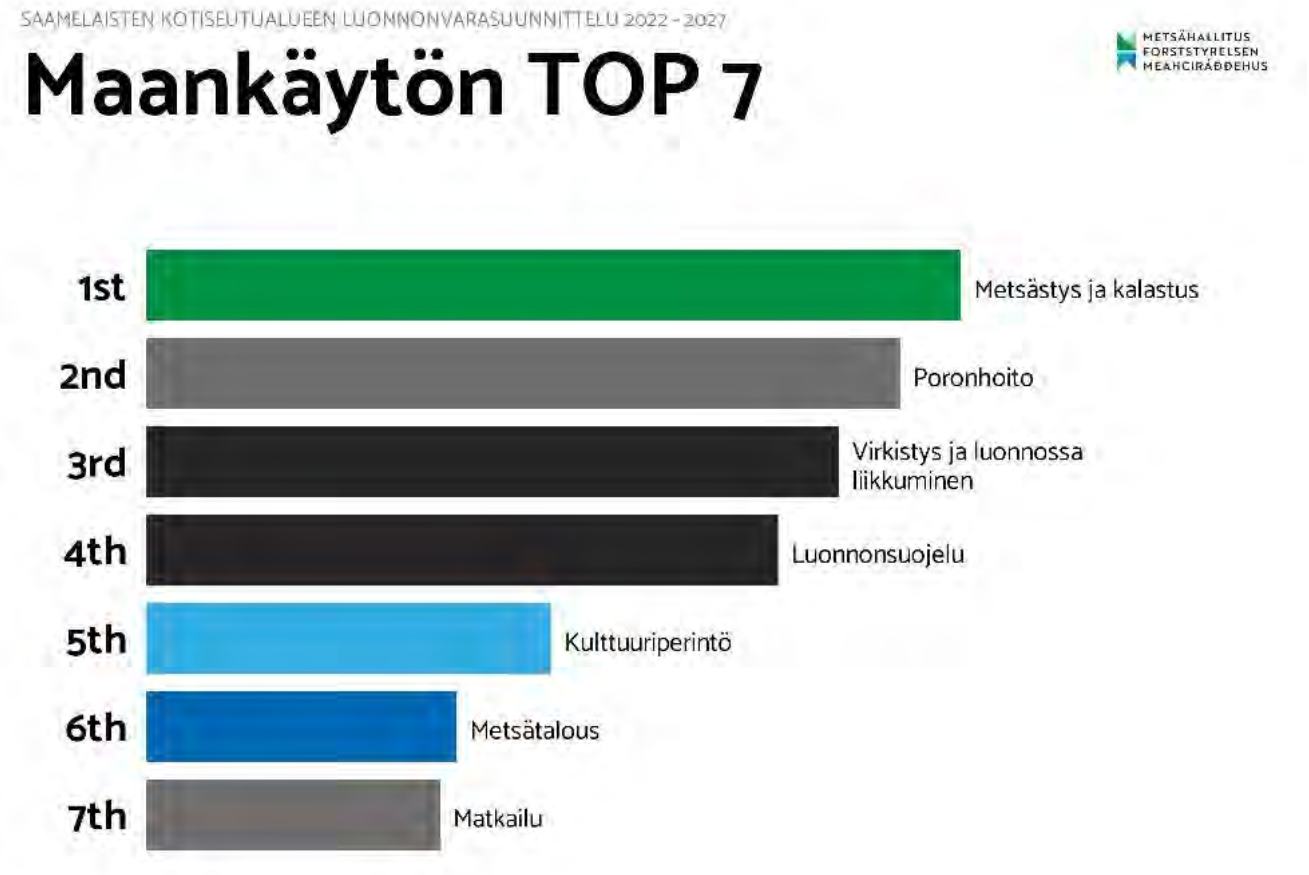

Suunnittelualueen nuorten maankäyttömuotojen top 7

Suunnittelualueen nuorten tärkeimmät luonnon käyttömuodot

Suunnittelualueen nuorten ajatuksia kotiseudustaan

Suunnittelualueen nuorten kokemat suurimmat uhkakuvat luonnolle

Saamelaisnuorten kuulemistilaisuus

Osana suunnittelua järjestettiin yhteistyössä saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston ja saamelaisnuoret ry:n kanssa saamelaisnuorille suunnattu kuulemistilaisuus. Tilaisuudessa esiteltiin luonnonvarasuunnittelua ja sen tilannetta sekä kysyttiin näkemyksiä suunnittelussa huomioon otettaviin asioihin toiveisiin ja tavoitteisiin liittyen.

Vastauksissa ja käydyssä keskustelussa korostui saamelaisnuorten kokema huoli alueen luonnosta ja muun maankäytön aiheuttamista uhista perinteisten elinkeinojen harjoittamiselle. Perinteisten elinkeinojen harjoittamismahdollisuudet tulisi turvata ja vaikuttamismahdollisuuksia alueen maankäyttöön toivottiin lisää.

Avoin karttakysely

Kaikille kansalasille avoin karttakysely toteutettiin Maptionnaire sovelluksen avulla ja se oli vastattavissa helmikuun 2021 ajan. Kysely toteutettiin opinnäytetyönä metsätalousinsinööriopiskelija Jaana Lohilahden toimesta. Tutkimuksessa selvitettiin mihin kansalaiset käyttävät suunnittelualueen valtion maa- ja vesialueita, mitkä asiat ja paikat ovat heille tärkeitä. Lisäksi kysyttiin metsien käsittelyyn liittyviä näkemyksiä ja toiveita.

Vastauksia kyselyyn saatiin 180 kappaletta ja kansalaisille tärkeitä kohteita kuvaavia karttamerkintöjä saatiin 432 kappaletta. Vastaajien keski-ikä oli 50 vuotta. Vastaajista puolet asuu suunnittelualueella. Miehiä ja naisia oli vastaajissa yhtä paljon. Vastauksista ilmenee että maa- ja vesialueita käytetään pääasiassa perinteisiin virkistyksen muotoihin. Selvityksen mukaan suosituimmat aktiviteetit olivat: kalastus, retkeily, hiihto, luonnontuotteiden keräily ja metsästys. Myös uudet lajit, kuten vapaalasku, saivat mainintoja.

Kulttuuri- tai luontoarvoiltaan merkittäviä paikkoja ilmoitettiin 108 kappaletta. Suunnittelualueen

luontoa pidetään ainutlaatuisena ja tärkeänä. Erämaa-alueet ja kansallispuistot toistuvat vastauksissa maisemien, tunnelman ja vaellusreittien ansiosta. Puhtaiden vesistöjen tärkeys ja niiden ainutlaatuisuus nousi esiin useissa vastauksissa. Helposti saavutettavat kohteet korostuvat lapsiperheiden vastauksissa. Alueen laajat erämaat taas houkuttelevat kokeneita retkeilijöitä ja eränkävijöitä. Eräs vastaajista kuvasi aluetta ”erämiehen paratiisiksi”.

Retkeilyinfran ylläpitoon liittyviä kunnostus- ja parannusehdotuksia sekä kehitysideoita saatiin yhteensä 33 kappaletta. Nämä muodostavat Metsähallitukselle tärkeän aineiston pohdittaessa tulevien vuosien investointeja. Lisääntyneen kotimaanmatkailun aiheuttamat ilmiöt luultavasti näkyivät myös näissä vastauksissa. Alueiden saavutettavuuden kannalta tärkeiden parkkipaikojen laajentamiseksi saatiin useampia esityksiä. Kyselyssä selvitettiin myös alueella sijaitsevan metsäautotiestön merkitystä virkistyskäytölle. Metsäautotiet nähtiin tärkeinä erityisesti metsästyksen, kalastuksen ja marjastuksen kannalta. Suunnittelualueelta merkattiin tai mainittiin nimeltä 23 merkittävää metsäautotietä. Etupäässä tärkeys muodostui virkistyskäytön kannalta, mutta myös tiestön käyttäminen elinkeinon harjoittamiseen tai esimerkiksi mökillä kulkemiseen sai mainintoja.

Suunnittelualueen elinkeinojen harjoittajista vastauksissa korostuivat erityisesti poronhoito ja kalastus. Vastauksissa tuli esiin useita poroelinkeinolle tärkeitä kohteita. Ammattikalastajien vastauksissa korostuivat tietyt järvet ja vesien puhtaus. Matkailuelinkeinon harjoittajat näkevät alueella paljon potentiaalia. Metsähallitukselta toivottiin toimenpiteitä erityisesti autiotupien ja reittien kehittämisen ja kunnostamisen kautta.

Metsienhoitoon liittyviä karttapisteitä merkittiin 29 kappaletta. Avoimeen kysymykseen, jossa kysyttiin, näkemyksiä ja toiveita suunnittelualueen monikäyttömetsiin liittyen saatiin 54 vastausta. Vastaukset jakautuivat selkeästi osan toivoessa, että alueella ei tehtäisi minkäänlaisia hakkuita. Osa vastaajista taas oli sitä mieltä, että metsätalouden tulisi jatkua alueella muun muassa työpaikkojen säilymisen takia. Metsätalouden toimenpiteitä koskevissa vastauksissa toistuivat toiveet kevyestä ja luonnonmukaisesta, ilman avohakkuita tapahtuvasta metsänkäsittelystä. Myös virkistyskäytön näkökulma tulee vastaajien mielestä huomioida metsänkäsittelytoimenpiteitä valittaessa. Vastaajista osa kokee metsänhoidon ja käsittelyn tilan olevan tällä hetkellä sopivaa. Alueen metsänkäsittelyn halutaan jatkuvan samanlaisena, eikä muutoksia tarvitse tehdä, metsätalouden tulevaisuus ja puuston terveys ja kasvu on turvattava kasvatushakkuilla ja oikea-aikaisella uudistamisella. Huomioita ja korjausideoita tuli hakkuiden jäljistä. Toiveena on, että hakkuiden jälkihoito tehtäisiin hyvin ja hakkuutähteet käytettäisiin energiakäyttöön. Kritiikkiä saivat ”sotatantereen” näköiset metsäautotien varret joissa, revenneitä ja katkenneita puita. Näkymää pidetään rumana ja tiet ovat paikallisten ohikulkumatkalla, sekä retkeilijät, jotka kulkevat kansallispuistoon. Hakkuu jäljistä toivotaan siistimpiä ja on ehdotettu, että hakkuita tehtäisiin talvella, jotta maa ei vaurioituisi hakkuukoneiden alla.

Yhteissuunnittelun merkitys

Yhteistyöryhmien ja teemaryhmien yhteissuunnittelutilaisuuksien tulokset muodostivat rungon Lapin luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmalle. Näiden työskentelyn tuloksia täydensivät nuorten kuulemistilaisuudet sekä kaikille avoin karttakysely. Saatuja tuloksia kommentoi matkan varrella myös Metsähallituksen vastuualueiden johtoryhmät ja hallitus.

Liite 4.

Suunnitteluun osallistuneet työryhmät

Suunnittelua tehtiin yhdessä asiakkaista, kumppaneista ja sidosryhmistä koollekutsutun yhteistyöryhmän kanssa. Yhteistyöryhmän työskentelyn fasilitaattorina toimi Akordi Oy:n asiantuntijat Jonna Kangasoja, Juha-Pekka Turunen ja Emma Luoma.

Yhteistyöryhmä	Varsinainen edustaja	Varaedustaja
Inarin kunta	Anu Avaskari	Toini Sanila
Enontekiön kunta	Birgitta Eira	Seppo Alatörmänen
Utsjoen kunta	Ilmari Tapiola	Anni Ahlakorpi
Sodankylän kunta	Mikko Pyhäjärvi	Kauko Nurmela
Lapin liitto	Riitta Lönnström	Juha Piisilä
Lapin Ely-keskus	Timo Jokelainen	Päivi Kainulainen
Riistakeskus	Sami Tossavainen	Eerojuhani Laine
Kolttien kyläkokous	Veikko Feodoroff	Jarno Mäki
Paliskuntain yhdistys	Anne Ollila	Maaren Angeli
Saamelaiskäräjät	Leo Aikio	Marko Tervaniemi
Saamelaiskäräjät	Nilla Tapiola	Juha-Petteri Alakorva
Saamelaiskäräjät	Minna Näkkäläjärvi	Per-Antti Labba
Luonnonvarakeskus	Seija Tuulentie	Mikko Kurttila
Suomen luonnonsuojeluliitto	Vesa Luhta	Maire Puikko
Inarin merkkipiiri	Wille Feodoroff	Jarmo Haataja
Enontekiön merkkipiiri	Hannu Ranta	Juha Tornensis
Utsjoen merkkipiiri	Ari-Heikki Aikio	Vesa Länsman
Sodankylän merkkipiiri	Antti Äärelä	Jouni Alakorva
Kalatalousalueet	Kari Kyrö	Mika Aikio
Metsäteollisuus	Jarkko Parpala	Jani Jaakkola
Inari-Saariselkä matkailu Oy	Jarmo Katajamaa	
Tosi Lappi	Pasi Ikonen	
Suomen Latu	Raija Palosaari	
Saamelaismuseo Siida	Eija Ojanlatva	Juha-Pekka Joona

Projektiorganisaatio

Ohjausryhmä		
Jyrki Tolonen (pj)	Anu Avaskari	Metsähallitus, Luontopalvelut
Pirjo Ilvesviita	Birgitta Eira	Metsähallitus, Eräpalvelut
Kari Männistö	Ilmari Tapiola	Metsähallitus, Kiinteistökehitys
Kirsi-Marja Korhonen	Mikko Pyhäjärvi	Metsähallitus Metsätalous Oy
Johanna Leinonen	Riitta Lönnström	Metsähallitus konsernitoiminnot
Pirjo Rautiainen	Timo Jokelainen	Metsähallitus, Luontopalvelut

Projektiryhmä	
Olli Lipponen (pp)	Metsähallitus Metsätalous Oy
Pirjo Seurujärvi	Metsähallitus, Luontopalvelut
Pekka Sulkava	Metsähallitus, Luontopalvelut
Elina Stolt	Metsähallitus, Luontopalvelut
Päivi Paalamo	Metsähallitus, Luontopalvelut
Irja Mikkonen	Metsähallitus, Luontopalvelut
Siiri Tolonen	Metsähallitus, Luontopalvelut
Saara Tynys	Metsähallitus, Luontopalvelut
Tarja Tuovinen	Metsähallitus, Luontopalvelut
Markku Seppänen	Metsähallitus, Eräpalvelut
Jarmo Huhtamella	Metsähallitus, Eräpalvelut
Janne Mustikkamaa	Metsähallitus, Eräpalvelut
Tuomo Kokkoniemi	Metsähallitus, Kiinteistökehitys
Tanja Hämäläinen	Metsähallitus, Kiinteistökehitys
Pekka Eskola	Metsähallitus, Kiinteistökehitys
Aino Ilkka	Metsähallitus konsernitoiminnot
Samuli Ollila	Metsähallitus Metsätalous Oy
Sami Pääkkö	Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallituksen asiantuntijat		
Tuomo Ollila	Ylitarkastaja	Metsähallitus, Luontopalvelut
Pauliina Kulmala	Erikoissuunnittelija	Metsähallitus, Luontopalvelut
Erkki Ollila	Erikoissuunnittelija	Metsähallitus, Luontopalvelut
Antti Ohenoja	Kenttäpäällikkö	Metsähallitus, Luontopalvelut
Anna Tammilehto	Erikoissuunnittelija	Metsähallitus, Luontopalvelut
Esa Härkönen	Erikoissuunnittelija	Metsähallitus, Luontopalvelut
Jari Jämsä	Tietojärjestelmäasiantuntija	Metsähallitus Metsätalous Oy
Matti Vuoskulompolo	Paikkatietoasiantuntija	Metsähallitus Metsätalous Oy
Lauri Karvonen	Suunnittelupäällikkö	Metsähallitus Metsätalous Oy
Heikki Remes	Maankäyttöesimies	Metsähallitus, Kiinteistökehitys
Piritta Marttila	Oppimisinnoittaja	Metsähallitus konsernitoiminnot
Jyrki Määttä	Kartta-aineistovastaava	Metsähallitus konsernitoiminnot
Matti Siipola	Tietojärjestelmäasiantuntija	Metsähallitus konsernitoiminnot

Liite 5.

Menneen kauden mittarit 2011–2019

Edellisellä suunnitelmakaudella Lapin paliskunnan alue Sodankylästä ei kuulunut suunnitelma-alueeseen. Jotta menneen kauden toteutumisen seuranta palvelisi mahdollisimman hyvin uutta luonnonvarasuunnitelmaa, on menneen kauden tietoihin kerätty tiedot koskien koko saamelaisten kotiseutualuetta, aina kun tieto on ollut löydettävissä.

Maankäytön kehitys

Maankäyttö 2011

	Normaali monikäyttömetsä	Metsätalouskäyttöä rajoitettu	Ei metsätalouskäyttöä	Yhteensä
Pinta-alat, HA				
Metsätalousmaat	206 444	60 943	254 091	521 478
Muut alueet*	9	1 698	328 071	329 778
Virkistysalueet	13	16 047	51 072	67 132
Erämaa-alueet	0	0	1 285 475	1 285 475
Luonnonsuojelualueet	0	0	734 834	734 834
Vesialueet**			304 352	304 352
Yhteensä, Pinta-alat ha	**206 466**	**78 688**	**2 957 895**	**3 243 049**

Maankäyttö 2019

	Normaali monikäyttömetsä	Metsätalouskäyttöä rajoitettu	Ei metsätalouskäyttöä	Yhteensä
Pinta-alat, HA				
Metsätalousmaat	211 621	46 856	261 736	520 213
Muut alueet*	0	0	327 930	327 930
Virkistysalueet	13	15 717	45 035	60 752
Erämaa-alueet	0	0	1 285 496	1 285 496
Luonnonsuojelualueet	0	0	744 514	744 514
Vesialueet**			304 352	304 352
Yhteensä, Pinta-alat ha	**211 621**	**62 573**	**2 969 063**	**3 243 2578**

* muut alueet sisältävät luontaistalousalueet (2011, 326 457 ha. 2019, 325 073 ha. 2019 omaisuusgis järjestelmästä, 2011 poimittu kuvioaineistosta jossa virheitä)

**vesialueiden pinta-ala leikkaamalla suoraan MML aineistosta

- Suunnittelukaudella osa virkistysmetsistä (34 600 ha) siirtyi Luontopalveluilta Metsätaloudelle.
- Luontaistalousalueet siirtyivät Luontopalveluilta Kiinteistökehitykselle

Valmistuneet (päivitetyt) hoito- ja käyttösuunnitelmat

Tarkastelujaksolla valmistui seuraavat hoito- ja käyttösuunnitelmat

- Hammastunturin erämaa-alue 2016
- UK - puisto 2016
- Puljun erämaa-alue 2016
- Kävivarren erämaa-alue 2020

Vuokra-alueiden määrä

Voimassa 1.1.2012

Sopimuslaji	Enontekiö kpl	Inari kpl	Sodankylä kpl	Utsjoki kpl	**Kaikki yhteensä kpl**
Erittelemättä	27	66	6	23	**122**
Kalastustukikohta	23	28		14	**65**
Kalastusalue			1		**1**
Käyttöoikeus	93	352	17	35	**497**
Matkailun yritystoiminta	2	18	8		**28**
Poroalue	31	102	13	12	**158**
Asuntoalue	21	65	7	12	**105**
Liikealue	26	77	21	12	**136**
Maa-ainesten/ turpeenottoalue			1		**1**
Loma-asuntoalue	4	58	31	4	**97**
Johdinalue	50	264	49	26	**389**
Tieoikeus	26	76	9	6	**117**
Kaikki yhteensä	**303**	**1 106**	**163**	**144**	**1 716**

Voimassa 31.12.2019

Sopimuslaji	Enontekiö		Inari		Sodankylä		Utsjoki		**Kaikki yhteensä**	
	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	**kpl**	**ha**
Erittelemättä	25	51	44	53	9	1	18	21	**96**	**126**
Kalastustukikohta	18	4	30	8		3	16	2	**64**	**17**
Kalastusalue			3	9	1				**4**	**9**
Käyttöoikeus	97	247	317	4 210	23	54	38	57	**475**	**4 567**
Matkailun yritystoiminta	1	1	39	7	1	2	5	0	**46**	**10**
Poroalue	28	326	90	4 739	14	62	10	51	**142**	**5 179**
Asuntoalue	15	15	99	34	9	3	15	17	**138**	**69**
Liikealue	25	144	131	1 134	35	93	15	20	**206**	**1 392**
Maa-ainesten/ turpeenottoalue	2	8	11	67	1	2	2	5	**16**	**83**
Loma-asuntoalue	33	13	156	46	32	11	4	2	**225**	**71**
Johdinalue	48	363	199	1 134	55	93	26	130	**328**	**1 721**
Tieoikeus	23	12	51	67	15	20	7	22	**96**	**121**
Kaikki yhteensä	**315**	**1 184**	**1 170**	**11 509**	**195**	**345**	**156**	**327**	**1 836**	**13 365**

*Vuoden 2012 osalta sopimusten pinta-alaan ei saatu luotettavasti esille

Maan myynnit ja ostot

Myynnit	**ha**
2011	38
2012	11
2013	7
2014	40
2015	3
2016	15
2017	14
2018	10
2019	11
Yhteensä	**149**
Ostot	**0 ha**

Maa-ainesten myynti ja ottoalueiden määrä

Vuosi	Määrä m³	Paikkoja kpl
2011	153 712	19
2012	71 807	11
2013	71 535	15
2014	65 715	12
2015	62 457	15
2016	77 381	15
2017	95 673	14
2018	84 365	16
2019	86 855	18

Kaavoitustilanteen kehitys

Saamelaisten kotiseutualueelle on Valtion maalle kaavoitettu Sodankylän kunnan puolella Sarvikotamaan rantakaava, jossa on vapaita tontteja. Kakslauttasen aluetta on detaljikaavoitettu useampana eri kaavana ja alueella on tällä hetkellä tontteja vapaana.

Valtion maalle kaavoitetaan parhaillaan Lohijoen ranta-asemakaavaa, jonne suunnitellaan omarantaisia loma-asuntotontteja. Vireillä olevat Kakslauttasenpalon asemakaava ja Kakslauttasen Kultapalon asemakaavan laajennus ovat ohjelmapalveluita mahdollistavia kaavoja. Näiden lisäksi Sodankylän kunta yleiskaavoittaa Tankavaaran aluetta. Kaava-alueelle on sekä yksityisen että valtion maata.

Inarin kunnassa Laanilan ja Saariselän aluetta on kaavoitettu valtion maalle. Molemmilla alueilla on vapaita tontteja ja Saariselän alueella on vireillä pieniä asemakaavamuutoksia.

Inarijärven rannalle Nanguniemeen ollaan laatimassa valtion maalle matkailupalvelualueeksi ranta-asemakaavaa. Kolmikantajärven ranta-asemakaavalla kaavoitetaan yrittäjän käytössä jo olevaa maata. Inarin kunnan toimesta on myös vireillä Ivalon alueen yleiskaavassa; osa-alueet 1, 2 ja 3, jonka alueella on valtion maita.

Utsjoen kirkonkylän asemakaavan ajantasaistamisen ja laajentamisen alueella on vähäisessä määrin mukava valtion omistamaa tonttimaata. Utsjoen osa-alueen osayleiskaavassa on valtion maita, jonne suunnitellaan rakennuspaikkoja.

Enontekiön kunnan alueella Salmivaaran asemakaavan luovutuskelpoiset tontit on luovutettu. Osalle kaava-alueesta ei ole rakennettu infraa. Enontekiön kunta on laatimassa Kilpisjärven alueen yleiskaavaa. Kunta kaavoittaa myös Hetassa Paljasselän aluetta matkailualueeksi.

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Puuston tilavuuden kehitys metsämaalla

2011 21 413 921 m³
2019 22 661 973 m³

Metsien ikäluokkajakauma

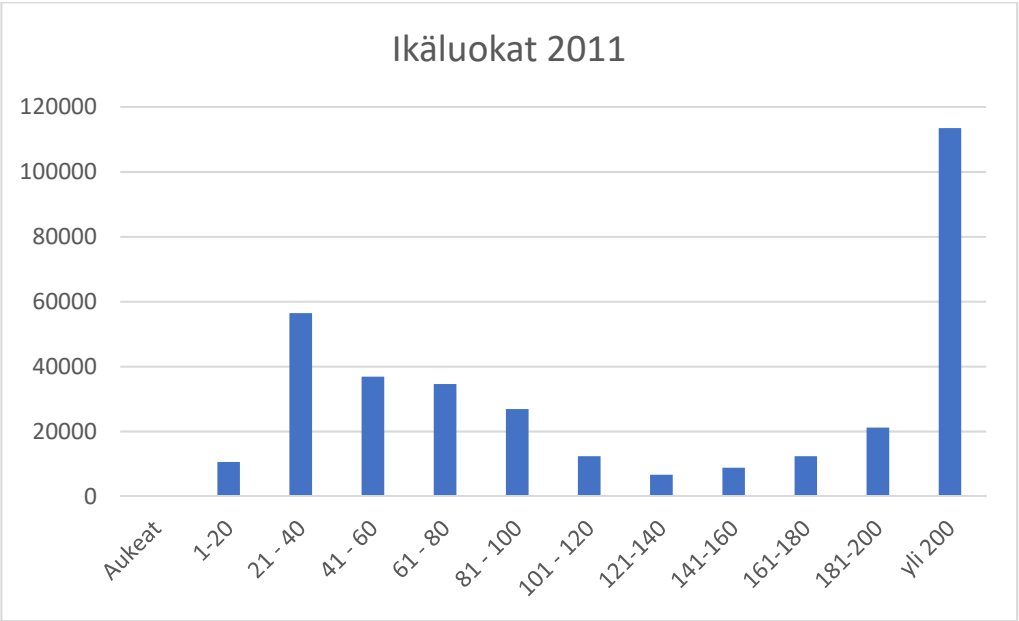

Puuston kasvu m³/v

2011 424 417 m³
2019 490 644 m³

Hakkuut ha (Ylä - Lapin metsätiimi)

Vuosi	Harvennus	Uudistus	Erityis	yp	Ylä-Lappi yht
2011	528	766	63	1 267	**2 625**
2012	312	904	0	1 120	**2 336**
2013	255	1 022	0	1 481	**2 758**
2014	390	878	6	1 822	**3 097**
2015	781	395	2	739	**1 917**
2016	957	584	2	1 327	**2 869**
2017	722	532	6	679	**1 939**
2018	551	226	26	226	**1 029**
2019	567	40	0	78	**685**
Yhteensä	**5 063**	**5 346**	**106**	**8 739**	**19 254**

Korjuumäärä m³ (Ylä - Lapin metsätiimi)

Vuosi	Ylä-Lappi m³
2011	115 041
2012	109 048
2013	123 339
2014	114 567
2015	117 887
2016	103 887
2017	102 155
2018	52 265
2019	41 199
Yhteensä	**879 388**

Hakkuut ha (kotiseutualue yhteensä)

Vuosi	Harvennus	Uudistus	Erityis	yp	Ylä-Lappi yht
2011	1 314	1 037	63	1 685	**4 098**
2012	802	1 157	57	2 382	**4 398**
2013	516	1 361	0	2 215	**4 092**
2014	1 267	1 091	6	1 953	**4 317**
2015	1 683	531	19	1 925	**4 158**
2016	1 463	668	2	1 442	**3 575**
2017	1 515	676	6	1 112	**3 310**
2018	1 221	475	26	334	**2 056**
2019	1 314	119	0	519	**1 951**
Yhteensä	**11 094**	**7 113**	**180**	**13 567**	**31 955**

Korjuumäärä m³ (kotiseutualue yhteensä)

Vuosi	Ylä-Lappi m³
2011	148 938
2012	156 479
2013	153 763
2014	158 331
2015	169 284
2016	120 320
2017	134 569
2018	99 265
2019	77 199
Yhteensä	**1 218 148**

Metsänhoito

Taimikonhoito

Vuosi	ha
2011	414
2012	345
2013	240
2014	883
2015	1 478
2016	990
2017	1 397
2018	1 682
2019	1 630
Yhteensä	**9 059**

Kulotus

2018 luonnonhoidollinen kulotus 45 ha + metsänhoidollinen kulotus 14 ha

Monimuotoisuuden kehitys ja kulttuuriperintö

Havaittujen uhanalaisten lajien esiintymien määrä

Vuosi	Vuosittain	Kertymä
2011		5267
2012	256	5523
2013	162	5685
2014	225	5910
2015	312	6222
2016	53	6275
2017	44	6319
2018	14	6333
2019	444	6777

Luontotyyppi-investoinnit

Luontotyyppi-inventointia on menneen kauden (2012-2019) aikana suunnittelualueella tehty yhteensä noin 120 000 ha alueella. Yli puolet inventoinneista on kohdistunut nykyään Kiinteistökehityksen hallinnoimille maille, jotka aiemmin ovat olleet Luontopalvelujen hallinnassa. Metsätalouden alueille luontotyyppi-inventointeja on tehty alle 100 ha. Hehtaareittain valtaosa inventoinneista on tehty ilmakuvatulkinnalla, näin etenkin Kiinteistökehityksen hallinnoimilla alueilla. Luontopalvelujen alueilla taas hieman yli puolet tarkastelujakson inventoinneista on tehty maastossa.

Luontotyyppi-inventointeja (etenkin maastossa) on tarkastelujaksolla tehty ensisijaisesti palvelemaan vuonna 2018 julkaistua luontotyyppien uhanalaisuusarviointia (LuTU) sekä vuonna 2019 julkaistua luontodirektiivin luontotyyppiraportointia. Maastoinventointeja on tehty mm. tarkentamaan kuvaa LuTU-tyyppien esiintymisestä ja levinneisyydestä sekä arvioitu luontotyyppien tilaa, kuten esimerkiksi tunturikoivikkojen uusiutumiskykyä. Vuonna 2019 maastoinventointeja tehtiin Ivalojoen ja sen sivujokien varsilla Restoration of Arctic Rivers (ReArc) ENI-hankkeessa. Suunnittelualueen luontotyyppitieto on pääosin vanhaa, yli 20 vuotta sitten tuotettua tietoa, joka on kipeästi päivittämisen tarpeessa. Tähän tarpeeseen vastataan vuonna 2020 alkaneessa, Metsähallituksen ja Suomen ympäristökeskuksen yhteisessä kolmivuotisessa Ylä-Lapin luonnon kaukokartoitus-projektissa, jossa päivitetään koko Ylä-Lapin biotooppikuvioverkko kaukokartoitusmenetelmiä hyödyntäen.

Koska suuri osa suunnittelualueesta sijoittuu tunturialueelle, on Luontopalvelujen hallinnoimilla alueilla (2,3 milj. ha) luontotyypeistä pinta-alallisesti eniten tunturikankaita (600 000 ha) ja tunturikoivikoita (400 000 ha). Suunnittelualueen eteläosissa sijaitsevia luonnonmetsiä (470 000 ha) on jonkin verran enemmän kuin tunturikoivikoita. Soita (aapasuot, palsasuot sekä vaihettumis- ja rantasuot) on suunnittelualueella pinta-alallisesti yhtä paljon (400 000 ha) kuin tunturikoivikoita.

Tunturiluontotyyppien tilaan merkittävimmin vaikuttavat tekijät ovat ilmastonmuutos ja porolaidunnus sekä niiden yhteisvaikutukset. Tunturiluontotyypeistä uhanalaisimpia ovat vuoden 2018 arvioinnin mukaan lumenviipymät, lumenpysymät ja tunturikoivikot. Silmälläpidettäviä ovat erityisesti monet tunturikangastyypit, jotka pinta-alallisesti kattavat laajoja alueita. Luontodirektiiviraportoinnissa (2019) tunturikoivikkojen suojelun taso on alpiinisella vyöhykkeellä arvioitu epäsuotuisaksi ja huonoksi (kehityssuunta heikkenevä) ja boreaalisella vyöhykkeellä epäsuotuisaksi ja riittämättömäksi (kehityssuunta heikkenevä). Tunturikankaiden suojelun taso on arvioitu sekä alpiinisella että boreaalisella vyöhykkeellä epäsuotuisaksi ja riittämättömäksi (kehityssuunta heikkenevä). Palsasoiden, joita Suomessa esiintyy pääasiassa suunnittelualueella, suojelun taso on niin ikää epäsuotuisa ja huono (kehityssuunta heikkenevä) johtuen ennen muuta ilmaston lämpenemisestä. Luonnonmetsien suojelun tila on alpiinisella vyöhykkeellä arvioitu suotuisaksi (kehityssuunta vakaa), mutta boreaalisella vyöhykkeellä, johon suunnittelualueen eteläosakin kuuluu, suojelun tila on arvioitu epäsuotuisaksi ja riittämättömäksi (kehityssuunta heikkenevä).

Vastuulajit

Maakotka

Maakotka on EU:n lintudirektiivin I liitteen laji. Viimeisessä kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa (2019) se on luokiteltu vaarantuneeksi (VU). Maakotka on YM:n Metsähallitukselle määrittämä erityisvastuulaji

Suomesta tunnetaan vuonna 2020 kaikkiaan 565 sellaista maakotkareviiriä, nyt asuttuja on noin 450, joilla maakotka on asunut ainakin kerran vuoden 1971 jälkeen ja näistä 150 reviiriä on saamelaisalueella. Reviirien määrä on lisääntynyt vuodesta 2012 16 reviirillä ennen kaikkea tietämyksen parantumisen myötä. Kokonaan uusia reviirejä tänä aikana on tuskin syntynyt. Hukassa on vielä reviirejä ennen kaikkea Inarin itäosissa Ivalon, Muddusjärven, Paatsjoen ja Vätsärin paliskuntien alueilla. Vuosien 2016-2020 aikana 150 reviiristä asuttuna on ollut 121 reviiriä. Suurimalla osalla asumattomista reviireistä on hukassa nyt asuttuna oleva vaihtopesä.

Tunnetuista reviireistä on suojelualueilla 103 eli 69 prosenttia. Metsätalousalueilla oleville pesille on laadittu suojelurajaukset, jotka on tallennettu Silviaan.

Maakotkien reviiriperusteinen korvausjärjestelmä edellyttää kaikkien tunnettujen maakotkan pesien tarkastamista vuosittain. Toimiakseen lain edellyttämällä tavalla se vaatii myös jatkuvaa uusien pesien etsimistä.

Tunnetut pesät tarkastetaan vuosittain Metsähallituksen toimesta helikopterilla. Kaikkiaan pesien tarkastamiseen kolmen päivän aikana lennetään noin 20 tuntia. Lennoilla on mukana paliskunnan edustaja. Lennoilla saadun tiedon perusteella rengastajat käyvät rengastamassa noin puolella onnistuneista pesistä. Luontopalveluiden henkilökunta käyttää pesien tarkastamiseen saamelaisalueella noin 0,5 kuukautta ja uusien pesien etsimiseen kesään ja kesän aikana keskimäärin noin 4 kuukautta

Maakotkan reviirien määrä on lähellä suurinta mahdollista ja se on vakaa. Tulevaisuudessa ei ole odotettavissa merkittävää kannankasvua eikä näköpiirissä ole mitään mikä uhkaisi alueen maakotkia.

Merikotka

Merikotka on EU:n lintudirektiivin I liitteen laji. Viimeisessä kansallisessa uhanalaisuusarvioinnissa merikotka poistui uhanalaisten lajien listalta. YM on määrittänyt merikotkan seurantavastuun poronhoitoalueella Metsähallitukselle.

Suomesta tunnetaan kaikkiaan noin 600 asuttua merikotkareviiriä, joista saamelaisalueella on vuonna 2020 41 reviiriä. Vuosien 2016-2020 asuttuna on ollut 37 reviiriä. Reviirien määrä on lisääntynyt vuodesta 2012 11 reviirillä. Eniten reviirejä on Lokan ja Porttipahdan altaiden ympäristössä ja vähemmän Länsi-Inarissa ja Enontekiön eteläosissa.

Suojelualueilla on yhdeksän pesää, 22 prosenttia kaikista. Metsätalouden mailla oleville pesille on laadittu suojelurahaukset, jotka on tallennettu Silviaan.

Tunnetut pesät tarkastetaan vuosittain maakotkan pesätarkastusten yhteydessä. Tämä toimi on kirjattu YM:n ja Metsähallitukseen sopimaan kirjeeseen erityisvastuulajeista. Metsähallituksen henkilökunta käyttää merikotkan pesätarkastuksiin saamelaisalueella keskimäärin neljä päivää ja uusien pesien etsimiseen käytetään keskimäärin 0,5 kuukautta.

Alueen merikotkien määrä on hitaasti kasvamassa eikä näköpiirissä ole sitä koskevia uhkia. Päinvastoin, ilmaston lämpeneminen parantaa merikotkan selviytymismahdollisuuksia.

Muuttohaukka

Muuttohaukka on EU:n lintudirektiivin I liitteen laji. Viimeisessä kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa se on luokiteltu vaarantuneeksi (VU). Muuttohaukka on YM:n Metsähallitukselle määrittämä erityisvastuulaji. Lisäksi muuttohaukka on CAFF:in arktisen ympäristön seurantalaji.

Suomen pesivien muuttohaukkojen määrä on 270-310 paria. Saamelaisalueella tunnetaan 92 pesäpaikka ja vuosina 2016-2020 pesiviä pareja on ollut 60-65. Suojelualueilla tunnetuista pesäpaikosta on 54 paikkaa, 59 prosenttia kaikista tunnetuista. Eniten pesiä on Sodankylän pohjoisosissa ja Enontekiöllä. Inarissa pesiä on eri puolilla kuntaa sekä Utsjoella yksittäisiä pesiviä pareja. Muusta maasta poiketen noin puolet kaikista pesäpaikoista on pahdoilla.

Tunnetuista pesäpaikoista tarkastetaan vuosittain Enontekiöllä noin 90 prosenttia, ja muualla saamelaisalueella noin 70 prosenttia pääasiassa vapaaehtoisten lintuharrastajien toimesta. Metsähallituksen henkilökunta käyttää pesätarkastuksiin ja uusien pesäpaikkojen etsimiseen vuosittain keskimäärin 0,5 kuukautta.

Alueen muuttohaukkojen määrä on hitaasti kasvamassa eikä näköpiirissä ole siihen kohdistuvia uhkia.

Tunturihaukka

Tunturihaukka on EU:n lintudirektiivin I liitteen laji ja viimeisessä uhanalaisuusluokituksessa se on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi. Tunturihaukka on CAFF:in arktisen ympäristön seurantalaji.

Suomen kaikki tunnetut 47 tunturihaukkareviiriä ovat yhtä reviiriä lukuun ottamatta saamelaisalueella. Saamelaisalueella kaikki tunnetut 46 reviiriä ovat suojelualueilla. Vuoden 2012 jälkeen on löytynyt neljä uutta reviiriä. Vuosien 2016-2020 aikana on ollut asuttuna 27 eri reviiriä.

Tunturihaukan pesäpaikoista tarkastetaan vuosittain noin 90 prosenttia pääasiassa Metsähallituksen oman henkilökunnan toimesta. Pesätarkastuksiin ja uusien pesäpaikkojen etsimiseen käytetään vuosittain keskimäärin yksi kuukausi.

Näyttäisi, että alueen tunturihaukkojen määrä olisi hitaasti vähenemässä. Tärkein syy kannan pienemiseen lienee ravinnon väheneminen, Tunturihaukan ravinto koostuu erityisesti talvella ennen pesintää lähes yksinomaan riekosta, jonka kannat ovat taantuneet. Myös ilmaston lämpeneminen tulee pidemmällä aikavälillä heikentämään tunturihaukan selviämistä.

Naali

Naali on EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) laji. Viimeisessä kansallisessa uhanalaistarkastelussa se luokiteltiin äärimmäisen uhanalaiseksi. Naali on myös erityistä suojelua vaativa laji. Lisäksi naali on IUCN:n ilmastonmuutoksen seurantalaji selä CAFF:in arktisen ympäristön seurantalaji.

Kaikki Suomen tunnetut vanhat naalinpesäpaikat ovat saamelaisalueella pääosin Enontekiön ja Utsjoen kuntien alueella. Muutama pesä sijaitsee Inarin kunnan koillisnurkassa. Kaikki tunnetut paikat ovat suojelualueilla.

Kaikkiaan tarkastustoiminnan piirissä on 357 pesäpaikkaa, joista osa voi olla myös ketun kaivamia. Vuosittain pesistä tarkastetaan noin 300. Näistä noin puolet tarkastetaan kaksi kertaa vuodessa huhti- ja heinäkuussa. Tarkastukset tehdään lähes kokonaan Metsähallituksen henkilökunnan toimesta mutta viime vuosina kesätarkastuksiin on osallistunut muutamia vapaaehtoisia. Metsähallituksen henkilökunta käyttää vuosittain tarkastuksiin aikaa noin kolme kuukautta.

Viimeinen varmistettu naalinpesintä Suomessa on todettu vuonna 1996 Utsjoella. Sen jälkeen on todettu yksittäisiä pesintäyrityksiä sekä vaeltavia naaleja. Suomessa liikkuvien naalien lukumääräksi arvioidaan 5-10 yksilöä.

Naalin tärkeimpiä suojelutoimia ovat lisäruokinta ja ketunmetsästys. Vuonna 2020 Enontekiön ja Utsjoen tuntureilla on yhteensä 17 ruokinta-automaattia ja tavoitteena on lisät niiden määrää noin 25 automaattiin. Vuosien 2012- 2020 on tuntureilta metsästetty kaikkiaan 2880 kettua. Pyynti on tapahtunut pääasiassa vapaaehtoisten metsästäjien ja poromiesten toimesta. Heille on maksettu erätalouden rahoista 40 euron palkkio tapetusta ketusta. Vuoden 2017 jälkeen metsähallitus on myös palkannut kevättalvisin ketunmetsästäjiä Intrerred-Nord hankkeiden rahoilla.

Viime vuosina on merkkejä naalikannan vahvistumisesta mutta edelleenkin se on hyvin heikko. Ketun leviäminen tuntureille on uhka naalille. Kannan elpyminen edellyttää pitkälle tulevaisuuteen jatkuvia aktiivisia suojelutoimia (lisäruokinta ja ketunmetsästys). Pidemmällä aikavälillä ilmaston lämpeneminen heikentää naalin selviämistä.

Kiljuhanhi

Kiljuhanhi on EU:n lintudirektiivin I liitteen laji. Viimeisessä kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa se on luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi (CR). Kiljuhanhi on YM:n Metsähallitukselle määrittämä erityisvastuulaji. Kiljuhanhella on ympäristöministeriön vahvistama suojeluohjelma (2009), jossa Metsähallitukselle on määritelty erityisvastuita liittyen mm. lajin kannanseurantaan ja suojelun edistämiseen.

Fennoskandian luonnonvarainen kiljuhanhen kanta on vain joitain kymmeniä pareja ja pesimäpaikkoja tunnetaan nykyään Pohjoismaissa vain Norjan pohjoisimmilla tunturialueilla. Kiljuhanhen vielä pesiessä Suomessa, olivat sen levinneisyyden ydinalueet Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kuntien alueella. Kiljuhanhen viimeisin varmistettu pesintä Suomessa on vuodelta 1995 ja viimeiset ydinpesimäalueet sijaitsivat Kaldoaivin ja Pöyrisjärven alueilla. Suomen pesimäkannaksi arvioidaan tänä päivänä enää 0-5 paria. Lapissa on paljon edelleen potentiaalista pesimäaluetta, minkä vuoksi kattava inventointi ei ole mahdollista.

Suomessa toimii kansallinen kiljuhanhityöryhmä, jonka koordinaatiossa muun muassa seurataan kiljuhanhia Suomen muutonaikaisilla levähdysalueilla vuosittain ja myös Lapin perinteisiä pesimäalueita inventoidaan. Metsähallitus on mukana työryhmässä ja myös rahoittaa lähinnä vapaaehtoistoimintaan perustuvaa inventointia.

Oulun seudulla kevätmuutolla tavattavien kiljuhanhien yksilömäärä on ollut viime vuosina kasvussa. Onkin hyvin mahdollista, että kiljuhanhi tavataan taas pesivänä Suomen Lapissa. Kiljuhanhen potentiaalisten pesimäpaikkojen inventointi Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kuntien alueella onkin yksi

tärkeistä toimista 2020 alkaneessa järjestyksessään viidennessä kiljuhanheen keskittyvässä LIFE-hankkeessa. Tässä hankkeessa tullaan tekemään tavanomaista perusteellisempia inventointeja potentiaalisilla Suomen pesimäalueilla aina vuoteen 2024 asti.

Kiljuhanhen keskeisin suojelutoimi Suomessa on mahdollisten pesimäalueiden paikallistaminen muutonaikaisten levähdyspaikkojen hoidon lisäksi. Kiljuhanhen kansallinen suojeluohjelma käsittää useita mahdollisia suojelutoimenpiteitä, mikäli pesimäalueita taas todennetaan ja Metsähallituksella on näiden toteutuksessa erityisiä vastuita.

Raakku

Raakku on EU:n luontodirektiivin II liitteen laji. Viimeisessä kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa se on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN). Metsähallitus tekee raakkuinventointia perustyönään mutta myös hankkeissa, sillä iso osa Suomen raakkujoista on luonnonsuojelualueilla ja muilla valtion mailla.

Raakkuja esiintyy vielä hieman yli sadassa erillisessä virtavesistössä, mutta vain osa Pohjois-Suomen populaatioista lisääntyy enää tehokkaasti. Iso osa Suomen raakkujoista sijaitsee Saamelaisten kotiseutualueella 2020 tiedossa olevien raakkujokien ollessa 39 kappaletta. Viime vuosina inventointia on tehty sekä hankkeissa että sen ulkopuolella suurella panoksella saamelaisten kotiseutualueen vesissä. Inventoinneissa on etsitty sekä uusia raakkujokia, että tutkittu tietojokien kantojen tilaa. Muun muassa 2020 inventoinneissa löydettiin uusia raakkujokia Tenon ja Tuulomajoen vesistöalueilta.

Raakun keskeisimpiä suojelutoimia on ensikädessä populaatioiden paikantaminen ja sen rinnalla populaatioiden tilan arvioiminen. Näiden perusteella populaatiot voidaan huomioida maankäytössä ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten vähentämiseksi. Monia raakkupopulaatioita uhkaa maankäytön aiheuttamat epäsuotuisat muutokset vesissä sekä muun muassa elinkierron väli-isäntäkaloina toimivien lohikalojen puute. Myös tiedon ajantasaistaminen ja tiedon parempi kulku eri toimijoiden välillä on raakun suojelun kannalta keskeistä ja siihen liittyen Metsähallitus on aivan viime aikoina koostanut raakkutietoja muun muassa LajiGis järjestelmään.

Yli 140-vuotiaiden metsien osuus metsämaan pinta-alasta

Vuosi	ha	Osuus metsämaan pinta-alasta*
2011	372 372 ha	68,6 %
2019	386 798 ha	70,5 %

*luvut sisältävät metsämaat monikäyttömetsissä ja suojelualueilla, Ylä - Lapin metsätiimin osalta.

Säästöpuiden määrä uudishakkuissa

Vuosi	m^3 / ha
2011	15,1
2012	17,9
2013	30,4
2014	27,4
2015	18,8
2016	26,5
2017	10,8
2018	17,3

Havaittujen kulttuuriperintökohteiden määrä

Vuosi	Vuosittain	Kertymä
2011		1 996
2012	879	2 875
2013	316	3 191
2014	128	3 319
2015	535	3 854
2016	25	3 879
2017	191	4 070
2018	44	4 114
2019	85	4 199

Vuonna 2016 hyväksytty laki Metsähallituksesta laajensi Julkisten hallintotehtävien työkenttää kulttuuriomaisuuden vaalimiseen (Laki Metsähallituksesta 234/2016 § 5). Kulttuuriomaisuudella tarkoitetaan valtion hallinnassa olevia arkeologisia kohteita ja rakennusperintökohteita. Vaaliminen sisältää konkreettisen hoidon ja kunnostamisen lisäksi myös kohteeseen liittyvää tiedonhankintaa, edunvalvontaa ja viestintää.

Metsähallitus on tehnyt saamelaisten kotiseutualueella vuosien 2012-2019 aikana 16 kulttuuriperintöinventointia. Suojelu- ja erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmia varten tehtiin arkeologisia inventointeja Käsivarren erämaa-alueella, Urho Kekkosen kansallispuistossa ja Lemmenjoen kansallispuistossa. Lisäksi tehtiin pienialaisia Luontopalvelujen toimenpidesuunnitteluun liittyviä arkeologisia inventointeja mm. Paahde LIFE- ja Hydrologia LIFE-hankkeissa. Muihin maankäyttöhankkeisiin liittyviä arkeologisia inventointeja tehtiin Ivalojoen- ja Sotajoen kulta-alueella Hammastunturin erämaassa ja Utsjoen yleiskaava-alueella. Inarin, Sodankylän ja Enontekiön monikäyttömetsien kulttuuriperintökohteita inventoitiin Kansallisen metsäohjelman 2015 mukaisessa kulttuuriperintöinventointihankkeessa. Projektin jälkeen inventoitiin myös Metsätalous Oy:lle siirtyneet Inarin virkistysmetsät. Vuosien 2012-2019 aikana suunnittelualueelta dokumentoitiin yhteensä n. 2000 arkeologista kohdetta.

Metsähallituksen tehtäviin kuuluu kulttuuriperintökohteiden hoito. Vuonna 2018 priorisoituihin Luontopalvelujen hoidossa oleviin kulttuurihistoriallisiin arvokohteisiin saamelaisten kotiseutualueella kuuluu 22 rakennusryhmää ja 28 arkeologista kohdetta. Kohteilla tehdään säännöllistä kuntoseurantaa sekä hoito- ja korjaustöitä tarpeen mukaan. Seurantaväli rakennusperintökohteilla on 5 vuotta ja arkeologisilla kohteilla 5-10 vuotta kohteesta riippuen. Kohteiden kuntokatselmointiraportteja tehtiin vuosien 2015-2017 aikana 23 kohteelle. Vuosien 2012-2019 aikana korjaustöitä tehtiin 14 rakennusperintökohteella: Lemmenjoen kansallispuistossa Sallivaaran erotuspaikalla ja Morgamojan Kultalassa, Hammastunturin erämaa-alueella Ivalojoen Kultalassa, Ritakosken Kultalassa, Pahaojan Kultalassa ja Moberginojan Kultalassa, Urho Kekkosen kansallispuistossa Raja-Joosepin kentällä, Suomunruoktun vanhalla kämpällä, Rumakurun vanhalla päivätuvalla sekä Suomujoen, Oskarinkosken ja Oskarinjärven kolttakentillä, Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa Puolitaipaleen metsänvartijatilalla ja Utsjoella Välimaan saamelaistilalla, joka siirtyi Museovirastolta Metsähallituksen hallintaan vuonna 2014. Arvokohteista suurin osa, 42 kohdetta, on yleisökäytössä. Kohteiden historiasta ja merkityksestä kerrotaan mm. maasto-opasteiden ja luontoon.fi-sivuston välityksellä sekä yleisötapahtumissa.

Kulttuuriperinnön hoitoa ja suojelua on ohjeistettu mm. Metsähallituksen julkaisemissa Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteissa (2014) ja Metsähallitus Metsätalous Oy:n ympäristöoppaassa (2018). Saamelaisen kulttuuriperinnön osalta hoitoa ja suojelua on ohjeistettu myös Metsähallituksen Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa 2019-2022. Kulttuuriperintökohteiden hoidon valvonnasta ja ohjauksesta sekä muista kulttuuriympäristön suojelun viranomaistehtävistä saamelaisten kotiseutualueella vastaavat Saamelaismuseo Siida ja Museovirasto.

Asiakkaat

Palvelurakenteiden määrä

Rakenteiden ja reittien luokittelu- ja tilastointitapa on muuttunut suunnittelukaudella. Tästä johtuen vertailu vuosien 2011 ja 2019 ei ole mielekästä. Alla olevaan taulukkoon on koottu nykytila vuoden 2019 tilanteesta.

Reitit 2019

Reitti	Pituus km
MH moottorikelkkaurat	1 228
Kuntien ja muiden mk urat	689
Kesäretkeilyreitit	727
Luontopolut	20
Pyörä/mtb reitit	398
Vesiretkeilyreitit	172
Talviretkeilyreitit	552
Muut reitit	166
Yhteensä	**3 952**

Rakenteet 2019

Rakenne	kpl
Luontokeskus	3
Autio- ja varaustuvat	21
Autiotuvat	79
Päivätuvat	23
Kammit	8
Varaustuvat	5
Kodat, laavut, tulentekopaikat	321
Yhteensä	**460**

Tapahtumien ja vaihtuvien näyttelöyden määrä

2011 45 kpl
2019 68 kpl

Yhteistyösopimusten määrä

2011 48 kpl
2019 107 kpl

Asiakastyytyväisyys

Suunnittelukaudella toteutettiin neljä kävijätutkimusta, joissa tyytyväisyyttä arvioitiin asteikolla 1 - 5.

Lemmenjoki 4,20
Kevo 4,27
Pallas - Ylläs 4,23
UKK puisto 4,25

Matkailuyhdistysten sanalliset arviot luontomatkailun kehittämisestä

Arvioita pyydettiin Inari - Saariselkä matkailu Oy:ltä sekä Tosi Lapilta, mutta niitä ei saatu.

Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijämäärä

2011 737 500
2019 923 882

Käyntimäärät luontoon.fi -sivustolla

Erinäisten järjestelmä- ja laskentatapamuutosten johdosta vertailukelpoiset luvut saatavissa ainoastaan vuosilta 2016 ja 2018.

2016 637 414
2018 723 843

Eräasiat

Kalatalousneuvottelukuntien arvio vaelluskalakantojen tilasta

Kalatalousneuvottelukunnat lakkautettiin suunnittelukauden aikana. Kalatalouteen liittyvät asiat on esitelty kuntakohtaisissa neuvottelukunnissa. Kuntakohtaisten neuvottelukuntien arvio Metsähallituksen toiminnasta oma mittarinsa.

Myydyt kalastusluvat

Kalastuslupa-alueet on muodostettu sekä kalastollisesti että maantieteellisesti yhtenäisiksi alueiksi. Tärkeimmät ja suosituimmat lohen- ja taimenen vaelluskalavedet ovat omina lupa-alueinaan. Erämaa-alueet ja luonnonpuistot ovat laajoja soveltuen erityyppisille kalastuksen harrastajille.

Lupamäärät mitoitetaan pitkänajan seurannan ja tutkimustiedon perusteella parhaimman arvion ja varovaisuusperiaatteen mukaisesti. Lupamäärät kiintiöidään alueittain kolmen vuoden jaksoissa ts. kullekin alueelle voidaan myydä vain kiintiöpäätöksessä vahvistettu enimmäislupamäärä. Kalastuslupien kysyntä on suurinta suosituimpien lomaviikkojen aikana, jolloin kalastuslupia ei ole riittänyt kaikille erityisesti jokivesillä.

Lupamäärien mitoituksessa on otettu huomioon muut samalle alueelle kohdistuvat kalastusoikeudet, etuudet, paikallinen kalastus ja saamelaisen kulttuurin harjoittaminen. Lupamäärät vahvistaa erätalouspäällikkö. Ylä-Lapin kalastusjärjestelyt mm. lupamäärät käsitellään saamelaiskäräjä- ja kuntakohtaisissa neuvottelukunnissa ennen kiintiöpäätöksen hyväksymistä. Lupamääriä ja niiden toteumista käsitellään vuosittain kuntakohtaisissa neuvottelukunnissa.

Kalastuslupia myydään vuorokausi-, viikko- ja vuosilupina. Uuden kalastuslain voimaan tultua v.2017 lohen- ja taimenen nousualueita käsittäville jokivesille myydään vain vuorokausilupia, jolloin kalastuksen määrää ja kohdentumista voidaan seurata. Sosiaalinen kestävyys otetaan huomioon jakamalla lupamäärät sekä ajallisesti että alueellisesti lupa-alueen sisällä ns. pooleihin. Taulukossa yksi lupamäärät on muutettu vuorokausiluviksi.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Enontekiö	14 407	15 326	15 266	14 226	11 745	14 303	10 218	10 532	11 919
Inari	34 199	33 105	30 485	28 500	25 579	22 760	25 135	24 695	23 753
Utsjoki	4 228	3 214	3 410	3 035	3 598	3 428	3 149	3 892	3 751
Sodankylä	2 396	2 287	3 101	2 803	2 806	2 608	1 516	1 511	1 814

Taulukko. Myytyjen vapakalastuslupien vuorokausimäärät kunnittain 2011-2019.
Sodankylän kunnan alueen lupiin kuuluu Uk-puiston ja Lutto-Suomujoen lupa-alueet.

Metsästys (riekko)

Ylä-Lapin riekonmetsästystä mitoitetaan Metsähallituksen antaman kiintiöpäätöksen (MH 1568/2019) mukaisesti, ruotsalaisiin tutkimustuloksiin perustuen (Willebrand & Hörnell 2001, Hörnell-Willebrand 2005, Willebrand ym. 2011). Edellä mainitut tutkimukset ovat osoittaneet, että metsästyspaineen rajaaminen kolmeen (3) metsästysvuorokauteen neliökilometriä kohden pitää riekon metsästyskuolleisuuden ekologisesti kestävällä, alle 30 % vuotuisella tasolla. Ruotsin valtion maiden riekon metsästyksen säätely on perustunut tähän vuodesta 2006 lähtien.

Kuntalaisten metsästäjien osuuden turvaamiseksi ja huomioon ottamiseksi Metsähallitus rajaa Ylä-Lapissa vuosittain myyntiin laitettavien lupien määrää (lupakiintiö) 0,5–1,5 metsästysvuorokauteen/km^2. Tällöin arvioitu kuntalaisten ja lupametsästäjien yhteenlaskettu kokonaissaalis ei uhkaa riekon metsästyksen ekologisesti kestävää verotusta. Alhaisen, mutta metsästettävän riekkokannan aikana lupakiintiön mitoituksessa käytetään alinta mitoitusta (0,5 metsästysvuorokautta/km^2), keskinkertaisen kannan aikana 0,7 - 1,0 metsästysvuorokautta/km^2, ja runsaan riekkokannan aikana voidaan lupavuorokausia asettaa myyntiin 1,5 metsästysvuorokautta/km^2)

Myydyt metsästysluvat

Ylä - Lapin luonnonvarasuunnitelmassa metsästyksen mittariksi oli valittu myydyt metsästysluvat ja metsästäjämäärät. Lupamäärä suureena soveltuu kuitenkin huonosti lupametsästyksen esittämiseen, koska yksi lupa voi kestoltaan vaihdella yhdestä seitsemään vuorokauteen. Metsähallituksen kiintiöpäätös perustuu lupavuorokausien ei lupien määrään. Siksi parempi, ja tulkinnan kannalta selkeämpi on käyttää lupavuorokausia lupametsästyksen suuruuden mittarina.

Kuvassa 1. on esitetty Ylä-Lapin riekkokannan tiheys (https://www.riistakolmiot.fi/raportit/yla-lapin-riekot-2020/) ja Metsähallituksen myyntiin asettamien lupavuorokausien määrät, myydyt lupavuorokaudet ja lupametsästäjien riekkosaalis vuosina 2012 - 2020. Myyntiin laitettu lupavuorokausien määrä (lupakiintiö) on noudattanut hyvin riekkokannan tiheyden vaihteluja. Ylä-Lapin kanalintuluville on vuodesta 2015 lähtien ollut kysyntää, ja vuodesta 2016 lähtien lähes kaikki myyntiin asetetut lupavuorokaudet on myyty loppuun. Lupametsästys ei ole kuitenkaan vaarantanut riekkokantoja, koska lupamitoitus on laskettu riekkokannan suuruuden mukaisesti kestävästä verotuksesta huolehtien.

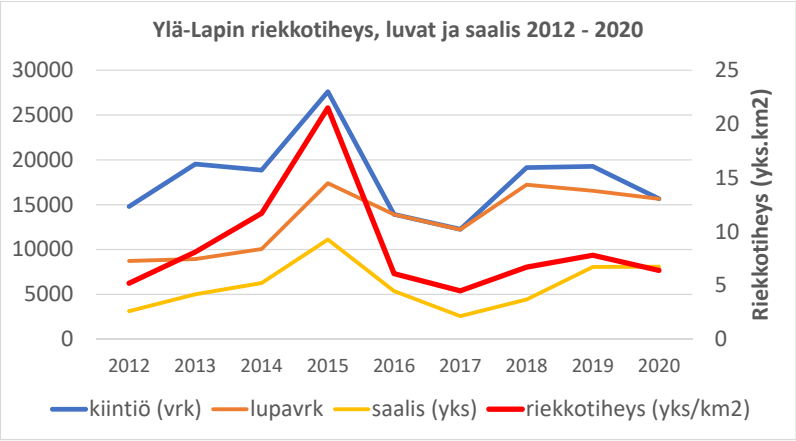

Metsästäjämäärät

Metsästäjämääriä ei ole tilastoitu vaan sen sijasta lupavuorokausia, jotka mittaavat lupametsästystä tarkemmin ja luotettavammin kuin metsästäjämäärät. On tavallista, että samat metsästäjät ostavat metsästyskauden aikana useita erillisiä lupia. Lupien määrä ei siten vastaa luvalla metsästäneiden määrää. Metsähallituksen myyntijärjestelmän raporteista saadaan vain lupamäärät ja lupavuorokaudet, mutta ei suoraan metsästäjämääriä. Myytyjen metsästysvuorokausien määrää, riistakantatietoja ja pienriistan saalismääriä on esitelty Saamelaiskäräjille kuntakohtaisina tilastoina aina metsästyksen kiintiöpäätösneuvotteluissa edellisten kolmen vuoden ajalta.

Metsähallitus tuo monin tavoin Eräluvat -nettisivuilla ja lupaehdoissaan esille poronhoidon huomioonottamisen poronhoitoalueella metsästettäessä. Ylä-Lapin kuntien alueella kanalintujen metsästäjiä velvoitetaan ottamaan yhteyttä alueen poroisäntään ennen metsästystä ja merkitsemään tiedon yhteydenottamisesta lupaansa. Porotöiden huomioon ottamista voitaisiin edelleen helpottaa, jos nykyistä useampi paliskunta liittyisi porotyöt.fi järjestelmään ja käyttäisi sitä oikein.

Ulkopaikkakuntalaisille ei ole myönnetty maastoliikennelupia hirvisaaliin noutoon Lemmenjoen kansallispuiston alueelle, missä heillä ei ole oikeutta metsästääkään.

Ylä-Lapin riekkolaskennat

Ylä-Lapin riekkokantaa on seurattu vuodesta 2008 kanakoira-avusteisin linjalaskennoin ns Distance -menetelmällä. Laskentamenetelmä on kehitetty ja sen luotettavuus testattu Ruotsissa, missä sitä on käytetty tunturialueiden rikkokannan arvioinnissa vuodesta 1994 lähtien. Menetelmä on ollut käytössä myös Norjassa riekkokannan arvioinnissa vuodesta 2000 lähtien. Norjalaiset julkaisevat riekkolaskennan tulokset vuosittain myös netissä: https://honsefugl.nina.no/Innsyn/ . Kanakoira-avusteiset laskennat soveltuvat selkeästi paremmin avoimiin tunturimaastoihin kuin riistakolmiolaskennat, jotka tuottivat tunturialueilla enemmän epävarmuutta metsäisiin alueisiin verrattuna. Tämä johtuu siitä, että Ylä-Lapin alueella laskettiin vähemmän riistakolmioita, ja tunturimaastossa riekot väistävät jalkaisin helposti laskijoita tai piiloutuvat puronvarsien pajukoihin väistämään laskijoita.

Laskentalinjoja on perustettu 192 kappaletta. Linjojen yhteispituus on noin 750 km. Laskennat suorittavat vapaaehtoiset kanakoiraharrastajat. Metsähallitus koordinoin laskennat ja Luonnonvarakeskus (LUKE) tuottaa tuloksista vuosittain kannanarviot. Laskentalinjojen sijainnit on esitetty kuvassa 2.

Kuva 2. Riekkolaskentalinjojen sijainti.

Samanlainen laskentamenetelmä Ruotsissa, Norjassa ja Ylä-Lapissa mahdollistaa tulosten vertailun keskenään. Finnmarkin laskennoista vastaa Finnmarkseiendommen (FeFo), jonka kanssa on sovittu vuosittaisesta tulosten vaihdosta heti laskentojen jälkeen elokuussa. Ylä-Lapin ja Finnmarkin laskentatulokset tukevat toisiaan ja tulosten yhdenmukaisuus todistaa laskentojen luotettavuudesta. Alla on esitetty Ylä-Lapin, Norbottenin ja Finnmarkin laskentojen tuottamat riekkotiheydet vuodesta 2008 vuoteen 2019.

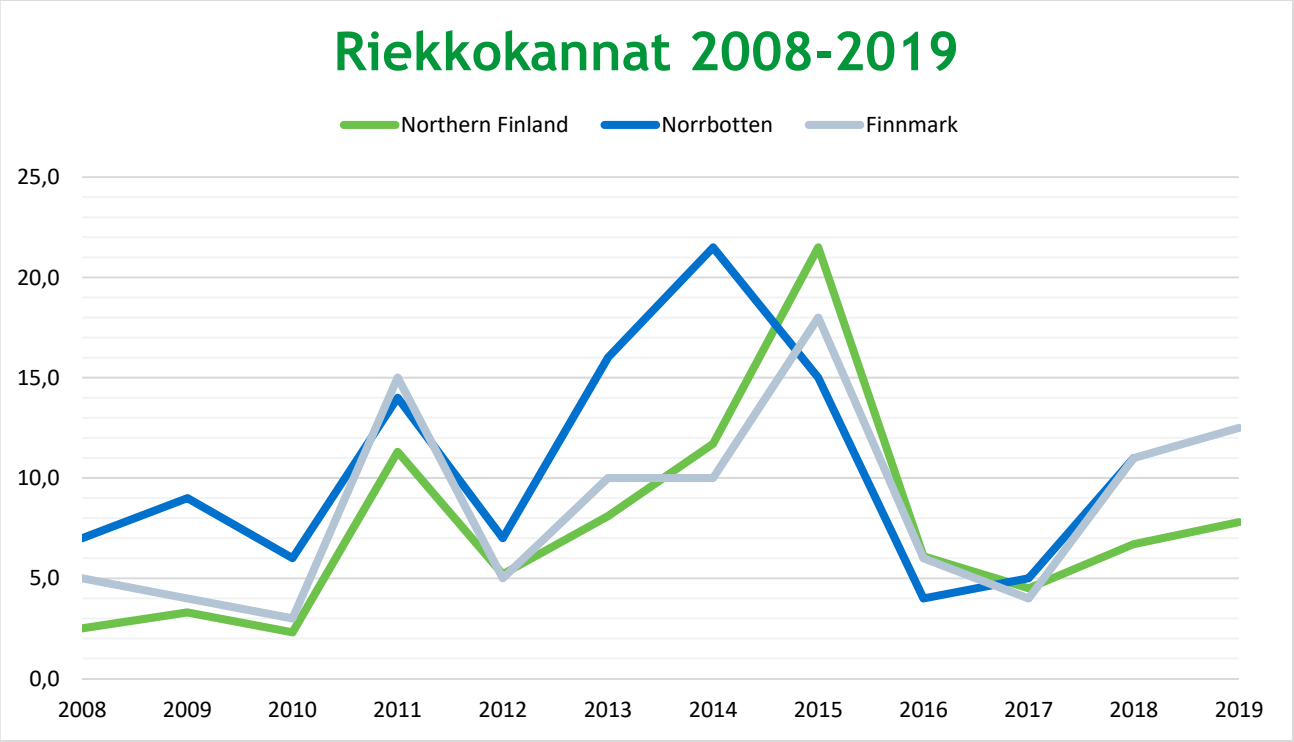

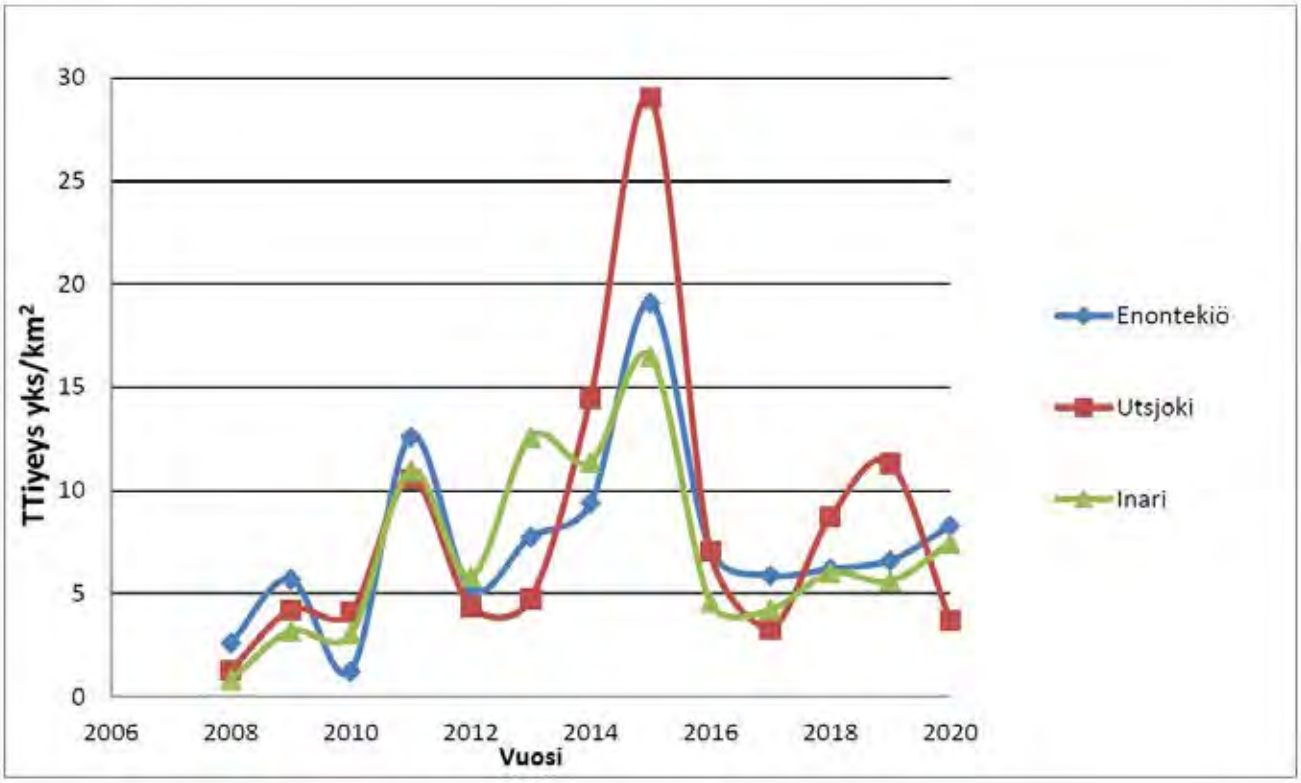

Kuva 2. Riekkokannan vaihtelu kanakoiralaskentojen perusteella Ylä-Lapin kolmessa kunnassa Enontekiöllä, Utsjoella ja Inarissa vuosina 2008-2020. Tiheys tarkoittaa kanta-arviota (riekkoa/km²)

Hirven metsästys

Hirven metsästykseen liittyen ei varsinaisesti ollut määriteltynä erillisiä mittareita. Aihe on kuitenkin puhuttanut runsaasti menneen kauden aikana. Erityisesti tapetilla on ollut pyyntikulttuurien törmäykset ja metsästyksen sosiaalinen kestävyys sekä hirvikoirat ja niiden aiheuttamat häiriöt poronhoidolle. Hirven metsästyksen mitoituksessa ja järjestämisessä Metsähallituksen rooli on pienempi kuin usein luullaan. Tästä syystä alle on avattu, hirven metsästykseen liittyvää byrokratiaa sekä metsästäjä- ja aluelupamääriä.

Hirvikanta-arvio, Luonnonvarakeskus LUKE

Kaadettavien hirvien määrän mitoittaa Suomen Riistakeskus ja se pohjautuu hirvitalousaluekohtaisiin suunnitelmiin. Metsähallitus ei ole mukana hirvikanta-arvion tuottamisessa eikä pyyntilupamäärien mitoittamisessa. Hirvitalousalueiden tavoitteet asettavat alueellinen riistaneuvosto, jossa ovat edustettuna useat sidosryhmät ja sitä vetää paikallisten metsästäjien keskuudestaan valitsema puheen johtaja. Kokoonpanoon on valittu kuusi (6) paikallisten metsästäjien keskuudestaan riistanhoitoyhdistyksistä valitsemaa edustajaa.

Alueellisen riistaneuvoston tehtävänä on käsitellä riistataloutta koskevia asioita sekä tukea, ohjata ja avustaa Suomen riistakeskuksen aluetoimiston toimintaa muissa kuin julkisissa hallintotehtävissä ja henkilöstöhallinnossa (Riistahallintolaki 5 §).

Alueellisessa riistaneuvostossa on edustajat maakuntaliitosta, ELY-keskuksesta, Suomen metsäkes-

kuksesta ja alueellisesti merkityksellisestä maanomistajajärjestöstä sekä siis kuusi edustajaa alueen riistanhoitoyhdistyksistä. Maa- ja metsätalousministeriö nimittää riistaneuvostot riistanhoitoyhdistysten aluekokouksen ja sidosryhmien tekemien esitysten pohjalta. Kymmenhenkisen neuvoston toimikausi on kolme vuotta.

Alueellisten riistaneuvostojen tehtävistä säädetään Valtioneuvoston asetuksessa riistahallinnosta 6 §.

Hirvitalousalueiden tavoitteet: Saamelaisten kotiseutualueella (pl. Lapin paliskunnan alue)

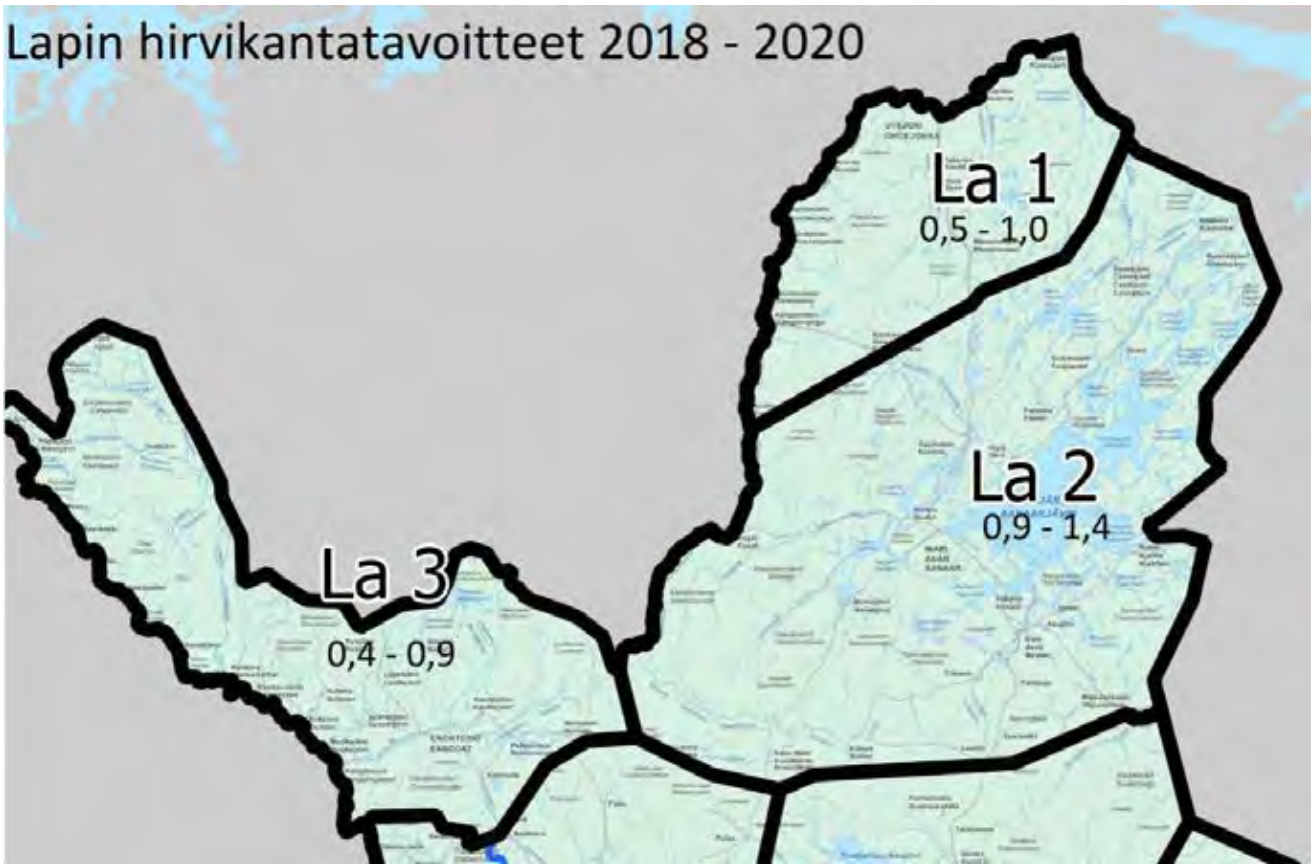

Paikallinen verotussuunnittelu ja ohjaus:

Hirvikantaa verotetaan paikallisen RHY:n laatiman verotussuunnitelman mukaisesti. Tässä suunnitelmassa huomioidaan paikallisesti haluttu tapa verottaa hirviä (mitä kaadetaan/mitä jätetään). Metsästäjät paikallisesti sopivat siis keinoista, joilla asetettuun tavoitteeseen pyritään pääsemään.

Käytännön toteutuksesta vastaavat metsästysseurat ja seurueet, jotka ovat muodostaneet yhteisluvan myös Inarissa. Verotuksen pelisäännöistä ja lupien käytöstä on siis yhdessä sovittu. Verotussuunnitelma ja paikalliset ohjeet kannan verotuksesta metsähallitus välittää myös ulkopaikkakuntalaisille seurueille vuosittain ja ne on käyty lävitse myös riistakeskuksen järjestämässä metsästyksenjohtajien koulutuksessa seurueiden metsästyksen johtajien kanssa.

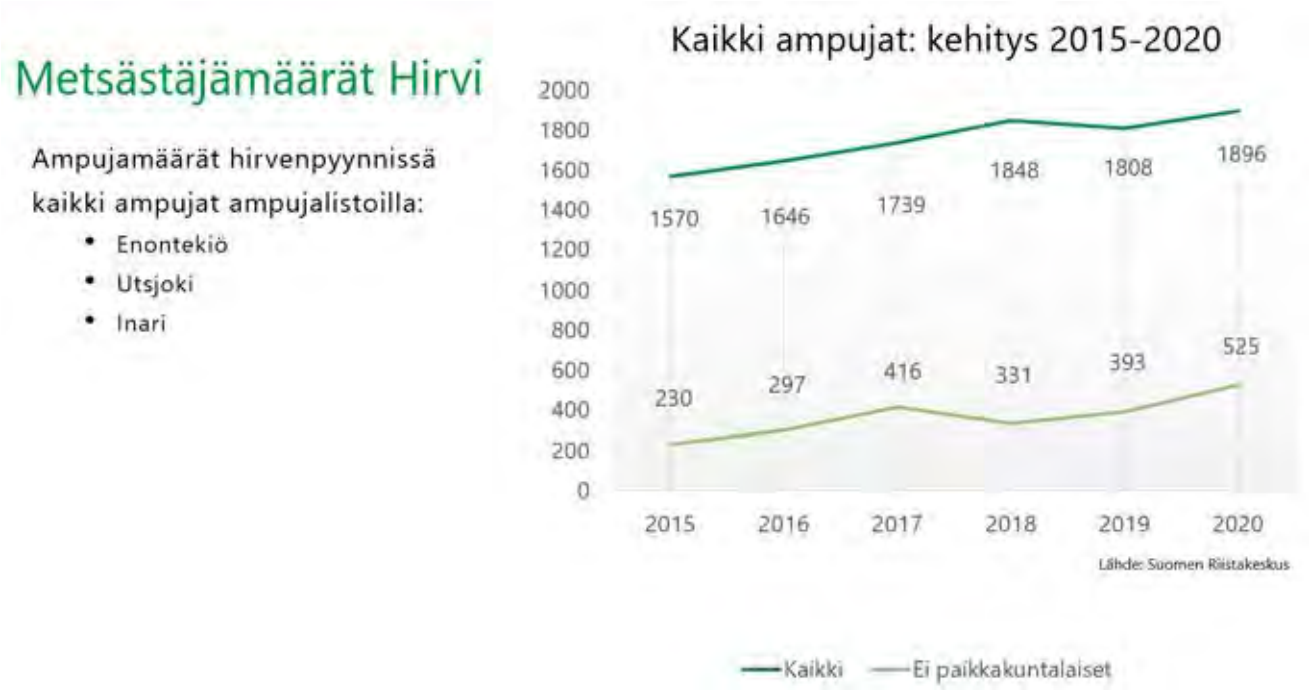

Ulkopaikkakuntalaiseksi lasketaan, kun kotiosoite on muualla eli esim. perheen nuori, joka on muuttanut opiskelemaan Rovaniemelle tai Ouluun lasketaan ulkopaikkakuntalaiseksi, kun hän käy perheensä luona esim. Inarissa jahdissa.

Metsähallituksen alueluvat:

Metsähallituksen tehtävä on tarjota metsästysmahdollisuuksia niille, jotka muuten ovat sitä vailla. Suomessa metsästys on usein sidottu maanomistukseen, joten kaikilla ei ole mahdollisuutta metsästää muualla kuin valtion mailla. Oikeus hirven metsästykseen myönnetään niin sanottuna aluelupana. Lupa myönnetään tietylle hirvenmetsästysalueelle etusijassa sellaisille metsästäjille, joilla ei ole muita metsästysmahdollisuuksia. Hirvenmetsästyksen aluelupaa valtion maille haetaan tammikuun aikana.

Metsähallituksen myöntämä hirvenmetsästyksen aluelupa antaa luvansaajalle valtion maahan hirvenmetsästysoikeuden, jolla voi hakea varsinaista hirvieläimen pyyntilupaa (kaatoluvat) Suomen

riistakeskukselta. Metsähallituksen myöntämä aluelupa ei vielä takaa, että hakija saa pyyntiluvan riistakeskukselta.

Hirvenmetsästyksen alueluvan saaja voi kutsua syksyn jahtiin lyhytaikaisia metsästysvieraita tai avustavia koiramiehiä. Vieraiden on kuitenkin hankittava henkilökohtainen vuorokausilupa eli vieraslupa.

Metsähallitus ei siis määrittele sitä, kuinka monta hirveä seurue voi kaataa. Metsähallituksen tehtävä on varmistaa, että alueluvan saaja täyttää siitä asetetut ehdot sekä se, että jahti voidaan turvallisesti toteuttaa eikä alueisiin kohdistu liikaa pyyntipainetta koska valtionmailla on myös muita käyttäjiä ja käyttömuotoja.

Alueluvat käsitellään ja niitä hakeneet seurueet esitellään aluekohtaisesti paikalliselle riistanhoitoyhdistykselle ennen kuin lupa alueen käyttöön myönnetään. Tässä yhteydessä kuullaan paikallinen mielipide sekä katsotaan myös paikallista riistanhoitoyhdistystä paikallisesta verotussuunnitelmasta ja sen painopisteistä.

Kaikki tässä selvityksessä esitetty tieto käsitellään aina vuosittain myös Saamelaisten kotiseutualueen metsästysasioiden sidosryhmätilaisuudessa sekä riistanhoitoyhdistysten vuosikokouksissa.

Alueluvat Hirvi 2020

Ampujien määrän kehitys:

	2016	2017	2018	2019	2020
Enontekiö	301	264	319	273	270
Utsjoki	129	133	117	135	168
Inari	161	275	184	298	382
Yhteensä	591	672	620	706	820

Ampujien määrän kehitys 2016-2020

Haetut alueluvat: käsitelty 3/2020

Inari	Haettu	Myönnetty
2018	29	21
2019	31	21
2020	**45**	**28**

Utsjoki	Haettu	Myönnetty
2018	28	24
2019	29	25
2020	**30**	**28**

Enontekiö	Haettu	Myönnetty
2018	36	36
2019	34	30
2020	**35**	**34**

Tehdyt päätökset	Haettu	Myönnetty
2018	93	81
2019	94	76
2020	**110**	**90**

Lähde: eräluvat, lupahaku raportointi

Vuodelle 2020 aluelupaa haki 45 seuruetta joista 28 sellainen myönnettiin. Näistä 28 seurueesta paikallisia oli 9 seuruetta ja puhtaasti ulkopaikkakuntalaisia 19 seuruetta. 17 seuruetta sai kielteisen päätöksen. Utsjoelle haki 30 joista 28 myönnettiin. Enontekiölle 35 joista 34 myönnettiin.

Enontekiöllä ja Utsjoella metsästävät seurueet koostuvat pääasiassa lähes ainoastaan paikallisista seurueista. Ulkopaikkakuntalaiset seurueet ovat vuosittain olleet yksittäistapauksia, ja niissäkin on usein ollut mukana kuntalainen henkilö seurueen jäsenenä ja osana seuruetta. Yleisesti voidaan todeta, että seurueiden määrä on pysynyt suhteellisen vakiona. Inarissa seurueita on myös eronnut paikallisesta yhteisluvasta ja siirtynyt hakemaan aluelupaa metsähallitukselta.

Hirvi – Inarin alueet

Ulkopaikkakuntalaisten ampujien määrät suhteessa paikallisten määriin

Hirvieläinten metsästysoikeushakemukset **Inarin alueet 8312, 8213, 8314, 8315, 8316**

V.	Hirvenmetsästyslupa, Ei-paikkakuntalainen ampuja (kpl)	Hirvenmetsästyslupa, paikkakuntalainen ampuja (kpl)	Yhteensä: (kpl)	Ei-Paikkakuntalaisten osuus:
2015	108	812	920	11,7 %
2016	131	809	940	13,9 %
2017	245	826	1071	22,9 %
2018	165	976	1141	14,5 %
2019	241	879	1120	21,5 %
2020	362	866	1228	29,5 %

Hirvi - Enontekiö

Ulkopaikkakuntalaisten ampujien määrät suhteessa paikallisten metsästäjien määriin

Hirvieläinten metsästysoikeushakemukset **Enontekiö 8300**

V.	Hirvenmetsästyslupa, Ei-paikkakuntalainen ampuja (kpl)	Hirvenmetsästyslupa, paikkakuntalainen ampuja (kpl)	Yhteensä: (kpl)	Ei-paikkakuntalaisten osuus:
2015	64	353	417	15,3 %
2016	84	355	439	19,1 %
2017	90	341	431	20,9 %
2018	83	369	452	18,4 %
2019	72	357	429	16,8 %
2020	80	343	423	18,9 %

Hirvi - Utsjoki

Ulkopaikkakuntalaisten ampujien määrät suhteessa paikallisten metsästäjien määriin

Hirvieläinten metsästysoikeushakemukset **Utsjoki 8320**

V.	Hirvenmetsästyslupa, Ei-paikkakuntalainen ampuja (kpl)	Hirvenmetsästyslupa, paikkakuntalainen ampuja (kpl)	Yhteensä: (kpl)	Ei-Paikkakuntalaisten osuus:
2015	58	175	233	24,9 %
2016	82	185	267	30,7 %
2017	81	156	237	34,2 %
2018	83	172	255	32,5 %
2019	80	179	259	30,9 %
2020	83	162	245	33,9 %

Maastoliikenneluvat

Vuosi	kpl
2012	4036
2015	4590
2016	6031
2017	6679
2018	6443
2019	7986
Yhteensä	**35 765**

Valvontatapahtumien määrä

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Asiakaskontaktit	1117	1192	969	1081	1160	960	981	910	1064
Rikkeet	99	88	110	108	116	115	105	79	116
Yhteistoiminta *	61	78	45	51	51	48	49	40	51

*Poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli, Rhy, Riistakeskus, Kalastusalueet, kalastuksenvalvojat

Metsätalouden tiestön käyttö

Tiestön määrä

2011 2 184 km
2019 2 204 km

Uuden tien rakentaminen

Vuosi	km
2012	4
2013	2
2014	0
2015	4
2016	0
2017	6
2018	2
2019	2
Yht.	20

Peruskorjaukset

Vuosi	km
2012	43
2013	22
2014	26
2015	26
2016	17
2017	20
2018	3
2019	5
Yht.	162

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja vuorovaikutus

Metsähallituksen työpaikat

Vastuualue	2011	2019
LP	51	46
Erä	4,5	4,5
KiKe	1	1
MT	50	13
Yht.	106,5	64,5

Arviot metsähallituksen toiminnasta

Kuntakohtaisia neuvottelukuntia sekä Metsähallituksen Lapin neuvottelukuntaa pyydettiin arvioimaan Metsähallituksen onnistumista menneellä kaudella 2011 - 2019 asteikolla 1 (erittäin huono) - 5 (erittäin hyvä)

Arviot MH:n toiminnasta kausi 2011 - 2019	
Lapin neuvottelukunta	3,4
Utsjoen neuvottelukunta	2,2
Inarin neuvottelukunta	3,2
Enontekiön neuvottelukunta	3,25
Keskiarvo	3

Kuntakohtaisten neuvottelukuntien arvio paikallisten ihmisten oikeuksien toteutumisesta

Arviointi asteikolla 1 (erittäin huono) - 5 (erittäin hyvä)

Arvio paikallisten ihmisten oikeuksien toteutumisesta	
Utsjoen neuvottelukunta	1,3
Inarin neuvottelukunta	2,5
Enontekiön neuvottelukunta	3
Keskiarvo	2,3

Yhteydenpito

Neuvottelut ja yhteydenpito (vuosittain/tarvittaessa)

- Neuvottelut erämaa- ja suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmista, luonnonvarasuunnitelma
- Neuvottelut suojelualueiden järjestyssäännöistä
- Neuvottelut matkailutoiminnan reiteistä
- Neuvottelukunnat: kuntakohtaiset neuvottelukunnat, Urho Kekkosen kansallispuiston neuvottelukunta (kansallispuistoon liittyvät asiat)
- Metsästyksen, kalastuksen sekä maastoliikennelupien kiintiöpäätökset: Saamelaisten kotiseutualueella erikseen
- Saamelaisten kotiseutualueen metsästysasioiden sidosryhmätilaisuus (Enontekiö, Inari, Utsjoki)
- Metsähallituksella edustaja hallituksen jäsenenä paikallisessa riistanhoitoyhdistyksessä (RHY-toiminta)
- RHY vuosikokous (tiedottaminen ja tiedon jakaminen)
- RHY kuuleminen ja neuvottelu ennen päätöksen tekoa (alueluvat: Hirvi, pienriistakiintiöt)
- Yhteydenpito: Paliskunnilta kysytään vuosittain porotyösuunnitelmat ja terveiset ennen metsästyskauden alkua.
- Hirvi: alueluvan saajien ohjeistus ennen jahtia kirjallisesti sekä hirvijohtajien koulutus yhdessä Suomen riistakeskuksen kanssa, poronhoito huomioidaan
- Ohjeistus koirien käyttöön ja porotöiden selvittämiseen (lupaehdoissa ja ohjeistuksissa sekä koirakokeissa)
- Riistalaskennat: koulutus, poronhoidon huomioiminen laskentamenetelmissä
- Käytännön asioihin reagointi ja yhteydenpito arjessa tarpeen mukaan kun aihetta (erävalvonta)
- Yhteistyö asianosaisten paliskuntien edustajien kanssa silloin, kun tehdään sellaisia toimenpiteitä, joilla voi olla oleellista vaikutusta poronhoidon harjoittamiseen

- Vuosittain paliskuntaryhmäkohtaiset (merkkipiirikohtaiset) paliskuntien ja paliskuntain yhdistyksen edustajien kesken neuvottelut, jossa käydään palautekeskustelu menneen vuoden toiminnasta ja yhteistyöstä. Neuvottelussa käsitellään myös Metsähallituksen eri toimintojen ajankohtaiset, poronhoitoa koskevat asiat ja sovitaan tarvittavat paikalliset menettelytavat niiden yhteensovittamisessa.

- Paliskuntaryhmäkohtaisen neuvottelun lisäksi Metsähallituksen Metsätalous sopii vuosittain paliskuntaneuvotteluista tai muusta yhteydenpidosta, jolla varmistetaan paliskunnan tietoisuus Metsähallituksen tulevista metsätaloustoimenpiteistä. Jos paliskunta ilmoittaa, että neuvottelua ei tarvitse pitää, Metsähallitus toimittaa paliskunnan poroisännälle kartat selityksineen tulevista hakkuista, maankäsittelyistä, ojituksista ja uusien teiden rakentamisesta. Edellä kerrotun paliskuntapalaverin materiaalin lisäksi Metsähallitus toimittaa paliskunnan poroisännälle kartat selityksineen niistä em. työlajien toimenpiteistä, jotka suunnitellaan vuosittaisen paliskuntapalaverin jälkeen.

Aspa-pisteiden sähköpostit ja puhelut.

Vuosi	Kontaktit
2011	12 584
2012	16 630
2013	17 551
2014	19 172
2015	19 279
2016	19 251
2017	17 445
2018	14 578
2019	14 163
Yht.	150 653

Kotitarvepuunmyynti

Vuosi	m^3	Asiakasmäärät kpl
2011	4 105	359
2012	3 257	291
2013	4 495	333
2014	4 259	281
2015	5 496	300
2016	3 768	310
2017	5 495	329
2018	2 814	316
2019	2 095	302
Yht.	35 784	2 821

Liite 6.

Kommentit ja lausuntoyhteenveto

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Enontekiön kunta			
Yritysvaikutusten arviointi Ei vaikutuksia.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma		Ei muutosta suunnitelmaan.
Ehdotus Esittelijä: Jari Rantapelkonen, Kunnanjohtaja, jari.rantapelkonen@enontekio.fi Kunnanhallitus antaa Enontekiön kunnan puolesta seuraavanlaisen lausunnon saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi 2022-2027: Enontekiön kunta pitää suunnitelmaa pääpiirteissään hyvänä ja kannatettavana. Kunta edellyttää kuitenkin huomiota kiinnitettävän seuraaviin toimintasuunnitelmassa esitettyihin seikkoihin:	Koko suunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 2. Kunta pitää positiivisena suunnitelmaa perustaa matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteensovittamiseksi yhteistyöryhmät. Enontekiön kunta kannattaa Inarin kunnan esitystä siitä, että Metsähallitus toimii aktiivisesti yhdessä kunnan kanssa yhteistyöryhmien agendan määrittelyssä, sillä kunta kaavoituksesta vastaavana viranomaisena pyrkii myös luonnollisesti yhteensovittamaan mahdollisimman hyvin asumisen mukaan luettuna vapaa-ajan asuminen, elinkeinojen harjoittamisen, matkailun sekä alueiden muun käytön.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti. Kunnat ovat keskeinen yhteistyötaho maankäytön kysymyksissä. Kuntien edustus sekä näkemykset tullaan huomioimaan suunnitelmakaudella yhteistyöryhmiä perustettaessa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 19. Kohdassa linjataan, että Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maata pääsääntöisesti vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspalikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Maata myydään, vaihdetaan tai vuokrataan kaavoittamattomilta alueilta vain erityisen painavista syistä esimerkiksi luontaiselinkeinojen harjoittamiseen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilta. Lausuntonaan Enontekiön kunta huomauttaa, että erityisesti kunnan alueella tapahtuvan asuntorakentamisen turvaamiseksi Metsähallituksella on oltava valmius myydä taajamien lievealueilta myös raakamaata tai solmia kunnan kanssa maankäyttösopimus asunto- mukaan luettuna vapaa-ajan asuntorakentamisen ja matkailuelinkeinojen turvaamiseksi Enontekiön kunnassa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Maan myyntiä, vaihtoa tai vuokrausta voidaan tehdä kaavoittamattomien alueiden ulkopuolella erityisen painavista syistä, paikallisiin tarpeisiin. Tarpeet ja niiden painavuus ratkaistaan tapauskohtaisesti. RAAKAMAAN MYYNTI: Maa-alueiden asemakaavoittaminen on Metsähallituksen liiketoimintaa. Kiinteistöjen kehittämisellä saatu maan arvon nostaminen on MH:n ydinliiketoimintaa liiketoimintaan osoitetuilla maa-alueilla. MH:n tulee osallistua aktiivisesti kaavoittamiseen ja	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		jalostaa kohteet mahdollisimman pitkälle valtion kiinteistöstrategian mukaisesti. Maankäyttösopimus kunnan kanssa asuntorakentamisen mahdollistamiseksi on mahdollinen.	
Päätös Asian käsittelijänä toimi vs. hallintojohtaja kunnanjohtajan ollessa estynyt. Käydyn keskustelun aikana Janne Näkkäläjärvi esitti, että kunnan lausunnosta poistetaan esittelijän ehdottama toiseksi viimeinen kappale koskien huomautusta siitä, että erityisesti kunnan alueella tapahtuvan asuntorakentamisen turvaamiseksi Metsähallituksella on oltava valmius myydä taajamien lievealueilta myös raakamaata tai solmia kunnan kanssa maankäyttösopimus asunto- mukaan lukien vapaa-ajan asuntorakentamisen ja matkailuelinkeinojen turvaamiseksi Enontekiön kunnassa. Koska kukaan ei kannattanut hänen esitystään, niin se jätettiin huomioon ottamatta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma		Ei muutosta suunnitelmaan.
Kunnanhallitus hyväksyi esittelijän ehdotuksen täydennettynä siten, että Enontekiön kunta vaatii, että Metsähallituksen myymät metsästys- ja kalastusluvat eivät saa vaarantaa paikallisia saalis- ja kalakantoja Metsähallitukselle asetettujen tulostavoitteiden vuoksi. Edelleen myydyt luvat eivät saa vaarantaa paikallisten toimeentuloa, ruokahuoltoa eikä kulttuuria.	Luonnovarasuunnitelman toimintaohjelma	Lupien myynnistä vastaa Metsähallituksen Eräpalvelut, joka on osa julkisten hallintotehtävien vastuualuetta. Julkiset hallintotehtävät (viranomaistehtävät) eivät ole Metsähallituslain 3 § mukaista liiketoimintaa eikä lupamyynnille ole asetettu tulostavoitetta. Lupatulot käytetään riista- ja kalakantojen hyväksi tehtävään työhön. Toiminta ja lupien hinnoittelu on kustannusperusteista ja perustuu Maa- ja metsätalousministeriön vahvistamaan maksuasetukseen eräiden Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien suoritteiden maksuista.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Metsästys: Kanta-arviot päivitetään vuosittain. Luonnonvaravarakeskus päivittää kanta-arviot riistalaskentojen pohjalta. Metsähallitus pohjaa lupasuunnittelunsa tutkittuun ja tuoreimpaan saatavilla olevaan tietoon ja varmistaa näin ekologisen kestävyyden. Kalastus: Kalakantojen tilaa seurataan velvoitetutkimuksin Luken toimesta Inarijärven, Tenon sivuvesien, Näätämöjoen ja Tornio-Muoniojoen osalta. Muiden vesien tilaa seurataan MH:n ja kalatalousalalueiden toimesta. Kiintiölupien määrä lasketaan kalakantojen tila-arvioiden ja muun kalastuksen määrän perusteella. Sekä kalastus- että metsästyslupien myynnin mitoituksen yhteydessä arvioidaan ensin päältä pois periaatteella paikallisen pyynnin osuus ja lupamyynti tapahtuu ”jäljelle jäävästä” osuudesta. Tällä tavoin varmistetaan paikallisten pyyntimahdollisuudet.	
Kohta 69. Kunta esittää, että tekstiä täydennetään seuraavasti: Tuemme matkailualueiden kehittymistä tiiviinä. Kaavoituksen keinoin pyrimme vaikuttamaan yhdessä kuntien kanssa siihen, että maan arvo kasvaa ja aluetaloudelliset kokonaishyödyt ovat mahdollisimman suuret. Tonttikauppa ja tonttien vuokraus kohdistuu kaavoitetuille alueille.	Luonnonvarasuunnittelun toimintaohjelma.		Muutettu toimenpiteen kirjausta esitettyyn muotoon.
Edelleen Enontekiön kunta antaa lausuntonaan, että tällä hetkellä voimassa olevat asetetut maksimihakkuukertymät ovat ehdoton suurin mahdollinen hakkuumäärä eikä sitä saa lisätä suunnitelmavuosien aikana, vaan niitä ennemminkin on	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Hakkuiden mitoitus ja käytettävät metsien käsittelymenetelmät sovitaan paliskuntakohtaisissa	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
syytä pienentää. Vastaava koskettaa alueella myytäviä ulkopaikkakuntalaisten riekko-, kalastus- ja metsästyslupia.		metsäsuunnitelmissa. Kalastuksen ja metsästyksen osalta viittaamme edelliseen asiakohtaan annettuun vastaukseen.	
Eriävä mielipide Janne Näkkäläjärvi jätti eriävän mielipiteensä merkittäväksi pöytäkirjaan siltä osin kuin se koski sitä, ettei hänen tekemäänsä esitystä otettu huomioon kunnanhallituksen lausunnossa.			Ei muutosta suunnitelmaan.
Enontekiön riistanhoitoyhdistys	-	-	-
Lausunto Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaan 2022-2027 **Enontekiön riistanhoitoyhdistys** korostaa, että perinteisiin elinkeinoihin kuuluva metsästys on vielä merkittävä tulonlähde monelle paikalliselle perheelle. Tämän lisäksi etenkin hirvenmetsästyksellä saatava lihamäärä on huomattava lisä paikallisiin ruokapöytiin. Nämä seikat tulee ottaa huomioon alueen käytön suunnittelussa. Haluamme korostaa lausunnossamme, että paikallisten asukkaiden vapaa metsästysoikeus ei saa käydä niin kuin kävi kalastusoikeuksien. Metsästys alueellamme tulee järjestää niin, että paikalliset oikeudet metsästykseen ja siitä saatavaan ruoanjatkeeseen turvataan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Luonnonvarasuunnitelmalla ei vaikuteta metsästyslain 8 §:n mukaiseen kuntalaisen vapaaseen metsästysoikeuteen valtion mailla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Riistanhoitoyhdistys haluaa lausunnossaan korostaa, että vieraslupien myynnissä käytettyjen kiintiöiden suunnittelussa ollaan jatkossakin yhteydessä paikallisten riistanhoitoyhdistysten kanssa.	Luonnonavarasuunnitelman toimintaohjelma	Riistanhoitoyhdistykset ovat Metsähallituksen keskeinen sidosryhmä metsästykseen ja riistaan liittyvien asioiden hoitamisessa. Tätä yhteistyötä tullaan jatkamaan myös tulevalla suunnitelmakaudella. Riistanhoitoyhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö on huomioitu luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteessä 41, joka koskee metsästyksen ja kalastuksen kiintiöpäätösten antamista. Metsähallituksella on nimetty edustaja jokaisessa riistanhoitoyhdistyksen hallituksessa saamelaisten kotiseutualueella.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Erävalvonta ja neuvonta on alueella mielestämme riittämätöntä. Varsinkin ulkopaikkakuntalaisten hirvenmetsästys ja vierasluvilla tapahtuva riekonmetsästys ovat aiheuttaneet ristiriitoja paikkakuntalaisten ja turistimetsästäjien välille. Valvonta ja neuvonta auttaisivat näiden riitojen vähentämisessä. Viranomaisten resurssit alueella vähenevät jatkuvasti ja näihin tehtäviin ei enää suunnata työpanosta. Viranomaisyhteistyötoimintaan on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota ja uusia valvontamalleja on kehitettävä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelmassa ei voida päättää erävalvonnan tulevista resursseista. Erävalvonta rahoitetaan valtion budjettimäärärahoista. Olemme kuitenkin tunnistaneet tarpeen erävalvonnan resurssien kasvattamiselle. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteessä 82 yhdeksi erävalvonnan painopisteeksi on valittu hirvenmetsästys.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä*
Nykyisten ja tulevien eri asteisten suojelualueiden sääntöihin ja rajoituksiin ei saa niiden perustamisvaiheessa, eikä myöhemminkään, laatia paikallisten metsästysoikeuksia rajoittavia määräyksiä.	Koko luonnonvarasuunnitelma	Luonnonvarasuunnitelma on suuraluetasolla tehtävä valtion maiden ja vesien käyttöä koskeva strategisen tason suunnitelma, eikä siinä voida ottaa kantaa yksittäisiä alueita koskeviin sääntöihin tai rajoituksiin. Suojelualueiden mahdollisista säännöistä ja rajoituksista päätetään ao. suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa sekä järjestyssäännöissä. Paikallisten asukkaiden metsästysoikeuksia ei ole rajoitettu hoito- ja käyttösuunnitelmissa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
GTK	-	-	-
GTK kiittää saadessaan mahdollisuuden lausua luonnoksesta saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi vuosille 2022-2027 (MH 4492/2020). GTK ei lausu asiasta.			Ei muutosta suunnitelmaan.
Inarin kalatalousalue	-	-	-
Lausunto Saamelaisten kotiseutualueen LVS 2022- 2027 Inarin kalatalousalue voi yhtyä Inarin kunnan esittämään lausuntoon muilta osin, mutta kunnan lausunnon kohdasta 41. Inarin kalatalousalueen lausuu toisin: Vetouistelun on suoritetuissa tutkimuksissa osoitettu kaikkein eniten vahingoittavan kasvavia alamittaisia taimenia. Vahingoittuminen tapahtuu, kalan tarttuessa koukkuun ja kalaa koukusta irrotettaessa. Inarijärvessä voi yhdessä veneessä	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Kommentit kuten Metsähallituksen Inarin kunnan lausuntoon kirjatut. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteellä 22 Metsähallitus sitoutuu	Suunnitelmaa muutettu.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
nykyisin olla yhtäaikaisesti jopa parikymmentä viehettä ja vapaa vetouistelussa pyynnissä. Kaikissa suurissa järvissä sekä Suomessa, että Ruotsissa vetouistelussa on pyynnissä yhtäaikaisesti olevien vapojen määrä rajoitettu, yleensä 3-5 vapaa. Inarijärvessä rajoitusta esitettiin muuan vuosi sitten, mutta se ei tullut kalastussäännössä voimaan. Mikäli lupakiintiöitä nostettaisiin, on välttämätöntä, että yhtäaikaisesti pyynnistä olevien vapojen määrää on vetouistelussa rajoitettava alamittaisten, kasvavien taimenten ja rautujen suojelemiseksi enemmiltä vahingoittumisilta. Lisäksi on huomioitava erityisten kalastusetuuksien haltijoiden, kaupallisten kalastajien ja kotitarvekalastajien saaliin riittävyys. Vanhoille tiloille perustetut, nykyisessä laissa erityisiksi kalastus etuuksiksi nimitetyt kalastus etuudet on luotu tiloille elinkelpoisuus perusteella. Peruste on pysyvä. Sen vuoksi näiden osakkaiden lakiin kirjattu osuus kunkin veden kestävän kalastuksen tuotosta on ½ (50%) ja Inarijärvessä 1/3 (33,33%) Lakiin kirjattuina ne ovat ensisijaisia. Kalakantojen ekologisesta kestävyydestä ja kohtuullisen saaliin riittävyydestä, sekä kalastuksen sosiaalisesta ja taloudellisestakin kestävyydestä on huolehdittava. Inarijärven tämän hetken kalakantojen, siian, taimenen ja raudun heikon tilanteen vuoksi, erityisten etuuksien haltijoiden, kaupallisten-, kotitarve- ja kaikkien muidenkin kalastajien kannalta tilanne Inarijärvessä juuri nyt ei ole hyvä. Syistä tilanteen syntyyn kiistellään ammatti piireissä. Kiistely on turhaa. Luonto voi olla osana tässä, mutta vain osana. Virheitä on myös tehty. Syyt on etsittävä ja tilanne on korjattava. Metsähallituksen on oltava mukana kalatalouden toimijoiden kanssa Inarijärven kalakantojen tilannetta kohentamassa ja jatkossakin toimittava tiiviisti yhteistyössä näiden osapuolten kanssa. Edellä esitetyn vuoksi esitys virkistyskalastuksen lupamäärien nostamiseksi matkailun kannattavuus perusteella, ei ole kalatalouden kokonaisuuden ja kalakantojen elpymisen kannalta Inarijärvessä tarpeellisia. Tilanne voi muuttua tämän luonnonvara suunnittelukauden 2022- 2027 loppupuolella, joka on tietenkin enemmän kuin toivottavaa. Inarin kalatalousalueen uusi, 10 vuoden jaksolle ulottuva hoito- ja käyttösuunnitelma on valmistumassa 1.1.2022, samoin kuin uusi kalastussääntö. Inarin kalatalousalue vetoaa Metsähallitukseen, Lapin Ely- keskukseen, Lukeen ja MMM:öön Inarijärven arvokalakantojen, siian, taimenen ja raudun kantojen elvyttämiseksi. Tavoitteena tulee olla ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kalastus ja kalavesien hoito. Metsähallitus, Lapin Ely- keskus, Luke ja MMM		aktiiviseen yhteistyöhön kalatalousalueiden kanssa, kuin myöskin niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ja toimeenpanoon.	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
voivat kaikki osaltaan olla vastuullisesti mukana Inarin Kalatalousalueen kanssa tässä työssä.			
Inarin kunta			
Yleisesti Inarin kunta pitää suunnitelman lähtökohtia ja pääasiallista sisältöä hyvänä ja kannatettavana. Inarin kunta edellyttää kuitenkin huomiota kiinnitettävän seuraaviin toimintasuunnitelmassa esitettyihin seikkoihin:	Koko suunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 2. Inarin kunta esittää, että Inarin alueelle perustetaan Inarin alueen kattavat yhteystyöryhmät. Inarin kunta pitää positiivisena suunnitelmaa perustaa matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteensovittamiseksi yhteistyöryhmät. Inarin kunta esittää, että Metsähallitus toimii aktiivisesti yhdessä Inarin kunnan kanssa yhteistyöryhmien agendan määrittelyssä, sillä kunta kaavoituksesta vastaavana viranomaisena pyrkii myös luonnollisesti yhteensovittamaan mahdollisimman hyvin matkailun sekä muiden alueiden käytön.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti. Yhteistyöryhmät on tarkoitus perustaa vilkkaimmille matkailualueille. Kunnat ovat keskeinen yhteistyötaho maankäytön kysymyksissä. Kuntien edustus sekä näkemykset tullaan huomioimaan suunnitelmakaudella yhteistyöryhmiä perustettaessa.	Toimenpiteen muotoilua tarkennettu.
Kohta 3. Lupametsästyksen osalta Inarin kunta pitää kirjausta keskusteluyhteyden kehittämisestä liian ympäripyöreänä. Tällä hetkellä erityisesti ulkopaikkakuntalaisten hirvenmetsästykseen liittyy lieveilmiöitä, jotka eivät keskusteluyhteyttä parantamalla muutu olennaisesti parempaan suuntaan, vaan ainoastaan valvontaa lisäämällä ja ulkopaikkakuntalaisten osoituksien määrää rajoittamalla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Valtion maiden metsästysoikeuden käyttöä määritellään metsästyslaissa (615/1993, 6 luku, 44–47 §) ja metsästykseen liittyviä toimivaltuuksia laissa Metsähallituksesta (234/2016 17§ ja 18§). Hirvenmetsästysoikeus Lapissa myönnetään pääsääntöisesti Metsähallituksen myöntämän alueluvan kautta. Aluelupa on hakemuksen perusteella tehty, valtion aluetta koskeva päätös hirvieläinten metsästysoikeudesta. Varsinaiset hirvieläinten pyyntiluvat myöntää Suomen riistakeskus. Alueluvat haetaan tammikuussa ja pyyntiluvat huhtikuussa. Hirvenmetsästyksen alueluvat myönnetään seurueille. Lupa on haettava, mikäli seurueessa on yksikin ulkopaikkakuntalainen	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		metsästäjä. Pelkästään paikkakuntalaisista metsästäjistä koostuvien seurueiden ei tarvitse hakea aluelupaa, vaan tällainen seurue voi hakea hirven pyyntilupaa valtion alueille suoraan Suomen riistakeskukselta perustuen metsästyslain 8§ mukaiseen oikeuteen. (Riistakeskus kuitenkin suosittelee paikkakuntalaisiakin seurueita hakemaan alueluvan Metsähallitukselta, jotta valtion alueiden metsästäjämäärä voitaisiin mitoittaa turvallisesti jo aluelupien käsittelyvaiheessa.) Luvanhakijoille annettujen ohjeiden mukaisesti metsästyslain 8§ mukaisella alueella (pl. Enontekiön ja Utsjoen kunnat) aluelupahakemuksissa tulee pääsääntöisesti olla vähintään 10 sellaista ampujaa, jotka eivät metsästä hirveä muualla ja joista vähintään kuudella ei ole mahdollisuutta metsästää hirveä muualla kuin lupahakemuksen mukaisella alueella. (Em. vaatimus seurueen ns. minimiampujamäärästä koskee myös pyyntiluvan hakijoita Suomen riistakeskukselta.) Aluelupahakemuksia vertaillaan ensisijaisesti ampujaluetteloiden perusteella. Metsästyslain 46§ mukaisesti Metsähallitus asettaa hakijat järjestykseen muuta kohtuullista metsästysmahdollisuutta vailla olevien	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		metsästäjien (ampujien) lukumäärän perusteella. Tyypillisesti ampujan muu kohtuullinen metsästysmahdollisuus tarkoittaa jäsenyyttä hakijaseurueen lisäksi jossain toisessa metsästysseurassa, joka hakee hirven pyyntilupaa. Hakemuksissa annettujen tietojen oikeellisuutta seurataan ja tahallinen väärien tietojen antaminen johtaa poliisin tutkintaan. Hakemusten käsittelyssä erä-suunnittelija ratkaisee kullekin metsästysalueelle myönnettävien aluelupien eli metsästäjien määrän paikallisten olosuhteiden, turvallisuusnäkökohtien ja riistanhoitoyhdistysten kanssa käytävien neuvottelujen perusteella. Metsähallituksen kiintiöpäätöksessä on määritelty, että mikäli samalla alueella metsästää useampi seurue, tulee yhtä seuruetta kohti olla vähintään 1000 ha metsästysalaa ja pääsääntöisesti minimissään 80–160 hehtaaria maa-alaa metsästäjää kohden. Siinä tapauksessa, että hakemuksia tulee enemmän, kuin aluelupia voidaan myöntää samalle alueelle, metsästyslain 46 § velvoittaa Metsähallitusta asettamaan etusijalle sellaiset seurueet, joiden jäsenistöllä ei muutoin olisi kohtuullisia metsästysmahdollisuuksia.	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Valtion alueiden metsästysluvituksessa sovellettavat lait ja ohjeet: Metsästyslaki (615/1993, 44-47 §) Laki Metsähallituksesta (234/2016, 17§ ja 18§) Metsähallituksen päätös 1568/2019 (Metsästystä koskevista aluekohtaisista kiintiöistä saamelaisten kotiseutualueella Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa sekä Lapin paliskunnan alueella Sodankylän kunnassa 1.6.2019-31.7.2022) Erätalousjohtajan ohje, hirvieläinten metsästyksen alueluvan myöntäminen valtion mailla MH 1224/2020 Erävalvonnan yhdeksi painopistealueeksi tulevalla suunnitelmakaudella on otettu hirven metsästys. Erävalvonnan avulla pyritään ehkäisemään mahdollisia lieveilmiöitä. Lieveilmiöiden esiintymistä ja toiminnan hyväksyttävyyttä arvioitaessa tulee erottaa toisistaan laiton toiminta ja laillinen toiminta.	
Kohta 12. Retkeilyetiketin laatimisen tulee osallistaa retkeilyn ja matkailun parissa toimivia tahoja.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Kyseinen saamelaisten kotiseutualueen retkietiketti tullaan laatimaan nimenomaan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytysten ja kulttuuriperinnön säilyttämisen näkökulmasta -kuinka matkailla ja retkeillä kestävästi kotiseutualueella, alueen erikoispiirteet huomioiden. Tällöin luontevat yhteistyötahot	Lisätty toimenpiteelle matkailun ja retkeilyn parissa toimivat tahot.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		ovat saamelaiskäräjät ja kolttien kyläkokous sekä matkailun ja retkeilyn parissa toimivat tahot.	
Kohta 19. Kohdassa linjataan, että Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maata pääsääntöisesti vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspaikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Maata myydään, vaihdetaan tai vuokrataan kaavoittamattomilta alueilta vain erityisen painavista syistä esimerkiksi luontaiselinkeinojen harjoittamiseen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilta. Lausuntonaan Inarin kunta huomauttaa, että erityisesti kunnan alueella tapahtuvan asuntorakentamisen turvaamiseksi Metsähallituksella on oltava valmius myydä taajamien lievealueilta myös raakamaata tai solmia kunnan kanssa maankäyttösopimus asuntorakentamisen turvaamiseksi väestönkasvun jatkuessa Inarin kunnassa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Maan myyntiä, vaihtoa tai vuokrausta voidaan tehdä kaavoittamattomien alueiden ulkopuolella erityisen painavista syistä, paikallisiin tarpeisiin. Tarpeet ja niiden painavuus ratkaistaan tapauskohtaisesti. RAAKAMAAN MYYNTI: Maa-alueiden asemakaavoittaminen on Metsähallituksen liiketoimintaa. Kiinteistöjen kehittämisellä saatu maan arvon nostaminen on MH:n ydinliiketoimintaa liiketoimintaan osoitetuilla maa-alueilla. MH:n tulee osallistua aktiivisesti kaavoittamiseen ja jalostaa kohteet mahdollisimman pitkälle valtion kiinteistöstrategian mukaisesti. Maankäyttösopimus kunnan kanssa asuntorakentamisen mahdollistamiseksi on mahdollinen.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 21. Käyttöoikeus-, vuokra-, ja reittisopimuksista tulee pyytää ennakkoon lausuntoja laajemmin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnittelualue sijaitsee kokonaisuudessaan erityisellä poronhoitoalueella, jonka vuoksi poronhoitoon mahdollisesti vaikuttavista hankkeista tai suunnitelmista on kuultava nimenomaan paliskuntia. Tarvittaessa lausuntoja pyydetään laajemminkin.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Kokonaisuuteen 3. Luonnon monimuotoisuus ja kulttuuriperintö Inarin kunta toivoo, että suunnitelmassa nostetaan erikseen esiin taimenen elinolosuhteiden parantamisen Metsähallituksen vesialueilla Hammas- ja Ronkajoessa, mikäli Inarin kunta onnistuu tavoitteessaan palauttaa kalojen vaellusyhteys Ukonjärvestä ohi Kirakkakönkään.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma		Muutettu toimenpiteen kirjausta.
Kohta 41. Kalastuksen kiintiöpäätöksen osalta Inarin kunta edellyttää Inarijärven vapakalastukseen liittyvien ulkopaikkakuntalaisten lupamäärien nostoa alueen matkailuelinkeinon kehittämiseksi. Vapakalastuksen ei voida millään tasolla katsoa voivan vaarantaa Inarijärven kalakantoja. Metsästyksen osalta Inarin kunta on huolissaan sosiaalisesta kestävyydestä hirvenmetsästykseen liittyen ja edellyttää ulkopaikkakuntalaisten osoituksien määrän vähentämistä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Kiintiö- ja lupapäätökset perustuvat tutkimuslaitosten tuottamaan tutkittuun tietoon, ja niissä huomioidaan paikalliset olosuhteet ja lupa-aluekohtaiset erityispiirteet. Kiintiöpäätökset valmistellaan kolmen vuoden välein ja ne käsitellään aina saamelaisalueen kuntakohtaisissa neuvottelukunnissa, joissa jäsenillä on mahdollisuus tehdä aloitteita kalastukseen ja kalastuslupiin liittyvissä asioissa. Hirvenmetsästykseen liittyen ks. kohta 3.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 44. Maastoliikenneluvat. Inarin kunta edellyttää, että Inarin kuntalaiset ovat tasavertaisessa asemassa Enontekiön ja Utsjoen kuntalaisen kanssa myös kesäajan maastoliikennelupien myöntämisessä vakiintuneille kulku-urille. Inarin kunta ei ole saanut perusteluja, miksi Inarin kuntalaiset ovat eriarvoisessa asemassa kesäajan maastoliikennelupien osalta verrattuna muihin saamelaisalueen kuntiin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Metsätalouden pitkästä historiasta johtuen metsäautotieverkosto Inarin kunnan alueella on huomattavasti tiheämpi kuin Enontekiöllä ja Utsjoella. Kaikki tieluokat huomioiden autolla ajettavien teiden tiheys Inarissa on 1,62 m/ha, Utsjoella 0,45 m/ha ja Enontekiöllä 0,7 m/ha. Metsäautotiet palvelevat myös muun virkistyskäytön tarpeita ja parantavat alueiden saavutettavuutta, jolloin Metsähallitus katsoo, että metsäautotieverkosto mahdollistaa luonnonhyödyntämiseen liittyvän motorisoidun liikkumisen myös Inarin kunnan alueella.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Kohta 69. Inarin kunta esittää, että tekstiä täydennetään seuraavasti: Tuemme matkailualueiden kehittymistä tiiviinä. Kaavoituksen keinoin pyrimme vaikuttamaan yhdessä kuntien kanssa siihen, että maan arvo kasvaa ja aluetaloudelliset kokonaishyödyt ovat mahdollisimman suuret. Tonttikauppa ja tonttien vuokraus kohdistuvat kaavoitetuille alueille.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma		Muutettu toimenpiteen kirjausta esitettyyn muotoon.
Kohta 74. Huoltovarmuuden turvaamiseksi haetaan kestäviä ratkaisuja kuntien lämpölaitosten tarvitseman energiapuun saatavuuden varmistamiseksi. Metsätalouden osalta Inarin kunta tuo esiin vakavan huolensa huoltovarmuuden varmistamisesta lämpölaitosten sekä polttopuun saatavuuden osalta. Inarin kunta toivoo, että Metsähallitus aktiivisesti etsii Lämpö Oy:n kanssa keinoja turvata alueen biopolttoainehuolto siten, että kustannukset eivät nouse kestämättömälle tasolle.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Luonnonvarasuunnitelmassa on useita toimenpiteitä, joiden tavoitteena on varmistaa metsätalouden jatkuvuus ja tältä osin tukea alueen huoltovarmuutta. Metsähallitus Metsätalous Oy:n ja Inergia Lämpö Oy:n asiakassuhdetta ylläpidetään aktiivisesti, Inergian ollessa merkittävin paikallinen puunkäyttäjä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lisäksi Inarin kunta esittää, että perustettaviin (myös Akwé; Kon) työryhmiin aluwen kunnat saavat nimetä paikallisväestöjen edustajia samassa suhteessa kuin Saamelaiskäräjät nimeää alkuperäisväestön edustajia. Menettely on Biodiversiteettisopimuksen CBD 1992 mukaista ja edistää alkuperäis- ja paikallisväestöjen luontosuhteiden säilyttämistä, on sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää, yhteiskunnallisesti tasapainoista sekä alueen ihmisten hyvinvointia tukevaa.	Koko suunnitelma	Metsähallitus on ottanut Akwé: Kon -ohjeet käyttöön, jotta metsähallituslain mukainen saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen voidaan varmistaa. Muiden paikallisten osallistuminen esimerkiksi käsillä olevaan luonnonvarasuunnitteluprosessiin on varmistettu muun muassa teemaryhmäkohtaisilla työpajoilla, nuorten työpajalla sekä kuntakohtaisilla kuulemistilaisuuksilla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Inarinmaan Lapinkyläyhdistys			
Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry Akwe:Kon työryhmä toistaa Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaan 2022 - 2027 lausuntona 8.2.2021 jättämänsä lausuman ja lausuu lisäksi nyt seuraavaa:			
Lausunto 8.2.2021 Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry:n (myöhemmin Lapinkylä) jäsenet ovat kantainarinsaamelaisia. Tämä inarinsaamelaisten paikallisyhteisö on nimennyt laajan Akwe: Kon työryhmän. Puheenjohtaja on Aarne Turunen, Inari. Lapinkylän inarinsaamelaisten jäsenten luonnonelinkeinon muodostavat kalastus, metsästys, keräily, käsityöt, metsätyöt, sekä erilaiset muut ansiotyöt. Muuan	Luonnonvarasuunnittelun prosessi	Metsähallituksen on Metsähallituslain (234/2016) 6 §:n perusteella sovitettava yhteen Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu saamelaiskäräjistä	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
vuosikymmen sitten harjoitettiin vielä myös pienimuotoista maataloutta ja karjanhoitoa. Lapinkylän jäsenten elinkeinoihin poronhoito kuuluu vähäisiltä osin. Inarinsaamelaisten lukuisat perinteiset luonnonelinkeinot ja niiden harjoittaminen tapahtuvat alueilla, jotka nyt ovat tämän LV S:n suunnittelualuetta. Akwe: Kon sopimuksen tarkoittaman kantainarinsaamelaisten paikallisyhteisön lausunnot ja niiden huomioiminen koetaan Lapinkylän jäsenten keskuudessa välttämättömäksi alueen maankäytön suunnittelussa. Metsähallitus (myöhemmin MH) on soveltanut tähän saakka Akwe: Kon biodiversiteetti sopimusta virheellisesti. MH on huomioinut vain saamelaiskäräjien hallinnon nimeämän Akwe: Kon ryhmän lausunnot. Näin on tapahtunut siitä huolimatta vaikka MH:ssa tiedetään hyvin, että saamelaiskäräjien nykyisellä hallituksella ja sen nimeämän Akwe- Kon ryhmällä on yleisesti tunnetuista syistä johtuen heikko legitimiteetti edustaa kakkia saamelaisia. Sen vuoksi myös muita saamelaisten paikallisyhteisöjä on maankäyttö asioissa kuultava. <u>Arktinen keskus esittelee ohjeistuksen näin:</u> "Akwé: Kon —ohjeet pyrkivät parantamaan ympäristöpäätöksentekoa alkuperäis- ja perinteisen elämäntavan omaavien paikallisväestöjen kotiseutualueilla. Ohjeet suosittelevat huomioimaan hankkeiden vaikutukset ympäristöön, kulttuuriin ja sosiaalisiin arvoihin kuten yhteisöllisyyteen. Akwé: Kon —menetelmää on sovellettu Suomessa hiljattain Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmien kirjoittamisessa. Ohjeet perustuvat Biodiversiteettisopimuksen periaatteisiin, joihin Suomi on 195 muun maan kanssa sitoutunut. Biodiversiteettisopimus pyrkii suojelemaan maailman uhattuja luonnonvaroja sekä turvaamaan luonnonvarojen ja perinnetiedon käytöstä koituvan hyödyn reilun ja tasapuolisen jaon. Lisäksi se tunnustaa perinnetiedon arvon päätöksenteossa ja luonnon monimuotoisuuden suojelemisessa ja pyrkii estämään sen uhanalaistumista." Huomio: Akwé: Kon -ohjeistus on tarkoitettu parantamaan alkuperäis- ja perinteisen elämäntavan omaavien paikallisväestöjen kotiseutualeiden ympäristöpäätöksentekoa. Kuitenkaan ohjeistusta ei ole Metsähallitus eikä muukaan taho soveltanut mainitulla tavalla mitä "perinteisen elämäntavan omaaviin paikallisväestöihin " kattavasti Lapissa tulee. <u>Valtioneuvosto on linjannut näin:</u> Suomessa Akwé: Kon -ohjeet on tarkoitettu käytettäväksi saamelaisten kotiseutualueella sellaisten hankkeiden ja suunnitelmien kulttuuri-, ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa, jotka voivat vaikuttaa saamelaiskulttuuriin, -elinkeinoihin ja kulttuuriperintöön. Ohjeiden tarkoitus on turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen sekä alkuperäiskansakulttuurin luontosuhteen ja perinteisen tiedon säilyminen. Akwé: Kon -ohjeet tarjoavat menettelytavan, jolla saamelaisten osallistuminen hankkeiden ja suunnitelmien valmisteluun, vaikutusten arviointiin ja päätöksentekoon voidaan turvata. Huomio: Valtioneuvosto on biodiversiteettisopimuksen periaatteesta poiketen rajannut ohjeistusta koskemaan vain saamelaisia, mutta edellyttänyt edelleen		annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään. Akwé: Kon menettely on otettu käyttöön tämän velvoitteen toteuttamiseksi. Menettelyllä arvioidaan suunnitelman vaikutuksia saamelasikulttuurin harjoittamisen edellytyksiin siten, että saamelaiset itse tekevät arvioinnin. Negatiivisia vaikutuksia pyritään yhteensovittamisen mahdollisuuksien mukaan vähentämään. Silloin, kun ryhmän näkemyksiä ei voida ottaa huomioon, perusteellaan asia kirjallisesti. Muille paikallisille ihmisille ja sidosryhmille on tarjottu mahdollisimman paljon osallistumismahdollisuuksia suunnittelun aikana. Tämän projektin aikana on järjestetty seitsemän eri maankäytön teemojen ympärille rakennettua työpajaa, työpaja kaikille suunnittelualueen 8-luokkalaisille nuorille sekä kolme kuntakohtaista kuulemistilaisuutta. Näiden lisäksi suunnitteluun on voinut vaikuttaa osallistumalla kaikille kansalaisille avoinna olleeseen karttapohjaiseen web kyselyyn. Suunnittelman ydintä, toimintaohjelmaa, on työstänyt suunnittelun tueksi	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Valtioneuvosto ei rajaa saamelaisten huomioimista vain saamelaiskäräjiin tai poronhoitajasaamelaisiin. Metsähallitus on edelleen rajannut ohjeistuksen soveltamista tekemällä Akwé: Kon -ohjeistuksen soveltamisesta yhteistyösopimuksen saamelaiskäräjien kanssa. Käytännössä ohjeistuksen soveltaminen on liitetty mukaan myös erityiseen paliskuntasopimukseen, joilla molemmilla menettelyillä poronhoito on saanut suvereenin aseman mitä sen edustavuuteen sekä myös sananvaltaan luonnonvarojen käytön suunnittelussa ja myös itse käytössä tulee. Luonnonkäytön kestävyyden sijasta ohjeistamien pääpaino on mennyt poroelinkeinon taloudellisen ja hallinnollisen intressin edistämiseen. Tämä ei todellakaan liene ollut Akwé: Kon -periaatteiden tarkoitus! Vaatimuksia tilanteen korjaamiseksi: Akwé: Kon -ohjeistus on hyväksyttävissä mikäli sen yhteistyömenettely ulotetaan alkuperäisten periaatteiden hengessä kaikkiin alkuperäisiin ja perinteistä elämäntapaa omaaviin paikallisyhteisöihin sekä saamelaisista puhuttaessa yhdenvertaisesti kaikkiin kulttuurisiin saamelaisryhmiin ja saamelaisiin. Nykyisellään jälkimmäinenkään periaate ei toteudu. Metsähallituksen on voitava raportoida tilanteesta ja tarpeesta ylöspäin ministeriöihin ja valtioneuvostoon. Kantelujen ja kansainvälisten huomautusten kautta ei tällaista asiaa tulisi jättää korjattavaksi muutamat		kutsuttu yhteistyöryhmä. Luonnonvarasuunnittelun yhteistyöryhmään suunnittelualueen keskeiset toimijat, kuten kunnat, ovat voineet nimetä edustajansa. Yhteistyöryhmässä on nimettynä 24 edustajaa ja se on kokoontunut suunnittelun kuluessa kolme kertaa. Neljäs tapaaminen järjestetään vielä lokakuussa 2021. Kaikki suunnitelman paikallisten oikeuksiin liittyvät linjaukset koskevat sekä saamelaisia että muita paikallisia	
Metsätalous Erityisesti maankäytön suunnittelussa, kuten tämä LVS, on alueen Akwe: Kon biodiversiteetti sopimuksen mukaisten paikallisyhteisöjen, heidän maankäyttö tarpeidensa ja lukuisten elinkeinojensa laaja edustavuus, kuuleminen ja esitysten huomioiminen maankäytön toteutumisessa tärkeää. MH ei ole toteuttanut kuulemisia yhdenvertaisesti. Se on tältä osin MH:n toiminnassa perustuslaillinen vaje ja rikkomus. MH on jättänyt huomioimatta mm. eri paikallisyhteisöjen saamelaisia ja väistänyt yhteiskuntavastuutaan siltä osin, että se on laiminlyönyt mm. alueen työllisyys vastuunsa. Näin on tapahtunut mm. MH:n lopettaessa ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävän metsätalouden harjoittamisen monilta alueilta, pelkästään porotalouden, harjoittajien vastustuksen vuoksi. Metsähallituksen kestävän metsätalouden harjoittamisen jatkuminen alueella on siksikin välttämätöntä, että nykyisten metsätalouden tuotanto ketjujen katkeaminen vaarantaa alueen yksityismetsien metsätalouden ja romahduttaa maan arvon. inarinsaamelaisilla ja muilla saamelaisilla on metsää, jonka arvon romahdus vaikeuttaa toimeentuloa. Yksityiset metsäpalstat ja yhteismetsät on perustettu juuri tilojen toimeentulon turvaksi. Myös alueen polttopuuhuolto, sekä arvokas ja monien elinkeinojen käyttämä ja yhteisöjen toimeentuloa helpottava metsäautotie verkosto pääsee rapautumaan, ellei sillä ole metsätalouskäyttöä, jolla tiet pidetään kunnossa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus ei ole lopettamassa metsätaloutta suunnittelualueen metsätalouskäytössä olevilla valtion mailla. Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteillä pyritään ratkaisemaan alueella pitkään jatkunutta konfliktia poronhoidon ja metsätalouden välillä. Luonnonvarsuunnitelman toimintaohjelma sisältää useita toimenpiteitä joilla metsätalouden jatkuvuus voidaan varmistaa, näistä tärkeimpänä toimenpide 14. Toimenpiteen 74 mukaisesti Metsähallitus sitoutuu turvaamaan yhteistyössä eri tahojen kanssa mahdollisuudet paikallisen puun jatkojalostamiselle huoltovarmuuden kannalta keskeiselle energiapuun saatavuudelle.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Porotalouden harjoittajien apuna kestävän metsätalouden kampittamisessa ovat häärineet muutamat äärisuojelijat ja suojelujärjestöt. Ne ovat tuoneet työkaluikseen mm. tiukkoja sertifikaattivaatimuksia. Niihin vaatimuksiin liittyy porotalouden suojaaminen. Porotaloutta halutaan suojata alkuperäiskansan kulttuurin suojana, vaikka porotalouden harjoittajina on lukuisasti alkuperäiskansa saamelaisiin kuulumatontakin väkeä. Yritysmuotoisen porotalouden harjoittaminen, luontoa liiaksi kuluttavana ei täytä saamelaisten poronhoidon perinteiden kriteereitä. Muiden kulttuurisesti perinteisten saamelaiselinkeinojen suojelu ei toteudu PL 17S edellyttämällä tavalla. Kun tällaisia kyseenalaisia keinoja tuodaan estämään kestävää metsätaloutta, pitää niiden taustalla olevien huolehtia myös oman toimintansa kestävyydestä, hiilijäljestä jne. Samaa pitää edellyttää myös porotaloudessa toimivilta. Ainakin paliskunta ja yksilö tason ympäristön hoito ja kestävän käytön suunnitelmat, onko niitä tehty ja kuka niitä valvoo? Metsäluontohan on kaikille meille saamelaisille yhteinen. Tällaisten ympäristö pelisääntöjen mukaan kaikki laaja- alaisesti luontoa käyttävät toimijat joutuvat nykyisin toimintansa mitoittamaan. On käynyt niin, että MH:n Ylä- Lapin luonnonhoitoalueen maankäyttö on nyt ohjautunut liiaksi suosimaan suurten porotokkien laidunnusta. Näin siitä huolimatta, että porotaloudessa työ on nykyisin yritys luonteista. Talvisin porot elävät suurelta osin koneellisesti metsään kuljetetulla keinorehuruokinnalla. Suuret porotokat ovat jättäneet jälkensä metsäluontoon, mm. jäkälä on lähes tyystin loppuun syöty, eikä uusi pääse nousemaan samojen alueiden ollessa talvesta toiseen laidun käytössä. Perinteinen poronhoitotyö on saanut väistyä ja koneellistuminen, sekä luonnon köyhtyminen ja poron ravinnon, jäkälän loppuminen ovat aiheuttaneet sen, että talvinen keinorehu ruokinta on tullut tilalle. Nykyajan vaatimusten mukaisesti porotalouden harjoittaminen on paliskunnissa ja tokkakunnissa yhä enemmän nykyisten yrittäjävaatimusten mukaista yritystoimintaa ALV velvoitteineen ja etuineen. Keinorehuruokinnassa on ilmennyt myös vakavasti vesiluontoa vaarantavaa piittaamattomuutta, kun rehua on kevättalvisin kylvetty järvien jäälle. Kenelläkään ei ole oikeutta vaarantaa vesiemme puhtautta ja inarinsaamelaisten suurinta ja vanhinta elinkeinoa kalastusta, aiheuttamalla vesien pilaantumista ja kalakantojen tuhoutumista. Toiminta voi jatkuessaan ja kasvaessaan johtaa pahimmillaan inarinsaamelaisten perinteisesti merkittävimmän elinkeinon tuhoutumiseen. Alkuperäiskansa saamelaisten monien eri elinkeinojen luonnonkäytön tarpeet eivät tähän saakka toteutetulla MH:n toiminnalla ole tulleet oikeudenmukaisesti tyydytettyä. Ei MH voi mennä yli siitä, mistä aita on matalinta, eli kuulla ja ottaa huomioon vain yhden elinkeinon, porotalouden harjoittajien vaatimukset.			

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Varsinkaan kun porotalouden koneellistumisaste ja talvisen keinoruokinnan mahdolliset haitat ympäristölle ovat tutkimatta. Silmien ummistaminen nykyisen saamelaiskäräjä hallinnon legitimiteettivajeesta saamelaisten keskuudessa on hurskastelua. Yli sata vuotta Inarissa, saamelaisasutuksen ytimessä jatkuneen metsätalouden lopettaminen olisi MH:lta yhteiskuntavastuuton teko. Metsätaloudessa on työskennellyt ja saanut toimeentulonsa vuosikymmenten aikana satoja saamelaisia. Saamelaiset ovat tehneet töitä jalkamiehinä, hakkureina, poroilla, hevosilla, traktoreilla, sirkkelisahoilla, harvesterilla ja ajokoneilla, uitoillakin, eli saamelaiset ovat osallistuneet ja osallistuvat metsätalouteen kaikilla niillä menetelmillä, millä kestävää metsätaloutta alueella on harjoitettu. Muuan vuosikymmen, n. 40-75 vuota sitten, suoritettujen hakkuiden jälkeinen nuoren metsän kasvu on suurempaa kuin ennen hakkuita niillä samoilla alueilla seisoneiden vanhojen metsien. Aikoinaan hakattujen metsien kasvu on kiihtynyt myös meidän alueella. Nuoret metsät kaipaavat nyt pikaisia toimenpiteitä ja hoitoa. Ilmaston lämpiämisen kehitys on metsän kasvulle suotuisaa, sanotaan edelleen lämpiävän. Siksi nuoret metsät pitää perata. Hoitorästit ovat mittavia, vuosikymmenten työ, joka mahdollistaa muutaman vuosikymmenen kuluttua myös hakkuut. Nuorten metsien kasvuasentoon perkauksesta tulee ainespuuta, joka kattanee kustannukset pitkälle. Kantorahatulo jää pieneksi, se on selvää. Eri kehitysvaiheissa olevista metsistä, vaikkapa jatkuvan kasvatuksen menetelmällä saadaan kantorahatuloa, ellei nuoren metsän kasvukuntoon laittamisesta tuleva tulo riitä. Eikä metsätalous Inarin pinta- aloissa ole mikään kertarysäys, vaan oikein toteutettuna se on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää. Yleisellä ja kansantalouden ja erityisesti aluetalouden tasolla Inarin kasvavien nuorten metsien hoitohakkuut ovat järkeviä. Kymmenien hlö- työvuosien merkitys aluetalouteen on mittava, eikä toiminta ole suhdanneherkkä, vaan kestävää ja jatkuvaa. Metsätalouden harjoittaminen alueen valtion metsissä on edellytys raaka- aineen saannille Peuravuonon sahaa uudelleen käynnistettäessä. Kyse on kymmenistä ekologisesti taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävistä ja jatkuvista ympärivuotisista työpaikoista. Kestävän metsätalouden mukaiset hakkuut hyväksyttävä kaikkialla lakisääteisten suojelualueiden ulkopuolisilla alueilla ja hakkuut mitoitettava yhdessä Inarin kunnan alueen yksityismetsätalouden edustajien kanssa sen suuruiseksi, jotta uudelleen käynnistyvällä Peuravuonon sahalla riittää raaka-ainetta. Raaka-aineen tarve tulisi olemaan n.25 000-30 000 m3/v Ei ole totta, että tällaiset kestävät metsätalouden metsänkorjuu ja hoitotyöt Inarin talousmetsissä haittaisivat koneellistunutta ja talvisin keinorehuruokittua, yrittäjä vetoista porotaloutta, niin etteivätkö nämä kaksi elinkeinoa voisi olla alueilla yhteensovitettavissa. Kysymys on tahdosta, jota nyt näyttää puuttuvan.			

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Porotaloudessa on jo vuosien ajan totuttu siihen, että tosiasiallisesti perusteettomat vaatimukset metsätalouden lopettamisesta menevät MH:ssa läpi. Se on vastuutonta toimintaa metsätaloudesta ja muista luonnonelinkeinoista leipänsä ottavia, mm. alueen muita saamelaisyhteisöjä, niiden elinmahdollisuuksia ja oman kulttuurinsa harjoittamisen mahdollisuuksia kohtaan.			
Kalastus Kalastus on ikiaikainen inarinsaamelaisten elinkeino. Inarijärven kalakannat ovat romahtaneet säännöstelyn myötä. On syytä kysyä, toteutuuko PL 175:n kulttuurin suoja, sekä kalastuslain 6 § 43 ja 44S säännökset, jotka koskevat erityisiä etuuksia. Inarilaisten kulttuuriin keskeisesti kuuluvana elinkeinona, kalatalouden perinteitä ja perinteisten pyyntimuotojen harjoittamisen mahdollisuuksia on kunnioitettava. MH:n erätalouden ja Inarin Kalatalousalueen yhteistyön pitää olla saumatonta, jota se onneksi toki viime vuosina pääosin lienee ollutkin. Keskeisinä lenkkeinä kalavesien hoitoon kuuluvat LUKE ja Inarin kalatalous rahasto. Vain näiden kaikkien keskeisten alueen kalatalous toimijoiden hyvä keskinäinen yhteistyö, sekä yhteistyö paikallisyhteisöjen kanssa voi ylläpitää kestävää kalataloutta alueella. Kestävä kalatalous on inarinsaamelaisen elinkeinokulttuurin keskeisiä kulmakiviä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteellä 22 Metsähallitus aktiiviseen yhteistyöhön kalatalousalueiden kanssa, kuin myöskin niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ja toimeenpanoon. Luonnonvarasuunnitelmassa tunnistetaan paikallisten oikeudet ja muun muassa näihin olennaisesti liittyvät säädöksiin perustuvat pyyntioikeudet turvataan.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Metsästys Metsästys on aina kuulunut inarinsaamelaisten keskeisiin elinkeinoihin. Väestön lisääntyessä se ei nykyisin anna kenellekään pääelinkeinoa. Siitä huolimatta sillä on Inarissa merkitystä lukuisissa ruokatalouksissa. Inarissa kaadettiin edellisellä jahtikaudelle 2019-2020 tuhat hirveä. Tällä juuri päättyneellä jahtikaudella 2020-2021 saalis on 700 hirveä. Mikäli saalishirven keskipainoksi lasketaan 140kg on pelkän lihan bruttoarvo n. miljoona euroa. Sen lisäksi valtion kassaan tulee n. 100 000 € lupamaksuina. Metsästys ei ole koneellista, eikä koneiden käyttö ole edes sallittua. Vain saaliin korjauksessa saa hirvenmetsästyksessä luvan koneellisen apuvoiman käyttöön. Ei voida vaatia, että kaikkea toimintaa, kuten hirven metsästystä on vaikeutettava koneellisesti harjoitetun ja valtion tukeman porotalouden harjoittamisen vuoksi. Metsästys on tyypillisesti toimintaa, jota pitää yhteensovittaa kaikkien elinkeinojen, myös porotalouden kanssa järkevästi niin, etteivät ne tosiasiallisesti ja merkittävästi haittaa toisiaan. Häiriö käyttäytymistä sanotaan viime aikoina ilmenneen, lähinnä ehkä vieraspaikkakuntalaisten hirven metsästyksessä käyttämien koirien osalta. Asiaan tulee kiinnittää huomiota ja korjata ongelma kohdat. Mikäli vahinkoja syntyy, ne on tietenkin aina korvattava. Hirven metsästyksen lisäksi on toki muutakin metsästystä, joka on nykyisin harraste luonteista, mutta keskeisesti inarinsaamelaisten ikiaikaiseen kulttuuriin kuuluvana sen ylläpito on tärkeää.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus tunnistaa metsästyksen tärkeyden paikallisille ihmisille. Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteillä pyritään tukemaan paikallisen pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville. Erävalvonnan yhtenä painopisteenä tulevalla suunnitelmakaudella on hirven metsästys, toimenpiteen 82 mukaisesti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Keräily ja muut luonnonelinkeinot Mitä tulee näihin muihin alueen saamelaisten harjoittamiin luonnonelinkeinoihin, on todettava, että suurten porokarjojen vaikutus näkyy maastossa kulumisena. Eräs monistakin huomioista on se, että toden näköisesti suurten porokarjojen vaikutus on alkanut näkyä mm. inarilaisten kuuluisilla hillajängillä, erityisesti Inarin ja Utsjoen kuntien rajalla, Petsikolla. Muddusjärven paliskunnan monituhatpäiset vasomistokat palkivat hillan kukinnan aikaan Petsikon hillajängillä. Viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana entisiltä Petsikon alueen hyviltä hillajängiltä, josta aiemmin kannettiin satoja, jopa tuhansia kiloja hillaa myyntiin ei enää ole saatu paljokaan hilloja. Ne mitä on, niistä monet ovat monet "kaksi- kolme silmäisiä", epämuodostuneita. Vauriot lienevät syntyneet juuri kukinnan aikana. Mättäitä ympäröi vahvat poronpolut ja tallotut hillan lehdet, kun hillat ovat kukinnan aikana joutuneet alueella palkineiden, suurten vasomistokkien tallomiksi. Hillasadon tulo tai menetys vaihtelee paljonkin vuosien välillä. Tämä Petsikon jänkien sadon kato on jatkunut yli 20 vuotta. Aikaisempina vuosikymmeninä näiden samojen jänkien hillasadon arvo talouksille oli merkittävä. Muutoinkin luonnonmarjojen keskisadot ovat pienentyneet viimeisten parin vuosikymmenen aikana. Voidaan arvioida siihen suurimpana syynä olevan alueen metsätalouden alasajon. Metsämarjasato on tunnetusti parhaimmillaan muutaman vuoden kuluessa alueen metsätalouden harjoittamisesta. Sama koskee ainakin osittain sienisatoja, keväisin ja syksyisin. Umpimetsän pimeässä ja paksukunttaisilla alueilla ei marjasatoa synny, tai se on vähäistä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsätalouden harjoittamisen osalta Metsähallitus viittaa kohdassa Metsätalous annettuun vastineeseen. Poronhoidolla on suunnittelualueella vahva asema kulttuurisesti kuin myöskin poronhoitolain (848/1990) kannalta. Suunnittelualue kuuluu lisäksi kokonaisuudessaan niin sanottuun erityiseen poronhoitoalueeseen, missä valtion maata ei saa käyttää siten että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman päälinja 1 on vastuullisuus ja yhteistyö. Tämän päälinjan toimenpiteillä pyritään edesauttaamaan päällekkäisten maankäyttömuotojen yhteensovittamista.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Yritystoiminta Saamelaisilla itsellään ja muilla paikallisilla toimijoilla on myös elinkeinonaan luontoon perustuvaa yritystoimintaa. Myös sille täytyy suunnitellusti löytyä tilaa, jotta myös saamelaisnuorten elinmahdollisuudet alueella säilyvät. Alueella on muita perinteisen kulttuurin maankäytön tarpeita.	Luonnovarasuunnitelman toimintaohjelma	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman päälinja 1 on vastuullisuus ja yhteistyö. Tämän päälinjan toimenpiteillä pyritään edesauttaamaan päällekkäisten maankäyttömuotojen yhteensovittamista. Päälinjan 4 hyvinvointi ja elinkeinot toimenpiteet taas tähtäävät alueen elinvoiman ylläpitoon.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Harrastukset ja vapaa-aika Luontoon liittyvät harrastukset kuuluvat vapaa aikaan. Kyllä niillekin tilaa pitää alueella olla, kuten on aina ennenkin ollut. Kalastus, metsästys, koirien kanssa, tai ilman retkeily, marjastus, sienestys. Kaikki luetellut kuuluvat terveiden	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luontoon liittyvien harrasteiden mahdollistaminen ja edistäminen ovat keskeisellä sijalla	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
kansalaisharrastusten piiriin, joiden yhteiskunnallista ja kansanterveyellistä vaikutusta kenenkään ei ole syytä kyseenalaistaa.		luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteissä.	
Metsähallitus luonnonvarojen suojelijana ja hallinnoijana Metsähallituslain 5 S:ssä on säädetty Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä Niihin kuuluvat luonnonsuojelualueita koskeviin säädöksiin perustuvat tehtävät, muut luontotyyppien ja lajien suojeluun liittyvät tehtävät, luonnonsuojelualueiden hankinta sekä luonnonsuojelualueverkoston hoito ja käyttö. Edelleen julkisiin hallintotehtäviin on säädetty muiden maa- ja vesialueiden sekä muun omaisuuden hoito. Suojelutoiminnan lisäksi Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin sisältyy luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen sekä kulttuuriomaisuuden vaaliminen. Lisäksi erämaalaissa ja muissa erityislaeissa säädetyt tehtävät. Yksi merkittävä alue on erävalvonta; laki ei puhu erikseen luontovalvonnasta. Lain 6 säätää Metsähallituksen yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Lain mukaan luonnonvarojen kestävän hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen on riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien, meren ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallituksen on lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön sekä työllisyyden edistämisen vaatimukset. Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään. Huomio: Metsähallitus näyttää valinneen lakinsa soveltamisessa osittain hyvin jakomielisen linjan, jossa se toisaalta on puuttumassa hyvin pienialaisiin ja -vaikutteisiin luonnonsuojeluun ja luonnon monimuotoisuuteen liittyviin käyttömuotoihin, mutta toisaalla sulkee silmänsä laaja-alaiseltakin luonnon köyhdyttämiseltä ja tehokäytöltä, jopa niitä muiden käyttömuotojen kustannuksella edistäen. Tällainen toimintaa ohjaavan lain soveltaminen ei voi olla oikein ja se loukkaa kansalaisten ja heidän yhteisöjensä yhdenvertaisuutta sekä Suomen kansainvälisesti sopimaa biodiversiteetin säilyttämistä ja edistämistä. Yksittäisten erityislakien soveltamisesta voidaan ottaa esille erämaalaki, jonka I kuuluu näin Lain tarkoitus: Erämaa-alueita perustetaan alueiden erämaaluonteen säilyttämiseksi, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaamiseksi sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten kehittämiseksi. Missä vaiheessa Metsähallitus on pyrkinyt edistämään erämaa-alueiden luonnon monipuolista käyttöä ja sen edellytyksiä? Päinvastoin, erämaa-alueilta on pyritty	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallituksen toimintaa pohjautuu voimassa oleviin säädöksiin. Metsähallitus on tehnyt päätöksen, että erämaa-alueilla (missä erämaalain mukaan olisi mahdollista metsätalous) ei hakkuita/metsätaloutta ole. Metsästystä ei ole rajoitettu yhdessäkään erämaassa. Hoito- ja käyttösuunnitelmilla on pyritty edistämään myös erämaa-alueiden monipuolista käyttöä.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
poronhoidon intressejä kuunnellen saamaan pois ja rajoittamaan muita käyttäjiä, esimerkkinä metsätalous, matkailu, maastoliikkuminen ja osin metsästyskin.			
Metsähallituksen pääjohtajan linjaus luonnonvarasuunnittelulle Metsähallituksen pääjohtaja Juha S. Niemelä on esitellyt Metsähallituksen uutta strategiaa, johon myös saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma pohjautuu. Strategian päälinjoja ovat vastuullinen ja yhteistyöhön perustuva toiminta, ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen, luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön turvaaminen, ihmisten hyvinvointi sekä luontoon ja luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen edellytysten turvaaminen ja edistäminen. Esitetty kokonaisuus on laaja ja hyväksyttävä. Miten tuo harmoninen kokonaisuus mahtaa olla toteutumassa?	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman päälinjat on valittu siten että ne toteuttavat Metsähallituksen strategiaa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lausunto 20.9.2021			-
Metsähallituksella on alueen ylivoimaisesti suurimpana maan ja vesien haltija valtava vastuu maan ja vesien käytön ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävän käytön järjestelyssä. Metsähallituksen on huomioitava saamelaisten kotiseutualueen valtionmaan ja luonnonvarojen käytön suunnittelussa ja maankäytön ohjeissa nykyistä paremmin kaikkien saamelaisten ja saamelaisryhmien tarpeet. Tämä tapahtuu osallistamalla, kuulemalle ja huomioimalla valtionmaan ja vesien käyttösuunnitelmissa, kaavoituksessa ja käytön järjestelyissä kaikki saamelaiset yhdenvertaisesti. Jokaisella on tiedossa saamelaiskäräjien syrjivä toiminta osaa saamelaisia ja saamelaisryhmiä mm. meitä inarinsaamelaisia kohtaan. Sen vuoksi saamelaiskäräjien hallituksen nimeämät ryhmät eivät myöskään edustaa kaikkia saamelaisia, eikä heille ole annettu puhevaltaa kaikkien saamelaisten puolesta. Metsähallituksen on otettava saamelaisten kotiseutualueen maan ja vesien käytön suunnitteluun yhdenvertaisesti mukaan kaikkien maan- ja vesien käytössä mukana olevien paikallisten saamelaisryhmien edustajat. Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry Akwe:Kon työryhmä edustaa kanta- inarinsaamelaisia, jotka ainoana saamelaisryhmänä Inarissa ovat aina asuneet nykyisen Suomen rajojen sisäpuolella. Heidän kulttuuriinsa kuuluu keskeisesti edelleenkin luontaistalouden harjoittaminen Saamelaiskäräjien syrjiminä he haluavat itse puhua omasta puolestaan, myös saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmassa vuosille 2022 - 2027 Monilla meistä on tiloihin kuuluvia kalastusoikeuksia, jotka ovat valtionveteen erityisinä etuuksina kirjattu kiinteistörekisteriin. Kalastusta koskevien erityisten etuuksien lisäksi valtion maalle on näiden tilojen perustamiskirjoihin kirjatta metsästystä, maa- ainesten, puun, jäkälän ja joidenkin muiden luonnon hyödykkeiden	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallitus viittaa vastineessaan 8.2.2021 annetun lausunnon vastineeseen. Luonnonvarasuunnitelmalla ei ole vaikutusta yksityisiin kiinteistöihin liittyviin etuuksiin.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
käyttö- ja otto oikeuksia. Maaoikeus on todennut näiden oikeuksien olemassaolon vuonna 2018, mutta niitä ei vielä ole vahvistettu, kuten kalastusta koskeva oikeus, koska näiden muiden oikeuksien maastorajojen määrittäminen on toistaiseksi epäselvä. Oikeuksien maastorajojen selvitys on käynnissä. *"Alueen monipuolinen elinkeinorakenne, vetovoimainen luonto, erinomaiset eränkäynti-, keräily- ja ulkoilumahdollisuudet sekä toimivat palvelut luovat perustan saamelaisten kotiseutualueen tulevaisuudelle. Vuonna 2020 covid-19-pandemian aiheuttama matkailualan kriisi toimii herätteenä maankäytön ja eri elinkeinojen yhteensovittamisen tarpeesta. Alueen elinvoiman ja huoltovarmuuden säilyttämisen näkökulmasta liian yksipuolinen elinkeinorakenne voisi osoittautua vahingolliseksi. Pohjoiselle ominainen, rikas ja monesta erillisestä elinkeinosta ammentava elämänmuoto on varmin valinta myös tulevaisuudessa."*			
Elinkeinojen yhteen sovittaminen Yllä oleva kirjaus Saamelaisten kotiseutualueen LVS:ss vuosille 2022 – 2027 on hyväksyttävää ja se voidaan allekirjoittaa edellytyksellä, että valtion maalla aitoa elinkeinojen yhteensovittamista ja eri osapuolten yhdenvertaista kuulemista ja huomioimista tapahtuu käytännössä entistä paremmin Metsähallituksen toimesta. *....."Ammattikalastuksen osalta merkittäviä ovat Inarijärvi sekä Lokan ja Porttipahdan tekoaltaat. Valtaosa saamelaisten kotiseutualueen joista ja järvistä on erinomaisessa tai hyvässä kunnossa."....*	Toimintaympäristö	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kalastus Tätä LVS kirjausta kalavesien hyvästä tai erinomaisesta kunnosta ei voi hyväksyä juuri nyt Inarijärven osalta. Arvokalojen siian, taimenen ja raudun osalta tilanne Inarijärvessä on huono. Siitä kärsivät kaikki kalastaja ryhmät. Kaupallisten kalastajien saalismäärät ovat romahtaneet. Kotitarvekalastajien, ja erityisten etuuksien oikeudella kalastavien verkko ja nuottapyydysten saalismäärät ovat jo kahtena sulavesikautena olleet hälyttävän vähäisiä entisiin verrattuna. Elleivät Luken saalistilastot tue tätä kalastajien kokemusta, saalistilaston teossa jää silloin jotakin huomaamatta. Metsähallituksen yhteistyöryhmän tulee harkita vakavasti ulkopaikkakuntalaisten verkko- ja muiden kalastuslupien määrän määräaikaista laskemista, kunnes järven kalakanta sallii lupamäärien noston. Luken, Lapin Ely- keskuksen kalatalousosaston ja paikallisen kalatalousalueen on yhdessä Metsähallituksen kanssa pyrittävä kiireesti saattamaan Inarijärven kalakannat ja ekologinen tila huomattavasti paremmalle Tolalle. Myös arvokalalajien siian ja taimenen kutujokien, Ivalo- ja Juutuajoen suualueiden vesistön kunto ja	Toimintaympäristö	Kirjaus vesien kunnosta perustuu ympäristöhallinnon tietoihin pohja- ja pintavesien laadusta. Tällä ei siis sinänsä ole yhteyttä vesien kuntoon kalavesinä. Kalakantojen tilaa seurataan velvoitetutkimuksin Luken toimesta Inarijärven, Tenon sivuvesien, Näätämöjoen ja Tornio-Muoniojoen osalta. Muiden vesien tilaa seurataan MH:n ja kalatalousalalueiden toimesta. Kiintiölupien määrä lasketaan kalakantojen tila-arvioiden ja muun kalastuksen määrän perusteella.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
veden puhtaus vaikuttanevat kalojen kudun ja poikastuotannon onnistumiseen. Siksi juuri niiden vesialueiden veden puhtaudesta on pidettävä erityinen huoli. Nyt ei näin ole. Inarijärvi on meidän inarinsaamelaisten meri ja vilja- aitta. Se on kulttuurissamme pyhä. Metsähallituksen tulee osaltaan huolehtia siitä, että myös meillä inarinsaamelaisilla, joilla erityisiä kalastusetuuksia Inarijärvessä, sekä PL 17§ oikeus ja turva harjoittaa kieltämme ja kulttuuriamme, nämä oikeudet toteutuvat konkreettisesti. Se tarkoittaa sitä, että kalastettaessa perinteisin pyyntitavoin, verkolla, nuotalla tai uistatellen Inarijärvi antaa myös saalista. Nyt ei niin ole, siksi tilanne pitää korjata kiireesti kaikilta niiltä osiltaan, jotka Inarijärven nykyisen kalakantojen ja muun huonon ekologisen tilaan ovat aiheuttaneet. Myös meidän ihmisten, inarinsaamelaisten elämä on Inarijärven huonosta kalakantojen tilasta merkittävästi vaikeutunut. Sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointimme on kärsinyt jo vuosien ajan Inarijärven alati huononevasta kalakantojen tilasta. Näin ei voi jatkua, tilanne on korjattava ja korjaukseen tulee osallistua kaikkien vastuullisten tahojen. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että mm. huomattavasti viime vuosina lisääntyneen matkailun johdosta myös jäte- ja jätevesimäärät ovat lisääntyneet ja kuormittavat kunnan jätevesiverkostoa ja puhdistuslaitoksia huomattavasti. On selvää, että Inarijärvi kärsii, koska kaikkien näiden vesien laskuallas on juuri Inarijärvi. Tämä lisää painetta yhä parempaan yhdyskunta vesien puhdistukseen, muiden vesistöpäästöjen vähentämiseen ja parempaa päästöjen valvontaan, yhä tehokkaampia toimia kalojen luonnonkudun onnistumiseksi, tehokkaampia ja puhtaampia kalanviljelytoimia, oikein suunnattuja ja oikein mitoitettua kalastusta ja kalastuksen järjestelyä, ylisuurista lupamääristä pidättymistä. Kaikissa näissä toimissa myös Metsähallituksella on osuutensa ja mahdollisuus vaikuttaa.		Sekä kalastus- että metsästyslupien myynnin mitoituksen yhteydessä arvioidaan ensin päältä pois periaatteella paikallisen pyynnin osuus ja lupamyynti tapahtuu ”jäljelle jäävästä” osuudesta. Tällä tavoin varmistetaan ja turvataan paikallisten asukkaiden pyyntimahdollisuudet. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteellä 22 Metsähallitus aktiiviseen yhteistyöhön kalatalousalueiden kanssa, kuin myöskin niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ja toimeenpanoon.	
Metsästys Metsästys on kautta aikain ollut inarinsaamelaisille tärkeä elinkeinomuoto, jonka merkitys väestön lisääntyessä ja riistan vähentyessä on seurannut kehitystä. Nykyisin erityisesti hirven ja myös kanalintujen metsästys ovat edelleen tärkeitä. Metsähallituksen lupapolittikasta päätettäessä, myös meitä on kuultava. Ulkopaikkakuntalaisten hirven metsästys on parin viime metsästyskauden aikana sotkenut meidän paikallisen hirvenpyynti kulttuurimme täysin. Metsähallituksen yhdessä riista viranomaisten kanssa tulee huolehtia hirvenpyynnin lupapolitiikassaan siitä, että myös metsästyksessä PL 17§ kirjaus kulttuurisista oikeuksistamme toteutuu.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Metsästyskauden aikana reagoidaan paikallisesti aina tarpeen mukaan yhdessä erävalvonnan ja riistanhoitoyhdistyksen kanssa esiin nouseviin ongelmiin ja haasteisiin. Saamelaisten kotiseutualueella laaditaan oma, erillinen kiintiöpäätös, johon metsästyksen suunnittelu perustuu. Kiintiöpäätösneuvottelu käydään aina kolmivuotiskausittain. Neuvottelussa sovitaan	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		aluekohtaisista kiintiöistä saamelaisten kotiseutualueella seuraavalle kolmelle vuodelle. Vuosittain pidettävässä sidosryhmäneuvottelussa käydään läpi metsästyksen ja esitellään myös myydyt pienriistalupamäärät ja lupakiintiöt (Inari, Utsjoki, Enontekiö). Ennen myyntiin laitettavan lupakiintiön määrittämistä huomioidaan metsästyslain 8 § mukainen metsästys. Pienriistan kanta-arviot päivittyvät vuosittain laskentojen mukaan. Suunnittelu huomioi kannanvaihtelut ja noudattaa voimassa olevaa kiintiöpäätöstä. Kiintiöpäätöksessä mitoitetaan yhteisesti sosiaalinen kestävyys ja asetetaan sille raja-arvot.	
Metsätalous Satoja, ellei tuhat inarinsaamelaista on viimeisen kuluneiden sadan vuoden aikana 1900 luvun alusta alkaen saanut toimeentulonsa Metsähallituksen metsätaloudesta. Saamelaisten kotiseutualueen metsien, erityisesti nuorten metsien kasvu on nykyisin suurempi kuin koskaan. Sadoilla nuoren metsän kohteilla on kiireellinen hoito välttämätöntä. Metsän kasvu merkitsee myös saamelaisten kotiseutualueen metsien yhä parempaa mahdollisuutta metsätaloudelle hyödyntää metsiämme ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävästi, maankäyttöä yhteensovittaen. Kuten edellä on todettu, luonnonvarojemme käyttö tulee olla yhteen sovitettua elinkeinojemme välillä. Tässä aidossa yhteensovittamisessa myös metsätaloudella, kestävästi harjoitettuna on sijansa. Uudistuvia luonnonvarojamme, kuten metsiä on myös velvollisuutemme hyödyntää. Me voimme sillä tavoin tukea merkittävästi maamme kansantaloutta, joka on myös osaltamme meidänkin, velvollisuutemme. Ei kansalaisten sosiaali- ja terveyspalvelu, koulut ja muut valtion	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsätalouden merkityksen ja sen jatkuvuuden turvaamisen osalta suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
hoitamiin palveluihin raha tule tyhjästä, jonkun työn tai tuoton tuloksena ne meidänkin alueelle maksetaan ja ovat meille maksuttomia. Me haluamme osaltamme lisätä kansalaisten hyvinvointia kohtuullisesti suoritetulle omalla työllä. On laskettu, että saamelaisten kotiseutualueelta teollisuuteen tuotu puumotti hyödyntää kansantaloutta 170€. Moraalisesti emme voi kotiseutualueellamme alistua rooliin, jota muualla nimitetään "valtion elätit". Sellainen osa yhteiskunnassamme ei ole meille kunniallinen ja siksi me emme sellaista itsellemme halua.			
Inarinsaamelaiset ry			
Matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteensovittamiseksi on aie perustaa yhteistyöryhmiä. Yhdistyksen näkemyksen mukaan Inarin alueen kattavat yhteistyöryhmät tulee olla eri tahoja riittävästi osallistavia.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Perustettavat yhteistyöryhmät tulevat olemaan laaja-alaisia, kattaen kaikki maankäytön muodot.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Retkeilyetiketin laatimiseen tulee osallistaa retkeilyn ja matkailun parissa toimivia tahoja. Esityksessä on, että vain saamelaistahoja osallistuu retkietiketin laadintaan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Kyseinen saamelaisten kotiseutualueen retkietiketti tullaan laatimaan nimenomaan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytysten ja kulttuuriperinnön säilyttämisen näkökulmasta -kuinka matkailla ja retkeillä kestävästi kotiseutualueella, alueen erikoispiirteet huomioiden. Tällöin luontevat yhteistyötahot ovat saamelaiskäräjät ja kolttien kyläkokous sekä matkailun ja retkeilyn parissa toimivat tahot.	Lisätty toimenpiteelle matkailun ja retkeilyn parissa toimivat tahot.
21.Käyttöoikeus-, vuokra-, ja reittisopimuksista tulee pytää ennakkoon lausuntoja laajemmin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnittelualue sijaitsee kokonaisuudessaan erityisellä poronhoitoalueella, jonka vuoksi poronhoitoon mahdollisesti vaikuttavista hankkeista tai suunnitelmista on kuultava nimenomaan paliskuntia. Tarvittaessa lausuntoja pyydetään laajemminkin.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Metähallitus tehdessään maankäyttösopimuksia tai luovuttaessa maata eri käyttötarkoituksiin tulisi pyytää laajemmin lausuntoja ja edelyttää kuuluttamista. Nyt	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Pääsääntöisesti sopimuksia Inarijärvellä tehdään vahvistetun	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
kuormitusta tulee Inarinjärvellä Natura alueen ulkopuolisille alueille yli luonnon kestävyyden.		kaavan mukaisesti tai Vätsärin erämaa-alueella hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti. Sekä kaavaprosessi, että hoito- ja käyttösuunnitelma on laajasti osallistettu.	
Toisaalla suojeluun otettavaa maa-aluetta ei tule hyvittää esim, Inarinjärven alueelle vaihdetuilla vaihtomailla kuten aiemmin on tapahtunut.	Koko luonnonvarasuunnitelma	Inarijärven alueelta ei tarjota vaihtomaita.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaisten kotiseutualueella laadittavat hoito-ja käyttösuunnitelmat tulisi samankaltaisissa asioissa koskien esim. saamelaisten oikeuksia ratkaista samalla tavalla, esim käyttöoikeusopimukset.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Luonnonvarasuunnitelma on suuraluetasolle tehtävä valtion maiden ja vesien käyttöä koskeva strateginen suunnitelma, eikä siinä voida ottaa kantaa yksittäisiä alueita koskeviin asioihin. Jokainen hoito- ja käyttösuunnittelun prosessi on omanlaisensa ja tehtäviin ratkaisuihin vaikuttavat kunkin alueen ominaispiirteet ja osallistaminen. Tehtävät ratkaisut perustuvat kuitenkin aina voimassa oleviin säädöksiin ja kansalaisten yhdenvertaiseen kohteluun. Metsähallitus pyrkii hoito- ja käyttösuunnitelmia tehdessään ja niitä uusiessaan siihen, että linjaukset esim. käyttöoikeuden luovutuksissa (sopimusten teossa) olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset kaikilla erämaa-alueilla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Valtion mailla olevilla Inarilaisten tilojen erityisoikeuksia pitää kunnioittaa ja ottaa huomioon ja ne tulee mainita aluekohtaisissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa.	Koko luonnonvarasuunnitelma	Hoito- ja käyttösuunnitelmilla ei puututa erityisperusteisiin oikeuksiin. Suunnitelmissa tuodaan esille mm. yksityiskiinteistöjen kulkuoikeudet.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kilpisjärven kyläyhdistys	-	-	-

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Kilpisjärven kyläyhdistys ry pitää suunnitelmaa pääpirteissään hyvänä ja kannatettava.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Haluamme kyläyhdistyksenä ottaa kantaa, että suunnitelmassa tulee kohdella paikallista ei-saamelaista väestöä tasavertaisesti saamelaisten väestön kanssa, eikä asettaa heitä eriarvoiseen asemaan. Metsähallituksen arvoissa mainitaan mm. huolenpito. "Työskentelemme luonnonvarojen vastuullisen käytön ja hoidon sekä luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön puolesta. Asiakkaat, kumppanit ja työkaverit ovat meille tärkeitä." Haluamme muistuttaa, että myös ei-saamelaisten kulttuuriperintö on tärkeä.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallituksen on Metsähallituslain (234/2016) 6 §:n perusteella sovitettava yhteen Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan. Edellä mainittu ei kuitenkaan tarkoita sitä, että muiden paikallisten asemaa huononnettaisiin, esimerkiksi kaikki suunnitelman paikallisten oikeuksiin liittyvät linjaukset koskevat kaikkia paikallisia asukkaita.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kyläyhdistys vaatii, että kaikkien paikallisten kesken tulee säilyttää vapaa kalastus, metsästys, keräily ja maastoliikenneoikeudet sillä tasolla kuin ne ovat tänä päivänä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Toimenpiteen 77 mukaisesti säädöksiin perustuvat saamelaisten ja muiden paikallisten oikeudet turvataan.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 2. Kyläyhdistys tukee, että matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteen sovittavaksi perustetaan työryhmät, joihin nimetään edustajat kaikkien keskeisten toimijoiden osalta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 41. Kyläyhdistys haluaa muistuttaa, että Metsähallituksen myymät metsästys- ja kalastusluvat eivät saa vaarantaa paikallisia saalis- ja kalakantoja Metsähallitukselle asetettujen tulostavoitteiden vuoksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Lupien myynnistä vastaa Metsähallituksen Eräpalvelut, joka on osa julkisten hallintotehtävien vastuualuetta, ja joita rahoitetaan sekä lupatuloilla että valtion budjettivaroin. Julkiset hallintotehtävät ovat viranomaistehtäviä eivätkä ne siten kuulu Metsähallituslain 3 § tarkoittamaan liiketoimintaan.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Lupatulot käytetään riista- ja kalakantojen hyväksi tehtävään työhön. Metsästys: Kanta-arviot päivitetään vuosittain. Luonnonvaravarakeskus päivittää kanta-arviot riistalaskentojen pohjalta. Metsähallitus pohjaa lupasuunnittelunsa tutkittuun ja tuoreimpaan saatavilla olevaan tietoon ja varmistaa näin ekologisen kestävyyden. Kalastus: Kalakantojen tilaa seurataan velvoitetutkimuksin Luken toimesta Inarijärven, Tenon sivuvesien, Näätämöjoen ja Tornio-Muoniojoen osalta. Muiden vesien tilaa seurataan MH:n ja kalatalousalueiden toimesta. Kiintiölupien määrä lasketaan kalakantojen tila-arvioiden ja muun kalastuksen määrän perusteella. Sekä kalastus- että metsästyslupien myynnin mitoituksen yhteydessä arvioidaan ensin päältä pois periaatteella paikallisen pyynnin osuus ja lupamyynti tapahtuu ”jäljelle jäävästä” osuudesta. Tällä tavoin varmistetaan ja turvataan paikallisten pyyntimahdollisuudet.	
Kolttien kyläkokous			
Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman suunnittelualueen kuvaukseen tulee tarkentaa koltta-alueen osalta, että kyseessä on kolttalain (253/1995) mukainen alue, jolla koltta-alueella asuvilla kolttasaamelaisilla on erityisiä oikeuksia. Kolttasaamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja koltta-alueen	Suunnittelualue		Täydennetty suunnittelualueen kuvausta koltta-alueen osalta. Lisätään Pohjois-Lapin maakuntakaavaluonnoksesta löytyvä koltta-alueen

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
maankäyttöön vaikuttavissa laajakantoisissa asioissa tulee lausunnonanto- ja neuvotteluvelvoitteen koskea kolttien kyläkokousta. Laajakantoisia asioita ovat esimerkiksi uusien maastoliikenneurien, koiravaljakkoreittien ja matkailutoimintojen suunnitteleminen.			rajaus suunnitelman maankäyttökarttaan.
Luonnonvarasuunnitelmassa tulee ottaa lähtökohdaksi saamelaisten perinteisten elinkeinojen turvaaminen. Matkailun jatkuva kasvu perinteisten elinkeinojen kustannuksella ei ole luonnonvarojen kestävää käyttöä. Tulee myös ottaa huomioon, että perinteiset elinkeinot eivät aina ole kaupallisia, vaan tähtäävät perheiden toimeentulon turvaamiseen.	Luonnonvarasuunnittelu ja saamelaisten alkuperäiskansa-asema.	Luonnonvarasuunnittelu ja saamelaisten alkuperäiskansa-asema luvussa on käyty läpi kansallinen lainsäädäntö, kansainväliset sitoumukset ja Metsähallituksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma jotka luovat puitteet saamelaisten alkuperäiskansa-aseman turvaamiselle osana saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelua. Kyseisen luvun viimeinen lause kuuluu: Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelun lähtökohta on omistajan asettamien tavoitteiden yhteensovittaminen paikallisiin tavoitteisiin siten, että saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan. Luonnonvarasuunnitelman ydin, toimintaohjelma ja sen toimenpiteet on pyritty laatimaan siten että edellä mainittu toteutuu.	Ei muutosta suunnitelmaan.
1. Vastuullisuus ja yhteistyö Kantavana periaatteena tuodaan esiin rakentavan ja kaikkia osapuolia kunnioittavan, kestäviin ratkaisuihin pyrkivän yhteistyön kehittäminen. Saamelaisten oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan sekä siihen kuuluvia perinteisiä elinkeinojaan ja siihen liittyen saamelaisten perinteisten elinkeinojen toimintaedellytysten huomioiminen tulee olla pohjana suunnittelussa. Toimenpiteessä 19 esitettyihin kaavoituksen periaatteisiin liittyen tulee turvata kolttalain mukainen maansaantioikeus myös kaava-alueiden ulkopuolella. Kolttalain 1 §:n tarkoittamien kolttien luontais- ja muiden elinkeinojen, kulttuurin	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Vastuullisuus ja yhteistyö päälinjan periaatteiden mukaisesti maankäytön yhteensovittaminen tehdään siten, että saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset voidaan turvata.	Toimenpiteelle lisätty kirjaus: Kolttalain mukaiset oikeudet turvataan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
edistämisen, asunto-olojen parantamisen sekä elinkeinojen monipuolistamisen turvaamiseksi Metsähallituksella tulee olla valmius koltta-alueella myydä myös maata koltta-alueella kylistä tai kylien ulkopuolelta ja solmia yksittäisten koltta-saamelaisten kanssa maankäyttösopimus kolttakulttuuriin kuuluvien perinteisten elinkeinojen harjoittamisen sekä elämänmuodon turvaamiseksi.			
2. Ilmastonmuutos On hyvä, että ilmastonmuutos ja siihen liittyvät huolet on otettu huomioon luonnonvarasuunnitelmassa. Ilmastonmuutokseen liittyvissä asioissa saamelaisten perinteinen tieto tulee huomioida ja hyödyntää tutkitun tiedon rinnalla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Lisätty perinteinen tieto toimintaohjelman kuvaukseen.
3. Luonnon monimuotoisuus ja kulttuuriperintö Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarojen jakamisessa eri maankäyttömuotojen kesken tulee turvata ensisijaisesti saamelaisten perustuslaillinen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Luonnonresurssit ovat rajalliset, mikä asettaa tiukat rajat niiden hyödyntämiselle sekä erityisesti rajoittaa resurssien käytön kasvuun perustuvaa muuta maankäyttöä. Kotitarvekalastuksen ja perinteisen pyyntikulttuurin säilyttäminen on tärkeää.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallituksen on Metsähallituslain (234/2016) 6 §:n perusteella sovitettava yhteen Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan. Luonnonvarasuunnitelma ja sen toimintaohjelma on laadittu siten, että metsähallituslain 6 §:n tavoite toteutuu. Kalastus- ja metsästyslupien myynti pohjautuu tuoreimpaan tietoon riista- ja kalakannoista - myynti mitoitetaan siten, että kannat eivät vaarannu ja paikallinen pyynti voidaan turvata. Perinteisen pyyntikulttuurin säilyttämisen tärkeys on suunnitelmassa tunnistettu. Toimenpiteen 77 mukaisesti: säädöksiin perustuvat saamelaisten ja muiden paikallisten asukkaiden	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		oikeudet turvataan ja edesautetaan paikallisen pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville	
Toimenpiteeseen 41 liittyen ulkopaikkakuntalaisten harjoittama tehokas ryhmässä usealla koiralla tapahtuva hirven ja muun riistan pyynti ei sovellu koltta-alueelle. Usealla koiralla tapahtuva pyynti aiheuttaa merkittävää haittaa kolttasaamelaisten perinteisille elinkeinoille. Saamelaisten perinteisillä pyyntialueilla ja poronhoitoalueella tapahtuvaan metsästämiseen tarvitaan yhteiset pelisäännöt. Metsähallituksen tulee varmistaa, että paikalliset metsästäjät ovat etusijalla lupia myönnettäessä. Tien läheisyydessä tapahtuvan metsäkanalintujen metsästyksen ja ampuma-aseiden kuljetuksen valvomiseen tulee kohdentaa näkyvästi lisää resursseja.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Koirien käyttö hirvenmetsästyksessä ja hirvenmetsästys seurueena on metsästyslain ja -asetuksen mukainen metsästysmuoto. Lainsäädäntö ei rajoita koirien määrää. Koiran käytöstä voimassa oleva lainsäädäntö on sama kaikille metsästäjille riippumatta metsästäjän asuinpaikasta (metsästyslaki 8 luku, 51§-55§, metsästysasetus 12 § ja järjestyslaki 14§). Paikalliset metsästäjät eivät tarvitse lupaa Metsähallitukselta metsästääkseen pienriistaa kotikuntansa valtion mailla (Metsästyslaki 8§). Pienriistan lupamitoitus huomioi paikallisten metsästyksen vuosittain kiintiöistä päätettäessä. Hirvenmetsästyksen alueluvat myönnetään seurueille. Lupa on haettava, mikäli seurueessa on yksikin ulkopaikkakuntalainen metsästäjä. Pelkästään paikkakuntalaisista metsästäjistä koostuvien seurueiden ei tarvitse hakea aluelupaa, vaan tällainen seurue voi hakea hirven pyyntilupaa valtion alueille suoraan Suomen riistakeskukselta perustuen metsästyslain 8§ mukaiseen oikeuteen.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä*

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Saadakseen Metsähallituksen myöntämän alueluvan (esim. Inariin) on seurueen täytettävä kymmenen (10) ampujan minimivaatimus, mikä osaltaan ohjaa seurueen kokoa. Metsästyksen sosiaalinen kestävyys Inarin alueella on tunnistettu suunnittelun kuluessa. Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteillä 3 ja 4 pyritään kasvattamaan metsästäjien tietoisuutta metsästyskoirien käytöstä poronhoitoalueella, kuin myös luomaan pelisääntöjä ja parantamaan keskusteluyhteyttä metsästäjien ja paliskuntien välillä. Metsästyksen laillisuuden valvonta on tärkeä asia. Erävalvonta on valtion budjettivaroin rahoitettua toimintaa eikä sen tulevien vuosien resurssointia voida päättää luonnonvarasuunnitelmassa. Olemme kuitenkin tunnistaneet erävalvonnan resurssien kasvattamisen tarpeen.	
Toimenpiteessä 44 tarkoitettuja paikkakuntalaisille myönnettäviä lumettoman ajan maastoliikennelupia tulee myöntää kolttasaamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamista varten vakiintuneille kulku-urille ja paikkoihin, joissa on mahdollista välttää vahingon ja haitan aiheuttaminen luonnolle (esim. metsäkoneen ajourat). Ulkopaikkakuntalaisille sulan maan ajan maastoliikennelupia ei tule myöntää lainkaan. Metsähallituksen tulee mahdollisuuksien mukaan ylläpitää olemassa olevia kulku-uria, jolloin estetään uusien urien muodostuminen huonokulkuisiin paikkoihin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Ulkopaikkakuntalaisille lumettoman ajan maastoliikennelupia myönnetään vain erityisen painavasta syystä kuten esim. omalle rakennetulle kiinteistölle kulkemiseen. Näätämön rekisterikylän asukkaille on myönnetty lumettoman ajan maastoliikennelupia Näätämöjoelle kulkemiseen. Alueen siltoja on kunnostettu, mutta mönkijäreitistöä ei ole mahdollista ylläpitää.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Toimenpiteessä 52 esitettyjen riistan elinympäristöjen säästämiseen viitaten uusia hakkuita ei tule kohdentaa koltta-alueella sijaitseviin vähäisiin luonnontilaisiin ikimetsiin, jotta turvataan riistan, erityisesti metsäkanalintujen, elinympäristöjen säilyminen. Metsästys on yksi kolttasaamelaisten perinteisistä elinkeinoista.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Toimenpiteessä 48 on linjattu seuraavasti: Metsätalousalueilla sijaitsevat arvokkaat vanhat luonnontilaiset metsät kartoitetaan osana alue-ekologisen verkoston tarkastelua ja siirretään metsätalouskäytön ulkopuolelle. Tämän linjauksen perusteella lausunnossa mainitut metsätalousalueilla sijaitsevat luonnontilaiset ikimetsät siirretään metsätalouskäytön ulkopuolelle.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpiteessä 54 lueteltujen saamelaisten käsitöiden raaka-aineeksi otettavien materiaalien lisäksi kolttasaamelaiseen käsityöperinteeseen kuuluu koivun tuohen hyödyntäminen erilaisten tarve- ja koriste-esineiden valmistuksessa. Käsityöperinteen elvyttämiseksi ja säilyttämiseksi Metsähallituksen tulee myöntää lupia saamelaisille koivun tuohen keräämiseen tulevina vuosina hakattaviin koivikoihin tai muuhun sopivaan paikkaan. Myös koivun pahkan ottaminen tulee sallia käsitöiden raaka-aineeksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Myös erämaa-alueilla on mahdollisuus ottaa käsityöperinteeseen liittyvää raaka-ainetta hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaisesti.	Lisätään koivun tuohi sekä pahkat toimenpiteelle 59. Tuotteita myydään tai voi ottaa erikseen osoitettavilta kohteilta.
4. Hyvinvointi ja elinkeinot Toimenpiteessä 64 kirjatun *paliskunnalle tarjotaan mahdollisuus neuvotella asiasta* sijaan on kirjattava, että paliskunnan kanssa tulee neuvotella asiasta. Sama käytäntö tulee olla myös muissa vastaavissa neuvottelua koskevissa kohdissa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Toimenpiteen kirjausta muutettu.
Toimenpiteen 70 kirjaus *kolttalain mukaisen maa-ainesten kotitarveoton edellytyksen turvataan* tulee muuttaa kolttalain sanamuodon mukaiseksi: *kolttalain mukaisen maa-ainesten rakennus- ja muun kotitarveoton edellytykset turvataan.* Toimenpiteen 74 lopussa oleva kirjaus *kolttalain (253/1995) turvaamaa satunnaista kotitarvepuun keräämistä* tulee muuttaa kolttalain sanamuodon mukaiseksi: *kolttalain turvaamaa rakennus-, poltto-, ja muun kotitarvepuun keräämistä.*			Muutettu kirjaukset kolttalain sanamuodon mukaisiksi.
Saamelaisten kotiseutualueen kaavoituksen lähtökohtana ei voi olla maan arvon kasvamisen tavoittelu. Matkailualueiden kehittämisessä tulee ottaa huomioon kolttasaamelaisten, ja laajemmin saamelaisten, perinteisten elinkeinojen turvaaminen, mikä osaltaan edellyttää matkailualueiden tiiviinä pitämistä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Kaavahankkeisiin ryhtyminen edellyttää toimenpiteen 17 mukaisia neuvotteluita saamelaiskäräjien ja kolttien	Korostettu vaikutusten seurantaa toimenpiteessä 66.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Metsähallituksen tulee ylläpitää olemassa olevia retkeilyreittejä ja rakenteita sekä huomioida riittävästi luontomatkailun kasvun tarpeet luonnolle haitallisten vaikutusten estämiseksi.		kyläkokouksen kanssa. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien. Toimintaohjelman päälinjassa 4 hyvinvointi ja elinkeinot, on useita toimenpiteitä, joilla Metsähallitus sitoutuu virkistystä ja matkailua tukevan infran ylläpitämiseen sekä päiväretkeilyyn soveltuvien kohteiden kehittämiseen.Suunnitelma sisältää useita toimenpiteitä matkailun kasvun vaikutusten seuraamiseksi ja haittojen minimoimiseksi.	
Kultamuseo	-	-	-
Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma 2022-2027 Lapin kullankaivuun historian tallentajana Kultamuseo toteaa hyvänä ja positiivisena seikkana, että suunnitelmassa tuodaan eri tavoin esille kulttuuriperinnön merkitys ja kulttuuriomaisuuden vaaliminen. Lapin kultahistoria Sodankylän kunnan pohjoisosan ja Inarin kunnan alueella aineellisena ja aineettomana kulttuuriperintönä on osa molempia. Kultamuseo pyytää huomioimaan pohjoisen kultahistorian merkityksen alueen matkailussa, johon se osaltaan luo lisäarvoa. Tästä yhtenä esimerkkinä on kesällä 2018 avattu Kultareitti Lemmenjoella. Lisäksi tulee edelleen huomioida pohjoisen Lapin yli 150-vuotinen kultaperinne, joka tänä päivänäkin jatkuu elävänä Sodankylän kunnan pohjoisosassa ja useilla eri alueilla Inarin kunnassa. Tässä perinteessä on olut alusta lähtien mukana myös saamelaisia.	Koko luonnonvarasuunnitelma.		Lisätty lukuun suunnitelman lähtötilanne ja seuranta kappale kullanhuuhdonnan pitkästä historiasta alueella sekä sen merkityksestä kulttuuriperinnön ja matkailun näkökulmasta.
Lapin liitto	-	-	-
Lausunto saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi 2022 – 2027 Luonnonvarasuunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa saamelaisten kotiseutualueella vuosina 2022 – 2027. Luonnonvarasuunnittelu on valtion omistamien maa- ja vesialueiden pitkän aikavälin kestävän käytön suunnittelua. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma laaditaan Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) ja asetuksen (247/2016), omistajapolitiikan, omistajan asettamien			

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
tavoitteiden ja Metsähallituksen konserni strategian asettamassa raamissa yhdessä sidosryhmien kanssa. Projektin lopputuloksena valmistuu saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma kaudelle 2022-2027. Luonnonvarasuunnitelman hyväksyy Metsähallituksen hallitus. Luonnonvarasuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain. Uusi luonnonvarasuunnitelma laaditaan vuonna 2027. Luonnonvarasuunnitelma kattaa valtion maa- ja vesialueet Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnissa sekä Lapin paliskunnan alueen Sodankylän pohjoisosista, käsittäen koko saamelaiskäräjälain tarkoittamaan saamelaisten kotiseutualueen. Koltta-alue sijoittuu Inarin kunnan itäosiin. Saamelaisten kotiseutualueella on Enontekiön osalta voimassa 16.5.2012 lainvoimaan saanut Tunturi-Lapin maakuntakaava ja Inarin, Utsjoen sekä Sodankylän osalta valtioneuvoston 27.12.2007 vahvistama Pohjois-Lapin maakuntakaava. Inarin, Utsjoen ja Sodankylän osalta aluetta koskee myös Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040, jonka Lapin liiton hallitus päätti 24.4.2017 kuuluttaa vireille sekä asettaa osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville. Uusi maakuntakaava kumoaa voimaan tullessaan aiemman Pohjois-Lapin maakuntakaavan. Valmisteluaineisto oli nähtävillä 28.1.-28.2.2019. Maakuntakaavan ehdotusluonnos oli viranomaislausunnoilla 28.1.-28.2.2020. Lapin liiton hallitus hyväksyi vastineet saatuihin lausuntoihin 8.6.2020. Maakuntakaavaehdotus oli julkisesti nähtävillä 12.10-15.11.2020. Lapin liiton valtuusto päätti kokouksessaan 17.5.2021 palauttaa Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 uudelleen valmisteluun. Lapin liiton virasto pitää suunnitelman lähtökohtia ja pääasiallista sisältöä hyvänä ja kannatettavana, mutta kiinnittää huomiota luonnonvarasuunnitelman seuraaviin kohtiin:			
Kohta 2. Matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteensovittamiseksi perustetaan yhteistyöryhmät; esimerkiksi Saariselkä – Tankavaaran, Inarin kirkonkylän, Enontekiön ja Utsjoen alueille. Yhteistyöryhmissä käsitellään kunkin alueen kannalta keskeisiä maankäytön kysymyksiä kuten reittitarpeita ja -toiveita, kaavoitukseen liittyviä kysymyksiä sekä metsänhoidon ja tienrakennuksen suunnitelmia. Ryhmiin nimetään edustajat kaikkien keskeisten toimijoiden osalta. Lapin liiton virasto pitää positiivisena suunnitelmaa perustaa matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteensovittamiseksi yhteistyöryhmät. Lapin liitto kannattaa Inarin kunnan esitystä siitä, että Metsähallitus toimii aktiivisesti yhdessä kaavoituksesta vastaavan viranomaisen eli kuntien kanssa yhteistyöryhmien agendan määrittelyssä. Maakunnan suunnittelusta vastaavana tahona Lapin liitto osallistuu mielellään ryhmien toimintaan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti. Kunnat ovat keskeinen yhteistyötaho maankäytön kysymyksissä. Kuntien edustus tullaan huomioimaan suunnitelmakaudella yhteistyöryhmiä perustettaessa. Metsähallitus näkee hyvänä sen, että Lapin Liiton asiantuntemus on käytettävissä kyseisten yhteistyöryhmien toiminnassa.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Kohta 6. Metsähallitus laatii julkisen karttatason maankäyttökohteista vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi. Tasolle kootaan tiedot muun muassa taajamista, matkailualueista, runkotieverkosta, kullanhuuhdonta alueista sekä keskeisistä reitistöistä, joilla voi olla vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Metsätalouskartat päivitetään paliskuntakohtaisten metsätaloussuunnitelmien laadinnan yhteydessä. Lapin liiton virasto pitää kaikenlaista tiedonvaihtoa kannatettavana toimintana.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
14. Metsätalouden mitoitus ja käytettävät toimenpiteet sovitaan paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa. Saamelaisten kotiseutualueen hakkuusuunnite muodostuu paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien summana. Alustava hakkuusuunnite on 110 000 m3 vuodessa. Metsähallitus ei tee saamelaisten kotiseutualueella hakkuita sopimatta niistä ensin paliskuntien kanssa. Lapin liiton virasto esittää huolensa muun metsänomistuksen (yksityismaat) roolista tulevaisuudessa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Luonnonvarasuunnitelma käsittelee ainoastaan valtion maiden hoitoa ja käyttöä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 19. Kohdassa linjataan, että Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maata pääsääntöisesto vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspaikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Maata myydään, vaihdetaan tai vuokrataan kaavoittamattomilta alueilta vain erityisen painavista syistä esimerkiksi luontaiselinkeinojen harjoittamiseen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilla. Lapin liiton virasto huomauttaa, että Metsähallituksella tulisi tarvittaessa olla valmius myydä taajamien lievealueilta kohtuullisella hinnalla myös raakamaata tai solmia maankäyttösopimus kuntien asuntorakentamisen sekä matkailukeskusten ja -keskittymien laajentumismahdollisuuksien turvaamiseksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Maan myyntiä, vaihtoa tai vuokrausta voidaan tehdä kaavoittamattomien alueiden ulkopuolella erityisen painavista syistä, paikallisiin tarpeisiin. Tarpeet ja niiden painavuus ratkaistaan tapauskohtaisesti. Maankäyttösopimus kunnan kanssa asuntorakentamisen mahdollistamiseksi on mahdollinen.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 57. Suunnittelualueella sijaitsevat valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet otetaan huomioon alueen maankäytössä ja sen ohjauksessa. Lapin liiton virasto huomauttaa, että maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista (MRL 32§). Näin ollen myös suunnittelualueella sijaitsevat maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus seuraa aktiivisesti valtioneuvoston päätöksen etenemistä koskien maisema-alueita. Kun päätös toteutuu, Metsähallitus osallistuu mielellään soveltamisohjeiden laadintaan yhteistyössä keskeisten toimijoiden kuten: ympäristöministeriön, ELY:n, saamelaismuseon ja saamelaiskäräjien kanssa.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
ja/tai kulttuuriympäristöt on huomioitava alueen maankäytössä ja sen ohjauksessa.		Ohjeiden valmistuessa Metsähallitus ottaa ne käyttöön.	
Kohta 74. Huoltovarmuuden turvaamiseksi haetaan kestäviä ratkaisuja kuntien ja lämpölaitosten tarvitseman energiapuun saatavuuden varmistamiseksi. Eri tahojen kanssa yhteistyössä pyritään turvaamaan mahdollisuudet paikalliselle puun jatkojalostukselle ja polttopuun myynnille pienasiakkaille. Polttopuuksi sekä myydään erikseen osoitetuilta kohteilta, että toimitetaan pieniläpimittaista tuoretta mäntyä. Tunturikoivuvyöhykkeiltä myydään koivua. Kuollutta puuta ja maapuuta ei korjata polttopuuksi. Tämä ei kuitenkaan estä kolttalain (253/1995) turvaamaa satunnaista kotitarvepuun keräämistä eikä yksittäisten rakennusperintökohteiden korjaamista. Lapin liiton virasto esittää huolensa huoltovarmuuden varmistamisesta kuntien lämpölaitosten sekä polttopuun saatavuuden osalta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelma sisältää useita toimenpiteitä, joista tärkeimpänä paliskuntakohtaisesti neuvoteltavat metsäsuunnitelmat, joiden avulla pyritään varmistamaan metsätalouden jatkuminen alueella.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 76. Metsätalousalueiden tiestön kunnosta huolehditaan niin, että puun kuljetukset sujuvat häiriöttömästi ja virkistyskäyttäjien sekä eri elinkeinojen harjoittajien liikkuminen mahdollistuu alueilla. Metsätalouden kannalta tarpeettomien teiden poistamista voidaan harkita. Lapin liiton virasto pitää tärkeänä, että rakennettu metsäautotiestö tulee säilyttää ja pitää kunnossa paikallisten asukkaiden sekä luonto- ja erämatkailun käytössä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti metsäautotiestön virkistyskäyttöä tukevan funktion osalta. Metsähallitus Metsätalous Oy ei kuitenkaan voi liiketoiminnan varoilla ylläpitää sellaista tiestöä, joka ei palvele metsätalouden käyttöä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lapin paliskunta	-	-	-
Lausunnolla oleva saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma on vielä hyvin puutteellinen liitteiden osalta. Lapin paliskunnan osalta metsäsuunnitelma on täysin keskeneräinen.	Suunnitelman liitteet	Metsäsuunnitelmien valmistumiseen tähtääviä neuvotteluita valmistellaan ja käydään koko ajan.	Suunnitelman liitteet valmistuvat syksyn aikana.
Suunnittelualueen maankäyttökartassa on lueteltu ja esitetty kartalle erilaiset maankäyttöalueet. Kartalle on myös esitetty "Matkailun painopistealue". Lapin paliskunnan alueelle näitä alueita on merkitty Kakslauttanen – Kiilopää- alueelle Purnumukka – Tankavaara-alueelle ja Siltaharjuun. Paliskunta toteaa, että tämän muotoiset rajaukset ei perustu mihinkään voimassa olevaan lakiin, joten "Matkailun painopistealue" rajaukset tulee poistaa kartalta. Jos "Matkailun painopistealueet" tulee olla kartalla, niin kartalle tulee merkitä vain alueet, jotka on kaavoitettu matkailun tarpeisiin (RM-alueet). Myös "matkailu" sana tulisi korvata sanalla "retkeily".	Liite 11 suunnittelualueen maankäyttökartta.	Liitekartan matkailun painopistealueilla tarkoitetaan matkailun ja retkeilyn painopistealueita samaa tapaan kuin oli muun Lapin luonnovarasuunnitelmassa. Liitekartan seliteosaan oli tullut painovirhe. Matkailun ja retkeilyn painopistealueilla osoitetaan sellaiset Metsähallituksen alueet, joilla olevaa retkeilyn infraa ylläpidetään ja kehitettään, metsätalouden alueet, joissa on tarvetta ottaa matkailu ja retkeily	Matkailun ja retkeilyn painopistealueita käsitellään vielä yhteistyöryhmän neljännessä tapaamisessa 14.10.2021

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		erityisesti huomioon toimenpiteitä suunniteltaessa. Lisäksi tähän rajaukseen kuuluu lomarakentamiseen varattuja kohteita sekä maakuntakaavassa matkailun ja virkistyksen kehittämiseen osoitettuja alueita. Lapin paliskunnan alueen osalta rajaukset sisältävät UKK -puiston retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeet, sekä maakuntakaavan MU-2 alueet (metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltainen alue jolla erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta) sekä RM kohteen (matkailupalveluiden alue).	
Vastuullisuus ja yhteistyö- kappaleen kohdassa 2 tulee muotoon "Maankäytön eri muotojen yhteensovittamiseksi..." Kohdan 14 ja 15 välisestä esimerkistä tulee poistaa Lapin paliskuntaa koskeva viittaus avohakkuusta ja maanmuokkauksesta. Kohtaan 19 tulee lisätä lausunnon pyytäminen alueen paliskunnalta. Kohta 28 tulee muuttaa muotoon "...kullanhuuhdonnan ympäristövaikutusten selvittämiseksi."	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Esimerkkilaatikon teksti kuvaa Metsähallituksen metsänkäsittelytapoja yleensä.	Toimenpiteen 2, 19 ja 28 kirjaukset muutettu lausunnossa esitetyllä tavalla. Esimerkkilaatikosta poistettu Lapin paliskunta.
Kohdassa 44 käsitellään paikkakuntalaisille myönnettäviä maastoliikennelupia. Alueen paliskuntaa tulee osallistaa jo varhaisessa vaiheessa, jotta maastoliikenneluvut voidaan ajallistaa ja rajata paliskunnalle vähiten haittaa aiheuttaviksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Kyseinen kirjaus koskee Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kuntien asukkaille myönnettäviä kuntalaisten maastoliikennelupia. Lapin paliskunnan alueelle, Sodankylän kuntaan ei myönnetä kuntalaisille yhtä laajasti maastoliikennelupia kuin em. kolmen pohjoisen kunnan alueelle.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 46tulee muuttaa muotoon "...voidaan tehdä myös aiemmin käsitellyissä kuusivaltaisissa metsissä."	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Muutettu toimenpiteen kirjausta lausunnossa esitetyllä tavalla.
Kohdan 49 ja 50 välisessä esimerkissä kerrotaan vaellusesteiden poistosta. Esimerkin viimeiset kaksi sanaa tulee muuttaa muotoon " ... tulee korjata."	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Muutettu kirjausta lausunnossa esitetyllä tavalla.
Paliskunnan roolia alueen päämaankäyttäjänä tulee korostaa ja huomioida aidosti saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmassa. Porotalouden aluetaloudellinen merkitys tulee myös olla esitettynä.	Koko luonnonvarasuunnitelma.		Lisätty toimintaohjelman ensimmäisen päälinjan kuvaukseen virke poronhoidon aluetaloudellisesta merkityksestä.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Paliskunta toteaa, että asia vaatii poronhoitolain 53§ mukaisen neuvottelun kun saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma on myös liitteiden osalta valmis.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Poronhoitolain 53 § mukaisen neuvottelun jatko-osa järjestetään lokakuun lopulla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lapin kullankaivajain yhdistys			
LKL esittää, että luonnonvarasuunnitelmaa ei hyväksytä, vaan se palautetaan valmisteluun. Suunnitelman tavoitteeksi on ilmoitettu luonnon arvon vastuullinen kehittäminen yli sukupolvien sekö yhteiskunnallinen kokonaishyöty. LKL:n käsitys on, että asetettu tavoite ei kuitenkaan tällä suunnitelmalla toteudu, eikä sitä ilmeisesti ole pyritty tavoittelemaankaan, sillä suunnitelmassa merkittävissä määrin linjataan saamelaisten oikeuksien nostaminen kaikkien muiden maan- ja luonnonkäyttäjäryhmien oikeuksien yläpuolelle. Toinen vahva suunnitelmaan sisäänkirjoitettu linjaus on syventää ja laajentaa alueen suojelua. Tämä on kaavailtu tehtäväksi kontrolloimalla, hidastamalla ja vaikeuttamalla kaikkea muuta maan- ja luonnonkäyttöä kuin saamelaiskulttuuriin liitettyä porotaloutta. Porotalouden kielteisistä luontovaikutuksista vaietaan täysin. Pohjois-Lapissa on vaikea ajatella mitään sellaista elinkeinotoimintaa, mikä ei pohjaudu maan- ja luonnonkäyttöön. Rajoittamalla tätä heikennetään alueen taloudellisia tulevaisuuden mahdollisuuksia. Tämä synnyttää kielteisen kehityskulun mikä tosiasiallisesti heikentää myös porotalouden ulkopuolella olevan saamelaisen väestönosan mahdollisuuksia toimeentuloon ja mahdollisuuteen asua alueella.	Koko suunnitelma.	Lausunnolla ollut versio on luonnos. Suunnitelmaan tehdään muutoksia lausuntokierrokselta saadun palautteen, yhteistyöryhmän neljännen työpajan, lakisääteisten neuvotteluiden sekä Metsähallituksen johtoryhmän ja hallituksen käsittelyiden perusteella.	Ei muutosta suunnitelmaan.
LKL esittää, että luonnonvarasuunnitelmaa ei hyväksytä, vaan se palautetaan valmisteluun, sillä: Oikeudellista pohjaa saamelaisen väestönosan positiivisen erityiskohtelun automaation luomiselle ei ole olemassa. Tämä virheellinen lähtökohta on vääristynyt suunnittelun perusteita ja johtanut käsittämättömään lopputulokseen ja syvenevään epätasa-arvokehitykseen. Luonnonvarasuunnitelma ei toteuta asetettua päätavoitetta, vaan sen vaikutukset todennäköisesti huonontavat luonnon arvon kehittymistä ja pienentävät kokonaishyötyä – vain pienen poronhoitajapiirin hyödyt kasvavat.	Koko suunnitelma.	Metsähallituslain (234/2016) perusteella Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään. Luonnonvarasuunnitelmaluonnos on laadittu näistä lähtökohdista.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Perusteluja kohtaan 1. Oikeudellista pohjaa saamelaisen väestönosan positiivisen erityiskohtelun automaatioon ei ole olemassa. Tämä virheellinen lähtökohta on vääristynyt suunnitellun perusteita ja johtanut käsittämättömään lopputulokseen ja syvenevään epätasa-arvokehitykseen. Kolmannes dokumentista käsittelee saamelaisten positiivisen erityiskohtelun oikeutusta. Vakuuttaminen ei onnistu, koska Suomen laista eikä mistään kansainvälisestä sopimuksesta löydy sellaista vaatimusta. Yleinen vaatimus on kaikkien tasapuolinen kohtelu. Suunnitelmassa on aivan oikein todettu, että Metsähallituksen tulee osaltaan edistää perustuslaissa mainittua saamelaisten oikeutta ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan. Metsähallituksen tulee kuitenkin samanaikaisesti huolehtia kaikkien muidenkin ryhmien perusoikeuksien toteutumista. Suunnitelmassa on aivan oikein todettu, että tällä erityiskohtelulla ei muiden paikallisten asemaa tai elinkeinojen toimintamahdollisuuksia heikennetä – ei tietysti saakaan heikentää, mutta ei myöskään saa rakentaa uudenlaista epätasa-arvoa, mikä jää mainitsematta. Suomen laissa ja kansainvälisissä sopimuksessa mainitaan erityiskohtelu, mutta sitä on tarkoitettu käytettäväksi vain silloin, kun alkuperäiskansan edustajat eivät kykene osallistumaan itseään koskevaan päätöksentekoon tai vaikuttamiseen heikon osaamisen, kulkuolosuhteiden, taloudellisen aseman tms. johdosta. Tällöinkin erityistä kohtelua on tarkoitettu annettavan vain tasa-arvon saavuttamiseen saakka. LKL:n mielestä tässä suunnitelmassa näkyy taustalla Saamelaiskäräjien argumentaatio, minkä mukaan saamelaisille kuuluvat kaikki ne oikeudet, mitkä suomalaisillekin kuuluvat ja sen lisäksi saamelaisalueella vielä jotakin muuta erityistä. Tämä perustellaan kielellisiin oikeuksiin liittyvillä kulttuurisilla oikeuksilla ja jos kulttuuri käsitetään laajasti kaikkena ihmisen tekemisenä, niin se voidaan laajentaa koskemaan ihan kaikkea. Tämä tulkinta on kuitenkin virheellinen. Muista poikkeavaa erityiskohtelua voidaan toteuttaa määräaikaisesti ja aina vain tarkoin rajatuissa yksittäistapauksissa poikkeaman korjaamiseen, kunnes tasa-arvoisuus toteutuu. Mitään jatkuvatoimista automaattia erityisen positiivisen kohtelun mahdollistamiseksi millekään kielelliselle tai etniselle ryhmälle ei voida rakentaa, sillä tasa-arvoinen kohtelu on kuitenkin kaiken hallinnoinnin lähtökohtainen lähestymistapa.	Koko suunnitelma.	Luonnonvarasuunnitelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä suomen tekemiä kansaivälisiä sopimuksia Metsähallitukseen toimintaan jalkauttavan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman puitteissa. Luonnonvarasuunnitelman kantavana ajatuksena on omistajan Metsähallitukselle asettamien tavoitteiden yhteensovittaminen paikallisten toimijoiden tavoitteisiin siten, että saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan. Tehtävä ei ole helppo ja väistämättä synnyttää tilanteita, joissa päällekkäisten maankäyttömuotojen osalta toimijat joutuvat tekemään kompromisseja. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma sisältää 83 toimenpidettä ja niiden joukossa on lukuisia sellaisia, joiden avulla pyritään varmistamaan suunnittelualueen elinvoima ja eri maankäyttömuotojen mahdollistuminen alueella. Akwè: Kon -työryhmällä ei ole veto-oikeutta. AK toimintamallin mukaisesti AK -työryhmä arvioi suunnitelman vaikutukset saamelaiskulttuurin. Metsähallituksen ja AK -työryhmän välisessä neuvottelussa käydään läpi kuinka Metsähallitus on ottanut työryhmän esityksiä huomioon. Ne esitykset, joita ei ole huomioitu on Metsähallituksen perusteltava.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Väärä ajatus saamelaisille kuuluvista erityisistä oikeuksista, perustuu Saamelaiskäräjien edunvalvonnan tarkoituksenmukaiseen virhetulkintaan. Suomen oikeuslähteet ja kansainväliset sopimukset lähtevät siitä, että erityiskohtelua annetaan vain, jos sitä tarvitaan nostamaan alkuperäiskansan oikeuksien taso muun väestön tasalle – jos esimerkiksi alkeellisissa oloissa asuva väestö ei yksinkertaisesti kykene osallistumaan yhteiskunnalliseen elämään. Suomessa tällaista epätasa-arvoa ei ole. Voimassa olevan lainsäädännön pohjalta erityiskohtelua voidaan harjoittaa sellaisessa tilanteessa, missä tunnistetaan kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteuttamatta jääminen. Silloinkin korvaavan toiminnan tulee kohdistua itse ongelma-asian ratkaisemiseen eikä milloinkaan laajoihin yleisiin oikeuksiin, niin kuin luonnonvarasuunnitelman kaltaisessa laajassa suunnitelmassa väkisinkin tehdään. Tämä Saamelaiskäräjien argumentaatiosta rakennettu ajattelu (samat oikeudet ja ekstraa päälle) ei perustu mihinkään lakiin. Mikäli sellaista halutaan rakentaa, tulee lakeja muuttaa. Missään oikeuslähteessä (laissa tai asetuksessa tai hallituksen esityksessä) ei mainita yleistä, pysyvää positiivista erityiskohtelua, minkä kaltaista menettelyä tämä luonnonvarasuunnitelma on luomassa. Tämän kaltaisen erityisoikeuksien automaatin rakentamiselle ei ole olemassa minkäänlaista perustetta. Kokonaan toinen täysin erillinen kysymys on se, että mistä laista lopulta johdetaan erityisten maa- ja luonnonkäyttöön liittyvien oikeuksien olemassaolo nimenomaan saamelaisalueella. Ilmeisesti ainoa sitä tukeva lain kohta on metsähallituslaissa oleva viittaus kulttuurin toteutumisen oikeuden varmistamisesta nimenomaan saamelaisalueella. Saamelaiskäräjälaissa ei ole olemassa mitään erityistä aluerajausta muuten kuin Saamelaiskäräjien organisoitumiseen liittyen. Saamelaisella on perustuslain mukainen erityinen oikeus ylläpitää kieltään ja kulttuuriaan kaikkialla – mutta mistä syntyy rajaus toteuttaa vaikkapa eräilyyn liittyvää kulttuuria erityisesti vain saamelaisalueella. Tässäkin projektissa käytetty Akwe:ko-menettely on pieni esimerkki sisäänrakentuneesta epätasa-arvosta. Siinä näennäisesti osallistetaan laaja joukko, mutta laajan keskustelevan ryhmän takana on pieni erllinen saamelaisten työryhmä, jonka vaikutus on suuri. Metsähallituksen Akwe:ko-hallinnoidussa HKS-menettelyissä saamelaisten työryhmä on käytännössä käyttänyt veto-oikeutta: Pääryhmä ideoi ja esittää asioita, joista seuraavassa kokouksessa kerrotaan, että Akwe:ko erillistyöryhmä ei niitä hyväksynyt – perusteluna on aina, että suunniteltu asia heikentää saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiä. Tarkemmin perusteluja ei			

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
yleensä avata, eikä keskustelua osapuolten välille synny, koska useasti saamelaiset jäsenet eivät ole yleiskokouksessa läsnä ja muut eivät saa seurata erillistyöryhmän keskustelua. Menettely synnyttää epätasa-arvon tunnetta, kun lisäksi Metsähallitus maksaa osallistumisen kulut Akwe:ko ryhmäläisille, mutta ei pääryhmän työskentelyyn osallistuville. Kaikki tämä voi olla ymmärrettävää hyvin alkeellisissa oloissa elävän heimokansan jäsenten suojaamiseksi ja osallistumisen mahdollistamiseksi, mutta onko sen kaltainen menettely tarpeen Suomen kaltaisessa maassa, missä valtion hyvin rahoittama Saamelaiskäräjät jo hoitaa tällaisia asioita. Tässä luonnonvarasuunnitelmaprojektissa ei olla kerrottu, mikä painoarvo on Akwe:ko työryhmän arvolla. Onko heillä tosiasiallinen veto-oikeus vai jonkinlainen lausunnonanto- oikeus? Minkälainen on Akwe:ko- työryhmän yhteys muuhun luonnonvarasuunnitelmaa tekevään ryhmään tai ryhmiin.			
Perusteluja kohtaan 2. Luonnonvarasuunnitelma ei toteuta asetettua päätavoitetta, vaan sen vaikutukset todennäköisesti huonontavat luonnon arvon kehittymistä ja pienentävät kokonaishyötyä – vain pienen poronhoitajapiirin hyödyt kasvavat. Suomessa saamelaisten kulttuurisiin oikeuksiin on yhdistetty kiinteästi porotalous. Saamelaiskäräjien sarjatuotetuissa kullanhuuhdontaan liittyvissä muistutus- ja valitusdokumenteissa (valituksia ho:n 100 kpl ja kho:n n. 10 kpl) viljellään julistuksenomaisesti sitä, että saamelainen porohoito on luontosidonnaista ja perustuu mm. laidunkiertoon, luonnonlaitumiin, luonnon kunnioittamiseen yms. hyviin asioihin. Näillä argumenteilla saamelainen porohoito erotetaan jostakin muusta, mitä on samoissa paliskunnissa tapahtuva suomalaisten poromiesten porohoito tai suomalaisten paliskuntien vastaavissa luonnonolosuhteissa tapahtuva porohoito. Taustalla lienee ajatus, että saamelaisella porohoidolla on jotakin sellaista erityistä kulttuurista arvoa, mitä jollain toisella porohoidolla ei ole. Näiden väitteiden tai ylipäätään porotalouden toimintatapoihin liittyvien erojen todenperäisyyttä on vaikea arvioida. Tämänkaltainen Saamelaisen porotalouden erityisyyden näkökulma on luonnonvarasuunnitelmaluonnoksessa kuitenkin kritiikittömästi omaksuttu. Samoin sanallakaan ei viitata porojen ylilaidunnuksen aiheuttamaan jättiläiskokoiseen	Koko suunnitelma.	Metsähallitus viittaa edelliseen vastineeseen ja toteaa lisäksi, että Metsähallitus ei ota kantaa alkuperäiskansan kulttuurin sisällön määrittelyihin.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
ekologiseen muutokseen, mikä on merkittävä nimenomaan saamelaisalueella ja minkä aiheuttamaa ristiriitaa mm. ympäristön kulumisen ja petopolitiikkaan liittyvien tavoitteiden kanssa pitäisi nimenomaan tämän kaltaisessa suunnitelmassa pohtia. Olipa porotalous kulttuurisesti erityistä tai ei, niin siihen liittyy kuitenkin eräs vakavampi ongelma ja se on sen huono tulontuottokyky. Tilastot osoittavat, että lihanmyyntitulo ei riitä kattamaan tuotantokuluja, vaikka oman työn hinta määritellään kuinka alhaiselle tasolle. Tuet ja korvaukset nostavat kokonaistuloksen niukasti plussan puolelle. Muille koituvat sivukustannukset ovat suhteessa tuottoon lisäksi valtavat – esimerkiksi porokolareihin liittyvät vakuutuskorvaukset nousevat samaan suuruusluokkaan lihanmyyntitulojen määrän kanssa. Jos alueen kaikki maan- ja luonnonkäyttö alistetaan porotaloudelle siten kuin luonnonvarasuunnitelmaluonnoksessa kuvataan, päädytään vääjäämättä katastrofiin. Sillä Pohjois-Lapissa on mahdotonta keksiä elinkeinoa, mikä ei liittyisi maan- ja luonnonkäyttöön ja millä ei ole minkäänlaista konfliktia porotalouden kanssa. Saamelaisväestön poismuutto saamelaisalueella on suhteessa jopa suurempaa kuin muun väestön poismuutto. Yli puolet saamelaisista asuu saamelaisalueen ulkopuolella – ja vanhempi sekä vanheneva väestönosa saamelaisalueella. Tämä johtuu siitä, että vain pieni osa saamelaisesta väestöstä saa toimeentulonsa porotaloudesta ja porotalouden ehdoilla toimiminen aiheuttaa taloudellisen elämän mahdollisuuksien kaventumista myös suurimmalle osalle saamelaisesta väestöstä. Luonnonvarasuunnitelman pohjalta halutaan vahvistaa tällaista kehitystä, vaikka on täysin selvää, että se ei tuota mitään hyvää edes saamelaisalueen saamelaiselle väestölle. Eikä nykyisen kaltainen tilanne tuota lopulta mitään hyvää edes porotaloudesta tulonsa saavalle pienelle saamelaiselle väestönosalle. Lyhyellä tähtäimellä saadaan muun luonnonkäytön laidunaluekulutus ehkä hieman pienenemään ja ylimääräiset silmien poistumisen myötä enemmän vapauksia paimentamiselle, mutta lopulta tämä ei korjaa kiistämättömiä perusongelmia – laitumien täydellistä tuhoutumista vuosikymmeniä kestäneen ylilaidunnuksen tuloksena. Norjassa tämä on ratkaistu niin, että mikään maan- ja luonnonkäyttöhanke ei saa lupaa aluehallinnolta, mikäli porotalouden kanssa ei olla sovittu kompensaatiosta. Kysymyksessä on taloudellinen korvaus, minkä menettelyn kautta aivan kaikki on sallittua, kunhan vain paliskunnalle maksetaan tarpeeksi. Norjan			

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
pienistä paliskunnista monet ovat muuttaneet kompensaatiota periviksi liikeyrityksiksi ja porotalouden harjoittaminen on niille sivutoimintaa. Suomalaisen silmin Norjan tilanne muistuttaa suojelurahajärjestelmää. Lopputulos on kuitenkin onnettomuus Finnmarkenille, vaikka sitä kehuvatkin ne harvat, mitkä siitä pystyvät taloudellisesti hyötymään. Suomessa ei ole samanlaista paikallistason ja väliportaan tason luvitusta, eikä samanlaisia luontoon perustuvia siirrettäviä immateriaalioikeuksia, kuin Norjassa on. Sama malli ei ole siis suoraan siirrettävissä tänne. LKL:n käsitys on kuitenkin se, että Akwe:ko menettelyä pyritään laajentamaan ja siihen pyritään jatkossa sisällyttämään Norjan mallin mukainen luonnonkäytön maksullisuus. Metsähallitus tuskin haluaa julkisesti edistämään tämän kaltaista kehityskulkua, mutta nyt käsiteltävänä olevan luonnonvarasuunnitelman myötä se sitä tahattomasti tekee.			
Lopuksi Kullanhuuhdonta- ja malminetsintä osuus (s. 58-59) on puhtaasti nykytilaa kuvaileva ja siinä esitetty pitää paikkansa. Mainitsematta jää, että kaivoslaki antaa useita oikeuksia, mitkä ovat aivan samalla tavalla voimassa myös saamelaisalueella kuten muuallakin Suomessa, mistä on lukuisia tuoreita KHO:n vuosikirjapäätöksiä. Varaus-, malminetsintä- kullanhuuhdonta- ja kaivosoikeuden lisäksi kaivoslain nojalla kaivosviranomainen voi muodostaa rakennuspaikan, mihin voi hakea kunnalta rakennusluvan myös Metsähallituksen hallinnoimalle valtion maalle, mikäli sen tutkimus- tai tuotantotöiden kannalta kaivosviranomainen katsoo tarpeelliseksi.	Uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta	Uuden suunnitelman lähtötilanne luvun kuvauksissa pyritään esittämään kohtuullisen tiiviissä muodossa, millainen nykytilanne asioiden suhteen suunnittelualueella vallitsee. Osiossa ei minkään maankäyttömuodon osalta avata tarkemmin niihin liittyvää lainsäädäntöä erilaisine oikeuksineen. Kaivoslakia noudatetaan myös saamelaisten kotiseutualueella.	Täydennetty nykytilan kuvausta tekstillä kullankaivuun pitkästä perinteestä suunnittelualueella.
Menesjärven kyläyhdistys	-	-	-
Kyläyhdistys on eri mieltä seuraavasta esityksestä: 14. Kyläyhdistys on eri mieltä alustavasta hakkuusuunnitteesta, joka suunnitelmassa on 110 000 m3/v. Tämä liian suuri saamelaisalueelle ja kyläyhdistys pienempi turvaisi paremmin sekä porotalouden, matkailun että luonnon monimuotoisuuden säilymisen. Hakkuusuunnitelma voisi olla kyläyhdistyksen mielestä 70 -	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Lopullinen hakkuusuunnite muodostuu paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien summana.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
80 000 kuutiota vuodessa. Hyvää on se, että hakkuita ei tehdä sopimatta niistä ensin paliskuntien kanssa.			
Kyläyhdistys pitää monia Metsähallituksen toimenpide-esityksiä hyvinä ja erityisesti seuraavia: Kyläyhdistys pitää monia Metsähallituksen toimenpide-esityksiä hyvinä ja erityisesti seuraavia: 30. Tuulivoimaloista Metsähallituksella on hyvä kannanotto. Kyläyhdistyksen mielestä tuulivoimalat eivät sovi Saamelaisalueelle niin matkailun kuin porotalouden vuoksi. 31. Peitteisen metsän käsittely ja kasvatus sopii kyläyhdistyksen mielestä koko saamelaisalueelle. 32. Paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat ovat hyvä uusi lähtökohta metsienkäsittelyssä. Silloin saadaan sovitettua parhaiten porotalous ja metsätalous keskenään. 48. Metsähallituksen kanta, että luonnonmetsät jätetään toiminnan ulkopuolelle, on kyläyhdistyksen mielestä erittäin hyvä asia. Kyläyhdistyksen mielestä seuraavaa asiaa on kehitettävä:	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kyläyhdistyksen mielestä seuraavaa asiaa on kehitettävä: 82. Hirvenmetsästyksen valvontaan on kiinnitettävä huomiota, jotta lieveilmiöitä saataisiin poistettua mm. hirvikoirat ovat hätyyttäneet poroja ja isoja hirviporukoita on liikkunut useamman koiran kanssa. On muun muassa kylmäautoilla kuljetettu useampia hirviruhoja etelään, luultavasti myyntiin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Porojen hätyyttäminen on tahatonta ja ei-toivottua toimintaa niin paikallisten kuin lupametsästäjienkin toimesta. Se on aina valitettava asia molemmin puolin. Asiaan pyritään puuttumaan yhdessä paliskuntien kanssa viestintää tehostamalla ja alueen erityispiirteisiin liittyen ymmärrystä lisäämällä. Hirvisaaliin myyminen on nykyisen lainsäädännön mukaan laillista, kun se on ensin luvallisesti kaadettu ja haltuun otettu Suomen riistakeskuksen myöntämällä hirvieläimen pyyntiluvalla. Omistusoikeus saaliiseen siirtyy ja lupa tulee käytetyksi, kun laillinen kaato tapahtuu ja saalis on	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		otettu haltuun. Metsästäjä tai metsästysseura voi luovuttaa metsästettyä luonnonvaraista riistaa suoraan kuluttajalle alkutuotannon tuotteena rajoitetun määrän. Tulevan suunnitelmakauden osalta yhdeksi erävalvonnan painopisteeksi on linjattu hirvenmetsästys. Erävalvonnan avulla pyritään ehkäisemään mahdollisia pyyntiin liittyviä lieveilmiöitä.	
Kyläyhdistyksen esitykset: Olemassa olevien kylien elinvoimaisuutta lisäisi se, että kylien ympärille kaavoitettaisiin tontteja asuinkäyttöön. Erityisesti ne kylät (mm. Menesjärvi), joissa on matkailupalvelurakenteita mm. hotelli, tarvitsevat lisää asuintontteja, jotta työntekijöille olisi asuntoja työpaikan lähellä. Toinen kylien elinvoimaisuutta lisäävä toimenpide olisi kylien ympäristöjen metsien jättäminen hakkaamatta 5-10 kilometrin etäisyydellä kylän rajasta. Nämä metsät toimisivat lähivirkistysalueina ja kylien vanhimmat ja nuorimmat asukkaat pääsisivät liikkumaan lähimetsissä, niin marjastamassa kuin virkistäytymässä. Kyläyhdistys katsoo, että Metsähallituksen tulee palauttaa perässäajolupa moottorikelkoille. Nyt perässäajokiellon jälkeen on luvaton ajelu lisääntynyt, kun se aikaisemmin sujui ohjatusti paikallisen edellä ajavan oppaan johdattamana.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Saamelaisten kotiseutualueella Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maita pääsääntöisesti vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspaikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Metsähallituksen oman kaavan laatiminen edellyttää ennakkoneuvottelua kunnan ja paikallisen paliskunnan kanssa sekä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja saamelaiskäräjien kanssa ja kolttaalueella kolttalain 56 §:n mukaisen kuulemisen. Edellä mainittujen ehtojen täyttyessä asuinkäyttöön tarkoitettujen tonttien kaavoittaminen kylien lähelle (valtion maalle) on mahdollista. Asuinkäyttöön tulevien kaavojen laatimisessa kunnat ovat aloitteentekijöitä. Suunnitelmakauden aikana Metsähallitus laatii saamelaisten kotiseutualuetta	Lisätty toimenpiteelle 15 kylien lähimetsien käsittely.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		koskevat kaavoitus- ja kiinteistökauppaperiaatteet. Metsätalous ottaa toimenpiteissään huomioon virkistyskäytön näkökulmat. Käsittelemättömyys ei välttämättä kaikilta osin edesauta virkistysarvojen säilymistä taikka saavutettavuutta. Kylien välittömässä läheisyydessä toimittaessa lähimetsien hoidon tavoitteena tulee olla maisema- ja virkistysarvojen turvaaminen. Sähköinen lupajärjestelmä otettiin käyttöön v. 2017, jonka yhteydessä tarkasteltiin lupien myöntämisperusteita koko maassa, ts. mahdollisuuksien mukaan yhtenäiset käytännöt. Tarkastelussa havaittiin, ettei ”perässäajolupa” ole ollut kestävää viranomaispäätöksinä hoidettavaa maastoliikennelupien myöntömenettelyä Pelkkä paikallisen ihmisen tuttavuus myöntämisperusteena ei ole ollut kestävä tai läpinäkyvä peruste. Tällä menettelyllä maastoliikenneluvan saamisesta on käytännössä voinut päättää kuka tahansa paikallinen asukas, osa korvausta vastaan. Tämä asetti myös muualla Suomessa asuvat eriarvoiseen asemaan. Perässäajoluvan sijaan otettiin käyttöön maastoliikennelupa ”perinteiseen luonnonkäyttöön”, joka mahdollistaa luvansaannin paikkakunnalta pois muuttaneille tietyin ehdoin. Tämä muutos on saanut myös runsaasti positiivista palautetta.	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Johtti sápmelaččat	-	-	-
Lyhyesti yhdistyksestä Haluamme tämän lausunnon yhteydessä tuoda perusajatuksen yhdistyksestämme, koska se antaa näkökulmaa myös tälle luonnonvarasuunnitelmalle. Enontekiön saamelaiset ovat olleet paimentolaisia, joiden porojen kesälaitumet olivat pohjoisen tunturialueilla ja talvilaitumet alempana havumetsäalueella. Heidän elämäänsä ei mahtunut lehmä, jonka hoitaminen oli uudistilan saamisen ehto. Nämä paimentolaiset, joiden todellinen koti oli "kaikki nämä tunturit" kuten he tavallisesti vastasivat heidän kotipaikkaansa kysyttäessä, pysyivät ns. maattomina 1970-luvun lopulla asti, jolloin heillä oli annetun porotilalain nojalla mahdollisuus saada tontti talonsa rakennuspohjaksi. Suomalaiset olivat lehmänhoitajia, jotka aikoinaan olivat perustaneet uudistiloja. Heidän elämänsä oli tilaan sidottua ja paikallaan pysymistä – ei siis nomadistista elämäntapaa. Johtti Sápmelaččat rs on Enontekiöllä vuonna 1969 perustettu saamelaisyhdistys, jonka jäsenet ovat saamelaisia ja paimentolaisporonhoitajien jälkeläisiä. Yhdistys perustettiin ajamaan saamelaisten elinolosuhteiden parantamista. Sääntöjen mukaa yhdistyksen tarkoitus on yhdistää saamelaisia, valvoa ja edistää saamelaisten asemaa ja oikeuksia alkuperäiskansana sekä säilyttää saamelaista kulttuuria ja turvata kulttuurin säilymiseen tarvittavia oikeuksia ja elinehtoja. Mielenkiintoisena yksityiskohtana toiminnastamme, jonka haluamme mainita, avattiin Tunturi-Lapin luontokeskuksessa vuonna 2007 Metsähallituksen kanssa yhteistyössä pystytetty paimentolaissaamelaisesta elämästä kertova pysyvä Vuovjjuš -näyttely, jonka kulttuuriosan käsikirjoituksen tekivät saamelaisyhdistyksen ihmiset itse.			
Huomiot luonnonvarasuunnitelmaan Johtti Sápmelaččat rs on huolissaan käsillä olevan saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman 2022-2027 näkökulmasta, jonka mukaisesti Metsähallituksen valtion liikelaitoksena tulee tuottaa voittoa ja myydä palveluja kaikille asiakkaille. Tämän turvaamiseksi uusille toiminnoille varataan koko ajan lisää alueita. Esimerkiksi tunturiporonhoito joutuu tästä syystä yhä ahtaammalle laidunalueiden vähentymisen vuoksi. Saamelainen tunturiporonhoito on erityisesti Enontekiön alueen poronhoidon tunnusomainen piirre, joka vaatisi päinvastoin suojaa ja suojelua myös saamelaisten kotiseutualuetta koskevien maa- ja vesialueiden sekä luonnonvarojen käyttöä suunniteltaessa. Riekon ansapyynti, joka tarjosi aiemmin joillekin poronhoitajille tärkeän lisätienestin, on käynyt kannattamattomaksi sen jälkeen, kun kaikkialle tunturialueille on ruvettu myymään riekonpyyntilupia. Nykyinen riekonpyyntikäytäntö on	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallituslain (2016, 1 §) mukaan Metsähallitus käyttää, hoitaa ja suojelee hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen. Liiketoimintaa harjoitetaan laissa säädettyjen ja valtion talousarviossa täsmennettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa. Eräpalvelut on osa metsähallituslain (5 §) mukaisia julkisia	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
suurena uhkana myös kiiruna kannalle, joka viihtyy paljakka-alueella korkeimpien vaarojen laella. Aikaisemmin lupia myytiin rajatummalle alueelle metsäseudulla. Edellä mainituista syistä esitämme luonnonvarasuunnitelmaan, että Enontekiön tunturialueet, mäntymetsärajan yläpuoliset alueet, on tarpeen rauhoittaa ulkopaikkakuntalaisten metsästykseltä eikä niihin tulisi myydä esimerkiksi riekonpyyntilupia ulkopaikkakuntalaisille. Ne aiheuttavat nykyisin paljon ongelmia saamelaisten perinteisten elinkeinojen, erityisesti poroelinkeinon harjoittamiseen. Riekkokoirat ovat todistettavasti tehneet tuhoja mm.		hallintotehtäviä, joille ei ole asetettu tuottovaatimuksia. Erälupien myynnistä saatavat tulot käytetään riista- ja kalakantojen hyväksi tehtävään työhön. Metsästys- ja kalastuslupien myynti valtiomaille on Metsähallituksen lakisääteinen tehtävä. Laki Metsähallituksesta luku 2, 5§. Saamelaisten kotiseutualueella laaditaan oma, erillinen kiintiöpäätös, johon metsästyksen suunnittelu perustuu. Kiintiöpäätösneuvottelu käydään aina kolmivuotiskausittain. Neuvottelussa sovitaan aluekohtaisista kiintiöistä saamelaisten kotiseutualueella seuraavalle kolmelle vuodelle. Vuosittain pidettävässä sidosryhmäneuvottelussa käydään läpi metsästyksen ja esitellään myös myydyt pienriistalupamäärät ja lupakiintiöt (Inari, Utsjoki, Enontekiö). Ennen myyntiin laitettavan lupakiintiön määrittämistä huomioidaan metsästyslain 8 § mukainen metsästys. Pienriistan kanta-arviot päivittyvät vuosittain laskentojen mukaan. Suunnittelu huomioi kannanvaihtelut ja noudattaa voimassa olevaa kiintiöpäätöstä. Kiintiöpäätöksessä mitoitetaan	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		yhteisesti sosiaalinen kestävyys ja asetetaan sille raja-arvot.	
Toinen ko. suunnitelman näkökulma, jonka yhdistyksemme haluaa nostaa esiin, on sen yksioikoinen olettamus siitä, että valtion metsämaat olisivat suomalaisten yhteistä omaisuutta. Saamelaisille alkuperäiskansana on tunnustettuja oikeuksia niin kansainvälisen oikeuden kuin kansallisen siviilioikeuden perustalta. Esimerkiksi eduskunnan perustusvaliokunta on lausunut kansallisen siviilioikeuteen nojautuen, että lapinkylän osakkailla vielä 1700-luvulla oli tutkimuksen mukaan "omistusoikeus maihinsa lapinkylän rajan sisällä ja että valtion omistusoikeus metsämaihin on kyseenalainen" (PeVL 29/2004vp, valtionmaiden omistusoikeudesta). Valitettavasti Maa- ja metsätalousministeriö, MMM, on toistuvasti osoittanut toiminnollaan kiistävänsä saamelaisten aseman ja oikeudet alkuperäiskansana toisin kuin siis eduskunnan perustusvaliokunta on todennut. MMM:n ja Metsähallituksen tulee mielestämme hallintokäytännössään kuten luonnonvarasuunnitelmassaan ottaa huomioon se tosiseikka, että saamelaisille aikaisemmin kuuluneen maanomistusoikeuden ei tiedetä siirtyneen valtion metsämaaksi millään laillisella perusteella. Yhdistyksemme mielestä tätä tosiasiaa ei ole kylliksi huomioitu ko. suunnitelmassa.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallitus ottaa toimissaan ja toiminnan linjauksissa huomioon lakien tuomat velvoitteet ja toimii voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Luonnonvarasuunnitelman tavoite osioon on tärkeää lisätä, että suunnittelu on tehtävä vuorovaikutteisesti ei vain paikallisten toimijoiden kanssa vaan myös saamelaisten. Enontekiön saamelaisten on hyvin vaikeaa saada äänensä kuuluville paikallisten toimijoiden kautta, kun se ei tahdo onnistua riittävässä määrin saamelaiskäräjienkään kautta. Sen vuoksi Metsähallituksen tulee herkällä korvalla kuunnella suoraan paikallisia saamelaisia yhteisöjä.	Johdanto - luonnonvarasuunnitelman tavoite	Kyseisessä luvussa on pyritty hyvin lyhyeen, tiivistyksenomaiseen ilmaisuun. Ilmaus paikalliset toimijat pitää sisällään kaikki mukana olevat toimijat. Itse suunnitelmassa on luvut: saamelaiskulttuuri, saamelaisten asema kansainvälisissä sopimuksissa sekä luonnonvarasuunnittelu ja saamelaisten alkuperäiskansa-asema, joista Metsähallituksen näkemyksen mukaan käy ilmi suunnitelman laatimisen periaatteet sekä kuinka saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset on pyritty turvaaman osana valtion maiden ja vesien käytön suunnittelua.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Luonnonvarasuunnitelmaluonnoksessa kohdassa 3. Luonnonmonimuotoisuus ja kulttuuriperintö todetaan, että "Ilmastonmuutos ja porolaidunnus sekä niiden	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Kyseisen päälinjan johdannossa on pyritty kuvaamaan yleisellä	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
yhteisvaikutukset ovat merkittävimmät tunturiluontotyyppien tilaan vaikuttavat tekijät. Johtti Sápmelaččat rs mielestä tämä ei kaikelta osin pidä paikkaansa ja on harhaanjohtavaa tietoa. Etenkin tunturiporonhoidon menestyminen on täysin kiinni luonnon kunnioittamisesta, kestävästä käytöstä ja laidunrauhasta. On selvää, että jatkuvasti pienentyneet ja pirstaloituneet laidunmaat aiheuttavat saamelaiselle poronhoidolle suuria vaikeuksia, kun luontainen laidunkierto ja laitumien käyttö estetään lähinnä ulkopuolisten toimijoiden taholta. Yhdistyksen mielestä muut maankäyttäjät kuten jatkuvasti kasvava turismi on ilmastonmuutoksen lisäksi merkittävin uhka tunturiluonnon moninaisuuden säilymisessä.		tasolla luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön tilaa ja tilannetta suunnittelualueella. Päälinjan jälkeen tulevilla toimenpiteillä taas kuvataan, kuinka käytännössä suunnitelmakaudella toimitaan kyseisten kokonaisuuksien osalta. Toimenpiteessä 45 on konkretisoitu, kuinka käytännössä tunturikoivikoiden palautumista pyritään edistämään. Tämän toimenpiteen kuvauksen yhteydessä on tuotu esiin, että laidunnuspaineen säätelyyn liittyy myös alueiden muun maankäytön suunnittelu ja ohjaus.	
Utsjoen merkkipiiri	-	-	-
Lupametsästyksen osalta ulkopaikkakuntalaisten hirvenmetsästyksessä koiran käyttö tulee lopettaa lokakuun loppuun mennessä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Koirien käyttö hirvenmetsästyksessä ja hirvenmetsästys seurueena on metsästyslain ja -asetuksen mukainen metsästysmuoto. Lainsäädäntö ei rajoita koirien määrää. Koiran käytöstä voimassa oleva lainsäädäntö on sama kaikille metsästäjille riippumatta metsästäjän asuinpaikasta (metsästyslaki 8 luku, 51§-55§, metsästysasetus 12 § ja järjestyslaki 14§). Metsähallitus ei vastaa metsästysaikojen määrittämisestä. Metsästysajat vahvistaa vuosittain Maa- ja metsätalousministeriö. Koirankäytön ajat sisältyvät metsästysaikoihin. ML 8 § turvaa paikallisten metsästysoikeuden kotikuntansa valtion mailla. Metsähallitus ei	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		voi rajoittaa tätä lain paikkakuntalaisille suomaa metsästysmahdollisuutta. Metsästyslain 8 §:ssä säädetty paikkakuntalaisen erityiskohtelu ei kuitenkaan merkitse ulkopaikkakuntalaisten oikeuksien kaventamista. Hallintolain 6 § mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen ja tasapuolisen hallinnon näkökulmasta ei voida myöskään rajoittaa lupametsästäjien laillista metsästystä lupametsästysalueella suhteessa paikkakuntalaisten metsästysmahdollisuuksiin (esim. koiran käyttö). Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti (Hallintolaki 6 §)	
Sähköavusteiset kulkuneuvot mm. sähköpyörät ja sähköpotkulaudat tulee rinnastaa moottoriajoneuvoihin, eli niille pitää olla maastoajoneuvolupa.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Sähköavusteisilla pyörillä, sähkömoottorilla varustetuilla pyörillä ja kevyillä sähköajoneuvoilla liikkumisen tulkitaan ympäristöministeriön ohjeistuksen (www.ymparisto.fi) mukaan kuuluvan jokamiehenoikeuden piiriin. Vastaavasti kuten muissakin jokamiehenoikeudella sallituissa liikkumismuodoissa, toiminnasta ei kuitenkaan saa aiheutua maanomistajalle vähäistä suurempaa haittaa. Metsähallitus on tunnistanut uusien liikkumisen muotojen tuoman haasteen alueiden hoidon- ja käytön suunnitteluun. Tämä	Toimenpiteelle 63 lisätty välineiden kehittymisen huomiointi vaikutusten seurannassa ja toimintojen ohjaamisessa.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		tarkoittaa sitä, että esimerkiksi hoito- ja käyttösuunnitelmien päivityksen yhteydessä tarkastellaan muun muassa pyöräreittien linjauksia sekä sähköavusteisten välineiden käyttöä.	
Maastoliikenteen sekä metsästyksen valvontaan tulee lisätä resursseja.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelma on valtion maiden ja vesien hoitoa ja käyttöä koskeva strategisen tason suunnitelma, eikä siinä voida päättää erävalvonnan resursseista. Erävalvontaan käytettävissä olevat resurssit ratkaistaan kutakin vuotta koskevan budjetoinnin yhteydessä. Metsähallitus on kuitenkin tunnistanut erävalvonnan resurssien lisäämisen tärkeyden.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä*
Lapin ELY -keskus	-	-	-
Lapin ELY-keskus on 25.8.2021 vastaanottanut lausuntapyyntönne koskien saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaa vuosille 2022-2027. Lapin ELY-keskus (jäljempänä ELY-keskus) kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa, että käsillä oleva suunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa saamelaisten kotiseutualueella vuosina 2022 – 2027. Luonnonvarasuunnitelma linjaa valtion omistamien maa- ja vesialueiden pitkän aikavälin ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävää käyttöä. **Lapin ELY-keskuksen lausunto:** ELY-keskus toteaa, että suunnitelma sisältää suuren joukon suunnitelman tavoitteita tukevia toimenpiteitä. ELY-keskus näkee kannatettavana, että suunnitelmassa on tunnistettu suunnittelualueen kansainvälinen toimintaympäristö ja myös muutokset toimintaympäristössä, esim. ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus – kysymykset sekä niiden toisiinsa kytkeytyneisyys. Lapissa yleisesti ja etenkin ko. suunnittelualueella näiden edellä mainittujen ilmiöiden rajat ylittävyys voisi olla esitettyä vahvemmin asiakirjassa tunnistettuna.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti. Metsähallitus on mukana useissa kansainvälisissä hankkeissa. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteen 24 mukaisesti: Toimimme aktiivisesti kansainvälisessä lähialueyhteistyössä norjalaisten, ruotsalaisten ja venäläisten sisarorganisaatioiden kanssa arktisen lajiston suojelemiseksi, kestävän matkailun edistämiseksi ja opastuksen kehittämiseksi. Yhtenä esimerkkinä suunnitelmassa on nostettu esille Halti - EUROPARC Transboundary area hanke. Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden osalta näiden ilmiöiden rajat ylittävää	Lisätty toimintaohjelman johdantokappaleeseen teksti: Luonnonvarasuunnitelma pyrkii osaltaan edesauttamaan ratkaisujen löytämisessä aikamme suurimpiin haasteisiin, ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen. Näiden ilmiöiden kohdalla tärkeäksi nousee niiden rajat ylittävä luonne ja tästä seuraava kansainvälisen yhteistyön tarve.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		luonnetta on kuitenkin varmasti hyvä tuoda esiin jo toimintaohjelman tavoitteita pohjustavassa tekstissä.	
Valtioneuvosto on korvannut 14.12.2017 aiemmin vuonna 2000 tekemänsä ja 2008 tarkistamansa päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (VAT). Päätös on tullut voimaan 1.4.2018. Tavoitteiden ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 24 §:n mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueiden käytön kannalta. ELY-keskus huomauttaa, ettei tavoitteita ole enää jaettu yleis- ja erityistavoitteisiin, vaan tavoitteet koskevat suoraan kaikkia kaavatasoja, ei pelkästään maakuntakaavaa ja toteaa, että kyseistä kohtaa voi olla tarpeen tarkentaa suunnitelmassa.	Luonnonvarasuunnittelun toimintaohjelma.		Lisätty toimintaohjelmaan kappale, jossa tarkennetaan mitä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista tällä luonnonvarasuunnitelmalla erityisesti edistetään.
Toimenpide 2 ELY-keskus korostaa toimenpiteeseen viitaten, että suunnittelualueen sijainnin pohjoisuus ja siitä johtuva toimintaympäristön erityispiirteet (mm. luontoympäristön ja vesistöjen herkkyys) tuottavat korostuneen tarpeen maankäyttötarpeiden yhteensovittamiseksi yhteistyössä sidosryhmien ja viranomaisten kanssa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 18 ja 19 Valtion maiden myynnin, vuokraamisen ja vaihtamisen kohdistuminen kaavoitetuille alueille selkeyttää alueiden käyttöä ja ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tukee saamelaisten kulttuurin ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Toimenpiteen/ -piteiden sisältöä voisi täydentää tiedolla siitä, että rakennusoikeuden jakautuminen muilla kuin kaavoitettavilla alueilla tapahtuu maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) sekä -asetuksen (MRA) säädösten mukaisesti.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 21 Toimenpiteessä saattaisi olla tarpeen huomioida myös MRL 133 ja 173 §:n sekä MRA 60 §:n mukaiset lausuntovelvoitteet suojelu- ja virkistysalueille.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Toimenpiteellä tarkoitetaan sellaisten reittien rakentamista, jotka eivät vaadi rakennuslupaa. Mikäli toimenpide vaatii rakennusluvan Metsähallitus noudattaa voimassa olevia säädöksiä.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Toimenpide 24 ELY-keskus viittaa ilmiöihin ilmastonmuutos ja luontokato, niiden rajatylittävyyteen ja myös esim. vieraslaji-kysymykseen, ja esittää pohdittavaksi lähialueyhteistyön kytkeytyvän toimenpiteen laajentamista koskemaan myös ympäristöviranomaisia.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus näkee että ELY -keskuksen mukanaolosta lähialueyhteistyön hankkeissa on hyviä kokemuksia ja toivoo että tämä yhteistyö voi jatkua myös tulevaisuudessa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
2. Ilmastonmuutos ja 3. Luonnonmonimuotoisuus ja kulttuuriperintö ELY-keskus näkee tärkeänä, että suunnitelmassa tunnistetaan ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus -kysymykset (ilmiöt) sekä niiden toisiinsa kytkeytyneisyys.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus todella kytkeytyvät toisiinsa ja niitä olisi luontevaakin käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Luonnonvarasuunnitelmassa ne on päädytty esittämään omina päälinjoinaan Metsähallituksen strategiassa käytetyn rakenteen vuoksi. Metsähallitus kuitenkin tunnistaa ilmiöiden kytkeytyneisyyden. Ilmastonmuutosta koskevan päälinjan toinen virke kuuluu: Ennusteiden mukaan ilmasto tulee lämpenemään eniten juuri pohjoisella pallonpuoliskolla, jolloin muun muassa useat tuntureiden eläin- ja kasvilajit ovat vaarassa. Edelleen luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön päälinjan kuvauksesta löytyy virke: Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on tärkeää myös ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, sillä biodiversiteetiltään monipuolisen luonnon mahdollisuudet sopeutua muutoksiin ovat yksipuolista lajistoa paremmat.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmassa vuosille 2022-2027 on tunnistettu aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ja toimintaympäristön muutoksista johtuvia vaikutuksia kulttuuriperintöön on kuvattu laajasti. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tarve saamelaisen kulttuuriympäristötietouden lisäämiseen inventoinnin, tutkimuksen ja tiedottamisen kautta on perusteltua, koska	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
saatavan tiedon perusteella voidaan kohdistaa ennallistamis- tai hoitotoimenpiteet oikein.			
Toimenpide 48 Tavoite siirtää arvokkaat vanhat luonnontilaiset metsät metsätalouskäytön ulkopuolelle tukee luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja on siten ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tärkeä tavoite suunnitelman vaikuttavuuden kannalta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 51 ELY-keskus näkee tärkeänä aktiivisten luonnonhoitotoimien käynnistämisen saamelaisalueella yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Erityisen tärkeitä ovat kokonaisuudessaan uhanalaiseksi luokiteltujen elinympäristöjen. kuten perinnebiotooppien kunnostus ja hoito. Perinnebiotoopit sijaitsevat usein arvokkaissa kulttuuriympäristökohteissa ja elinympäristön hoito tukee samalla saamelaisen kulttuurin säilymistä. Heikentyneiden elinympäristöjen kunnostamiseksi on luotu nykyisellä hallituskaudella uusia rahoitusmekanismeja, jotka mahdollistavat luonnonhoitotoimia maanomistajien, yhdistysten tai kuntien toimesta. Myös uuselinympäristöjen hoito tukee saamelaisten perinteisen elinkeinojen luomia elinympäristötyyppejä. Arvokkaiden kohteiden kartoittamiseksi ja hoitoon saattamiseksi ELY-keskus pitää tärkeänä riittävää sidosryhmäyhteistyötä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Lisätty toimenpiteelle kirjaus sidosryhmien innostaminen myös kohteiden kartoittamiseen, ei pelkästään toteuttamiseen.
Toimenpide 57. Tavoitteissa on tunnistettu valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Olisiko toimenpiteessä tarpeen tarkentaa sitä, miten ne otetaan huomioon alueen maankäytössä ja sen ohjauksessa. Lisäksi ELY-keskus tuo esille sen, että kyseisiin alueisiin liittyvä valtioneuvoston päätös on valmistelussa ja jos päätös annetaan valmistellun perusteella, tulee luonnonvarasuunnitelman suunnittelualueelle huomattava määrä saamelaiskulttuurille merkittäviä valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus seuraa aktiivisesti valtioneuvoston päätöksen etenemistä koskien maisema-alueita. Kun päätös toteutuu, Metsähallitus osallistuu mielellään soveltamisohjeiden laadintaan yhteistyössä keskeisten toimijoiden kuten : ympäristöministeriön, ELY:n, saamelaismuseon ja saamelaiskäräjien kanssa. Ohjeiden valmistuessa Metsähallitus ottaa ne käyttöön.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 63-68 ELY-keskus toteaa, että luonnon virkistyskäyttö on viime aikoina lisääntynyt ja se vaatii aiempaa enemmän ohjausta muuttuneiden virkistys-käyttömuotojen, kuten maastopyöräilyn, vapaalaskun, pilkkiarkkien, koiravaljakkoreittien, mönkijäsafarien jne. osalta. Edellä olevasta johtuen kyseiseen toimenpiteeseen ja yleisemminkin suunnitelman sisältöön liittyvästi ELY-keskus toteaa, että luonnon virkistyskäytön, matkailun toiminnan ja myös muun luontoa sekä maa- ja kallioperää	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Toimenpiteen 9 mukaisesti Vilkkaimpien kansallispuistojen virkistyskäytön kestävyyttä edistetään arvioimalla vastuullisuutta ja kestävyyttä LAC-menetelmällä. Limits of Acceptable Change (LAC) -menetelmässä mitataan luonnonsuojeluarvojen	Lisätty kohtaan vastuullisuus ja yhteistyö toimenpide virkistyskäytön ohjaamisen ja kehittämisen yhteydessä huomioitavista seikoista.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
kuluttavan toiminnan vaikutusten huomioiminen suunnitelmassa on tärkeää, kuten on myös tärkeä esittää suunnitelmassa riittävät toimenpiteet toimintaympäristön muutokseen vastaamiseksi.		säilymistä suhteessa alueen kävijämääriin.	
Toimenpide 68 ja 83 Lapin kehittämisen kannalta ELY-keskus näkee hyvin tärkeänä /toimenpide 83) että erämaa-alueiden pääasiallinen käyttötarkoitus säilyy, eikä erämaa-alueiden suojeluperusteet vaarannu. Toimenpiteisiin liittyen ELY-keskus tuo huomiona esille sen, että esim. Käsivarren EMA- ja Natura-alueelle on viime aikoina kohdistunut lukuisia ns. arkkien ja arkkiparkkien lupahakemuksia ja, että ko. toiminnalla voi mahdollisesti olla vaikutuksia toimenpiteen 83 toteutumisedellytyksiin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Erämaa-alueilla lupia ja sopimuksia tehdään hoito- ja käyttösuunnitelmien linjausten mukaisesti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lapin rajavartiosta	-	-	-
Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) 7§ mukaan Metsähallituksen toiminnassa otetaan huomioon mm. Rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet. Lapin rajavartiosto esittää, että saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman 2022-2027 kohdan 19 loppuun lisätään lause: Rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet Saamelaisalueella huomioidaan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Muutettu toimenpiteen 19 kirjausta ja lisätty virke: Metsähallituslain 7 §:n mukaisesti tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet otetaan huomioon Metsähallituksen toiminnassa.
Paatsjoen-, Hammastunturin-, Muddusjärven- ja Muotkatunturin paliskunnat	-	-	-
Lausunnon allekirjoittaneet paliskunnat katsovat ensinnäkin, että LVS-luonnos on selvästi tuotu lausunnolle ennenaikaisesti- perusteiltaan ja taustatiedoiltaan keskeneräisenä. Keskeisin ongelma on suunnitelman vaikutusten arvioinnin puuttuminen. Paliskunnat katsovat, että esitetty suunnitelmaluonnos mahdollistaisi sellaisen maankäytön, joka aiheuttaisi merkittävää haittaa paliskuntiemme harjoittamalle poronhoidolle. Toiseksi paliskunnat toteavat, että niillä ei ole ollut riittävästi aikaa perehtyä luonnokseen. Lausuntoaika on liian lyhyt, kun otetaan huomioon suunnitelman laajaalaisuus ja keskeisten teemojen monimutkaisuus. Paliskunta esittääkin, että suunnitelman valmistelua jatketaan paliskuntien ja Metsähallituksen keskinäisessä prosessissa siihen asti, kunnes riittävä tietopohja ja yhteisymmärrys on saavutettu. Metsähallitus Metsätalous Oy:n kanssa on sovittu LVS:n metsätaloutta koskevista linjauksista käytävän paliskuntakohtaisia neuvotteluita (Neuvottelumenettelyt 19.7.2021 Kii Korhonen). Näissä neuvotteluissa on paliskuntiemme osalta pidetty vasta aloituskokoukset. Sopimuksen mukaan kukin paliskunta käy neuvotteluita	Koko suunnitelma	Lausunnolla on ollut luonnos luonnonvarasuunnitelmasta, joka on laajan yhteistyöprosessin tulos. Suunnitelmaan tulee vielä muutoksia lausuntokierroksen, luonnonvarasuunnitelman yhteistyöryhmän viimeisen tapaamisen, lakisääteisten neuvotteluiden, Akwè: Kon työryhmän lopullisen vaikutusten arvioinnin ja Metsähallituksen hallituksen käsittelyiden jälkeen. Ennen suunnitelmaluonnoksen lähettämistä lausunnolle suunnitelmaa muokattiin AKwé: Kon - työryhmän toimenpideohjelmaa koskevan vaikutusten arvioinnin pohjalta.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
omaan tahtiin Metsähallituksen kanssa sovittavina aikoina. Lisäksi on sovittu, että paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa kuvataan metsätalousalueiden nykytilaa. Nykytilan kuvaus on kooste menneistä vaikutuksista ja uuden suunnitelman kokonaisvaikutus arvioidaan suhteessa nykytilaan. Nykytilan kuvaus on toistaiseksi kokonaan tekemättä. Muun maankäytön ja toimintaympäristön vaikutuksia ei voida tarkastella irrallisena metsätalouden vaikutuksena. Vaikutuksissa on kyse kumulatiivisesta kokonaisvaikutuksesta. Mitä voimakkaampaa metsätalous on sitä kriittisemmin saattavat esim. metsästyksen tai matkailun vaikutukset muotoutua. Nyt lausunnolla olevan LVS:n kokonaisvaikutuksia paliskunnan poronhoitoonkaan ei näin ollen voida vielä arvioida. Lisäksi on syytä huomioida, ettei suunnitelman vaikutuksia saamelaiseen poronhoitoon ole vielä selvitetty edes yleisellä tasolla. Ns. Akwé:Kon-työryhmä ei ole vielä tehnyt varsinaista arviotaan suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. Paliskunnille toimitettiin vasta yhtä viikkoa ennen tämän lausunnon viimeistä jättöpäivää kyseinen työryhmän huomiot LVS:n toimintaohjelmanluonnokseen sekä Metsähallituksen vastaukset näihin. Riittävää aikaa perehtyä edes niihin ei ole ollut. On lisäksi aivan välttämätöntä, että paliskunnat saavat tutustua Akwé:Kon-työryhmän vasta valmisteilla olevaan varsinaiseen vaikutusten arviointiin ennen kuin ne ottavat kantaa luonnonvarasuunnitelmaan. Tässä valossa Metsähallituksen suunnitelmassa esittämä todella korkea hakkuusuunnite (110 000 m3/v saamelaisalueelle) ei ole hyväksyttävissä. Esitetty hakkuusuunnite tarkoittaisi hakkuumäärien kaksinkertaistumista vuoden 2020 tasosta. Hakkuusuunnitteen esittäminen, vaikka vain alustavana, kuvastaa suunnitelmaluonnoksen suurinta lähtökohtaista ongelmaa. Maankäytön keskeisiä linjauksia on tehty ilman riittävää tietopohjaa ja yhteisesti sovittuja selvitys- ja neuvotteluprosesseja.		Luonnonvarasuunnittelu on prosessi, jossa eri vaiheet täydentävät toisiaan. Mikäli lausunnot pyydettäisiin vasta valmiista suunnitelmasta, niillä ei olisi enää merkittävää vaikutusta suunnitelman sisältöön. Luonnonvarasuunnitelmien perustehtävä on yhteensovittaa omistajan Metsähallitukselle asettamat tavoitteet paikallisten toimijoiden tavoitteisiin. Poronhoidon asema suunnittelualueella on merkittävä, mutta luonnonvarasuunnitelman valmistelu pelkästään paliskuntien ja Metsähallituksen välisenä prosessina ei täytä luonnonvarasuunnittelulle asetettuja yhteensovittamisen tavoitteita. Metsätalouden osalta tässä prosessissa on päätetty, että metsätalouden mitoitus (hakkuusuunnite) ja käytettävät menetelmät sovitaan paliskuntakohtaisissa metsätalousneuvotteluissa. Mikäli neuvottelut jäävät jonkin paliskunnan osalta kesken, Metsähallitus on ilmoittanut, että neuvotteluita jatketaan suunnitelmakaudella ja tämä kirjataan luonnonvarasuunnitelmaan. Luonnonvarasuunnitelmaluonnoksen viimeinen luku, uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta, esittelee Metsähallituksen käsityksen mukaan suunnittelualueen nykytilan, joka on	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		muodostunut aikojen saatossa erilaisten toimien yhteisvaikutuksen tuloksena. Suunnittelualueen nykyinen hakkuusuunnite on 155 000 kuutiometriä vuodessa (Ylä-Lapin LVS 115 000 m3 + Lapin paliskunta 40 000 m3), eli alustava hakkuusuunnite on 45 000 kuutiometriä edellistä suunnitetta pienempi. Hakkuusuunnite esitetään pidemmälle jaksolle keskimääräisenä vuositoteumana. Yhtenä yksittäisenä vuonna hakkuumäärä voi poiketa melko paljonkin puun kysynnästä riippuen, kuten alla olevasta taulukosta käy ilmi: Vuosi, Hakkuumäärä m3 2011, 148 938 m3 2012, 156 479 m3 2013, 153 763 m3 2014, 158 331 m3 2015, 169 284 m3 2016, 120 320 m3 2017, 134 569 m3 2018, 99 265 m3 2019, 77 199 m3 2020, 56 796 m3 Hakkuita suoritetaan ainoastaan sovittuja kauppoja vastaavasti. Parina edellisenä vuotena erityisesti kuitupuun kysyntä on ollut heikkoa. Kyseessä on kuitenkin vasta alustava hakkuusuunnite ja lopullisesti se muodostuu	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		paliskuntakohtaisten neuvottelujen summana, kuten suunnitelmaluonnoksessa on sanottu. Alustava määrä on laskennallinen kuten luonnoksessa todetaan ja se on laskettu luonnokseen, koska osa sidosryhmistä on tuonut esiin voimakkaan huolensa metsätalouden jatkuvuudesta ennen kaikkea huoltovarmuuden kannalta.	
Luonnonvarasuunnitelmaluonnoksessa esitetään siis toimia, jotka ilmiselvästi haittaisivat saamelaista poronhoitoa merkittävästi. Toiseksi siinä ei esitetä selkeää suunnitelmaa sille, miten Metsähallitus täyttää sille lakisääteisesti kuuluvan velvollisuutensa turvata saamelaisen poronhoidot toimintaedellytykset. Näin ollen allekirjoittaneet paliskunnat eivät voi antaa suostumustaan esitetylle luonnonvarasuunnitelmalle vaan esittävät suunnitelmatyön jatkamista. Edellä esitetyn valossa on selvää, ettei kunnollista luonnonvarasuunnitelmaa saada tehtyä Metsähallituksen päättämään nykyisen aikataulun puitteissa. Pelkästään omien paliskuntiemme osalta paliskuntakohtaiset vaikutusten arvioinnit ja neuvottelut Metsähallituksen kanssa ovat vasta alkuvaiheessa. Paliskunnat esittävätkin, että suunnittelutyötä jatketaan yhdellä vuodella vuoden 2022 lokakuuhun. Paliskuntiemme näkemyksen mukaan nykyisen LVS:n suunnittelukauden päättyminen ennen sitä ei muodosta ylikäymätöntä ongelmaa, mikäli ylimenokauden menettelyistä sovitaan yhteisesti. Tosiasia on, että koronaepidemia ja sen aiheuttamat rajoitukset ovat viivästyttäneet ratkaisevalla suunnittelutyötä ja neuvotteluja. Tätä ei ole toistaiseksi otettu riittävästi huomioon prosessin aikatauluissa.	Koko suunnitelma	Metsäsuunnitelmien osalta neuvotteluja ja suunnittelutyötä voidaan jatkaa myös tulevalla suunnitelmakaudella.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Paliskuntain yhdistys			
Metsähallitus on toimittanut lausuttavaksi luonnoksen saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi 2022-2027. Luonnonvarasuunnitelmalla ja sen toteutuksella on erittäin suuri vaikutus alueen poronhoitajille ja paliskunnille. Saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluu 13 paliskuntaa. Se on myös erityisesti poronhoitoon varattua aluetta. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella maata ei saa käyttää niin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Lausuttavaksi tullut luonnos saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi 2022-2027 on osin keskeneräinen ja puutteellinen. Luonnoksesta puuttuvat mm. kaikki liitteet alueen maankäyttökarttaa lukuun ottamatta. Paliskuntain	Koko suunnitelma.	Kyseessä on luonnos saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi. Lopullisen muotonsa suunnitelma saa lausuntokierrokselta tulleen palautteen ja neuvotteluiden jälkeen.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
yhdistys toteaa, että ilman liitteitä nyt annettu lausunto suunnitelmasta on puutteellinen. Paliskuntain yhdistys varaa mahdollisuuden lausua asiasta tarvittaessa uudestaan, kun työstä on saatavilla lopullinen versio.			
Liitteenä oleva maankäyttökartta kertoo laajoista matkailun painopistealueista. Matkailun painopistealueet pitäisi keskittää jo olemassa oleviin matkailukeskuksien ja reittien yhteyteen. Luonnoksessa matkailun painopistealueita on linjattu paljon teiden varsille sekä Inarijärvelle. Alueille, joissa ei ennestään ole matkailua ei tulisi tehdä varauksia sitä varten. Mikäli Kiilopään matkailun painopistealuetta laajennetaan nykyisestä, tulee siinä huomioida Lapin paliskunnan lausunto asiasta.	Suunnittelualueen maankäyttökartta.	Liitekartan matkailun painopistealueilla tarkoitetaan matkailun ja retkeilyn painopistealueita samaa tapaan kuin oli muun Lapin luonnonvarasuunnitelmassa. Liitekartan seliteosaan oli tullut painovirhe. Matkailun ja retkeilyn painopistealueilla osoitetaan sellaiset Metsähallituksen alueet, joilla olevaa retkeilyn infraa ylläpidetään ja kehitettään, ne metsätalouden alueet, joissa on tarvetta ottaa matkailu ja retkeily erityisesti huomioon toimenpiteitä suunniteltaessa. Lisäksi tähän rajaukseen kuuluu lomarakentamiseen varattuja kohteita sekä maakuntakaavassa matkailun ja virkistyksen kehittämiseen osoitettuja alueita. Lapin paliskunnan alueen osalta rajaukset sisältävät UKK -puiston retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeet, sekä maakuntakaavan MU-2 alueet (metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltainen alue, jolla erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta) sekä RM kohteen (matkailupalveluiden alue).	Liitekartan selite korjattu. Matkailun ja retkeilyn painopistealueiden rajauksia tarkastellaan vielä yhteistyöryhän neljännessä tapaamisessa 14.10.2021.
Poronhoitolain 53§:n mukaiset ensimmäiset neuvottelut käytiin 17.9.2021. Neuvotteluihin osallistui Metsähallitus, neljä paliskuntaa ja Paliskuntain yhdistyksen edustaja. Poronhoitolain 53 §:n mukaan suunnitellessaan valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa. Kuusi paliskuntaa oli jo aiemmin ilmoittanut, että he pyytävät poronhoitolain mukaista neuvottelua erikseen omalle paliskunnalleen. Tämä tulee olla paliskunnalle mahdollista. Neuvottelussa 17.9. käytiin läpi luonnonvarasuunnitelmaluonnosta ja sen toimenpiteitä. Suunnitelmaluonnokseen tehtiin muutamia muutoksia.	Prosessi.	Jatkoneuvottelu järjestetään lokakuussa 2021.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Neuvottelussa sovittiin uudesta poronhoitolain 53 §:n mukaisesta jatkoneuvottelusta 14.10. pidettävän yhteistyöryhmän kokouksen jälkeiselle ajalle.			
Saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskulttuurin heikentämiskielto edellyttää kyseessä olevan saamelaisyhteisön aineellisen kulttuurin turvaamista maankäytössä siten, että heidän mahdollisuutensa harjoittaa kulttuuria säilyvät. Tämän oikeuden toteutumisen arvioinnissa on olennaista saamelaisten kanssa käytävien tehokkaiden neuvottelujen lisäksi kilpailevan maankäytön kumulatiivisten vaikutusten arviointia, jossa otetaan huomioon kaikki jo toteutunut ja suunnitteilla oleva maankäyttö kyseisen saamelaisyhteisön alueella. Neuvottelujen pyrkimyksenä tulee olla saavuttaa yhteisymmärrys tai saamelaisyhteisön suostumus, joka ei kuitenkaan tarkoita yksipuolista veto-oikeutta. Toisaalta viranomaiset eivät saa ryhtyä saamelaisten perus- ja ihmisoikeuksia loukkaaviin toimenpiteisiin edes saamelaisten suostumuksella. Saamelaisten kotiseutualueen paliskunnat muodostavat em. saamelaisyhteisöjä.	Prosessi	Luonnonvarasuunnitelmaluonnos sisältää tulee olemaan kuvaus alueen nykytilasta, joka Metsähallituksen käsityksen mukaan edustaan suunnittelualueen tilaa, joka on muodostunut aikojen saatossa erilaisten toimien yhteisvaikutuksen tuloksena. Metsähallitus neuvottelee saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana. Kolttien kyläkokousta kuullaan kolttasaamelaisten elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevissa laajakantoisissa tai periaatteellisissa asioissa. Metsätalouden mitoitus ja toimenpiteet sovitaan paliskuntakohtaisesti.	
Luonnoksesta puuttuu myös Akwé: Kon-työryhmän arvio suunnitelman vaikutuksesta saamelaiskulttuuriin. Paliskuntain yhdistys on saanut käyttöönsä Akwé: Kon-työryhmän vaikutusten arvioinnin luonnonvarasuunnitelman toiminnan linjausten luonnoksesta keväältä 2021, minkä jälkeen Metsähallitus on toiminnan linjauksia muuttanut. Ilman varsinaista arviota suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin luonnonvarasuunnitelmaluonnos on puutteellinen.	Suunnitelman liitteet.	Akwè: Kon työryhmä tekee lopullisen arviointinsa suunnitelman vaikutuksista saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytyksiin vasta lausunnolla olevasta versiosta, joten sen liittäminen osaksi luonnosta ei ole ollut mahdollista. Suunnitelman toimintaohjelmaa on muokattu Akwé: Kon	Ei vaikutusta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		työryhmän esitysten pohjalta, ennen lausunnolle lähettämistä.	
Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteet Toimenpiteet 3 ja 4 Poronhoitoalueen suosio metsästäjien keskuudessa kasvaa. Susitilanne eteläisessä Suomessa saa etenkin koiran kanssa metsästävät etsimään koirille turvallisempia metsästysalueita poronhoitoalueelta. Metsästäjä- ja koiramäärät ovatkin alueittain kasvaneet erittäin suuriksi. Yleensä yhdessä metsästysseurueessa on useita koiria. Samoilla alueilla metsästää useita seurueita. Koirien poroille ja poronhoitotöille aiheuttamat vahingot ja häiriöt ovat lisääntyneet huomattavasti viime vuosina ja suurimmat vahingonaiheuttajat ovat hirvenmetsästyksessä käytettävät koirat. Metsästyslain (615/1993) 20 §:n mukaan metsästys ei saa aiheuttaa vaaraa tai vahinkoa ihmiselle tai toisen omaisuudelle. Tiedottaminen on tarpeellinen toimenpide, ja sitä on tehty jo usean vuoden ajan. Pelkkä tiedottaminen ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan lainsäädännöllisiä toimia koiraongelman ratkaisemiseksi. Metsästystä täytyy ohjata ja tarvittaessa rajoittaa alueittain. Lisäksi Paliskuntain yhdistys muistuttaa, ettei ulkopaikkakuntalaisten metsästys ole ylipäätään sosiaalisesti kestävällä tasolla ja että saamelaisten ja muiden paikallisten erityinen oikeus metsästää perustuu saamelaisten ikiaikaisiin nautintaoikeuksiin poronhoito-oikeuden tavoin. Tällaista ikiaikaista metsästysoikeutta ei tulisi kaventaa mahdollistamalla enenevissä määrin ulkopaikkakuntalaisten metsästystä alueella ja jopa erilaisin metsästystavoin.		Koirien käyttö metsästyksen apuna on metsästyslain ja -asetuksen mukainen metsästysmuoto. Lainsäädäntö ei rajoita koirien määrää. Koiran käytöstä voimassa oleva lainsäädäntö on sama kaikille metsästäjille riippumatta metsästäjän asuinpaikasta (metsästyslaki 8 luku, 51§-55§, metsästysasetus 12 § ja järjestyslaki 14§). Metsähallitus tiedostaa metsästyskoirien aiheuttamat haasteet poronhoidolle. Ongelmia pyritään ratkomaan muun muassa luonnonvarasuunnitelman toimenpiteiden 3 ja 4 toimilla. Toimenpiteen 82 mukaisesti erävalvonnan yhdeksi painopistealueeksi tulevalla suunnitelmakaudella on valittu hirven metsästys. Metsästyslain 8 § mukaan kuntalasilla on oikeus metsästää kotikuntansa valtion mailla. Metsähallituksen lakisääteisenä tehtävänä on tarjota metsästysmahdollisuuksia valtion mailla. (Laki metsähallituksesta 5§, metsästyslaki 44§-47§). Metsästyslain 8 §:ssä säädetty paikkakuntalaisen erityiskohtelu ei kuitenkaan merkitse ulkopaikkakuntalaisten oikeuksien kaventamista. Hallintolain 6 § mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen ja tasapuolisen hallinnon	Ei vaikutusta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		näkökulmasta ei voida perusteetta myöskään rajoittaa lupametsästäjien laillista metsästystä lupametsästysalueella suhteessa paikkakuntalaisten metsästysmahdollisuuksiin (esim. koiran käyttö). (Hallintolaki 6§, yhdenvertaisuuslaki 5§). Käytännön menettelystä metsästyksen ohjauksessa ja poronhoidon huomioon ottamisesta on sovittu yhdessä Paliskuntain yhdistyksen ja Metsähallituksen välisessä voimassa olevassa sopimuksessa. Sosiaalista kestävyyttä ja metsästyksen reunaehtoja määritellään ja säädellään kiintiöpäätöksellä.	
Toimenpide 6 Tämä on paliskunnille tiedonsaannin kannalta tärkeä toimenpide. Kartta tulee kuitenkin laajentaa kattamaan alueen kaiken maankäytön, jolla on vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Ilman tietoja kaikesta maankäytöstä kartta on puutteellinen ja antaa virheellisen mielikuvan alueesta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Toimenpiteellä on lueteltu joitain keskeisimpiä maankäytön muotoja. Asia varmasti tarkentuu kun tasoa aletaan rakentamaan.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 12 Retkietiketin laatiminen on kannatettava toimenpide. Retkeilijämäärät alueella on kasvussa ja tietämättömät retkeilijät aiheuttavat vahinkoa ja haittavaikutuksia luonnolla sekä poronhoidolle. Retkietiketissä on hyvä olla maininta koirien kiinni pidosta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti. Koirien kiinnipito yms. tulee saamaan keskeisen sija ko. etiketissä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 13 Luonnoksen mukaan metsätalous toimii metsien monikäyttöön ja luonnon monimuotoisuuteen turvaamiseen perustuvat pitkäjänteisen kestävyyden puitteissa. Metsätalouden kestävyyttä tulee tarkastella taloudellisen kestävyyden lisäksi myös kulttuurisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyyden mittareilla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Pitkäjänteisellä kestävyydellä tarkoitetaan lausunnossakin mainittuja kestävyyden neljää ulottuvuutta. Metsätaloudella on kattava ja luotettava metsätalouden	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Luonnoksessa toiminnan perustaksi mainitaan luotettava paikkatieto ja asiantunteva maastosuunnittelu. Paikkatiedon tarkentamisessa Metsähallituksella on vielä tehtävää, joten toimenpide on tarpeellinen. Metsän ikäluokkakartoissa on ilmennyt virheitä ja se antaa väärää kuvaa metsien rakenteesta.		suunnittelua palveleva paikkatietoaineisto. Suunnittelu perustuu ammattitaitoiseen laseraineistojen, ilmakuvien ja muun datan tulkintaan ja maastossa mitattuihin ja määritettyihin tietoihin. Metsätalouden suunnittelussa ei hyödynnetä ikäluokkakarttoja sellaisenaan, koska suoraan järjestelmästä tulostettu ikäluokkateemakartta ei kuvaa siemenpuiden alla olevia aukeita tai taimikoita oikein.	
Toimenpide 14 Luonnonvarasuunnitelmaprosessissa on Metsähallituksen taholta kerrottu, että hakkuusuunnitteen määrää ei tulla laittamaan suunnitelmaan. Lausuttavalla olevassa versiossa alustava hakkuusuunnite kuitenkin on merkitty. Hakkuusuunnite on alueeseen ja sen kestävään hakkuumäärään nähden liian suuri. Mittaritietojen mukaan vuonna 2020 hakkuumäärä on ollut 56 796 m3 ja kokonaispoistuma on ollut 65 883 m3. Nyt alustavaksi hakkuusuunnitteeksi suunnitelmaan on merkitty 110 000 m3, vaikka hakkuumäärästä ei ole sovittu paliskuntakohtaisesti, mistä Metsähallituksen ja suunnittelualueen paliskunnat sopivat suunnittelun aloituksen yhteydessä. Tämä ilmeisesti ennakoi huomattavaa hakkuumäärän nostamista alueella. Hakkuumäärä vaikuttaa suoraan ja välillisesti poroelinkeinoon ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Erityisesti vanhojen metsien hakkuut ovat haitallisia poronhoidolle. Vanhoja metsiä ei tulisi hakata alueilla, joilla metsän uusiutuminen on hidasta ja metsän tuotto on heikko. Hakkuiden pääpaino tulisi kohdentaa harvennusta tarvitseville aloille. Metsien käsittelyssä on käytettävä sellaisia menetelmiä, jotka heikentävät mahdollisimman vähän alueen laidunkäyttöä. Metsähakkuut vähentävät ja pirstaloivat laidunalueita, kuluttavat maata ja vaikuttavat poronhoitotöitä. Valtion mailla tehtävistä hakkuista, maanmuokkauksista ja muusta maankäytöstä, jotka vaikuttavat poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti, tulee aina neuvotella asianosaisen paliskunnan kanssa. Neuvottelut tulee käydä aina ennen toimenpiteiden aloittamista ja niissä tulee löytää yhteinen näkemys asiasta. Suunnitelmaan tulee kirjata tarpeellisena menneen kauden linjaukset muista metsätalouden toimenpiteistä: Metsätalous ei toimi turvemailla, eikä soita ojiteta. Kemiallisia torjunta-aineita ja lannoitusta ei käytetä. Avohakkuita ei tehdä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Hakkuusuunnitetta ei päätetä luonnonvarasuunnittelun yhteistyöryhmässä, vaan se muodostuu paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien summana. Tämä luku tullaan aikanaan laittamaan myös luonnonvarasuunnitelmaan. Paliskuntakohtaiset neuvottelut ovat vielä kesken, mutta Metsähallituksen johto edellytti, että alustava suunnite on oltava mukana jo suunnitelmaluonnoksessa, koska esimerkiksi kunnat ovat nostaneet esiin voimakkaan huolen metsätalouden jatkumisesta alueen huoltovarmuuden näkökulmasta. Suunnittelualueen tämänhetkinen hakkuusuunnite on 155 000 m3 (Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelman alue 115 000 m3 + Lapin paliskunnan alue 40 000 m3). Tämänhetkiseen suunnitteeseen nähden voisi arvioida suunnitteen laskevan, mutta luvut tarkentuvat suunnittelun	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Paliskuntain yhdistys näkee, että paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat tulee tehdä yhteisymmärrykseen pyrkien vaikkakin se aikataulullisesti menisi luonnonvarasuunnitelman hyväksymisaikataulun jälkeiselle ajalle. Suunnitelmaan tulee laittaa ainoastaan tiedot niiden paliskuntien alueilta, joiden kanssa paliskuntakohtaiset suunnitelmat ovat valmiit. Alkuperäistä aikataulua on suuresti hidastanut mm. koronapandemia.		edetessä. Yksittäisen vuoden hakkuumäärästä ei voi vetää johtopäätöksiä pidemmälle ajalle laskettuun hakkuutavoitteeseen. Kuitupuun kysyntä on parina edellisenä vuonna ollut poikkeuksellisen huono, mikä on heijastunut myös suunnittelualueen hakkuumääriin. Suunnitelmaluonnoksessa olevan alustavan hakkuusuunnitteen laskentaperiaatteet sekä paliskuntakohtaisten neuvotteluiden tilanne on kerrottu suunnitelmaluonnoksessa. Töitä paliskuntakohtaisten neuvotteluiden loppuunsaattamiseksi jatketaan. Metsätalouden käyttämät ja käyttämättä jättävät toimenpiteet tullaan kirjaamaan suunnitelman liitteeksi. Kesäkuussa järjestetyssä saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien ja Metsähallituksen vuositapaamisessa tuotiin esille, että mikäli jonkin paliskunnan kanssa neuvottelut jäävät kesken, tullaan luonnonvarasuunnitelmaan tekemään kirjaus neuvotteluiden jatkumisesta suunnitelmakauden aikana.	
Toimenpide 18 Tarpeellinen toimenpide	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 20 Paliskuntien poronhoidon rakennelmien osalta on tarpeen soveltaa yhtenäistä ja kohtuullista hinnastoa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Toimenpide 21 Paliskunnille tulee varata aito mahdollisuus vaikuttaa uusiin ja päivitettäviin käyttöoikeus., vuokra- ja reittisopimuksiin. Maastoliikenne kuluttaa maastoa, vaikuttaa poronhoitotöihin, porojen liikkumiseen sekä laitumen yhtenäisyyteen ja käyttöön. Tämän takia uusia reittejä tulisi välttää ja keskittää maastoliikenne niille alueille, joissa sitä jo ennestään on. Lisäksi Paliskuntain yhdistys muistuttaa, että maastoliikennemääriä tulee seurata ja tarvittaessa asettaa rajoituksia, mikäli määrät lisääntyvät kohtuuttomiksi poronhoidolle tärkeillä alueilla. Paliskuntain yhdistys vaatii, että luonnonvarasuunnitelmaan otetaan toimenpiteeksi valvonnan lisääminen niin maastoliikenteen kuin metsästyksenkin osalta, koska valvonnan puuttuminen on osaltaan edesauttanut tilanteen kehittymistä sosiaalisesti kestämättömään suuntaan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Osittain suunnitelmaa tukeva kommentti. Toimenpiteellä 82 erävalvonnan yhdeksi painopistealueeksi on otettu maastoliikenne ja hirvenmetsästys.	Lisätty toimenpiteelle kirjaus reittien päällekkäiskäytön edistämisestä.
Toimenpide 28 Toimenpide on hyvä ja tarpeellinen. Kullanhuuhdonnalla on selviä vaikutuksia vesistöihin ja siten laajemmin koko alueelle. Vesistövaikutusten selvittäminen on tärkeää.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 30 Suunnitelman mukaan Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella suunnittelukaudella. Tämä on erittäin tärkeä toimenpide. Tuulivoimapuistolla on paljon haitallisia vaikutuksia poronhoitoon.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 31 Kaikessa metsänkäsittelyssä tulisi käyttää luontoa vähiten vaurioittavia toimintatapoja. Uudishakkuita tulisi tehdä vain paliskuntien kanssa erikseen sovittavilla poikkeuskohteilla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsänhoidon toimenpiteet sovitaan paliskuntakohtaisesti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 32 Taimikonhoitojen ja harvennusten suorittaminen ajallaan on tärkeää. Aiemmin syntyneiden ylitiheiden metsien harvennus on tarpeen. Jotta jäkälä voi palautua, tulee hakkuutähteet kerätä alueelta pois.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Osittain suunnitelmaa tukeva kommentti. Harvennushakkuiden yhteydessä hakkutähteiden aiheuttamaa haittaa voidaan minimoida esimerkiksi puimalla oksat kasoihin.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 41 Metsästyksen lupamitoituksessa ja kiintiöpäätöksissä tulee ottaa huomioon metsästyksen aiheuttamat haitat poroelinkeinolle. Kiintiöiden määrät on pidettävä kohtuullisena. Perustelut samat kuin toimenpiteissä 3 ja 4.	Luonnonvarasuunnittelun toimintaohjelma.	Kiintiö- ja lupapäätökset perustuvat tutkimuslaitosten tuottamaan tutkittuun riistakantatietoon, ja niissä huomioidaan paikalliset olosuhteet ja lupa-aluekohtaiset erityispiirteet kuten poroelinkeino. Ennen kiintiöpäätöksen antamista Metsähallitus neuvottelee Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen kanssa	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		ja kuulee saamelaisten kotiseutualueen kuntakohtaisia neuvottelukuntia ja alueen riistanhoitoyhdistyksiä sekä tarvittavilta osin myös Riistakeskusta. Lisäksi ennen vuosittaisen lupakiintiön tarkempaa mitoitusta kuullaan alueen riistanhoitoyhdistyksiä.	
Toimenpide 43 Toteutus tulee suunnitella paliskuntien kanssa yhteistyössä, mikäli se koskee poronhoidon rakenteita.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Vastuu on rakennelman omistajalla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 44 Ulkopaikkakuntalaisten maastoliikennelupia virallisten urien ulkopuolelle ei pitäisi myöntää ollenkaan. Saamelaisten kotiseutualueella on jo nyt nähtävissä lisääntynyt luvaton maastoliikenne ympäri vuoden. Kesäaikainen maastoliikenne kuluttaa maastoa ja talviaikaan maastossa ajaminen tekee alueelle jälkiä, joita pitkin porot ohjautuvat väärille paikoille ja porojen paimentaminen vaikeutuu. Maastoliikenteen valvontaan on saatava lisää resursseja. Maastoliikenteen valvontaa on liian vähäistä isoon alueeseen ja maastossa liikkujiin nähden. Perustelut samat kuin toimenpiteissä 3 ja 4	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Lumettoman ajan maastoliikennelupia myönnetään vain poikkeustapauksissa, kuten esimerkiksi: kullanhuuhdonta-alueiden huoltotehtäviin tai rakennetuille kiinteistöille, joilla ei ole rasitetta tai kulku olisi tarkoituksen mukaista ohjata rasitteesta poiketen. Luonnonvarasuunnitelma on valtion maiden ja vesien käyttöä linjaava strateginen suunnitelma eikä siinä voida ennakkoon päättää erävalvonnan resurssien lisäämisestä. Erävalvonnan resurssit määräytyvät vuosittaisen budjettisuunnittelun yhteydessä. Metsähallitus kuitenkin tunnistaa erävalvonnan resurssien lisäämisen tarpeen.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä*
Toimenpide 45 Selvityksen suunnitteluun tulee ottaa mukaan kaikki paliskunnat, joiden aluetta asia koskee. Mahdolliset toimenpiteet tulee suunnitella paliskuntien kanssa tiiviissä yhteistyössä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 46	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Kuusi- ja lehtipuuvaltaisten alueiden pitäminen metsätalouden ulkopuolella Inarissa ja Enontekiöllä on hyvä toimenpide. Lapin paliskunnan osalta aiemmin käsitellyt kuusimetsät- määritelmä on tarpeen käydä läpi paliskuntakohtaisessa neuvottelussa.			
Toimenpide 48 Toimenpide on tarpeellinen. Kaikki vanhat metsät ovat poronhoidolle elintärkeitä. Epäselvyyksien välttämiseksi kartoitukseen tulisi lisätä myös luonnontilaisen kaltaiset vanhat metsät.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus noudattaa inventoinneissa vanhan luonnontilaisen metsän kriteereitä. Yhtenä kriteerinä on se, että aiemmat hakkuut eivät ole muuttaneet metsien luontaista rakennetta.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 50 Mahdolliset kulotukset tulee pitää pienialaisina ja niistä tulee neuvotella alueen paliskunnan kanssa saaden niihin paliskunnan suostumus.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonsuojelulain (68 §) mukaa viranomaisten on edistettävä Natura 2000 -verkoston alueiden suojelun perusteena olevien luontotyyppien ja lajien ekologisia vaatimuksia vastaavia, niiden säilyttämiseen, lisäämiseen tai parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Metsäpalot ovat keskeinen boreaalisia luonnonmetsiä muokkaava tekijä. Palon voimakkuudesta riippuen metsäpaloilla voi olla joko välittömiä tai pitemmän aikavälin vaikutuksia metsän rakenteeseen ja puulajisuhteisiin, uudistumiseen sekä lahopuun määrään ja laatuun. Palojatkumoalueverkoston tehtävä on tuottaa ja ylläpitää eri-ikäisten paloalueiden jatkumoa palanutta puuta tarvitsevalle eliölajistolle. Metsänpoltoilla halutaan turvata ja edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelualueilla. Poltettavat pinta-alat ovat pieniä ja kohteiksi voidaan valita luonnontilaltaan heikkoja metsiä,	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		esim. taimikkoa tai nuorta metsää. Kohteeksi ei oteta poronhoidolle tärkeitä alueita, jäkälävaltaisia alueita eikä alueita, joilla on merkittävää uhanalaista lajistoa tai kulttuuriperintökohteita. Pienialaisten kohteiden valinta toteutetaan tiiviissä yhteistyössä paliskuntien kanssa.	
Toimenpide 63 Uusille luonnossa liikkujille tulee tehdä ohjeistusta kuten toimenpiteessä 12.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Retkietiketissä ja tulevassa saamelaisten kotiseutualueen retkietiketin ohjeistuksessa huomioidaan myös uudet luonnossa liikkujat.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 64 Toimenpide on tarpeellinen. Tulee huomioida, että myös lyhytaikaisilla ja ei-pysyvillä reiteillä, erilaisilla tapahtumilla ja kilpailuilla voi olla vaikutusta poronhoitoon.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti. Metsähallitus ottaa lausunnon huomioon toimintoja ohjatessaan.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 72 Luontaiselinkeinojen ja porotalouden turvaaminen on erittäin tärkeä toimenpide.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 73 Luonnoksen mukaan metsätalouden toimintaa kehitetään pitkäjänteisesti yhteensovittamalla toiminta poronhoidon, matkailun ja muiden elinkeinojen ja toimintojen kanssa. Yhteensovittamista on tehty jo pitkään, mutta yhteensovittamisen parantaminen ja kehittäminen on kannatettavaa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 75 Paliskuntien osoittaminen, ylitiheiden harvennuskohteiden kartoittaminen on tärkeää. Kartoituksen jälkeen tulee ryhtyä myös harvennustyöhön, jotta metsä voi palautua.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Kuten toimenpiteellä todetaan, harvennukset hoidetaan suunnitelmallisesti. Taimikonhoitomääriä on lisätty ja ne ovat olleet viime vuosina 1 000 - 1 500 ha/vuosi.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 79 Metsähallituksen tulee omissa lausunnoissaan ottaa huomioon perinteiset elinkeinot ja toiminnan vaikutus niihin. Paliskuntain yhdistys huomauttaa, että saamelaisten kotiseutualueella on kullanhuuhdonta-alueita ja isoja kaivoslain mukaisia varausilmoitushakemuksia vireillä. Nämä aluevaraukset on otettava täysimääräisesti huomioon suunnittelualueen kumulatiivisten vaikutusten arvioinnissa poronhoidolle.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus tiedostaa lausuntoja antaessaan, että suunnittelualueella on useita osin päällekkäisiä maankäyttömuotoja. Metsähallitus on linjannut luonnonvarasuunnitelmassa, että se laatii karttatason	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		maankäyttökohteista vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi.	
Toimenpide 82 Maastoliikenteeseen liittyvää valvontaa ja resursseja tulee lisätä nykyisestä. Erityisesti koronapandemian aikaan luvaton maastoliikenne on lisääntynyt huomattavasti. Erävalvonnalla ei ole nykyisillä resursseilla mahdollisuutta tehdä tarpeeksi liikennevalvontaa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus viittaa toimenpiteen 44 kohdalla annettuun vastineeseen.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä*
Sámi Árvvut			
Yhdistys keskittyy lausunnossaan luonnonvarasuunnitelman tavoitteisiin, linjauksiin sekä vaikutuksiin saamelaisten perinteiseen tietoon. Yhdistyksen hallitus on hyväksynyt lausunnon sähköpostikokouksessaan 17.-19.9.2021. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että luonnonvarasuunnitelma on hyvin pitkä ja raskas dokumentti sisältäen verrattain paljon lainauksia eri dokumenteista ja kansallisen tason tavoitteista. Yhdistyksen näkemyksen mukaan keskeisiin kansallisiin strategioihin ja tavoitteisiin voitaisiin viitata tiiviimmin ja viittauskäytön myötä ja keskittyä käsittelemään saamelaisten kotiseutualueen tilannetta ja tavoitteita yksityiskohtaisemmin. Nyt suunnitelmasta yli kolmasosa on yleistä taustoittavaa osiota, joka keskittyy erityisesti kansalliseen tarkasteluun. Ilmastonmuutos on tunnustettu suunnitelmassa keskeiseksi toimintaympäristöön vaikuttavaksi tekijäksi, mutta suunnitelmassa ei ole konkretisoitu riittävästi, miten ilmastonmuutos vaikuttaa saamelaisten kotiseutualueeseen.	Koko suunnitelma.	Luonnonvarasuunnitelma on suuralueelle laadittava strategisen tason suunnitelma. Johdannosta pyritään tuomaan esille ja taustoittamaan ne tekijät, joiden pohjalta ja joita ratkaisemaan luonnonvarasuunnitelman varsinainen ydin, toimintaohjelma, on rakennettu	Ei muutosta suunnitelmaan.
Yhdistys ei ota kantaa luonnonvarasuunnitelman hakkuumääriin, vaan näkee että ne tulee sopia paliskuntakohtaisesti alueittain. Suunnitelman mukaan luonnonvarasuunnitelman merkitys hakkuiden kohdentamisessa ei ole merkittävä, koska hakkuista sovitaan paliskuntakohtaisesti. Yhdistys kiinnittää kuitenkin huomiota metsänkäyttömenetelmiin sekä metsäsertifiointiin. Metsäsertifiointi on ollut saamelaisten kotiseutualueen keskeinen menetelmä, jonka avulla on sovitettu yhteen poronhoidon, luonnon monimuotoisuuden ja talousmetsien käytön tarpeita. Luonnonvarasuunnittelussa tuodaan metsäsertifioinnista esille vain seuraavaa sivulla 16: "Metsäsertifioinnin kriteerejä on tarkennettu sekä PEFC- että FSC-järjestelmissä." Saamelaisten kotiseutualueella on ollut voimassa PECF-järjestelmä. Järjestelmän nykyisessä standardien päivitystyössä eivät ole mukana Saamelaiskäräjät, luontojärjestöt eikä Ely-keskus. Metsäsertifioinnilla on hyvin merkittävä vaikutuksensa luonnonvarasuunnitelmaan ja sen toimeenpanoon. Suunnitelmassa olisi välttämätöntä tuoda esille, mitä metsäsertifioinnin osalta saamelaisten kotiseutualueelle tehdään. Yhdistyksen näkemyksien mukaan tämä tulee ratkaista ennen luonnonvarasuunnitelman hyväksymistä Metsähallituksen, Kolttien kyläkokouksen, Saamelaiskäräjien ja paliskuntien yhteistyössä-	Koko suunnitelma	Metsähallitus noudattaa omaa ympäristöohjeistustaan, joka on monelta osin tiukempi kuin kumpikaan mainituista sertifiointi standardeista. Suunnittelualueen valtion maiden osalta PEFC sertifioinnin kirjaus on saamelaiskäräjien hallituksen vuonna 2020 hyväksymä. PEFC sertifiontiin liittyvä prosessi on kesken. Sertifiointi ja sen hyväksyntä ei kuitenkaan ole Metsähallituksen tehtävä, Metsähallitus on yksi osapuoli - asiakas. Metsätalouden mittakaava suunnittelualueella on hyvin pieni, muun maankäytön ollessa	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Mikäli metsäsertifioinnista ei päästä yhteisymmärrykseen, luonnonvarasuunnitelman liitteenä tulisi olla velvoittava menettelytapa metsien käsittelystä saamelaisten kotiseutualueella, menettelytavoista metsien käsittelyn yhteydessä, seurannasta ja ristiriitatilanteiden ratkaisemisesta.		merkittävämpää. Edellä mainituista syistä johtuen Metsähallitus näkee, että luonnonvarasuunnittelun pysäyttäminen odottamaan sertifioinnin uutta standardia ei ole tarkoituksenmukaista.	
Suunnitelmassa käsitellään ilmastonmuutosta hyvin yleisellä tasolla taustoittavassa osuudessa. Ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista saamelaiskulttuuriin on saatavilla tutkimustietoa. Esimerkiksi SAAMI-hankkeessa on koottu kokonaiskuva olemassa olevasta tutkimuksesta ja uutta tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksesta, jota voisi hyödyntää ja konkretisoida toimenpiteiksi. Tarkoituksenmukaista ei ole tutkimustulosten laaja referointi, vaan niiden hyödyntäminen tavoitteen asettelussa.	Koko suunnitelma.	Toimintaohjelman yksi päälinjoista on ilmastonmuutos. Tämä osio sisältää koko joukon toimenpiteitä, joilla Metsähallitus pyrkii käytettävissään olevilla keinoilla toisaalta hillitsemään ilmastonmuutosta ja toisaalta edistämään hiilen sidontaa ja varastointia.	Lisätty uusi toimenpide SAAMI hankkeen pohjalta.
Yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että luonnonvarasuunnitelmassa ei mainita toimenpiteissä saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon suojelua (artikla 8(j)) eikä tavanomaista luonnonkäyttöä (artikla 10(c)). Toimenpiteet eivät pidä sisällään minkäänlaisia toimenpiteitä vieras- ja tulokaslajien leviämisen estämiseksi ja tunturiluonnon ylläpitämiseksi erityisesti kasvillisuuden osalta, joka on ratkaisevaa tunturiluonnon ylläpitämiseksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelman laadinnassa noudatetaan saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen yhteistyössä laatimaa Akwé: Kon toimintamallia, joka on käytännön sovellus artikla 8 j:n toteuttamiseksi. Toimenpide 40 käsittelee vieraslajien (puronieriä, minkki ja supikoira) poistamista. Alueen luontotyypeistä heikoimmassa tilanteessa ovat tunturikoivikot, toimenpiteellä 45 tähdätään niiden tilan kohentamiseen.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpiteissä olisi tarpeellista olla aikataulu, resurssit ja konkreettiset tehtävät selvitettynä. Nyt monet toimenpiteet ovat hyvin yleisellä tasolla (kehitetään keskusteluyhteyttä, lisätään tiedotusta yms.) Olisi tarkoituksenmukaista, että eri toimenpiteitä ajoitettaisiin, koska kaikkia toimenpiteitä ei ole ilmeisesti tarkoituksenmukaista toteuttaa vuonna 2022. Toimenpiteitä on ehdotettu useita, mutta usea on nykytilaa toteavia ja jopa Metsähallituksen sisäisiä toiminnallisia kysymyksiä, kuten toimenpide 5, joka soveltuisi paremmin Metsähallituksen sisäiseen strategiaan. Osa toimenpiteistä ei ole toimenpiteitä, vaan toteamuksia lakisääteisitä velvoitteista kuten kohta 13.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Luonnonvarasuunnitelma on strategisen tason suunnitelma, joka ohjaa Metsähallituksen toimintaa seuraavan viiden vuoden ajan. Toimenpiteiden aikataulutaminen ja tarkempi toimenpidesuunnittelu aloitetaan sen jälkeen, kun Metsähallituksen	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Yhdistys ehdottaa, että toimenpiteet nivottaisiin läheisemmin nykytilan kuvauksen yhteyteen esim. siten, että jokaista toimenpidettä ennen olisi lyhyt teksti ongelmassa/haasteesta, jota toimenpiteellä pyritään ratkaisemaan. Tavoitteenasettelu olisi täten selkeämpää ja ratkaisukeskeisempää. Toimenpiteet, jotka eivät tuo muutosta nykytilaan/käytäntöön, voisi kuvata sanallisesti nykytilan yhteydessä.		hallitus hyväksyy luonnonvarasuunnitelman. Toimintaohjelma sisältää asioita ja toimenpiteitä, jotka edustavat nykytilaa. Ne on kirjattu mukaan koska niihin liittyvät kysymykset ovat nousseet vahvasti esiin yhteissuunnittelun kuluessa. Ehdotus on varteenotettava ja sen näkökohtia on hyvä pohtia seuraavalla suunnittelukierroksella.	
Toimenpiteissä ehdotetaan kohdassa 2 yhteistyöryhmien perustamista maankäytön ja matkailun yhteensovittamiseksi alueittain. Yhteistyöryhmiin nimetään edustajat keskeisiltä toimijoilta. Yhdistys pitää tärkeänä, että tässä yhteydessä tarkennetaan mitkä nämä keskeiset toimijat ovat, mikä on yhteistyöryhmien suhde jo olemassa oleviin Metsähallituksen kuntakohtaisiin neuvottelukuntiin. Yhdistyksen näkemyksen mukaan tällaisten yhteistyöryhmien perustaminen edellyttää tarkkarajaista säätelyä ja keskeisten toimijoiden määrittämistä. Nykyisessä muodossaan yhteistyöryhmien rooli olisi merkittävä maankäytön suunnittelun kannalta, ja koska kyseessä ei ole lakiin perustuva elin, sen tehtävät tulee suhteuttaa lain asettamiin rajoihin. Yhdistys kiinnittää huomiota myös Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen ja paliskuntien lakisääteisiin tehtäviin. Mikäli yhteistyöryhmillä on todellinen tarve, niin niiden tehtävistä ja toimintatavoista ja saamelaiselinkeinojen osallisuudesta työhön tulee laastia tarkempi kuvaus. Tulisi myös pohtia, voisivatko näitä tehtäviä hoitaa olemassa olevat kuntakohtaiset neuvottelukunnat. Yhteistyöryhmien toimialue tulee myös määrittää. SÁ-yhdistyksen näkemyksen mukaan ne eivät toimia alueella, joissa on hoito- ja käyttösuunnitelmat, ja jotka ovat suojeltuja.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Toimenpiteellä on kerrottu minkä tyyppisiä asioita ryhmissä käsitellään. Metsähallituksella on myönteisiä kokemuksia tämänkaltaisesta yhteistyöryhmätyöskentelystä esimerkiksi Ylläksen matkailualueen maankäyttöhaasteiden ratkaisemisessa. Yhteistyöryhmien kokoonpano ja agenda määritellään tarkemmin, kun niitä lähdetään perustamaan. Yhteistyöryhmä on keskinäisen luottamuksen ja yhteistyön parantamiseen tähtäävää toimintaa hieman epämuodollisemmissa merkeissä. Yhteistyöryhmillä ei ole lainsäädäntöön perustuvaa valtaa taikka agendaa.	Kirjausta yhteistyöryhmistä on täsmennetty.
Toimenpiteissä 4 esitetään mediakampanjaa koskien metsästystä poronhoitoalueella. Yhdistyksen näkemyksen mukaan yleisen mediakampanjan vaikuttavuus ei välttämättä ole merkittävä, mutta ohjeistus tulisi kohdistua ennen kaikkea alueellisesti ja lupamyynnin yhteydessä. Metsästyksellä on eri puolilla saamelaisten kotiseutualuetta erilaisia vaikutuksia ja niitä tulee pystyä minimoimaan vuorovaikutuksessa ao. siidan kanssa ja ohjaamalla metsästyspainetta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Kohta 7 koskee sähköisten lupapalveluiden edistämistä. Se luonnollisesti tehostaa toimintaa, mutta lupaan liittyvä neuvonta on vaikeampi toteuttaa sähköisen asioinnin yhteydessä. Esimerkiksi metsästykseen, luonnossa liikkumiseen, poronhoidon liikkumiseen ja roskaamiseen liittyvä ohjaus olisi tarkoituksenmukaista tehdä lupamyynnin yhteydessä. Toimenpiteiden 4 ja 7 välillä on mahdollista ristiriitaa, ja olisi ratkaistava miten ohjeistus tapahtuu digitaalisen lupamyynnin yhteydessä tehokkaasti ja vaikuttavasti.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Ko toimenpiteellä todetaan lisäksi, että myös palvelupisteiden toimintaa kehitetään edelleen.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 13 koskee retkietiketin laatimista. Se sinänsä on kannatettava ajatus, mutta ohjeistuksen lisääminen edellyttää myös valvontaa. SÁ-yhdistyksen jäsenet ovat huolestuneet roskaamisesta suosituimmilla retkeilyreiteillä, jota ei pelkkä ohjeistus ole poistanut. Suojelualueen reiteillä on tavattu roskia aina vaipoista kaljatölkkeihin. Yhdistyksen näkemyksen ohjeistus ei riitä ja paikallisten ei ole asia siivota turistien jättämiä roskia ja jälkiä. Yhdistys esittää keinoksi, että reitit voidaan sulkea matkailijoilta määräajaksi, mikäli roskaamista ei saada kuriin. Jokaisella matkailijalla on riittävät tiedot roskaamisen kielteisistä vaikutuksista, kyse on siis välinpitämättömyydestä. On myös huomioitavaa, että kaikki matkailijat eivät seuraa virallisia reittejä, vaan liikkuvat luonnossa myös paimennusreittejä ja polkuja pitkin. SÁ-yhdistys on havainnut, että matkailu on lisännyt laitonta maastoliikennettä, henkilöautoilla on kuljettu mönkijäreiteillä ja matkailijat ovat jättäneet autojaan yksityismaille/autoteiden varsille ja myös muille luvattomille alueille. Kyseessä on Metsähallituksen virkistystoiminnan haittavaikutus, johon pitää pystyä vastaamaan tarkemmin esim. valvonnalla. Tiedotusta ja verkostointia tulee lisätä esimerkiksi autojen kuljetus- ja parkkeerauspalveluja tarjoavien yritysten kanssa ja sosiaalisen median retkiaiheisilla sivustoilla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Osittain suunnitelmaa tukeva kommentti. Metsähallitus ottaa roskaamiseen liittyvät näkökohdat huomioon alueiden huoltoa ja käyttöön liittyvää viestintää ja opastusta kehittäessään. Maastoliikenteen valvonta on yksi erävalvonnan painopisteistä tulevalla suunnitelmakaudella.	Ei muutosta suunnitelmaan.
SÁ-yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että reitistöjä koskevat linjaukset koskevat vain matkailua. Maastoa käyttävät paimennustyössä myös poronhoitajat. Maastoliikenneurat ovat paikoitellen vaarallisia ja eroosion johdosta urissa on kulkukelvottomia kohtia ja urat ovat voineet levetä laajoille alueille. Luonnon monimotoisuuden suojelemiseksi olisi tärkeää, että tällaiset kohteet kartoitettaisiin yhdessä ao. siidan kanssa ja keskeiset ja vaaralliset kohdat kunnostettaisiin/paalutettaisiin. Yhdistys esittää tätä otettavaksi toimenpiteeseen.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallituksella ei ole mahdollista kunnostaa mönkijäreitistöä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 44 käsittelee maastoliikennettä. Maastoliikennelupien suurin ongelma on valvonnan puute. Reittien ulkopuolinen maastoliikenne on hyvin yleistä keväällä ja kevättalvisin ja maastoliikenne on paikoitellen täysin hallitsematonta. Kaikille turisteille liikkuminen maastourilla ei riitä. Yhdistys on hyvin tietoinen, että Metsähallitukselle on tiedotettu luvattoman maastoliikenteen aiheuttamista ongelmista poronhoidolle, erävalvonnan uskottavuudelle ja luonnossa liikkumiselle. Täten on valitettavaa, että luonnonvarasuunnitelma ei käsittele tätä lainkaan. Erävalvonnan resursseja ei ole lisätty eikä erävalvonta pysty valvomaan	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Erävalvonta on budjettirahoitteista toimintaa eikä sen tulevien vuosien resurssien suuruutta voida päättää luonnonvarasuunnitelmassa. Metsähallitus tunnistaa tarpeen erävalvonnan resurssien kasvattamiselle.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä*

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
luvatonta maastoliikennettä. Metsähallitus on luonnonvarasuunnitelman mukaan panostamassa digitaalisuuteen yhä enemmän. Nykyteknologian avulla lupaehtojen noudattamisen valvominen ja ohjaaminen digitaalisesti olisi hyvin mahdollista paikannussovelluksien avulla. Alueellisesti luvaton maastoliikenne on todellinen ongelma poronhoidolle, joka tulee ratkaista. Epäkohta on ollut Metsähallituksen tiedossa jo pitkään. Jos se ei pysty täyttämään lakisääteisiä velvollisuuksia valvoa maastoliikennettä ja lupaehtojen toteutumista, niin lupiakaan ei voida myöntää. Luvattoman maastoliikenteen hillitseminen on ratkaistava luonnonvarasuunnitelman yhteydessä.		Maastoliikenteen valvonta on yksi erävalvonnan painopisteistä tulevalla suunnitelmakaudella.	
Toimenpide 45 käsittelee tunturikoivikoita ja tunturikoivikoiden elpymisen estymistä porojen laidunnuksesta johtuen. Yhdistys kiinnittää huomiota ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin kasvillisuuteen. Tunturikoivikoiden uusiutumiseen vaikuttavat keskeisesti mittarituhot, jotka tutkimusten mukaan yleistyvät leutojen talvien myötä. Mittarituhoihin on hyvin vaikea vaikuttaa ympäristöystävällisesti. Tunturiluontoa uhkaa ilmastonmuutoksen johdosta palsojen katoaminen ja vihertyminen, eli korkean puuston nousu pohjoisemmaksi ja korkeammalle. Tämän ehkäisyyn ei esitetä toimenpiteitä. SAAMI-hankkeessa on selvitetty, että sammaloituminen on lisääntynyt ja korvannut jäkälän alueellisesti. Tätä tulisi tutkia ja selvittää keinoja, voidaanko jäkälien korvautumista sammalilla hillitä. Keskeinen kysymys on myös puuston kasvun hillitseminen. Tutkimustieto osoittaa, että porojen kesäaikaisella laidunnuksella voidaan hillitä tulokaslajien tuloa alueelle ja nk. vihertymistä. Mutta tämä edellyttää, että poroja on laidunnettava kesäisin suunnitelmallisesti ja poronhoitajille on turvattava paimentamiseen riittävät resurssit. Yhdistys esittää toimenpiteeksi luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen vaikutusten hillitsemisen yhteistyössä poronhoitajien kanssa pyrkien estämään tunturiluonnon vihertymistä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus huomioi lausunnon esittämät näkökohdat toimenpiteen 45 mukaisissa toimissa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimenpide 56 tulisi kirjoittaa uudelleen. Metsähallituksen ei pidä vain pyrkiä ymmärtämään ja tunnistamaan saamelaisten pyhien paikkojen merkitystä. Metsähallitus on viranomainen, jonka vastuulla on osaltaan saamelaisen kulttuuriperinnön suojelu hallinnoimillaan alueilla ja sen tulee tuntea myös saamelaisten pyhät paikat, eikä vain pyrkiä siihen.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Sanaa pyrkii on käytetty toimenpiteellä sen vuoksi, että Metsähallituksella ei välttämättä ole tiedossaan kaikkia saamelaisten pyhiä paikkoja. Perinteistä tietoa ja henkistä pääomaa suojellaan myös siten, että suunnittelutyössä käytetään vain sitä perinteistä tietoa, minkä kukin yhteisö on vapaaehtoisesti luovuttanut.	Toimenpiteen kirjausta muutettu ensimmäisen virkkeen osalta muotoon: Metsähallitus pyrkii tunnistamaan ja ymmärtämään hallinnoimillaan alueilla olevien saamelaisten pyhien paikkojen arvon ja merkityksen.
Toimenpide 74 on luonnon monimuotoisuuden ja poronhoidon kannalta kirjattu huolestuttavaan muotoon. Turpeen käytöstä luopuminen johtanee puuhakkeen	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallituksen liiketoimintojen tehtäviin kuuluu harjoittaa	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
käytön lisäämiseen, johon tällä toimenpiteellä valmistaudutaan. Energiahuolto on luonnollisesti tärkeää, mutta hakkuiden lisääminen energiahuoltoa varten voi heikentää luonnon monimuotoisuutta. Tavoite 74 edellyttää tarkennusta luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta. Huoltovarmuuskysymykset eivät kuulu yhdistyksen käsityksen Metsähallituksen lakisääteisiin tehtäviin. Energiatuotantoa tulee kehittää pitkäjänteisesti kansallisten ilmasto- ja energialinjausten mukaisesti.		metsätaloutta ja toimittaa puutavaraa asiakkaille. Puutavaraan kuitenkin toimitetaan vain voimassa olevien kestävien hakkuusuunnitteiden osoittama määrä. Toisin sanoen, vaikka kysyntää puulle olisi enemmänkin Metsähallitus ei vastaa kasvavaan kysyntään hakkuusuunniteiden nostamisella luonnonvarasuunnitelmissa sovitusta tasosta. Toimintaohjelman toimenpiteet eivät ole toisistaan irrallisia. Metsätalousalueiden monimuotoisuuskysymysten huomiointiin liittyviä toimenpiteitä löytyy toisaalta toimintaohjelmasta.	
Toimenpide 77 rinnastaa saamelaisten ja paikallisten oikeudet. Ne tulisi käsitellä eri kohdissa. Toimenpiteestä ei ilmene, miten Metsähallitus edesauttaa pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä. Sitä tulisi selventää.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suomen lainsäädäntö lähtee siitä, että kohdassa mainitut pyyntioikeudet määräytyvät kotikunnan eivät etnisyyden perusteella. Pyyntioikeudet turvaamalla ja säilyttämällä edesautetaan pyyntiin liittyvän eränkäyntikulttuurin säilymistä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että luonnonvarasuunnitelma ei sisällä toimenpiteitä, jotka olisi kohdennettu lapsille ja nuorille. Tämä on hyvin valitettavaa. Metsähallituksen yksi keskeinen yhteiskunnallinen tehtävä on osaltaan tukea luonnon monimuotoisuutta ja lisätä tietoa siitä. Yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että saamelaisten kotiseutualueella on lapsille ja nuorille tarjolla rajallisesti kerho- ja nuorisotoimintaa. Metsähallituksen olisi mahdollista osana yhteiskunnallisia tehtäviään tukea saamelaisten perinteisen tiedon ja luonnonkäytön sekä saamen kielen säilymistä tekemällä yhteistyötä esimerkiksi saamelaisen lastenkulttuurikeskus Mánnun, saamelaisopetuksen, Sámi Duodjin ja saamelaisyhdistysten kanssa tarjoten lapsille ja nuorille leiri-, kerho- ja liikunnallista toimintaa eri puolilla saamelaisten kotiseutualuetta. Tällaiseen toimintaan olisi mahdollista saada erillisrahoitusta ja se olisi tärkeää Metsähallituksen yhteiskunnallisten tehtävien toteutumiselle ja myös saamelaislapsille ja -nuorille. SÁ-yhdistys esittää, että tästä otettaisiin toimenpide suunnitelmaan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnittelun kuluessa järjestettiin suunnittelualueen kaikille kahdeksasluokkalaisille nuorille suunnattu työpaja sekä vielä erikseen saamelaisnuorten kuuleminen. Näiden perusteella suunnittelualueen nuoria kiinnostavat ja toisaalta huolettavat aivan samat aiheet kuin vanhempiakin. Toimintaohjelman esimerkiksi ulkoilu-, retkeily- ja pyyntimahdollisuuksia edistävät toimet on näin ollen suunnattu kaikille ikään katsomatta.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Metsähallitus osallistuu mielellään muiden toimijoiden järjestämään luontopainotteiseen nuorille suunnattuun toimintaan asiantuntijajäsenenä mahdollisuuksiensa mukaan. Varsinainen kerho- tai muun vastaavan toiminnan vetäminen ei kuulu Metsähallituksen tehtäviin.	
Hoito- ja käyttösuunnitelmien päivitys Luonnonvarasuunnitelmissa ei ole linjattu hoito- ja käyttösuunnitelmien päivityksestä. Yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että Pöyrisjärven erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma on hyvin vanhentunut ja sen päivittäminen tulisi aloittaa välittömästi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Saamelaisten kotiseutualueelle kohdistuvien hoito- ja käyttösuunnitelmien välitarkastelut tullaan tekemään erikseen suunnitellulla aikataululla luonnonvarasuunnitelman valmistumisen jälkeen.	Ei muutosta suunnitelmaan.
SÁ-yhdistyksen mukaan Metsähallituksella on saamelaisten kotiseutualueen valtion hallinnassa olevien maa- ja vesialueiden hoitajana erityinen vastuu siitä, että saamelaisten perinteiset elinkeinot säilyvät mahdollisimman elinvoimaisina saamelaisten kotiseutualueella ja huomioivat alueelliset erot ja elinkeinolliset eroavaisuudet. Parhaat edellytykset saamelaisilla perinteisillä elinkeinoilla on perinteisen tiedon hyödyntämiseen ovat suojelualueilla, kuten kansallis- ja luonnonpuistoissa. Saamelaisten tulisi voida käyttää alueitaan perinteisen tietonsa mukaisesti siten kuin niitä on voitu aiemminkin hyödyntää. SÁ-yhdistys viittaa SAAMI-hankkeen tutkimustuloksiin, jonka mukaan saamelaisten kotiseutualueella on ainakin 10 erilaista porotyömallia, joissa on pyritty sopeutumaan ilmastonmuutokseen. Lisäruokintaa ei esimerkiksi harjoiteta kaikilla alueilla ja porotyömalleissa, kuten Lapin paliskunnan palkisen puolella, Näkkälän paliskunnan pohjoisosassa eikä Sallivaarassa. Lisäruokintaa ei harjoiteta Pöyrisjärven erämaa-alueella sekö Saaravuoman ja Kuoskivuoman soidensuojelualueilla, ja alueen poronhoitajat haluavat turvata luonnon monimuotoisuuden säilymisen alueella ja säilyttää alueet porojen lisäruokinnasta vapaana. Alueen poropaimentolaiset ovat tietoisesti halunneet olla lisäruokkimatta porojaan sen vuoksi että tunturiluonto porolaidunalueena säilyy poropaimentolaisuudelle otollisena: poronhoitajat voivat säilyttää perinteisen siitaporonhoitonsa ja että porot eivät kadota luontaista kykyään laiduntaa ja olla luonnonolosuhteissa. Tämä on ollut tietoinen valinta, jolla on haluttu säilyttää saamelaisten perinteistä tietoa ja saamelaiskulttuuria.	Koko suunnitelma.	Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään. Luonnonvarasuunnitelmaluonnos on laadittu näistä lähtökohdista. Luonnonvarasuunnitelma on strategisen tason suuralueelle tehtävä suunnitelma, jonka puitteissa ei voida tehdä yksittäistä aluetta koskevia linjauksia.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Porojen lisäruokinta on pysyvä osa poronhoitoa tietyillä alueilla ja useat eri siidat ruokkivat poroja vastuullisesti luonnon monimuotoisuutta kunnioittaen pystyen minimoimaan kasvillisuuteen aiheutuvat kielteiset vaikutukset ja rehevöitymisen. Näkkälän paliskunnan pohjoisosassa ongelmana on, että alueelle on tuotu heinien avulla paimentamalla poroja eteläiseltä alueelta ja näitä poroja on ruokittu erämaa- ja suojelualueilla heinällä ja tämä on korvannut kasvillisuutta mm. horsmalla. Alueella porojaan paimentavat saamelaiset haluavat suojella poronhoitomalliaan ja luonnon monimuotoisuutta, mutta tämä on vaikeaa, koska alueelle tuodaan sekä heiniä, rehuja että poroja, joiden laidunalue kuuluu eteläiselle alueelle. Metsähallituksen pitää pystyä hoito- ja käyttösuunnitelmassa ratkaisuihin, jotka tukevat perinteisen poronhoidon säilymistä sekä luonnon monimuotoisuuden säilymistä, koska Metsähallitukselle on annettu kyseinen lakisääteinen tehtävä. Näemme, että ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen hillitsemiseksi hoito- ja käyttösuunnitelmien tulee pystyä ratkaisemaan nämä kysymykset ja Metsähallituksen pitää pystyä toimimaan paremmassa vuorovaikutuksessa poronhoitajien kanssa, jotka tuntevat laidunalueensa erittäin hyvin ja laidunalueen haasteet. Tähän asti sillä ei ole ollut vaikutusta. SÁ-yhdistyksen näkemyksen mukaan olisi tärkeätä kiinnittää tähän huomiota ja aloittaa Metsähallituksen kanssa neuvottelut siitä, miten porojen ruokinta järjestetään kestävästi ja luodaan edellytykset sille, että porojen ruokinta voidaan kieltää tietyillä alueilla alueen poronhoitajien ja Metsähallituksen yhteistyöllä. Metsähallitus tulee pystyä luonnonvarasuunnitelmansa ja hoito. ja käyttösuunnitelmilla takaamaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen ja erityisesti perinteisten saamelaisten poronhoitohallien säilymisen saamelaisten kotiseutualueella ja kieltämään niitä uhkaavat tekijät.			
Seuranta Yhdistys kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että seuranta perustuu pääosin numeeriseen tietoon. Saamelaiskulttuuria koskevien toimenpiteiden osalta suunnitelma ei esitä käytännössä minkäänlaista seurantaa. Seurantaa käsitelevä osuus saamelaiskulttuurin osalta ei käsittele seurantaa, vaan saamelaiskulttuuria yleisellä tasolla. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista ja kyseinen teksti tulisi sijoittaa muualle. Saamelaiskulttuuria koskevien ja siihen vaikuttavien esityksien seurannan tulee olla sekä numeerista että sanallista ja toimenpiteiden vaikuttavuutta tulee seurata Akwé: Kon -menettelyn avulla. Mittaristo tulee laatia yhteistyössä Akwé: Kon -työryhmän, saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja paliskuntien kanssa. Yhdistys kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että olemassa olevia paikkatietoaineistoja, kuten Suomen Ympäristökeskuksen tunturit-aineistoa, maa-alan	Uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta.	Suunnitelman vaikutukset saamelaiskulttuuriin arvioidaan Akwè: Kon työryhmän toimesta. Tätä kirjoittaessa arviota ei ole vielä käytössä. Seurantaan ja mittaristoon saamelaiskulttuurin osalta palata arvioin käsittelyn yhteydessä.	Saamelaiskulttuuria koskeva osio siirretty osaksi johdanto lukua.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
pirstoutumista kuvaavaa paikkatietoaineistoa sekä kaukokartoitusaineistoa kuten Maanmittauslaitoksen LIDAR-aineistoa tulisi hyödyntää seurannassa.			
Asiakastyytyväisyyttä koskevien mittariston osalta asiakastyytyväisyyttä mitataan vain suojelu- ja retkeilyaluekävijöiden, kalastajien ja metsästäjien osalta eli painottuen erityisesti turistien asiakastyytyväisyyteen. Asiakastyytyväisyyttä tulee mitata myös poronhoitajien ja saamelaiselinkeinon harjoittajien osalta, koska he ovat suurin Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden käyttäjäryhmä, joka käyttää perinteisiä nautinta-alueitaan ympäri vuoden. He ovat Metsähallituksen keskeisin asiakasryhmä, joihin Metsähallituksen tulee panostaa. Sámi árvvuut -yhdistys esittää, että asiakastyytyväisyyttä mitataan jatkossa saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittajilta sekä saamelaislapsilta ja nuorilta otetaan kysely osaksi mittaristoa. Asiakastyytyväisyys -termin sijasta voisi olla tarkoituksenmukaista käyttää tässä yhteydessä esim. käyttäjätyytyväisyys -termiä, koska harva saamelainen kokee olevansa Metsähallituksen asiakas. Yhdistys myös näkee, että mittarien tulisi kytkeytyä konkreettisemmin toimenpiteisiin. Nyt mittaristo on erillään toimenpiteistä ja mittaristo on sellainen, jota Metsähallitus käyttää joka tapauksessa toimintansa ja vaikuttavuutensa raportoimiseen. Nyt vaikuttaa siltä, että mittaristo ja toimenpiteet ovat erillään toisistaan.	Uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta.	Luonnonvarasuunnitelmien seurannassa käytettävä mittaristo on valtakunnallinen. Siihen voidaan lisätä suunnittelualueen erityispiirteitä kuvaavia mittareita. Mittaristoa käsitellään luonnonvarasuunnittelun yhteistyöryhmän neljännessä työpajassa 14.10.2021. Metsähallituksen asiakkaiden, kumppanien ja sidosryhmien tyytyväisyyttä Metsähallituksen toimintaan tyytyväisyystutkimuksen avulla. Tätä on kuvattu luvun otsikon sidosryhmätyytyväisyys alla. Viimeisin tutkimus on tehty vuonna 2020, tuloksen koskevat koko Lappia. Metsähallitus harkitsee olisiko sen mahdollista jatkossa toteuttaa kyseinen tutkimus saamelaisten kotiseutualuetta koskien.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lopuksi Yhdistys näkee, että suunnitelma vaatii edelleen työstämistä ja lisätietoja. Lausunnolla olleesta versiosta puuttuvat myös keskeiset liitteet, kuten kulttuurihistoriaa ja saamelaiskulttuurille kokevien vaikutuksien arviointia. Nämä tulisi olla mukana suunnitelmassa ja suunnitelma tulisi lähettää tämän jälkeen uudelleen lausuttavaksi. Yhdistys kiinnittää huomiota myös siihen, että Akwé: Kon -ohjeiden mukaan vaikutuksenarvioinnin on oltava jatkuva prosessi ja vaikuttaa suunnitelman sisältöön, ei irrallinen, jälkikäteen suunnitelmaan lisätty liite. Vaikutuksenarviointi tulee liittää suunnitelmaan Akwé: -Kon ohjeiden mukaisesti.	Koko suunnitelma.	Mainitut liitteet tullaan lisäämään lopulliseen versioon. Akwè: Kon -työryhmä on osallistunut aktiivisesti suunnitelman tekoon. Ryhmä teki vaikutusten arvioinnin alustavista toiminnan linjauksista ja se on käsitelty Metsähallituksen ja Akwè: Kon -työryhmän välisessä neuvottelussa ennen suunnitelman lausunnolle lähettämistä. Neuvottelun perusteella toimintaohjelmaan tehtiin useita muutoksia ja	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		ne kohdat, joita ei voitu muuttaa perusteltiin työryhmälle Metsähallituksen toimesta. Luonnonvarasuunnitelman valmistuttua Metsähallituksen ja Akwè: Kon -työryhmä välisessä neuvottelussa käydään vielä läpi arvion vaikutukset hyväksyttyyn suunnitelmaan.	
Saamelaiskäräjät	-	-	-
Metsähallitus pyytää lausuntoa luonnoksesta saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi vuosille 2022-2027. Luonnonvarasuunnitelma kattaa valtion maa- ja vesialueet Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnossa sekä Lapin paliskunnan alueella Sodankylän pohjoisosissa. Suunnitelma koskee Metsähallituksen toimintaa valtion hallinnoimilla alueilla saamelaisten kotiseutualueella. Tämä on tarkoituksenmukainen lähestymistapa, joka voi tukea kokonaiskuvan muodostumista Metsähallituksen toiminnasta ko. alueella. Samoin on kokonaiskuvan kannalta hyvä, että suunnitelmaluonnos huomioi Metsähallituksen kaikki vastuualueet. Keskeisin luonnonvarasuunnittelun tavoite ja pyrkimys suhteessa saamelaisten kotiseutualueeseen on Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan lain Metsähallituksesta (2016/234) 6 §:ssä Yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet todettu saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen.	Koko suunnitelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaisten kotiseutualue ja suunnittelualue Saamelaiskäräjät ehdottaa, että suunnitelmaluonnoksen s. 19 alkava katsaus lainsäädäntöön pitää sisällään myös saamelaisten kotiseutualuetta koskevan säännöksen ja sitä aukaisevan selitteen. Selkeä esimerkki tällaisesta kirjauksesta löytyy Liikenne 12-suunnitelmasra: Saamelaisilla on perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain 121 § mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Saamelaisten kotiseutualueella tarkoitetaan [lisäys alkuperäiseen: saamelaiskäräjälain 4 §: mukaisesti] Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevan Lapin paliskunnan aluetta. Itsemääräämisoikeutensa nojalla saamelaisilla on kansana oikeus päättää poliittisista oloistaan sekä edistää omaa taloudellista, yhteiskunnallista ja kulttuurista kehitystään. (Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021-2032. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:75, s. 12) Erityistä poronhoitoaluetta koskevassa kohdassa on hyvä todeta asian säännösperusta.	Luonnonvarasuunnittelu ja saamelaisten alkuperäiskansa-asema		Tehty suunnitelmaan lausunnossa esitetyt lisäykset.
Saamelaisten kotiseutualue käsittää muitakin kuin valtion hallinnassa olevia maa- ja vesialueita, joten tarkkaan ottaen luonnonvarasuunnitelma laaditaan ainoastaan osalle saamelaisten kotiseutualueesta. Siksi suunnitelmassa voinee käyttää	Koko suunnitelma		Asiayhteyteen sopivilta osin korvattu saamelaisten kotiseutualue termillä suunnittelualue

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
laajemmin suunnittelualue-sanaa ja supistaa saamelaisten kotiseutualue-käsitteen viljelyä. Yksittäisenä huomiona luonnoksessa esiintyvään suunnittelualueen kuvaukseen: "Suunnittelualue käsittää valtion maa- ja vesialueet Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnissa sekä Lapin paliskunnan alueen Sodankylän kunnassa." > Lapin paliskunnan alueen tulisi muuttaa muotoon ...Lapin paliskunnan alueella..."Lapin paliskunnan alue kattaa rajauksensa sisällä sekä valtion hallinnassa olevat että muut maa- ja vesialueet.			
Suunnitelmaluonnoksen lopussa esitetään asiakaskokonaisuudesta irrallaan sinänsä osuva, lyhyt kuvaus saamelaiskulttuurista. Saamelaiskäräjät esittää, että suunnitelman alkuosaa ennen toimintaohjelmaa täydennetään kuvauksella saamelaisista ja saamelaiskulttuurista ml. kolttakulttuuri. Metsähallituksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman lisäksi Saamelaiskäräjien toimintasuunnitelmaan 2020-2023 sisältyviä ajantasaisia tietoja voi hyödyntää: Saamelaiskäräjien vuonna 2019 keräämien tietojen mukaan Suomessa on 10 759 saamelaista. Saamelaisten lukumäärä on viimeisen neljän vuoden aikana kasvanut 296:lla, lisäystä on tapahtunut saamelaisalueen ulkopuolella. Saamelaisten kotiseutualueella asuu 3 406 saamelaista. Saamelaiset ovat kotiseutualueellaan viidesosan vähemmistönä alueen noin 18 700 asukkaasta. Saamelaisten kotiseutualueella Inarissa asuu eniten saamelaisia ja kunnan alueella käytetään kaikkia kolmea saamen kieltä. Suomen saamelaisista noin 68 % (7 353) asuu saamelaisalueen ulkopuolella, heistä 672 ulkomailla.	Saamelaiskulttuuria koskeva kappale		Saamelaiskulttuurista oma luku, lukujen suunnittelualue ja saamelaisten kotiseutualue osana kansainvälistä toimintaympäristöä lukujen väliin. Täydennetty saamelaisten määrää koskevia tietoja ja sekä saamelaiskulttuurin kuvausta Metsähallituksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman teksteillä.
Toimintaohjelmaan Saamelaiskäräjät toivoo toimenpidettä tai toimenpiteitä, jolla pyritään saattamaan Lapin paliskunnan saamelaiset yhdenvertaiseen asemaan Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kuntien alueilla asuvien saamelaisten kanssa (esim. kalastusluvat, kuntakohtaiset neuvottelukunnat). Lain Metsähallituksesta 39 §:ssä säädetään kuntakohtaisista neuvottelukunnista, jotka asetetaan saamelaisten kotiseutualueeseen kokonaisuudessaan kuuluviin kolmeen kuntaan. Lapin paliskunnan alueen asioita varten neuvottelukuntaa ei ole. Neuvottelukuntien tehtävänä on käsitellä valtion maa ja vesialueiden sekä niihin kuuluvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja hoitoa. Saamelaiskäräjät esittää, että luonnonvarasuunnitelmassa oiotaan tätä lainsäädännöllistä puutetta, esimerkiksi soveltamalla toimenpiteissä 1-3 esitettyä vastaavasti. Käsillä olevassa suunnitteluprojektissa on suunnittelualueeksi nimenomaan otettu Ylä-Lappi laajennettuna Lapin paliskunnan alueella, joten ehdotettu toimenpide kuvastaisi tätä muutosta toimenpiteiden tasolla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsästyslain 8 §:n ja kalastuslain (379/2015) mukaisesti pyyntioikeudet määräytyvät kotikunnan perusteella. Metsähallituslain (234/2016) 39 §:n mukaisesti kuntakohtaiset neuvottelukunnat asetetaan saamelaisten kotiseutualueeseen kokonaisuudessaan kuuluviin kuntiin. Lapin paliskuntaa koskevia asioita käsitellään muun muassa neuvotteluissa paliskunnan kanssa sekä saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluissa. Inarin kalatalousalue ulottuu Lapin paliskunnan alueelle. Kalatalousalueella on edustus Inarin neuvottelukunnassa.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Luonnonvarasuunnitelma on valtion maiden ja vesien käyttöä koskevat strateginen suunnitelma, eikä siinä voida esittää toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa voimassa olevien säädöksiin nähden.	
Saamelaiset poronhoitajat ovat alkuperäiskansan edustajina maankäytössä oikeudenomistajia. Saamelaisen poronhoidon riittävät ja kestävät laidunvarat tulee turvata paikallisten yhteistyöryhmien yhteensovittamisessa. Yhteistyöryhmissä voidaan käsitellä muun maankäytön yhteensovittamista saamelaisyhteisöjen asettamien reunaehtojen puitteissa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Perustettavien yhteistyöryhmien tehtävänä on varmistaa eri elinkeinojen toimintaedellytykset. Metsähallitus tiedostaa, että yhteistyöryhmien toiminnassa täytyy varmistaa saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen. Tapaamisissa käytetään kulttuurisensitiivisiä kokouskäytäntöjä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaiskulttuuri ja luonnontilaisuus Suunnittelualueen kuvauksissa toistuu määrite luonnontilainen, myös erämaisuus. Saamelaiskäräjät näkee asiaan kuuluvaksi, että suunnittelualuetta ei luonnehdittaisi ainoastaan luonnontilaiseksi vaan että tuotaisiin ilmi alueella laajasti harjoitettu maankäyttö. Suunnitelmaluonnoksen sivulla 33 tunnistetaan perinteiset luonnonkäyttötavat ja niiden turvaamisen merkitys saamelaisen kulttuuriperinnön ja perinteisen tiedon säilymisen näkökulmasta. Saamelaiskäräjät toteaa, että suunnittelualueen luonnon monimuotoisuus on seurausta saamelaisten elinkeinojensa harjoittamisen pitkäaikaisesta jatkumosta alueella. Kestämätön historiallinen luonnonvarojen hyödyntäminen olisi tuottanut köyhtyneen luonnonympäristön kuten monessa muussa paikassa on tapahtunut.		Suunnittelualueen pinta-alasta 69 % on suojelu- ja suojeluohjelma-alueita ja erämaa-alueita, jolloin alueen luonnehtiminen luonnontilaiseksi ja erämaiseksi ei Metsähallituksen näkökulmasata ole liioittelua. Luvuissa toimintaympäristön muutokset sekä uuden suunnitelman lähtötilanne on tuotu esille alueella harjoitetun maankäyttö ja sen volyymi.	Täydennetty päälinjan 3 kuvausta luonnon monimuotoisuuden säilymisestä.
Kulttuuriperinnön suojelemisen kannalta keskeiseksi suunnitelmaluonnoksessa mainitaan aineeton kulttuuriperintö eli perinteiset luonnonkäyttötavat. Saamelaiskäräjät esittää, että sana aineeton poistuu. Aineellisen ja aineettoman kulttuurin välille on mahdotonta tehdä eroa, kun on kyse luonnonkäytöstä. Em. Metsähallituksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa 2019, sivulla 28, todetaan, että "Saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ovat kalastus, keräily, käsityö, metsästys ja poronhoito sekä niiden nykyaikaiset soveltamisen muodot. Saamelaisille niiden yhteisällinen ja kulttuurinen merkitys on huomattava. Perinteiset elinkeinot kuvastavat luonnon ja kulttuurin välistä suhdetta sekä saamelaista elämäntapaa. Perinteisten elinkeinojen voidaan sanoa kannattelevan saamen kieliä ja kulttuuria, ja	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma päälinja 3. Luonnon monimuotoisuus ja kulttuuriperintö	Poistetaan tekstistä aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön erottelu, sillä ne liittyvät kiinteästi toisiinsa.	Muutetaan tekstiin: Kulttuuriperinnön suojelemisen kannalta keskeistä on kulttuuriympäristö, johon sisältyvät maisema, rakennusperintö ja arkeologinen kulttuuriperintö sekä alueeseen liittyvät perinteet. Keskeistä on myös perinteisten luonnonkäyttötapojen turvaaminen ja edistäminen.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
siksi ne katsotaankin kuuluvan tärkeänä osana saamelaiseen kulttuuriin. Perinteisillä elinkeinoilla on kulttuurissa äärimmäisen tärkeä aineellinen ja aineeton merkitys."			
Nykypäivän poronlaidunnuksen aiheuttamiksi käsitelty jäkälikköjen kuluminen on toki seurausta porojen ravinnon hankkimisesta, mutta asiaan vaikuttavat olennaisesti maankäyttöpaineiden lisääntyminen ja paliskunta- ja muun sääntelyjärjestelmän rajoittava vaikutus suhteessa saamelaisporonhoidon harjoittamisen tarpeisiin (vrt. toimenpide 45).	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma päälinja 3	Päälinjan kuvauksessa on pyritty kuvaamaan yleisellä tasolla luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön tilannetta suunnittelualueella ja sitten toimenpiteillä konkretisoidaan mitä tulevalla suunnitelmakaudella tehdään tavoitteiden saavuttamiseksi. Muun maankäytön vaikutus porojen laidunnukseen on tunnistettu tätä asiaa koskevan toimenpiteen kuvauksessa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Yksittäisiin toimenpiteisiin liittyviä huomioita 3. Toimenpiteen kirjausta tulisi yhdenmukaistaa suhteessa muihin toimenpiteisiin. Luonnoksessa on muotoiltu seuraavasti (kursiivi lisätty): "Lupametsästäjien, paikallisten metsästäjien ja paliskuntien välillä olevaa keskusteluyhteyttä *tulee kehittää edelleen* pyrkimällä osallistamaan osapuolia vahvemmin jo olemassa oleviin tiedonanto- ja keskustelutilaisuuksiin yhteensovittamisen mahdollistamiseksi." Saamelaiskäräjät ehdottaa, että kirjaus muutetaan muotoon: Metsähallitus toimii aktiivisesti lupametsästäjien, paikallisten metsästäjien ja paliskuntien välisen keskusteluyhteyden kehittämiseksi...	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Ehdotus ok, muutetaan esitetyn mukaisesti.	Muutettu toimenpiteen kuvausta ehdotetulla tavalla.
6. Julkinen karttatason maankäyttökohteista vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi. Toimenpide paikkaa luonnonvarojen käytön suunnittelua ja lupamenettelyjä vaikeuttavaa puutetta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
12. Retkietiketin laatiminen. Saamelaiskäräjät tekee mielellään yhteistyötä saamelaisten kotiseutualuetta koskevan retkietiketin laatimiseksi, kuten toimenpiteessä ehdotetaan. Saamelaiskäräjät viittaa jo julkaistuun saamelaismatkailun eettiseen ohjeistukseen (https://www.samediggi.fi/saamelaismatkailun-eettiset-ohjeet/)	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
30. Tuulivoima. Toimenpide on hyvä. Tuulivoiman vaikutukset poronhoitoon ja luontomatkailuun ovat kielteiset.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
37. Luontaiset kalakannat ja vaellusesteet. Saamelaiskäräjät ehdottaa toimenpidettä/toimenpiteitä myös Tenon ja Näätämöjoen sekä vieraslaji kyttyrälohen osalta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti vieraslajien osalta.	Lisätty kyttyrälohen leviämisen estämiseen osallistuminen toimenpiteisiin 23 ja 38.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
44. Maastoliikenne. Saamelaiskäräjät ehdottaa seuraavia täydennyksiä, jotka vastaavat viime aikoina vahvistetuissa suojelu- ja erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmiin sisällytettyjä kirjauksia: "Maastoliikennelupien yleisiin lupaehtoihin lisätään kirjaus erityisestä huolellisuudesta ajettaessa poronhoitoalueella porojen vasonta-aikana ja vasomisrauhoitusalueilla. Maastoliikennelupia ei myönnetä vasomarauhoitusalueille, joiden aika ja aluerajoitukset sovitaan ao. paliskunnan, tarvittaessa Kolttien kyläkokouksen, Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välisissä neuvotteluissa. Koiravaljakkotoimintaan ei myönnetä lupia."	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Maastoliikennelupaehdoissa on kirjaus: ”Erityinen huolellisuusvelvoite koskee poronhoitoalueella porojen vasonta-aikana sekä paliskuntien vasomisrahoitusalueilla ajamista.” Lisäksi safariyrittäjien luvissa sekä lumipeitteisen ajan luvissa on ehto: ”Tarkista ajankohtaiset vasoma-alueet ottamalla yhteyttä paikalliseen paliskuntaan.” Lumipeitteisen ajan luvissa on lisäksi ehto: ”Mikäli kelkkailet poronhoitoalueella, tarkista myös, missä poronhoitotyöt ovat parhaillaan käynnissä (www.porotyot.fi).” Aluekohtaisissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa määritellään mahdolliset koiravaljakkotoiminnan linjaukset kyseiselle suunnittelualueelle. Osassa hoito- ja käyttösuunnitelmia on jo linjaus, että Metsähallitus ei ohjaa koiravaljakkotoimintaa suunnittelualueelle. Jokamiehenoikeudella tapahtuvaa koiravaljakkotoimintaa Metsähallitus ei voi nykylainsäädännön puitteissa kieltää.	Täydennetty suunnitelmaa siten, että maastoliikennelupien lupaehtoihin kirjataan erityinen huolellisuusvelvoite poronhoitoalueella.
48. Vanhat luonnontilaiset metsät metsätalousalueilla. Siirtäminen osaksi alueekologista verkostoa on myönteinen toimenpide ja sitä voidaan tehostaa kirjaamalla lisäksi pyrkimys näin suojeltujen metsien suojaamisesta metsätalouden lisäksi muultakin konevoimin tapahtuvalta luonnonvarojen käytöltä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Täsmennetty toimenpiteen kirjausta.
50. Luonnonhoidolliset poltot suojelualueilla: Saamelaisten perinteisiin ei kuulu luonnon aktiivinen polttaminen vaan tulen käsittely on aina varovaista. Poronhoidon kannalta kulottaminen ei näyttäydy mielekkäältä kuluttaessaan hidaskasvuista jäkälä. ja varpukasvillisuutta, jota porot hyödyntävät ravinnokseen.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Luonnonsuojelulain (68 §) mukaa viranomaisten on edistettävä Natura 2000 -verkoston alueiden suojelun perusteena olevien	Muutetaan suunnitelmaa luonnonhoidollisia polttoja ainostaan beetles life hankkee osalta.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		luontotyyppien ja lajien ekologisia vaatimuksia vastaavia, niiden säilyttämiseen, lisäämiseen tai parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Metsäpalot ovat keskeinen boreaalisia luonnonmetsiä muokkaava tekijä. Palon voimakkuudesta riippuen metsäpaloilla voi olla joko välittömiä tai pitemmän aikavälin vaikutuksia metsän rakenteeseen ja puulajisuhteisiin, uudistumiseen sekä lahopuun määrään ja laatuun. Palojatkumoalueverkoston tehtävä on tuottaa ja ylläpitää eri-ikäisten paloalueiden jatkumoa palanutta puuta tarvitsevalle eliölajistolle. Metsänpoltoilla halutaan turvata ja edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelualueilla. Poltettavat pinta-alat ovat pieniä ja kohteiksi voidaan valita luonnontilaltaan heikkoja metsiä, esim. taimikkoa tai nuorta metsää. Kohteeksi ei oteta poronhoidolle tärkeitä alueita, jäkälävaltaisia alueita eikä alueita, joilla on merkittävää uhanalaista lajistoa tai kulttuuriperintökohteita. Pienialaisten kohteiden valinta toteutetaan tiiviissä yhteistyössä paliskuntien kanssa.	
53. Kuolleen puun pienimuotoinen otto kulttuuriperintökohteiden korjauksiin. Saamelaiskäräjät näkee toimenpiteen tukevan saamelaiskulttuurin ylläpitoa	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma		Muutettu kirjausta esitetyllä tavalla.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
suunnittelualueella ja esittää, että toimenpiteeseen kirjattaisiin määrällisen rajoitteen 2 m3/kohde sijaan korjauksessa tarvittavassa määrin. Kohteita on rajallinen määrä.			
63. Uusien liikkumisen muotojen, kuten maastopyöräilyn ja vapaalaskun, vaikutusten seuranta, toimintojen ohjaaminen ja palvelujen kehittäminen. Uusien liikkumismuotojen yhteensovittaminen suunnittelualueen nykyisten toimintojen kanssa edellyttää tiheää vaikutusten seurantaa. Maastopyörillä liikkuminen kuluttaa luontoa. Reiteillä pysymiseen tulee panostaa opastuksen ja valvonnan avulla. Vapaalaskusta koituu haittoja poronhoidolle. Vapaalaskijat etsivät koskematonta lunta ja tunturia, pyrkien koko ajan kauemmas ja kauemmas "erämaahan", jolloin porojen pelottelun riski on käsinkosketeltava, mikä on erittäin haitallista etenkin loppukeväällä vasoma-ajan lähestyessä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Toimenpiteen kirjausta tarkennettu.
64. Ohjelmapalveluyritysten pysyvät tai pitkäaikaiset reitit ja tukikohdat sekä maastoliikenne- ja koiravaljakkotapahtumat. Saamelaiskäräjät ehdottaa toimenpiteen kirjaamista seuraavasti: "Ohjelmapalveluyritysten reiteistä ja tukikohdista sovitaan neuvotellen paliskuntien ja matkailuyritysten kanssa. "	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Muutettu toimenpiteen kirjausta.
68. Edellytyksien luominen. Suunnitelmaluonnoksen kirjaukseen "Luomme edellytyksiä luonnon virkistyskäytön, luonto-, metsästys- ja kalastusmatkailun sekä matkailuelinkeinon kestävälle toiminnalle ja kasvulle yhteistyössä alueen yrittäjien kanssa." Saamelaiskäräjät esittää lisäykseksi: ..huomioiden perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytykset.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Muutettu toimenpiteen kirjausta lausunnossa esitetyllä tavalla.
70. Maa-ainespaikkojen vuokraus. Suotavaa olisi, että myös poronhoidon edellytykset huomioitaisiin, silloin kun toiminnanharjoittaja suunnittelee murskaustoimintaa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Maa-ainespaikkojen luvittamisen yhteydessä Metsähallitus pyytää lausunnon asianomaiselta paliskunnalta. Jos luvanhakijana on vuokralainen, paliskunnilla on oikeus antaa lausunto maa-aineslupa prosessiin. Tutkimuslupa-asioissa kuulemme paliskuntaa MH:n ja paliskuntien välisen sopimuksen mukaisesti.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: lisätty neuvottelu paliskunnan kanssa.
75. Harvennuskohteiden kartoittaminen. Saamelaiskäräjien käsitys on, että ylitiheät taimikot on kartoitettu ja että on aika panostaa niiden harvennuksiin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Toimenpiteellä on todettu, että harvennukset hoidetaan suunnitelmallisesti. Vuonna 2021 taimikonhoitoja suunnittelualueella	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		on tähän mennessä tehty 810 ha, harvennushakkuita tehdään kolmen paliskunnan alueella. Taimikonhoitomäärät ovat olleet kasvavat vuodesta 2013 lähtien.	
78. ja 80. Saamelaisten perinteisten kalastustapojen vaaliminen on tärkeää ja niiden tilanteen edistämiseksi voisi myös Metsähallitus harkita toimenpiteitä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Toimenpiteessä 22 on kuvattu että Metsähallitus säilyttää kotitarvekalastuksen edellytyksiä ja pyrkii lisäämään nuorten kalastusharrastusta sekä perinteisten kalastustapojen käyttöä esimerkiksi nuottausta.	Ei muutosta suunnitelmaan.
82. Maastoliikenteen valvonnan tehostaminen on tarpeellista etenkin keväällä ja loppukeväällä huvikelkkailun poronhoidolle aiheuttamien haittojen vuoksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Muutettu toimenpiteen kirjausta.
Muita huomioita Poronhoito. Suunnitelmassa käytetään johdonmukaisesti sanaa poronhoito, joten sivulla 10 esiintyvä sana porotalous tulee vaihtaa poronhoidoksi.	Metsähallituksen organisaation kuvaus.		Vaihdettu termiä.
Metsähallituksen metsänkäsittelytavat. Suunnitelmaluonnoksen sivulla 28 olevassa tekstilaatikossa kuvataan suunnittelualueella sovellettavia metsänkäsittelytapoja. Saamelaiskäräjät esittää, että Lapin paliskuntaa kohdeltaisiin samoin kuin saamelaisten kotiseutualueen muita metsäpaliskuntia.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus kohtelee kaikkia saamelaisten kotiseutualueen paliskuntia samoilla periaatteilla. Metsätalouden mitoituksesta ja käytettävistä toimenpiteistä sovitaan paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa.	Poistettu esimerkkilaatikosta viittaus Lapin paliskuntaan.
Malminetsintä. Enontekiön kuntaan sijoittuva Lätäs 1 -malminetsintälupaa koskevan valitusasian ratkaisun myötä (KHO 21.6.2021KHO.2021.83) kaivosviranomaisen myöntämä malminetsintälupa Käsivarren Lätäsenon alueelle on voimassa.	Uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta		Päivitetty nykytilan kuvausta malminetsinnän osalta, Lätäs 1 malminetsintäalue ja sen pinta-ala lisätty.
Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisessa neuvottelussa 22.9.2020 käsiteltiin eri toimintojen yhteensovittamista suunnittelualueella. Neuvotteluosapuolet totesivat, että yhteensovittamista käsittelevä luku olisi suunnitelmassa paikallaan. Nyt, kun yhteensä 83 toimenpidettä esitetään kootusti, voi todeta, että toimenpiteitä on paljon, että ne liittyvät toisiinsa eri tavoin ja ovat osittain päällekkäisiä tai rinnakkaisia (esim. retkietikettiä käsittelevät toimenpiteet). Suunnittelualueen maankäyttömuotoja kuvaavaan karttaan (liite 11) on uutena elementtinä verrattuna Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmaan sisällytetty päällekkäistä maankäyttöä osoittavia merkintöjä, mikä painottaa yhteensovittamisen tarvetta. Suojelu- ja erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien virkistyshyödykkeet ehdotetaan nyt nimettävän matkailun painopistealueiksi. Tulee huomioida, että ao. hoito- ja käyttösuunnitelmat sisältävät yhteensovittavia toimia. Virkistysvyöhykkeitä koskevat	Koko luonnonvarasuunnitelma	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman ensimmäiseksi päälinjaksi on valittu vastuullisuus ja yhteistyö. Tämän päälinjan ydin on nimenomaan eri maankäyttömuotojen yhteensovittamisessa. Yhteensovittamisen käytännön toteutus taas ilmenee toimintaohjelman toimenpiteissä. Näitä yhteensovittavia toimenpiteitä on myös muiden päälinjojen alla.	Täydennetty vastuullisuus ja yhteistyö päälinjan tekstiä maininnalla, että yhteensovittavia toimia sisältyy myös muiden päälinjojen toimenpiteisiin. Korjataan liitteen 11 maankäyttökartan selitteeseen matkailun painopistealue, matkailun- ja retkeilyn painopistealueeksi.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
yhteensovittavat toimenpiteet tulisi näin ollen myös ottaa mukaan luonnonvarasuunnitelmaan.		Matkailun painopistealueella on tarkoitettu matkailun- ja retkeilyn painopistealueita, samaan tapaan kuin on tehty muun Lapin luonnonvarasuunnitelmassa. Liitekartalle oli tullut painovirhe. Matkailun ja retkeilyn painopistealueisiin sisältyy alueita, joissa Metsähallitus ylläpitää ja kehittää virkistyskäytön rakenteita ja muun muassa lomarakentamiseen kaavoitettuja alueita sekä metsätalousalueita, joihin kohdistuu matkailu- ja retkeilytoimintaa ja joissa nämä maankäyttömuodot otetaan erityisesti huomioon metsätalouden toimenpiteitä suunniteltaessa. Luonnonvarasuunnitelmassa ei esitetä sellaisia toimia, jotka olisivat ristiriidassa hoito- ja käyttösuunnitelmien kanssa. Hoito- ja käyttösuunnitelmat ovat ympäristöministeriön vahvistamia suunnitelmia ja ohjaavat ko alueiden hoitoa ja käyttöä.	
Ilmastonmuutosta koskevassa kappaleessa voi mainita myös ilmastonmuutoksen tuomista haasteista saamelaisten perinteisten elinkeinojen tulevaisuuden kannalta. Arktinen alue, johon saamelaisten kotiseutualue kuuluu, lämpenee huomattavasti muita alueita nopeammin ilmastonmuutoksen myötä. Saamelaiset alkuperäiskansana ovat tiiviisti sidoksissa saamelaistan kotiseutualueen maihin ja vesiin ja luonnossa ja sääilmiöissä tapahtuvat muutokset koskettavat suoraan saamelaiskulttuurin jatkuvuutta. Hiilineutraliuden tavoitteleminen, hiilinielujen vahvistaminen ja ilmaston lämpenemisen hillitseminen tukevat saamelaiskulttuurin sopeutumista ilmastomuutokseen. Hiilipäästöt ovat merkittävä syy myös arktisen alueen nopealle lämpenemiselle. Suunnitelmassa tuodaan esiin suunnittelualueen metsien merkittävyys hiilinieluna ja -varastoina. Toimenpiteessä 31 linjataan Metsähallituksen kansallisten 10 % -tavoitteiden mukaisesti hiilinielujen ja -varastojen kasvattamisesta vuoteen 2025. Saamelaiskäräjät näkee tavoitteen olevan linjassa perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytysten tukemisen kanssa. Saamelaisten kotiseutualueen metsiä ja maaperää tulisi säilyttää	-	Suunnitelmaa tukeva kommentti. Alustava hakkuusuunnite tarkentuu paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien valmistumisen myötä.	Täydennetty ilmastonmuutosta koskevan päälinjan tekstiä, lauseella: Saamelaiset alkuperäiskansana ovat tiiviisti sidoksissa saamelaisten kotiseutualueen maihin ja vesiin ja luonnossa ja sääilmiöissä tapahtuvat muutokset koskettavat suoraan saamelaiskulttuurin jatkuvuutta. Lisätty toimenpide 31.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
hiilinieluina niin paljon kuin mahdollista. Saamelaiskäräjät esittää tästä syystä, että alustavaa hakkuusuunnitetta tarkistetaan alemmas siten, että varmistetaan sekä vanhojen metsien varannon lisääntyminen että metsäluonnon hyvä tila, muistaen taimikkojen hoitotoimeniteet. Hiilinielujen vahvistamisen vaikutukset ovat myönteisiä niin hiilipäästöjen sitomisen kuin saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamisedellytysten turvaamisenkin kannalta. Jälkimmäinen on suunnittelualuetta koskeva keskeinen arvo.			
Suunnitelmaluonnoksessa ei ole huomioitu kyttyrälohta ja sen räjähdysmäistä esiintymistä Ylä-Lapin lohijoissa. Kyttyrälohi on Suomen luonnossa vieraslaji, jonka määrä on noussut pohjoisen lohijoissa kohisten. Saamelaiskäräjät on erittäin huolestunut kyttyrälohen kasvavasta määrästä Ylä-Lapin vesistöissä. Norja päätti syyskuussa rahoittaa 15,3 miljoonalla kruunulla kyttyrälohen leviämisen estämiseksi tehtäviä toimenpiteitä. Saamelaiskäräjät näkee välttämättömäksi, että Suomessakin ryhdytään toimenpiteisiin, koska kyttyrälohi on jo suuri ongelma ja uhka Tenossa ja Näätämöjoessa. Nämä joet ovat saamelaisten kotiseutualueen merkittävimpiä ja suurimpia lohijokia. Kyttyrälohen aiheuttama uhka saamelaisten kotiseutualueen luonnon monimuotoisuudelle tulee tunnistaa. Saamelaiskäräjät esittää, että kyttyrälohi lisätään ilmastonmuutosta käsittelevään kohtaan, sivulla 30, esimerkiksi näin: "Pyrimme estämään kyttyrälohen leviämisen ja poistamaan sen Tenon ja Näätämöjoen vesistöistä. "			Osallistuminen kyttyrälohen leviämisen estämiseen lisätty toimenpiteille 23 ja 38.
Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelua koskevat saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut on pidetty 22.9.2020 ja 11.8.2021. Saamelaiskäräjät varaa oikeuden ottaa vielä viimeisessä suunnitteluprosessiin kuuluvassa saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisessa neuvottelussa esille muitakin kuin tässä esitettyjä yksityiskohtia.			Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaisneuvosto	-	-	-
Saamelaisneuvosto kiinnittää huomiota, että Metsähallituksen mukaan luonnonvarasuunnittelu on valtion omistamien maa- ja vesialueiden pitkän aikavälin kestävän käytön suunnittelua. Saamelaisneuvosto toteaa yleisenä huomiona, että saamelaisilla pitää alkuperäiskansana lähtökohtaisesti olla päätäntävaltaa miten saamelaisten kotiseutualueen maita, vesialueita ja luonnonvaroja käytetään. Ottaen huomioon alkuperäiskansojen oikeuksia käsittelevän kansainvälisen yleissopimuksen eli ILO 169-sopimuksen, jonka Suomi on pyrkinyt ratifioimaan jo yli 30 vuotta, niin esimerkiksi lainsäädännön uudistaminen tai toimeenpaneminen ei saa heikentää eikä estää ILO 169-sopimuksen mahdollista ratifiointia. Saamelaisneuvoston näkemyksen mukaan saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman uudistaminen tulee myös perustua YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen päämääriin (ks. saamelaisten asema kansainvälisissä sopimuksissa).	Koko suunnitelma.	Luonnonvarasuunnitelman vaikutukset saamelaiskulttuurin harjoittamiseen arvioidaan saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja Metsähallituksen laatiman ja hyväksymän Akwè: Kon toimintamallin mukaisesti. Lisäksi Metsähallitus käy suunnitelmasta saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut. Metsähallitus toimii voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Saaamelaisneuvosto kiinnittää huomiota, että luonnonvarasuunnitelman oikeudellinen asema on epäselvä. Vaikka luonnonvarojen käyttöä koskevat suunnitelmat on mainittu Metsähallituslaissa, niin po. suunnitelmien oikeusperustaa ei suoraan todeta. Saamelaisneuvosto kiinnittää huomiota, että luonnonvarasuunnitelmassa puhutaan useammassa kohtaa esim. valtion omistamista maista, erämaista ja sidosryhmistä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on vuonna 2004 todennut lausunnossaan hallituksen esityksestä laeiksi Pallas-Yllästunturin kansallispuistosta sekä eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta, että ko. hallituksen esityksessä todetaan valtiolla olevan omistusoikeuden rekisteröinti kaikkiin perustettavan kansallispuiston alueisiin lukuun ottamatta vähäisiä yksityismaita, jotka on tarkoitus hankkia valtion omistukseen ja liittää kansallispuistoon. Viimeaikainen tutkimus on kuitenkin asettanut valtion omistusoikeuden kyseenalaiseksi. On myös voitu osoittaa, että Lapinkylään kuuluvilla perheillä ja kylän osakkailla on ollut joko yksin tai yhdessä toisten kanssa nykyiseen omistajan hallintaan rinnastuva oikeus eli omistusoikeus veromaihinsa, joita ovat olleet kalavedet, pyyntipaikat, laidunmaat ja muut erityiseen käyttöön osoitetut alueet. (PeVL 29/2004), s. 4.) Em. lähtökohdasta ja oikeustieteellisistä tutkimuksista (mm. Korpijaakko-Labba 2003) voidaan tehdä johtopäätös, että valtiolta puuttuu laillinen saanto ns. valtion maihin. Valtio on yrittänyt perustella omistusoikeuttaan mm. Kustaa Vaasan v. 1542 kirjeeseen pohjautuvalla erämaateorialla. Tämä "teoria" on kumottu Ruotsin puolella jo viimeistään 1980-luvulla Verotunturioikeudenkäynnissä (NJA 1:1981). Vaikkakin erämaa on käsitteenä sisällytetty Suomen lainsäädäntöön, niin se antaa tietyssä mielessä harhaanjohtavan kuvan asumattomasta alueesta, vaikka saamelaisten kotiseutualueella ko. alue on tosiasiallisesti saamelaisten koti ja saamelaisten ikimuistoista nautinta-aluetta. Luonnonvarasuunnitelmassa puhutaan monessa yhteydessä myös sidosryhmistä määrittelemättä sen tarkemmin mitä ne ovat. Saamelaisneuvosto haluaa korostaa, että saamelaiset eivät ole alueella pelkästään sidosryhmä, vaan saamelaiset ovat oikeudenomistajia.			
Saamelaisten asema kansainvälisissä sopimuksissa Saamelaisneuvosto toteaa, että luonnonvarasuunnitelmassa tulee huomioida myös saamelaisten itsemääräämisoikeus kansana, joka pohjautuu YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 8/1976,KP-sopimus) artiklaan 1 ja YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä	Johdanto	Osana vastuullisuuspolitiikkansa toteuttamista Metsähallitus on laatinut tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman, jonka avulla varmistetaan, että vastuullisuuspolitiikkamme linjaukset	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 6/1976, TSS-sopimus) artiklaan 1. KP-sopimuksen toimeenpanoa valvova YK:n ihmisoikeuskomitea on v. 1999 lähtien (ks. esim. UN Doc CCPR/c/79/Add.112 (1999)) tulkinnut, että alkuperäiskansat ovat KP-sopimuksen 1 artiklan tarkoittamia kansoja. Saamelaisten itsemääräämisoikeus alkuperäiskansana on tunnustettu Suomen v. 2007 hyväksymässä YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksessa (UNDRIP, artikla 3).		kansainvälisistä vastuullisuuden ohjeista ja periaatteista, kuten YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmasta sekä YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevista periaatteista, toteutuvat myös Metsähallituksen toiminnassa. Luonnonvarasuunnitelman luvussa saamelaisten asema kansainvälisissä sopimuksissa on käyty läpi suunnitteluun vaikuttavat kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut.	
UNDRIP:in yksi keskeisiä periaatteita on alkuperäiskansojen vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen tunnustaminen (en. Free, prior and informed consent, FPIC-periaate). Tämä periaate pitää olla lähtökohtana po. luonnonvarasuunnitelmassakin mainitussa luonnonvarojen käytön suunnittelua ja toteuttamista koskevassa prosessissa. FPIC-periaatteen mukaisesti valtion edustajien tulisi neuvotella vilpittömässä mielessä ja toimia yhteistyössä kyseisten alkuperäiskansojen kanssa näiden omien edustuselinten kautta saadakseen niiden vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen ennen kuin valtiot hyväksyvät hankkeita, jotka vaikuttavat alkuperäiskansojen maihin tai alueisiin ja muihin luonnonvaroihin, erityisesti kehitettäessä, käytettäessä ta hyödynnettäessä mineraali- tai vesivaroja tai muita luonnonvaroja. YK: alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen hyväksymisen (vuonna 2007) jälkeen YK:n ihmisoikeuskomitea on korostanut mainitulle tehokkaalle kuulemiselle asettuvaa vaatimustasoa siten, että vuonna 2009 julkaisemassaan ratkaisussaan Poma Poma v. Peru (CCPR/C/95/D/1457/2006) sen katsottiin edellyttävän alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen FPIC-periaatteen noudattamista. Saamelaisten vastustuksesta huolimatta saamelaisten kotiseutualueelle tullut yhtä muita maankäyttömuotoja, jotka ovat vieneet elintilaa perinteisiltä saamelaiselinkeinoilta. Tehokkaan kuulemisen toteuttamiseksi kumulatiivisten vaikutusten arviointoon tulisi kiinnittää yhä etenevässä määrin huomiota ja hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnin pitäisi suorittaa riippumaton taho, jolla on asiantuntemusta perinteisistä saamelaiselinkeinoista. Luonnonvarasuunnitelmassa tulisi lisäksi mainita myös, että YK:n alkuperäiskansojen maailmankonferenssin loppuasiakirjan (2014) hyväksymisen myötä Suomi on sitoutunut edistämää saamelaisten oikeuksia, mukaan lukien oikeudet perinteisten maiden ja vesien hallintaan.	Koko suunnitelma.	Metsähallitus neuvottelee saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana. Kolttien kyläkokousta kuullaan kolttasaamelaisten elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevissa laajakantoisissa tai periaatteellisissa asioissa.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
YK:n rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CERD) vei FPIC-periaatteen soveltamista vielä uudelle tasolla marraskuussa 2020 julkaisemassaan päätöksessään Ågren et al. v. Sweden (CERD/C/102/D54/2013). Ko. ratkaisussa todettiin, että kaivosluvan myöntäminen kaivosyhtiölle ilman saamelaisten poronhoitajayhteisön vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta loukkasi myös po. saamelaisyhteisön omaisuudensuojaa ja että luvanmyöntämismenettely oli ristiriidassa rotusyrjinnän poistamista käsittelevän yleissopimuksen kanssa.			
Kansainvälinen toimintaympäristö Osiossa puhutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja turismista. Saamelaisneuvosto huomauttaa, että saamelaiset kärsivät sekä ilmastonmuutoksen suorista negatiivisista vaikutuksista, mutta myös toimenpiteistä, joita on suunniteltu ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Näitä ovat mm. sähköautoihin raaka-aineeksi tarvittavia akkumetalleja varten suunniteltu kaivostoiminta ja suurikokoiset tuulivoimalaitoshankkeet, joita on viime aikoina varsinkin Norjassa suunniteltu myös Saamenmaan pohjoisosien tunturialueille. Toteutuessaan edellä mainitut infrastruktuurihankkeet mm. valtaisivat ja pirstaloisivat laidunalueita saamelaisten poronhoidolta. Esimerkiksi SAAMI-tutkimusprojektin v. 2020 julkaistussa loppuraportissa on laaja selvitys ilmastonmuutoksen moninaisista vaikutuksista saamelaisten kotiseutualueen ympäristöön, saamelaiskulttuuriin, saamelaisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä koko saamelaisyhteisöön Suomessa. Luonnonvarasuunnitelman po. osiossa kerrotaan, että turismi on tuonut investointeja ja työpaikkoja alueelle. Osiossa olisi tärkeä tuoda myös esille, että turismin ansiosta myös saamelaisten perinteinen elinkeino poronhoito on joutunut vähitellen väistymään tietyiltä alueilta, koska perinteisille poronhoitoalueille on rakennettu turismia varten monenlaista infrastruktuuria (rakennukset, tiet jne..) joka on pirstaloinut laidunalueita ja häirinnyt laidunrauhaa. Tärkeää olisi huolehtia nimenomaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen mahdollisuuksista.	Johdanto	Osiossa todetaan, että suunnittelualueen tasapainoisen kehityksen ja saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää vaalia alueen luontoarvoja sekä huolehtia perinteisten elinkeinojen mahdollisuuksista	Ei muutosta suunnitelmaan.
Toimintaympäristön muutokset Metsähallituksessa Osiossa todetaan, että uusia malminetsintä-, kaivos- tai tuulivoimahankkeita ei alueella ole vireillä. Saamelaisneuvosto huomauttaa, että KHO vahvisti kesäkuussa 2021 (ks. KHO:2021:83) ensimmäisen malminetsintäluvan saamelaisten kotiseutualueelle nykyisen kaivoslain voimassaolon aikana, vaikka paikalliset saamelaisyhteisöt ja saamelaiskäräjät vastustivat ko. malminetsintälupaa ja malminetsintälupapäätös oli monilta osin ristiriidassa kansainvälisen oikeuden kanssa. Lisäksi	Johdanto	Lauseella viitataan käynnissä oleviin tuulivoima- ja kaivoshankkeisiin, joita ei ole vireillä. Saamelaisten kotiseutualueella laaditaan oma, erillinen kiintiöpäätös johon metsästyksen suunnittelu perustuu.	Lisätty tekstiin, että alueella on voimassa yksi malminetsintälupa.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
saamelaisten kotiseutualueella on tällä hetkellä ainakin kolme kaivoslain perusteella myönnettyä varausta. Osiossa puhutaan hirvestyksessä käytetyn koirapyynnin häiriöstä poronhoidolle. Hirvestyksen lisäksi myös pienkanalinnustuksessa kuten riekonpyynnissä käytetyt koirat ovat myös häiriötekijä poronhoidon kannalta. Metsähallituksen tulee lopettaa riekonpyyntilupien myynti silloin kun riekkokannat eivät sitä kestä. Metsästyskauden aloittamista tulee siirtää myöhemmäksi.		Kiintiöpäätösneuvottelu käydään aina kolmivuotiskausittain. Neuvottelussa sovitaan aluekohtaisista kiintiöistä saamelaisten kotiseutualueella seuraavalle kolmelle vuodelle. Vuosittain pidettävässä sidosryhmäneuvottelussa käydään läpi myydyt pienriistalupamäärät ja lupakiintiöt sekä muut palautteet. (Inari, Utsjoki, Enontekiö). Ennen myyntiin laitettavan lupakiintiön määrittämistä huomioidaan metsästyslain 8§ mukainen metsästys. Pienriistan kanta-arviot päivittyvät vuosittain laskentojen mukaan. Suunnittelu huomioi kannanvaihtelut ja noudattaa voimassa olevaa kiintiöpäätöstä. Pienriistan kanta-arviot päivitetään vuosittain, joiden perusteella maa- ja metsätalousministeriö päättää mm. riekon metsästysajoista.	
Kansainvälinen toimintaympäristö Osiossa puhutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja turismista. Saamelaisneuvosto huomauttaa, että saamelaiset kärsivät sekä ilmastonmuutoksen suorista negatiivisista vaikutuksista, mutta myös toimenpiteistä, joita on suunniteltu ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Näitä ovat mm. sähköautoihin raaka-aineeksi tarvittavia akkumetalleja varten suunniteltu kaivostoiminta ja suurikokoiset tuulivoimalaitoshankkeet, joita on viime aikoina varsinkin Norjassa suunniteltu myös Saamenmaan pohjoisosien tunturialueille. Toteutuessaan edellä mainitut infrastruktuurihankkeet mm.	Johdanto	Osiossa todetaan, että suunnittelualueen tasapainoisen kehityksen ja saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää vaalia alueen luontoarvoja sekä huolehtia perinteisten elinkeinojen mahdollisuuksista	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
valtaisivat ja pirstaloisivat laidunalueita saamelaisten poronhoidolta. Esimerkiksi SAAMI-tutkimusprojektin v. 2020 julkaistussa loppuraportissa on laaja selvitys ilmastonmuutoksen moninaisista vaikutuksista saamelaisten kotiseutualueen ympäristöön, saamelaiskulttuuriin, saamelaisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä koko saamelaisyhteisöön Suomessa. Luonnonvarasuunnitelman po. osiossa kerrotaan, että turismi on tuonut investointeja ja työpaikkoja alueelle. Osiossa olisi tärkeä tuoda myös esille, että turismin ansiosta myös saamelaisten perinteinen elinkeino poronhoito on joutunut vähitellen väistymään tietyiltä alueilta, koska perinteisille poronhoitoalueille on rakennettu turismia varten monenlaista infrastruktuuria (rakennukset, tiet jne..) joka on pirstaloinut laidunalueita ja häirinnyt laidunrauhaa. Tärkeää olisi huolehtia nimenomaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen mahdollisuuksista.			
Osiossa puhutaan saamelaisten kotiseutualueen metsien käytöstä ja hakkuutoiminnasta. Saamelaisneuvosto toteaa yleisenä huomiona, että saamelaisten kotiseutualueen vanhat metsät tulisi suojella metsänhakkuilta, koska vanhat metsät ovat tärkeitä laidunalueita poronhoidon kannalta ja tärkeitä hiilinielun kannalta.		Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa on toimenpide, jonka mukaisesti metsätalousalueilla sijaitsevat vanhat luonnontilaiset metsät kartoitetaan ja siirretään käytön ulkopuolelle.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Luonnonvarasuunnitelmassa kerrotaan, että Metsähallitus hallinnoi saamelaisten pyhiä paikkoja. Saamelaisneuvosto huomauttaa, että saamelaisten pyhien paikkojen hallinnointi tulisi olla saamelaisten käsissä. Viime aikoina on myös uutisoitu ilkivallasta, joka on kohdistunut historiallisiin merkkeihin, jotka ovat saamelaisalueen luontopolkujen varrella. Saamelaisneuvosto korostaa, että osa luonnossa esiintyvistä kivikasoista on myös vanhoja saamelaisten siidojen rajamerkkejä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Muutettu toimenpiteen kirjausta muotoon: pyrkii tunnistamaan ja ymmärtämään hallinnoimillaan alueilla sijaitsevien...
Luonnonvarasuunnitelman tavoitteet Osion kohdassa 20. todetaan, että Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella suunnittelukaudella. Sanamuoto "käynnistää" on jossain määrit tulkinnanvarainen ja voi antaa kuvan, että Metsähallitus ei tee itse aloitteita po. hankkeiden suhteen, mutta voi silti olla myötävaikuttamassa hankkeisiin jonkin muun tahon aloitteesta. Saamelaisneuvosto toteaa, että saamelaisten kotiseutualueella saamelaisilla pitää olla kollektiivisen itsemääräämisoikeutensa puitteissa mahdollisuus kieltää tuulivoimahankkeet.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita suunnittelualueella tulevalla suunnitelmakaudella. Tämä tarkoittaa, että muillakaan toimijoilla ei ole mahdollisuutta hankkeiden käynnistämiseen valtion mailla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Osion kohdassa 79. todetaan, että kaivos-, kullanhuuhdonta ja malminetsintäluvista päättää kaivoslain mukaisesti Tukes. Metsähallitus ei myönnä malminetsintälupiin liittyviä maanomistajien suostumuksia. Metsähallitus antaa lausunnot kaivoslain mukaisiin lupahakemuksiin. Saamelaisneuvosto toteaa, että saamelaisten	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
kotiseutualueella saamelaisilla pitää olla kollektiivisen itsemääräämisoikeutensa puitteissa mahdollisuus kieltää malminetsintätoiminta.			
Luonnonvarasuunnitelmassa ei ole juurikaan huomioitu saamelaisten perinteisen tiedon asemaa eikä sille ole annettu merkitystä alueen luonnonvarojen käytön suunnittelussa. Alkuperäiskansat ovat kautta aikojen toiminnallaan vaikuttaneet siihen, että luonnon kestävä käyttö ja monimuotoisuus ovat säilyneet. Tässä suhteessa alkuperäiskansojen omat tavat ja perinteet ovat ylläpitäneet luonnon kestävää käyttöä ja monimuotoisuutta.		Suunnitelman vaikutukset saamelaiskulttuuriin arvoidaan Akwè: Kon työryhmän toimesta, joka on työssään kerännyt ja tallentanut perinteistä tietoa.	Suunnitelmaa muokataan Akwè: Kon työryhmän arvion perusteella. Suunnitelman tekstiä täydennetty perinteisen tiedon osalta Luonnonvarasuunnitelma pyrkii osaltaan edesauttamaan ratkaisujen löytämisessä aikamme suurimpiin haasteisiin, ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen. Näiden ilmiöiden kohdalla tärkeäksi nousee niiden rajat ylittävä luonne ja tästä seuraava kansainvälisen yhteistyön tarve. Näiden kysymysten käsittelyssä Metsähallitus nojautuu tutkittuun tietoon sekä arvostaa ja käyttää myös perinteistä tietoa suunnittelualueen luonnosta ja luonnonvaroista.
Luonnonvarasuunnitelmassa kerrotaan Metsähallituksen tekemistä maanmyynneistä ja vuokrista. 1990-luvulta lähtien valtio alkoi tietyillä alueilla myymään laajastikin maata tonteiksi yksityisille virkistyskäyttöön. Edellä on jo todettu, että valtion omistusoikeus ns. valtion maihin on kyseenalainen, niin Metsähallituksen ei tule myydä ns. valtion maata saamelaisten kotiseutualueella yksityisille virkistyskäyttöön ilman saamelaisten suostumusta.	Uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta.	Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maata pääsääntöisesti vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspaikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Maata myydään, vaihdetaan tai vuokrataan kaavoittamattomilta alueilta vain erityisen painavista syistä esimerkiksi luontaiselinkeinojen harjoittamiseen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilta.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteen 19 mukaisesti: Metsähallitus laatii saamelaisten kotiseutualuetta koskevat kaavoitus- ja kiinteistökauppaperiaatteet suunnitelmakauden aikana. Periaatteet käsitellään saamelaiskäräjälain 9 §:n ja kolttalain 56 §:n mukaisesti yhteisymmärrykseen pyrkien. Periaatteiden laadinnassa otetaan huomioon maakuntakaavan ohjausvaikutus ja tehdään yhteistyötä alueen kuntien kanssa. Periaatteista käydään myös poronhoitolain 53 §:n pykälän mukaiset neuvottelut.	
Luonnonvarasuunnitelmassa todetaan, että kotimainen lainsäädäntö, kansainväliset sitoumukset, Metsähallituksen omistajapolitiikka, vastuullisuusohjelma sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma luovat puitteet alkuperäiskansan aseman turvaamiselle osana saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelua. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että muiden paikallisten asemaa tai elinkeinojen toimintamahdollisuuksia heikennettäisiin. Saamelaisneuvoston mukaan saamelaisten itsemääräämisoikeuden puitteissa saamelaiset ensisijaisesti määrittelevät miten saamelaisten kotiseutualueen maita ja vesistöjä käytetään. Tämä tarkoittaa, että saamelaisilla on oikeus määritellä myös alueen luonnonvarojen käytön oikeudenhaltijat ja painottaa paikallisten saamelaisten mahdollisuuksia vaikuttaa oman alueensa luonnonvarojen hyödyntämiseen mm. kalastuslupien suhteen. Nykyisessä tilanteessa on ongelmallista, jos saamelaiset eivät voi suojella paikallista kalakantaa ulkopaikkakuntalaisten ei-saamelaisten kalastukselta, vaan kalakantojen suojelu on joko tai periaatteella eli joko pyynti kielletään kaikilta tai sallitaan kaikille.	Johdanto	Metsähallitus noudattaa toiminnassaan lainsäädäntöä ja muita säädöksiä sekä muun muassa aiemmassa vastineessa kuvattua tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Luonnonvarasuunnitelmassa mainitaan useassa kohtaa jo olemassa olevien luonnonsuojelualueiden käyttö ja hoito. Saamelaisneuvoston mukaan luonnonsuojelutoimenpiteet voivat monesti turvata saamelaiskulttuurin elinehtoja, varsinkin jos saamelaiset otetaan mukaan luonnonsuojeluhankkeiden suunnitteluun ja luonnonsuojelun toimeenpanemiseen. Tähän asti tämä on toteutunut hyvin puutteellisesti ja saamelaiset on pääsääntöisesti jätetty luonnonsuojeluhankkeiden, erityisesti perustamisvaiheen, suunnittelussa vailla tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia.	Koko suunnitelma	Pääosa luonnonsuojelualueista on perustettu jo vuosikymmeniä sitten. Uusienkin perustettavien luonnonsuojelualueiden rajaukset perustuvat vanhoihin suojeluohjelmarajauksiin. Ympäristöministeriön koordinoimassa	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		säädösvalmistelussa on mahdollista huomioida vielä alueisiin liittyviä erityisiä piirteitä ennen virallista perustamista ja säädösten antamista. Säädösvalmistelussa käydään myös saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.	
Sallivaaran paliskunta	-	-	-
Sallivaaran paliskunta vastustaa metsästyslupien myymistä ulkopaikkakuntalaisille. Näkemyksemme mukaan metsästysoikeus saamelaisten kotiseutualueella tulisi olla vain paikkakuntalaisilla. Ulkopaikkakuntalaisten koiramäärät ja pyyntimetodit eivät sovi saamelaisten kotiseutualueelle, jossa vapaasti laiduntavaa porotaloutta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallituksella on lakisääteinen velvoite tarjota kansalaisille metsästysmahdollisuuksia valtion maille (Laki Metsähallituksesta 2§ ja 5§ sekä metsästyslaki 44§). Koirien käyttö metsästyksen apuna on metsästyslain ja -asetuksen mukainen metsästysmuoto. Lainsäädäntö ei rajoita koirien määrää. Koiran käytöstä voimassa oleva lainsäädäntö on sama kaikille metsästäjille riippumatta metsästäjän asuinpaikasta (metsästyslaki 8 luku, 51§-55§, metsästysasetus 12 § ja järjestyslaki 14§). Metsähallitus tunnistaa sosiaalisen kestävyyden haasteet koskien metsästystä suunnittelualueella. Tähän pyritään etsimään ratkaisuja tulevalla suunnittelukaudella muun muassa toimenpiteellä kolme kuvatulla tavalla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Sallivaaran paliskunnan näkemyksen mukaan tuulivoima ei kuulu saamelaisten kotiseutualueelle.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelman karttaliitteessä on Lemmenjoen kansallispuistossa suuri alue merkitty matkailun painopistealueeksi. Tämä alue on Sallivaaran paliskunnan mukaan	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaluonnoksen liitteen selitteessä lukee virheellisesti	Selitteeseen korjattu vyöhykkeen nimi. Matkailun ja retkeilyn

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
turhan suuri, koska merkityt retkeilyreitit ovat paljon pienemmällä alueella kuin karttaan merkitty matkailun painopistealue on.		matkailun painopistealue. Rajauksen on tarkoitus esittää matkailun ja retkeilyn painopistealuetta, samaan tapaan kuin muun Lapin luonnonvarasuunnitelmassa. Lemmenjokea koskeva rajaus on sama kuin Lemmenjoen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman virkistysvyöhyke.	painopistealueita käsitellään vielä luonnonvarasuunnittelun yhteistyöryhmän neljännessä tapaamisessa 14.10.2021.
Sallivaaran paliskunta toivoo Metsähallituksen luontopalvelun ohjeistavan tarkemmin luonnossa kävijöitä siitä, että Lemmenjoen kansallispuistossa kulkijat käyttäisivät jo olemassa olevia tulisijoja aina mikäli mahdollista. Alueella on havaittu tulisijoja olevan turhan lähellä toisiaan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Retkietiketti ohjaa tekemään tulet vain sallituille paikoille. Suunnittelualueelle tullaan laatimaan oma retkietiketti tulevalla suunnittelukaudella.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Sallivaaran paliskunta toivoo, että Metsähallitus valvoo ettei Lemmenjoen kansallispuiston alueelle tule kaivostoimintaa. Paliskunta on seurannut huolestuneena koneellisten kullankaivuun jälkien lakiin perustuvaa maisemointia. Toivomme Metsähallituksen valvovan maisemointia, jotta se tulee suoritettua asianmukaisesti.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Lemmenjoen kullankaivuualueiden ympäristölupien mukaisten lupaehtojen noudattamista valvoo Lapin ELY -keskus. Myös Metsähallitus osallistuu edunvalvontaan koneellisen kullankaivuun jälkitöiden osalta. Metsähallitus tekee aktiivista edunvalvontaa varmistaakseen muun muassa kansallispuistojen perustamissäädösten noudattamisen alueiden hoidossa ja käytössä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Sodankylän kunta	-	-	-
Sodankylän kunta toteaa, että saamelaisalueen luonnonvarasuunnitelma vuosille 2022-2027 sisältää varsin laajan ja kattavan kokonaisuuden valtion maille kohdistuvasta luonnonvarojen käytöstä, jossa on pyritty huomioimaan eri toimijoiden sekä paikallisten asukkaiden tarpeet. Toimintaohjelman aikana tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota sidosryhmäyhteistyön edistämiseen ja aitoon vuorovaikutukseen paikallisten aseman ja elinkeinojen toimintamahdollisuuksien yhteensovittamiseksi alueiden käytön suunnittelussa. Lisäksi luonnonvarasuunnitelmassa tulee huomioida alueen erityispiirteitä ja pyrkiä huolehtimaan luonnon monimuotoisuuden sekä maisema-arvojen säilymisestä.	Koko suunnitelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Sodankylän kunta pitää tärkeänä, että Metsähallituksen toiminnassa otetaan huomioon kaikki saamelaisten kotiseutualueen elinkeinot, sillä alueen monipuolinen elinkeinorakenne, laaja erämainen luonto, luontoaktiviteetit sekä toimivat palvelut luovan perustan alueen tulevaisuudelle. Sodankylän kunta edellyttää, että alueen käytön suunnittelussa otetaan huomioon ja turvataan porotalouden toimintaedellytykset sekö kuullaan aidosti asianomaisen alueen paliskunnan edustajia.			
Sodankylän kunta pitää tärkeänä, että Pohjois-Sodankylän matkailualue tulee huomioida toimintaohjelmassa siten, että matkailun toimintaedellytykset turvataan ja mahdolliset uusien matkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeiden retkeilyreittien ja luontopolkujen rakenteita voidaan pitää yllä ja edelleen kehittää vastaamaan elinkeinoelämän tarpeita unohtamatta alueen luontaiselinkeinoja ja kestävää luontosuhdetta. Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevan lain (25.1.1982) yleisperusteluissa todetaan, että *"Puiston perustamisella ei rajoiteta alueen läheisyydessä olevien matkailuyritysten toimintaa."* *"Kansallispuiston perustamisella on hyötyä myös porotaloudelle, koska retkeilyn ohjaamisella vähennetään porotaloudelle retkeilystä ja matkailusta porotaloudelle aiheutuvia haittoja."* Sodankylän kunta kiinnittää huomiota, että perinteisiin elinkeinoihin luettavat kalastus, metsästys ja poronhoito sekä keräily että käsityöt kuvastavat alueen vahvaa luonnon ja kulttuurin välistä suhdetta, joka tulee ottaa huomioon alueen käytön suunnittelussa.	Koko suunnitelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan
Sodankylän kunta korostaa lausunnossaan, että paikallisten asukkaiden vapaa metsästys-, kalastus- ja keräilyoikeus valtion mailla ja vesialueilla tulee säilyttää ja turvata myös jatkossa. Sodankylän kunta vaatii, että Sodankylän kunnan asukkaille palautetaan vapaa kalastusoikeus Suomujoen vesistöön, koska Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevan lain (25.1.1981) perusteluissa jo todetaan 6 § osalta että *"Kun jo puiston perustamisvaiheessa on paikallisille asukkaille tärkeätä, että heille varmistetaan mahdollisuus toimia alueella samalla tavalla kuin ennen suojelualueen muodostamista, ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, joka varmistaisi tämän seikan. "*	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Puiston alueella sodankyläisillä on perustamissäädöksen mukaisesti kalastus sallittu. Kalastuslupa myönnetään kalastuslaissa ja metsähallituslaissa säädetyllä tavalla. Edellä mainitut säädökset eivät estä paikallisten asukkaiden kalastusta. (Laki Urho Kekkosen kansallispuistosta 4.3.1983/228 6 §. Asetus Urho Kekkosen kansallispuistosta 4.3.1983/229 2 §. Kalastuslaki	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Laki Urho Kekkosen kansallispuistosta 6 § todetaan, että *"Luonnonsuojelulain 2 § 2 momentin nojalla kansallispuiston rauhoittamiseksi annettavat määräykset eivät estä paikallisia asukkaita harjoittamasta kalastusta, metsästystä tai poronhoitoa taikka niihin liittyviä tehtäviä. "*		379/2015 5 §, Metsähallituslaki 234/2016 18 §). Metsähallituksella ei ole toimivaltuutta sodankyläläisten kalastusoikeuden laajentamiseen. Sodankylän kuntalaisten nykyistä laajempi kalastusoikeus edellyttää säädösmuutosta. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö selvittävät mahdollista säädösmuutosta.	
Ennen kuin vuotuisia metsästyksen alueellisia kiintiöpäätöksiä tehdään, tulee varmistua siitä, että Metsästyslain (28.6.1993/615) 8 § tarkoittama kuntalaisen oikeus metsästää kotikuntansa valtion alueella ja edellä todettuun Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevaan lakiin perustuva kuntalaisten vapaa metsästysoikeus toteutuvat ja vasta sen jälkeen ulkopaikkakuntalaisille voidaan myöntää jäljelle jäävästä alueellisesta metsästyskiintiöstä lupia hirvenmetsästykseen kansallispuiston ulkopuolella. Sodankylän kunta korostaa, että ulkopaikkakuntalaisille myönnettävät hirvilupamäärät eivät saa vähentää kansallispuiston ulkopuolelle myönnettäviä sodankyläläisten hirvilupamääriä. Metsästysmahdollisuuden järjestäminen tulee järjestää sosiaalisesti kestävällä tavalla niin, että paikalliset oikeudet metsästykseen turvataan.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Eräpalveluiden keskeinen tehtävä on turvata paikallisten asukkaiden metsästykseen ja kalastukseen liittyvät erityisoikeudet. Erityisoikeudet huomioidaan aina metsästyksen ja kalastuksen kiintiöpäätöksissä. Luonnonvarasuunnitelmalla ei rajoiteta kuntalaisten vapaata metsästysoikeutta (metsästyslaki 8§). Kiintiöpäätös, jossa metsästyksen reunaehdoista sovitaan, neuvotellaan kolmivuotiskaudeksi. Metsähallitus tarjoaa metsästysmahdollisuuksia valtion mailla, ja milloin lupia ei riitä kaikille, on annettava etusija ensisijaisesti niille kansalaisille, joilla ei ole muutoin kohtuullisia mahdollisuuksia metsästykseen (Metsästyslaki 45 § ja 46 §). Näitä mahdollisuuksia on jaettava kuitenkin siten, että metsästyslain 8 §:n mukainen kuntalaisten vapaa metsästysoikeus valtion mailla on reunaehtona otettu	Ei muutosta suunnitelmaan

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		huomioon. Kiintiöpäätöksen tarkoituksena on kiintiöidä metsästys niin, että se on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää ja että edellä mainitut erityisoikeudet tulevat turvatuksi. Ennen kiintiöiden asettamista Metsähallitus on järjestänyt riistanhoitoyhdistyksille kiintiöneuvottelut metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla alueella. Niiden tarkoituksena on mitoittaa lupametsästys niin, että paikallisten metsästäjien oikeudet tulevat turvatuksi ja huolehtia siitä, että paikalliset näkökulmat tulevat otetuksi huomioon.	
Sodankylän kunta pitää tärkeänä, että hakkuumäärät ja hakkuutavat tulee suunnitella siten, että ne eivät heikennä matkailun ja porotalouden toimintaedellytyksiä. Sen lisäksi toimintaedellytysten parantamiseksi tulee ennallistaa vanhoja ojitusalueita, jotka ovat metsäntalouden kannalta merkityksettään vähäisiä. Sodankylän pohjoisosissa talousmetsäalueella olevien vanhojen metsien ja kuusikoiden säästäminen riistaeläinten elinympäristön ja porotalouden kannalta ovat tärkeitä. Rakennetty metsäautotiestö tulee säilyttää ja pitää kunnossa paikallisten asukkaiden sekä luonto- ja erämatkailun käytössä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Lisätty soiden ennallistaminen luonnonhoidon toimiin toimenpiteelle 51.
Sodankylässä ammattikalastuksen osalta LOkan ja Porttipahdan tekoaltaat ovat merkittäviä vesistöjä ja näiden osalta ammattikalastuksen edellytykset tulee turvata. Sodankylässä on tehty pitkäjänteistä ja menestyksellistä kehitystyötä kotimaisen kalan käytön lisäämiseksi, jalostuksen ja markkinoinnin edistämiseksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Suunnitelmaa tukeva kommentti	Ei muutosta suunnitelmaan.
Sodankylän kunta muistuttaa, että ikiaikaista nautintaoikeutta ei saa rajoittaa.	Koko suunnitelma	Luonnonvarasuunnitelmalla ei rajoiteta paikallisten asukkaiden oikeuksia.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen Latu	-	-	-
Suomen Latu on valtakunnallinen, 93 000 jäsenen ulkoilujärjestö. Edistämme luonnon virkistyskäyttöä ja ulkoilua kaikkina vuodenaikoina. Visiomme on, että jokainen löytää itselleen mielekkään tavan ulkoilla ja nauttia luonnosta. Suomen Latu on perehtynyt lausunnolla olevaan Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaan 2022-2027. Kiitämme laajaa ja keskustelevaa valmistelua ja eri osapuolten arvostavaa kuuntelua. Alueelle kohdistuu paljon	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
hyvin erilaista luonnon virkistyskäyttöä ja luonnos antaa hyvän pohjan yhteensovittaa ja kehittää sitä alueen muiden toimintojen ja toimijoiden kanssa.			
Huomioita liittyen toimintaohjelman numeroituihin kohtiin. 2. Yhteistyöryhmät, joiden tehtävään kuuluu maankäytön suunnittelu mukaan lukien virkistyskäytön reittien suunnittelu yhdessä, on hyvä asia.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
9. LAC-menetelmä on kiinnostava tapa tarkastella kestävyyttä. Voidaanko sillä havaita myös esimerkiksi suuren kävijämäärän aiheuttama virkistyskohteen ruuhkautuminen ja sitä kautta virkistyskäytön laadun mahdollinen lasku?	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Kävijämäärän aiheuttamia häiriöitä voidaan seurata Kävijätutkimuksien avulla, tutkimuksen kysymyksellä "Onko jokin seuraavista asioista häirinnyt Sinua tämänkertaisella käynnilläsi xxx alueella?" Tähän vastausvaihtoehtoina on: 1 - maaston kuluneisuus 2 - maaston roskaantuneisuus 4 - liiallinen kävijämäärä 5 - muiden kävijöiden käyttäytyminen 99 - jokin muu, mikä? Kävijätutkimusten eri tuloksia käytetään siis indikaattoreina kestävyyden seurannassa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
10. Autiotupaverkosto ja sen ylläpito on erittäin tärkeää paitsi turvallisuuden, myös perinteisen suomalaisen ulkoilukulttuurin jatkuvuuden näkökulmasta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
12. Saamelaisten kotiseutualueen retkietiketti. Olemme parhaillaan uudistamassa yhteistyössä Metsähallituksen kanssa maastopyöräilyn etikettiä. Olemme laatineet myös mm. hiihto-, pulkkamäki-, pysäköinti- ja pandemian aikainen ulkoilu -etiketit yhdessä eri sidosryhmien kanssa. Olisiko Suomen Ladulla mahdollisuutta olla mukana tässä työn alle tulevassa etiketissä erityisesti viestinnällisestä näkökulmasta?	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suomen Latu on ulkoilun ja retkeilyn edistäjänä keskeinen toimija Suomessa. Metsähallitus pitää hyvänä, mikäli Suomen Latu voi omalla panoksellaan olla edesauttamassa tietoisuuden kasvattamisessa saamelaisten kotiseutualueen retkietiketistä.	Lisätty toimenpiteelle keskeisten retkeily- ja matkailutoimijoiden osallistuminen etiketin laadintaan.
33. Ilmaston lämpenemisen huomioiminen reittisuunnittelussa on tärkeää paitsi turvallisuuden, myös turhien investointien välttämisen näkökulmasta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
61. ja 63. Kattava ja hyvä kirjaus luonnon virkistyskäytön edistämisestä. Pitää sisällään kysyntään vastaamisen ja kehittämisen.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
62. Opastuspiste Saariselälle on varmasti tarpeen.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
65. Päiväretkikohteiden huomioiminen omana kohtanaan on hyvä asia. Niiden kysyntä on kovaa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
78. Ehdotamme, että kirjaus alkaisi esimerkiksi siten, että: Pääsääntöisesti avotulentekoon ja polttopuiden ottoon tarvitaan aina maanomistajan lupa. Ne eivät ole jokamiehenoikeuksia. Metsähallituksen tekemän päätöksen perusteella tulenteko käyttäen kuivia oksia, risuja ja pieniä juurakoita on kuitenkin Pohjois-Suomen valtion mailla sallittua.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Toimenpiteen tekstiä korjattu.
Suomen Metsästäjäliitto Lapin Piiri	-	-	-
Suomen Metsästäjäliiton Lapin piiri kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa esityksen kohteena olevasta luonnonvarasuunnitelmasta seuraavaa: Pidämme pääpiirteittäin luonnonvarasuunnitelman metsästykseen liittyviä kirjauksia kannatettavina. Yhteisymmärrys tulee saavuttaa toimijoiden välisellä yhteydenpidolla.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Piiri ja liitto korostavat että ns. vapaa kuntalaisten metsästysoikeus tulee ehdottomasti säilyttää. Kaikilla kuntalaisilla tulee olla samanlaiset mahdollisuudet harrastaa metsästystä kotipaikkakunnallaan huolimatta etnisistä tai muista taustoista. Olisi kestämätöntä esimerkiksi yhdistystoiminnassa ja yleistä yhdenvertaisuutta rikkovaa, jos kuntalaisilla olisi täysin erilaiset metsästysmahdollisuudet oman kunnan valtion mailla (ML 8 §).	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelmalla ei ole vaikutuksia metsästyslain 8 §:n mukaiseen kuntalaisen vapaaseen metsästysoikeuteen kotikuntansa valtion mailla.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Metsästäjäliitto pitää myöskin tärkeänä, että kestävä vapaa-ajankalastus, metsästys sekä luonnontuotteiden keräily ja jokamiehenoikeudet turvataan ja huomioidaan metsästyksen kehittyminen luontoharrastuksena ja kuinka se hyödyttää yhteiskuntaa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Porotalouden jatkuvuuden säilyttäminen tulee jatkossa taata kaikin mahdollisin tavoin. Myös metsästys- ja metsästyskoirat ovat aina kulkeneet käsikädessä siitä lähtien kun esi-isät ryhtyivät kesyttämään sudesta nykyisiä metsästyskoiria. Vahingot, joita tapahtuu, kun koira ja poro kohtaavat, ovat aina molemmin puolin erittäin ikäviä ja valitettavia. Pelkästään joko rajoittamalla tai pahimmassa tapauksessa kieltämällä koirien kanssa tapahtuva metsästys alueellisesti ei saavuteta sitä etua, mitä se tuo esimerkiksi suurpetojen metsästykseen.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen riistakeskus	-	-	-
Suomen riistakeskus Lappi kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksest saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaksi 2022-2025. Suomen riistakeskuksen lausunto on laadittu yhteistyössä Lapin alueellisen	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
riistaneuvoston kanssa. Suomen riistakeskus toteaa, että riistahallintolain 2 § 2 mom. mukaan riistakeskuksen tehtäviin kuuluu mm. kestävän riistatalouden edistäminen, riistatalouteen liittyvän yleisen edun valvonta sekä riistaeläinkantojen tilan, kehityksen, kestävyyden ja elinvoimaisuuden seuraaminen ja edelleen riistanhoidon sekä riistan elinympäristöjen hoidon edistäminen. Riistahallintolain 5 § mukaan alueellisen riistaneuvoston tehtävänä on käsitellä riistataloutta koskevia asioita sekä tukea ohjeta ja avustaa Suomen riistakeskuksen aluetoimiston toimintaa muissa kuin jukisissa hallintotehtävissä ja henkilöstöhallinnossa. Luonnonvarasuunnitelman mukaisella alueella eränkäynnillä on suuri merkitys paikallisten ihmisten harrastuksena ja jopa elämäntapana. Toisaalta suunnitteluauleella on suuri merkitys muualta kotoisin olevien eränkävijöiden kohteena. Erityisesti riekon metsästyksen ja tunturialueilla tapahtuvan koirien koulutus- ja koetoiminnan osalta alue on tärkein alue koko maan mittakaavassa. Luonnonvarasuunnitelmassa on kuvattu metsästyksen ja kalastuksen taloudellista merkitystä alueen paikallistalouteen euroissa ja henkilötyövuosissa. Riistakeskus näkee tärkeänä, että alueen eränkäyntiä ja sen tuottamia positiivisia vaikutuksia pyritään edelleen kehittämään alueen eri sidosryhmien yhteistyöllä.			
Luonnonvarasuunnitelman alkuosiossa on käsitelty Metsähallituksen tehtäviä. Metsähallituksen eräpalveluiden osalta on todetty sille säädettyjä julkisia hallintotehtäviä olevan riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen sekä metsästys- ja kalastuslupien myöntäminen. Riistakeskus korostaa, että metsästyslain 46 § mukaisesti kyseessä on metsästysluvan myöntäminen ja edelleen metsästyslain 47 § mukaisesti metsästyslupa myönnetään maksua vastaan. Kyseisten lupien määrät perustuvat Metsähallituksen päättämiin kiintiöihin. Lupatulojen osalta suunnitelman tekstissä olisi mahdollista tarkemmin tuoda esille lupatulojen nykyistä käyttöä nimenomaisesti suunnittelun osalta.	Johdanto.	Metsästyslupatuloilla katetaan mm. alueen metsästysjärjestelyjen suunnittelu ja toteuttaminen ja metsästyslupien käsittely sekä lupamyynnin toteuttaminen. Lisäksi toteutetaan riistanhoidollisia hankkeita, tuetaan mm. pienpetopyyntiä, edistetään ketunpyyntiä naalin ja riekon suojelemiseksi ja hankitaan pienpetopyynnin pyydysvälineitä riistanhoitoyhdistyksille. Edelleen tuetaan vapaaehtoista riistanhoitotyötä ja riistalaskentoja.	Täydennetty lukua suunnitelman lähtötilanne, esimerkeillä lupatulojen käyttämisestä.
Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimintaympäristön nykytilan muutoksien osalta on nostettu esiin hirven metsästyksen lupametsästäjien määrän kasvu ja edelleen suunnittelualueella puhututtanut sosiaalinen kestävyys. Toimenpideosiossa 1 on kohdassa 3 kirjattu toimenpiteeksi metsästäjien ja paliskuntien välisen keskusteluyhteyden kehittäminen osallistamalla osapuolia vahvemmin jo olemassa oleviin tiedonanto- ja keskustelutilaisuuksiin yhteensovittamisen mahdollistamiseksi. Riistakeskus pitää toimenpidettä hyvänä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Etäyhteydellä tapahtuvien koulutusten myötä on saatu myös muualla asuvia metsästäjiä aiempaa paremmin osallistumaan koulutustilaisuuksiin.			
Sosiaalisen kestävyyden osalta paikallistasolla koettuja ongelmia tulisi selvittää nykyistä tarkemmin esimerkiksi kyselytutkimuksella, jolloin haastateltaisiin niin paikallisia kuin muualta tulevia metsästäjiä ja tarvittaessa asiaan liittyviä sidosryhmiä. Tutkimuksen avulla olisi mahdollista tarkemmin analysoida koettuja ongelmia eri näkökulmista.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Asia tarkennetaan ja määritellään uuden kiintiöpäätöksen yhteydessä.	Täydennetty toimenpidettä kolme kyselytutkimuksen tekemisellä.
Suunnitelman loppuosassa olevassa osiossa "uuden suunnitelman lähtötilanne ja seuranta" on otsikon metsästäjät ja kalastajat alla todettu seuraavasti: "Metsästyslupien osalta Metsähallitus päättää ainoastaan pienriistaluvista, hirvilupien määrästä päättää Riistakeskus." Tekstiä tulee tarkentaa hirvenmetsästyksen lainsäädännöllisen viitekehyksen osalta. Metsähallitus myöntää hirvenmetsästykseen osallistuville luvanhakijoille metsästysluvan metsästyslain 46 § nojalla. Eli kyseessä on ns. aluelupa, jonka nojalla luvansaaja voi metsästää luvan mukaisella alueella. Metsähallituksen aluelupapäätöksellä mitoitetaan osaltaan eri metsästysalueilla metsästävien metsästäjien määrää. Suomen riistakeskus päättää metsästyslain 26 § nojalla hirven pyyntiluvista. Myönnettäessä pyyntilupia on riistakeskuksen huolehdittava siitä, että hirvieläinkanta ei metsästyksen kohdosta vaarannu ja että hirvieläinten aiheuttamat vahingot pysyvät kohtuullisella tasolla. Metsästyslain 27 §:ssä on säädetty pyyntiluvan myöntämisen ja käyttämisen edellytyksistä.	Suunnitelman lähtötilanne ja seuranta.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Teksti tarkennettu esitetyn mukaisesti.
Toimintaohjelman kohdan 3 toimenpiteissä on kirjattu Metsähallituksen osallistumisesta riistatiedon tuottamiseen. Riistakeskus näkee riistatiedon parantamisen ja Metsähallituksen roolin aktiivisena toimijana tärkeänä erityisesti toimintaohjelman suunnittelualueella, missä ihmisten asutus on harvassa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Riistakeskus katsoo tarpeelliseksi lisätä toimenpiteisiin suurpetokantojen seurannan kehittämisen. Metsähallitus on koordinoinut Ylä-Lapissa suurpetojen aluelaskentoja, joilla kerätään tietoa lumiaikana erityisesti ahman ja ilveksen osalta. Aluelaskentojen menetelmää ja laskentatulosten raportointia tulisi jatkossa kehittää Luonnonvarakeskuksen kanssa yhteistyössä.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Lisätty toimenpide suurpetoseurannoista.
Erävalvonnan osalta Suomen riistakeskus haluaa nostaa esille huolensa siitä, että luontomatkailun lisääntyessä olisi tarpeellista huomioida metsästykseen käytettävissä olevan erävalvonnan resursseista siten, että esimerkiksi kansallispuistojen lisääntyvät kävijämäärät eivät vaikuttaisi heikentävästi metsästyksen valvontaan käytössä olevaan resurssiin.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Pääsääntöisesti kansallispuistoissa tehtävää valvontaa voidaan hoitaa myös muun henkilökunnan, kuin erätarkastajien toimesta.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Tenonlaakson yrittäjät	-	-	-
Tenonlaakson yrittäjäjärjestö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnonvarasuunnitelmaan ja lausuu seuraavaa. yrittäjäjärjestö pitää tärkeänä ja edellyttää, että ulkopaikkakuntalaisten oikeuksia metsästykseen rajoitetaan ja säädellään nykyistä tarkemmin saamelaisalueella. Järjestö ehdottaa seuraavia muutoksia hirven ja riekon metsästykseen. Hirven ja riekon metsästyksessä tulee siirtyä vain opastettuihin metsästysretkiin ulkopaikkakuntalaisten osalta. Opastettujen metsästysretkien avulla voidaan hallita ja valvoa paremmin saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvaa metsästystä. Hirvenmetsästyskauden aloitus tulisi sallia vain paikkakuntalaisille metsästäjille. Paikalliset metsästäjät tekevät alueellaan riistan hoitotyöt ja nöin olleb hirven pyynnin rajoittaminen ulkopaikkakuntalaisilta on perusteltua. Hirven kiimarauhoituksen päättyessä voisivat opastetut seurueet aloittaa metsästyksen. Opastetuissa metsästysretkissä käytettävien hirvikoirien määrää tulee rajoittaa seuruekohtaisesti. Liiallinen koirien määrä aiheuttaa häiriötä ja jopa uhkaa paikalliselle poronhoidolle. Riekkokannan turvaamiseksi on tärkeää tehdä toimenpiteitä, joilla turvataan elinvoimaiset riekkokannat tulevaisuudessakin. Riekon metsästyksen tapahtuessa opastetusti pystytään saalismääriä valvomaan paremmin. Ulkopaikkakuntalaisten metsästäjien tulee sitoutua näyttämään saaliinsa, mikäli erävalvoja sitä pyytää. Tähän voitaisiin velvoittaa esimerkiksi jo luvanmyynnin yhteydessä. Opastettujen metsästysretkien kautta saadaan luotua lisää työtä paikallisille jo olemassa oleville ohjelmapalveluyrityksille. Tämä luo lisää myös liiketoimintamahdollisuuksia uusille ohjelmapalveluyrityksille. Yrittäjäjärjestön näkökulmasta on äärimmäisen tärkeä parantaa alueen liiketoimintamahdollisuuksia, mutta samalla huolehtia, että matkailua kehitetään eettisesti ja rakennetaan kestävälle pohjalle siten, ettei se ole ristiriidassa esimerkiksi perinteisten elinkeinojen kanssa. Perinteisten elinkeinojen harjoittajilla tulee myös olla mahdollisuus kehittää elinkeinojensa tuottavuutta uusilla liiketoimintamalleilla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Saaliin tarkastusoikeutta ei ole kuin poliisilla rikosepäilyn yhteydessä. Saaliin tarkastusoikeuden laajentaminen esimerkiksi Metsähallituksen erätarkastajalle vaatisi nykyisen lain muutoksen. Metsähallitus ei rajoita yrittäjien tuotteistamien palvelujen mm. opastettujen metsästysretkien kehittämistä. Sitä vastoin nykyinen voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista metsästyslupien myyntioikeutta yrittäjille. Metsästysluvat ovat valituskelpoisia hallintopäätöksiä, joiden käsittelystä vastaa julkista valtaa käyttävä hallintoviranomainen. Valtion maiden metsästysoikeuden käyttöä määritellään metsästyslaissa (615/1993, 6 luku, 44–47 §) ja metsästykseen liittyviä toimivaltuuksia laissa Metsähallituksesta (234/2016 17§ ja 18§). Metsähallitus tarjoaa metsästysmahdollisuuksia valtion mailla, ja milloin lupia ei riitä kaikille, on annettava etusija ensisijaisesti niille kansalaisille, joilla ei ole muutoin kohtuullisia mahdollisuuksia metsästykseen (Metsästyslaki 45 § ja 46 §). Näitä mahdollisuuksia on jaettava kuitenkin siten, että metsästyslain 8 §:n mukainen kuntalaisten vapaa metsästysoikeus valtion mailla on reunaehtona otettu	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		huomioon. Kiintiöpäätöksen tarkoituksena on kiintiöidä metsästys niin, että se on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää ja että edellä mainitut erityisoikeudet tulevat turvatuksi. Ennen kiintiöiden asettamista Metsähallitus on järjestänyt riistanhoitoyhdistyksille kiintiöneuvottelut metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla alueella. Niiden tarkoituksena on mitoittaa lupametsästys niin, että paikallisten metsästäjien oikeudet tulevat turvatuksi ja huolehtia siitä, että paikalliset näkökulmat tulevat otetuksi huomioon. Koirien käyttö on metsästyslain ja -asetuksen mukainen metsästysmuoto. Lainsäädäntö ei rajoita koirien määrää. Koiran käytöstä voimassa oleva lainsäädäntö on sama kaikille metsästäjille riippumatta metsästäjän asuinpaikasta (metsästyslaki 8 luku, 51§-55§, metsästysasetus 12 § ja järjestyslaki 14§). Metsähallitus ei vastaa hirvenmetsästysaikojen määrittämisestä. Metsästysajat vahvistaa vuosittain Maa- ja metsätalousministeriö. ML 8 § turvaa paikallisten metsästysoikeuden kotikuntansa valtion mailla. Metsähallitus ei voi rajoittaa tätä lain paikkakuntalaisille suomaa metsästysmahdollisuutta. Metsästyslain 8 §:ssä säädetty paikkakuntalaisen	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		erityiskohtelu ei kuitenkaan merkitse ulkopaikkakuntalaisten oikeuksien kaventamista. Hallintolain 6 § mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen ja tasapuolisen hallinnon näkökulmasta ei voida myöskään rajoittaa lupametsästäjien laillista metsästystä lupametsästysalueella suhteessa paikkakuntalaisten metsästysmahdollisuuksiin (esim. koiran käyttö).	
Saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvaan matkailuelinkeinon maan käyttöön toivotaan ja esitetään uusia mahdollisuuksia. Utsjoen Kevolla sijaitsevaa Tsarssijoen tulipaikkaa ja sinne johtavaa polkua tulee voida hyödyntää myös paikallisten ohjelmapalveluyritysten käytössä. Esitämme, että olemassa oleva tulipaikka katetaan tai tehdään uusi katettu taukopaikka sekä olemassa olevat ulko-wc:t pidetään käyttökuntoisina. Utsjoen kunnan kaavaan kuuluva Kuoppilasjärvi on merkitty virkistysalueeksi. Alueen matkailukäytön mahdollisuuksia tulee parantaa palvelemaan paikallisia ohjelmapalveluyrityksiä. Alueelle olisi kannattavaa rakentaa uusi autiotupa, joka on jaettu erilaisiin käyttötarkoituksiin. Esimerkiksi toinen puoli olisi vuokrattavissa ja toinen puoli voisi toimia perinteisenä autiotupana yleisessä käytössä. Lisäksi ohjelmapalveluyritykset toivovat mahdollisuuksia rakentaa alueelle tarvittaessa omia kämppiään.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelma on suuralueelle tehtävä valtion maiden ja vesienkäyttöä linjaava strategisen tason suunnitelma, eikä siinä voida ottaa kantaa yksittäisten alueiden kehittämiseen taikka niiden rakenteisiin. Tämänkaltaiset kysymykset ratkaistaan aluekohtaisesti tehtävien hoito- ja käyttösuunnitelmien kautta. Luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden säädökset estävät yritys käyttöön tehtyjen pysyvien tukikohtien rakentamisen näille alueille. Metsähallitus huomioi lausunnon esiin tuomat kehittämistarpeet kyseisten alueiden toimintoja suunniteltaessa ja kehitettäessä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaisten kotiseutualueella on paljon potentiaalia sisävesialueilla tapahtuvan kalastuksen hyödyntämiseen matkailuelinkeinon ja ammattikalastuksen parissa. Sisävesistöt ovat Utsjoen kunnan alueella alikalastettuja ja kalakannat vesistöissä	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Metsähallitus huomioi lausunnon esiin tuomat kehittämistarpeet kyseisten alueiden	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
kääpiöityvät. Kulkemista sisäjärville kesäaikana pitää helpottaa rakentamalla hyvät urat mönkijöille. Ohjelmapalveluyritysten näkökulmasta tällä hetkellä haasteena on turvallinen matkustaminen asiakkaiden kanssa esimerkiksi Kuoppilasjärvelle ja Vetsijärvelle. Näille meneviä jo olemassa olevia reittejä/uria tulisi parantaa. Pahimmat paikat vaativat maaperän muokkaamista ja soran lisäämistä sekä vesirumpuja veden ohjausta varten. On äärimmäisen tärkeää huolehtia reittien kunnosta, jotta reitit eivät maaperän kuluessa laajene leveyssuuntaan ja raiskaa tunturien herkkää maaperää. Selkeät reitit myös ohjaavat käyttäjiä pysymään reiteillä ja suojelevat muita alueita.		toimintoja suunniteltaessa ja kehitettäessä. Mönkijäreitistön ylläpitoon Metsähallituksella ei ole mahdollisuuksia.	
Metsähallituksen tulee myöntää perässäajolupia kaikille nykyisille ja tuleville reiteille/urille, jotta ohjelmapalveluita voidaan järjestää Utsjoen kunnan virkistysalueilla. Virkistysalueita on kaikkien kyläkeskusten läheisyydessä ja jokaisen kylän liiketoimintamahdollisuuksia tulee edistää. Perässäajoluvat mahdollistavat reittien hallitun käytön ja tukevat kestävän kehityksen periaatetta. Perässäajolupakäytäntö mahdollistaa sen, että ohjelmapalveluyritykset voivat sopia reittien käytöstä yhteistyössä paliskuntien kanssa. Perässäajoluvat ja sopimuskäytäntö paliskuntien kanssa mahdollistaa molempien elinkeinojen yhteen sovittamisen saamelaisten kotiseutualueella. Sopimiskäytäntö on jo olemassa ja se on puolin ja toisin toimiva. Olemassa olevilla kelkkareiteillä/urilla tulee mahdollistaa ja sallia myös Panwagenin käyttö. Panwageneiden käyttöä ei kuitenkaan tule sallia asutusalueiden läheisyydessä olevilla reiteillä meluhaittojen ehkäisemiseksi.		Sähköinen lupajärjestelmä otettiin käyttöön v. 2017, jonka yhteydessä tarkasteltiin lupien myöntämisperusteita koko maassa, ts. mahdollisuuksien mukaan yhtenäiset käytännöt. Tarkastelussa havaittiin, ettei ”perässäajolupa” ole ollut kestävää viranomaispäätöksinä hoidettavaa maastoliikennelupien myöntömenettelyä Pelkkä paikallisen ihmisen tuttavuus myöntämisperusteena ei ole ollut kestävä tai läpinäkyvä peruste. Tällä menettelyllä maastoliikenneluvan saamisesta on käytännössä voinut päättää kuka tahansa paikallinen asukas, osa korvausta vastaan. Tämä asetti myös muualla Suomessa asuvat eriarvoiseen asemaan. Perässäajoluvan sijaan otettiin käyttöön maastoliikennelupa ”perinteiseen luonnonkäyttöön”, joka mahdollistaa luvansaannin paikkakunnalta pois muuttaneille tietyin ehdoin. Tämä muutos on saanut myös runsaasti positiivista palautetta.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Paikallisten yrittäjien ja yrittäjäjärjestön näkökulmasta on tärkeää, että edellä esitettyjä toimenpiteitä tehdään liiketoimintamahdollisuuksien parantamiseksi Utsjoen kunnan alueella. Elinkeinotoiminta on tällä hetkellä rajoittunutta ja se uhkaa alueen elinvoimaisuutta. Utsjoen nykyinen elinkeinorakenne ja julkinen sektori eivät riitä turvaamaan alueen elinmahdollisuuksia vaan tarvitaan uusia työpaikkoja ja verotuloja. Näillä toimenpiteillä on kiire Utsjoen kunnan ollessa äkillisessä rakennemuutoksessa. Toimenpiteet ovat ajankohtaisia myös siitä syystä, että koronapandemian jälkeiset talouden elvytystoimet ovat parhaillaan käynnissä ja sitä kautta tuotaan erilaisia liiketoimintamahdollisuuksia valtakunnallisesti ja alueellisesti. Liiketoimintaa pitää saada syntymään vuosien 2021-2022 aikana talouden sopeuttamistoimien kohdistuessa jo vuoteen 2023. Esitämmekin, että ehdottamamme toimenpiteet pannaan täytäntöön nopealla aikataululla. Toimenpiteet eivät ole suuruusluokaltaan mittavia, jolloin ei puhuta mahdottomista taloudellisista- ja aikaresursseista. Toimenpiteet ovat myös sellaisia, että ne voisivat olla jopa osa taluden elvytystoimia, jolloin niiden toteuttamiseksi voi olla saatavissa ulkopuolista rahoitusta.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus tunnistaa tarpeen Utsjoen alueen luontomatkailuun tukeutuvien liiketoimintojen kehittämiselle ja pyrkii luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman toimenpiteiden, voimassaolevien säädösten sekä erikseen tehtävän toimenpidesuunnittelun puitteissa tukemaan kunnan tavoitteita.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Tukes			
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on arvioinut luonnosta kuluttajapalveluiden turvallisuuden näkökulmasta. **Turvallisuusnäkökohtien huomioiminen luonnonvarasuunnittelussa** Tukes valvoo kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) nojalla kuluttajapalveluiden turvallisuutta. Kuluttajaturvallisuuslaki on luonteeltaan yleislaki, joka tulee sovellettavaksi, jos palvelukohtaisessa erityislainsäädännössä ei ole säädetty turvallisuusvaatimuksia. Tukes tunnistaa suunnitelmaluonnoksessa esitetyn huomion siitä, että kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kävijämäärät ovat kasvaneet voimakkaasti ja että luonnossa liikkumisen tavat monipuolistuvat. Tukes pitää kannatettavana pyrkimystä sovittaa yhteen eri toiminnot luonnossa ja että tavoitteeseen pyritään muun muassa osapuolien välisellä yhteistyöllä ja heidän näkemyksiään kuulemalla. Tukes kuitenkin katsoo, että luonnonvarasuunnittelun kokonaisuudessa ja erityisesti eri toimintojen yhteensovittamisessa tulisi luonnoksessa esitettyä kattavammin huomioida turvallisuus laajempana kokonaisuutena.	Koko suunnitelma	Luonnonvarasuunnitelma on strategisen tason suunnitelma, joka ei ota kantaa yksittäisiin reitti-, kaavoitus-, tai muihin hankkeisiin. Suojelu- ja erämaa-alueilla aluekohtaiset hoito- ja käyttösuunnitelmat ohjaavat tarkemmin eri toimintojen sijoittumista. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa on useita toimenpiteitä, joilla pyritään reagoimaan kasvaneisiin matkailijamääriin ja sen aiheuttamiin haasteisiin muun muassa opastusta ja viestintää lisäämällä, reittien kunnosta huolehtimisella ja eri maankäytön toimintojen yhteensovittamisella. Metsähallitus kuitenkin katsoo, että kokonaisturvallisuuden	Täydennetty suunnitelman tekstiä maankäytön yhteensovittamisen ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta lukuihin toimintaympäristön muutokset Metsähallituksessa ja toimintaohjelman ensimmäiseen päälinjaan vastuullisuus ja yhteistyö. Lisätty toimenpide turvallisuusasiakirjoista.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Esimerkkinä tässä yhteydessä Tukes tuo esiin valvontatyössään havaitsemiaan tilanteita, joissa suunnitelmaluonnoksessa tarkoitetulla alueella matkailuteollisuuden ja alueen asukkaiden ja muiden toimialojen intressien yhteensovittamisessa on ollut haasteita. Käytönnössä esimerkiksi ohjelmapalveluiden, husky- ja moottorikelkkailureittien sijoittaminen suhteessa porojen talvilaidunnuslaueeseen siten, että poronhoidolle ei aiheudu haittaa ja matkailupalveluille pystytään tarjoamaan turvallinen toiminta-alusta, voi aiheuttaa hasteita. Tukes katsoo, että kun samoilla alueilla toimii paljon erilaisia toimijoita, kokonaisturvallisuus eri toimintojen yhteensovittamisessa tulisi ottaa nimenomaisesti huomioon. Metsähallituksella ja kaavoitusviranomaisella on tärkeä rooli koko alueen toimintojen, reitistön ja liikenneverkoston yhteensovittamisessa. Tukes katsoo, että luonnonvarasuunnitelman jatkovalmisteluissa kokonaisturvallisuuden näkökohdat tulisi ottaa lausunnon kohteena olevaa luonnosta kattavammin huomioon.		näkökulman tähdentäminen tässäkin yhteydessä on perusteltua.	
Utsjoen kunta			
Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma 2022-2027 on kokonaisuutena arvioiden hyvä ja siinä on nostettu esiin oikeat ja alueella merkittävät asiat ja kokonaisuudet. Suunnitelmassa on otettu kantaa tärkeisiin ja ajankohtaisiin kehittämistarpeisiin. Rakentavaan ja kaikkia osapuolia kunnioittavaan, kestäviin ratkaisuihin pyrkivän yhteistyön kehittämisen nostaminen seuraavan viisivuotiskauden kantavaksi periaatteeksi on erittäin hyvä lähtökohta. Kaikissa toiminnoissa ja kehittämisessä tulee huomioiden muun muassa perustuslain säännöksiin perustuvat saamelaisten erityiset oikeudet ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, ja kulttuuriaan sekä siitä seuraava saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen. Lähes kaikki kunnan alueen toiminnot nojaavat vahvasti erilaisiin maankäyttömuotoihin ja siksi ne toimet ja suunnitelmat, millä pyritään yhteensovittamaan eri näkemyksiä ovat positiivisia. Esimerkiksi Utsjoen kunnan oman matkailun maankäyttösuunnitelma laadittiin laajassa yhteistyössä kunnan eri toimijoiden kanssa ja kokemukset tästä yhteistyöstä ovat positiiviset. Metsähallituksen suunnitelma perustaa esimerkiksi matkailuelinkeinon ja muun maankäytön yhteensovitamiseksi yhteistyöryhmä on hyvä alku yhteistyön kehittämisessä.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lupametsästyksen osalta Utsjoen kunta pitää kirjausta keskusteluyhteyden kehittämisestä liian ympäripyöreänä. Tällä hetkellä erityisesti	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Koirien käyttö metsästyksen apuna on metsästyslain ja -	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
ulkopaikkakuntalaisten hirvenmetsästykseen liittyy lieveilmiöitä, jotka eivät pelkästään keskusteluyhteyttä parantamalla muutu olennaisesti parempaan suuntaan. Muun muassa ulkopaikkakuntalaisten metsästys koiraa apuna käyttäen tulee lopettaa lokakuun loppuun mennessä. Valvontaa lisäämällä ja ulkopaikkakuntalaisten lupamääriä rajoittamalla saadaan parempaa vaikuttavuutta ongelmiksi koettujen asioiden korjaamiseen ja muuttamiseen. Lisäksi pienriistan metsästykseen liittyen, varsinkin riekkolupien määrät ja myöntämisperusteet eivät paikallisen näkemyksen mukaan ole kestävällä pohjalla. Riekkokantojen arvioinnissa tulee ottaa myös paikalliset ihmiset, jotka luonnossa liikkuvat keskusteluyhteyteen. Tällä hetkellä paikallisesti on vahva oletus, että kannanarvioinnit ovat tarkoitushakuisia ja yksipuolisia, eivätkä johda riekkokannan kestävään metsästykseen.		asetuksen mukainen metsästysmuoto. Lainsäädäntö ei rajoita koirien määrää. Koiran käytöstä voimassa oleva lainsäädäntö on sama kaikille metsästäjille riippumatta metsästäjän asuinpaikasta (metsästyslaki 8 luku, 51§-55§, metsästysasetus 12 § ja järjestyslaki 14§). Syksyllä 2021 Utsjoella alueluvalla metsästää hirveä yksi ulkopaikkakuntalaisista koostuva seurue, jossa on ampujalistalle ilmoitettu neljä (4) henkilöä. Muut ulkopaikkakuntalaiset metsästävät kuntalaisten kanssa muodostetuissa yhteisseurueissa. Valtion maiden metsästysoikeuden käyttöä määritellään metsästyslaissa (615/1993, 6 luku, 44–47 §) ja metsästykseen liittyviä toimivaltuuksia laissa Metsähallituksesta (234/2016 17§ ja 18§). Hirvenmetsästysoikeus Lapissa myönnetään pääsääntöisesti Metsähallituksen myöntämän alueluvan kautta. Aluelupa on hakemuksen perusteella tehty, valtion aluetta koskeva päätös hirvieläinten metsästysoikeudesta. Varsinaiset hirvieläinten pyyntiluvat myöntää Suomen riistakeskus. Alueluvat haetaan tammikuussa ja pyyntiluvat huhtikuussa. Hirvenmetsästyksen alueluvat myönnetään seurueille. Lupa on haettava, mikäli seurueessa on	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		yksikin ulkopaikkakuntalainen metsästäjä. Pelkästään paikkakuntalaisista metsästäjistä koostuvien seurueiden ei tarvitse hakea aluelupaa, vaan tällainen seurue voi hakea hirven pyyntilupaa valtion alueille suoraan Suomen riistakeskukselta perustuen metsästyslain 8§ mukaiseen oikeuteen. (Riistakeskus kuitenkin suosittelee paikkakuntalaisiakin seurueita hakemaan alueluvan Metsähallitukselta, jotta valtion alueiden metsästäjämäärä voitaisiin mitoittaa turvallisesti jo aluelupien käsittelyvaiheessa.) Luvanhakijoille annettujen ohjeiden mukaisesti metsästyslain 8§ mukaisella alueella (pl. Enontekiön ja Utsjoen kunnat) aluelupahakemuksissa tulee pääsääntöisesti olla vähintään 10 sellaista ampujaa, jotka eivät metsästä hirveä muualla ja joista vähintään kuudella ei ole mahdollisuutta metsästää hirveä muualla kuin lupahakemuksen mukaisella alueella. (Em. vaatimus seurueen ns. minimiampujamäärästä koskee myös pyyntiluvan hakijoita Suomen riistakeskukselta.) Aluelupahakemuksia vertaillaan ensisijaisesti ampujaluetteloiden perusteella. Metsästyslain 46§ mukaisesti Metsähallitus asettaa hakijat järjestykseen muuta kohtuullista	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		metsästysmahdollisuutta vailla olevien metsästäjien (ampujien) lukumäärän perusteella. Tyypillisesti ampujan muu kohtuullinen metsästysmahdollisuus tarkoittaa jäsenyyttä hakijaseurueen lisäksi jossain toisessa metsästysseurassa, joka hakee hirven pyyntilupaa. Hakemuksissa annettujen tietojen oikeellisuutta seurataan ja tahallinen väärien tietojen antaminen johtaa poliisin tutkintaan. Hakemusten käsittelyssä erä-suunnittelija ratkaisee kullekin metsästysalueelle myönnettävien aluelupien eli metsästäjien määrän paikallisten olosuhteiden, turvallisuusnäkökohtien ja riistanhoitoyhdistysten kanssa käytävien neuvottelujen perusteella. Metsähallituksen kiintiöpäätöksessä on määritelty, että mikäli samalla alueella metsästää useampi seurue, tulee yhtä seuruetta kohti olla vähintään 1000 ha metsästysalaa ja pääsääntöisesti minimissään 80–160 hehtaaria maa-alaa metsästäjää kohden. Siinä tapauksessa, että hakemuksia tulee enemmän, kuin aluelupia voidaan myöntää samalle alueelle, metsästyslain 46 § velvoittaa Metsähallitusta asettamaan etusijalle sellaiset seurueet, joiden jäsenistöllä ei muutoin olisi kohtuullisia metsästysmahdollisuuksia.	

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Valtion alueiden metsästysluvituksessa sovellettavat lait ja ohjeet: Metsästyslaki (615/1993, 44-47 §) Laki Metsähallituksesta (234/2016, 17§ ja 18§) Metsähallituksen päätös 1568/2019 (Metsästystä koskevista aluekohtaisista kiintiöistä saamelaisten kotiseutualueella Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa sekä Lapin paliskunnan alueella Sodankylän kunnassa 1.6.2019-31.7.2022) Erätalousjohtajan ohje, hirvieläinten metsästyksen alueluvan myöntäminen valtion mailla MH 1224/2020 Riekkolupien määrä perustuu vuosittain toteutettavan koiraavusteiseen linjalaskennan tuloksiin. Vuonna 2021 laskettiin 800 km linjaa, mikä vastaa 66 riistakolmion laskennan ponnistusta. Luvitus päätetään vuosittain toteutettavien laskentojen pohjalta, joiden avulla Suomen luonnonvarakeskus (LUKE) laatii virallisen kanta-arvion. Lupamitoitus myös ottaa huomioon paikallisten pyynnin ja oikeudet. Sama laskentamenetelmä on käytössä yhteispohjoismaisesti ja kestävän metsästyksen mitoitus perustuu tutkittuun tietoon.	
Utsjoen kunnan mielestä Metsähallituksen liikelaitoskonserniin kuuluvan kiinteistökehityksen toiminta ja roolia kunnan tulee miettiä uudelta pohjalta. Suunnitelmassa todetaan, että kiinteistökehitys toimii liiketoiminnan taseessa olevilla mailla ja vesillä. Utsjoen kunnassa ja koko saamelaisten kotiseutualueella,	Koko luonnonvarasuunnitelma	Luontaistalousalueet siirtyivät Luontopalveluilta Kiinteistökehityksen taseeseen Metsähallituslain uudistamisen yhteydessä	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
alueet, mitkä nyt on määritelty liiketoiminnan taseeseen ovat luontaistalousalueita, joilla suunnitelmankaan mukaan ei ole tuottovaatimusta, eikä niillä ole suojelustatusta. Utsjoen kunta katsoo, että kiinteistökehityksen kaikki toiminnot tulee siirtää liiketoimintojen taseesta luontopalveluiden taseeseen. Tällä tavoin turvataan huomattavasti paremmin paikallinen asiantuntemus päätöksenteossa, sosiaalisesti kestävästi toteutettu maapolitiikka ja kunnan kannalta suotuisa kehitys.		eduskunnan päätöksellä. Luontaistalousalueiden käytön ohjaus ei ole kuitenkaan muuttunut, eikä niille ole asetettu tulostavoitetta. Maakuntakaavan mukaisesti ne ovat luontaistalous- ja poronhoitovaltaisia alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin. Yksittäisen suunnittelualueen luonnonvarasuunnitelmassa ei voida ottaa kantaa Metsähallituksen toimintojen organisointiin.	
Utsjoen kunta esittää, että erityisesti kunnan alueella tapahtuvan asuntorakentamisen turvaamiseksi Metsähallituksella on oltava valmius myydä taajamien lievealueilta myös raakamaata asuntorakentamisen turvaamiseksi väestönkasvun jatkuessa Utsjoen kunnassa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Maan myyntiä, vaihtoa tai vuokrausta voidaan tehdä kaavoittamattomien alueiden ulkopuolella erityisen painavista syistä, paikallisiin tarpeisiin. Tarpeet ja niiden painavuus ratkaistaan tapauskohtaisesti. RAAKAMAAN MYYNTI: Maa-alueiden asemakaavoittaminen on Metsähallituksen liiketoimintaa. Kiinteistöjen kehittämisellä saatu maan arvon nostaminen on MH:n ydinliiketoimintaa liiketoimintaan osoitetuilla maa-alueilla. MH:n tulee osallistua aktiivisesti kaavoittamiseen ja jalostaa kohteet mahdollisimman pitkälle valtion kiinteistöstrategian mukaisesti. Maankäyttösopimus kunnan kanssa asuntorakentamisen	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		mahdollistamiseksi on mahdollinen.	
Suunnitelman hyvinvointia ja elinkeinoja koskevassa osiossa nostetaan esille se, että yhä suurempi joukko ihmisiä on kiinnostunut luontomatkailusta. Matkailijoiden määrän kasvu Utsjoella on lähtökohtaisesti hyvä asia. Kuitenkin luontomatkailijoiden kasvava määrä edellyttää, että Metsähallituksella on riittävät resurssit ohjata ja opastaa matkailijoita liikkumaan alueen luonnossa kestävästi ja vastuullisesti.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus huomioi Utsjoen kunnan palautteen toteuttaessaan luonnonvarasuunnitelmaan sisältyviä matkailijoiden ja retkeilijöiden opastukseen liittyviä toimenpiteitä esimerkiksi retkietiketin jatkokehittämisessä.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Metsähallituksen on varattava riittävästi rahaa siihen, että reiteillä ja erämaa-alueella on laadukkaat ja turvalliset rakenteet ja palvelut. Olemassa olevien rakenteiden huoltoon ja ylläpitoon tulee varata riittävästi resursseja. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että huollosta ja valvonnasta vastaavaa henkilöstöä tulee olla riittävästi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus on kärsinyt retkeilyinfran ylläpidon resurssihaasteista menneellä suunnittelukaudella. Kahtena edellisenä vuonna tilanne on selkeästi kohentunut. Luonnonvarasuunnitelma sisältää useita toimenpiteitä, joiden avulla pyritään turvaamaan retkeilyinfran ja opastuksen hyvä hoito. Rakenteiden ja palveluiden ylläpito on kuitenkin budjettirahoitteista toimintaa, eikä tulevien vuosien käytettävissä olevia resursseja voida päättää luonnonvarasuunnitelmassa.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Luontomatkailijoiden määrä erämaa-alueella on lisääntynyt "räjähdysmäisesti". Tilanne on luonnon kestävyyden kannalta haastava. Metsähallituksella on tässä tilanteessa erittäin suuri vastuu huolehtia siitä, että kasvava luontomatkailu ei vahingoita erämaa-alueen herkkää luontoa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Paikkakuntalaisilla tulee olla oikeus liikkua suunnitelmaan kirjatulla tavalla maastoajoneuvolla luonnonhyödyntämistehtävissä (hillastus, metsästys, kalastus). Paikkakuntalaisten oikeus hyödyntää kiinteistökohtaisia oikeuksia tulee turvata sallimalla tarpeellinen maastoajoneuvon käyttöoikeus.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Ulkopaikkakuntalaisille kesämaanaikaisia lupia myönnettäessä tulee edelleen noudattaa erityistä harkintaa. On vaarana, että tämä maastoliikenne lisääntyy edelleen hallitsemattomasti.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Sähköavusteiset kulkuneuvot tulee arvioida lupakäytännöissä niin, että niitä varten kehitetään lupakäytännöt vastaamaan nykyajan vaatimuksia niin maastossa liikkumisen kuin liikkumistarkoituksen kannalta arvioituna.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus on tunnistanut uusien välineiden aiheuttamat haasteet toimintojen suunnittelulle ja opastukselle ja ottaa	Lisätty toimenpiteelle 65 kirjaus uusien liikkumisen muotojen lisäksi välineiden kehittymisestä.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		Utsjoen kunnan palautteen huomioon luonnonvarasuunnitelman uusia liikkumisen muotoja koskevaa toimenpidettä toteuttaessaan. Sähköavusteisilla pyörillä, sähkömoottorilla varustetuilla pyörillä ja kevyillä sähköajoneuvoilla liikkumisen tulkitaan ympäristöministeriön ohjeistuksen (www.ymparisto.fi) mukaan kuuluvan jokamiehenoikeuden piiriin. Vastaavasti kuten muissakin jokamiehenoikeudella sallituissa liikkumismuodoissa, toiminnasta ei kuitenkaan saa aiheutua maanomistajalle vähäistä suurempaa haittaa.	
Suunnitelmaan kirjatut tavoitteet maastoajoneuvolupien osalta ovat hyvät, mutta valvontaan on varattava nykyistä enemmän resursseja, muutoin hyvätkään suunnitelmat eivät käytännössä toteudu.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Erävalvonta on valtion budjettivaroin rahoitettua toimintaa, eikä tulevien vuosien resursseja voida päättää luonnonvarasuunnitelmassa. Rahoituksen taso määritetään vuosittain laadittavan budjetoinnin yhteydessä.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä*
Utsjoen kunta on lähtenyt kehittämään sekä paikallisten ihmisten että matkailijoiden tarpeista lähivirkistysalueita ja niihin liittyviä retkeilyn lähireittejä. Metsähallituksen, kunnan sekä paikallisten yrittäjien keskinäistä yhteistyötä lähireittien suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee tehostaa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Täydennetty toimenpiteen 67 kirjausta: Kehitämme matkailukeskusten lähialueiden päiväretkeilypalveluita, yhteistyössä matkailuyrittäjien ja kuntien kanssa.
Tällä hetkellä on jo havaittavissa lisääntyneeseen luontomatkailuun liittyviä kielteisiäkin lieveilmiöitä. Jotta luontomatkailu kehittyisi kestävällä ja vastuullisella pohjalla, Utsjoen kunnan alueella on erityistä tarvetta opastuspisteelle. Perinteisen opastuspisteen lisäksi matkailijoille suunnattua opastusta voidaan lisätä esimerkiksi digitaalisia, uusia opastustapoja kehittämällä. Alueella tarjolla olevista kohteista, reiteistä, kalastuksesta, metsästyksestä ja liikkumisesta luonnossa tulee olla kootusti ja tehokkaasti saatavilla riittävästi ajantasaista tietoa. Opastuspisteessä tulee olla saatavilla lupapalvelut	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus ei rakenna perinteistä opastuspistettä tuhopoltetun tilalle, mutta muuta opastusta lisätään yhteistyössä Utsjoen kunnan kanssa.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
paikkakuntalaisille. Riittävä tieto alueen erityispiirteistä lisää matkailijoiden ymmärrystä paikallisista erityispiirteistä ja siten osaltaan lisää paikallisten asukkaiden taholta sosiaalista hyväksyntää matkailua kohtaan.			
Vuohču Sámiid searvi rs	-	-	-
"Kohta 12. Laadimme saamelaisten kotiseutualueen retkietiketin yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa." Vuohču Sámiid searvi ry. pitää retkietiketin laatimista kannatettavana, ja on erittäin tärkeää, että yhteistyötä saamelaisyhteisöjen kanssa vahvistetaan. Vuotson kylän lähellä sijaitsee Urho Kekkosen kansallispuisto ja Sompion luonnonpuisto. Vuohču Sámiid searvi on huolestunut kasvaneista retkeilijämääristä kyseisillä alueilla, mikä on tuonut mukanaan negatiivisia vaikutuksia. Vuohču Sámiid searvi toivoo, että retkeilijöiden neuvontaan luonnossa kulkemisen suhteen panostetaan tavoitteellisesti, ja että se tavoittaa retkeilijät.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kävijämäärien nousun vuoksi luonnon kantokyky on jatkuvalla koetuksella. Esimerkiksi Sompion luonnonpuistossa sijaitsevista retkeilykohteesta, Pyhä-Nattasista, on tullut yksi retkeilijöiden suosikkikohteista. On syytä pohtia kuinka paljon yksittäinen kohde kestää retkeilijöitä, ja toteutuuko luonnonpuiston alkuperäinen tavoite nyt ja tulevaisuudessa. Vuohču Sámiid searvi muistuttaa, että luonnonpuistot on perustettu vaalimaan alueen alkuperäistä luontoa, ei massaturismia varten. Vuohču Sámiid searvi toivoo, että näin on jatkossakin, ja että tähän kiinnitetään huomiota. Osa retkeilijöistä jättää roskia luontoon ja sytyttää tulia kielletyille alueille, eivätkä täten noudata yleistä retkietikettiä tai luonnonpuiston järjestyssääntöjä. Maailmalta löytyy esimerkkejä suosituista retkeilykohteista, jotka on suljettu kokonaan tai osaksi aikaa vuodesta nimenomaan retkeilijöistä aiheutuneen haitan vuoksi. Vuohču Sámiid searvi vaatii Metsähallitukselta konkreettisia toimenpiteitä ja ratkaisuja roskaamisen estämiseksi ja suunnitelmassa esitetyn retkietiketin jalkauttamiseksi. Lisäksi Vuohču Sámiid searvi kehottaa harkitsemaan erilaisia vaihtoehtoja luonnonpuiston ja kansallispuiston perustamisvaiheessa asetettujen tavoitteiden toteuttamista varten.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Toimintaohjelma sisältää useita toimenpiteitä, joilla pyritään ohjeistuksen ja tiedottamisen avulla ohjaamaan kävijöitä vastuulliseen retkeilyyn. Metsähallitus tekee aktiivista työtä kansallis- ja luonnonpuistojen perustamissäädöksissä asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.	Ei muutosta suunnitelmaan.
"Kohta 77. Säädöksiin perustuvat saamelaisten ja muiden paikallisten asukkaiden oikeudet turvataan ja edesautetaan paikallisen pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville." Vuohču Sámiid searvi vaatii yhdenvertaisuutta Lapin paliskunnan alueella asuville saamelaisille, jotta heillä olisi jatkossa samat kalastus- ja metsästysoikeudet, kuin Inarin, Utsjoen, ja Enontekiön kunnissa asuvilla saamelaisilla. Tällä hetkellä tilanne on se, että Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnassa asuvilla saamelaisilla on oikeus henkilökohtaiseen kausilupaan kotikunnassa sijaitseville, valtioille kuuluville lohen ja taimenen nousualueilla. Sodankylän kunnasta Lapin	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsästyslain 8 §:n ja kalastuslain (379/2015) mukaisesti pyyntioikeudet määräytyvät kotikunnan perusteella. Luonnonvarasuunnitelma on valtion maiden ja vesien käyttöä koskeva strategisen tason suunnitelma, eikä siinä voida esittää toimenpiteitä, jotka ovat	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
paliskunta kuuluu saamelaisalueeseen, mutta kalastusoikeus ei koske kyseistä aluetta. Lisäksi perinteinen riekon ansapyynti on sallittua ainoastaan Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnissa. Täten Lapin paliskuntaan kuuluvat saamelaiset eivät ole yhdenvertaisessa asemassa muiden saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamelaisten kanssa. Vuohču Sámiid searvi vaatii tämän asian korjaamista. Vuohču Sámiid searvi esittää, että Sodankylän kunnasta Lapin paliskunnan alue liitetään kolmen pohjoisimman kunnan vapaan kalastusoikeuden piiriin. *"Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnissa asuvilla on oikeus saada maksuttomia kalastuslupia edellä mainittujen kuntien valtion vesiin. Kalastuslaki (379/2015)"* *"Lisäksi Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnissa asuvilla on oikeus henkilökohtaiseen (maksulliseen) kausilupaan kotikunnassa sijaitsevilla, valtiolle kuuluvilla lohen sekä taimenen nousualueilla. Laki kalastuslain muuttamisesta 427/2019."*		ristiriidassa voimassa olevien säädöksiin nähden.	
Lopuksi Vuohču Sámiid searvi toteaa, että saamelaisten oikeudet ja saamelaiskulttuurin säilyminen on turvattava suunnittelualueella. Vuohču Sámiid searvi ry. on huolissaan kilpailevan maankäytön (matkailu, turismi, koiravaljakkotoiminta, kullankaivuu) aiheuttamista haitallisista vaikutuksista alueen pääelinkeinolle poronhoidolle. Poronhoito on Vuotson alueella saamelaiskulttuurin kulmakivi.	Koko suunnitelma	Metsähallitus tiedostaa poronhoidon merkityksen saamelaiskulttuurille ja sen että suunnittelualue sijoittuu poronhoitolain tarkoittamalle erityiselle poronhoitoalueelle, jossa maata ei saa käyttää siten, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma on laadittu nämä näkökulmat huomioon ottaen.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lokka - Porttipahta kalatalousalue			
Luonnon monimuotoisuus: *Nostamme luonnonsuojelualueverkoston hoidon maailmanluokkaan muun muassa sen ekologisen tilan parantamiseksi.* - Tekstissä ei ole avattu, mitä kirjaus ja alleviivattu termi tarkoittaa. Mitä *maailmanluokkaan nostaminen* tarkoittaa kalastuksen ja metsästyksen kannalta? Mikäli se tuo mukanaan lisää rajoituksia tai kieltoja em. luonnonkäyttömuotoihin, kalatalousalue ei hyväksy kirjausta.	Metsähallitus.	Kyseinen kohta löytyy Metsähallituksen organisaation yleisesittelystä ja on yksi Metsähallituksen vision strategisista lupauksista. Luonnonvarasuunnitelmassa ei voida tehdä muutoksia koko Metsähallitukseen visioon tai strategiaan. Kyseinen kohta ei siis varsinaisesti ole osa tätä luonnonvarasuunnitelmaa vaan koskee koko organisaatiosta. Lopullisessa suunnitelmassa tämä osio tullaan sijoittamaan siten,	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		esimerkiksi kansilehtiin, että ero talon yleisesittelyn ja varsinaisen luonnonvarasuunnitelman osalta näkyy selkeämmin.	
METSÄHALLITUKSEN VASTUUALUEET **Metsähallitus Luontopalvelut ja Metsähallitus Eräpalvelut** *Luontopalvelut tuottaa maksuttomia retkeilypalveluja, jotta luonto pysyy helppona ja innostavana retkikohteena kaikille kansalaisille. Samalla Luontopalvelujen tuottamat retkeilypalvelut helpottavat luontomatkailuyrityksiä kehittämään omaa liiketoimintaansa ja matkailupalveluitaan.* *Valtion mailla ja vesillä tapahtuvan eränkäynnin edellytyksistä huolehtiminen käsittää valtion alueilla yleis-ja erityisoikeuksilla harjoittavien metsästäjien ja kalastajien huomioinnin sekä erämahdollisuuksien järjestämisen niille, joilla sellaisia ei muuten ole. Suunnittelualueen kannalta näistä erityisoikeuksista keskeisimmät ovat pohjoissuomalaisten maksuton oikeus metsästää kotikuntansa valtion mailla sekä kuntalaisten maksuton kalastuslupa kolmen pohjoisimman kunnan asukkaille.* *Eräpalvelut myy metsästys- ja kalastuslupia vuosittain noin 150 000 kappaletta, joista suunnittelualueelle myydään noin 19 000 kappaletta. Myytävien lupien kiintiöt tarkennetaan vuosittain tuoreimpien riista- ja kalakantoihin liittyvän tiedon perusteella.* Erilaisia luontoon, metsästykseen ja kalastukseen liittyviä palveluita tuottaessaan Metsähallituksen tulee huomioida nykyistä paremmin paikallisten ihmisten asema ja mielipide sekä erityisesti kuntalaisille erityislainsäädännön kautta tulevat oikeudet. Metsästys Yllä olevaa toisen kappaleen tekstiä tulee täsmentää seuraavasti: -- *erityisoikeuksista keskeisimmät ovat pohjoissuomalaisten maksuton oikeus metsästää kotikuntansa valtion mailla metsästyslain 8§:n mukaisesti sekä* --- Kolmannessa kappaleessa huomioitavaa: ulkopaikkakuntalaisille hirvenmetsästykseen ja pienriistanmetsästykseen oikeuttavien metsästyslupien kiintiöitä arvioitaessa on otettava huomioon myös sosiaalinen kestävyys – päätökset ei tule perustua yksin riistakantoihin liittyvän tiedon pohjalle.	Metsähallitus	Metsähallitus viittaa osin edelliseen vastineeseen, myös nämä osiot kuuluvat Metsähallituksen yleisesittelyyn ja toteaa lisäksi: Luonnonvarasuunnitelmassa ei esitetä sellaisia toimenpiteitä, joilla rajoitettaisiin paikallisten asukkaiden oikeuksia. Suunnitelma sisältää toimenpiteen, jossa linjataan: *Säädöksiin perustuvat saamelaisten ja muiden paikallisten asukkaiden oikeudet turvataan ja edesautetaan paikallisen pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville.* Metsähallitus tunnistaa sosiaalisen kestävyyden huomioon ottamisen tärkeyden lupien kiintiöintiä tehdessään. Suunnitelmakaudella tullaan tekemään tutkimus, jossa selvitetään metsästyksen sosiaalista kestävyyttä.	Lisätty suunnitelmaan metsästyslain 8§:n mukainen metsästysoikeus.
Kalastus Nykyisen kalastuslain 379/2015 voimaantulon jälkeen Sodankylän ja Savukosken kuntalaisten kalastusmahdollisuuksia heikennettiin UK-kansallispuiston alueella. Tämä on vastoin puiston perustamisasiakirjoissa mainittuja periaatteita, joiden mukaan paikallisten kalastus- ja metsästysoikeudet eivät heikkene.	Metsähallitus	Puiston alueella sodankyläisillä on perustamissäädöksen mukaisesti kalastus sallittu. Kalastuslupa myönnetään kalastuslaissa ja metsähallituslaissa säädetyllä	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
UK-kansallispuistossa Tuulomajoen vesistössä lohen ja taimenen nousualuetta koskevana tulee palauttaa Sodankylän ja Savukosken kuntalaisille kalastusoikeus sellaisena kuin se oli kalastuslain 286/1982 aikana. Metsähallituksen tulee aktiivisesti hakea ratkaisua nykyisen tilanteen korjaamiseksi.		tavalla. Edellä mainitut säädökset eivät estä paikallisten asukkaiden kalastusta. (Laki Urho Kekkosen kansallispuistosta 4.3.1983/228 6 §. Asetus Urho Kekkosen kansallispuistosta 4.3.1983/229 2 §. Kalastuslaki 379/2015 5 §, Metsähallituslaki 234/2016 18 §). Metsähallituksella ei ole toimivaltuutta sodankyläläisten kalastusoikeuden laajentamiseen. Sodankylän kuntalaisten nykyistä laajempi kalastusoikeus edellyttää säädösmuutosta. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö selvittävät mahdollista säädösmuutosta.	
4. Hyvinvointi ja elinkeinot *82. Erävalvonnan avulla tuemme ja edistämme kestävää, luvallista ja lain mukaista luonnon käyttöä. Pyrimme säilyttämään erävalvonnan resurssit vähintään nykyisellä tasolla. Yhteistyötä muiden valvontaviranomaisten, riistanhoitoyhdistysten ja kalatalousalueiden sekä paliskuntien kanssa ylläpidetään ja kehitetään edelleen.* Yllä olevan kappaleen muotoilu ja lisäys: *Valvonnan painopisteitä tulevalla suunnittelukaudella ovat virtavesien kalastus, hirvenmetsästys, pienriistan metsästys, suurpetojen salametsästyksen ennaltaehkäisy sekä maastoliikenne.* Kun ottaa huomioon sen valtavan vastuun ja velvoitteen mikä Metsähallituksella on valtion maa- ja vesialueiden hallinnoijana kalastuksen, metsästyksen ja luontopalveluiden järjestämisestä sekä luonnon monimuotoisuuden lisäämisestä ym., on kirjaus *pyrimme säilyttämään erävalvonnan resurssit vähintään nykyisellä tasolla* varsin vaatimaton, koska nykyisellääkin erävalvonnan määrä on tehtäväkenttään nähden suhteettoman pieni. Suunnitelmaan tulee selkeästi kirjata erävalvonnan resurssien lisääminen.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Metsähallitus on tunnistanut tarpeen erävalvonnan lisäämiselle. Erävalvonta on budjettirahoitteista toimintaa, eikä sen resursseista voida päättää luonnonvarasuunnitelmassa vaan ne määräytyvät vuosittain tehtävän talousarvion yhteydessä.	Muutettu toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä.*
Maastoliikenne UKK-puistossa. UK-kansallispuiston alueella on puiston huoltamiseen tarkoitettuja tiettyjä reittejä, joita on luvanvaraisesti käytetty myös hirvenmetsästyksen tarpeisiin lumipeitteen aikana. Luvat on anottu vuosittain ja toiminta on nyt jo vakiintunut, eikä menettelystä ole aiheutunut häiriöitä. Menettelyä tulee jatkaa ja myöntää jatkossakin lupa niille reiteille, jotka ovat siihen tarkoitukseen vakiintuneet.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelma on valtion maiden ja vesien käyttöä ohjaava strategisen tason suunnitelma, eikä siinä oteta kantaa yksittäisiä alueita koskeviin lupakysymyksiin.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
Lapin vapaa-ajankalastajat ry			
METSÄHALLITUKSEN VASTUUALUEET **Metsähallitus Luontopalvelut ja Metsähallitus Eräpalvelut** **KALASTUS UK- kansallispuiston alueella** Nykyisen kalastuslain 379/2015 voimaantulon jälkeen Sodankylän ja Savukosken kuntalaisten kalastusmahdollisuuksia heikennettiin UK- kansallispuiston alueella. Tämä on ollut vastoin puiston perustamisasiakirjoissa mainittuja periaatteita, joiden mukaan paikallisten kalastus- ja metsästysoikeudet eivät heikkene. Nyt ne on kuitenkin metsähallituksen lupakäytännön mukaan ovat heikennet. Olemme kalastuslupa asioissa joutuneet vieraspaikkakuntalaisten kanssa samaan saaviin UK-kansallispuiston Tuulomajoen vesistössä lohen ja taimenen nousualuilla. Kuntalaisten kalastusoikeus tulee palauttaa sellaisena kuin se oli kalastuslain 286/1982 aikana. "kuntalaisilla kalastuslupa oli maksullinen käsittäen myös perheluvan". Metsähallituksen tulee aktiivisesti hakea ratkaisua nykyisen tilanteen korjaamiseksi. Kalastuslain 379/2015 10§:n virheellisyys tulee mielestämme saattaa nykyaikaan ja oikeudenmukaiseksi kaikille kuntalaisille joita alueet koskevat: esim. Tuulomajoen vesistöalueet kuuluvat Sodankylä ja Savukosken kuntien alueelle 90%:sesti, sekä Ounasjoen vesistöalueet kuuluvat Kittilään kuntaa, eikä näitä kuntia edes mainita kalastuslain 10§:ssä.	Metsähallitus	Suunnittelualue ei sisällä UKK-puiston Savukosken puoleista osaa. Puiston alueella sodankyläisillä on perustamissäädöksen mukaisesti kalastus sallittu. Kalastuslupa myönnetään kalastuslaissa ja metsähallituslaissa säädetyllä tavalla. Edellä mainitut säädökset eivät estä paikallisten asukkaiden kalastusta. (Laki Urho Kekkosen kansallispuistosta 4.3.1983/228 6 §. Asetus Urho Kekkosen kansallispuistosta 4.3.1983/229 2 §. Kalastuslaki 379/2015 5 §, Metsähallituslaki 234/2016 18 §). Metsähallituksella ei ole toimivaltuutta sodankyläläisten kalastusoikeuden laajentamiseen. Sodankylän kuntalaisten nykyistä laajempi kalastusoikeus edellyttää säädösmuutosta. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö selvittävät mahdollista säädösmuutosta.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Inarin Luonnonystävät			
Yleistä: Inarin Luonnonystävät (myöh. yhdistys) kiittää saamastaan mahdollisuudesta lausua ko. ehdotuksesta. Yhdistys pitää käytyä prosessia, ja sen myötä esille tulleita ongelmia paremmin käsiteltyinä kuin aiemmissa saman alueen luonnonvarasuunnitelmissa. Yhdistys tervehtii samalla tapaa, jossa ulkopuolinen taho oli valmistelemassa prosessia.	Suunnitteluprosessi.	Suunnitelmaa tukeva kommentti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
- kohtaan **Metsähallituksen esittely** (s. 10): poistetaan viimeinen kappale joka kertoo käyttörajoitusten vaikutuksesta tulontekokykyyn. Perustelu: väittämässä ei näy viitettä mistä laskelma on peräisin, onko se netto- vai bruttotappio, eikä myöskään sitä mitä kansantaloudellista laskettavaa hyötyä rajoituksista on muulle maankäytölle, eikä myöskään mitä muuta hyötyä rajoituksista on esimerkiksi ekosysteemipalveluitten toimimiselle.	Metsähallitus organisaationa.	Luku perustuu yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden korostetusta huomioonottamisesta aiheutuviin laskennallisisiin tulonmenetyksiin, joista suurin osa liittyy metsätalouden toiminnanrajoituksiin. Laskelma ei siis huomioi mahdollisia laskennallisia tulonlisäyksiä em seikkojen huomioimisesta ja on näinollen bruttolaskelma. Laskentatapa ja käytetyt parametrit ovat maa- ja metsätalousministeriön ohjeistamia. Metsähallitusta yleisellä tasolla organisaationa esittelevä osuus (sivut 1 - 10) tullaan lopullisessa versiossa taittamaan esimerkiksi sisäkansiin tai muualle.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 16: lisätään hakkuumäärän eteen ”**maksimissaan** 110 000 m3”.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Lopullinen hakkuusuunnite määräytyy paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien summana. Metsähallitus ei tässä vaiheessa ota kantaa lopullisen suunnitteen suuruuteen.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Ilmastonmuutos-kappaleen esipuheeseen lisätään ...ylläpitää ja kehittää luonnon monimuotoisuutta**, ”ja aktiivisesti torjua vieraslajien leviämistä**” maa- ja vesialueilla.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Muutettu suunnitelmaa lisäysehdotuksen mukaisesti.
Kohta 28: **Tunturiluonnon ja -lajien** seuranta tulee saattaa erityistarkkailuun. Kohdassa tulee myös mainita **ilmastonmuutoksen torjunta**.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Lisätty toimenpiteelle 32 tunturiluonnon ja lajien seuranta.
Kohta 35: Siinä todetaan, että kaikkien maiden **hiilivarastoa** kasvatetaan 10 % vuoteen 2035 mennessä. Tavoite on kunnianhimoton, alle 1 % vuodessa. Jos huomioon otetaan sekä kasvillisuuteen sitoutuneen ja maaperän hiilivarasto, on luku oltava **vähintään 15 %.**	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	10 % tavoite perustuu Metsähallituksen ilmastostrategiaan.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Kohta 71: tulee lisätä saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytysten perään maininta ”**luonnon- ja lajiensuojelun tarpeet”.**	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Lisätty toimenpiteelle 81 luonnon- ja lajiensuojelun edellytysten turvaaminen.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
- retkeilyetiketin lisäksi on laadittava vastaavat **käytösohjeet metsästys- tai kalastusluvan hankkineille** ulkopaikkakuntalaisille, **maastopyöräilijöille**, **maastoajoneuvoilla liikkujille** sekä **kullanhuuhtojille** (mieluummin yhteistyössä Lapin Kullankaivajain liiton kanssa). **Sähköpyörillä** ajaminen on laskettava maastoliikenteeksi.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelman sisältää useita toimenpiteitä, joiden avulla pyritään edelleen kehittämään luonnossa liikkujien tietoisuutta suunnittelualueella toimimisesta. Metsähallitus ei voi päättää sähköavusteisten ajoneuvojen rinnastamisesta moottoriajoneuvoihin, vaan se määritellään ajoneuvolaissa: Ajoneuvolaki 15.1.2021/82. Tätä lakia ei sovelleta sellaiseen jalankulkua avustavaan tai korvaavaan liikkumisvälineeseen, jossa sähkömoottoreiden yhteenlaskettu jatkuva nimellisteho on enintään 1,00 kilowattia ja jonka suurin rakenteellinen nopeus on enintään 15 kilometriä tunnissa *Polkupyörällä* tarkoitetaan yhden tai useamman henkilön tai tavaran kuljettamiseen valmistettua polkimin tai käsikammin varustettua ja täysin tai pääosin lihasvoimalla käytettävää vähintään kaksipyöräistä ajoneuvoa. Polkupyörä voi myös olla varustettu sellaisilla yhteenlasketulta jatkuvalta nimellisteholtaan enintään 250 watin tehoisilla sähkömoottoreilla, jotka toimivat vain poljettaessa ja kytkeytyvät toiminnasta viimeistään nopeuden saavuttaessa 25 kilometriä tunnissa (*sähköavusteinen polkupyörä*). Sähkömoottorit voivat kuitenkin toimia polkematta, jos nopeus on enintään kuusi kilometriä tunnissa.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
- tavoitettavuuden ohella kannattaa vaalia myös tavoittamattomuutta. Erityisesti kullanhuuhdonta-alueille Lemmenjokea lukuunottamatta on ilmestynyt valtava määrä ajouria, jotka tulee estää muuttumasta vakiintuneiksi uriksi. Turhat metsäautotiet tulee metsittää. (Inarin 2100 km metsäteitä tarkoittaa noin 1500 hehtaarin metsäkatoa parhaalla kasvullisella metsämaalla.)	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelman toimenpiteiden mukaisesti tarpeettomien metsäteiden purkamista voidaan harkita. Maastoliikenne on valittu erävalvonnan osalta tulevan suunnitelmakauden osalta yhdeksi painopistealueeksi.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Lopuksi huomio suunnittelualueen **karttaan** piirretyistä painopistealueista: **Retkeily ja matkailu on erotettava toisistaan.** Matkailuun tarvitaan yleensä kaupallisia rakenteita ja palveluita, mutta retkeily ei niitä tarvitse, sille riittää luontopalveluitten tarjoamat kaikille vapaat palvelut. Kartta, jossa molemmat on merkitty päällekkäin, mahdollistaa kaupallisen matkailun ulottamisen kartan esittelemille laajoille retkeilyalueille, kuten Inarijärvelle ja Ivalojoen eteläpuolelle. Se tuskin on tarkoitus, ja jos on, se luo uhkia kaikelle muulle maankäytölle.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Matkailun ja retkeilyn painopistealue on Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelussa vakiintunut käsite. Tämän avulla pyritään kuvaamaan kohteita joiden retkeilyinfraa ylläpidetään ja kehitetään, niitä alueita joiden muussa maankäytössä (esimerkiksi metsätaloudessa) virkistysnäkökohdat otetaan korostuneesti huomioon sekä myöskin alueita joille kaavoituksen myötä on osoitettu lomarakentamistarpeita. Suunnittelualue kuitenkin poikkeaa olennaisesti muiden luonnonvarasuunnitelmien suunnittelualueista. Saamelaisten kotiseutualueen pinta-alasta merkittävän osan maankäyttö on linjattu alueita koskevissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa, jolloin on vaarana, että luonnonvarasuunnitelmien yleispiirteiset vyöhykkeet ovat ristiriidassa hoito- ja käyttösuunnitelmien kanssa.	Suunnitelmaa muutettu: Matkailun ja retkeilyn painopistealueet poistettu maankäyttökartasta.
Käsivarren paliskunta	-	-	-
Käsivarren paliskunta toteaa, että Metsähallitus omien toimintaperiaatteidensa mukaisesti tulee entistä enemmän kiinnittää huomiota, miten ja millä toimenpiteillä se käyttää, hoitaa sekä suojelee valtion maa- ja vesialueita, kestävän kehityksen periaatteella. Tämä toteamus huomioitavaksi sen takia, koska nyt esimerkiksi Käsivarren paliskunnan alueella on havaittavissa hallitsematonta luontomatkailua	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma	Luonnonvarasuunnitelma sisältää useita toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan alueiden kestävän kehityksen mukainen käyttö. Toimenpiteitä kuten	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
ja sen eri muotoja (arkit, vapaalaskijat, retkeilijät) sekä metsästys- ja kalastuslupien myyntiä siinä suhteessa, että ne alkavat tuomaan jo poronhoidolle huomattavia haittoja, puhumattakaan luonnolle ja vesistöille aiheutetuista haitoista ja saasteista (roskaaminen, ulosteet). Käsivarren herkkä luonto ja alueet sallivat tiettyyn rajaan saakka holtitonta luonnonkäyttöä, mutta silloin kun ei valvonta ole samassa suhteessa tai ennaltaehkäisevät toimenpiteet, kuten huoltotyöt ja jätehuolto eivät toimi, niin silloin tilanne ei ole kestävällä kehityksellä etenemässä. Konfliktitilanteista ja luonnon, sekä vesistöjen väärinkäytöstä kärsivät niin eläimet kuin myös ihmisetkin.		esimerkiksi: saamelaisten kotiseutualueen retkietiketin laatiminen, uusien liikkumisen muotojen ja välineiden huomioiminen käytön ohjauksessa ja uusien käyttäjien opastaminen vastuullisen retkeilyn pariin.	
Uudet maankäyttömuodot myös huolestuttavat paliskuntaa. Metsähallituksen lausunnoilla ja karttamerkinnöillä on merkitystä esim. TUKESin kaivosvarauslupaprosessissa. Näillä lausunnoilla ja ulostuloilla Metsähallitus yhdessä muiden sidosryhmien, kuten paliskunnan ja kunnan kanssa voisivat osoittaa todellisen pitkän kehityksen hoito- ja suojeluaikeen, kun lausunnoissaan ja maankäyttöä koskevissa suunnitelmissaan sitoutuisi suojelemaan ja hoitamaan Saamelaisaluetta ilman kaivoksia tai tuulivoimaloita.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Luonnonvarasuunnitelma sisältää toimenpiteen, jonka mukaisesti Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita suunnittelualueella tulevalla suunnitelmakaudella. Toimenpiteen 88 mukaisesti Metsähallituksen rooli kaivoslain mukaisissa lupahakemuksissa rajoittuu lausunnon antamiseen. Metsähallitus ei myönnä malminetsintälupiin liittyviä maanomistajan suostumuksia suunnittelualueella.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaisalueen kiinnostavuus ja sen rikkaus on sen luonnossa ja puhtaissa vesissä. Niiden arvoa ei voi rahassa mitata, eikä niitä voi myöskään rahalla korvata. On sekä Metsähallituksen, että saamelaisalueen paliskuntien etu, mikäli luonnontila ja vesistöt voidaan pitää mahdollisimman puhtaina ja siten, että ihmisten kasvavatkin kävijämäärät eivät aiheuta haittaa luonnolle, vesistöille tai poroelinkeinolle.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallitus jakaa paliskunnan näkemyksen alueen luonnontilan ja vesistöjen puhtaina säilyttämisen osalta. Metsähallituksen näkemyksen mukaan luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma edistää näiden tavoitteiden toteutumista.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Käsivarren paliskunta myös toteaa, että kuten muutkin sidosryhmät ja asiakkaat myös poronhoitajat ja poronhoito on elinkeino, jolle pitää Saamelaisten kotiseutualueella suoda ensisijaisesti mahdollisuus kehittymiseen ja olemassaoloon, ylisukupolvisen nautintaoikeuden perusteella. Mielestämme Metsähallitukselle ja sen tytäryhtiöille ei ole kiistattomasti pystytty osoittamaan maanomistus- ja käyttöoikeus ns. valtioin maihin, erityisesti Enontekiön ja Käsivarren alueella. (v.1989 Kaisa Korpijaakko-Labba, "Om samernas rättsliga ställning i Sverige-Finland : en rättshistorisk utredning av markanvändningsförhållanden och -rättigheter i Västerbottens lappmark före mitten av 1700-talet" (Saamelaisten oikeusasemasta Ruotsi-Suomessa) ja "Valtionmaat Suomen kiinteistöjärjestelmässä – erityisesti	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallitus toimii voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti.	Ei muutosta suunnitelmaan.

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
silmällä pitäen saamelaisten maaoikeusasiaa" Oikeustiede-Jurisprudentia XXXVI:2003 s. 295–350)			
Metsähallituksen tulee kiinnittää huomiota tiedottamiseen eri toimijoille ja sidosryhmille. Tiedottamista siitä, mitä tarkoittaa, kun toimitaan Saamelaisten kotiseutualueella ja varsinaisesti poronhoidolle tarkoitetulla alueella. Tähän täytyy lisätä resursseja. Vastuullinen liiketoiminta kattaa koko myyntiprosessin ja siihen kuuluu ennakoivan tiedon tehokas ja asiallinen jakaminen, lupa ym. myyntiprosessi, valvonta ja myös palautteen vastaanottaminen ja oman toiminnan ulkopuolinen arviointi, sekä toiminnan kehittäminen paremmaksi olemassa olevan ympäristön ja elinkeinojen kanssa yhteistyössä.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallitus on laatinut koko maata koskevan retkietiketin. Vuonna 2021 julkaistiin ohjeet poronhoitoalueella retkeilyä silmälläpitäen. Tämän luonnonvarasuunnitelman toimenpiteisiin kuuluu lisäksi erillisen saamelaisten kotiseutualueen retkietiketin laadinta. Suunnitelma käsittää myös muita alueen käyttäjien opastamiseen liittyviä toimenpiteitä. Metsähallituksella on käytössä oleva palautejärjestelmä. Sen ja sidosryhmiltä tulleen, esim. erilaisista tapaamisista saadun palautteen perusteella kehitämme koko ajan toimintaamme. Lisäksi ulkopuolinen taho arvioi toimintaamme ISO 14001 -järjestelmän kautta auditoinneilla, joiden kautta saamme palautetta toiminnastamme sekä löydämme kehittämiskohteita toimintaamme.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Erityisesti metsästys- ja kalastus lupamyynnin ja erilaisten uusien matkailuyritysten kausiluontaiset maan- ja vesistöjen käytöt ovat huolestuttavasti lisänneet luonnon ja maiden kulumista sekä vesistöalueiden roskaamista ja jätteiden lisääntymistä. Valvonta täytyy olla samassa suhteessa lupamyyntien kanssa, muutoin Käsivarren paliskunta ei näe Metsähallituksen toiminnassa kestävän periaatteen ja eri sidosryhmiä huomioonottavaa toimintaa. Metsästyksen aiheuttamat huomattavat haitat ovat moninkertaisia avoimessa tunturimaastossa ja koirilla metsästys on lisääntynyt. Poroille on erityisen tärkeää, että laidunnusrauhaa on, erityisesti syksyisin ja keväisin ja nyt se rauha on vaarantunut lupamyynnin lisääntyessä ja holtittoman koirametsästyksen toimesta. Tämä ei ole kestävää kehitystä, eikä edesauta yhteistyön tekemistä palkisen kanssa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.	Erävalvonnan yhdeksi painopistealueeksi tulevalla suunnittelukaudella on nostettu metsästys. Metsähallitus myös tunnistaa erävalvonnan resurssien kasvattamisen tarpeen. Lupametsästyksen sosiaalinen kestävyys on puhuttanut alueella enenevässä määrin. Uuden lupakiintiön valmistelu on aloitettu ja Metsähallitus analysoi tullutta palautetta ja pohtii, kuinka pyynnin sosiaalinen kestävyys voidaan	Muutettu erävalvontaa koskevan toimenpiteen kirjausta: *Pyrimme kasvattamaan erävalvonnan resursseja nykyisestä.*

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
		huomioida paremmin tulevaa kiintiötä määritettäessä.	
Metsähallitus liikelaitoksena täytyy tehdä suunnitelmat pidemmän aikavälin ajalle, koskapa epävarmuustekijät poroelinkeinon osalta, ovat jo todellisia, kuten ilmastonmuutos. Ei ole kestävää kehitystä, jos lyhyillä viiden vuoden suunnitelmilla tehdään suuria suuntaviivauksia ja sitten pienillä yksitäisillä sopimuksilla murennetaan jo suunniteltuja ja sovittua periaatteita paikallisesti, esim. arkkitoiminta, vapaalaskijat, kaivosluvat, tuulivoimalasuunnitelmat ym. uudet maankäyttömuodot. Kestävää kehitystä ja turvallisuuden tunnetta ja luottamusta Metsähallituksen toimeen luovat suuret linjaukset, joiden tiedetään sitten pysyvän vuosikymmeniä, sen vuoksi, että ne pitkällä aikavälillä sopivat juurikin Saamelaisalueen elinkeinojen ylläpitämiseen ja täällä elämiseen ja käymiseen.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Aiemmin luonnonvarasuunnitelmat tehtiin kymmeneksi vuodeksi. Metsähallituksen tulkinnan mukaan toimintaympäristö kuitenkin muuttuu nykyisin aiempaa nopeammin, näkyen esimerkiksi uudenlaisina välineinä ja liikkumisen muotoina, jolloin liian pitkän aikavälin suunnitelmilla ei kyetä riittävästi reagoimaan näihin muutoksiin. Edellä mainituista syistä johtuen luonnonvarasuunnitelmien kesto on nykyään viisi vuotta.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Saamelaisalueen luonnon ja vesistöjen kantokyky on rajallinen ja se pitäisi tiedostaa liiketoiminnassakin. Johonkin on rajoja vedettävä toimiessa niinkin kulttuurisesti ja luonnonkin kannalta herkällä alueella, kuin Saamelaisten kotiseutualueella. Vain silloin voidaan puhua todellisesta kestävästä kehityksestä ja sen toteuttamisesta. Ei ole kestävää kehitystä, mikäli poronhoidolle tarkoitettuja yhteneviä laidunnusalueita kavennetaan ja pilkotaan pienillä erimuotoisilla maankäyttöluvituksilla pala palalta. Laidunmaata on jo nytkin rajallisesti Käsivarren alueella toimiville kolmelle eri siidalle olemassa.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Paliskuntien alueille suunnitteilla oleviin reitteihin liittyvän toimenpiteen 73 kirjausta muutettu: Paliskunnan alueelle suunnitteilla olevista pysyvistä tai poronhoitoon olennaisesti vaikuttavista reiteistä, hankkeista ja suuremmista tapahtumista, kuten esimerkiksi ohjelmapalveluyritysten pysyvistä tai pitkäaikaisista reiteistä ja tukikohdista sekä maastossa järjestettävistä maastoliikenne- tai muista tapahtumista sekä koiravaljakkotapahtumista pyydetään ennakkoon lausunto paliskunnalta ja mikäli paliskunta katsoo tarpeelliseksi, asiasta myös neuvotellaan. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien. Toimenpiteelle 77 lisätty kirjaus: Luomme edellytyksiä luonnon virkistyskäytön, luonto-, metsästys- ja kalastusmatkailun sekä matkailuelinkeinon kestävälle toiminnalle ja kasvulle yhteistyössä alueen

Lausunto ja lausuja	Suunnitelman osa/lomake	Metsähallituksen vastine	Aiheutunut toimenpide
			yrittäjien kanssa, *huomioiden perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytykset*
Käsivarren paliskunta painottaa, että yhä edelleenkin Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Metsähallitus toimii sitä koskevan lainsäädännön mukaisesti.	Ei muutosta suunnitelmaan.
Metsähallituksen tulee tunnistaa ja ottaa osaksi neuvottelu, sekä sidosryhmätoimintaa myös perinteiset siidat, koskapa Paliskuntajärjestelmä on tullut vasta jälkeen siida järjestelmän. Käsivarren alueella poronhoito on yhä edelleen pitkälle riippuvainen luonnon kantokyvystä, ja erittäin altis ilmastonmuutoksille. Vuosittaiset keskustelutilaisuudet kunkin tulevan vuoden toiminnoista tulisi siidojen kanssa erikseen sopia. Ei voida olettaa, että edellisvuonna sovitut asiat, pitävät paikkaansa tulevinakin vuosina, koska poroelinkeinoa säätelevät asiat, joihin poromiehillä, eikä myöskään Metsähallituksella ole vaikutusvaltaa (ilmasto, sää, laidunolosuhteet). Jatkuva keskusteluyhteys luo myös luottamusta sille, että poronhoitajat ja Metsähallitus ovat samalla asialla toimiessaan siten, että luonnon kantokyky ja vesistöjen tila säilyy mahdollisimman pitkään ja kestävän kehityksen periaatteella myöskin tulevillekin sukupolville nautittavaksi ja hyödynnettäväksi.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Jatkuva vuoropuhelu poronhoidon edustajien kanssa on erittäin tärkeä osa Metsähallituksen toimintaa. Neuvotteluiden osalta Metsähallitus poronhoitolakia (1990/848), jonka 6 §:n mukaisesti poronhoitoalueella asuvat poronomistajat, joiden poroja 9 §:n 1 ja 2 momentin mukaan hoidetaan paliskunnan alueella *(osakkaat),* muodostavat paliskunnan.	Ei muutosta suunnitelmaan,
Metsähallituksen tulee lupamyynnissään ja aluevarauksissaan aina tarkastella koko alueen kokonaisvaltaista käyttöä ja kuinka paljon uusien käyttäjien toimet, rakennelmat yms rasittavat luontoa, vesistöjä ja ovat haitaksi poronhoidolle. Vuosittaiset puolueettomat arvioinnit menneen vuoden tapahtumista ja käytänteistä ovat myös oleellisia ja ne täytyy tehdä julkisesti.	Koko luonnonvarasuunnitelma.	Sosiaalisen kestävyyden kriteerit tulevat olemaan uusien lupakiintlöiden määrittelyssä aiempaa tarkemman tarkastelun alla.	Lisätty toimenpiteelle kolme virke: *Metsästyksen sosiaalisen kestävyyden ongelmien ratkaisemisen tueksi tehdään kyselytutkimus, jossa haastatellaan niin paikallisia kuin muualta tulevia metsästäjiä sekä paliskuntia.*
Lopuksi Käsivarren paliskunta korostaa, että Saamelaisalueen luonnonvarasuunnitelmassa on kaikille muille elinkeinoille toimenpiteitä ja kehittämisen edistäviä suunnitelmia, ainoastaan poronhoidolle ei ole kirjattu toimenpiteitä, miten poroelinkeinon elinmahdollisuudet turvataan ja se siten voi elinkeinona kehittyä, Metsähallituksen tukemana. Kyseessä on kuitenkin Euroopan unionin ainoan alkuperäiskansan, saamelaisten pääelinkeino saamelaisten kotiseutualueella ja varsinaisesti poronhoitoon tarkoitetulla alueella.	Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma.		Lisätty toimenpide 80

Liite 7.

Saamelaiskäräjälain 9§ mukaiset neuvottelut

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma 2022–2027, Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen neuvottelu 22.9.2020

Paikalla: Tuomas Aslak Juuso, Kalle Varis, Sarita Kämäräinen, Leo Aikio, Tiina Lovisa Solbär, Veikko Feodoroff, Jyrki Tolonen (pj), Kirsi-Marja Korhonen, Kari Männistö, Pirjo Ilvesviita, Olli Lipponen (siht)

Paikka: Skype

Muistio

1. Kokouksen avaus

Jyrki Tolonen avasi kokouksen ja pahoitteli, että materiaalit lähetettiin niin viime tipassa. Metsähallitus oli valmistautunut Akwé: Kon ennakkoneuvotteluun ja kokouksen muuttuminen saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiseksi neuvotteluksi aiheutti sen, että materiaalien toimittaminen jäi myöhäiseksi.

2. Puheenjohtajan ja sihteerin valinta

Jyrki Tolonen valittiin puheenjohtajaksi ja Olli Lipponen sihteeriksi.

3. Kokouksen laillisuus

Kutsu ja asialista toimitettiin torstaina 17.9 ja projektisuunnitelma vasta 21.9 iltapäivällä. Kokous todettiin kuitenkin lailliseksi ja päätösvaltaiseksi ja Saamelaiskäräjät ymmärtää materiaalin myöhäisen toimituksen, koska kokouksen luonne muuttui kohtuullisen lyhyellä aikataululla. Tärkeää on päästä käymään prosessi läpi.

4. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnittelu 2022, projektin esittely

Sovittiin että käydään projektisuunnitelma ja prosessi perusteellisesti läpi. Erityisesti sovittiin, että käydään läpi mitä luonnonvarasuunnitteluprosessin osalta on jo päätetty ja mistä voidaan neuvotella, sekä miten kyseisessä prosessissa kehitetään saamelaiskulttuurin edellytysten turvaamista. Aloitettiin projektisuunnitelman läpikäynti:

- Jyrki Tolonen kertoi, että luonnonvarasuunnitteluprosessi on Metsähallituksen lakisääteinen malli, jolla se suunnittelee maiden ja vesien hoitoa ja käyttöä. Luonnonvarasuunnittelun hyväksymismenettelyt ovat sellaisia, jotka ovat ennalta päätettyjä. Toimintaohjelman sisältö ja sen laatiminen, sekä se miten saamelaiskulttuurin edellytysten turvaaminen varmistetaan ovat asioita, joita voidaan ja pitääkin yhdessä neuvotella. Metsähallitus ja sen hallitus ovat hyvin tietoisia siitä, että saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma poikkeaa oleellisesti muista luonnonvarasuunnitelmista.

- Lapin paliskunnan alue kuuluu suunnittelualueeseen.

- Käsiteltävä projektisuunnitelma on luonnos.

- Hyväksymismenettelyn osalta Tuomas Aslak Juuso esitti, että saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen

neuvottelu pidettäisiin ennen suunnitelman lausuntokierrokselle lähettämistä ja toinen neuvottelu lausuntokierroksen jälkeen. Tehtiin esityksen mukainen muutos projektisuunnitelmaan.

- Veikko Feodoroff kysyi Kolttien kyläkokouksen kuulemisesta. Lisättiin projektisuunnitelmaan Kolttien kyläkokouksen kuuleminen projektisuunnitelmaan, lausuntokierroksen jälkeiseen ajankohtaan.

- Tiina Lovisa Solbär esitti, että menneen kauden tulokset ja luonnonvarasuunnitelman päivityksen lähtötilanne todetaan yhteisesti saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten osalta. Sovittiin että järjestetään neuvottelu Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen ja Metsähallituksen välillä siinä vaiheessa, kun menneen kauden mittaritieto on kerätty. Neuvottelun alustava ajankohta tammikuun 2021 alussa.

- Keskusteltiin projektin ohjausryhmän ja yhteistyöryhmän käsitteistä. Ohjausryhmä on Metsähallituksen sisäinen ryhmä (Lapin aluejohtoryhmä+-Johanna Leinonen konsernihallinnosta) ja yhteistyöryhmä luonnonvarasuunnittelua varten alueen toimijoista kasattu laaja-alainen ryhmä.

- Tiina Lovisa Solbär esitti, että luonnonvarasuunnittelun yhteydessä on hyvä viestiä alkuperäiskansan oikeuksista. Tuomas Aslak Juuso esitti, että yhteistyöryhmän I työpajan yhteyteen järjestetään tietoisku kyseisistä oikeuksista. Ajatusta pidettiin hyvänä. Mietitään vielä kuka olisi oikea taho tietoiskun pitämiseen, alustava ehdotus esittelyn pyytämisestä oikeusministeriöltä.

- Tuomas Aslak Juuso esitti, että metsäpaliskuntien ja metsätalouden välisten neuvotteluiden eteneminen kirjattaisiin tarkemmin projektisuunnitelmaan. Lisätään projektisuunnitelmaan maininta kyseisten neuvotteluiden järjestämistavasta.

- Tuomas Aslak Juuso esitti, että yhteistyöryhmään olisi hyvä saada Saamelaiskäräjille vielä yksi paikka. Jyrki Tolonen ja Kii Korhonen kertoivat, että poronhoidon edustus on kohtalaisen suuri ja jotta yhteistyöryhmän työskentelyn dynamiikka säilyisi toimivana yhteistyöryhmän kasvattamista ei nähdä hyvänä. Sovittiin että mennään eteenpäin tällä kokoonpanolla.

- Olli Lipponen tiedusteli, onko projektisuunnitelmassa mainitun saamelaiskulttuurin teemaryhmän sisällön suunnittelua mahdollista tehdä yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa. Tuomas Aslak Juuso kertoi sen olevan erikseen sovittuna ajankohtana mahdollista ja mukaan pitäisi saada joku Metsähallituksen aluejohdosta. Jyrki Tolonen lupautui osallistumaan.

- Projektisuunnitelmassa esitetty Akwé: Kon työryhmän kustannus 40 000 € on kustannusarvio. Lopullinen kustannusarvio selviää ennakkoneuvottelun tuloksena, ja se voi tarvittaessa yhdessä sopien ylittää alkuperäisen arvion.

- Tiina Lovisa Solbär esitti, että luonnonvarasuunnitelmassa tulisi olla luku yhteensovittamisesta. Tässä osiossa avattaisiin, kuinka päällekkäisiä toimintoja eri vyöhykkeillä sovitetaan yhteen. Ajatusta pidettiin hyvänä, ja se huomioidaan, kun varsinaista luonnonvarasuunnitelmaa kirjoitetaan, jolloin ajatusta voidaan vielä jatkotyöstää.

- Solbär otti vielä esille viestinnän.

- Tuomas Aslak Juuso korosti hyvän ja riittävän laajan viestinnän tärkeyttä luonnonvarasuunnittelun eri vaiheissa. Sovittiin, että projektin sisäiseen ja ulkoiseen viestintään panostettaisiin ja että tähän

kutsuttaisiin mukaan Saamelaiskäräjien viestintäsihteeri.

5. Neuvottelu luonnonvarasuunnitteluun liittyvistä yksityiskohdista

a. Suunnittelun lähtökohdat

b. Toteuttamistavat

c. Suunnittelun aikataulu

Kohdan viisi mukaiset neuvottelukysymykset käytiin läpi kohdassa neljä, projektisuunnitelmaa läpikäytäessä.

6. Akordi Oy:n konfliktikartoitus ja sen asema luonnonvarasuunnitteluprosessissa

Kii Korhonen esitteli alustavaa kuvausta metsäpaliskuntien ja Metsähallituksen metsätalouden välisten neuvotteluiden ja metsäsuunnitelmien toteuttamiseksi.

- Veikko Feodoroff kysyi, koskevatko paliskuntakohtaiset neuvottelut pelkästään metsäpaliskuntia. Metsätalouden ja poronhoidon yhteensovittaminen koskee pelkästään metsäpaliskuntia. Mikäli tästä prosessista nousee hyviä toimintamalleja poronhoidon ja Metsähallituksen paikkatietoaineistojen yhteensovittamisesta tätä mallia kannattaa ja voidaan hyödyntää myös muiden paliskuntien kanssa, mikäli paliskunnat näin haluavat. Lisäksi Veikko Feodoroff kysyi miten muut kuin metsäpaliskunnat otetaan mukaan LVS prosessiin, pidetäänkö heille erikseen tai yhdessä perehdytys projektiin. Luonnonvarasuunnittelua voidaan käydä esittelemässä myös muille kuin metsäpaliskunnille yhteisesti sovittuna ajankohtana.

- Kalle Varis kysyi, onko konfliktikartoituksen tulosten huomioonottamisesta sovittu mallia, kuinka ne otetaan huomioon. Kii vastasi, että näitä asioita on tarkoitus ottaa käsittelyyn yhteisissä neuvotteluissa ja työ on siinä mielessä vasta alussa. Tarvitaan kartoitukseen osallistuneiden osapuolten yhteinen neuvottelu, jossa sovitaan mitä ja miten kartoituksen tuloksia hyödynnetään.

- Tuomas Aslak Juuso toi esiin, että on mietittävä tarkkaan kolmansien osapuolien roolia ja ylipäätään mukaan ottamista jatkon osalta. Kii Korhonen esitti, että ensimmäinen neuvottelu järjestetään Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen, metsäpaliskuntien ja Metsähallituksen kesken. Tässä neuvottelussa voidaan yhdessä arvioida jatkotyöskentelyn tapaa ja esimerkiksi tarvetta kolmannen osapuolen mukaan ottamiselle. Myös Veikko Feodoroff kannatti tätä lähestymistapaa. Sovittiin, että Kii Korhonen lähettää kutsun neuvotteluun kartoituksen tilaajatahoille ja kysyy siinä yhteydessä, käykö ko. yhteisneuvottelu ilman Akordia. Neuvottelussa kuvataan paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien ja luonnonvarasuunnitelman kokonaisuus ja sovitaan paliskuntakohtaisen työn jatkosta.

7. Akwé: Kon ennakkoneuvottelun ajankohdasta sopiminen

Akwé: Kon ennakkoneuvottelu järjestetään 6.10.2020 klo 09:30 - 16:00. Paikkana Saamelaiskulttuurikeskus Sajos Inarissa. Etäyhteysmahdollisuus.

8. Muut asiat

Ei muita asioita.

9. Kokouksen päättäminen

Muistio kommenteille tänään, kommentointiaikaa tämä viikko. Muistion allekirjoitus Tuomas Aslak Juuso ja Jyrki Tolonen.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13:58.

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma saamelaiskäräjälain 9 § mukainen neuvottelu, muistio

Aika: 11.8.2021 klo 14–18

Paikka: Teams

Paikalla: Tuomas Aslak Juuso, Leo Aikio, Sarita Kämäräinen, Tiina Lovisa Solbär, Tiina Sanila-Aikio, Jan Saijets, Pirjo Seurujärvi (pj.), Kirsi-Marja Korhonen, Ahti Putaala, Tuomo Kokkoniemi, Mika Laakkonen, Olli Lipponen (siht.)

1. Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Pirjo Seurujärvi valittiin puheenjohtajaksi ja Olli Lipponen sihteeriksi. Pirjo sijaistaa Jyrki Tolosta Lapin aluejohtajana ja toimii myös saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaprojektin ohjausryhmän puheenjohtajana.

2. Neuvotteluedellytysten toteaminen

Todettiin läsnäolijat ja neuvotteluedellytykset. Akwé: Kon -työryhmän edustajat Tiina Sanila-Aikio ja Jan Saijets ovat mukana asiantuntijoina, eivätkä edusta neuvotteluosapuolia.

3. Asioiden käsittelyjärjestyksen hyväksyminen

Hyväksyttiin asialista.

4. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma 2022–2027, luonnoksen esittely

Olli Lipponen esitteli luonnoksen saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmasta.

5. Akwé: Kon työryhmän arvio toiminnan linjausten vaikutuksista saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytyksiin

Tiina Sanila-Aikio totesi aluksi, että luonnonvarasuunnitelma on edistynyt myönteisesti kesän aikana. Akwé: Kon -työryhmä ja valmistelija ovat tehneet aktiivisesti töitä koko projektin ajan, vaikutusten arviointi tehtiin touko-kesäkuun aikana. Uutta toimintamallia, sen toimivuutta ja roolituksia on työn aikana mietitty tarkkaan. Uusi toimintamalli on osoittautunut toimivaksi. AK-työryhmän roolista ja mandaatista on käyty keskustelua ja sen suhteen ollaan nyt samalla sivulla esimerkiksi paliskuntien ja Metsähallituksen kanssa. Tiina Sanila-Aikio halusi, että tässä neuvottelussa keskustellaan vielä AK-työryhmän ja Metsähallituksen välisen neuvottelun ajoittamisesta, jotta se varmasti tulee oikeaan kohtaan, eikä toisaalta tehdä myöskään päällekkäistä työtä. Päätettiin käsitellä tämä kysymys kohdassa 9.

Jan Saijets esitteli AK-työryhmän vaikutusten arvioinnin. Arvio alkaa johdanto-osiolla, jossa taustoitetaan työryhmän asemaa ja mandaattia sekä

kuvataan, kuinka arvio on laadittu. Toimenpiteiden vaikutusten arviointi on laadittu siten, että kutakin toimenpidettä on kommentoitu, arvioitu sen vaikutukset saamelaiskulttuuriin ja esitetty mahdolliset tarvittavat toimenpiteet vaikutusten korjaamiseksi. Työryhmä ei ole kommentoinut aivan kaikkia toimenpiteitä. Käsittelyn ulkopuolelle jäivät vaikutuksiltaan neutraalit ja osa hyvistä toimenpiteistä. Dokumenttia käytiin läpi yleisluonteisesti ja pääkohtiin pureutuen. AK-työryhmän vaikutusten arviointi kokonaisuudessaan on tämän muistion liitteenä (Liite 1)

6. Metsähallituksen huomiot liittyen Akwé: Kon -työryhmän arvioon

Puheenjohtaja kiitti AK-työryhmää hyvästä ja perusteellisesta työstä sekä hyvästä esittelystä. Metsähallitus tulee vastaamaan kaikkiin esityksiin, että kuinka ne huomioidaan luonnonvarasuunnitelmassa. Esitykset joko aiheuttavat muutoksen luonnonvarasuunnitelman sisältöön tai mikäli jotain kohtaa ei voida suunnitelmassa huomioida, tämä perustellaan. Puheenjohtaja näki edelleen hyvänä, että työryhmä on nostanut esiin myös asioita, joihin luonnonvarasuunnitelmalla ei voida vaikuttaa. Nämä parantavat Metsähallituksen tietämystä saamelaiskulttuurin tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Metsähallituksen edustajat kiittivät AK-työryhmää hyvästä ja perusteellisesta työstä sekä rakenteellisesti selkeästä esittämistavasta. Työryhmä on verrattain lyhyessä ajassa tehnyt ison työn, eikä arviossa ole pelkästään kommentoitu toimintaohjelman toimenpiteitä, vaan lisäksi hypätty jo askel pidemmälle ja esitetty tarvittavia korjaavia toimenpiteitä. AK-työryhmän arvio antaakin hyviä eväitä kehittää toimintaohjelmaa. Yleisvaikutelma arviosta on, että lähtökohdat yhteensovittamiselle ovat hyvät ja varsinkin toiminnan päälinjoista näkemykset ovat lähellä toisiaan, lukuun ottamatta päälinjaa 2 ilmastonmuutos. FPIC-menettely on nostettu esiin useissa maankäyttöön liittyvien toimenpiteiden arvioinneissa. Puheenjohtaja totesi, että FPIC-menettely on verrattain uusi asia ja vaatii Metsähallitukselta huolellista pohdintaa. Tiina Sanila-Aikio totesi selviä FPIC-osapuolia Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen lisäksi olevan saamelaisalueen paliskunnat. Myös mahdollisia muita paikallisia saamelaisyhteisöjä asiasta riippuen löytynee. Jan Saijets totesi FPIC-menettelyn olevan tärkein työkalu alkuperäiskansan oikeuksien turvaamisessa. Toimintaohjelman rakenne ”pakottaa” arvioimaan yksittäisiä toimenpiteitä. Pohdittiin vielä mahdollisuuksia ja tarvetta laajemmalle saamelaiskulttuurin tilaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä luotaavalle tekstille taikka arviolle.

Tiina Sanila-Aikio kertoi, että työryhmä on käsitellyt asioita laajemminkin, koska tämä on oiva tilaisuus tuoda Metsähallituksen tietoon laajempia ongelmakohtia. Metsähallitus voi nostaa näitä esille eri tahojen kesken käymissään neuvotteluissa. Tiina Sanila-Aikio korosti metsästyksen ja erityisesti metsästyskoirien poronhoidolle aiheuttamia ongelmia, joihin olisi reagoitava. Käsitöiden tekemiseen tarvittavien tuotteiden keruuseen liittyvän toimenpiteen sisältöä olisi hyvä kehittää Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välisissä neuvotteluissa.

7. Akwé: Kon -työryhmän esitysten huomioonottaminen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa (Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen näkemykset ja neuvottelu)

Puheenjohtaja totesi, että tämän neuvottelun tarkoitus (kolmiosainen kokoustamismenettely) on ollut laajentaa neuvotteluosapuolten tietopohjaa luonnonvarasuunnitelmasta ja pitää osapuolet ajan tasalla suunnittelun edistymisestä. Näin menetellen viimeisessä vaiheessa ei tule liikaa asiaa kerralla ja lopullisen saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisen neuvottelun edellytykset paranevat.

Leo Aikio näki, että suunta luonnonvarasuunnittelun ja AK-työryhmän työn osalta on hyvä ja hyvää työtä on tehty. Paliskuntakohtaisten neuvotteluiden eteneminen kesän aikana on ollut myönteinen asia. Leo Aikio toivoi, että työryhmän kommentit ja kehittämisehdotukset otetaan riittävästi huomioon lopullisessa suunnitelmassa. Tämä neuvottelu toi hyvää tietopohjaa lopullista 9 § neuvottelua varten.

Puheenjohtaja pyysi projektipäällikköä kertomaan kuinka työ jatkuu tästä eteenpäin. Olli Lipponen kertoi, että AK-työryhmän kanssa on alustavasti sovittu, että Metsähallituksen ja AK-työryhmän välinen neuvottelu työryhmän esitysten huomioimisesta käytäisiin 24.8. Tämän jälkeen luonnos luonnonvarasuunnitelmasta lähetetään lausunnolle.

8. Paliskuntakohtaisten metsätaloussuunnitelmien tilannekatsaus, Metsähallitus

Kii esitteli paliskuntakohtaisten suunnitelmien tilannetta. Neuvottelut ovat edenneet kesän aikana ja tilanne päivittyy jatkuvasti. Metsähallituksen johtoryhmä edellyttää, että luonnonvarasuunnitelman lausuntoversioon on saatava hakkuusuunnite mukaan. Alustava lausuntovaiheen hakkuusuunnite lasketaan tämänhetkisen tiedon valossa koko suunnittelualueelle yhteensä. Laskennassa ei vielä tässä vaiheessa voida huomioida kaikkia paliskuntien näkemyksiä, koska neuvottelut ovat kesken. Laskelmassa huomioidaan kuitenkin paliskunnittaiset kestävyysrajoitteet kuten esimerkiksi:

- puuston kuutiomäärän oltava 30 vuoden tarkastelujaksolla kasvava
- hakkuut vain mäntyvaltaisissa metsissä (poislukien Lapin plk harvennetut kuusikot)
- ei avohakkuita (poislukien Lapin plk harvennetut kuusikot).

Metsänkäsittelyluokittain on käytössä seuraavat paliskunnittaiset erityisrajoitteet:

- Normaali metsätalousalue: normaalit metsänhoidolliset rajoitteet
- Rajoitettu metsätalous: uudistaminen estetty tai rajoitettu, peitteinen metsänkäsittely, poimintahakkuut ja vastaavat - luokkaan sisältyvät mm. paliskuntien keskeiset alueet (arvokas jäkälälaidun, luppolaidun, vasoma-alue, poroaita-alue), matkailun painopistealueet ja kaavojen matkailualueet, riistakohteita jne.
- Ei metsätaloutta: laidunaluesopimuksissa toiminnan ulkopuolelle siirretyt alueet, luontokohteet (30 erilaista koodia), Metsähallituksen luonnonmetsäkartoituksen inventointikohteet, virkistysmetsät

Lopullinen luonnonvarasuunnitelmaan tuleva hakkuusuunnite lasketaan paliskuntakohtaisten suunnitelmien koosteena. Paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa määritetään metsätalouden toiminta-alueet, käytettävät metsänhoitotoimet sekä tieverkkosuunnitelma. Ne seikat, jotka keretään neuvotella lokakuun alkuun mennessä, voidaan huomioida lopullisessa luonnonvarasuunnitelmassa. Mikäli jonkin paliskunnan kanssa neuvottelut ovat vielä tässä vaiheessa kesken, tämä kirjataan luonnonvarasuunnitelmaan jatkoneuvotteluina.

Leo Aikio totesi, että paliskuntakohtaiset neuvottelut vaikuttavat tällä hetkellä hyvältä. Ja toivoi niiden etenevän siten, että kaikki saadaan lokakuun alkuun mennessä valmiiksi.

9. Luonnonvarasuunnittelun jatko ja aikataulut

Olli Lipponen alusti ja kävi läpi ajatusta projektin keskeisistä neuvotteluista ja niiden aikataulutuksesta.

Tuomas Aslak Juuso totesi, että saamelaiskäräjälain 9 § neuvottelut tulevat todennäköisesti vaatimaan enemmän kuin yhden päivän ja ne tulisi aloittaa aiemmin. Leo Aikio piti tärkeänä että 9 § neuvottelut tulevat vasta yhteistyöryhmän 14.10. tapaamisen jälkeen. Päätettiin varata viimeiselle neuvotteluvaiheelle kaksi päivää peräkkäisiltä viikoilta. Projektipäällikkö esittää sopivia päiviä viikoilta 42 ja viikolta 43.

Seuraavaksi keskusteltiin AK-työryhmän ja Metsähallituksen välisen neuvottelun sijoittamisesta. Jan Saijets kysyi, kannattaako Metsähallituksen ja AK-työryhmän välinen neuvottelu käydä 24.8. vai olisiko viisaampaa, että Metsähallitus käsittelee työryhmän arviota ja sen vaikutusta luonnonvarasuunnitelman sisältöön suoraan Saamelaiskäräjien ja Kolttien Kyläkokouksen kanssa? Tuomas Aslak Juuso totesi olevan varsin tärkeätä, että AK-työryhmä käy prosessin loppuun saakka toimintaohjelman mukaisesti. Tämä myös edesauttaa Saamelaiskäräjiä 9 § neuvotteluihin valmistautumisessa. Sovittiin, että Metsähallitus ja AK-työryhmä käsittelevät vaikutusten arvioinnin ennen viimeisiä 9 § neuvotteluja, alustavasti sovittuna päivänä 24.8. Puheenjohtaja pitää tärkeänä myös sitä, että jo lausuntoversioon saadaan tehtyä niitä muutoksia mitä AK-työryhmä on esittänyt ja että työryhmä näkee, miten asioita on luonnonvarasuunnitelmassa käsitelty. Tuomas Aslak Juuso totesi, että näin toimittaessa AK-työryhmä pääsee paremmin vaikuttamaan luonnonvarasuunnitelman lopputulokseen. Tämä oli yksi uudistus, mikä uuteen toimintaohjelmaan tuotiin. Vanhassa toimintamallissa AK-työryhmä ei välttämättä saanut Metsähallitukselta vastinetta tekemälleen työlle.

Tiina Lovisa Solbär toi esiin huolensa esitellystä luonnonvarasuunnitelman luonnoksesta. Siinä ei hänen mielestään ole erityisesti määritelty toimia, jotka edesauttaisivat saamelaiskulttuurin harjoittamista. Tiina Lovisa Solbär esitti, että luonnonvarasuunnitelmaan tehtäisiin koonti siitä, mitkä toimenpiteistä ovat saamelaiskulttuuria suojaavia taikka tukevia. Toinen tärkeä läpikäytävä asia olisi se, että mitkä asiat kuuluvat luonnonvarasuunnitelmassa ratkaistaviin ja mitkä taas ovat substanssilainsäädäntöön liittyviä.

10. Muut asiat

Ei muita asioita

11. Neuvottelun päättäminen

Pj. päätti kokouksen klo 17:58.

Tuomas Aslak Juuso Pirjo Seurujärvi

Muistio

Asia: Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välinen, saamelaiskäräjälain (974/1995) 9 §:n mukainen neuvottelu

Aika: 21.10. klo 9-16:10 ja 28.10.2021 klo 9-14:20

Paikka: Teams

Neuvottelun aihe: Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma

Paikalla: Tuomas Aslak Juuso, Leo Aikio, Sarita Kämäräinen, Tiina Lovisa Solbär, Tiina Sanila-Aikio, Jan Saijets, Pirjo Seurujärvi (pj.), Kirsi-Marja Korhonen, Ahti Putaala, Tuomo Kokkoniemi, Mika Laakkonen, Olli Lipponen (siht.)

1. Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Pirjo Seurujärvi valittiin puheenjohtajaksi ja Olli Lipponen sihteeriksi. Pirjo sijaistaa Jyrki Tolosta Lapin aluejohtajana ja toimii myös saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaprojektin ohjausryhmän puheenjohtajana.

2. Neuvotteluedellytysten toteaminen

Todettiin läsnäolijat ja neuvotteluedellytykset. Akwé: Kon -työryhmän edustajat Tiina Sanila-Aikio ja Jan Saijets ovat mukana asiantuntijoina, eivätkä edusta neuvotteluosapuolia.

3. Asioiden käsittely-järjestyksen hyväksyminen

Hyväksyttiin asialista.

4. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma 2022–2027, luonnoksen esittely

Olli Lipponen esitteli luonnoksen saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmasta.

5. Akwé: Kon työryhmän arvio toiminnan linjausten vaikutuksista saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytyksiin

Tiina Sanila-Aikio totesi aluksi, että luonnonvarasuunnitelma on edistynyt myönteisesti kesän aikana. Akwé: Kon -työryhmä ja valmistelija ovat tehneet aktiivisesti töitä koko projektin ajan, vaikutusten arviointi tehtiin touko-kesäkuun aikana. Uutta toimintamallia, sen toimivuutta ja roolituksia on työn aikana mietitty tarkkaan. Uusi toimintamalli on osoittautunut toimivaksi. AK-työryhmän roolista ja mandaatista on käyty keskustelua ja sen suhteen ollaan nyt samalla sivulla esimerkiksi paliskuntien ja Metsähallituksen kanssa. Tiina Sanila-Aikio halusi, että tässä neuvottelussa keskustellaan vielä AK-työryhmän ja Metsähallituksen välisen neuvottelun ajoittamisesta, jotta se varmasti tulee oikeaan kohtaan, eikä toisaalta tehdä myös-

kään päällekkäistä työtä. Päätettiin käsitellä tämä kysymys kohdassa 9.

Jan Saijets esitteli AK-työryhmän vaikutusten arvioinnin. Arvio alkaa johdanto-osiolla, jossa taustoitetaan työryhmän asemaa ja mandaattia sekä kuvataan, kuinka arvio on laadittu. Toimenpiteiden vaikutusten arviointi on laadittu siten, että kutakin toimenpidettä on kommentoitu, arvioitu sen vaikutukset saamelaiskulttuuriin ja esitetty mahdolliset tarvittavat toimenpiteet vaikutusten korjaamiseksi. Työryhmä ei ole kommentoinut aivan kaikkia toimenpiteitä. Käsittelyn ulkopuolelle jäivät vaikutuksiltaan neutraalit ja osa hyvistä toimenpiteistä. Dokumenttia käytiin läpi yleisluonteisesti ja pääkohtiin pureutuen. AK-työryhmän vaikutusten arviointi kokonaisuudessaan on tämän muistion liitteenä (Liite 1)

6. Metsähallituksen huomiot liittyen Akwé: Kon -työryhmän arvioon

Puheenjohtaja kiitti AK-työryhmää hyvästä ja perusteellisesta työstä sekä hyvästä esittelystä. Metsähallitus tulee vastaamaan kaikkiin esityksiin, että kuinka ne huomioidaan luonnonvarasuunnitelmassa. Esitykset joko aiheuttavat muutoksen luonnonvarasuunnitelman sisältöön tai mikäli jotain kohtaa ei voida suunnitelmassa huomioida, tämä perustellaan. Puheenjohtaja näki edelleen hyvänä, että työryhmä on nostanut esiin myös asioita, joihin luonnonvarasuunnitelmalla ei voida vaikuttaa. Nämä parantavat Metsähallituksen tietämystä saamelaiskulttuurin tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Metsähallituksen edustajat kiittivät AK-työryhmää hyvästä ja perusteellisesta työstä sekä rakenteellisesti selkeästä esittämistavasta. Työryhmä on verrattain lyhyessä ajassa tehnyt ison työn, eikä arviossa ole pelkästään kommentoitu toimintaohjelman toimenpiteitä, vaan lisäksi hypätty jo askel pidemmälle ja esitetty tarvittavia korjaavia toimenpiteitä. AK-työryhmän arvio antaakin hyviä eväitä kehittää toimintaohjelmaa. Yleisvaikutelma arviosta on, että lähtökohdat yhteensovittamiselle ovat hyvät ja varsinkin toiminnan päälinjoista näkemykset ovat lähellä toisiaan, lukuun ottamatta päälinjaa 2 ilmastonmuutos. FPIC-menettely on nostettu esiin useissa maankäyttöön liittyvien toimenpiteiden arvioinneissa. Puheenjohtaja totesi, että FPIC-menettely on verrattain uusi asia ja vaatii Metsähallitukselta huolellista pohdintaa. Tiina Sanila-Aikio totesi selviä FPIC-osapuolia Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen lisäksi olevan saamelaisalueen paliskunnat. Myös mahdollisia muita paikallisia saamelaisyhteisöjä asiasta riippuen löytynee. Jan Saijets totesi FPIC-menettelyn olevan tärkein työkalu alkuperäiskansan oikeuksien turvaamisessa. Toimintaohjelman rakenne "pakottaa" arvioimaan yksittäisiä toimenpiteitä. Pohdittiin vielä mahdollisuuksia ja tarvetta laajemmalle saamelaiskulttuurin tilaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä luotaavalle tekstille taikka arviolle.

Tiina Sanila-Aikio kertoi, että työryhmä on käsitellyt asioita laajemminkin, koska tämä on oiva tilaisuus tuoda Metsähallituksen tietoon laajempia ongelmakohtia. Metsähallitus voi nostaa näitä esille eri tahojen kesken käymissään neuvotteluissa. Tiina Sanila-Aikio korosti metsästyksen ja erityisesti metsästyskoirien poronhoidolle aiheuttamia ongelmia, joihin olisi reagoitava. Käsitöiden tekemiseen tarvittavien tuotteiden keruuseen liittyvän toimenpiteen sisältöä olisi hyvä kehittää Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välisissä neuvotteluissa.

7. Akwé: Kon -työryhmän esitysten huomioonottaminen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa (Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen näkemykset ja neuvottelu)

Puheenjohtaja totesi, että tämän neuvottelun tarkoitus (kolmiosainen kokoustamismenettely) on ollut laajentaa neuvotteluosapuolten tietopohjaa luonnonvarasuunnitelmasta ja pitää osapuolet ajan tasalla suunnittelun edistymisestä. Näin menetellen viimeisessä vaiheessa ei tule liikaa asiaa kerralla ja lopullisen saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisen neuvottelun edellytykset paranevat.

Leo Aikio näki, että suunta luonnonvarasuunnittelun ja AK-työryhmän työn osalta on hyvä ja hyvää työtä on tehty. Paliskuntakohtaisten neuvotteluiden eteneminen kesän aikana on ollut myönteinen asia. Leo Aikio toivoi, että työryhmän kommentit ja kehittämisehdotukset otetaan riittävästi huomioon lopullisessa suunnitelmassa. Tämä neuvottelu toi hyvää tietopohjaa lopullista 9 § neuvottelua varten.

Puheenjohtaja pyysi projektipäällikköä kertomaan kuinka työ jatkuu tästä eteenpäin. Olli Lipponen kertoi, että AK-työryhmän kanssa on alustavasti sovittu, että Metsähallituksen ja AK-työryhmän välinen neuvottelu työryhmän esitysten huomioimisesta käytäisiin 24.8. Tämän jälkeen luonnos luonnonvarasuunnitelmasta lähetetään lausunnolle.

8. Paliskuntakohtaisten metsätaloussuunnitelmien tilannekatsaus, Metsähallitus

Kii esitteli paliskuntakohtaisten suunnitelmien tilannetta. Neuvottelut ovat edenneet kesän aikana ja tilanne päivittyy jatkuvasti. Metsähallituksen johtoryhmä edellyttää, että luonnonvarasuunnitelman lausuntoversioon on saatava hakkuusuunnite mukaan. Alustava lausuntovaiheen hakkuusuunnite lasketaan tämänhetkisen tiedon valossa koko suunnittelualueelle yhteensä. Laskennassa ei vielä tässä vaiheessa voida huomioida kaikkia paliskuntien näkemyksiä, koska neuvottelut ovat kesken. Laskelmassa huomioidaan kuitenkin paliskunnittaiset kestävyysrajoitteet kuten esimerkiksi:

- puuston kuutiomäärän oltava 30 vuoden tarkastelujaksolla kasvava
- hakkuut vain mäntyvaltaisissa metsissä (poislukien Lapin plk harvennetut kuusikot)
- ei avohakkuita (poislukien Lapin plk harvennetut kuusikot).

Metsänkäsittelyluokittain on käytössä seuraavat paliskunnittaiset erityisrajoitteet:

- Normaali metsätalousalue: normaalit metsänhoidolliset rajoitteet
- Rajoitettu metsätalous: uudistaminen estetty tai rajoitettu, peitteinen metsänkäsittely, poimintahakkuut ja vastaavat - luokkaan sisältyvät mm. paliskuntien keskeiset alueet (arvokas jäkälälaidun, luppolaidun, vasoma-alue, poroaita-alue), matkailun painopistealueet ja kaavojen matkailualueet, riistakohteita jne.
- Ei metsätaloutta: laidunaluesopimuksissa toiminnan ulkopuolelle siirretyt alueet, luontokohteet (30 erilaista koodia), Metsähallituksen luonnonmetsäkartoituksen inventointikohteet, virkistysmetsät

Lopullinen luonnonvarasuunnitelmaan tuleva hakkuusuunnite lasketaan paliskuntakohtaisten suunnitelmien koosteena. Paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa määritetään metsätalouden toiminta-alueet, käytettävät metsänhoitotoimet sekä tieverkkosuunnitelma. Ne seikat, jotka keretään neuvotella lokakuun alkuun mennessä, voidaan huomioida lopullisessa luonnonvarasuunnitelmassa. Mikäli jonkin paliskunnan kanssa neuvottelut ovat vielä tässä vaiheessa kesken, tämä kirjataan luonnonvarasuunnitelmaan jatkoneuvotteluina.

Leo Aikio totesi, että paliskuntakohtaiset neuvottelut vaikuttavat tällä hetkellä hyvältä. Ja toivoi niiden etenevän siten, että kaikki saadaan lokakuun alkuun mennessä valmiiksi.

9. Luonnonvarasuunnittelun jatko ja aikataulut

Olli Lipponen alusti ja kävi läpi ajatusta projektin keskeisistä neuvotteluista ja niiden aikataulutuksesta.

Tuomas Aslak Juuso totesi, että saamelaiskäräjälain 9 § neuvottelut tulevat todennäköisesti vaatimaan enemmän kuin yhden päivän ja ne tulisi aloittaa aiemmin. Leo Aikio piti tärkeänä että 9 § neuvottelut tulevat vasta yhteistyöryhmän 14.10. tapaamisen jälkeen. Päätettiin varata viimeiselle neuvotteluvaiheelle kaksi päivää peräkkäisiltä viikoilta. Projektipäällikkö esittää sopivia päiviä viikoilta 42 ja viikolta 43.

Seuraavaksi keskusteltiin AK-työryhmän ja Metsähallituksen välisen neuvottelun sijoittamisesta. Jan Saijets kysyi, kannattaako Metsähallituksen ja AK-työryhmän välinen neuvottelu käydä 24.8. vai olisiko viisaampaa, että Metsähallitus käsittelee työryhmän arviota ja sen vaikutusta luonnonvarasuunnitelman sisältöön suoraan Saamelaiskäräjien ja Kolttien Kyläkokouksen kanssa? Tuomas Aslak Juuso totesi olevan varsin tärkeätä, että AK-työryhmä käy prosessin loppuun saakka toimintaohjelman mukaisesti. Tämä myös edesauttaa Saamelaiskäräjiä 9 § neuvotteluihin valmistautumisessa. Sovittiin, että Metsähallitus ja AK-työryhmä käsittelevät vaikutusten arvioinnin ennen viimeisiä 9 § neuvotteluja, alustavasti sovittuna päivänä 24.8. Puheenjohtaja pitää tärkeänä myös sitä, että jo lausuntoversioon saadaan tehtyä niitä muutoksia mitä AK-työryhmä on esittänyt ja että työryhmä näkee, miten asioita on luonnonvarasuunnitelmassa käsitelty. Tuomas Aslak Juuso totesi, että näin toimittaessa AK-työryhmä pääsee paremmin vaikuttamaan luonnonvarasuunnitelman lopputulokseen. Tämä oli yksi uudistus, mikä uuteen toimintaohjelmaan tuotiin. Vanhassa toimintamallissa AK-työryhmä ei välttämättä saanut Metsähallitukselta vastinetta tekemälleen työlle.

Tiina Lovisa Solbär toi esiin huolensa esitellystä luonnonvarasuunnitelman luonnoksesta. Siinä ei hänen mielestään ole erityisesti määritelty toimia, jotka edesauttaisivat saamelaiskulttuurin harjoittamista. Tiina Lovisa Solbär esitti, että luonnonvarasuunnitelmaan tehtäisiin koonti siitä, mitkä toimenpiteistä ovat saamelaiskulttuuria suojaavia taikka tukevia. Toinen tärkeä läpikäytävä asia olisi se, että mitkä asiat kuuluvat luonnonvarasuunnitelmassa ratkaistaviin ja mitkä taas ovat substanssilainsäädäntöön liittyviä.

10. Muut asiat

Ei muita asioita

11. Neuvottelun päättäminen

Pj. päätti kokouksen klo 17:58.

Tuomas Aslak Juuso Pirjo Seurujärvi

Muistio

Asia: Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välinen, saamelaiskäräjälain (974/1995) 9 §:n mukainen neuvottelu

Aika: 21.10. klo 9-16:10 ja 28.10.2021 klo 9-14:20

Paikka: Teams

Neuvottelun aihe: Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma

21.10. paikalla: Tuomas Aslak Juuso, Tiina Lovisa Solbär, Sarita Kämäräinen, Pirjo Seurujärvi (pj), Pirjo Ilvesviita, Kii Korhonen, Kari Männistö, Olli Lipponen (siht), Mika Laakkonen, Ahti Putaala

28.10. paikalla: Leo Aikio, Tuomas Aslak Juuso (aamupäivän), Tiina Lovisa Solbär, Sarita Kämäräinen, Pirjo Seurujärvi (pj), Pirjo Ilvesviita, Kii Korhonen, Kari Männistö, Olli Lipponen (siht), Mika Laakkonen, Ahti Putaala

1. Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Pirjo Seurujärvi toivotti kaikki tervetulleeksi neuvotteluun. Pirjo Seurujärvi valittiin puheenjohtajaksi ja Olli Lipponen sihteeriksi.

2. Paikallaolijoiden ja neuvotteluedellytysten toteaminen

Saamelaiskäräjien puolelta paikalla oli 21.10. pääneuvottelijana saamelaiskäräjien puheenjohtaja Tuomas Aslak Juuso ja 28.10. pääneuvottelijana toimi varapuheenjohtaja Leo Aikio, lisäksi mukana sihteeristöstä vs. ympäristösihteeri Tiina Lovisa Solbär sekä ma lakimiessihteeri Sarita Kämäräinen. Metsähallituksen puolelta paikalla oli Lapin alueen johtoryhmä, jossa on mukana vastuualueiden päälliköt, Pirjo Seurujärvi Luontopalveluiden aluejohtaja, Pirjo Ilvesviita pohjoisen alueen erätalouspäällikkö, Kii Korhonen Metsätalous Oy:n Lapin aluejohtaja sekä Kari Männistö Kiinteistökehityksen aluepäällikkö, sekä lisäksi ylitarkastajat Mika Laakkonen (kalastusasiat) ja Ahti Putaala (metsästysasiat). Todettiin molemmilla osapuolilla olevan täydet neuvotteluvaltuudet.

3. Asioiden käsittelyjärjestyksen hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen asialista.

Saamelaiskäräjien puolesta todettiin Akwé: Kon -työryhmän vaikutusten arvioinnin kehittyneen myönteisesti ja olevan kattava kokonaisuus. Suunnitelmaluonnoksen kohdista erityisesti yhteistyöryhmien perustamiseen liittyvistä näkökohdista täytyy keskustella. Luonnon virkistyskäytön, matkailun, metsästyksen ja kalastuksen osalta paine kasvaa ja näitä koskevat kirjaukset vaativat myös keskustelua. Metsätalouden osalta taas tilanne on takavuosiin nähden parempi.

4. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiä turvaavat linjaukset

Metsähallitus esitteli dokumentin, johon oli koottu luonnonvarasuunnitelman ne toimenpiteet, jotka Metsähallituksen käsityksen mukaan ovat saamelaiskulttuuria edistäviä. Sovittiin, että Metsähallitus toimittaa asiakirjan kokouksen jälkeen saamelaiskäräjille ja tähän palataan vielä 28.10.2021.

5. Neuvottelu suunnitelmasta

Aloitettiin neuvottelu käsittelemällä saamelaiskäräjien luonnonvarasuunnitelmasta antama lausunto ja Metsähallituksen vastineet siihen.

Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten oikeuksien toteutuminen

Saamelaiskäräjät on esittänyt lausunnossaan toiveen, että Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten oikeuksien tulee olla yhdenvertaiset kotiseutualueen muissa kunnissa asuvien saamelaisten kanssa, koskien esimerkiksi kalastusta ja kuntakohtaisia neuvottelukuntia. Toimintaohjelmaan Saamelaiskäräjät toivoi toimenpidettä tai toimenpiteitä, jolla pyritään saattamaan Lapin paliskunnan saamelaiset yhdenvertaiseen asemaan Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kun-tien alueilla asuvien saamelaisten kanssa (esim. kalastusluvat, kuntakohtaiset neuvottelukunnat). Saamelaiskäräjät esitti lausunnossaan, että luonnonvarasuunnitelmassa oiotaan tätä lainsäädännöllistä puutetta, esimerkiksi soveltamalla toimenpiteissä 1-3 esitettyä vastaavasti, koska suunnittelualueeksi nimenomaan otettu Ylä-Lappi laajennettuna Lapin paliskunnan alueella, joten yhdenvertaisuutta käytännössä edistävä toimenpide kuvastaisi tätä muutosta. Metsähallituksen vastineessa todetaan pyyntioikeuksien määräytyvän kalastuslain mukaisesti ja kuntakohtaisten neuvottelukuntien juontuvan Metsähallituslain 39 §:stä. Saamelaiskäräjät katsoo tämän olevan ristiriidassa metsähallituslain 6 §:n kanssa. Osana yleisiä yhteiskunnallisia velvoitteita Metsähallituksen on turvattava saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaiskäräjät esitti, että tähän asiaan palataan 28.10 neuvottelussa ja Metsähallituksen on tuossa palaverissa esitettävä kirjallisesti kuinka Lapin paliskunnan alueella asuvien oikeudet harjoittaa saamelaista kulttuuria toteutuvat.

Sovittiin että tähän palataan 28.10 ja Metsähallitus valmistelee kokoukseen kirjallisen esityksen Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten oikeuksista ja siitä mitä säädösmuutoksia tarvittaisiin tilanteen korjaamiseksi.

Asiakohdan käsittely jatkui 28.10. Metsähallituksen kirjallisella selvityksellä, jossa todettiin seuraavaa:

Metsähallitus toteaa, että lainsäädäntö ja Suomea sitovat kansainväliset sopimukset takaavat saamelaisille alkuperäiskansana saamelaisten kotiseutualueella oikeuden harjoittaa perinteistä kulttuuria, johon kuuluu mm. oikeus harjoittaa perinteistä poronhoitoa ja muita perinteisiä elinkeinoja.

Metsähallitus toteaa, että metsähallituslain 6 § (yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet) on säädetty rajoittamaan Metsähallituksen liiketoimintoja. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa

harjoittavien tytär- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (viranomaistehtävät) on puolestaan määritelty metsähallituslain 5 §:ssä. Metsähallituslain 6 §:ää ei sovelleta näihin julkisiin hallintotehtäviin, jotka perustuvat niitä koskeviin substanssisäädöksiin (mm. metsästystä, maastoliikennettä ja kalastusta koskevat säädökset). Metsähallituslain 6 § mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet eivät siten ole kalastuksen tai metsästyksen lupamenettelyssä sovellettava säännös.

Lapin paliskunnan saamelaisten oikeudet toteutuvat metsästystä ja kalastusta ohjaavien substanssilakisäädösten kautta sekä saamelaiskäräjälain 9 § mukaisen neuvottelumenettelyn kautta (metsästyksen ja kalastuksen kiintiöpäätös). Molemmissa laeissa pyyntioikeudet perustuvat henkilön asuinkuntaan. Kolmen pohjoisimman kunnan asukkailla on osin laajemmat oikeudet kuin Sodankylän kunnassa asuvilla. Sodankylän kunnassa asuvien saamelaisten oikeuksien laajentaminen vaatisi muutoksia metsästys- ja kalastuslakiin.

Metsähallitus toteaa, että kalastus- ja metsästyslakien perustuslainmukaisuus ml. saamelaisten perustuslailliset oikeudet on vahvistettu jo lakien valmistelun säädösprosessissa. Metsähallitus on velvollinen noudattamaan tarkoin voimassa olevaa substanssilainsäädäntöä.

Saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset pysyivät ennallaan, kun Metsähallituslaki uudistettiin 2016 eikä Metsähallituslailla ole ollut tarkoitus muuttaa paikallisen väestön perinteisiä, eri laeissa vahvistettuja oikeuksia käyttää Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion alueita.

Metsähallituksen laatima vastine kokonaisuudessaan on tämän muistion liitteenä (Liite 1).

Saamelaiskäräjät kiitti perusteellisesta vastauksesta, mutta totesi että on ongelmallista, että Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten mahdollisuudet harjoittaa saamelaiskulttuuria eivät toteudu samalla tavalla Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa asuvien saamelaisten kanssa.

Todettiin, että Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten oikeuksien osalta ei saavutettu yhteisymmärrystä.

Metsähallituslain 39 §:n mukaisten kuntakohtaisten neuvottelukuntien osalta Metsähallitus totesi esittävänsä maa- ja metsätalousministeriölle, että Inarin kuntakohtaiseen neuvottelukuntaan kutsuttaisiin asiantuntijajäseneksi Lapin paliskunnan edustaja.

Saamelaiskäräjien toive on, että Lapin paliskunnan edustaja voitaisiin nimetä ko. neuvottelukunnan varsinaiseksi jäseneksi.

Luonnonvarasuunnitelman toimenpide maankäytön yhteistyöryhmien perustamisesta.

Saamelaiskäräjät huomauttaa, että saamelaiset poronhoitajat ovat alkuperäiskansan edustajina oikeuden omistajia. Maankäytön yhteistyöryhmillä ei voida ohittaa saamelaiskäräjälain mukaista neuvotteluvelvoitetta. Yhteistyöryhmien työskentelyn vaarana nähdään, että niissä jyrätään saamelainen näkökulma. Saamelaiskäräjät kysyi, voisiko Metsähallitus harkita näiden järjestämisessä kulttuurisensitiivisiä kokouskäytäntöjä ja kokoontumisten järjestämistä esimerkiksi maastossa.

Metsähallitus vastasi, että yhteistyöryhmät eivät ohita neuvotteluvelvoitetta. Ryhmien tehtävänä on lisätä vuoropuhelua vilkkaimmilla matkailualueilla. Kulttuurisensitiivisten kokouskäytäntöjen käyttöä ja kehittämistä osana yhteistyöryhmien toimintaa Metsähallitus piti hyvänä.

Toimenpide vanhojen luonnontilaisten metsien metsätalouskäytön ulkopuolelle siirtämisen osalta.

Saamelaiskäräjät totesi, että tehty lisäys toimenpiteelle on sinänsä hyvä. Se ei kuitenkaan tuo muutosta tilanteeseen, jossa muiden viranomaisten päätöksellä voidaan ohittaa Metsähallituksen oma päätös.

Metsähallitus vastasi, että omalla päätöksellä tehdyt rajaukset rajoittavat Metsähallituksen omaa toimintaa, mutta niillä ei voida rajata muiden viranomaisten toimivaltaa, esim. kaivoslakiin liittyen.

Toimenpide luonnonhoidollisten polttojen osalta.

Saamelaiskäräjien lausunnon mukaan saamelaisiin perinteisiin ei kuulu luonnon aktiivinen polttaminen vaan tulen varovainen käsittely.

Muutetaan toimenpiteen kirjausta siten, että luonnonhoidollisia polttoja tehdään ainoastaan Beetles Life hankkeen osalta Urho Kekkosen kansallispuistossa. Poltoista sovitaan Lapin paliskunnan kanssa. Jo aiemmin toimenpidettä muutettiin Akwé: Kon työryhmän ehdotuksesta niin, että metsätalouden luonnonhoidolliset kulotukset rajattiin koskemaan vain suunnittelualueen eteläisintä osaa rajoitetusti.

Toimenpide uusien liikkumisen muotojen huomioinnista.

Saamelaiskäräjät toivoi, että kyseinen kirjaus huomioisi uusien liikkumisen muotojen vaikutuksen perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen.

Sovittiin, että lisätään toimenpiteelle kirjaus uusien liikkumisen muotojen huomioinnista siten, että ne eivät uhkaa perinteisten elinkeinojen harjoittamista.

Perinteiset kalastustavat

Saamelaiskäräjät esitti perinteisten kalastustapojen lisäämistä suunnitelmaan.

Saamelaiskäräjät totesi, että kyseisen toimenpiteen termi nuorten kalastusharrastus on huono termi. Kalastuksessa on kyse enemmästä kuin pelkästä harrastuksesta. Kalastus on kiinteä osa saamelaiskulttuuria ja sen siirtäminen nuorille on tärkeää kulttuurin säilymisen ja elinkeinojen näkökulmasta.

Laadittiin uusi toimenpide (toimenpide 28), jonka mukaisesti suunnitelmakaudella edistetään kalastuksen jatkuvuutta ja perinteisen tiedon sekä kalastuskulttuurin siirtymistä seuraaville sukupolville.

Malminetsintä ja kaivokset

Saamelaiskäräjät toivoi luonnonvarasuunnitelmaan kirjausta, että kotiseutualueelle ei haluta kaivostoimintaa, eikä Metsähallitus tätä aktiivisesti edistä.

Metsähallitus vastasi, että Metsähallituksen rooli kaivos- ja malminetsintäasioissa rajautuu lausunnon antamiseen kaivoslain mukaisista lupahakemuksista ja toimenpiteen 90 linjaukseen, jossa

todetaan, ettei Metsähallitus myönnä maanomistajan suostumuksia malminetsintään. Metsähallitus ei ole toimija malminetsintään tai kaivoksiin liittyvissä kysymyksissä eikä se voi ennakkoon ilmaista olevansa puolesta tai vastaan. Luonnonvarasuunnitelmaan kirjattuna kannanotto kaivostoimintaan jäisi pelkäksi mielipiteeksi ja olisi myös poliittinen kannanotto, joka ei kuulu Metsähallituksen rooliin. Metsähallituksen näkemyksen mukaan tämä myös heikentäisi sen antamien lausuntojen painoarvoa.

Todettiin, että Metsähallitus täydentää luonnonvarasuunnitelman johdantoon saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja osan suunnittelualueen kuntien kielteisen kannan saamelaisten kotiseutualuetta koskeviin kaivos- ja malminetsintähankkeisiin sekä toimenpiteen 90 mukaisen tekstin koskien malminetsintään liittyvien maanomistajan suostumuksien antamista. Lappi- sopimukseen liittyvästä Lapin liiton kannanotosta voidaan samoin täydentää tekstiin kirjaus, mutta sen pohjaksi tarvittaisiin dokumentti, mistä se löytyisi. Lappi-sopimusta ei ole vielä vahvistettu.

Saamelaiskäräjät ei pitänyt vastausta tyydyttävänä. Saamelaiskäräjien näkökulmasta luonnonvarasuunnitelma on myös ilmaus arvoista ja siksikin Metsähallituksen olisi syytä ottaa asiaan kantaa.

Malminetsintään ja kaivoksiin liittyvästä kirjauksesta ei saavutettu yhteisymmärrystä.

Yhteensovittamista koskeva luku.

Saamelaiskäräjät muistutti lausunnossaan, että saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisessa neuvottelussa 22.9.2020 sovittiin, että yhteensovittamista koskeva luku luonnonvarasuunnitelmaan olisi paikallaan. Nyt sellaista ei ole tehty.

Metsähallitus kertoi suunnitelman ja erityisesti sen toimintaohjelman rakenteesta, jossa ensimmäiseksi päälinjaksi on valittu vastuullisuus ja yhteistyö. Tämän päälinjan kuvauksessa keskeinen teema on yhteensovittaminen. Kyseisen päälinjan kuvaukseen lisättiin saamelaiskäräjien lausunnon perusteella maininta, että yhteensovittamisen toimenpiteitä sisältyy myös muiden päälinjojen toimenpiteisiin.

Saamelaiskäräjät esitti korjauksia muutamiin toimintaohjelman päälinjan yksi toimenpiteisiin, joista yhteensovittamisen näkökulma puuttui. Lisättiin nämä huomiot ja täydennettiin toimenpiteitä 11. ja 26: Toimenpide 11. Virkistyskäytön ohjaamisessa ja kehittämisessä huomioidaan luonnonsuojelu, kulttuuriperintö, saamelaiskulttuuri sekä arkeologiset arvot. Toimenpide 26. Käyttöoikeus-, vuokra- ja reittisopimuksia tehdään esimerkiksi matkailun tarpeisiin, poronhoidon kanssa yhteensovittaen. Yhteensovittamista koskevien toimenpiteiden osalta on tärkeää, että niiden toteutumista voidaan seurata ja tässä toimenpiteiden seurantataulukon liikennevalomalli on hyvä.

Yhteensovittamiseen liittyy myös liitekartalle kuvatut matkailun- ja retkeilyn painopistealueet, koska ne ovat päällekkäisiä muiden karttaan merkittyjen aluiden kanssa. Alueiden rajauksia saamelaiskäräjät piti liian laajoina. Erityisen ongelmallisina saamelaiskäräjät piti luontaistalousalueiden ja Inarijärven laajoja rajauksia. Matkailurakentamista tai muuta matkailun tuomaa häiriötä ei pidä ulottaa erämaisille alueille. Edelleen saamelaiskäräjät pyysi selvennystä käsitteelle ”matkailun ja retkeilyn painopistealue”.

Metsähallitus kertoi, että matkailun ja retkeilyn painopistealue -merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden osalta ne alueet, jois-

sa Luontopalvelujen retkeilyinfraa ylläpidetään ja kehitetään. Metsätalousalueiden osalta näiden rajauksien sisällä matkailu ja retkeily otetaan erityisesti huomioon metsätalouden toimenpiteissä - nämä ovat metsätalouden näkökulmasta käytön rajoite. Kiinteistökehityksen osalta näihin rajauksiin voi sisältyä esim. rakentamiseen kaavoitettuja alueita. Kyseisten painopistealueiden rajauksia on tarkasteltu 14.10. luonnonvarasuunnittelun yhteistyöryhmän työpajassa ja rajauksiin on tulossa merkittäviä pienennyksiä yhteistyöryhmän esittämällä tavalla. Metsähallitus laatii 28.10 neuvotteluun "tussiversion" uusista rajauksista.

Asiakohdan käsittely jatkui 28.10. tarkastelemalla karttarajauksia:

Saamelaiskäräjät toi esille, että useat matkailun ja retkeilyn painopistealueiden rajaukset sisältävät alueita, joista ei ole hoito- ja käyttösuunnitelmissa saavutettu yhteisymmärrystä. Näillä rajauksilla ei voida ohittaa aiemmissa prosesseissa kirjattuja asioita. Lisäksi matkailun ja retkeilyn painopistealueen määritelmä on liian epämääräinen. Rajausten sisälle osuu alueita, jotka eivät mitenkään voi olla samanarvoisia kaikkialla suunnittelualueella. Saamelaiskäräjät esitti, että mikäli tällaisia rajauksia halutaan tehdä, painopistealue termin sisältö on avattava tarkemmin ja vyöhykkeet on jaettava pienempiin osa-alueisiin joilla alueen käyttöä voidaan kuvata tarkemmin. Tällaisenaan ne jättävät liian paljon epävarmuutta alueen tulevasta käytöstä tai sille osoitettavista toiminnoista.

Metsähallitus kertoi matkailun ja retkeilyn painopistealueiden olevan uusitun mallin mukaisesti laadittujen luonnonvarasuunnitelmien mukanaan tuoma käsite. Muualla Suomessa niiden tehtävänä on ollut ensisijaisesti rajoittaa metsätalouden toimintaa matkailun ja retkeilyn kannalta vilkkailla alueilla. Nyt kyseessä olevan suunnittelualueen osalta tilanne on tosiaan erilainen, metsätalouden osuus on maankäytössä melko pieni ja suurin osa alueen maankäytöstä on linjattu jo erillisten hoito- ja käyttösuunnitelmien avulla.

Todettiin, että edellä mainittuihin perusteluihin nojaten jätetään matkailun ja retkeilyn painopistealueet kartalle rajattuina kokonaisuuksina ja myös käsitteenä kokonaan pois suunnitelmasta.

Ilmastonmuutoksen päälinja.

Käsiteltiin SAAMI tutkimushankkeen pohjalta tehtyä uutta toimenpidettä numero 31.

Saamelaiskäräjät piti ajatusta hyvänä ja esitti näkökohdan, että poronhoidon lisäksi tässä olisi hyvä huomioida ilmastonmuutoksen vaikutukset myös muihin perinteisiin elinkeinoihin.

Sovittiin että pyritään jatkossa yhteistyössä löytämään keinoja tuottaa ja tallentaa perinteisiin elinkeinoihin liittyviä tietotarpeita, koskien kyseistä toimenpidettä.

Suunnitelman seuranta.

Metsähallitus esitteli suunnitelman liitteeksi tulevan toimintaohjelman vaikutukset ja seuranta dokumentin. Tämän mukaisesti suunnittelun yhteistyöryhmälle järjestetään välitarkastelutilaisuus suunnitelmakauden puolessa välissä. Saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa Metsähallitus kokoontuu kahden vuoden välein arvioimaan suunnitelman toteutumista. Seuranta tapahtuu toimenpiteiden seurantataulukon sekä mittareiden avulla.

Saamelaiskäräjät totesi, että tämä selvensi tilannetta seurannan osalta. Aika näyttää miten tämä onnistuu. Edelleen saamelaiskäräjät tähdensi olevan tärkeää, että selvitetään paikallisten ihmisten tyytyväisyyttä, eikä pelkästään esimerkiksi kansallispuistojen kävijöiden ja lupapyytäjien. Metsähallituksen puolelta todettiin paikallisten ihmisten mielipiteiden selvittämisen olevan hyvä ajatus ja kysely tullaan toteuttamaan.

Metsästyslupien kiintiöinti ja lupametsästys

Saamelaiskäräjät kysyi, onko toimenpiteen 48 mukainen kuvaus kiintiöpäätösten tekemisen osalta muuttunut tai uusi, vai kuvastaako se nykytilannetta.

Metsähallitus vastasi kuvauksen olevan nykytilanteen mukainen.

Saamelaiskäräjät toi esiin että lupametsästyksen osalta sosiaalinen kestävyys on suunnittelualueella koetuksella ja tämä tulisi huomioida nykyistä paremmin. Ulkopaikkakuntalaisten lupametsästäjien pyynti ei ole enää luontoa ja riistaa kunnioittavaa ja tämä herättää kasvavaa ärtymystä suunnittelualueen kaikissa asukkaissa. Paine on kova ja tähän täytyy tulla muutoksia. Metsästyslupien myyminen yhdenvertaisuusperiaatteen perusteella kaikille suomalaisille vaarantaa tietyiltä osin saamelaiskulttuurin harjoittamisen, kohta ei ole riistaa mitä pyytää.

Metsähallitus vastasi, että uusi kiintiöpäätös tehdään ensi vuonna. Sosiaalisen kestävyyden teema on tunnistettu ja tämä tullaan huomioimaan uuden kiintiöpäätöksen valmistelussa aiempaa paremmin. Kiintiöpäätöksen valmistelu ja siihen liittyvät kuulemiset ja neuvottelut ovat ajankohtaisia alkuvuodesta 2022. Tähänkin asti ekologisen kestävyyden lisäksi on käytetty sosiaalisen kestävyyden kriteereitä, esimerkiksi mitoittamalla maksimissaan myytävien lupien määrää/vrk. Tilannetta analysoidaan ja mietitään, kuinka sosiaalista kestävyyttä voidaan parantaa. Riekkokantojen osalta laskentaa suoritetaan samalla menetelmällä kuin muilla riekon ydinalueilla, Finnmarkissa ja Norrbottenissa. Riekkokantaa seurataan pohjoismaisessa yhteistyössä. Riekkokanta vaihtelee paljon luontaisesti, tuoreiden norjalaistutkimusten mukaan metsästyksellä on hyvin vähäinen merkitys riekkokantojen vaihteluun. Lupametsästäjien verotusosuus riekkokannasta on viime vuosina ollut noin 5 % luokkaa.

Saamelaiskäräjät toi esiin esimerkiksi perinteisen ansapyynnin voimakkaan vähentymisen. Syksyinen koirapyynti leikkaa kannan niin alas, että talvella ei ole mitä pyytää. Saamelaiskäräjät ei allekirjoita Metsähallituksen vastausta siitä, että lupametsästyksellä ei ole seurantojen perusteella merkitystä riekkokannan vaihteluiden kanssa. Edelleen saamelaiskäräjät toi esiin, että perinteisen ja kokemusperäisen tiedon hyödyntämisessä osana viranomaisten päätöksentekoa olisi paljon kehitettävää. Tutkittu tieto ei aina ole parempaa.

Saamelaiskäräjät painotti metsästyksen olevan tärkeä osa saamelaiskulttuuria ja sen harjoittaminen ei ole mahdollista, mikäli riistakannat eivät kestä metsästystä. Metsästyslupien myynnissä ei oteta riittävästi huomioon saamelaiskulttuurin harjoittamista.

Metsästyslupien myynnin ja kiintiöinnin osalta ei saavutettu yhteisymmärrystä. Saamelaiskäräjien näkökulmasta luonnonvarasuunnitelman metsästystä koskevassa osiossa ei oteta saamelaiskulttuuria riittävästi huomioon.

Erävalvonnan osalta saamelaiskäräjät toivoi lupametsästäjien tarkempaa valvontaa. Havaintojen perusteella lupametsästäjät eivät noudata kiintiöitä, eivätkä ole yhteydessä poroisäntiin ennen pyynnin aloittamista, josta seuraa ongelmia porotöiden osalta.

Metsähallitus kertoi lupaehdoissa olevan kirjauksen, että ennen pyyntiä on oltava yhteydessä paliskunnan poroisäntään. Eräluvat verkkopalvelua ollaan uudistamassa. Metsähallitus selvittää osana uudistusta, kuinka yhteydenottoa paliskuntiin voitaisiin kehittää ja myös voitaisiinko kehittää työkalua yhteydenottojen dokumentointiin.

Poronhoito

Saamelaiskäräjät esitti toiveen, että suunnitelmaan tulee lisätä poronhoitoa aktiivisesti edistäviä toimia. Suunnitelma sisältää runsaasti muita elinkeinoja tukevia toimia, mutta poronhoitoa tukevat toimet ovat välillisiä. Jos poronhoidon tarpeiden tunnistaminen ja sitä tukevat toimet puuttuvat, sen edistymistä ei voida myöskään mitata.

Metsähallitus esitteli luonnoksen poronhoitoa edistävästä suunnitelmasta, jota täydennettiin. Lisättiin luonnonvarasuunnitelmaan toimenpide numero 80: Teemme yhteistyötä paliskuntien kanssa kestävien laidunvarojen ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Erilaisten hankkeiden valmisteluvaiheessa teemme aktiivista yhteistyötä poronhoitoon kohdistuvien häiriövaikutusten minimoimiseksi.

Toiminnan mittarit

Päätettiin lähteä kehittämään yhdessä laidunrauhaan liittyvien häiriövaikutusten mittaamista. Saamelaiskäräjät esitti suunnitelmaan lisättäväksi erävalvontaa koskevat mittarit, esimerkiksi erävalvontaan käytetyt eurot ja valvontatapahtumien määrä. Toiseksi mittariksi esitettiin saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittajien tyytyväisyyttä.

Päätettiin, että lisätään suunnitelmaan erävalvontaa kuvaavat, seurattavissa olevat mittarit. Sovittiin että perinteisten elinkeinojen harjoittajien tyytyväisyyttä mitataan osana paikallisille asukkaille suunnattua tyytyväisyystutkimusta. Perinteisten elinkeinojen harjoittajien tyytyväisyyden mittaamista koskevien kysymysten osalta hyvänä taustamateriaalina toimii raportti ”Saamelaisten perinteisten elinkeinojen nykytilanne Suomessa – Biodiversiteettisopimuksen seurantaindikaattorien taustoitus”.

Saamelaiskulttuuria tukevien toimenpiteiden asemointi suunnitelmaan

Nähtiin yhteisesti hyvänä ajatuksena, että toimintaohjelman jälkeen tulisi tekstiosio ja perään esimerkiksi numerointi saamelaiskulttuuria tukevista toimenpiteistä. Numeroiden lisäksi on syytä harkita, kannattaisiko nostaa kaiken merkittävimmät toimenpiteet myös näkyville. Käytettävyyden osalta voisi lisäksi olla hyvä tehdä kyseisistä toimenpiteistä erillinen liite suunnitelmaan, jossa ne näkyisivät kokonaisuudessaan.

Yhteenveto neuvottelusta

Puheenjohtaja totesi, että suunnitelma on kehittynyt Akwé: Kon työryhmän arvion ja neuvottelujen avulla merkittävästi. Saamelaiskäräjiltä on saatu arvokasta palautetta ja erittäin hyviä korjaus- ja täydennysehdotuksia. Pääosa asioista on saatu sovittua.

Yhteisymmärrys jäi saavuttamatta kolmesta teemasta:

- Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten oikeuksien osalta
- Malminetsintään ja kaivoksiin liittyvästä kirjauksesta
- Metsästyslupien myynnin ja kiintiöinnin osalta

6. Suunnittelun jatko

Suunnitelma esitellään Metsähallituksen johtoryhmälle 9.11. Metsähallituksen hallitus hyväksyy suunnitelman, suunnitelmaa esitellään hallitukselle 25.11.

Kun suunnitelma on hyväksytty, siitä tehdään julkaisu. Valmis suunnitelma on tarkoitus esitellä vielä suunnittelun yhteistyöryhmälle ja suunnittelualueen kaikille paliskunnille. Valmis suunnitelma esitellään myös Akwé: Kon -työryhmälle ja käydään läpi kuinka vaikutusten arviointi on huomioitu luonnonvarasuunnitelmassa.

7. Muut asiat

Ei muita asioita.

8. Neuvottelun päättäminen

Saamelaiskäräjien varapuheenjohtaja Leo Aikio sekä luonnonvarasuunnittelun ohjausryhmän puheenjohtaja Pirjo Seurujärvi kiittivät osallistujia hyvässä hengessä käydyistä neuvotteluista. Puheenjohtaja päätti kokouksen 28.10. klo 14:20.

Tuomas Aslak Juuso, Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Leo Aikio, Saamelaiskäräjien II varapuheenjohtaja

Pirjo Seurujärvi, Metsähallituksen Lapin luontopalvelujen aluejohtaja, Kokouksen puheenjohtaja

Olli Lipponen, Projektipäällikkö, Kokouksen sihteeri

Liite 8.

Metsien hoito ja käyttö, paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat

Paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat

Metsähallitus laati vuosien 2022-2027 saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman metsätaloutta koskevan osuuden paliskunnittain. Neuvottelut käytiin yhteisymmärrykseen pyrkien kunkin saamelaisten kotiseutualueen paliskunnan kanssa erikseen. Kolmen paliskunnan kanssa neuvottelut ovat edelleen kesken ja niitä jatketaan suunnitelmakaudella.

Paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien tavoitteena on sekä poronhoidon että metsätalouden toiminnan pitkäjänteinen turvaaminen saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisporonhoidon harjoittamisen edellytykset säilytetään. Metsätalouden yhteensovittamisessa poronhoidon kanssa käytetään laajaa kirjoa metsätalouden menetelmiä.

Paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien teon lähtökohtana oli poronhoidon ja metsätalouden tarpeiden, toimintatapojen ja käsitteiden molemminpuolinen tunnistaminen.

Paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien laatiminen aloitettiin yhteisellä esittelypalaverilla syksyllä 2020 saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja saamelaisten kotiseutualueen metsäpaliskuntien kanssa. Palaverissa määriteltiin, miten paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat ovat osa luonnonvarasuunnitelmaprosessia. Palaverin tavoitteena oli sopia jatkotoimista sillä tasolla, että oli mahdollista aloittaa metsäsuunnitelmien työstäminen paliskuntatasolla. Kaikille paliskunnille yhteinen neuvottelujen aloitustilaisuus järjestettiin marraskuussa 2020. Kaikki paliskunnat ilmoittivat osallistuvansa paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien laadintaan. Suunnittelu on edennyt eri tahtia eri paliskunnissa. Neuvottelut saatiin päätökseen Lapin-, Ivalon-, Näkkälän-, Muotkatunturin- ja Sallivaaran paliskuntien kanssa. Muddusjärven-, Paatsjoen- ja Hammastunturin paliskuntien kanssa neuvotteluja tullaan jatkamaan suunnitelmakauden aikana ja näiden paliskuntien osalta metsäsuunnitelmat ja hakkuutavoitteet tarkentuvat näiden neuvotteluiden lopputuloksen perustella.

Paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien vaiheet

A. TIEDONKERUUVAIHE. Metsähallitus tuottaa ja tulostaa soveltuvat pohjakartat, joille koostetaan paliskunnan tuottamaa tietoa ja Metsähallituksen uutta luonnonmetsäkartoitustietoa. Metsähallitus digitoi tiedot ja koostaa uuden kartan metsänkäsittelyluokittain (toiminnan ulkopuolinen, rajoitettu metsätalous, monikäyttömetsätalous).

B. NEUVOTTELUVAIHE. Paliskunta ja Metsähallitus tarkastelevat yhdessä koostettua karttaa ja tekevät siihen tarvittavat korjaukset. Metsähallitus toimittaa tarkennetut kartat paliskunnille. Luonnonvarasuunnitelmaan lasketaan uusien rajausten ja rajoitusten pohjalta hakkuusuunnite.

C. SOPIMUSVAIHE. Paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat tehdään luonnonvarasuunnitelman osana ja sen aikataulussa. Karttataso ylläpidetään Metsähallituksen paikkatietojärjestelmässä. Metsähallituksen ja paliskunnan väliseen neuvottelumuistioon kirjataan sovitut hakkuumäärä- ja taimikonhoitotavoitteet ja toimintaperiaatteet. Jos paliskunta haluaa yhteisesti laaditun paliskuntakohtaisen metsäsuunnitelman ja siihen liittyvän kokouspöytäkirjan lisäksi erillisen sopimuksen, tällainen laaditaan.

Metsäsuunnitelmien toteutus

Kukin paliskunta kävi neuvotteluja omaan tahtiin Metsähallituksen kanssa sovittuina aikoina.

Metsähallituksesta suunnitelman laadintaan osallistuivat tiimiesimies Samuli Ollila, suunnittelija Sami Pääkkö ja aluejohtaja Kii Korhonen. Kutakin paliskuntaa edusti poroisäntä ja hänen ilmoittamansa muut edustajat.

Suunnitelmaa laadittaessa käytiin läpi paliskunnan poronhoidon järjestelyt ja keskeiset laitumet:

Metsähallitus tuotti pohjakartat paperitulosteina. Tulostekartat sisälsivät kasvupaikkatietoa ja metsänkäsittelyluokittaista tietoa. Paliskunnan poronhoitotavoista, rakenteista ja tärkeimmistä laitumista koostettiin tietoa sekä TOKAT-aineiston että paliskunnan antamien tietojen pohjalta. Tarkastelu toteutettiin niin, että poroisäntä ja tokkakunnat täydensivät tietoja karttoihin palaverien välisenä aikana.

Suunnitelmaa laadittaessa määritettiin saamelaiskulttuurin kannalta tärkeimmät kohteet, esim. a) poroaitapaikat porojen kuljetussuuntineen, b) erityisen merkittävät luppo- ja jäkälälaitumet ja c) vasomisalueet, tunnistaen poronhoidon vuosittaisen vaihtelun vaikutus muun muassa kuljetusreitteihin.

Samaan aikaan, osana luonnonvarasuunnittelun kokonaisuutta, Metsähallitus kartoitti alueen luonnontilaisia metsiä, jotta toiminnan ulkopuolisia alueita saatiin päivitettyä.

Metsähallituksen suunnittelija digitoi tiedot Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään ja Metsähallitus tulosti uudet päivitetyt kartat metsänkäsittelyluokkapohjalle (suojelualueet, kitu- ja joutomaat, metsämaista metsätalouden ulkopuoliset, rajoitetussa käytössä ja monikäyttömetsätalousalueet). Metsätalouden suunnitelmat yhteensovitettiin em. aineistoihin kunkin paliskunnan osalta.

Metsähallitus ja paliskunta määrittivät yhteistyössä metsätaloudessa käytettävät menetelmät ja poronhoidon kannalta tarpeelliset rajoitukset.

Päivitettyjen tietojen perusteella Metsähallitus laski MELA-ohjelmistolla paliskunnittain vuotuiset hakkuulaskelmat sekä arvioi taimikonhoitotarpeen. Tulosten pohjalta neuvoteltiin paliskunnan kanssa keskimääräiset vuotuiset metsätalouden toimintamäärätavoitteet hakkuille ja metsänhoitotöille. Neuvottelutulokset kirjattiin pöytäkirjaan.

Paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien valmistuminen ei muuta käytäntöä, jonka mukaisesti Metsähallitus tarjoaa paliskunnalle mahdollisuuden neuvotella kaikista hakkuista, maanmuokkauksista ja tienrakennuksen toimenpiteistä ennakkoon. Metsähallitus ei toteuta saamelaisten kotiseutualueella hakkuita ellei niistä ole päästy yhteisymmärrykseen paliskunnan kanssa.

Hakkuulaskelman kuvaus

Menetelmä

Metsähallituksessa metsien kehitysennusteet laaditaan Luonnonvarakeskuksessa (Metsäntutkimuslaitoksessa) kehitetyllä MELA-laskentajärjestelmällä, joka on tarkoitettu suuralueiden pitkän ajan hakkuumahdollisuuksien selvittämiseen. Hakkuutietojen lisäksi järjestelmästä saadaan metsien rakenteen kehittymistä koskevaa tietoa. MELAssa metsien kehittymistä kuvataan luonnonprosesseina ja metsänkäsittelytoimenpiteinä, jotka on mallitettu. Kullekin metsämaan kuviolle tuotetaan vaihtoehtoisia sallittuja käsittelypolkuja useiksi vuosikymmeniksi eteenpäin. Ekologiset ja muut metsien käyttöä ohjaavat tekijät otetaan laskelmissa huomioon jakamalla metsät luonteensa mukaan käsittelyluokkiin. Järjestelmälle syötetään ohjeet siitä, miten kuhunkin käsittelyluokkaan kuuluvia metsiä voidaan käsitellä. Optimoinnissa kullekin kuviolle luoduista vaihtoehtoisista käsittelypoluista valitaan se, joka yhdessä muille kuvioille valittujen polkujen kanssa parhaiten toteuttaa asetetut tavoitteet. Laskelmaa voidaan tarvittaessa ohjata asettamalla sille kestävyyden eri osa-alueiden toteutumista turvaavia rajoitteita. Luonnonvarasuunnitelman laskelmat perustuvat voimassa olevaan Metsähallituksen metsänhoito-ohjeeseen (2017) ja Metsähallitus Metsätalous Oy:n ympäristöoppaaseen (2018).

Laskenta-aineisto

Laskelmassa olivat mukana Metsähallituksen Metsätalouden vastuualueen hallinnassa olevat metsämaat*. Laskenta-aineiston muodostivat Silvia-paikkatietojärjestelmän puustokuviot, joiden puustotiedot perustuivat laserkeilaukseen ja kasvupaikkatiedot aikaisempiin maastoinventointeihin. Laskenta-aineistossa otettiin huomioon Metsähallituksen maankäyttöpäätökset ja alue-ekologiset kohteet. Metsänkäsittelyyn vaikuttavat myös eritasoiset kaava-alueet. Porotalouden poroaitapaikat sekä paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa esille tulleet poronhoidon kannalta tärkeät kohteet ja alueet (poroaita-alueet, luppo- ja jäkälälaitumet, vasoma-alueet, kuljetussuunnat ja niiden pullonkaulat) otettiin lisäksi laskenta-ai-

neiston muodostuksessa huomioon. Laskelmassa ei sallittu hakkuita Metsähallituksen päätöksiilä perustettuihin virkistysmetsiin. Näiden mahdolliset hakkuumäärät sisällytetään suunnitelma-alueen suunnitteeseen erilliserinä niille erikseen laadittujen hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaisesti. Juutua-Tuulispään virkistysmetsään on vuonna 2017 valmistunut erityisaluesuunnitelma, jossa todetaan aiemman LVS-prosessin mukaisesti alueen vuotuisen hakkuusuunniteen olevan 3000 m^3.

Laskelman muotoilu

Laskelmissa ei sallittu lannoituksia eikä turvemaametsien käsittelyä. Havupuuvaltaisten metsien uudistamiselle asetettiin 70 vuoden alaikäraja. Ns. Paliskuntasopimusalueet olivat laskelmissa metsänkäsittelyn ulkopuolella. Koska arvokkaiden luonnonmetsien maastoinventointi on vielä osittain kesken, metsänkäsittelyn ulkopuolelle siirrettiin paikkatietotarkasteluun perustuen erillinen metsikköaineisto, jolla pyrittiin ennakoimaan tulevien inventointien suunnitetta vähentävää vaikutusta. Korkealla sijaitsevien (yli 280 m) metsien uudistushakkuita ei sallittu. Laskelmat tehtiin paliskunnittain (8 kpl). Laskelmat laadittiin 30 vuodeksi ajanjaksolle 2022 – 2051 siten, että ensimmäinen 10-vuotiskausi jaettiin kahteen osaan.

Laskelmissa maksimoitiin nettotulojen nykyarvoa. Optimiratkaisu etsittiin käyttäen 3 prosentin korkokantaa. Toiminnan kestävyys varmistettiin seuraavasti:

- Hakkuukertymä ei saa pienentyä.
- Nettotulot eivät saa pienentyä.
- Puuston tilavuuden on oltava laskelman lopussa (2051) vähintään alkutilanteen suuruinen.
- Puuston tienvarsiarvon on oltava laskelman lopussa vähintään alkutilanteen suuruinen.
- Metsien tuottoarvon on oltava laskelman lopussa vähintään alkutilanteen suuruinen. Kaksi ensimmäistä rajoitetta turvaavat taloudellisen kestävyyden laskelman kattamana aikana, kolme viimeistä laskelman jälkeisenä aikana.

*Metsätalousmaat on jaettu pohjoismaisen metsätalousluokittelun mukaan puuntuottokyvyn perusteella: metsämaalla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on vähintään 1 m^3 /ha, kitumaalla 0,1–1 m^3 /ha ja joutomaalla alle 0,1 m^3 /ha. Metsätaloutta harjoitetaan vain metsämaalla.

Laskelmien mukainen metsien kehitys

Toimittaessa valittujen toimintalinjausten mukaan monikäyttömetsien ikärakenteessa ei tapahdu merkittäviä muutoksia kolmen vuosikymmenen kuluessa. Tämänhetkistä ikäjakaumaa hallitsevien (> 101-vuotiaiden) metsien määrä pysyy ennallaan. Nuorimpien ikäluokkien (1- 60-vuotiaat) määrä pienenee jonkin verran ja samanaikaisesti 61 - 80 vuotiaiden metsien osuus kasvaa. Suunnittelualueen puuston tilavuus kasvaa tarkastelujakson aikana 23 miljoonasta kuutiometristä 34 miljoonaan kuutiometriin, jolloin hiilivarasto kasvaa noin 1,5 -kertaiseksi. Puuston vuosittainen kasvu on nykyhetkellä noin 492 000 m3/v ja laskentakauden lopussa noin 524 000 m3/v . Hiilinielukin on siis kasvava. Tilavuus kasvaa koko ajan, mutta muutos on nopeimmillaan laskentakauden (2022 - 2051) jälkimmäisellä puoliskolla.

Hakkuusuunnite

Suunnittelualueen hakkuusuunnite tulevalla viisivuotiskaudella on 104 000 m^3/v.

Paliskunnittain hakkuutavoitteet on sovittu seuraavasti

Paliskunta	Metsäsuunnitelmassa sovittu tavoite m^3/v
Lappi	32 000
Ivalo	45 000
Sallivaara	1 000
Näkkälä	2 500
Muotkatunturi	2 500
Muddusjärvi, Paatsjoki, Hammastunturi yhteensä*	21 000

*Hammastunturin-, Paatsjoen- ja Muddusjärven paliskuntien kanssa neuvotteluja jatketaan suunnitelmakaudella. Näiden osalta esitetty kokonaisluku perustuu Metsähallituksen laskelmaan, jossa poronhoitoa koskevat tiedot perustuvat TOKAT-aineistoon ja Metsähallituksen paikkatietoon. Näiden paliskuntien osalta lopulliset hakkuutavoitteet määräytyvät neuvotteluiden lopputuloksen perusteella.

Taimikonhoito

Taimikonhoitotavoitteeksi on asetettu suunnitelmassa 1 000 ha/v. Taimikonhoitotarve on arvioitu paliskunnittain aiemman metsänhoidollisen toteutusmäärän sekä paliskuntakohtaisten neuvotteluiden perusteella.

Seuranta ja sopimusrikkomusten käsittely

Saamelaisten kotiseutualueen paliskuntakohtaisten metsätaloutta koskevien suunnitelmien toteutumista seurataan kunkin paliskunnan kanssa vuosittain pidettävissä kokouksissa. Kokouksessa kirjataan mahdolliset huomiot, tulkintaerimielisyydet ja poikkeamat sekä niiden tulevat ehkäisytoimet.

Jos jompikumpi osapuolista katsoo, että sovituista yhteistyömenettelyistä on merkittävästi poikettu tai että toteutetut metsätaloustoimet poikkeavat merkittävästi sovitusta, tulee olla yhteydessä toiseen osapuoleen asian selvittämiseksi. Jos yhteisesti todetaan, että sovitusta on merkittävästi poikettu, sovitaan mahdolliset korjaavat toimet ja toimenpiteet vastaavien tilanteiden välttämiseksi. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, voivat osapuolet pyytää yhteisesti sovitun kolmannen osapuolen sovittelijaksi.

Paliskuntakohtaiset metsäsuunnitelmat laaditaan luonnonvarasuunnitelmakaudeksi 2022-2027. Ennen suunnitelmakauden päättymistä käynnistetään suunnitelmien tarkastamista koskevat jatkoneuvottelut.

Liite 9.

Toimintaohjelman vaikutukset vaikutukset ja seuranta

Saamelaisten kotiseutualueen toimenpiteitä ja niiden toteumista seurataan osana toimintaa ja niistä raportoidaan vuosittain Metsähallituksen johtoryhmälle ja Metsähallituksen hallitukselle. Suunnitelmakauden puolessavälissä vuonna 2024 järjestetään suunnittelun yhteistyöryhmälle välitarkastelutilaisuus toimintaohjelman toteutumisesta. Saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous ja Metsähallitus kokoontuvat kahden vuoden välein arvioimaan suunnitelman toteutumista, alueen paliskunnat voivat halutessaan osallistua tähän tilaisuuteen. Seuranta tapahtuu seurantataulukon avulla. Taulukossa määritellään kunkin toimenpiteen tila liikennevalojen ja sanallisen selvityksen avulla. Alla olevassa kuvassa ote kyseisestä seurantataulukosta.

Lapin luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelma		Toteutus meneillään tai valmis
		Toteutus kesken tai puutteellinen
		Toteutusta ei ole aloitettu

Toimenpide				Seuranta				Selitys
	Toteuttava vastuualue	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
1. VASTUULLISUUS JA YHTEISTYÖ								
1. Eri käyttäjäryhmien keskinäisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi järjestetään alueen keskeisille toimijoille maankäytön aihealuekohtaisia tapaamisia tarpeen mukaan. Lupametsästäjien, paikallisten metsästäjien ja paliskuntien välillä olevaa keskusteluyhteyttä tulee kehittää edelleen pyrkimällä osallistamaan osapuolia vahvemmin jo olemassa oleviin tiedonanto- ja keskustelutilaisuuksiin yhteensovittamisen mahdollistamiseksi. Tunnistettua tarvetta on lisäksi matkailuelinkeinon ja paliskuntien välisille tapaamiselle sekä matkailuelinkeinon ja metsätalouden vuoropuhelun lisäämiselle matkailukeskusten, erityisesti Saariselän läheisyydessä. Suunnittelukaudella perustetaan maankäytön yhteensovittamisen yhteistyöryhmät; esimerkiksi Saariselkä - Tankavaaran-, Inarin kk-, Enontekiön ja Utsjoen alueille. Yhteistyöryhmissä käsitellään kunkin alueen kannalta keskeisiä maankäytön kysymyksiä kuten reittitarpeita ja toiveita, kaavoitukseen liittyviä kysymyksiä sekä metsänhoidon ja tienrakennuksen suunnitelmia. Ryhmiin nimetään edustajat kaikkien keskeisten toimijoiden osalta.	Mt Oy, Lp, Erä, Kike							
2. Toteutetaan mediakampanja yhdessä muiden toimijoiden (MH, Riistakeskus, Paliskuntain yhdistys, Suomen metsästäjälliitto, Koirajärjestöt) kanssa aiheesta metsästyskoirien käyttö poronhoitoalueella. Aiheen tiimoilta toteutetaan juttuja alan keskeisiin lehtiin sekä helposti ymmärrettävää aineistoa erähenkisten tapahtumien ja esimerkiksi lupamyynnin yhteydessä jaettavaksi.	Erä							
3. Yhtenäistetään lupiin ja maankäytön sopimusten laatimiseen liittyviä toimintamalleja ja parannetaan yhteistyötä Metsähallituksen eri vastuualueiden välillä.	Lp, Mt, Erä, Kike							
4. Metsähallitus laatii julkisen karttatason maankäyttökohteista vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi. Tasolle kootaan tiedot mm. taajamista, matkailualueista, runkotieverkosta, kullanhuuhdonta-alueista sekä keskeisistä reitistöistä, joilla voi olla vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen.	Lp,Mt							
5. Kehitetään asiakaslähtöisiä digitaalisia yhteistyön muotoja, kuten karttapalveluita ja sähköistä lupien hakemista eräluvat.fi palvelun kautta kaikille lupatyypeille. Saariselällä, Hetassa, Kilpisjärvellä, ja Inarissa sijaitsevia palvelupisteitä kehitetään edelleen. Paikallisten lupa-asiointiin liittyvät palvelut turvataan myös Ivalossa.	Lp, Mt, Erä, Kike							
6. Kehitetään ja ylläpidetään matkailun painopistealueiden infraa ja näin ohjataan kasvavaa kysyntää sellaisiin luontomatkailun ja retkeilyn muotoihin, joissa ristiriidat perinteisen tai paikallisen maankäytön kanssa voidaan sovittaa yhteen mahdollisimman hyvin	Lp							
7. Vilkkaimpien kansallispuistojen virkistyskäytön kestävyyttä edistetään vastuullisuuden ja kestävyyden arvioinnilla LAC-menetelmällä. Limits of Acceptable Change (LAC) menetelmässä mitataan luonnonsuojeluarvojen säilymistä suhteessa alueen kävijämääriin. LAC-prosessissa muutosta seurataan valituilla mittareilla ja ryhdytään ennalta määriteltyihin toimiin, jos rajaarvot ylittyvät.	Lp							

Kuvakaappaus kaikki toimintaohjelman toimenpiteet sisältävästä seurantataulukosta

Luonnonvarasuunnitelman mittaristo

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävää käyttöä seurataan mittareilla. Mittaritiedot kerätään pääosin vuosittain, mutta seuranta tapahtuu viiden vuoden jaksoissa. Mittaritiedot lasketaan pääosin Metsähallituksen tietojärjestelmistä. Joissakin mittareissa laskenta perustuu Tilastokeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen tilastopalvelun tietojen yhdistämiseen Metsähallitus Metsätalous Oy:n toiminnan ja talouden seurannasta saataviin tietoihin.

Valtion maa- ja vesialueet sekä käytön kehitys

Metsätalouskäyttö (+/- edellisen luonnonvarasuunnitelman jälkeen)

- Normaali monikäyttömetsä, ha
- Rajoitettu käyttö, ha
- Käytön ulkopuolella, ha

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Puuston tilavuuden kehitys metsämaallaMetsien Ikärakenteen kehitys metsämaalla
Puuston kasvu
Hakkuumäärä

Metsähallituksen puusta saatavan tuotannon bruttoarvo ja viennin arvo

Tuotannon bruttoarvo, €/m^3
Viennin arvo, €/m^3
Tuotannon bruttoarvo, €
Viennin arvo, €

Monimuotoisuuden kehitys

Natura luontotyyppien edustavuus ja luonnontilaisuus (natura-alueet)
Luontotyyppitiedon ajantasaisen tiedon osuus
Lajitiedon ajantasaisen tiedon osuus
Järeän haavan ja lahopuun määrä monikäyttömetsissä ja suojelualueilla
Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys

Asiakkaat

Alueelta korjattu puumäärä, m^3
Asiakastyytyväisyys

- Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijät
- Metsästäjät
- Kalastajat
- Metsätalouden asiakkaat

Metsästyksen sosiaalinen kestävyys

Käyntimäärä

Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijät
Monikäyttömetsien käyntimäärä

Luovutetut tontit

Myyty, kpl
Vuokrattu, kpl

Tuotetun energian määrä

Puu, GWh
Tuulivoima, GWh
Turve, GWh

Metsätalouden tiestön käyttö

Tiestön määrä
Tiestön hoitoon käytetty raha, €/vuosi
Tiestön hyötyvaikutukset

Terveyshyödyt

Luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutukset suunnittelualueen kävijöiden kokemana, asteikko 1 - 5

Sidosryhmät

Sidosryhmien tyytyväisyys

Metsähallituksen sidosryhmätutkimus
Paikallisten asukkaiden tyytyväisyys
Erävalvonta - valvontatapahtumat*
Erävalvontaan käytetty raha €/htv:t*

*tuloksiin lasketaan mukaan alueella erävalvontaa tekevien henkilöiden suoritteista 90 %. Valvojien työskentelyalue on laajempi kuin suunnittelualue.

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset, € ja htv

Suojelualuematkailun paikallistaloudelliset vaikutukset

Erän lupa-asiakkaiden (metsästäjät ja kalastajat) aluetaloudelliset vaikutukset

Metsätalouden aluetaloudelliset vaikutukset

Metsähallituksen rahankäyttö alueella

Palkat
Ostetut palvelut: Kiinteistökehitys
Ostetut palvelut: Luontopalvelut
Ostetut palvelut: Metsähallitus Metsätalous Oy
Verot: Kiinteistövero
Verot: Luontopalvelut alv
Verot: Yhteisövero

Liite 10.

Saamelaisten kotiseutualue - maankäyttö 23.11. 2020

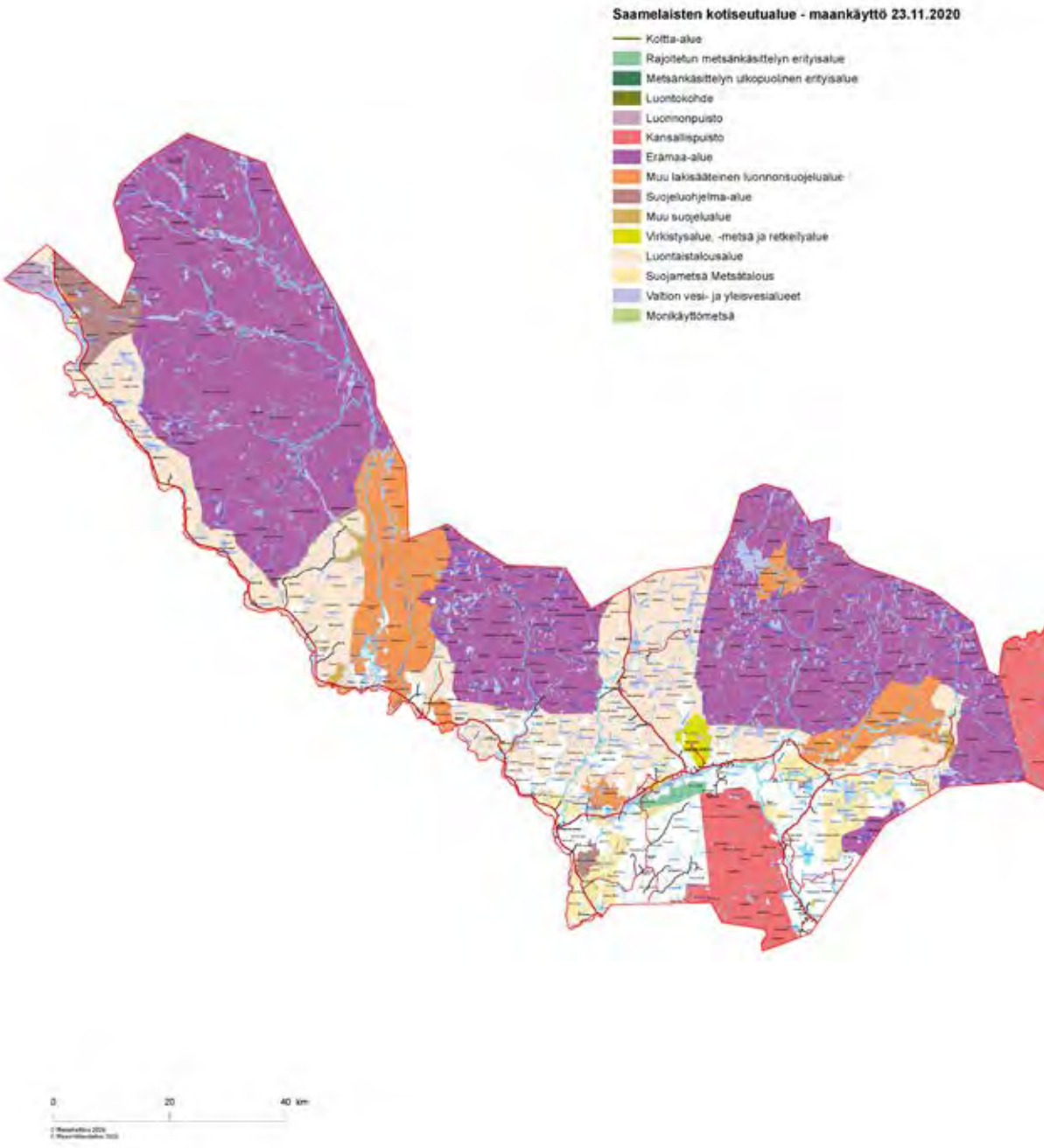

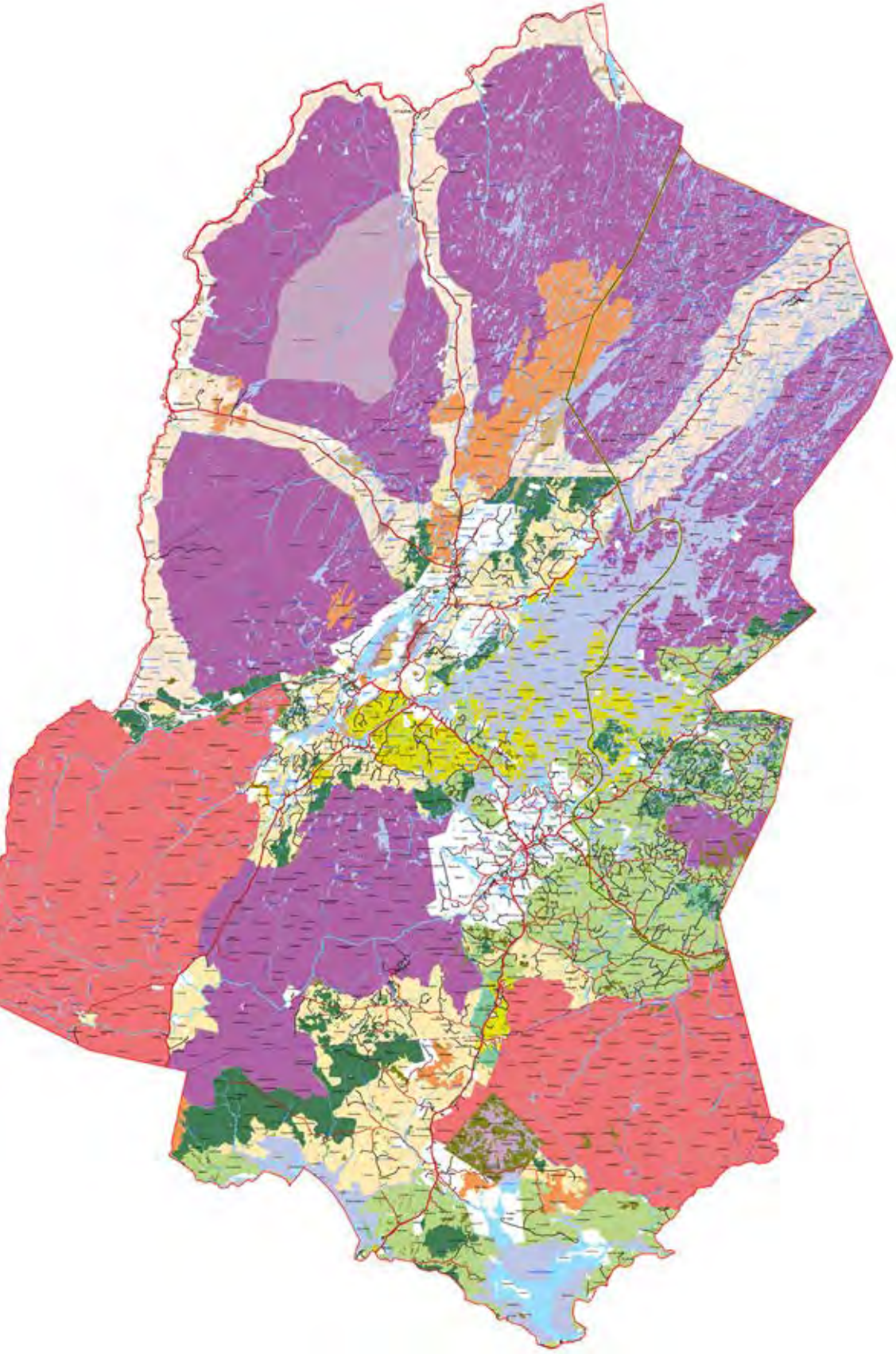

Liite 11.

Saamelaiskulttuuria turvaavat toimenpiteet

Lainsäädännön asettamat vaatimukset Metsähallituksen toiminnalle ovat moninaiset ja niiden saavuttaminen edellyttää erilaisten, toisinaan ristiriitaistenkin, tavoitteiden yhteensovittamista. Maankäytön yhteensovittaminen on luonnonvarasuunnittelun perustehtävä.

Luonnonvarasuunnitelman tavoitteet ja niiden käytännön toteutus tulevalla viisivuotiskaudella kuvataan luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa, jossa heijastuu tavoitteiden moninaisuus. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman keskeinen tavoite on ollut tehdä luonnonvarojen hoidon, käytön ja suojelun yhteensovittaminen siten, että saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan.

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa saamelaiskulttuurin harjoittamista turvaavia linjauksia ovat Metsähallituksen käsityksen mukaan erityisesti seuraavat:

Toimenpide 6. Metsähallitus laatii julkisen karttatason maankäyttökohteista vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi. Tasolle kootaan tiedot muun muassa taajamista, matkailualueista, runkotieverkosta, kullanhuuhdonta-alueista sekä keskeisistä reitistöistä, joilla voi olla vaikutusta perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen. Metsätalouskartat päivitetään paliskuntakohtaisten metsätaloussuunnitelmien laadinnan yhteydessä.

Maankäytön kokonaisvaikutusten huomiointi on koettu perinteisten elinkeinojen harjoittamisen näkökulmasta usein puutteelliseksi. Karttatason tuottamisen avulla arviointia voidaan kehittää ja huomioida kokonaisvaikutukset aiempaa paremmin maankäytön kysymyksiä ratkaistaessa.

Toimenpide 9. Vilkkaimpien kansallispuistojen virkistyskäytön kestävyyttä edistetään vastuullisuuden ja kestävyyden arvioinnilla LAC-menetelmällä. Limits of Acceptable Change (LAC) menetelmässä mitataan luonnonsuojeluarvojen säilymistä suhteessa alueen kävijämääriin. LAC-prosessissa muutosta seurataan valituilla mittareilla ja ryhdytään ennalta määriteltyihin toimiin, jos raja-arvot ylittyvät. Selvitämme yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa, voidaanko menetelmää hyödyntää arvioitaessa matkailun vaikutuksia saamelaiskulttuuriin.

LAC-menetelmä on alun perin laadittu luonnonsuojeluarvojen säilymisen mittaamista varten. Tulevalla suunnitelmakaudella selvitetään, voidaanko menetelmää hyödyntää kulttuuristen vaikutusten mittaamiseen. Mikäli tulokset ovat hyviä, saamme tästä työkalun jolla osaltaan voidaan parantaa alueen matkailun kestävyyttä suhteessa saamelaiskulttuuriin.

Toimenpide 11. Virkistyskäytön ohjaamisessa ja kehittämisessä huomioidaan luonnonsuojelu, kulttuuriperintö sekä arkeologiset arvot

Toimenpide 13. Aktiivisen eri välineillä tapahtuvan viestinnän ja palvelupisteissä tehtävän matkailijoiden neuvonnan sekä matkailuyritysten kanssa tehtävien yhteistyö- ja käyttöoikeussopimusten jatkuvan kehittämisen avulla lisätään yrittäjien ja retkeilijöiden sekä matkailijoiden tietoisuutta alueiden kestävästä käytöstä sekä paikallisen kulttuurin ja

luontaiselinkeinojen tarpeiden huomioinnista.

Toimenpide 14. Metsähallitus toteuttaa yhdessä Saamelaismuseon kanssa Saamelaismuseo ja Ylä-Lapin luontokeskus Siidaan uuden päänäyttelyn. Eatnamat leat min mánát / Nämä maat ovat lapsiamme -näyttely opastaa ja lisää tietoa sekä ymmärrystä saamelaiskulttuurista ja alueen herkästä luonnosta. Näyttelyn keskeisin teema tulee olemaan saamelainen kulttuuriympäristökäsitys ja maiseman kerrosten tulkinta. Kaikki saamen kielemme; koltansaame, inarinsaame ja pohjoissaame tulevat näyttelyssä esille.

Suunnittelun kuluessa tuli useaan otteeseen ilmi, että matkailijamäärien lisääntyessä myös ei toivotut kohtaamiset perinteisten elinkeinojen ja matkailijoiden välillä ovat kasvaneet. Matkailijoiden puolelta useimmiten on kyse tiedon puutteesta. Lisäämällä viestintää paikallisesta kulttuurista ja luontaiselinkeinojen tarpeiden huomioinnista, näitä ei toivottuja kohtaamisia voidaan toivottavasti vähentää.

Toimenpide 15. Laadimme saamelaisten kotiseutualueen retkietiketin yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa.

Toimenpide 16. Ylläpidämme laajaa verkkopalvelua www.luontoon.fi, jossa on ajantasaiset tiedot kansallispuistojen ja muiden Metsähallituksen ylläpitämien retkikohteiden palveluista. Palvelun pääkielinä toimivat suomen, ruotsin ja englannin lisäksi pohjoissaame ja inarinsaame. Koltansaamea käytetään koltta-alueella sijaitsevien kohteiden osalta.

Toimenpide 18. Metsätalouden mitoitus ja käytettävät toimenpiteet sovitaan paliskuntakohtaisissa neuvotteluissa. Saamelaisten kotiseutualueen hakkuusuunnite muodostuu paliskuntakohtaisten metsäsuunnitelmien summana. Alustava hakkuusuunnite on 110 000m^3 vuodessa.

Toimenpide 19. Metsähallitus ei tee suunnittelualueella hakkuita, jos paliskunta niitä vastustaa eikä neuvotteluissa päästä yhteisymmärrykseen.

Metsätalous on koettu poronhoidon näkökulmasta usein hyvin haitallisena. Edellisten luonnonvarasuunnitelmien laatimisen yhteydessä paliskuntien edustajat kokivat, että heillä ei ollut riittävästi vaikuttamisen mahdollisuuksia mitä tuli hakkuusuunnitteen laskemiseen. Metsätalouden toimista sopiminen ja hakkuiden mitoitus paliskuntakohtaisesti on mahdollisesti merkittävin yksittäinen toimenpide saamelaiskulttuurin turvaamiseksi, tämän luonnonvarasuunnitelman osalta. Menettely poikkeaa täysin muista luonnonvarasuunnitelmista.

Toimenpide 21. Maakuntakaava ohjaa maankäyttöä yleisellä tasolla. Kunnat päättävät kaavoituksesta alueellaan. Metsähallitus voi esittää kunnille asemakaavan käynnistämistä yritys- ja elinkeinotoiminnan tai muun yhdyskuntarakentamisen tarpeita varten. Metsähallitus ei käynnistä kaavoitusta 1) poronhoidon keskeisille toiminta-alueille, 2) aiemmin rakentamattomille järville tai muille erämaisille alueille, 3) saamelaiskulttuurin kannalta arvokkaille kohteille.

Toimenpide 22. Metsähallituksen oman kaavan laatiminen edellyttää ennakkoneuvottelua kunnan ja paikallisen paliskunnan kanssa sekä Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja Saamelaiskäräjien kanssa ja koltta-alueella kolttalain 56 §:n mukaisen kuulemisen. Muutoin kuuleminen on osa kaavoitusprosessia. Neuvottelut käydään yhteisymmärrykseen pyrkien.

Toimenpide 23. Metsähallitus laatii Saamelaisten kotiseutualuetta koskevat kaavoitus- ja kiinteistökauppaperiaatteet suunnitelmakauden aikana. Periaatteet käsitellään saamelaiskäräjälain 9 §:n ja kolttalain 56 §:n mukaisesti yhteisymmärrykseen pyrkien. Periaatteiden laadinnassa otetaan huomioon maakuntakaavan ohjausvaikutus ja tehdään yhteistyötä alueen kuntien kanssa. Periaatteista käydään myös poronhoitolain 53§ pykälän mukaiset neuvottelut.

Toimenpide 24. Metsähallitus myy, vuokraa tai vaihtaa maata pääsääntöisesti vain asemakaava- tai ranta-asemakaava-alueilta tai yleiskaavassa ilman yksityiskohtaisen kaavan laatimisvelvollisuutta suoraan rakennuspaikoiksi tai erityiseen käyttöön osoitetuista paikoista. Maata myydään, vaihdetaan tai vuokrataan kaavoittamattomilta alueilta vain erityisen painavista syistä esimerkiksi luontaiselinkeinojen harjoittamiseen ja muihin paikallisiin tarpeisiin. Uusia lomarakennuspaikkoja vuokrataan ja myydään vain kaava-alueilta.

Alueen luonto on erittäin vetovoimaista ja kysyntää esimerkiksi lomarakentamiseen soveltuville tonteille olisi runsaasti. Maiden myynti, osto ja vuokraus sekä kaavahankkeiden toteutus tehdään kuitenkin siten, että perinteisten elinkeinojen harjoittaminen ei vaarannu.

Toimenpide 27. Osallistumme aktiivisesti kalatalousalueiden toimintaan ja niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ja toimeenpanoon. Osana tätä suunnittelua Metsähallitus säilyttää kotitarvekalastuksen ja alueen perinteisten kalastustapojen edellytykset. Metsähallitus pyrkii osaltaan edistämään kyttyrälohen leviämisen estämistä Tenon ja Näätämöjoen vesistöissä. Kaupallisen kalastuksen (ammattikalastuksen) ja kestävän kalastusmatkailun toimintaedellytyksiä sekä alueiden säilymistä kiinnostavina vapaa-ajankalastuskohteina ylläpidetään yhdessä sidosryhmien kanssa.

Toimenpide 28. Metsähallitus edistää kalastuksen jatkuvuutta nuorisotyön kautta (mm. kalastusleirit, muut tapahtumat) yhdessä sidosryhmien kanssa. Tällä tavoin edistetään muun muassa nuorten kalastusharrastusta ja siirretään perinteistä tietoa alueen kalastuskulttuurista mukaan lukien kalakantojen hoito. Näin myös tuetaan saamelaiskulttuurin siirtämistä sukupolvelta toiselle.

Toimenpide 32. Metsähallitus tuottaa ja ylläpitää erilaista ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta tarpeellista luonto- ja seurantatietoa, samoin kuin paliskuntien osoittamaa paikkatietoa poronhoidolle tärkeimmistä kohteista. Selvitetään yhteistyössä tällaisen tiedon käyttömahdollisuuksia perinteisten elinkeinojen sopeutumisen tarpeisiin.

Toimenpide 33. Tuotamme yhteiskunnalle seurantatietoa lajien ja luontotyyppien tilasta. Tulevalla suunnittelukaudella luontotiedon tuottamisen tärkeä teema luonnon monimuotoisuuden kannalta on ilmastonmuutos, sen vaikutukset erityisesti tunturiluontoon ja lajeihin, ja siihen sopeutuminen.

Toimenpide 37. Metsähallitus ei käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella suunnittelukaudella.

Metsähallitukselle on asetettu kovat tavoitteet tuulivoiman edistämiseksi. Perinteisten elinkeinojen (erityisesti poronhoidon) turvaamiseksi Metsähallitus kuitenkin on tehnyt päätöksen olla käynnistämättä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella tulevalla suunnitelmakaudella.

Toimenpide 44. Parannamme luontaisten kalakantojen lisääntymismahdollisuuksia sekä kartoitamme ja poistamme vaellusesteitä. Tuemme Inarin kunnan tavoitetta palauttaa kalojen vaellusyhteys Ukonjärvestä ohi Kirakkakönkään parantamalla vaelluskalojen elinolosuhteita Kirakkajoen vesistöalueella, yhteistyössä Lapin ELY:n ja Inarin kalatalousalueen kanssa. Pyrimme estämään puronieriän leviämisen ja poistamaan sen Suomujoen vesistöstä. Kyttyrälohen poistamiseksi Tenon ja Näätämöjoen vesistöistä teemme yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Toimenpide 49. Eräpalvelut antaa saamelaisten kotiseutualueelle erilliset kiintiöpäätökset. Metsästyksen kiintiöpäätöksessä vahvistetaan aluekohtaisen kiintiöinnin reunaehdot, jonka mukaan kanalintu- ja muun pienriistan metsästysoikeuden sisältävien lupien mitoitus suunnittelukaudella vuosittain toteutetaan. Karhun- ja hirvenpyynnin reunaehdot tarkoituksenmukaisten metsästysjärjestelyjen mahdollistamiseksi ja järjestämiseksi sekä sosiaalisen kestävyyden turvaamiseksi varmistetaan samassa kiintiöpäätöksessä. Kalastuksen kiintiöpäätöksessä vahvistetaan aluekohtaiset kalastuslain 5 § mukaiset kiintiöt ja lisäksi kalastuslain 10 § mukaiset kiintiöt lohen ja taimenen nousualueille. Vahvistettuja kiintiöitä on noudatettava myönnettäessä lupia. Kiintiö- ja lupapäätökset perustuvat tutkimuslaitosten tuottamaan tutkittuun tietoon paikalliset olosuhteet ja lupa-aluekohtaiset erityispiirteet huomioiden. Ennen kiintiöpäätöksen antamista Metsähallitus neuvottelee Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen kanssa ja kuulee saamelaisten kotiseutualueen kuntakohtaisia neuvottelukuntia ja alueen riistanhoitoyhdistyksiä sekä tarvittavilta osin myös Riistakeskusta. Lisäksi ennen vuosittaisen lupakiintiön tarkempaa mitoitusta kuullaan alueen keskeiset sidosryhmät (paliskunnat, riistanhoitoyhdistykset, matkailuyrittäjät, kunnat, Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous).

Erillisten kiintiöpäätösten avulla rajoitetaan lupapyytäjien määriä niin, että edellytykset saamelaisen pyyntikulttuurin säilymiselle ja perinteisille elinkeinoille voidaan turvata.

Toimenpide 54. Metsätalouden toimet kohdennetaan pääsääntöisesti mäntyvaltaisiin metsiin. Kuusi- ja lehtipuuvaltaiset metsät ovat Inarissa ja Enontekiöllä kokonaan metsätalouden ulkopuolella. Sodankylän pohjoisosissa on muusta suunnittelualueesta poiketen merkittävästi kuusivaltaisia metsiä. Siellä hakkuita voidaan tehdä myös kuusivaltaisissa, aiemmin käsitellyissä metsissä.

Menettely poikkeaa täysin kaikista muista luonnonvarasuunnittelualueista. Kyseinen linjaus on tehty turvaamaan poronhoidolle tärkeiden kuusikoiden säilymistä.

Toimenpide 58. Luonnonhoidollisia polttoja suojelualueilla tehdään suunnitelmakaudella vain osana Beetles-life hanketta. Toimenpiteistä neuvotellaan ja sovitaan Lapin paliskunnan kanssa. Metsätalous ei tee suunnitelmakaudella kulotuksia Inarin ja Enontekiön kuntien alueilla. Luonnonhoidollisia kulotuksia voidaan tehdä Lapin paliskunnan alueella, erikseen paliskunnan kanssa sovittaessa.

Toimenpide 61. Kuollutta puuta ei korjata metsänhakkuiden yhteydessä. Kuolleen puun pienimuotoinen otto sitä vaativien kulttuuriperintökohteiden (esimerkiksi kolttakenttien rakennukset) korjaamiseksi on kuitenkin mahdollista metsätalouskäytössä olevilta alueilta

Kuolleen puun korjuukielto tulee metsätalouden ympäristöoppaasta. Suunnittelualueen kulttuu-

rillisten erityispiirteiden vuoksi kuolleen puun pienimuotoinen otto kulttuuriperintökohteiden restauroimiseksi haluttiin sallia.

Toimenpide 62. Luonnontuotteiden keruun lupamenettelyjä kehitetään. Saamelaisen käsityöperinteen turvaamiseksi säilytetään oikeus ottaa valtion maalta käsitöiden raaka-aineeksi vähäisiä määriä pajua, leppää, koivua ja haapaa. Myös vähäisiä määriä juuria, kenkäheinää, niittymaarianheinää ja väinönputkea voi ottaa korvauksetta. Otto-oikeus ei koske kansallis- tai luonnonpuistoja, eikä raaka-aineena tapahtuva jälleenmyynti tai välitys ole sallittua.

Toimenpide 63. Perinteisten puuveneiden valmistukseen sekä perinteiseen puurakennuskulttuuriin liittyvien rakennusten, rakennusosien ja rakenteiden restaurointiin tarvittavia yksittäisiä mäntyjä myydään erikseen osoitettavilta kohteilta. Koivun pahkoja myydään ja pieniä määriä koivun tuohta voi ottaa, osoituksen mukaan.

Toimenpide 62 löytyy jo Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelmasta, keruun lupamenettelyjä pyritään kehittämään. Puuveneiden valmistukseen tarvittavien järeiden mäntyjä saatavuuden osalta on ollut ongelmia, jonka vuoksi tämä haluttiin linjata luonnonvarasuunnitelmaan.

Toimenpide 64. Metsähallitus pyrkii tunnistamaan ja ymmärtämään hallinnoimillaan alueilla olevien saamelaisten pyhien paikkojen arvon ja merkityksen. Metsähallitus huolehtii kohteisiin liittyvän tiedon eettisesti oikeasta käytöstä ja tunnettujen kohteiden säilymisestä.

Esimerkkinä Ukonsaaren rakenteiden purku.

Toimenpide 66. Jatkamme Akwé: Kon toimintamallin käyttöä osana maankäytön suunnittelun hankkeita, saamelaisten perinteisen tiedon keräämiseksi ja huomioimiseksi

Toimenpide 67. Teemme saamenkielistä luontokasvatusta osana Saamelaismuseo ja Ylä-Lapin luontokeskus Siidan toimintaa. Käytämme kaikkia kolmea saamen kieltä.

Toimenpide 68. Alueiden arkeologisista inventoinneista ja rakennusperintöinventoinneista tehdään yhteistyössä Saamelaismuseo Siidan, Museoviraston, tutkimuslaitosten, Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen sekä tarvittavien muiden saamelaisyhteisöjen ja kulttuuriympäristötoimijoiden kanssa tarvelähtöinen kokonaissuunnitelma, jolla tähdätään yhteiseen laajaan kulttuuriperintöinventointihankkeeseen.

Toimenpide 69. Metsähallituksen kulttuurihistoriallisten arvokohteiden hoitoa jatketaan suunnitelmallisesti. Kohteiden hoidossa tehdään yhteistyötä paikallisten ja valtakunnallisten sidosryhmien kanssa. Saamelaisen kulttuuriperinnön suojelemisessa ja hoidossa tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat Saamelaismuseo Siida, saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous ja Museovirasto.

Toimenpide 80. Teemme yhteistyötä paliskuntien kanssa kestävien laidunvarojen ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Erilaisten hankkeiden valmisteluvaiheessa teemme aktiivista yhteistyötä poronhoitoon kohdistuvien häiriövaikutusten minimoimiseksi.

Toimenpide 88. Säädöksiin perustuvat saamelaisten ja muiden paikallisten asukkaiden oikeudet turvataan ja edesautetaan paikallisen pyyntikulttuurin säilymistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville.

Toimenpide 90. Kaivos-, kullanhuuhdonta- ja malminetsintäluvista päättää kaivoslain mukaisesti Tukes. Metsähallitus ei myönnä malminetsintälupiin liittyviä maanomistajan suostumuksia. Metsähallitus antaa lausunnot kaivoslain mukaisiin lupahakemuksiin.

Toimenpide 94. Säilytämme erämaat rauhallisina ja erämaisina.

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN
MEAHCIRÁĐĐEHUS

PEFC
PEFC/02-31-146